

वितरक

मोक्षसिंह बनारसीबास,

मेरठो कला

रोड धर्म में ७५,

पणजी

(मद्रास)

THE
AṄGUTTARA NIKĀYA
(CATUKKANIPĀTA & PAÑCAKANIPĀTA)

General Editor
BHIKKHU J KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2504

V. E. 2017

1960

Sole Agents:
MOTI LAL BANARASI DAS,
Nepali Khasara,
Post Box No. 73,
Varanasi,
(India)

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men: "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *trsnā* or *taṇhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

ing When the Upaniṣads declare, 'That thou art', *tat tvam asi* it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen it is because few choose to be chosen. *The Buddha laid stress on the creative freedom of man.* The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇis or prohibitions or abstinences called *dasasīla* or *dasasikkhāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words. I take upon myself the abstinence (1) from destroying life (2) from taking what is not given (3) from leading an unchaste life (4) from speaking untruth (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations (9) from using high couches and seats (10) from accepting gifts of gold and silver. The first five are the Buddhist *pañcāsīla*.

Pāpātupātā veramaṇi sikkhāpadarū samādiyāmi
 Adinnādānā veramaṇi sikkhāpadarū samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramaṇi sikkhāpadarū samādiyāmi
 Musāvādā veramaṇi sikkhāpadarū samādiyāmi
 Surā-merayamajja pamādaṭṭhānā

veramaṇi sikkhāpadarū samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practicing the Buddha's *pañcāsīla* we will develop patience, courage, love

and unselfishness The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance

Nirvānam paramam sukham : Nirvāṇa is the highest bliss It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being, the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *samsāra* and *nirvāna* are one In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation And I came to know : “Rebirth is at an end The higher life has been fulfilled What had to be done has been accomplished After this present life there is no further for this or that This last insight did I attain to in the last watch of the night Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself” Thus ended the struggle of six long years

The Buddha is said to be a physician Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāna, the Government of India decided to publish

standard versions in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools Southern and Northern in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world

S Radhakrishnan

General Editor's Preface

In this Volume we are publishing the *Catukka-npāta* and *Pañcaka-npāta* of the Anguttara Nikāya. As we have already given an introduction to it in the first Volume of the book, it is not necessary to write any thing more at this place.

The present edition has been prepared co-ordinating the following versions of the text —Burmese—Chattha-Saṅgāyana publication, 1955, Siamese—Mahāmakuta Government publication, 1926, Sinhalese—edited by Śrī Devamitta Malānāyaka Thera, 1915, Roman—*Catukka-npāta*—edited by Rev Richard Morris, (P T S 1885), *Pañcaka-npāta*—edited by Prof E Hardy, (P T S 1896)

**

**

**

The press copy has been finally revised and seen through the press by our learned Editor, Śrī Bīrbal Sharma, M A and his assistants

Varanasi
25 6 60

Bhikkhu J Kashyap

सम्पादकीय

इस भाग में अद्भुत्तरनिकाय के चतुक्क निपात तथा पञ्चक निपात प्रकाशित किये जा रहे हैं । क्योंकि इनका परिचय पहले भाग की भूमिका में ही आ गया है, उनसे विषय में यहाँ कुछ लिखना आवश्यक नहीं समझा ।

यह सस्करण निम्नलिखित ग्रन्थों के आधार पर तैयार किया गया है —वर्मी-सस्करण, छद्म-सङ्गायन प्रकाशन (१९५५), स्यामी-सस्करण, महामकुट राजकीय प्रकाशन (१९२६), सिंहली-सस्करण, सिरि देवमिन्न महानायक जेर द्वारा सम्पादित (१९१५), रोमन-सस्करण, चतुक्क निपात—श्री रिचार्ड मोरिस द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसाइटी, १८८५), पञ्चक निपात—प्रो० इ० हार्डी द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसाइटी, १८९६) ।

**

**

**

हमारे विद्वान् सम्पादक, श्री वीरवल शर्मा, एम० ए० ने अपने योग्य सहयोगियों के साथ ग्रन्थ की पाण्डुलिपि का अन्तिम रूप तैयार कर मुद्रण का कार्य सम्पन्न किया ।

वाराणसी
२५-६-६०

भिक्षु जगदीश काश्यप

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ए e ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	श sha
		ह ha	ळ ḷa	वर्णा

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū के ke को ko
 ख kha खा khā वि khi खी khī खु khū वृ khū खे khe वा kha

CONJUNCT-CONSONANTS

क kka	ञ्च ñca	द्व dva	म्ब mba
कख kkha	ञ्च ñcha	धय dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज ñja	ध्व dhva	म्म mma
कि kri	ञ्ज, ञ्क ñjha	न्त nta	म्य mya
कल kla	ट्ट, ट्ट tta	न्त्व ntva	म्ह mha
कव kva	ट्ट, ट्ट tṭha	न्य nthā	य्य yya
क्य khya	ड्ड, ड्ड dda	न्द nda	य्ह yha
कव khva	ड्ड, ड्ड ddha	न्द्र ndra	रल lla
ग gga	ण्ट nta	न्व ndha	ल्य lya
गघ ggha	ण्ट nthā	न्न, न्न nna	ल्ल lha
ग्य gya	ण्ड nda	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण nna	न्ह nha	स्त sta
ङ्क ñka	ण्ह nha	प्प ppa	स्त्र stia
ङ्ख nkha	त्त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग, ङ्ग ñga	त्थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ, ङ्घ ngha	त्व tva	प्ल pla	स्स ssa
ञ्च cca	त्य tya	ब्व bba	स्म sma
ञ्च ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ञ्ज jja	द्द, द्द dda	ब्य bya	ह्य hma
ञ्ज, ञ्क jjha	द्व ddha	ब्र bra	ह्व hva
ञ्ज ñña	द्य dya	म्प mpa	ळ्ह lha
ञ्ह ñha	द्र dra	म्फ mpha	

१=ā, २=ī, ३=ī, ४=u, ५=ū, ६=e, ७=ō

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ ०
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(चतुक्क-पञ्चकनिपाता)

सूची

	पिट्ठङ्का		पिट्ठङ्का
४. चतुक्कनिपातो		१० भत्तुद्देसकसुत्त	२१
१. भण्डगामवग्गो	३	तस्सुद्धानं	२२
१ अनुबुद्धसुत्तं	३	३ उख्वेलवग्गो	२२
२ पपतितसुत्त	४	१ पठमउख्वेलसुत्त	२२
३. पठमखतसुत्त	४	२ दुतियउख्वेलसुत्त	२४
४ दुतियखतसुत्त	५	३ लोकसुत्त	२६
५ अनुसोतसुत्त	७	४ काळकारामसुत्त	२७
६ अप्पस्सुत्तसुत्त	८	५ ब्रह्मचरियसुत्त	२६
७ सोभनसुत्त	९	६ कुहसुत्तं	२६
८ वेसारज्जसुत्त	१०	७ सन्तुट्ठिसुत्त	२६
९ तण्हुप्पादसुत्त	११	८ अरियवससुत्त	३०
१० योगसुत्त	१२	९ धम्मपदसुत्त	३२
तस्सुद्धान	१४	१० परिब्बाजकसुत्त	३२
२. चरवग्गो	१४	तस्सुद्धान	३५
१. चरसुत्त	१४	४ चक्कवग्गो	३५
२. सीलसुत्त	१६	१ चक्कसुत्त	३५
३ पधानसुत्त	१७	२ सङ्गहसुत्त	३५
४ सवरसुत्त	१८	३ सीहनादसुत्त	३६
५. पञ्जात्तिसुत्त	१९	४ पसादसुत्त	३७
६ सौखुम्मसुत्त	२०	५ वस्सकारसुत्त	३८
७ पठमअगतिसुत्त	२०	६ दोणसुत्त	४०
८. दुतियअगतिसुत्त	२१	७ अपरिहानियसुत्त	४१
९. ततियअगतिसुत्त	२१	८ पतिलीनसुत्त	४२

	पिठुङ्गा		पिठुङ्गा
६ उज्जयमुत्त	४४	२ भानप्यमुत्त	७३
१० उदायीमुत्तं	४५	३ ब्रह्ममुत्त	७४
तस्सुद्धान	४६	४ निरयमुत्त	७४
रोहितस्सवग्गो	४६	५ रूपमुत्त	७५
१ समाधिभावनासुत्तं	४६	६ सरागमुत्त	७६
२ पञ्चद्व्याकरणमुत्त	४८	७ ग्रहिराजमुत्त	७६
३ पठमकोषगरुमुत्त	४८	८ देवदत्तमुत्त	७७
४ दुतियकोषगरुमुत्त	४९	९ पधानमुत्त	७८
५ रोहितस्समुत्त	६९	१० अघम्मिकमुत्त	७९
६ दुतियरोहितस्समुत्त	५१	तस्सुद्धान	८०
७ सुविदूरमुत्त	५३	अपण्यकवग्गो	८०
८ विसासमुत्त	५३	१ पधानमुत्त	८०
९ विपत्तासमुत्त	५४	२ सम्मादिट्ठिसुत्त	८१
१० उपक्किलेसमुत्त	५५	३ सप्पुरिसमुत्तं	८१
तस्सुद्धान	५७	४ पठमभग्गमुत्त	८३
६ पुञ्जाभिसम्बयग्गो	५७	५ दुतियभग्गमुत्त	८३
१ पठमपुञ्जाभिसन्दमुत्त	५७	६ कुसिनारमुत्त	८३
२ दुतियपुञ्जाभिसन्दमुत्त	५९	७ अघिन्तेम्यमुत्त	८४
३ पठममवाममुत्त	६०	८ दक्खिणमुत्त	८५
४ दुतियसवासमुत्त	६३	९ वणिज्जमुत्त	८६
५ पठमसमजीवीमुत्त	६५	१० कम्बोजमुत्त	८७
६ दुतियसमजीवीमुत्त	६६	तस्सुद्धान	८७
७ सुप्पवासासमुत्त	६६	६ मज्जलवग्गो	८७
८ मुदत्तमुत्त	६७	१ पाणातिपातमुत्त	८७
९ भोजनमुत्त	६८	२ मुसावादमुत्त	८८
१० गिहिसामीघिसुत्त	६८	३ अण्णारखुमुत्त	८८
तस्सुद्धान	६९	४ कोषगरुमुत्तं	८९
७ पत्तम्मयग्गो	६९	५ तमोत्तममुत्त	८९
१ पत्तम्मयग्गुत्त	६९	६ अण्णतोणतमुत्त	९१
		७ पुत्तमुत्त	९१

	पिठ्ठुका		पिठ्ठुका
८ सयोजनमुत्त	६३	२ जवमुत्त	११६
९ सम्भादिद्विसुत्त	६४	३ पतोदमुत्त	१२०
१० खन्धमुत्त	६५	४ नागमुत्त	१२२
तस्सुद्धान	६६	५ ठानमुत्त	१२४
१० असुरवगो	६६	६ अप्पमादमुत्तं	१२५
१ असुरमुत्त	६६	७ आरक्खमुत्त	१२६
२ पठमसमाधिसुत्त	६७	८ सवेजनीयमुत्त	१२६
३ दुतियसमाधिसुत्त	६७	९ पठमभयमुत्त	१२७
४ ततियसमाधिसुत्त	६८	१० दुतियभयमुत्त	१२७
५ छवालातमुत्त	१००	तस्सुद्धान	१२७
६ रागविनयमुत्त	१००	१३ सयवगो	१२७
७ खिप्पनिसन्तिसुत्त	१०२	१ अत्तानुवादमुत्त	१२७
८ अत्तहितमुत्त	१०३	२ ऊमिभयमुत्त	१२६
९ सिक्खापदमुत्त	१०३	३ पठमनानाकरणमुत्त	१३२
१० पोतलियमुत्त	१०५	४ दुतियनानाकरणमुत्त	१३४
तरसुद्धान	१०६	५ पठममेत्तासुत्त	१३४
११ वलाहकवगो	१०७	६ दुतियमेत्तासुत्त	१३५
१ पठमवलाहकमुत्त	१०७	७ पठमतथागतअच्छरिय-	
२ दुतियवलाहकमुत्त	१०८	सुत्त	१३६
३ कुम्भमुत्त	१०९	८ दुतियतथागतअच्छरिय-	
४ उदकरहदमुत्त	११०	सुत्त	१३८
५ अम्बमुत्त	१११	९ आनन्दअच्छरियसुत्त	१३८
६ दुतियअम्बमुत्त	११३	१० चक्कवत्तिअच्छरियसुत्त	१३९
७ मूसिकमुत्त	११३	तस्सुद्धान	१४१
८ वलीबद्दमुत्त	११४	१४ पुग्गलवगो	१४१
९ रुक्खमुत्त	११५	१ सयोजनमुत्त	१४१
१० आसीविसमुत्त	११६	२ पटिभानमुत्त	१४२
तस्सुद्धान	११७	३ उग्घटितञ्जूमुत्त	१४२
१२ केसिवगो	११७	४ उद्धानफलमुत्त	१४२
१ केसिसुत्त	११७	५ सावज्जमुत्त	१४३
		६ पठमसीलमुत्त	१४३

	विष्णु		शिव		
७	द्वितीयसीलसुत्त	१४४	२	वित्पारसुत्त	१५८
८	निकटसुत्त	१४४	३	असुमसुत्त	१५९
९	धम्मकथिकसुत्त	१४५	४	पठमखमसुत्त	१६१
१०	वादीसुत्त	१४६	५	द्वितीयखमसुत्त	१६१
	तस्सुदान	१४६	६	उभयसुत्त	१६२
१५	आभाषणो	१४७	७	महामोगल्लानसुत्त	१६३
१	आभासुत्त	१४७	८	सारिपुत्तसुत्तं	१६४
२	पभासुत्त	१४७	९	ससङ्खारसुत्तं	१६४
३	आलोकसुत्त	१४७	१०	युगनद्धसुत्त	१६६
४	ओभाससुत्त	१४७		तस्सुदान	१६७
५	पज्जोतसुत्त	१४७	१८	सञ्चेतनियवग्गो	१६७
६	पठमकालसुत्त	१४८	१	चेतनासुत्त	१६७
७	द्वितीयकालसुत्त	१४८	२	विभत्तिसुत्त	१७०
८	दुक्खरितसुत्त	१४८	३	महाकोट्टिकसुत्त	१७१
९	सुचरितसुत्त	१४९	४	आनन्दसुत्त	१७२
१०	सारसुत्त	१४९	५	उपवाणसुत्त	१७३
	तस्सुदान	१४९	६	आयाचनसुत्त	१७४
१६	इन्द्रियवग्गो	१४९	७	राहुलसुत्त	१७५
१	इन्द्रियसुत्त	१४९	८	जम्बालीसुत्त	१७६
२	सद्भावसुत्त	१४९	९	निब्बानसुत्त	१७८
३	पञ्चावलसुत्त	१५०	१०	महापदेससुत्त	१७८
४	सतिवलसुत्त	१५०		तस्सुदान	१८१
५	पटिसद्धानवससुत्त	१५०	१९	ब्राह्मणवग्गो	१८१
६	कप्पसुत्त	१५०	१	याथाजीवसुत्त	१८१
७	रागसुत्त	१५१	२	पाटिभोगसुत्त	१८३
८	परिहानसुत्त	१५२	३	सुत्तसुत्त	१८३
९	भिकग्गुनासुत्त	१५३	४	अभयसुत्तं	१८४
१०	सुगतपिनयसुत्त	१५५	५	समणसञ्चसुत्त	१८७
	तग्गुदानं	१५७	६	उम्मग्गसुत्त	१८९
१७	पटिपदायग्गो	१५७	७	वस्तकारसुत्त	१९१
१	सद्वित्तसुत्तं	१५७			

	पिटृङ्का		पिटृङ्का
८ उपकसुत्तं	१६३	२ दिट्टिसुत्त	२४०
९ सच्चिद्व्यकरणियसुत्त	१६४	३ अकतञ्जुतासुत्त	२४०
१० उपोसथसुत्त	१६५	४ पाणातिपातीसुत्तं	२४१
तस्सुद्धान	१६७	५ पठममग्गसुत्त	२४१
२०. महावग्गो	१६७	६ दुतियमग्गसुत्त	२४१
१ सोतानुगतसुत्त	१६७	७ पठमवोहारपथसुत्त	२४१
२ ठानसुत्त	२००	८ दुतियवोहारपथसुत्त	२४१
३ भद्वियसुत्त	२०३	९ अहिरिकसुत्त	२४१
४ सामुगियसुत्त	२०८	१० दुस्सीलसुत्त	२४२
५ वप्पसुत्त	२१०	तस्सुद्धान	२४२
६ साब्बहसुत्त	२१३	२३ दुच्चरितवग्गो	२४२
७. मल्लिकादेवीसुत्त	२१६	१ दुच्चरितसुत्त	२४२
८ अत्तन्तपसुत्त	२१६	२ दिट्टिसुत्त	२४२
९ तण्हासुत्तं	२२५	३ अकतञ्जुतासुत्त	२४३
१० पेमसुत्त	२२६	४ पाणातिपातीसुत्त	२४३
तस्सुद्धान	२३०	५ पठममग्गसुत्त	२४३
२१ सप्पुरिसवग्गो	२३१	६ दुतियमग्गसुत्त	२४४
१ सिक्खापदसुत्त	२३१	७ पठमवोहारपथसुत्त	२४४
२ अस्सद्धसुत्त	२३२	८ दुतियवोहारपथसुत्त	२४४
३. सत्तकम्मसुत्त	२३३	९ अहिरिकसुत्त	२४४
४ दसकम्मसुत्त	२३४	१० दुप्पञ्जासुत्त	२४४
५ अट्टुङ्गिकसुत्त	२३५	११ कविसुत्त	२४५
६ दसमग्गसुत्त	२३६	तस्सुद्धान	२४५
७ पठमपापधम्मसुत्त	२३६	२४ कम्मवग्गो	२४५
८ दुतियपापधम्मसुत्त	२३७	१ सञ्चित्तसुत्तं	२४५
९ ततियपापधम्मसुत्त	२३८	२ वित्थारसुत्त	२४५
१० चतुत्थपापधम्मसुत्त	२३८	३ सोणकायनसुत्त	२४७
तस्सुद्धान	२३९	४ पठमसिक्खापदसुत्त	२४९
२२ परिसावग्गो	२३९	५ दुतियसिक्खापदसुत्त	२५०
१ परिसासुत्त	२३९	६ अरियमग्गसुत्त	२५१
		७ वोज्झङ्गसुत्त	२५१

	पिठ्ठुद्धा		पिठ्ठुद्धा
८ सावज्जमुत्त	२५२	२७ कम्मपथवग्गो	२६८
९ भव्यावज्जमुत्त	२५२	१ पाणातिपातीमुत्त	२६८
१० समणमुत्त	२५३	२ अदिभ्नादायीमुत्त	२६८
११ सप्पुरिसानिससमुत्त	२५४	३ मिच्छाचारीमुत्त	२६८
तस्सुद्दानं	२५४	४ मुसावावीमुत्त	२६९
२५ प्रापत्तिभयवग्गो	२५४	५ पिसुणवाचामुत्त	२६९
१ सङ्घभेदकमुत्त	२५४	६ फल्लवाचामुत्त	२६९
२ प्रापत्तिभयमुत्त	२५५	७ सम्फप्पलापमुत्त	२७०
३ सिक्खानिससमुत्त	२५८	८ अभिज्झालुसुत्त	२७०
४ सेय्यामुत्त	२५९	९ व्यापन्नचित्तमुत्त	२७०
५ थ्पारहसुत्त	२६०	१० मिच्छादिट्ठिसुत्त	२७०
६ पञ्जावुद्धिसुत्त	२६०	२८ रागपेय्याम	२७१
७ बहुकारमुत्त	२६०	१ सतिपट्टानमुत्त	२७१
८ पटमवोहारमुत्त	२६०	२ सम्मप्पधानमुत्त	२७१
९ दुत्तियवोहारमुत्त	२६०	३ इद्धिपादमुत्त	२७१
१० तत्तियवोहारमुत्त	२६१	४-३० परिञ्चादिसुत्तानि	२७२
११ चतुत्थवोहारमुत्त	२६१	३१-५१० दोसभमिञ्चादि-	
तस्सुद्दानं	२६१	सुत्तानि	२७२
२६ भमिञ्चावग्गो	२६१	५ पञ्चकनिपातो	
१ भमिञ्चामुत्त	२६१	१ सेसघलवग्गो	२७३
२ परियेगनामुत्तं	२६२	१ सङ्घित्तमुत्त	२७३
३ मङ्गहयत्थमुत्त	२६२	२ वित्तयत्तमुत्तं	२७३
४ मामपयपुत्तमुत्तं	२६३	३ दुम्भसुत्त	२७४
५ युगमुत्त	२६४	४ यथाभतयुत्त	२७५
६ पटमप्राणानीयमुत्त	२६४	५ सिक्खामुत्त	२७५
७ दुत्तियप्राणानीयमुत्त	२६५	६ रामापत्तिमुत्त	२७६
८ वनगुत्त	२६६	७ नाममुत्त	२७७
९ भग्गामुत्तं	२६६	८ पयनमुत्त	२७८
१० कम्मगुत्त	२६७	९ पटमभगारयमुत्तं	२७८
तागुरामं	२६७		

	पिटृङ्गा		पिटृङ्गा
१० द्वितीयअगारवसुत्त तस्सुद्धान	२७६ २८०	४ सीहसेनापतिसुत्त	३०४
२ बलवग्गो	२८०	५ दानानिससमुत्त	३०६
१ अननुस्सुत्तभुत्त	२८०	६ कालदानसुत्त	३०७
२ कूटसुत्त	२८०	७ भोजनसुत्त	३०७
३ सङ्घित्तसुत्त	२८१	८ सद्धसुत्त	३०८
४ वित्थतसुत्त	२८१	९ पुत्तसुत्त	३०८
५ दट्टव्वसुत्त	२८२	१० महासालपुत्तसुत्त तस्सुद्धान	३०९ ३१०
६ पुनकूटसुत्त	२८३	५ मुण्डराजवग्गो	३१०
७ पठमहितसुत्त	२८३	१ आदियसुत्त	३१०
८ द्वितीयहितसुत्त	२८३	२ सप्पुरिससुत्त	३१२
९ ततियहितसुत्त	२८४	३ इट्टसुत्त	३१२
१० चतुत्थहितसुत्त तस्सुद्धान	२८४ २८४	४ मनापदायीसुत्तं	३१४
३ पञ्चङ्गिकवग्गो	२८४	५ पुञ्जाभिसन्दसुत्त	३१६
१ पठमअगारवसुत्तं	२८४	६ सम्पदासुत्त	३१८
२ द्वितीयअगारवसुत्त	२८५	७ धनसुत्त	३१८
३ उपक्किलेससुत्त	२८६	८ ठानसुत्त	३१९
४ दुस्सीलसुत्त	२८८	९ कोसलसुत्त	३२१
५ अनुग्गहितसुत्त	२८९	१० नारदसुत्त तस्सुद्धान	३२२ ३२७
६ विमुत्तायतनसुत्त	२९०	६ नीवरणवग्गो	३२७
७ समाधिसुत्त	२९२	१ आवरणसुत्त	३२७
८ पञ्चङ्गिकसुत्त	२९२	२ अकुसलरासिसुत्त	३२९
९ चङ्कमसुत्त	२९६	३ पधानियङ्गसुत्त	३२९
१० नागितसुत्त तस्सुद्धान	२९७ २९९	४ समयसुत्त	३२९
४ सुमनवग्गो	२९९	५ मातापुत्तसुत्त	३३१
१ सुमनसुत्त	२९९	६ उपज्जायसुत्त	३३२
२ चुन्दीसुत्त	३०१	७ ठानसुत्त	३३४
३ उग्गहसुत्त	३०३	८ लिच्छविकुमारकसुत्त	३३८
		९ पठमवुद्धपव्वजितसुत्त	३४१

	पिठुङ्गा		पिठुङ्गा
१० दुतियवृद्धपञ्चजितसुत्त तस्सुदानं	३४१ २६१	४ भस्सबसुत्तं	३७०
१ सञ्ज्यावगो	३४१	५ भस्समसुत्त	३७१
१ पठमसञ्ज्यासुत्त	३४१	६ पटिसम्मिदाप्पत्तसुत्त	३७१
२ दुतियसञ्ज्यासुत्त	३४२	७ सीलवन्तसुत्त	३७२
३ पठमवह्विसुत्त	३४२	८ धेरसुत्त	३७२
४ दुतियवह्विसुत्त	३४२	९ पठमसेससुत्त	३७४
५ साकच्छसुत्त	३४३	१० दुतियसेससुत्त तस्सुदानं	३७४ ३७६
६ साजीवसुत्त	३४३	१० ककुषवगो	३७६
७ पठमइद्विपादसुत्त	३४३	१ पठमसम्पदासुत्त	३७६
८ दुतियइद्विपादसुत्त	३४४	२ दुतियसम्पदासुत्त	३७६
९ निध्विदासुत्त	३४४	३ ध्याकरणसुत्त	३७६
१० भासवक्खयसुत्त तस्सुदानं	३४५ ३४५	४ फासुविहारसुत्त	३७७
८ योषानीववगो	३४५	५ भकुप्पसुत्त	३७७
१ पठमचेतोविमुत्तिफलसुत्तं	३४५	६ सुतघरसुत्त	३७७
२ दुतियचेतोविमुत्तिफलसुत्त	३४६	७ कयासुत्त	३७८
३ पठमधम्मविहारीसुत्तं	३४८	८ भारञ्जकसुत्त	३७८
४ दुतियधम्मविहारीसुत्त	३४९	९ सीहसुत्त	३७८
५ पठमयोषाजीवसुत्त	३५०	१० ककुषधेरसुत्तं तस्सुदानं	३७९ ३८३
६ दुतिययोषाजीवसुत्त	३५४	११ फासुविहारवगो	३८३
७ पठमभ्रनागतमयसुत्तं	३६०	१ वारज्जसुत्त	३८३
८ दुतियभ्रनागतमयसुत्त	३६२	२ उस्सिद्धितसुत्तं	३८४
९ सतियभ्रनागतमयसुत्त	३६५	३ महाधोरसुत्तं	३८४
१० चतुत्थभ्रनागतमयसुत्त तस्सुदानं	३६७ ३६९	४ समणसुसुमालसुत्त	३८६
९ धेरवगो	३६९	५ फासुविहारसुत्त	३८८
१ रजनीयसुत्त	३६९	६ धानन्दसुत्त	३८८
२ भीतरागसुत्तं	३६९	७ सीससुत्तं	३९०
३ भुहपसुत्तं	३७०	८ भसससुत्त	३९०
		९ षातुदिससुत्तं	३९०

	पिटृङ्का		पिटृङ्का
१० अरञ्जसुत्त	३६१	४ यस्सदिससुत्त	४०५
तस्सुद्धान	३६१	५ पठमपत्थनासुत्त	४०६
१२ अन्धकविन्दवग्गो	३६१	६ दुतियपत्थनासुत्त	४०७
१ कुलूपकसुत्त	३६१	७ अप्पसुपतिसुत्त	४०६
२ पच्छासमणसुत्त	३६२	८ भत्तादकसुत्त	४०६
३ सम्मासमाधिसुत्त	३६२	९ अक्खमसुत्त	४१०
४ अन्धकविन्दसुत्त	३६३	१० सौत्तसुत्त	४१४
५ मच्छरिनीसुत्त	३६४	तस्सुद्धान	४१६
६ वण्णनासुत्त	३६४	१५ तिकण्डकीवग्गो	४१६
७ इस्सुकिनीसुत्त	३६५	१ अवजानातिसुत्त	४१६
८ मिच्छादिट्टिकसुत्त	३६५	२ आरभतिसुत्त	४१७
९ मिच्छावाचासुत्त	३६६	३ सारन्ददसुत्त	४१६
१० मिच्छावायामसुत्त	३६६	४ तिकण्डकीसुत्त	४२०
तस्सुद्धान	३६७	५ निरयसुत्त	४२२
१३ गिलानवग्गो	३६७	६ मित्तसुत्त	४२२
१ गिलानसुत्त	३६७	७ असप्पुरिसदानसुत्त	४२३
२ सतिसूपट्ठितसुत्त	३६७	८ सप्पुरिसदानसुत्त	४२३
३ पठमउपट्ठाकसुत्त	३६८	९ पठमसमयविमुत्तसुत्त	४२४
४ दुतियउपट्ठाकसुत्त	३६८	१० दुतियसमयविमुत्तसुत्त	४२४
५ पठमअनायुस्सासुत्त	३६९	तस्सुद्धान	४२५
६ दुतियअनायुस्सासुत्त	३६९	१६ सद्धम्मवग्गो	४२५
७ वपकाससुत्त	४००	१ पठमसम्मत्तनियामसुत्त	४२५
८ समणसुखसुत्त	४००	२ दुतियसम्मत्तनियामसुत्त	४२५
९ परिकुप्पसुत्त	४०१	३ ततियसम्मत्तनियामसुत्त	४२६
१० व्यसनसुत्त	४०१	४ पठमसद्धम्मसम्मोससुत्त	४२६
तस्सुद्धान	४०१	५ दुतियसद्धम्मसम्मोससुत्त	४२७
१४ राजवग्गो	४०२	६ ततियसद्धम्मसम्मोससुत्त	४२८
१ पठमचक्कानुवत्तनसुत्त	४०२	७ दुक्कथासुत्त	४३०
२ दुतियचक्कानुवत्तनसुत्त	४०२	८ सारज्जसुत्त	४३३
३ धम्मराजासुत्त	४०३	९ उदायीसुत्त	४३३
		१० दुप्पटिविनोदयसुत्त	४३४
		तस्सुद्धान	४३४

	पिढ्ढा		पिढ्ढा
१७ भाघातवग्गो	४३४	४ सासानिकमुत्त	४६४
१ पठमभाघातपटिविनय		५ अन्वभाकासिवमुत्त	४६६
सुत्तं	४३८	६ नेसज्जियमुत्त	४६५
२ दुवियभाघातपटिविनय		७ ययासन्यसिवमुत्त	४६५
सुत्त	४३५	८ एनासानिवमुत्त	४६५
३ साकच्छमुत्त	४३८	९ खलुपच्छामत्तिकमुत्त	४६५
४ साजीवमुत्त	४३९	१० पत्तपिण्डकगुत्त	४६५
५ पच्छुपुच्छामुत्त	४३९	वत्सुद्धानं	४६६
६ निरोधमुत्तं	४४०	२० ग्राहणवग्गो	४६६
७ चोदनामुत्त	४४३	१ सोणमुत्त	४६६
८ सीलमुत्त	४४६	२ दोणग्राहणमुत्त	४६७
९ खिप्पनिसन्तिसुत्तं	४४७	३ सङ्गारवमुत्त	४७३
१० महजिसुत्तं	४४८	४ पारणपालीमुत्त	४७७
वत्सुद्धानं	४४९	५ पिङ्गियानोमुत्त	४७९
१८ उपासकवग्गो	४४९	६ महासुपिनसुत्त	४८०
१ सारज्जमुत्त	४४९	७ घस्समुत्त	४८२
२ विसारदमुत्त	४५०	८ वाचामुत्त	४८३
३ निरयमुत्त	४५०	९ कुलमुत्त	४८३
४ वेरमुत्त	४५०	१० निस्सारणीयमुत्त	४८४
५ षण्णालमुत्तं	४५२	वत्सुद्धानं	४८५
६ पीतिसुत्त	४५२	२१ किमिलवग्गो	४८६
७ वणिज्जामुत्तं	४५४	१ किमिलसुत्त	४८६
८ राजामुत्त	४५४	२ धम्मस्सवनमुत्त	४८७
९ गिहिसुत्त	४५७	३ अस्साजानीयमुत्तं	४८७
१० गवमीसुत्त	४५९	४ वलमुत्त	४८७
वत्सुद्धानं	४६१	५ भेतोक्षिलमुत्त	४८८
१९ धरज्जवग्गो	४६३	६ विनिबन्धमुत्त	४८८
१ धारज्जकमुत्त	४६३	७ यागुसुत्तं	४८९
२ वीवरसुत्त	४६४	८ वन्तकट्टमुत्त	४८९
३ क्खसामुत्तिकमुत्त	४६४	९ गीतस्सरमुत्त	४८९

	पिड्डङ्का		पिड्डङ्का
१० मुट्टुस्सतिसुत्त	४६०	५ अनुकम्पसुत्तं	५०१
तस्सुद्धान	४६०	६ पठमअवण्णारहसुत्त	५०१
अक्कोसकवग्गो	४६०	७ दुतियअवण्णारहसुत्त	५०२
१ अक्कोसकसुत्त	४६०	८ ततियअवण्णारहसुत्त	५०२
२ भण्डनकारकसुत्त	४६१	९ पठममच्छरियसुत्तं	५०३
३. सीलसुत्त	४६१	१० दुतियमच्छरियसुत्त	५०३
४. बहुभाणिसुत्त	४६२	तस्सुद्धान	५०४
५. पठमअक्खन्तिसुत्त	४६३	२५ दुच्चरितवग्गो	५०४
६. दुतियअक्खन्तिसुत्त	४६३	१ पठमदुच्चरितसुत्त	५०४
७ पठमअपासादिकसुत्त	४६३	२ पठमकायदुच्चरितसुत्त	५०४
८. दुतियअपासादिकसुत्त	४६४	३ पठमवचीदुच्चरितसुत्त	५०४
९ अगिसुत्त	४६४	४ पठममनोदुच्चरितसुत्त	५०५
१० मधुरासुत्त	४६४	५ दुतियदुच्चरितसुत्त	५०५
तस्सुद्धान	४६५	६ दुतियकायदुच्चरितसुत्त	५०५
२३ दीघचारिकवग्गो	४६५	७ दुतियवचीदुच्चरितसुत्त	५०५
१ पठमदीघचारिकसुत्त	४६५	८ दुतियमनोदुच्चरितसुत्त	५०५
२ दुतियदीघचारिकसुत्त	४६५	९ सिवथिकसुत्त	५०५
३ अतिनिवाससुत्त	४६६	१० पुग्गलप्पवादसुत्त	५०७
४ मच्छरीसुत्तं	४६६	तस्सुद्धान	५०८
५ पठमकुलूपकसुत्त	४६६	२६ उपसम्पदावग्गो	५०८
६ दुतियकुलूपकसुत्त	४६७	१ उपसम्पादेतव्वसुत्त	५०८
७ भोगसुत्त	४६७	२ निस्सयसुत्त	५०८
८ उस्सूरभत्तसुत्तं	४६७	३ सामणेरसुत्त	५०८
९ पठमकण्हसप्पसुत्त	४६८	४ पञ्चमच्छरियसुत्त	५०९
१० दुतियकण्हसप्पसुत्त	४६८	५ मच्छरियप्पहानसुत्त	५०९
तस्सुद्धान	४६९	६ पठमज्ञानसुत्त	५०९
२४ आवासिकवग्गो	४६९	७-१३ दुतियज्ञानमुत्तादि-	
१ आवासिकसुत्त	४६९	सत्तक	५१०
२ पियसुत्तं	४६९	१४ अपरपठमज्ञानसुत्त	५१०
३ सोभनसुत्त	५००	१५-२१ अपरदुतियज्ञान-	
४ बहूपकारसुत्त	५००	सुत्तादि	५१०

	पिठुद्धा		पिठुद्धा
२७ सम्मुत्तिपम्याल	५११	२-७ भिमखुनीसुत्तादि	५१४
१ भत्तुद्देसकसुत्त	५११	८ भ्राजीवकसुत्त	५१४
२-१४ सेनासनपञ्चापक-		९-१७ निगण्ठसुत्तादि	५१५
सुत्तादि	५१२	२९ रागपेम्याल	५१५
२८ सिक्खापदपेम्याल	५१३	तस्सुद्दानं	५१६
१ भिमखुसुत्त	५१३	तत्र वग्गुद्दानं	५१६

सुत्तपिटके
अङ्गुत्तरनिकायो
(चतुक्क-पञ्चकनिपाता)

अङ्गुत्तरनिकायपालि

४. चतुक्कनिपातो

१. भण्डगामवग्गो

१. अनुबुद्धसुत्तं

B vol I, 307,
R vol II, 1

- १ एव मे सुत्तं । एक समय भगवा वज्जीसु विहरति भण्डगामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

२ “चतुन्न, भिक्खवे, धम्मान अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिद दीघमद्धान सन्धावित ससरित मम चेव तुम्हाक च । कतमेस चतुन्न ? 5
अरियस्स, भिक्खवे, सीलस्स अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिद दीघमद्धान सन्धावित ससरित मम चेव तुम्हाक च । अरियस्स, भिक्खवे, समाधिस्स अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिद दीघमद्धान सन्धावित ससरित मम चेव तुम्हाक च । अरियाय, भिक्खवे, पञ्जाय अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिद दीघमद्धान सन्धावित ससरित मम चेव तुम्हाक च । अरियाय, 10
भिक्खवे, विमुत्तिया अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिद दीघमद्धान सन्धावित ससरित मम चेव तुम्हाक च । तयिद, भिक्खवे, अरिय सील अनुबुद्ध पटिविद्ध, अरियो समाधि अनुबुद्धो पटिविद्धो, अरिया पञ्जा अनुबुद्धा पटिविद्धा, अरिया विमुत्ति अनुबुद्धा पटिविद्धा, उच्छिन्ना भवतण्हा, खीणा भवनेत्ति, नत्थि दानि पुनब्भवो” ति । 15

३ इदमवोच भगवा । इद वत्वान^१ सुगतो अथापर एतदवोच सत्था -

B 308

“सील समाधि पञ्जा च, विमुत्ति च अनुत्तरा ।
अनुबुद्धा इमे धम्मा, गोतमेन यसस्सिना ॥

R 2

“इति बृहो अग्निञ्जाय, धम्ममक्ष्वासि मिक्खुन ।
दुक्खस्सन्तकरो सत्था, धवस्सुमा परनिम्बुतो” ति ॥

२ पपसितसुत्त

१ “चतूहि, मिक्खवे, धम्मेहि असमभ्रागतो ‘इमस्मा धम्म
धिनया पपसितो’ ति बुच्चति । कत्तमेहि चतूहि ? अरियेन, मिक्खवे
सीलेन असमभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया पपसितो’ ति बुच्चति ।
अरियेन, मिक्खवे, समाधिना असमभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया पपसितो’
ति बुच्चति । अरियाय, मिक्खवे, पञ्जाय असमभ्रागतो ‘इमस्मा
धम्मधिनया पपसितो’ ति बुच्चति । अरियाय, मिक्खवे, विमुत्तिया
असमभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया पपसितो’ ति बुच्चति । इमहि
सो, मिक्खवे चतूहि धम्मेहि असमभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया पपसितो’
ति बुच्चति ।

२ “चतूहि, मिक्खवे धम्मेहि समभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया
अप्पपसितो’ ति बुच्चति । कत्तमेहि चतूहि ? अरियेन, मिक्खवे,
सीलेन समभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया अप्पपसितो’ ति बुच्चति ।
अरियेन मिक्खवे, समाधिना समभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया अप्प
पसितो’ ति बुच्चति । अरियाय मिक्खवे पञ्जाय समभ्रागतो ‘इमस्मा
धम्मधिनया अप्पपसितो’ ति बुच्चति । अरियाय, मिक्खवे, विमुत्तिया
समभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया अप्पपसितो’ ति बुच्चति । इमेहि
सो मिक्खवे चतूहि धम्मेहि समभ्रागतो ‘इमस्मा धम्मधिनया अप्प
पसितो ति बुच्चती ति ।

“धुता पतन्ति पतिता गिद्धा च पुनरागता ।
एतं विच्च रतं रम्म सुद्धनान्वागतं सुखं” ति ॥

३ पठमसत्तसुत्त

१ “चतूहि मिक्खवे धम्मेहि समभ्रागतो यासो अव्यसो
अगण्णुग्गो रत उपहत्त अत्तान परिहरति सावग्गो च होति सानु
अज्जा न विञ्चूनं धहुं प अप्पुञ्जं पसयति । एतमहि चतूहि ?

१ पतिता - ग्या रो । २ अव्यसो - नी रो ।

अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च
 अपरियोगाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्ण भासति, अननुविच्च अपरियो-
 गाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने पसाद उपदसेति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
 पसादनीये ठाने अप्पसादं उपदसेति - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि
 समन्नागतो बालो अव्यत्तो असप्पुरिसो खत उपहत अत्तान परिहरति, 5
 सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्चून, बहु च अपुञ्ज पसवति ।

२ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो^१
 सप्पुरिसो अक्खत अनुपहत अत्तान परिहरति, अनवज्जो च होति अननु-
 वज्जो च विञ्चून, बहु च पुञ्ज पसवति । कतमेहि चतूहि ? अनुविच्च
 परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स वण्ण भासति अनुविच्च परियोगाहेत्वा 10
 पसादनीये ठाने पसाद उपदसेति - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि
 समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खत अनुपहत अत्तान
 परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्चून, बहु च पुञ्जं
 पसवती ति ।

“यो निन्दिय पससति, त वा निन्दति यो पससियो । 15
 विचिनाति मुखेन सो कलिं, कलिना तेन सुख न विन्दति ॥

“अप्पमत्तो अय कलि, यो अक्खेसु धनपराजयो ।
 सब्बस्सा पि सहा पि अत्तना, अयमेव महन्ततरो कलि^२ ।
 यो सुगतेसु मन पदोसये ॥

“सत सहस्सान निरब्बुदान , 20 B
 छत्तिसती^३ पञ्च च अब्बुदानि ।
 यमरियगरही निरय उपेति ,
 वाच मन च पणिधाय पापक” ति ॥

४. दुतियखतसुत्तं

१ “चतूसु, भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो बालो अव्यत्तो
 असप्पुरिसो खत उपहत अत्तान परिहरति सावज्जो च होति सानुवज्जो 25
 च विञ्चून, बहु च अपुञ्ज पसवति । कतमेसु चतूसु ? मातरि,
 भिक्खवे, मिच्छापटिपज्जमानो बालो अव्यत्तो असप्पुरिसो खत उपहत

१ व्यत्तो - म्या०, व्यत्तो - रो० । २ कली - मी० । ३ छत्तिसति - सी०,
 छत्तिम च - रो० ।

- अत्तान परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्चून, बहु च
 अपुञ्जं पसवति । पितरि, भिक्खवे, मिञ्छापटिपज्जमानो पे०...
 तथागते, भिक्खवे, मिञ्छापटिपज्जमानो पे०... तथागतसावके,
 भिक्खवे, मिञ्छापटिपज्जमानो वासो अम्भत्तो असप्पुरिसो सत उपहृत
 5 अत्तान परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्चून, बहु च
 अपुञ्जं पसवति । इमेसु सो, भिक्खवे चतूसु मिञ्छापटिपज्जमानो
 वालो अम्भत्तो असप्पुरिसो सत उपहृत अत्तान परिहरति, सावज्जो च
 होति सानुवज्जो च विञ्चून बहु च अपुञ्जं पसवति ।

- २ "चतूसु, भिक्खवे, सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियत्तो
 10 सप्पुरिसो अक्खत अनुपहृत अत्तान परिहरति, अनवज्जो च होति अननु
 वज्जो च विञ्चून, बहु च पुञ्जं पसवति । कतमेसु चतूसु ? मातरि
 भिक्खवे, सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्ख
 अनुपहृत अत्तान परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्चून
 बहु च पुञ्जं पसवति । पितरि, भिक्खवे, सम्मापटिपज्जमा
 15 पे०... तथागते भिक्खवे सम्मापटिपज्जमानो - पे० तथागत
 सावके, भिक्खवे सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्ख
 अनुपहृत अत्तान परिहरति अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्चून
 बहु च पुञ्जं पसवति । इमेसु सो भिक्खवे, चतूसु सम्मापटिपज्ज
 मानो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खत अनुपहृत अत्तान परिहरा
 20 अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्चून, बहु च पुञ्जं
 पसवती ति ।

। 311

R. 5

23

"मातरि' पितरि' चा पि यो मिञ्छा पटिपज्जति ।
 तथागते वा^१ सम्बुद्धे अथ वा तस्स सावके ।
 बहु च सो पसवति, अपुञ्जं एतादिसो नरो ॥
 "माय नं^२ अघम्मचरियाय, मातापितूसु पण्डिता ।
 इयेष न गरुन्ति पेच्चापाय च गच्छति ॥
 "मातरि पितरि चा पि यो सम्मा पटिपज्जति ।
 तथागते वा सम्बुद्धे अथ वा तस्स सावके ।
 बहु च सो पसवति पुञ्जं एतादिसो^३ नरो ॥

१-१ मातरी तिपि - नी । २ च - नी । ३ नी एवा रो नी

“ताय न धम्मचरियाय, मातापितूसु पण्डिता ।
इधेव^१ न पसंसन्ति, पेच्च सग्गे पमोदती” ति ॥

५. अनुसोतसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकिस्मि ।
कतमे चत्तारो ? अनुसोतगामी पुग्गलो, पटिसोतगामी पुग्गलो, ठित्तो
पुग्गलो, तिण्णो पारङ्गतो^२ थले तिट्ठति ब्राह्मणो । कतमो च, भिक्खवे, 5
अनुसोतगामी पुग्गलो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो कामे च पटि-
सेवति, पाप च कम्म करोति । अय वुच्चति, भिक्खवे, अनुसोतगामी
पुग्गलो ।

२ “कतमो च, भिक्खवे, पटिसोतगामी पुग्गलो ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो कामे च नप्पटिसेवति, पाप च कम्मं न करोति, 10
सहा पि दुक्खेन सहा पि दोमनस्सेन अस्सुमुखो पि रुदमानो परिपुण्णं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं चरति । अय वुच्चति, भिक्खवे, पटिसोतगामी
पुग्गलो ।

३ “कतमो च, भिक्खवे, ठित्तो पुग्गलो ? इध, भिक्खवे,
एकच्चो पुग्गलो पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनानं परिक्खया ओप- 15
पातिको होति, तत्थ परिनिब्बायी, अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अय
वुच्चति, भिक्खवे, ठित्तो पुग्गलो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो तिण्णो पारङ्गतो थले 20
तिट्ठति ब्राह्मणो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो आसवानं खया
अनासव चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छि-
कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । अय वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो तिण्णो
पारङ्गतो थले तिट्ठति ब्राह्मणो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला
सन्तो सविज्जमाना लोकिस्मि ति ।

“ये केचि कामेसु असञ्जाता जना,
अवीतरागा इध कामभोगिनो ।
पुनप्पुनं जातिजरूपगामि^३ ते^१,
तण्हाधिपन्ना अनुसोतगामिनो ॥

25

१ इधेव - सी० । २ पारगतो - सी० । ३-३ जातिजरूपगाहिनी - सी०,
जातिजरूपगाहिने - स्या०, जातिजरूपगामी ते - रो० ।

“तस्मा हि धीरो इधुपट्टितस्सती^१,
कामे च पापे च भ्रसेवमानो ।
सहा पि दुक्खेन जहेय्य^२ कामे,
पटिसोतगामी ति तमाहु पुग्गल ॥

“यो वे किलेसानि पहाय पञ्च,
परिपुण्णसेसो अपरिहानधम्मो^३ ।
चेतोयसिप्पत्तो समाहितिन्द्रियो,
स वे ठित्तो ति नरो पवुच्चति ॥

“परोपरा यस्स समेच्च धम्मा,
विधूपिता अत्थगता न सन्ति ।
स वे^४ मुनि^५ वुसितब्रह्मचरियो,
लोकन्तगू पारगतो ति वुच्चती” ति ॥

६ अप्पस्सुतसुत्त

१ “घत्तारोमे भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि ।
कतमे चत्तारो ? अप्पस्सुतो सुतेन अनुपपन्नो” अप्पस्सुतो सुतेन उपपन्नो,
बहुस्सुतो सुतेन अनुपपन्नो, बहुस्सुतो सुतेन उपपन्नो । कथं च भिक्खवे,
पुग्गलो अप्पस्सुतो होति सुतेन अनुपपन्नो ? इध भिक्खवे, एकच्चस्स
पुग्गलस्स अप्पक सुत्त होति - सुत्त गेय्यं वेय्याकरण गाथा उदान इति
वुत्तक जातक अभुत्तधम्म वेदस्स । सो तस्स अप्पकस्स सुत्तस्स न
अत्थमञ्ज्जाय धम्ममञ्ज्जाय^६ धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो होति । एव सो
भिक्खवे, पुग्गलो अप्पस्सुतो होति सुतेन अनुपपन्नो ।

२ “कथं च भिक्खवे पुग्गलो अप्पस्सुतो होति सुतेन उपपन्नो ?
इध भिक्खवे एकच्चस्स पुग्गलस्स अप्पक सुत्त होति - सुत्त गेय्यं वेय्या-
करण गाथा उदान इतिवुत्तक जातक अभुत्तधम्म वेदस्स । सो तस्स
अप्पकस्स सुत्तस्स अत्थमञ्ज्जाय धम्ममञ्ज्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो
होति । एव सो भिक्खवे पुग्गलो अप्पस्सुतो होति सुतेन उपपन्नो ।

१ इधुपट्टिता इति - ली रो । २ जहेय्य - रो । ३ अपरिहान - ली रो ।
४-५ वेत्त - ली रो । ६ अनुपपत्ती - ली रो । ७ न धम्ममञ्ज्जाय - रो ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो बहुस्सुतो होति सुतेन अनुप-
पन्नो? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स बहुक सुत होति - सुत्त
गेय्यं वेय्याकरणं गाथा उदान इतिवुत्तक जातक अब्भुतधम्मं वेदल्ल ।
सो तस्स बहुकस्स सुतस्स न अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्म-
प्पटिपन्नो होति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो बहुस्सुतो होति सुतेन 5
अनुपपन्नो ।

४. कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो बहुस्सुतो होति सुतेन उपपन्नो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स बहुक सुत होति - सुत्त गेय्यं वेय्या-
करणं गाथा उदान इतिवुत्तक जातक अब्भुतधम्म वेदल्लं । सो तस्स
बहुकस्स सुतस्स अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो 10
होति । एव खो , भिक्खवे, पुग्गलो बहुस्सुतो होति सुतेन उपपन्नो ।
इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मिं ति ।

“अप्पस्सुतो पि चे होति, सीलेसु असमाहितो ।

उभयेन न गरहन्ति, सीलतो च सुतेन च ॥

“अप्पस्सुतो पि चे होति, सीलेसु सुसमाहितो ।

15

सीलतो नं पसंसन्ति, नास्स सम्पज्जते सुत ॥

“बहुस्सुतो पि चे होति, सीलेसु असमाहितो ।

B

सीलतो नं गरहन्ति, तस्स' सम्पज्जते सुत ॥

“बहुस्सुतो पि चे होति, सीलेसु सुसमाहितो ।

R

उभयेन न पसंसन्ति, सीलतो च सुतेन च ॥

20

“बहुस्सुत्त धम्मघरं, सप्पञ्ज बुद्धसावक ।

नेक्ख जम्बोनदस्सेव, को तं निन्दितुमरहति ।

देवा पि न पससन्ति, ब्रह्मुना पि पससितो” ति ॥

७. सोभनसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, वियत्ता विनीता विसारदा बहुस्सुता
धम्मघरा धम्मानुधम्मप्पटिपन्ना सङ्घ सोभेन्ति । कतमे चत्तारो ? 25
भिक्खु, भिक्खवे, वियत्तो विनीतो विसारदो बहुस्सुतो धम्मघरो धम्मा-

नुधम्मप्यटिपन्ना सङ्ग सोभेति । भिक्खुनी, भिक्खवे, वियत्ता विनीता
 विसारदा बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्यटिपन्ना सङ्ग सोभेति ।
 उपासको, भिक्खवे, वियत्तो विनीतो विसारदो बहुस्सुतो धम्मधरो
 धम्मानुधम्मप्यटिपन्ना सङ्ग सोभेति । उपासिका, भिक्खवे, वियत्ता
 5 विनीता विसारदा बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्यटिपन्ना सङ्ग
 सोभेति । इमे सो, भिक्खवे, चत्तारो वियत्ता विनीता विसारदा
 बहुस्सुता धम्मधरा धम्मानुधम्मप्यटिपन्ना सङ्ग सोभेन्ती ति ।

“यो होति वियत्तो च विसारदो च ,
 बहुस्सुतो धम्मधरो च होति ।
 10 धम्मस्स होति अनुधम्मचारी ,
 स ताविसो वुच्चति सङ्गसोभनो ॥

“भिक्खु च सीलसम्पन्नो, भिक्खुनी च बहुस्सुता ।
 उपासको च यो सद्दो, या च सद्दा उपासिका ।
 एते सो सङ्ग सोभेन्ति, एते हि सङ्गसोभना” ति ॥

८ वेसारज्जसुत्त

15 १ “चत्तारिभानि भिक्खवे, तथागतस्स वेसारज्जानि, यहि
 वेसारज्जेहि समन्नागतो तथागतो आसभ^१ ठान^२ पटिजानात्ति, परि
 सासु सीहनाद नवत्ति, ब्रह्मचक्क पवत्तेति । कतमानि चत्तारि ?
 ‘सम्मासम्बुद्धस्स ते पटिजानतो इमे धम्मा अनभिसम्बुद्धा’ ति तत्र वत्
 म समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा सोकस्मि
 20 सहघम्मेन पटिचोवेस्सती ति निमित्तमेत भिक्खवे, न समनुपस्सामि ।
 एतमह^३ भिक्खवे निमित्त असमनुपस्सन्तो खेमप्यत्तो अभयप्यत्तो
 वेसारज्जप्यत्तो विहरामि ।

25 २ “सीणासवस्स ते पटिजानतो इमे आसवा अपरिक्खीभा^४
 ति तत्र वत् म समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि
 वा सोकस्मि सहघम्मेन पटिचोवेस्सती ति निमित्तमेत भिक्खवे न
 समनुपस्सामि । एतमह भिक्खवे निमित्त असमनुपस्सन्तो खेमप्यत्तो
 अभयप्यत्तो वेसारज्जप्यत्तो विहरामि ।

३. “ये खो पन ते अन्तरायिका धम्मा वुत्ता ते पटिसेवतो नाल तरायाया’ ति तत्र वत म समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा मा वा कोचि वा लोकास्मि सहधम्ममेन पटिचोदेस्सती ति निमित्तमेत, भिक्खवे, न समनुपस्सामि । एतमह, भिक्खवे, निमित्त असमनुपस्सन्तो मप्पत्तो अभयप्पत्तो वेसारज्जप्पत्तो विहरामि ।

5

४. “यस्स खो पन ते अत्थाय धम्मो देसितो सो न निय्याति ककरस्स सम्मा दुक्खक्खयाया’ ति तत्र वत म समणो वा ब्राह्मणो वा वो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि सहधम्ममेन पटिचोदेस्सती तं निमित्तमेत, भिक्खवे, न समनुपस्सामि । एतमह, भिक्खवे, निमित्त असमनुपस्सन्तो खेमप्पत्तो अभयप्पत्तो वेसारज्जप्पत्तो विहरामि । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि तथागतस्स वेसारज्जानि, येहि वेसारज्जेहि समन्नागतो तथागतो आसभ ठान पटिजानाति, परिसासु सीहनाद नदति, ब्रह्मचक्क पवत्तेती ति ।

10

“ये केचिमे वादपथा पुथुस्सिता .

B 316

यनिस्सिता समणब्राह्मणा च ।

15

तथागत पत्वा न ते भवन्ति ,

विसारद वादपथातिवत्त’ ॥

“यो धम्मचक्क अभिभुय्य केवली^२ ,

पवत्तयी सब्बभूतानुकम्पी ।

त तादिस देवमनुस्ससेट्ठ ,

20

सत्ता नमस्सन्ति भवस्स पारगु” ति ॥

६. तण्हुप्पादसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, तण्हुप्पादा यत्थ भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । कतमे चत्तारो ? चीवरहेतु वा, भिक्खवे, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, पिण्डपातहेतु वा, भिक्खवे, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, सेनासनहेतु वा, भिक्खवे, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, इतिभवाभवहेतु वा, भिक्खवे, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो तण्हुप्पादा यत्थ भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जती ति ।

R 10

25

१ वादपयातिवत्तिन - सी०, वादपयाति वुत्त - रो० । २ केवलि - सी०, स्या०, रो० ।

“तण्हादुत्तियो पुरिसो, दीघमद्धान ससर ।
 इत्थभावाञ्जायाभाव, ससार नातिवत्तति ॥
 “एवमादीनव षत्त्वा, तण्ह दुक्खस्स सम्भव ।
 वीततण्हो भनादानो, सतो भिक्खु परिव्वजे” ति ॥’

१० योगसुत्त

१ “चत्तासोमे, भिक्खवे, योगा । कत्तमे चत्तारो ? काम-
 योगो, भवयोगो, दिट्ठियोगो, भविज्जायोगो । कत्तमो च, भिक्खवे,
 कामयोगो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो कामान समुदय च अत्थङ्गम^१ च
 अस्साद च आदीनव च निस्सरण च यथामूत नप्पजानाति । तस्स
 कामान समुदय च अत्थङ्गम च अस्साद च आदीनव च निस्सरण च
 १० यथामूत अप्पजानतो^२ यो कामेसु कामरागो कामनन्दी^३ कामस्नेहो
 काममुञ्छा कामपिपासा कामपरिळाहो कामज्जोसान कामतण्हा
 सानुसेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे कामयोगो । इति कामयोगो ।

२ “भवयोगो च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो भवान
 समुदय च अत्थङ्गम च अस्साद च आदीनव च निस्सरण च यथामूत
 १५ नप्पजानाति । तस्स भवान समुदय च अत्थङ्गम च अस्साद च आदीनव
 च निस्सरण च यथामूत अप्पजानतो यो भवेसु भवरागो भवनन्दी
 भवस्नेहो भवमुञ्छा भवपिपासा भवपरिळाहो भवज्जोसान भवतण्हा
 सानुसेति । अयं वुच्चति भिक्खवे भवयोगो । इति कामयोगो भवयोगो ।

३ “दिट्ठियोगो च कथं होति ? इध भिक्खवे, एकच्चो
 २० दिट्ठिन समुदय च अत्थङ्गम च अस्साद च आदीनव^४ च निस्सरण च
 यथामूत नप्पजानाति । तस्स दिट्ठिन समुदय च अत्थङ्गम च अस्साद
 च आदीनव च निस्सरण च यथामूत अप्पजानतो यो दिट्ठीसु दिट्ठिरागो
 दिट्ठिनन्दी दिट्ठिस्नेहा दिट्ठिमुञ्छा दिट्ठिपिपासा दिट्ठिपरिळाहो दिट्ठि
 ज्जोसान दिट्ठितण्हा सानुसेति । अयं वुच्चति भिक्खवे दिट्ठियोगो ।
 २५ इति कामयोगो भवयोगो दिट्ठियोगो ।

४ “भविज्जायोगो च कथं होति ? इध भिक्खवे, एकच्चो
 छन्न फत्सायत्तनाम समुदयं च अत्थङ्गम च अस्साद^५ च आदीनव च

निस्सरणं च यथाभूतं नप्पजानाति । तस्स छन्नं फस्सायतनानं समुदयं
 च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनव च निस्सरणं च यथाभूतं अप्पजानतो
 या छसु फस्सायतनेसु अविज्जा अञ्जाण सानुसेति । अयं वुच्चति,
 भिक्खवे, अविज्जायोगो । इति कामयोगो भवयोगो दिट्ठियोगो अविज्जा-
 योगो, सयुत्तो पापकेहि अकुसलेहि धम्महेहि सङ्किलेसिकेहि पोनोब्भविकेहि 5
 सदरेहि दुक्खविपाकेहि आर्यातिं जातिजरामरणिकेहि । तस्मा अयोग-
 क्खेमी' ति वुच्चति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो योगा ।

५. "चत्तारोमे! भिक्खवे, विसयोगा । कतमे चत्तारो ?

B 3

कामयोगविसयोगो, भवयोगविसयोगो, दिट्ठियोगविसयोगो, अविज्जा-
 योगविसयोगो । कतमो च, भिक्खवे, कामयोगविसयोगो ? इध, 10
 भिक्खवे, एकच्चो कामानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं
 च निस्सरणं च यथाभूतं पजानाति । तस्स कामानं समुदयं च अत्थङ्गमं
 च अस्सादं च आदीनव च निस्सरणं च यथाभूतं पजानतो यो कामेसु
 कामरागो कामनन्दी कामस्नेहो काममुच्छा कामपिपासा कामपरिळाहो
 कामज्जोसानं कामतण्हा सा नानुसेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, काम- 15
 योगविसंयोगो । इति कामयोगविसयोगो ।

६. "भवयोगविसंयोगो च कथं होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
 भवानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनव च निस्सरणं च
 यथाभूतं पजानाति । तस्स भवानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं
 च आदीनव च निस्सरणं च यथाभूतं पजानतो यो भवेसु भवरागो भव- 20
 नन्दी भवस्नेहो^१ भवमुच्छा भवपिपासा भवपरिळाहो भवज्जोसानं
 भवतण्हा सा नानुसेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, भवयोगविसयोगो ।
 इति कामयोगविसयोगो भवयोगविसयोगो ।

७. "दिट्ठियोगविसयोगो च कथं होति ? इध, भिक्खवे,
 एकच्चो दिट्ठीनं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनव च निस्स- 25 R
 रणं च यथाभूतं पजानाति । तस्स दिट्ठीनं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं
 च आदीनव च निस्सरणं च यथाभूतं पजानतो यो दिट्ठीसु दिट्ठिरागो
 दिट्ठिनन्दी दिट्ठिस्नेहो दिट्ठिमुच्छा दिट्ठिपिपासा दिट्ठिपरिळाहो दिट्ठि-
 ज्जोसानं दिट्ठितण्हा सा नानुसेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, दिट्ठियोग-
 विसयोगो । इति कामयोगविसयोगो भवयोगविसयोगो दिट्ठियोग- 30
 विसयोगो ।

८ “अविज्जायोगविसयोगो च कथं ह्येति ? इध, भिक्खवे,
 एकञ्चो छल्ल फत्सायतनानं समुदयं च अत्यङ्गमं च अस्सादं च आदीनव
 च निस्सरणं च यथाभूतं पजानाति । तस्सं छल्ल फत्सायतनानं समुदयं
 च अत्यङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं च निस्सरणं च यथाभूतं पजानतो
 5 यां छसुं फत्सायतनेसुं अविज्जां अठ्ठाणं सां नानुसेति । अयं वुच्चति,
 भिक्खवे, अविज्जायोगविसयोगो । इति कामयोगविसयोगो भवयोग
 विसयोगो विट्ठियोगविसयोगो अविज्जायोगविसयोगो, विसयुत्तो पापकेहिं
 अकुसलेहिं धम्मोहिं सङ्खलेसिकेहिं पोणोग्मविकेहिं^१ सदरेहिं^२ दुक्खविपाकेहिं
 आयतिं जातिजरामरणिकेहिं । तस्मां योगवखेमीं ति वुच्चति । इमे
 10 क्षो, भिक्खवे, अत्तारो विसयोगां ति ।

“कामयोगेनं संयुत्ता, भवयोगेनं चूमय ।

विट्ठियोगेनं संयुत्ता, अविज्जायं पुरवसता ॥

“सत्तां गच्छन्तिं संसारं, जातिमरणगामिनो ।

ये चं कामे परिठ्ठायं, भवयोगं चं संवसो ॥

15 “विट्ठियोगं समूहञ्च, अविज्जां चं धिराजय ।

संभ्ययोगविसयुत्ता, ते वे योगात्तिगां मुनीं” ति ॥

भण्डगामवमो पठमो ।

तस्सुद्धानं

अनुबुद्धं पपत्तितं द्वे, अत्तां अनुसोतपञ्चम ।

अप्पस्सुतो अं सोमन, वेसारज्जं तण्हायोगेनं ते दसां ति ॥

— ० —

२ चरवग्गो

१ चरसुत्त

१ ‘चरतो चे पिं भिक्खवे भिक्खुतो उप्पज्जतिं कामवित्तको
 20 वां भ्यापाववित्तको वां विहिंसावित्तको वां । तं चे भिक्खुं अघिवासेति,
 नप्पज्जहतिं नं विनोदेतिं नं भ्यस्तीकरोतिं नं अनभावंं गमेतिं, अरं पिं^१

१ पोणोपविकेहिं - टी रो । २ तदारेहिं - रो । ३ अप्पिक्करोतिं - रो ।

भिक्षवे, भिक्षु एवभूतो 'अनातापी अनोत्तापी सततं समित कुसीतो हीनविरियो' ति वुच्चति ।

२ "ठितस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति काम-
वित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । तं चे भिक्षु
अधिवासेति, नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभाव गमेति, 5
ठितो पि, भिक्षवे, भिक्षु एवभूतो 'अनातापी अनोत्तापी सततं समित
कुसीतो हीनविरियो' ति वुच्चति ।

३. "निसिन्नस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति काम-
वित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । त चे भिक्षु
अधिवासेति, नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभाव गमेति, 10
निसिन्नो पि, भिक्षवे, भिक्षु एवभूतो 'अनातापी अनोत्तापी सतत
समित कुसीतो हीनविरियो' ति वुच्चति ।

४. "सयानस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो जागरस्स उप्पज्जति
कामवित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । त चे
भिक्षु अधिवासेति, नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभाव 15
गमेति, सयानो पि, भिक्षवे, भिक्षु जागरो एवभूतो 'अनातापी
अनोत्तापी सतत समित कुसीतो हीनविरियो' ति वुच्चति ।

५ "चरतो चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति कामवित्तको
वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । त चे भिक्षु नाधिवासेति,
पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभाव गमेति, चर पि, भिक्षवे, भिक्षु 20
एवभूतो 'आतापी ओत्तापी सतत समित आरद्धविरियो पहितत्तो' ति
वुच्चति ।

६ "ठितस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति काम-
वित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । त चे भिक्षु
नाधिवासेति, पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभाव गमेति, ठितो 25
पि, भिक्षवे, भिक्षु एवभूतो 'आतापी ओत्तापी सततं समित आरद्ध-
विरियो पहितत्तो' ति वुच्चति ।

७ "निसिन्नस्स चे पि, भिक्षवे, भिक्षुनो उप्पज्जति काम-
वित्तको वा व्यापादवित्तको वा विहिंसावित्तको वा । तं चे भिक्षु

नाधिवासेति, पञ्चहृति विनोदेति व्यन्तीकरोति भ्रनभाव गमेति, निसिन्नो
पि, भिक्खवे, भिक्खु एवभूतो 'भ्रातापी भ्रोत्तापी सतत समित भारद्वा
विरियो पहित्तो' ति वुच्चति ।

५ "सयानस्स चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो जागरस्स
उप्पज्जति कामवितनको वा व्यापादवितनको वा विहिंसवितनको वा ।
त चे भिक्खु नाधिवासेति, पञ्चहृति विनोदेति व्यन्तीकरोति भ्रनभाव
गमेति, सयानो' पि, भिक्खवे, भिक्खु जागरो एवभूतो 'भ्रातापी
भ्रोत्तापी सतत समित भारद्वाविरियो पहित्तो' ति वुच्चती ति ।

१० "चर वा यदि वा तिट्ठ निसिन्नो उद' वा सय ।
यो वितक्क वितक्केति, पापक्क गेहनिस्सित ॥

"कुम्मगपटिपन्नो' सो, मोहनेय्येसु मुञ्छितो ।
भ्रमव्वो तादिसो भिक्खु, फुट्ठु सम्बोधिमुत्तम ॥

१५ "यो च चर वा तिट्ठं वा, निसिन्नो उद वा सय ।
वितक्क समयित्वान, वितक्कूपसमे रतो ।

मव्वो सो तादिसो भिक्खु फुट्ठु सम्बोधिमुत्तम" ति ॥

२ सौख्यसुत्त

१ "सम्पन्नसीला, भिक्खवे विहरथ सम्पन्नपातिमोक्खा, पाति
मोक्खसवरसवुता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणुमत्तेसु वज्जेसु भय
दस्साविनो । समादाय सिक्खथ सिक्खापदेसु । सम्पन्नसीलानं वो,
भिक्खवे विहरत सम्पन्नपातिमोक्खान पातिमोक्खसवरसवुतान विहरत
२० आचारगोचरसम्पन्नान अणुमत्तेसु वज्जेसु भयवस्सावीन समादाय सिक्खत
सिक्खापदेसु किमस्स उत्तरि' करणीय ?

२ "चरतो चे पि भिक्खवे भिक्खुनो भ्रमिज्जाभ्यापादो विगतो
होति धीनमिदं' .. उद' च्चकुक्कुच्च विचिकिञ्छा पहीना होति',
भारद्वा होति विरिय भसस्सीन उपट्ठिता सधि भसम्मुट्ठा पस्सदो कायो
२५ भारद्वा समाहित चित्त एकग चर पि भिक्खवे भिक्खु एवभूतो
'भ्रातापी भ्रोत्तापी सतत समित भारद्वाविरियो पहित्तो' ति वुच्चति ।

१ सायनी - रो । २ जरा - रो । ३ कुम्मग पटिपन्नो - ही कुम्मग-
पटिपन्नो - रो । ४ उत्तरि - ही रो ।

३ “ठितस्स चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो अभिज्झाव्यापादो विगतो होति, थीनमिद्धं ... उद्धच्चकुक्कुच्च विचिकिच्छा पहीना होति, आरद्ध होति विरिय असल्लीन, उपट्ठिता सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्त एकगं, ठितो पि, भिक्खवे, भिक्खु एवभूतो ‘आतापी ओत्तापी सतत समित आरद्धविरियो पहितत्तो’ ति वुच्चति । 5

B 34

४. “निसिन्नस्स चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो अभिज्झाव्यापादो विगतो होति, थीनमिद्ध . उद्धच्चकुक्कुच्च विचिकिच्छा पहीना होति, आरद्ध होति विरिय असल्लीनं, उपट्ठिता सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहित चित्त एकग, निसिन्नो पि, भिक्खवे, भिक्खु एवभूतो ‘आतापी ओत्तापी सतत समित आरद्धविरियो पहितत्तो’ ति वुच्चति । 10 R 1

५ “सयानस्स चे पि, भिक्खवे, भिक्खुनो जागरस्स अभिज्झाव्यापादो विगतो होति, थीनमिद्ध उद्धच्चकुक्कुच्च ... विचिकिच्छा पहीना होति, आरद्ध होति विरिय असल्लीन, उपट्ठिता सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्त एकग, सयानो पि, भिक्खवे, भिक्खु जागरो एवभूतो ‘आतापी ओत्तापी सतत समितं आरद्धविरियो पहितत्तो’ ति वुच्चती ति । 15

“यत चरे यत तिट्ठे, यत अच्छे यतं सये ।

यतं सम्मिञ्जये भिक्खु, यतमेन पसारये ॥

“उद्ध तिरियं अपाचीन, यावता जगतो गति । 20

समवेक्खिता च धम्मान, खन्धान उदयव्वय^१ ॥

“चेतोसमथसामीचि, सिक्खमान सदा सत ।

सतत पहितत्तो ति, आहु भिक्खु तथाविधं” ति ॥

३. पधानसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सम्मप्पधानानि । कतमानि चत्तारि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नान पापकान अकुसलान धम्मान अनुप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गण्हाति पदहति; उप्पन्नान पापकान अकुसलान धम्मान पहानाय छन्द जनेति 25

१ उदयव्यय - सी०, रो० ।

वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गप्हाति पदहति, अनुप्पन्नान कुस-
लान घम्मान उप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति चित्त
पग्गप्हाति पदहति, उप्पन्नान कुसलान घम्मान ठितिया असम्मोसाय
मिम्मोभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्द जनेति वायमति
विरिय आरभति चित्त पग्गप्हाति पदहति । इमानि स्रो, भिक्खवे,
चत्तारि सम्मप्पघानानी ति ।

“सम्मप्पघाना मारधेय्यामिमूता,
ते असिता ज्ञातिमरणभयस्स पारगू ।
ते तुसिता जेत्वा मार सवाहिर्नि ते अनेजा,
सव्य नमुघिबल उपातिवत्ता ते सुसिता” ति ॥

४ सवरसुत्त

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, पघानानि । कतमानि चत्तारि ?

सवरप्पघान पद्धानप्पघान, भायनाप्पघान, अनुरक्खणाप्पघान । कत्तम
च भिक्खवे, सवरप्पघान ? इध, भिक्खवे भिक्खु^१ चक्खुना रूपं दिस्सा
न निमित्तग्गाही होति नानुब्यञ्जनग्गाही । यत्थाधिकरणमेन चक्खु
न्द्रिय असवुत्त विहरन्त अभिज्जादोमनस्सा पापका अकुसला घम्मा
अन्वास्सवेय्यु, तस्स सवराय पटिपज्जति रक्खति चक्खुन्द्रिय, चक्खु
न्द्रिये सवर आपज्जति । सोत्तेन सह सुत्वा घानेन गघ घायित्वा
जिब्हाय रस सायित्वा कायेन फोट्टुब्ब फुसित्वा मनसा घम्म
धिञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुब्यञ्जनग्गाही, यत्थाधिकरणमेन
मनिन्द्रिय असवुत्त विहरन्त अभिज्जादोमनस्सा पापका अकुसला घम्मा
अन्वास्सवेय्यु, तस्स सवराय पटिपज्जति रक्खति मनिन्द्रिय, मनिन्द्रिये
सवर आपज्जति । इद बुच्चति, भिक्खवे सवरप्पघानं ।

२ “कत्तम च भिक्खवे पद्धानप्पघान ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
उप्पन्न कामवित्तकय नाधिवासेति पज्जहति विनोदेति व्यन्तीकरोति अत
भाव गमति, उप्पन्न ब्यापादवित्तकक .. पे० .. उप्पन्न विहिंसावित्तकक
... पे० उप्पन्नुप्पन्ने पापके अकुसले घम्मे नाधिवासेति पज्जहति विनो-

१ मारप्पय्यामिमुतो - रो । २ उवाहन - ही रो । ३ भिक्खुतो - रो
४ रो पौलकै नसिप ।

देति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, पहान-
प्पधान ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, भावनाप्पधान ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु सतिसम्बोज्झङ्ग भावेति विवेकनिस्सित विरागनिस्सतं निरोध-
निस्सित वोस्सग्गपरिणामि, धम्मविचयसम्बोज्झङ्ग भावेति ... विरिय- 5 B 3
सम्बोज्झङ्ग भावेति .. पीतिसम्बोज्झङ्ग भावेति . पस्सद्विसम्बोज्झङ्ग
भावेति .. समाधिसम्बोज्झङ्ग भावेति ... उपेक्खासम्बोज्झङ्ग भावेति
विवेकनिस्सित विरागनिस्सित निरोधनिस्सित वोस्सग्गपरिणामि । इदं
वुच्चति, भिक्खवे, भावनाप्पधान ।

४. “कतमं च, भिक्खवे, अनुरक्खणाप्पधान ? इध, भिक्खवे, 10 R.
भिक्खु उप्पन्न भद्दक समाधिनिमित्त अनुरक्खति अट्टिकसञ्ज पुल्लुवक-
सञ्ज विनीलकसञ्ज^१ विच्छिद्दकसञ्ज उद्धुमातकसञ्ज । इद
वुच्चति, भिक्खवे, अनुरक्खणाप्पधान । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि
पधानानी ति ।

“सवरो च पहान च, भावना अनुरक्खणा । 15
एते पहाना चत्तारो, देसितादिच्चबन्धुना ।
येहि भिक्खु इधातापी, खय दुक्खस्स पापुणे^२” ति^३ ॥

५. पञ्जत्तिसुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, अग्गपञ्जत्तियो । कतमा
चतस्सो ? एतदग्ग, भिक्खवे, अत्तभावीन यदिद - राहु असुरिन्दो ।
एतदग्ग, भिक्खवे, कामभोगीन यदिद - राजा मन्धाता । एतदग्ग, 20
भिक्खवे, आधिपतेय्यान यदिद - मारो पापिमा । सदेवके, भिक्खवे,
लोके समारके सन्नह्यके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय तथा-
गतो अग्गमक्खायति अरह सम्मासम्बुद्धो । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो
अग्गपञ्जत्तियो ति ।

“राहुग्ग अत्तभावीन, मन्धाता कामभोगिन^३ । 25
मारो आधिपतेय्यान, इद्धिया यससा^४ जल ॥

१ विनीलकसञ्ज विपुव्वकसञ्ज - सी०, रो० । २-२ पापुणोति - रो० । ३ काम-
भोगीन - रो० । ४ यस्ता - रो० ।

“उद्ध तिरिय भ्रपाचीनं, यावता जगतो गति ।
सवेवकस्त लोकस्त, बुद्धो भ्रमो' पवुञ्चती" ति ॥

६ सोसुम्मसुत्त

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सोसुम्मानि । क्तमानि चत्तारि
इध, भिक्खवे, भिक्खु रूपसोसुम्मेन समभ्रागतो होति परमेन, तेन
५ रूपसोसुम्मेन भ्रञ्जं रूपसोसुम्म उत्तरित्तर वा पणीतत्तर वा न सम
पस्सति, तेन च रूपसोसुम्मेन भ्रञ्जं रूपसोसुम्म उत्तरित्तर वा पणीत
वा न पत्थेति । वेदनासोसुम्मेन समभ्रागतो होति परमेन, तेन
वेदनासोसुम्मेन भ्रञ्जं वेदनासोसुम्म उत्तरित्तर वा पणीतत्तर वा
समनुपस्सति, तेन च वेदनासोसुम्मेन भ्रञ्जं वेदनासोसुम्म उत्तरि
१० वा पणीतत्तर वा न पत्थेति । सञ्जासोसुम्मेन समभ्रागतो होति परमे
तेन च सञ्जासोसुम्मेन भ्रञ्जं सञ्जासोसुम्म उत्तरित्तर वा पणीत
वा न समनुपस्सति तेन च सञ्जासोसुम्मेन भ्रञ्जं सञ्जासोसु
उत्तरित्तर वा पणीतत्तर वा न पत्थेति । सङ्खारसोसुम्मेन समभ्राग
होति परमेन तेन च सङ्खारसोसुम्मेन भ्रञ्जं सङ्खारसोसुम्म उत्तरि
१५ वा पणीतत्तर वा न समनुपस्सति तेन च सङ्खारसोसुम्मेन भ्रञ्जं
सङ्खारसोसुम्म उत्तरित्तर वा पणीतत्तर वा न पत्थेति । इमानि च
भिक्खवे, चत्तारि सासुम्मानी ति ।

“रूपसोसुम्मत् आत्वा, वेदनान च सम्भवं ।
सञ्जा यतो समुदेति अत्य गच्छति यत्थ च ।
२० सङ्खारे परता आत्वा दुक्खतो नो च भ्रत्ततो ॥

“न वे' सम्मदसो भिक्खु सन्तो सन्तिपदे रता ।
धारति अन्तिम वेह, जेतवा मार सवाहिनि' ति ॥

७ पठमभ्रगतिसुत्तं

१ “चत्तारिमानि भिक्खवे भ्रगतिगमनानि । यत्तमा
चत्तारि ? छन्दागति गच्छति दासागति गच्छति मोहागति गच्छति
२५ भयागति गच्छति - इमानि गो भिक्खवे चत्तारि भ्रगतिगमनानी ति

“छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्मं अतिवत्तति ।
निहीयति तस्स यसो, काळपवखेव चन्दिमा” ति ॥

८. दुतियअगतिसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, नागतिगमनानि । कत्तमानि
चत्तारि ? न छन्दागति गच्छति, न दोसागति गच्छति, न मोहागति
गच्छति, न भयागति गच्छति — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि नागति- 5
गमनानी ति ।

“छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्म नातिवत्तति ।
आपूरति तस्स यसो, सुक्कपवखेव चन्दिमा” ति ॥

९. ततियअगतिसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अगतिगमनानि । कत्तमानि चत्तारि ?
छन्दागति गच्छति, दोसागति गच्छति, मोहागति गच्छति, भयागति 10 R.
गच्छति — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि अगतिगमनानि ।

२ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, नागतिगमनानि । कत्तमानि
चत्तारि ? न छन्दागति गच्छति, न दोसागति गच्छति, न मोहागति
गच्छति, न भयागति गच्छति — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि नागति-
गमनानी ति ।

“छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्म अतिवत्तति ।
निहीयति तस्स यसो, काळपवखेव चन्दिमा ॥

“छन्दा दोसा भया मोहा, यो धम्म नातिवत्तति ।
आपूरति तस्स यसो, सुक्कपवखेव चन्दिमा” ति ॥

१०. भत्तुद्देसकमुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभत 20
निक्खित्तो एव निरये । कत्तमेहि चतूहि ? छन्दागति गच्छति, दोसा-
गति गच्छति, मोहागति गच्छति, भयागति गच्छति — इमेहि खो,
भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभत निक्खित्तो
एवं निरये ।

२ “चतूहि, भिक्षुवे, धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभत
निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि चतूहि ? न छन्द्यागतिं गच्छति, न
दोसागतिं गच्छति, न मोहागतिं गच्छति, न भयागतिं गच्छति - इमहि
४ सत्तो, भिक्षुवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको यथाभत निक्खित्तो
५ एव सग्गे ति ।

“ये केचि कामेसु असञ्जता जना,
अवम्मिका होन्ति अधम्मगारवा ।
छन्दा दोसा मोहा च भया गामिनो,
परिसाकसटो’ च पनेस वुच्चति ॥

१० “एव हि वुत्त समणेन जानता,
तस्मा हि ते सप्पुरिसा पससिया ।
धम्मे ठिता ये न करोन्ति पापक,
न’ छन्दा न मोहा’ न भया च गामिनो ।

१५ “परिसाय मण्डो’ च पनेस वुच्चति,
एव हि वुत्त समणेन जानता’ ति ॥

धरवम्मो बुद्धियो ।

तत्सुद्धान

चर सीलं पधानानि, सयर पठ्ठात्तिपठ्ठम
सोसुम्म’ तयो भगती, भत्तुद्देसेन ते वसा ति ॥

— ० —

३ उल्लेखवग्गो

१ पठमउल्लेखसुत्त

२० १ एव मे सुत । एक्’ समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवन
धनायपिण्डकस्स धारामे । तत्र खो भगवा भिक्षु धामत्तसि -
२० “भिक्षुवा’ ति । “भन्ते’ ति ते भिक्षू भगवता पञ्चरसोसु ।
भगवा एतदवोच -

१ पत्थिगतजारी - नी रो । २-२ न छन्दा बीसा - धी रो । ३ क्वो -
रो । ४ पदान - रो । ५ सुगुम्भ - रो ।

२ “एकमिदाह, भिक्खवे, समयं उरुवेलाय विहरामि नज्जा
 ञ्जराय तीरे अजपालनिग्रोधे पठमाभिसम्बुद्धो । तस्स मय्ह, भिक्खवे,
 र्होगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि - ‘दुवख
 खो अगारवो विहरति अप्पतिस्सो । कि नु खो अह समण वा ब्राह्मण
 वा सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय विहरेय्य’ ति ?

5

३. “तस्स मय्ह, भिक्खवे, एतदहोसि - ‘अपरिपूरस्स खो अह
 सीलक्खन्धस्स पारिपूरिया अञ्जं समणं वा ब्राह्मण वा सक्कत्वा गरु
 कत्वा उपनिस्साय विहरेय्य । न खो पनाहं पस्सामि सदेवके लोके
 समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अञ्ज समण
 वा ब्राह्मण वा अत्तना सीलसम्पन्नतरं, यमह सक्कत्वा गरु कत्वा
 उपनिस्साय विहरेय्यं ।

10

‘अपरिपूरस्स खो अहं समाधिक्खन्धस्स पारिपूरिया अञ्जं
 समण वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं । न
 खो पनाह पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया
 पजाय सदेवमनुस्साय अञ्जं समण वा ब्राह्मणं वा अत्तना समाधि-
 सम्पन्नतर, यमह सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय विहरेय्य ।

15

‘अपरिपूरस्स खो अह पञ्जाक्खन्धस्स पारिपूरिया अञ्जं
 समण वा ब्राह्मण वा सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय विहरेय्य । न खो
 पनाह पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया
 पजाय सदेवमनुस्साय अञ्जं समणं वा ब्राह्मण वा अत्तना पञ्जा-
 सम्पन्नतरं, यमह सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्य ।

20

‘अपरिपूरस्स खो अह विमुत्तिक्खन्धस्स पारिपूरिया अञ्ज
 समण वा ब्राह्मणं वा सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय विहरेय्यं । न
 खो पनाह पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया
 पजाय सदेवमनुस्साय अञ्जं समणं वा ब्राह्मणं वा अत्तना विमुत्ति-
 सम्पन्नतर, यमह सक्कत्वा गरुं कत्वा उपनिस्साय विहरेय्य’ ति ।

25

४ “तस्स मय्ह, भिक्खवे, एतदहोसि - ‘यन्नूनाहं ख्वायं
 धम्मो मया अभिसम्बुद्धो तमेव धम्म सक्कत्वा गरु कत्वा उपनिस्साय
 विहरेय्य’ ति ।

B 3

५. “अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मा सहम्पति मम चेतसा चेतोपरि-
 वितक्कमञ्जाय - सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाहं

30

R 2

पसारेय्य, पसारित वा बाहू सम्मिञ्जेय्य, एवमेव — ब्रह्मालोके अन्तरहिता
 मम पुरतो पातुरहोसि । अथ स्रो, भिक्षवे, ब्रह्मा सहम्पति एकस उत्तर
 सङ्ग करित्वा दक्षिण जाणुमण्डल पथविय निहन्त्वा येनाह तेनञ्जसि
 पणामेत्वा म एतदवोच — 'एवमेत भगवा, एवमेत सुगत ! ये पि ते,
 ५ भन्ते, अहेसु अतीतमद्वात अरहन्तो सम्मासम्बुद्धा ते पि भगवन्तो धम्म
 येव सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरिसु, ये पि ते, भन्ते, भवि
 स्सन्ति अनागतमद्वात अरहन्तो सम्मासम्बुद्धा ते पि भगवन्तो धम्मयव
 सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहरिस्सन्ति, भगवा पि, भन्त,
 एतरहि अरह सम्मासम्बुद्धो धम्मयेव सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय
 १० विहरतू' ति । इदमवोच ब्रह्मा सहम्पति । इव वत्वा अपापरं
 एतदवोच —

ये च अतीता सम्बुद्धा, ये च बुद्धा अनागता ।
 यो चैतरहि सम्बुद्धो, बहून् सोकनासनो ॥
 'सब्बे सद्धम्मगरुणो, विहसु विहरन्ति च ।
 १५ अथो पि विहरिस्सन्ति, एसा बुद्धान धम्मता ॥
 'तस्मा हि अत्तकामेन, महत्तमभिकङ्कता ।
 सद्धम्मो गरुकासम्बो, सर बुद्धान सासन' ति ॥

६ "इदमवोच भिक्षवे ब्रह्मा सहम्पति । इव वत्वा म
 अभिवादेत्वा पददक्षिण कत्वा उत्पेवन्तरषायि । अथ स्वाह, भिक्षव,
 २० ब्रह्मनो च अज्जेसन विदित्वा अत्तनो च पतिरूप व्यायं धम्मो मया अभि-
 सम्बुद्धो समेव धम्म सक्कत्वा गरं कत्वा उपनिस्साय विहासि । यतो
 च स्रो, भिक्षवे सङ्गो पि महत्तेन समन्नागतो, अथ मे सङ्गे पि
 गारवो" ति ।

२ कुतियउरुवेससुत्त

१ "एकमिदाह भिक्षवे, समय उरुवेलाय विहरामि नज्जा
 २५ नेरञ्जराय तीरे अजपाननिग्रोधे पठमाभिसम्बुद्धो । अथ स्रो भिक्षवे
 सम्बहुसा ब्राह्मणा जिण्णा बुद्धा' महल्लका अद्दगता वयोअनुप्पसा येनाह
 तेनुपसङ्गमिसु उपसङ्गमित्वा मया' सद्धि सम्मोविसु । सम्मोदनीयं

कथं सारणीयं^१ वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना
 खो, भिक्खवे, ते ब्राह्मणा मं एतदवोचु - 'सुत मेत, भो गोतम - न समणो
 गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे वुद्धे महल्लके अद्धगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादेति
 वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेती ति । तयिद, भो गोतम, तथेव ।
 न हि भव गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे वुद्धे महल्लके अद्धगते वयोअनुप्पत्ते 5
 अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेति । तयिदं, भो
 गोतम, न सम्पन्नमेवा' ति ।

२ "तस्स मय्हं, भिक्खवे, एतदहोसि - 'नयिमे^२ आयस्मन्तो
 जानन्ति थेरं वा थेरकरणे वा धम्म' ति । वुद्धो चे पि, भिक्खवे, होति
 आसीतिको वा नावुतिको^३ वा वस्ससतिको वा जातिया । सो च होति 10
 अकालवादी अभूतवादी अनत्थवादी अधम्मवादी अविनयवादी, अनि-
 धानवर्ति^४ वाच भासिता अकालेन अनपदेस अपरियन्तवर्ति अनत्थसहित ।
 अथ खो सो बालो थेरो त्वेव सङ्घ गच्छति ।

३ "दहरो चे पि, भिक्खवे, होति युवा सुसुकाळकेसो भद्रेन^५
 योब्बनेन समन्नागतो पठमेन वयसा । सो च होति कालवादी भूतवादी 15
 अत्थवादी धम्मवादी विनयवादी निधानवर्ति वाच भासिता कालेन
 सापदेसं परियन्तवर्ति अत्थसहितं । अथ खो सो पण्डितो थेरो त्वेव^६
 सङ्घ गच्छति ।

४ "चत्तारोमे, भिक्खवे, थेरकरणा धम्मा । कतमे चत्तारो ?
 इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसवरसवुतो विहरति 20
 आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिवखति
 सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदि-
 कल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थ सब्यञ्जन केवलपरि-
 पुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपोस्स^७ धम्मा बहुस्सुता होन्ति
 धाता^८ वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, चतुन्न 25
 ज्ञानान आभिचेतसिकान^९ दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी होति
 अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति
 पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मो सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज
 विहरति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो थेरकरणा धम्मा ति ।

१ सारणीय - सी०, स्या०, रो० । २ न वत मे - सी०, रो०, न च इमे - स्या० ।

३ नवुतिको - स्या०, रो० । ४ अनिदानवर्ति - रो० । ५ भद्रेन - सी०, रो० । ६ तेव
 - रो० । ७ तथारूपस्स - सी०, रो० । ८ प्रता - सी०, स्या०, रो० । ९ अभि० - रो० ।

“यो उद्धतेन चित्तेन, सम्प च बहु भासति ।
 अममाहितसङ्कूपो, असद्वृत्तमरतो मगो ।
 आरा सो थावरेम्यम्हा, पापदिष्टि अनादरो ॥
 “यो च सीलेन सम्पन्नो, सुतवा पटिमानवा ।
 सञ्चततो धीरो' घम्मेसु', पञ्जायत्य' विपस्सति ॥
 “पारगू सब्वघम्मान, अखिलो पटिमानवा ।
 पहीनजातिमरणो, ब्रह्मघरियस्स केवली ॥
 “तमह वदामि थेरो ति, यस्स नो सन्ति आसवा ।
 आसवान स्या भिक्खु सो थेरो ति पवुच्चती' ति ॥

३ लोकमुत्त

१ “लोको, भिक्खवे तथागतेन अभिसम्बुद्धो । लोक्त्वा
 तथागतो विसयुत्तो । लोकसमुदयो भिक्खवे तथागतेन अभिसम्बुद्धो ।
 लोकसमुदयो तथागतस्स पहीनो । लोकनिरोधो, भिक्खवे, तथागतन
 अभिसम्बुद्धो । लोकनिरोधो तथागतस्स सञ्चिकतो । लोकनिरोध
 गामिनी पटिपदा, भिक्खवे, तथागतेन अभिसम्बुद्धा' । लोकनिरोध
 गामिनी पटिपदा तथागतस्स भाविता ।

२ “य, भिक्खवे, सदेवकस्स लोकस्स समारकस्स सब्बहाक्खस्स
 सस्समण्णाह्मणिया पनाय सदेवमनुस्साय दिट्ठ सुत मुत विञ्जात पत्त
 परियेसित अनुविचरित मनसा, सब्ब त तथागतेन अभिसम्बुद्ध ।
 तस्मा 'तथागतो ति बुच्चति ।

३ “य च भिक्खवे रसि तथागतो अनुसर' सम्मासम्बोधि'
 अभिसम्बुज्झति य च रसि अनुपाविसेसाय' निब्बानघातुया' परिनिब्बा
 यति य एतस्मि अन्तरे भासति लपति तिहिसति सब्ब त सपेव होति
 नो अञ्जया । तस्मा 'तथागतो' ति बुच्चति ।

४ “यथावादी भिक्खवे तथागतो तथाकारी, यथाकारी
 तथावादी । इति यथावादी तथाकारी यथाकारी तथावादी । तस्मा
 'तथागतो' ति बुच्चति ।

१-१ औरवम्मेसु - ही विरवम्मेसु - स्या । २ पञ्जायत्य - रो । ३ अभि-
 सम्बुद्धो - रो । ४-४ १-१ ही स्या रो पीत्येसु पतिव ।

५ “सदेवके, भिक्खवे, लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय तथागतो अभिभू अनभिभूतो अञ्जदत्थुदसो वसवत्ती । तस्मा ‘तथागतो’ ति वुच्चति ।

“सब्ब लोक अभिञ्जाय, सब्ब लोके यथातथ^१ ।

सब्ब लोक विसयुत्तो, सब्बलोके अनूपयो^२ ॥

5

“स वे सब्बाभिभू धीरो, सब्बगन्थप्पमोचनो ।

फुट्टस्स परमा सन्ति, निब्बान अकुतोभय ॥

“एस खीणासवो बुद्धो, अनीघो छिन्नससयो ।

सब्बकम्मक्खय पत्तो, विमुत्तो उपधिसङ्खये ॥

“एस^३ सो भगवा बुद्धो, एस सीहो अनुत्तरो ।

सदेवकस्स लोकस्स, ब्रह्मचक्क पवत्तयी ॥

10

“इति देवा मनुस्सा च, ये बुद्ध सरण गता ।

सङ्गम्म त^४ नमस्सन्ति, महन्त वीतसारद ॥

“दन्तो दमयत सेट्ठो, सन्तो समयत इसि ।

मुत्तो मोचयत अग्गो, तिण्णो तारयत वरो ॥

15

“इति हेतं नमस्सन्ति, महन्त वीतसारद ।

सदेवकस्सिं लोकस्सिं, नत्थि मे^५ पटिपुग्गलो” ति ॥

४ काळकारामसुत्तं

१. एक समय भगवा साकेते विहरति काळकारामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

20

२. “य, भिक्खवे, सदेवकस्स लोकस्स समारकस्स सब्रह्मकस्स सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय दिट्ठ सुत मुतं विञ्जात पत्त परियेसित अनुविचरित मनसा, तमह जानामि ।

३. “य, भिक्खवे, सदेवकस्स लोकस्स समारकस्स सब्रह्मकस्स सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय दिट्ठ सुतं मुत विञ्जात

25

१ यथा तथा — रो० । २ अनुस्सयो — स्या० । ३ एव — स्या० । ४ न — सी०, स्या० । ५ ते — सी०, स्या०, रो० ।

पत्त परियेसित अनुविचरित मनसा, तमह् अममञ्छासि । त तथा-
गतस्स विदित, त तथागतो न उपट्ठासि ।

४ "य, भिक्षवे, सदेवकस्स लोकस्स समारकस्स सव्रह्मकस्स
सस्समणव्राह्मणिमा पजाय सदेवमनुस्साम विट्ठ सुत मुत्त विञ्जात पत्त
परियेसित अनुविचरित मनसा, तमह् न जानामी ति वदेय्य, त
ममस्स मुसा ।

५ "य, भिक्षवे .. प० तमह् जानामि च न च जानामी
ति वदेय्य, तम्पस्स तादिसमेव ।

६ "य, भिक्षवे पे० तमह् मेव जानामि न न जानामी
ति वदेय्य, त ममस्स कलि ।

७ "इति खो, भिक्षवे, तथागतो दट्ठा दट्ठव्व, विट्ठ न मञ्जति,
अविट्ठ न मञ्जति, दट्ठव्व न मञ्जति, वट्टार न मञ्जति, सुत्वा^१
सोत्तव्व, सुत न मञ्जति, असुत^२ न मञ्जति, सोत्तव्व न मञ्जति,
सोत्तार^३ न मञ्जति, मुत्वा मोत्तव्वं, मुत्त न मञ्जति, अमुत्त न मञ्जति,
मोत्तव्व न मञ्जति, मोत्तार न मञ्जति, विञ्जत्वा विञ्जातव्व,
विञ्जात न मञ्जति, अविञ्जात न मञ्जति विञ्जातव्व न मञ्जति,
विञ्जात्तार^४ न मञ्जति । इति खो, भिक्षवे, तथागतो विट्ठसुत्तमुत्त
विञ्जातव्वेसु घम्मेसु तादीयेव^५ तादी । तम्हा च पत्त तादिम्हा अञ्जो
तादी उत्तरितरो वा पणीत्तररो वा नत्थी ति वदामी ति ।

२० "य किञ्चि विट्ठ व सुत्त मुत्त वा,
अज्जोसित, सञ्चमुत्त परेस ।
न तेसु तादी सयसवुत्तेसु,
सञ्चं मुसा वा पि पर दहेय्य ॥

२३ "एत च सल्लं पट्टिवञ्च^६ दित्वा,
अज्जोसिता मत्थ पजा विसत्ता ।
जानामि पस्सामि तथेव एव,
अज्जोसित मत्थ तथागतान" ति ॥

१ वणिग्ग - रया । २ मुसा - गी रया । ३ अरमुत्त - रया० । ४ मुत्तार -
रया । ५ विञ्जातार - रया । ६ तादिनीय - रया तादिनीयेव - रो । ७ मुत्त -
रो । ८ अञ्जो - गी रो ।

५. ब्रह्मचरियसुत्तं

१. “नयिद, भिक्खवे, ब्रह्मचरिय वुस्सति जनकुहनत्थ, न जनलपनत्थ, न लाभसक्कारसिलोकानिससत्थ, न इतिवादप्पमोवखानिससत्थ, न ‘इति मं जनो जानातू’ ति । अथ खो इद, भिक्खवे, ब्रह्मचरिय वुस्सति सवरत्थ पहानत्थ विरागत्थ निरोधत्थ ति ।

“सवरत्थ पहानत्थ, ब्रह्मचरिय अनीत्तिह ।
अदेसयि सो भगवा, निब्बानोगधगामिन ।
एस मग्गो महन्तेहि, अनुयातो महेसिभि’ ॥
“ये च तं पटिपज्जन्ति, यथा बुद्धेन देसित ।
दुक्खस्सन्त करिस्सन्ति, सत्थुसासनकारिनो” ति ॥

5

६. कुहसुत्तं

१. “ये ते, भिक्खवे, भिक्खू कुहा थद्धा लपा सिङ्गी उन्नळा असमाहिता, न मे ते, भिक्खवे, भिक्खू मामका । अपगता च ते, भिक्खवे, भिक्खू इमस्मा धम्मविनया, न च ते इमस्मि धम्मविनये वुद्धि विरुब्धि वेपुल्ल आपज्जन्ति । ये च खो ते, भिक्खवे, भिक्खू निक्कुहा निल्लपा धीरा अत्थद्धा सुसमाहिता, ते खो मे, भिक्खवे, भिक्खू मामका । अनपगता च ते, भिक्खवे, भिक्खू इमस्मा धम्मविनया । ते च इमस्मि धम्मविनये वुद्धि विरुब्धि वेपुल्ल आपज्जन्ती ति ।

10 B.

15

“कुहा थद्धा लपा सिङ्गी, उन्नळा असमाहिता ।
न ते धम्मे विरुहन्ति, सम्मासम्बुद्धदेसिते ॥

“निक्कुहा निल्लपा धीरा, अत्थद्धा सुसमाहिता ।
ते वे धम्मे विरुहन्ति, सम्मासम्बुद्धदेसिते” ति ॥

20

७. सन्तुष्टिसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अप्पानि च सुलभानि च, तानि च अनवज्जानि । कतमानि चत्तारि ? पसुकूल, भिक्खवे, चीवरानं अप्पं च सुलभं च, त च अनवज्ज । पिण्डियालोपो, भिक्खवे, भोज-

नान् अप्य च सुलभ च, त च अनवज्ज । स्वस्वमूल, भिवस्ववे, सेनासनान्
 अप्य च सुलभ च, त च अनवज्ज । पूतिमुत्त, भिवस्ववे, भेसज्जान् अप्य
 च सुलभ च, त च अनवज्ज । इमानि खो, भिवस्ववे, चत्तारि अप्याति
 च सुलभानि च, तानि च अनवज्जानि । यतो खो, भिवस्ववे, भिवस्व
 5 अप्येन च तुट्ठो होति सुलभेन च, इदमस्साह अठ्ठतर सामञ्जसं
 ति वदामी ति ।

“अनवज्जेन तुट्ठस्स, अप्येन सुलभेन च ।
 न सेनासनमारम्भ, चीवर पानभोवन ।
 विघातो होति चित्तस्स, दिसा नप्पटिहच्छति ॥

10 “ये चस्स घम्मा अक्खात्ता, सामञ्जस्सानुलोमिका ।
 अधिग्गहिता तुट्ठस्स, अप्यमत्तस्स सिक्खतो” ति ॥

८ अरियवससुत्त

१ “चत्तारोमे, भिवस्ववे, अरियवसा अग्गच्छा रत्तञ्जा
 वसञ्जा पोराना असक्किण्णा असक्किण्णपुब्बा, न सक्कीयन्ति न सक्की-
 यित्सन्ति अप्पटिकुट्ठा” समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्चूहि । क्तमे चत्तारो ?
 15 इष, भिवस्ववे, भिवस्वु सन्तुट्ठो होति इत्तरीतरेण चीवरेण, इत्तरीतर
 चीवरसन्तुट्ठिया च वण्णवादी, न च चीवरहेतु अनेसन अप्पत्तिम्प आप
 ज्जति अलद्धा च चीवरं न परित्तस्सति सद्धा च चीवर अगधितो अमु
 च्छित्तो अनज्जोपघ्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपच्चो परिभुञ्जति,
 ताय च पन इत्तरीतरचीवरसन्तुट्ठिया नेवत्तानुक्कसेति, सो पर वम्भेति ।
 20 या” हि सत्थ दक्खो अनलसो सम्पजानो पटिस्सतो, अय वुञ्जति, भिवस्ववे,
 भिवस्वु पोराने अग्गच्छे अरियवसे ठित्तो ।

२ “पुन च परं भिवस्ववे भिवस्वु सन्तुट्ठो होति इत्तरीतरेण
 पिण्डपातेन इत्तरीतरपिण्डपातसन्तुट्ठिया च वण्णवादी, न च पिण्ड
 पातहेतु अनेसन अप्पत्तिम्प आपज्जति, अलद्धा च पिण्डपातं न परि
 25 त्तम्याति सद्धा च पिण्डपातं अगधितो” अमुच्छित्तो अनज्जोपघ्नो आदीनव
 दस्सावी निस्सरणपच्चो परिभुञ्जति ताय च पन इत्तरीतरपिण्ड
 पातसन्तुट्ठिया नेवत्तानुक्कसेति, ना परं वम्भेति । यो हि सत्थ दक्खो

१ नक्कञ्जा - रो । २ भिवस्वु - नी । तया । ३ अप्पटिकुट्ठा - ती ।
 ४ ती - ती । ५ अगधितो - ती । रो ।

अनलसो सम्पजानो पटिस्सतो, अयं वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु पोराणे अग्गञ्जे अरियवसे ठितो ।

३ “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन, इतरीतरसेनासनसन्तुट्ठिया च वण्णवादी, न च सेनासनहेतु अनेसनं अप्पतिरूप आपज्जति, अलद्धा च सेनासनं न परितस्सति, लद्धा च सेनासन अगधितो अमुच्छितो अनज्झोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति; ताय च पन इतरीतरसेनासनसन्तुट्ठिया नेवत्तानुक्कसेति, नो पर वम्भेति । यो हि तत्थ दक्खो अनलसो सम्पजानो पटिस्सतो, अय वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु पोराणे अग्गञ्जे अरियवसे ठितो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु भावनारामो होति भावनारतो, पहानारामो होति पहानरतो, ताय च पन भावनारामताय भावनारतिया पहानारामताय पहानरतिया नेवत्तानुक्कसेति, नो पर वम्भेति । यो हि तत्थ दक्खो अनलसो सम्पजानो पटिस्सतो, अय वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु पोराणे अग्गञ्जे अरियवसे ठितो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अरियवसा अग्गञ्जा रत्तञ्जा वसञ्जा पोराणा असङ्घिण्णा असङ्घिण्णपुब्बा, न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, अप्पटिकुट्ठा समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

५ “इमेहि च पन, भिक्खवे, चतूहि अरियवंसेहि समन्नागतो भिक्खु पुरत्थिमाय चे पि दिसाय विहरति स्वेव अरतिं सहति, न त अरति सहति, पच्छिमाय चे पि दिसाय विहरति स्वेव अरतिं सहति, न त अरति सहति, उत्तराय चे पि दिसाय विहरति स्वेव अरतिं सहति, न त अरति सहति, दक्खिणाय चे पि दिसाय विहरति स्वेव अरतिं सहति, न त अरति सहति । त किस्स हेतु ? अरतिरतिसहो हि, भिक्खवे, धीरो ति ।

“नारति सहति धीर, नारति धीर सहति ।

धीरो च अरति सहति, धीरो हि अरतिस्सहो ॥

“सब्बकम्मविहायीन^१, पनुण्ण को निवारये ।

नेक्ख जम्बोनदस्सेव, को त निन्दितुमरहति ।

देवा पि न पसंसन्ति, ब्रह्मुना पि पससितो” ति ॥

१ अरतिसहो - सी०, स्या०, रो० । २ सब्बकम्मविहायकत्त - सी०, सम्मा कम्म-
विहायकत्त - रो० ।

६ धम्मपदसुत्त

१ "चत्तारिमानि, भिक्खवे, धम्मपदानि अगगञ्जानि रत्तञ्जानि वसञ्जानि पोरानानि असङ्खिण्णानि असङ्खिण्णपुब्बानि, न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, अप्पटिकुट्टानि समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । कतमानि चत्तारि ? अनभिज्जा, भिक्खवे, धम्मपद अगगञ्जं रत्तञ्जं वसञ्जं पोरानं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्टं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

२ "अव्यापादो, भिक्खवे, धम्मपद अगगञ्जं रत्तञ्जं वसञ्जं पोरानं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्टं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

३ "सम्मासति भिक्खवे, धम्मपद अगगञ्जं रत्तञ्जं वसञ्जं पोरानं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्टं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

४ "सम्मासमाधि, भिक्खवे, धम्मपद अगगञ्जं रत्तञ्जं वसञ्जं पोरानं असङ्खिण्णं असङ्खिण्णपुब्बं, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्टं समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । इमानि खा, भिक्खवे, चत्तारि धम्मपदानि अगगञ्जानि रत्तञ्जानि वसञ्जानि पोरानानि असङ्खिण्णानि असङ्खिण्णपुब्बानि, न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, अप्पटिकुट्टानि समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूही ति ।

५ "अनभिज्जालु विहरेय्य, अव्यापत्तेन चेतसा । सतां एकग्गचित्तस्स अज्जत्त सुसमाहितो" ति ॥

१० परिव्याजकसुत्त

१ एक समयं भगवा राजगहे विहरति गिज्जकूटे पथ्यते । तेन एवा पन समयेन सम्बहूना अभिञ्जाता अभिञ्जाता परिव्याजकमिण्णिनिवातीरे^१ परिव्याजकारामे पटिवसन्ति सेय्ययीदं अत्तभाए वरधणे मयूसुणायी च परिव्याजको अत्थं च अभिञ्जाता अभिञ्जाता परिव्याजपा । अयं लो भगवा सायन्हसमयं पटिसस्ता

१ मणिनिवातीरे - नी री विण्णिनिवा तीरे - एवा । २ सेय्यविदं - म । ३ वरधणे - एवा । ४ तावत्तवत्तं - नी एवा री ।

वुद्धितो येन सिष्पिनिकातीर परिव्वाजकारामो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्ग-
मित्वा पञ्चत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा ते परिव्वाजके
एतदवोच -

२. "चत्तारिमानि, परिव्वाजका, धम्मपदानि अगञ्जानि
रत्तञ्जानि वंसञ्जानि पोरानानि असङ्घिण्णानि असङ्घिण्णपुब्बानि, 5 R
न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, अप्पटिकुट्टानि समणेहि ब्राह्मणेहि
विञ्जूहि । कतमानि चत्तारि ? अनभिज्झा, परिव्वाजका, धम्म-
पदं अगञ्ज रत्तञ्जं वसञ्ज पोरान असङ्घिण्ण असङ्घिण्णपुब्ब,
न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति, अप्पटिकुट्ट समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।
अव्यापादो, परिव्वाजका, धम्मपद पे० . सम्मासति, परिव्वाजका, 10
धम्मपद .. पे० .. सम्मासमाधि, परिव्वाजका, धम्मपद अगञ्ज रत्तञ्ज
वसञ्जं पोरान असङ्घिण्ण असङ्घिण्णपुब्ब, न सङ्कीयति न सङ्कीयिस्सति,
अप्पटिकुट्ट समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि । इमानि खो, परिव्वाजका,
चत्तारि धम्मपदानि अगञ्जानि रत्तञ्जानि वसञ्जानि पोरानानि
असङ्घिण्णानि असङ्घिण्णपुब्बानि, न सङ्कीयन्ति न सङ्कीयिस्सन्ति, 15
अप्पटिकुट्टानि समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ।

३. "यो खो, परिव्वाजका, एव वदेय्य - 'अहमेत अनभिज्झ
धम्मपद पच्चक्खाय अभिज्झालु कामेसु तिब्बसाराग समण वा ब्राह्मण
वा पञ्जापेस्सामी' ति, तमह तत्थ एव वदेय्य - 'एतु वदतु व्याहरतु
पस्सामिस्सानुभाव' ति । सो वत, परिव्वाजका, अनभिज्झ धम्मपद 20
पच्चक्खाय अभिज्झालु कामेसु तिब्बसाराग समण वा ब्राह्मण वा पञ्जा-
पेस्सती ति नेत ठान विज्जति ।

४. "यो खो, परिव्वाजका, एव वदेय्य - 'अहमेत अव्यापाद
धम्मपद पच्चक्खाय व्यापन्नचित्त पट्टमनसङ्कप्प समण वा ब्राह्मण वा
पञ्जापेस्सामी' ति, तमह तत्थ एवं वदेय्य - 'एतु वदतु व्याहरतु 25
पस्सामिस्सानुभाव' ति । सो वत, परिव्वाजका, अव्यापाद धम्मपद
पच्चक्खाय व्यापन्नचित्त पट्टमनसङ्कप्प समण वा ब्राह्मण वा पञ्जा-
पेस्सती ति नेत ठान विज्जति ।

५ "यो खो, परिव्वाजका, एवं वदेय्य - 'अहमेत सम्मासति
धम्मपद पच्चक्खाय मुट्टस्सति असम्पजान समण वा ब्राह्मण वा पञ्जा- 30

पेस्सामी' ति, तमह तस्य एव वदेय्य - 'एतु वदतु व्याहरतु' परस्सामिस्सा नुभाव' ति । सो वत, परिब्बाजका, सम्मासति धम्मपद पच्चक्खाय मुट्टस्सति असम्पज्जान समण वा ब्राह्मण वा पञ्जापेस्सती ति नेत ठान विज्जति ।

5 ६ "यो स्रो परिब्बाजका, एव वदेय्य - 'अहमेत सम्मासमाधि धम्मपद पच्चक्खाय असमाहित विभन्तचित्त समण वा ब्राह्मण वा पञ्जापेस्सामी' ति तमह तस्य एव वदेय्य - 'एतु वदतु व्याहरतु परस्सामिस्सानुभाव' ति । सो वत, परिब्बाजका सम्मासमाधि धम्मपद पच्चक्खाय असमाहित विभन्तचित्त समण वा ब्राह्मण वा पञ्जापेस्सती

10 ति नेत ठान विज्जति ।

७ "यो स्रो, परिब्बाजका, इमानि चत्तारि धम्मपदानि गरहि तच्च पटिकोसित्व मञ्जेय्य, तस्स दिट्ठेव धम्मे चत्तारो सहधम्मिका वादानुपाता गारम्हा ठाना भागच्छन्ति । कतमे चत्तारो ? अन भिज्जत पे भव धम्मपद गरहति पटिकोसति, ये च हि अभिज्जालू कामसु

15 निव्वयसारागा समणब्राह्मणा ते भोतो पुज्जा ते भोतो पाससा । अय्या पाद पे भव धम्मपद गरहति पटिकोसति ये च हि व्यापन्नचित्ता पट्टु मनसङ्कप्पा समणब्राह्मणा ते भोतो पुज्जा ते भोतो पाससा । सम्मा मति च भव धम्मपद गरहति पटिकोसति ये च हि मुट्टस्सती असम्पज्जाना समणब्राह्मणा त भोतो पुज्जा ते भोतो पाससा । सम्मासमाधि पे भवं

20 धम्मपद गरहति पटिकोसति ये च हि असमाहिता विभन्तचित्ता समणब्राह्मणा त भोतो पुज्जा ते भोतो पाससा ।

८ "यो" स्रो परिब्बाजका, इमानि चत्तारि धम्मपदानि गरहि तच्च पटिकोसित्व मञ्जेय्य तस्स दिट्ठेव धम्मे इम चत्तारो सहधम्मिका वादानुपाता गारम्हा ठाना भागच्छन्ति । ये पि त परि

3 ब्राह्मणा अहसु उक्कया वस्समञ्जा अहेसुषवादा अकिरियवादा नत्थिप याणा से पि इमानि चत्तारि धम्मपदानि न गरहित्वय न पटिकोसित्वं अमाञ्जामु । त विस्सा हेतु ? निन्दाव्यारासनउपारम्भमया ति ।

"अव्यापन्ना सता सता अन्नस सुगमाहिषो ।

अभिजा विनये सिक्का अण्णमत्तो ति घुच्चती' ति ॥

उरयेसवगा ततिमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे उरुवेला लोको काळको^१, ब्रह्मचरियेन पञ्चम ।
कुह सन्तुट्ठि वसो^२ च^३, धम्मपदं परिब्बाजकेन चा ति ॥

४. चक्कवग्गो

१. चक्कसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, चक्कानि, येहि समन्नागतान
देवमनुस्सान चतुचक्क वत्तति^३, येहि समन्नागता देवमनुस्सा नचिरस्सेव
महन्तत्त वेपुल्लत्त पापुणन्ति भोगेसु । कतमानि चत्तारि ? पतिरूप- 5
देसवासो^४, सप्पुरिसावस्सयो^५, अत्तसम्मापणिधि, पुब्बे च कतपुञ्जाता —
इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि चक्कानि, येहि समन्नागतान देवमनुस्सान
चतुचक्क वत्तति, येहि समन्नागता देवमनुस्सा नचिरस्सेव महन्तत्त
वेपुल्लत्त पापुणन्ति भोगेसू ति ।

“पतिरूपे वस देसे, अरियमित्तकरो^६ सिया । 10
सम्मापणिधिसम्पन्नो, पुब्बे पुञ्जाकतो नरो ।
धञ्जा धन यसो कित्ति, सुखञ्चेतधिवत्तती” ति ॥

२ सङ्ग्रहसुत्त

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सङ्ग्रहवत्थूनि । कतमानि
चत्तारि ? दान, पेय्यवज्ज, अत्थचरिया, समानत्तता — इमानि खो,
भिक्खवे, चत्तारि सङ्ग्रहवत्थूनी ति । 15

“दान च पेय्यवज्जं च, अत्थचरिया च या इध ।
समानत्तता च धम्मेसु, तत्थ तत्थ यथारह ।
एते खो सङ्ग्रहा लोके, रथस्साणीव यायतो ॥

“एते च सङ्ग्रहा नास्सु, न माता पुत्तकारणा ।
लभेथ मान पूज वा, पिता वा पुत्तकारणा” ॥ 20

१ काळिको - सी०, रो० । २-२ वचसो - सी० । ३ पवत्तति - स्या० ।
४ पतिरूप० - स्या०, रो० । ५ सप्पुरिसूपस्मयो - सी०, स्या०, रो० । ६ अरिय-
चित्तकरो - सी० । ७ पुत्तकारणा - रो० ।

“अग्गतो वे पसन्नान, अग्गा धम्म विजानत ।
 अग्गे बुद्धे पसन्नान, दक्खिणोय्य अनुत्तरे ॥
 “अग्गे धम्मो पसन्नान, बिरागूपसमे सुखे ।
 अग्गे सङ्खे पसन्नान, पुच्छन्वत्ते अनुत्तरे ॥
 अग्गस्मि दान ददत, अग्ग पुच्छं पवड्ढति ।
 अग्गा आयु च वण्णो च, यसो कित्ति सुख वल ॥
 “अग्गास्स दाता मेधावी, अग्गधम्मसमाहितो ।
 देवभूतो मनुस्सो वा अग्गप्पत्तो पमोदती” ति ॥

५ वस्सकारसुत्त

१ एक समय भगवा राजगहे विहरति वेळुवन कसन्वकनिषाप ।

१० अथ स्रो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
 उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय
 वीतिसारस्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिणो स्रो वस्सकारो
 ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवन्त एतदवोच -

२ “चतूहि स्रो मय भो गोतम धम्महि समन्नागत महापज्जं

१५ महापुरिस पच्छापेम । वत्तमहि चतूहि ? इध भो गातम बहुस्सुतो
 हाति तस्स तस्सेव सुमजातस्स तस्स तस्सेव स्रो पन भासितस्स अत्थं
 जानासि - ‘मय इमस्स भासितस्स अत्थो अयं इमस्स भासितस्स अत्थो
 ति । सतिमा स्रो पन होति चिरकत्थ पि चिरभासित पि सरिता अणु
 म्परिता यानि स्रो पन तानि गहट्टजानि विङ्कुरणीयानि, तत्थ दवसो
 २० हाति अनमसो तणुपायाय वीमसाय समन्नागतो अल कातु अम सविभातु ।
 इमहि स्रो मयं भो गोतम चतूहि धम्मोहि समन्नागतं महापज्जं
 महापुरिस पच्छापेम । सपे मे भो गोतम, अनुमोदितव्व अनुमोदतु
 मे मय गोतमो सपे पन मे भो गोतम, पटिक्खोसितव्व पटिक्खोसतु
 म मय गोतमो ति ।

२५ ३ “नव गो एवाह ब्राह्मण अनुमानामि न पटिक्खोसामि ।
 नवति गो अहं, ब्राह्मण, धम्महि समन्नागत महापज्जं महापुरिस पच्छा
 पेम । वत्तमहि चतूहि ? इध ब्राह्मण बहुजनदिसाय पटिक्खो हाति
 बहुजनगुणाय बहुसा जनता अरिय आय पटिक्खापिता मदिय वत्थान

धम्मता कुसलधम्मता । सो य वितक्क आकङ्खति वितक्केतु त वितक्क
 वितक्केति, य वितक्क नाकङ्खति वितक्केतु न त वितक्क वितक्केति,
 य सङ्कप्प आकङ्खति सङ्कप्पेतु त सङ्कप्प सङ्कप्पेति, य सङ्कप्प नाकङ्खति
 सङ्कप्पेतु न त सङ्कप्पं सङ्कप्पेति । इति चेतोवसिप्पत्तो होति वितक्क-
 पथेसु । चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारान निकाम- 5
 लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । आसवान खया अनासव
 चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
 उपसम्पज्ज विहरति । नेव खो त्याहं, ब्राह्मण, अनुमोदामि न पन
 पटिक्कोसामि । इमेहि खो अह, ब्राह्मण, चतूहि धम्मेहि समन्नागत
 महापञ्ज महापुरिस पञ्जापेमी” ति । 10

४ “अच्छरिय, भो गोतम, अब्भुत, भो गोतम ! याव सुभा-
 सितं चिद भोता गोतमेन । इमेहि च मय, भो गोतम, चतूहि धम्मेहि
 समन्नागत भवन्त गोतमं धारेम, भव हि गोतमो बहुजनहिताय पटिपन्नो
 बहुजनसुखाय, बहु ते जनता अरिये जाये पतिट्ठापिता, यदिद कल्याण-
 धम्मता कुसलधम्मता । भव हि गोतमो य वितक्क आकङ्खति वितक्केतु 15
 त वितक्क वितक्केति, य वितक्क नाकङ्खति वितक्केतु न त वितक्क
 वितक्केति, य सङ्कप्प आकङ्खति सङ्कप्पेतु त सङ्कप्प सङ्कप्पेति, य सङ्कप्प
 आकङ्खति सङ्कप्पेतु न तं सङ्कप्पं सङ्कप्पेति । भव हि गोतमो चेतो-
 सिप्पत्तो वितक्कपथेसु । भव हि गोतमो चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान
 दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । 20
 एवं हि गोतमो आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
 दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती” ति ।

५ “अट्ठा खो त्याह, ब्राह्मण, आसज्ज उपनीय वाचा भासिता ।
 अपि च, त्याह व्याकरिस्सामि — ‘अह हि, ब्राह्मण, बहुजनहिताय पटि-
 पन्नो बहुजनसुखाय, बहु मे जनता अरिये जाये पतिट्ठापिता, यदिद 25
 कल्याणधम्मता कुसलधम्मता । अह हि, ब्राह्मण, य वितक्क आकङ्खामि
 वितक्केतु त वितक्क वितक्केमि, य वितक्क नाकङ्खामि वितक्केतु न
 त वितक्क वितक्केमि, य सङ्कप्प आकङ्खामि सङ्कप्पेतु त सङ्कप्प सङ्क-
 प्पेमि, य सङ्कप्प नाकङ्खामि सङ्कप्पेतु न त सङ्कप्प सङ्कप्पेमि । अह
 हि, ब्राह्मण, चेतोवसिप्पत्तो वितक्कपथेसु । अह हि, ब्राह्मण, चतुन्न 30

“अगतो वे पसन्नान, अग धम्म विजानत ।
 अगो बुद्धे पसन्नान, दक्षिणेष्ये अनुत्तरे ॥
 “अगो धम्मे पसन्नान, विरागूपसमे सुखे ।
 अगो सङ्घे पसन्नान, पुञ्जस्खेत्ते अनुत्तरे ॥
 अगस्मि दान ददत, अग पुञ्जं पवङ्गति ।
 अग आमु ष वण्णो च, यसो कित्ति सुख वल ॥
 “अगस्स दाता मेघाधी, अगधम्मसमाहितो ।
 देवभूतो मनुस्सो वा, अगप्पत्तो पमोदती” ति ॥

५ वस्सकारसुत्त

१ एक समय भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिषाप ।

अथ सो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
 उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कय सारणीम
 वीतिसारत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो सो वस्सकारो
 ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवन्त एतदवोच —

२ “चतूहि सो मय भो गोतम धम्मेहि समन्नागत महापञ्जं

महापुरिस पञ्जापेम । कतमेहि चतूहि ? इध, भो गोतम, बहुम्सुतो
 होति तस्स वस्सेव सुतजातस्स तस्स तस्सेव सो पन भासितस्स अत्थ
 जानाति — ‘अय इमस्स भासितस्स अत्थो अय इमस्स भासितस्स अत्थो
 ति । सतिमा सो पन होति चिरकत्त पि चिरभासित पि सरिता अनु
 स्मरिता यानि सो पन तानि गहट्टकानि किङ्करणीयानि, तत्थ दवसो
 होति अननसो तद्नुपायाय बीमसाय समन्नागतो अल कासु अल सविधासु ।
 इमहि सो मय भो गोतम, चतूहि धम्मेहि समन्नागत महापञ्जं
 महापुरिस पञ्जापेम । सचे मे, भो गोतम अनुमोदितव्वं अनुमोदसु
 म भवं गोतमो सचे पन मे भो गोतम, पटिक्कोसितव्वं पटिक्कोससु
 म भवं गोतमो’ ति ।

३ “नव सो त्याह ब्राह्मण अनुमागामि न पटिक्कोसामि ।

चतूहि णो अह, ब्राह्मण, धम्मेहि समन्नागत महापञ्जं महापुरिस पञ्जा
 पमि । कतमेहि चतूहि ? इध ब्राह्मण बहुजनहिताय पटिपत्ता होति
 बहुजनमुगाय बहुस्स जनता अरिये आये पटिट्ठापित्ता, यदिव वत्थाप

धम्मता कुसलधम्मता । सो य वितक्क आकङ्खति वितक्केतु त वितक्क
 वितक्केति, य वितक्क नाकङ्खति वितक्केतु न त वितक्क वितक्केति,
 य सङ्कप्प आकङ्खति सङ्कप्पेतु त सङ्कप्प सङ्कप्पेति, य सङ्कप्प नाकङ्खति
 सङ्कप्पेतु न त सङ्कप्पं सङ्कप्पेति । इति चेतोवसिप्पत्तो होति वितक्क-
 पथेसु । चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारान निकाम- 5
 लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । आसवान खया अनासव
 चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
 उपसम्पज्ज विहरति । नेव खो त्याहं, ब्राह्मण, अनुमोदामि न पन
 पटिक्कोसामि । इमेहि खो अह, ब्राह्मण, चतूहि धम्मेहि समन्नागत
 महापञ्ज महापुरिस पञ्जापेमी” ति । 10

४. “अच्छरिय, भो गोतम, अब्भुत, भो गोतम ! याव सुभा-
 सित चिद भोता गोतमेन । इमेहि च मय, भो गोतम, चतूहि धम्मेहि
 समन्नागत भवन्तं गोतम धारेम, भव हि गोतमो बहुजनहिताय पटिपन्नो
 बहुजनसुखाय, बहु ते जनता अरिये जाये पतिट्ठापिता, यदिद कल्याण-
 धम्मता कुसलधम्मता । भव हि गोतमो य वितक्क आकङ्खति वितक्केतु 15
 त वितक्क वितक्केति, य वितक्क नाकङ्खति वितक्केतु न त वितक्क
 वितक्केति, य सङ्कप्प आकङ्खति सङ्कप्पेतु त सङ्कप्प सङ्कप्पेति, य सङ्कप्प
 नाकङ्खति सङ्कप्पेतु न त सङ्कप्प सङ्कप्पेति । भव हि गोतमो चेतो-
 वसिप्पत्तो वितक्कपथेसु । भव हि गोतमो चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान
 दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । 20
 भव हि गोतमो आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
 दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती” ति ।

५ “अट्ठा खो त्याह, ब्राह्मण, आसज्ज उपनीय वाचा भासिता ।
 अपि च, त्याह व्याकरिस्सामि — ‘अह हि, ब्राह्मण, बहुजनहिताय पटि-
 पन्नो बहुजनसुखाय, बहु मे जनता अरिये जाये पतिट्ठापिता, यदिद 25
 कल्याणधम्मता कुसलधम्मता । अह हि, ब्राह्मण, य वितक्क आकङ्खामि
 वितक्केतु त वितक्क वितक्केमि, य वितक्क नाकङ्खामि वितक्केतु न
 त वितक्क वितक्केमि, य सङ्कप्प आकङ्खामि सङ्कप्पेतु तं सङ्कप्प सङ्क-
 प्पेमि, य सङ्कप्प नाकङ्खामि सङ्कप्पेतु न त सङ्कप्प सङ्कप्पेमि । अहं
 हि, ब्राह्मण, चेतोवसिप्पत्तो वितक्कपथेसु । अह हि, ब्राह्मण, चतुन्न 30

ज्ञानान् आभिचेतसिकान् दिदृघम्मसुखविहारान् निकामलाभी अकिच्छ
लाभी अक्सिरलाभी । अहं हि, ब्राह्मण, आसवान् सया अनासव
चेतोविमुक्तिं पञ्चाविमुक्तिं दिद्रेव धम्मे सय अमिञ्छा सच्चिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरामी ति ।

५ “यो वेदिं सव्वसत्तान्, मच्चुपासप्पमोचनं ।

हितं देवमनुस्सान्, आयं धम्मं पकासयि ।

य वे दिस्त्वा च सुत्वा च, पसीवन्ति^१ बहू जना^२ ॥

“मग्गामग्गस्स कुसलो^३ कत्तकिच्चो^४ अनासवो^५ ।

बुद्धो अन्तिममारीरो, महापञ्चो महापुरिसो ति बुच्चती” ति ॥

६ दोणसुत्त

- १० १ एक समयं भगवा अन्तरा च उक्कट्टु अन्तरा च सेतव्य अदान-
मगगप्पटिपन्नो होति । दोणो पि सुद ब्राह्मणो अन्तरा च उक्कट्टु अन्तरा
च सेतव्य अदानमगगप्पटिपन्नो होति । अइसा सो दोणो ब्राह्मणो
भगवतो पादेषु चक्कानि सहस्रारानि सनेमिफानि सनाभिकानि सव्व-
कारपरिपूरानि दिस्वानस्स एतदहोसि - “अच्छरिय वत, भो, अम्मुठ
१५ वत, भो ! न वतिमानि मनुस्सभूतस्स पदानि भविस्सन्ती” ति ॥
अयं सो भगवा मग्गा ओक्कम्म अञ्जतरस्मिं खखमूसे निसीदि
पल्लद्ध आमुजिस्त्वा उज्जु काय पणिघाय परिमुख सति उपट्टपेत्वा ।
अयं सो दोणो ब्राह्मणो भगवतो पदानि अनुगच्छन्तो अइस भगवत्त
अञ्जतरस्मिं खखमूसे निसिन्न पासादिक पसादनीय सन्तिन्द्रिय सव्व-
२० मानस उतमधमयसमयमनुप्पत्त दन्त गुत्त सयत्तिन्द्रिय नाग । दिस्वान
येन भगवा तेनुपसद्धमि उपसद्धमित्त्वा भगवत्त एतदवोच -

२ “देवो नो भव भविस्सती” ति ?

“न एवो अहं ब्राह्मण देवो भविस्सामी” ति ।

“गयथ्यो ना मय भविस्सती” ति ?

२३ “न एवो अहं ब्राह्मण गयथ्यो भविस्सामी” ति ।

१ गच्छुत्ता उपासक - वी । ग्या रो । २-३ गीतिका बट्टवती - वी ।
- ति रो । ४ वय - वी । ५-६ कत्तकिच्च उपासक - रो । ७, धरमा - रो ।

“यक्खो नो भवं भविस्सती” ति ?

“न खो अह, ब्राह्मण, यक्खो भविस्सामी” ति ।

“मनुस्सो नो भव भविस्सती” ति ? .

“न खो अह, ब्राह्मण, मनुस्सो भविस्सामी” ति ।

३ “देवो नो भवं भविस्सती” ति, इति पुट्टो समानो — ‘न खो 5
अह, ब्राह्मण, देवो भविस्सामी’ ति वदेसि । ‘गन्धब्बो नो भवं भविस्सती’
ति, इति पुट्टो समानो — ‘न खो अह, ब्राह्मण, गन्धब्बो भविस्सामी’ ति
वदेसि । ‘यक्खो नो भव भविस्सती’ ति, इति पुट्टो समानो — ‘न
खो अहं, ब्राह्मण, यक्खो भविस्सामी’ ति वदेसि । ‘मनुस्सो नो भव
भविस्सती’ ति, इति पुट्टो समानो — ‘न खो अह, ब्राह्मण, मनुस्सो भवि- 10
स्सामी’ ति वदेसि । अथ को चरहि भव भविस्सती” ति ?

४. “येसं खो अह, ब्राह्मण, आसवान अप्पहीनत्ता देवो भवेय्य,
ते मे आसवा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्युकता अनभावद्धता आयतिं
अनुप्पादधम्मा । येस खो अह, ब्राह्मण, आसवान अप्पहीनत्ता गन्धब्बो
भवेय्य यक्खो भवेय्य . मनुस्सो भवेय्यं, ते मे आसवा पहीना उच्छिन्न- 15
मूला तालावत्युकता अनभावद्धता आयतिं अनुप्पादधम्मा । सेय्य-
थापि, ब्राह्मण, उप्पल वा पदुम वा पुण्डरीक वा उदके जात उदके संवहु
उदका अच्चुगम्म तिट्ठति अनुपलित्त उदकेन, एवमेव खो अह, R
ब्राह्मण, लोके जातो लोके सवद्धो लोक अभिभुय्य विहरामि अनुपलित्तो
लोकेन । बुद्धो ति म, ब्राह्मण, धारेही ति ।

“येन देवूपपत्यस्स, गन्धब्बो वा विहङ्गमो ।

यक्खत्त येन गच्छेय्य, मनुस्सत्त च अब्बजे^१ ।

ते मय्ह, आसवा खीणा, विद्धस्ता विनळीकता ॥

“पुण्डरीक यथा वग्गु^२, तोयेन नुपलिप्पति ।

नुपलिप्पामि लोकेन, तस्मा बुद्धोस्मि ब्राह्मणा” ति ॥

७. अपरिहानियसुतं

१ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अभब्बो परि-
हानाय निव्वानस्सेव सन्तिके । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु

१ अब्बजे - सी०, अब्बजे - स्या० । २ उग्ग - स्या० ।

ज्ञानानं अभिचेतसिक्तान दिदृधम्मरुत्तयिहाराम निवामलामी भविच्छ
लामी भवसिरलामी । अहं हि, ब्राह्मण, भ्रातृभ्यां स्वया भनासव
चेतोविमुक्तिं पञ्चाधिमुक्तिं दिदृध धम्मे सयं अभिच्छ्या सच्छिपत्वा
उपसम्पज्जं विहरामी ति ।

“भो वेदिं सव्वसत्तान, मच्चुपासप्यमोचनं ।

हितं धेवमनुस्सान, आयं धम्मं पकासयिं ।

य धे दिस्त्वा अ सुत्वा च, पसीदन्तिं बहू जनां ।”

“भगगामगस्स भूसलो, यस्तकिच्चो भनासवो ।

धुद्धो अन्तिमसारीरो, महापच्चो महापुरिसो ति युच्चती” ति ॥

६ बोधिसुत

१ एक समय भगवा अन्तरा च उक्कट्ट अन्तरा च सेतव्य अद्यान
मगपटिपप्पो होति । दोणो पि सुवं ब्राह्मणो अन्तरा च उक्कट्ट अन्तरा
च सेतव्य अद्यानमगपटिपप्पो होति । अहसा खो दोणो ब्राह्मणो
भगवतो पादसु चककानि सहत्सारानि सनेमियानि सनाभिकानि सग्वा
कारपरिपूरानि, विस्वानस्स एतदहोसि - “अच्छरियं धत, भो, अम्मस
१५ धत भो ! न वसिमानि मनुस्सभूतस्स पवानि भविस्सन्ती” ति ॥
अथ खो भगवा मग्गा बोधकम्म अञ्जतरस्मिं खल्लमूले निसीदि
पल्लं आमुजित्वा उज्जु कायं पणिघायं परिमुत्तं सतिं उपट्टपत्वा ।
अथ खो दोणो ब्राह्मणो भगवता पदानि अनुगच्छन्तो अहस भगवन्तं
अञ्जतरस्मिं खल्लमूले निसिद्धं पासादिकं पसादनीयं सन्तिन्द्रियं सन्तं
२० मानसं उत्तममयसमममनुप्पत्तं वन्तं गुत्तं संयतिन्द्रियं नागं । दिस्वान
येन भगवा तनुपसङ्गमिं, उपसङ्गमित्वा भगवन्तं एतदवोच -

२ “वेवो नो भव भविस्सती” ति ?

“न खो अहं, ब्राह्मण, वेवो भविस्सामी” ति ।

“गधच्चो नो भव भविस्सती” ति ?

“न खो अहं, ब्राह्मण गधच्चो भविस्सामी” ति ।

“यक्खो नो भवं भविस्सती” ति ?

“न खो अह, ब्राह्मण, यक्खो भविस्सामी” ति ।

“मनुस्सो नो भव भविस्सती” ति ?

“न खो अह, ब्राह्मण, मनुस्सो भविस्सामी” ति ।

३ “देवो नो भवं भविस्सती” ति, इति पुट्टो समानो — ‘न खो 5
अह, ब्राह्मण, देवो भविस्सामी’ ति वदेसि । ‘गन्धब्बो नो भव भविस्सती’
ति, इति पुट्टो समानो — ‘न खो अह, ब्राह्मण, गन्धब्बो भविस्सामी’ ति
वदेसि । ‘यक्खो नो भव भविस्सती’ ति, इति पुट्टो समानो — ‘न
खो अह, ब्राह्मण, यक्खो भविस्सामी’ ति वदेसि । ‘मनुस्सो नो भव
भविस्सती’ ति, इति पुट्टो समानो — ‘न खो अह, ब्राह्मण, मनुस्सो भवि- 10
स्सामी’ ति वदेसि । अथ को चरहि भव भविस्सती” ति ?

४ “येस खो अह, ब्राह्मण, आसवान अप्पहीनत्ता देवो भवेय्य,
ते मे आसवा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावद्धता आयति
अनुप्पादधम्मा । येस खो अह, ब्राह्मण, आसवान अप्पहीनत्ता गन्धब्बो 15
भवेय्य यक्खो भवेय्य. मनुस्सो भवेय्य, ते मे आसवा पहीना उच्छिन्न-
मूला तालावत्थुकता अनभावद्धता आयति अनुप्पादधम्मा । सेय्य-
थापि, ब्राह्मण, उप्पल वा पट्टम वा पुण्डरीक वा उदके जात उदके सवद्ध
उदका अच्चुग्गम्म तिट्ठति अनुपलित्त उदकेन, एवमेव खो अह,
ब्राह्मण, लोके जातो लोके सवद्धो लोक अभिभुय्य विहरामि अनुपलित्तो
लोकेन । वुद्धो ति म, ब्राह्मण, धारेही ति । 20

“येन देवूपपत्यस्स, गन्धब्बो वा विहङ्गमो ।

यक्खत्त येन गच्छेय्य, मनुस्सत्त च अब्वजे’ ।

ते मय्ह, आसवा खीणा, विद्धस्ता विनळीकता ॥

“पुण्डरीक यथा वग्गु’, तोयेन नुपलिप्पति ।

नुपलिप्पामि लोकेन, तस्मा वुद्धोस्मि ब्राह्मणा” ति ॥ 25

७. अपरिहानियसुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, वम्महेहि समन्नागतो भिक्खु अभव्वो परि-
हानाय निव्वानस्सेव सन्तिके । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु

१ षट्ठजे - नी०, अब्वजे - स्या० । २ उग्ग - स्या० ।

सीलसम्पन्नो हाति, इन्द्रियेषु गुत्तद्वारो होति, भोजने मत्तञ्चू होति, जागरिय अनुयुक्तो होति ।

२ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सीलसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे भिक्खु सीलवा होति पातिमोक्खसवरसवुत्तो विहरति आचार-
5 गोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा-
पदेसु । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु सीलसम्पन्नो होति ।

३ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु इन्द्रियेषु गुत्तद्वारो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूप दिस्वा न निमित्तग्गाही होति नानु-
व्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेन चक्खुन्द्रिय असवुत्त विहरन्त अभिज्झा-
10 दोमनस्सा पापका अकुसला घम्मा अन्वास्सवेय्यु तस्स सवराय
पटिपज्जति रक्खति चक्खुन्द्रिय चक्खुन्द्रिये सवर आपज्जति ।
सोतेन सह सुत्वा धानेन गथ धायित्वा जिह्वाय रस सायित्वा
कायेन फोट्टव्य फुसित्वा मनसा घम्म विञ्जाय न निमित्तग्गाही
होति नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेन मनिन्द्रिय असवुत्त विहरन्त
15 अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला घम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स सवराय
पटिपज्जति रक्खति मनिन्द्रिय, मनिन्द्रिये सवर आपज्जति । एव
सो, भिक्खवे भिक्खु इन्द्रियेषु गुत्तद्वारो होति ।

४ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु भोजने मत्तञ्चू होति ? इध, भिक्खवे भिक्खु पटिसह्हा यानिसो आहार आहारेति — तेव दवाय
20 न मदाय न मण्डनाय न विभूसनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया
यापनाय विहिमुपरतिया अह्यचरियानुग्गहाय । इति पुराण च वेदन
पटिह्हामि नव च वेदन न उप्पावेस्सामि याथा च मे भविस्सति, अम
वज्जता च फामुविहारो चा’ ति । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु भोजने
मत्तञ्चू हाति ।

५ “कथं च भिक्खवे भिक्खु जागरिय अनुयुक्तो होति ? इध भिक्खवे भिक्खु दियस चक्खुमन निसज्जाय आवरणीयेहि घम्मेहि
नित्त परिमोपति, रसिया पठम याम चक्खुमेन निमज्जाय आवरणीयेहि
पम्महि नित्त परिमोपति रसिया मज्झिम याम दक्खिणेन परसेन
गीत्तगम्य पप्पति पाद पाद अक्खनापाय, सतो गम्यजानो उट्टानसञ्च्य

मनसि करित्वा, रत्तिया पच्छिम याम पच्चुट्टाय चङ्कमेन निसज्जाय
 आवरणीयेहि धम्मोहि चित्त परिसोधेति । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु
 जागरियं अनुयुत्तो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो
 भिक्खु अभब्बो परिहानाय, निब्बानस्सेव सन्तिके ति ।

“सीले पत्तिट्ठितो भिक्खु, इन्द्रियेसु च संवृतो ।

भोजनमिह च मत्तञ्चू, जागरिय अनुयुञ्जति ॥

“एवं विहारी^१ आतापी^१, अहोरत्तमतन्दितो ।

भावय कुसल धम्म, योगवखेमस्स पत्तिया ॥

“अप्पमादरतो भिक्खु, पमादे भयदस्सि वा ।

अभब्बो परिहानाय, निब्बानस्सेव सन्तिके” ति ॥

८. पतिलीनसुत्तं

१ “पनुण्णपच्चेकसच्चो, भिक्खवे, भिक्खु ‘समवयसट्ठेसनो
 पस्सद्धकायसङ्घारो पतिलीनो’ ति वुच्चति । कथं च, भिक्खवे, भिक्खु
 पनुण्णपच्चेकसच्चो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो यानि तानि
 पुथुसमणब्राह्मणान् पुथुपच्चेकसच्चानि, सेय्यथीदं^२ – सस्सतो लोको ति
 वा, असस्सतो लोको ति वा, अन्तवा लोको ति वा, अनन्तवा लोको ति
 वा, त जीवं तं सरीर ति वा, अञ्ज जीव अञ्ज सरीर ति वा, होति
 तथागतो पर मरणा ति वा, न होति तथागतो पर मरणा ति वा, होति च
 न च होति तथागतो पर मरणा ति वा, नेव होति न न होति तथागतो
 परं मरणा ति वा, सब्बानि तानि नुण्णानि होन्ति पनुण्णानि चत्तानि
 वन्तानि मुत्तानि पहीनानि पटिनिस्सट्ठानि । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
 पनुण्णपच्चेकसच्चो होति ।

२ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु समवयसट्ठेसनो होति ? इध,
 भिक्खवे, भिक्खुनो कामेसना पहीना होति, भवेसना पहीना होति,
 ब्रह्मचरियेसना पटिप्पस्सट्ठा । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु समवयसट्ठे-
 सनो होति ।

३ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पस्सद्धकायसङ्घारो होति ?
 इध, भिक्खवे, भिक्खु मुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुव्वेव सोमनस्स-

दोमनस्सान अत्यङ्गमा' अदुक्खमसुख उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्जं विहरति । एव स्रो, भिक्खवे, भिक्खु पस्सद्वकायसङ्कारो होति ।

४ "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पतिलीनो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो अस्मिमानो पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तासावत्पुक्खो अनभावकृतो आयति अनुप्पादघम्मो । एव स्रो, भिक्खवे, भिक्खु पतिलीनो होति । पनुण्णपच्चेकसच्चो, भिक्खवे, भिक्खु 'समवयसट्ठेसनो पस्सद्वकायसङ्कारो पतिलीनो' ति बुच्चती ति ।

"कामेसना भवेसना, ब्रह्मचरियेसना सह ।

इति सच्चपरामासो, विट्ठिट्ठाना समुत्सया ॥

"सम्भरागविरत्तस्स, तप्हाक्खयविमुत्तिनो" ।

एसना पटिनिस्सट्ठा, विट्ठिट्ठाना समूहता ॥

"स धे सन्तो सत्तो भिक्खु, पस्सद्वो अपरापितो ।

मानामिसमया' बुद्धो, पतिखीमो ति बुच्चती" ति ॥

६ उज्जयसुत्त

१ अथ स्रो उज्जयो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो स्रो उज्जयो ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच — "भव पि भो गोतमो यच्छं वण्णेती" ति ?

२ "न स्रो अहं, ब्राह्मणं सब्बं यच्छं वण्णेमि न पमाहं, ब्राह्मणं, सब्बं यच्छं न वण्णेमि । यथारूपे स्रो ब्राह्मणं, यच्छे गावो हृच्छन्ति, अजेळका हृच्छन्ति कुक्कुटसूकरा हृच्छन्ति, विविधा पाणा सङ्घातं प्रापज्जन्ति एवस्मिं स्रो अहं, ब्राह्मणं, सारम्मं यच्छं न वण्णेमि । धं किंस्स हेतु ? एवरूपं हि ब्राह्मणं, सारम्मं यच्छं न उपसङ्कमन्ति अरहन्तो वा अरहत्तमग्गं वा समापन्ना ।

३ "यथारूपे च स्रो, ब्राह्मणं, यच्छे मेव गावो हृच्छन्ति, न अजेळका हृच्छन्ति, न कुक्कुटसूकरा हृच्छन्ति, न विविधा पाणा सङ्घातं

१ धरपगमा - एवा रो । २ तप्हाक्खय - धी स्या रो । ३ मानकि-
हमया - रो ।

आपज्जन्ति, एवरूप खो अह, ब्राह्मण, निरारम्भं यञ्जं वण्णेमि, यदिद निच्चदान अनुकुलयञ्ज । त किस्स हेतु ? एवरूप हि, ब्राह्मण, निरारम्भ यञ्जं उपसङ्कमन्ति अरहन्तो वा अरहत्तमगं वा समापन्ना ति ।

“अस्समेध पुरिसमेधं, सम्मापास वाजपेय्यं निरग्गळ^१ ।

महायञ्जा महारम्भा^२, न ते होन्ति महप्फला ॥

“अजेळका च गावो च, विविधा यत्थ हञ्जरे ।
न तं सम्मग्गता यञ्जं, उपयन्ति महेसिनो ॥

“ये च यञ्जा निरारम्भा, यजन्ति^३ अनुकुल^३ सदा ।

अजेळका च गावो च, विविधा नेत्थ हञ्जरे ।

त च सम्मग्गता यञ्ज, उपयन्ति महेसिनो ॥

“एतं यजेथ मेधावी, एसो यञ्जो महप्फलो ।

एत हि यजमानस्स, सेय्यो होति न पापियो ।

यञ्जो च विपुलो होति, पसीदन्ति च देवता” ति ॥

१०. उदायीसुतं

१. अथ खो उदायी ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क-
मित्वा भगवता .. पे०.. एकमन्तं निसिन्नो खो उदायी ब्राह्मणो भगवन्त 15
एतदवोच — “भव पि नो गोतमो यञ्ज वण्णेती” ति ?

२ “न खो अह, ब्राह्मण, सब्ब यञ्ज वण्णेमि, न पनाह, ब्राह्मण,
सब्ब यञ्ज न वण्णेमि । यथारूपे खो, ब्राह्मण, यञ्जे गावो हञ्जन्ति,
अजेळका हञ्जन्ति, कुक्कुटसूकरा हञ्जन्ति, विविधा पाणा सञ्जात 20
आपज्जन्ति, एवरूपं खो अह, ब्राह्मण, सारम्भ यञ्ज न वण्णेमि । त
किस्स हेतु ? एवरूप हि, ब्राह्मण, सारम्भ यञ्जं न उपसङ्कमन्ति
अरहन्तो वा अरहत्तमग वा समापन्ना ।

३ “यथारूपे च खो, ब्राह्मण, यञ्जे नेव गावो हञ्जन्ति, न
अजेळका हञ्जन्ति, न कुक्कुटसूकरा हञ्जन्ति, न विविधा पाणा सञ्जातं 25
आपज्जन्ति, एवरूप खो अह, ब्राह्मण, निरारम्भ यञ्ज वण्णेमि, यदिदं
निच्चदान अनुकुलयञ्जं । त किस्स हेतु ? एवरूपं हि, ब्राह्मण,

१ निरग्गल — सी०, रो० । २ रो० पोत्थक नत्थि । ३-३ यजन्त्यनुकुल — स्या०,
यजन्ति अनुकुल — रो० ।

निरारम्भ यञ्जं उपसङ्गमन्ति भरहन्तो वा भरहस्तमग वा
समापन्ना ति ।

“अभिसङ्गत निरारम्भ, यञ्जं कालेन कप्यिय ।
तादिस उपसयन्ति, सञ्जता ब्रह्मचारयो ॥

“वियदृच्छदा^१ ये लोके, वीष्टिवत्ता कुल गति ।
यञ्जमेत पससन्ति बुद्धा यञ्जस्स^२ कोविदा ॥

“यञ्जे वा यदि वा सद्धे, ह्व्य^३ क्त्वा यथारह ।
पसन्नचित्तो यजति, सुसंसे ब्रह्मचारिसु ॥

“सुदुत सुयिदु सुप्पत्त, दक्खिण्येसु य पत्तं ।
यञ्जो च विपुलो होति, पसीदन्ति च देवता ॥

“एतं^४ यजित्वा मेधावी, सद्धो मुत्सेन चेतसा ।
अभ्यायज्जं^५ सुस लोक, पण्डितो उपपज्जती” ति ॥

चक्रवर्गो चतुर्थो ।

तत्सुद्धानं

चक्रो सङ्गहो^१ सीहो पसादो, वस्सकारेण पञ्चम ।
दोणो अपरिहानियो पत्तिलीनो,
उज्जयो उवायिना ते दसा ति ॥

५. रोहितस्सवग्गो

१ समाधिभावनासुत्त

१ “अतस्सो हमा, भिक्खवे, समाधिभावना । क्तमा
अतस्सो ? अत्थि भिक्खवे समाधिभावना भाविता बहुलीकता विदु
धम्मसुखविहाराम सवत्तति अत्थि, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता
बहुलीकता आणदस्सनप्पटिलाभाय सवत्तति, अत्थि, भिक्खवे, समाधि
भावना भाविता बहुलीकता सतिसम्पजञ्जाय सवत्तति, अत्थि, भिक्खवे
समाधिभावना भाविता बहुलीकता आसवान खयाम सवत्तति ।

१ विवत्तवरा - ही रो । २ पुञ्जस्स - ही त्या रो । ३ ह्व्य -
नी ह्व्य - त्या अय्य - रो । ४ एव - ही त्या रो । ५ अभ्यायज्जं - ही
त्या अभ्यायज्जं - रो । ६ सङ्गहो - रो । ७ लोके - ही रो ।
८ पतिनीयेन - ही रो । ९ परायेन - त्या ।

२. “कतमा च, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता दिट्ठधम्मसुखविहाराय संवत्तति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु त्रिविच्चेव कामेहि पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । अयं, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता दिट्ठधम्मसुखविहाराय संवत्तति ।

३ “कतमा च, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता ज्ञाणदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आलोक-सज्ज मनसि करोति, दिवासज्जं अधिट्ठाति - यथा दिवा तथा रत्ति, यथा रत्ति तथा दिवा । इति विवटेन चेतसा अपरियोनद्धेन सम्पभास चित्तं भावेति । अयं, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता ज्ञाणदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति ।

४ “कतमा च, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता सतिसम्पजज्जाय संवत्तति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो विदिता वेदना उप्पज्जन्ति, विदिता उपट्टहन्ति, विदिता अब्भत्थ गच्छन्ति, विदिता सज्जा पे० विदिता वितक्का उप्पज्जन्ति, विदिता उपट्टहन्ति, विदिता अब्भत्थ गच्छन्ति । अयं, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता सतिसम्पजज्जाय संवत्तति ।

५ “कतमा च, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता आसवान खयाय संवत्तति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चसु उपादान-क्खन्धेसु उदयव्वयानुपस्सी विहरति - ‘इति रूप, इति रूपस्स समुदयो, इति रूपस्स अत्थङ्गमो’, इति वेदना, इति वेदनाय समुदयो, इति वेदनाय अत्थङ्गमो, इति सज्जा, इति सज्जाय समुदयो, इति सज्जाय अत्थङ्गमो, इति सङ्खारा, इति सङ्खारान समुदयो, इति सङ्खारान अत्थङ्गमो, इति विज्जाण, इति विज्जाणस्स समुदयो, इति विज्जाणस्स अत्थङ्गमो’ ति । अयं, भिक्खवे, समाधिभावना भाविता बहुलीकता आसवान खयाय संवत्तति । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो समाधिभावना । इदं च पन मेत, भिक्खवे, सन्धाय भासित पारायने पुण्णकपञ्चे -

“सङ्घाय लोकस्मि परोपरानि”,
यस्सिञ्चिजस नत्थि कुहिञ्चि लोके ।
सन्तो विधूमो अनिधो निरासो,
अतारि सो जातिजर सि ब्रूमी” ति ॥

२ पठ्ठव्याकरणसुत्त

१ “अतारिमानि, भिक्खवे, पठ्ठव्याकरणानि । कत्तमानि
अतारि ? अत्थि, भिक्खवे, पठ्ठो एकसव्याकरणीयो”, अत्थि,
भिक्खवे, पठ्ठो विमज्जव्याकरणीयो, अत्थि, भिक्खवे, पठ्ठो पटि-
पुञ्छाव्याकरणीयो अत्थि, भिक्खवे, पठ्ठो उपनीयो । इमानि लो,
भिक्खवे, अतारि पठ्ठव्याकरणानी ति ।

“एकसवचन एक, विमज्जवचनापर ।
तत्तिय पटिपुञ्छेम्य, चतुत्थ पन ठापये ॥
‘यो अ तेस’ तत्थ तत्थ, जानात्ति अनुधम्मत्त ।
अतुपठ्ठस्स कुसलो, आहु भिक्खु तयाविष ॥
“कुरासदो कुप्पसहो, गम्भीरो दुप्पघसियो ।
अथो अत्थे अनत्थे अ, उभयस्स होत्ति कोविदो ॥
“अनत्थ परिवज्जेत्ति, अत्थ गण्हात्ति पण्डितो ।
अत्थामिसमया धीरो, पण्डितो ति पयुच्चती” ति ॥

३ पठमकोषगदसुत्त

१ “अतारोमे भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि ।
कत्तमे अतारो ? कोषगर न सद्धम्मगर मक्खगर न सद्धम्मगर, आभ
गर न सद्धम्मगर सक्कारगर न सद्धम्मगर । इमे लो, भिक्खवे, अतारो
पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि ।

२ “अतारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि ।
कत्तमे अतारो ? सद्धम्मगर न कोषगर सद्धम्मगर न मक्खगर, सद्धम्म
गर न आभगर, सद्धम्मगर न सक्कारगर ।

३ इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि ति ।

“कोधमक्खगरू भिक्खू, लाभसक्कारगारवा ।
न ते धम्मो विरूहन्ति, सम्मासम्बुद्धदेसिते ॥

“ये च सद्धम्मगरूनो, विहसु विहरन्ति च ।
ते वे धम्मो विरूहन्ति, सम्मासम्बुद्धदेसिते” ति ॥

5

४. द्वातियकोधगरूसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, असद्धम्मा । कतमे चत्तारो ? कोधगरुता न सद्धम्मगरुता, मक्खगरुता न सद्धम्मगरुता, लाभगरुता न सद्धम्मगरुता, सक्कारगरुता न सद्धम्मगरुता । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो असद्धम्मा ।

10

२ “चत्तारोमे, भिक्खवे, सद्धम्मा । कतमे चत्तारो ? सद्धम्मगरुता न कोधगरुता, सद्धम्मगरुता न मक्खगरुता, सद्धम्मगरुता न लाभगरुता, सद्धम्मगरुता न सक्कारगरुता । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो सद्धम्मा ति ।

“कोधमक्खगरू भिक्खू, लाभसक्कारगारवो ।
सुखेत्ते पूतिबीज व, सद्धम्मो न विरूहति ॥

15

“ये च सद्धम्मगरूनो, विहसु विहरन्ति च ।
ते वे धम्मो विरूहन्ति, स्नेहान्वयमिवोसधा” ति ॥

५. रोहितस्तसुत्तं

१ एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-पिण्डकस्स आरामे । अथ खो रोहितस्सो देवपुत्तो अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो^१ केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठितो खो रोहितस्सो देवपुत्तो भगवन्त एतदवोच —

20

१ स्नेहमन्वायमिवोसधा — सी०, स्या०, रो० । २ अभिक्कन्तवण्णा — रो० ।

२ "यत्थ नु खो, भन्ते, न जायति न जीयति न मीयति न चवति न उपपज्जति, सक्का नु खो सो', भन्ते, गमनेन लोकस्स भन्तो' आतु वा दट्ठु वा पापुणितु वा' ति ?

"यत्थ खो, आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति न चवति न उपपज्जति, नाह त गमनेन लोकस्स भन्त आतेय्य दट्ठेय्य पत्तेय्य' ति वदामी' ति ।

३ "अच्छरिय भन्ते अभुत, भन्ते । याव सुभासित च्चिद, भन्ते भगवता - 'यत्थ खो, आवुसो, न जायति न जायति न मीयति न चवति न उपपज्जति, नाह त गमनेन लोकस्स भन्त आतेय्य दट्ठेय्य पत्तेय्य ति वदामी' ति ।

४ "भूतपुग्गाह, भन्ते, रोहितस्सो नाम इति अहोसि भोजपुत्तो इदिमा वेहासङ्गमो । तस्स मय्ह, भन्ते, एवरूपो जवो अहोसि सेय्य थापि नाम वन्हघम्मा धनुग्गहो सिक्खितो क्तहत्थो क्तूपासनो लहुकेन असनेन अप्पकसिरेण तिरिय तालच्छाय' भतिपातेय्य । एवरूपो पदधीति हारो अहोसि सेय्यथापि नाम पुरत्थिमा समुदा पच्छिमो समुहो । तस्स मय्ह भन्ते, एवरूपेण जवेण समभागतस्स एवरूपेण च पदधीति हारेण एवरूप इच्छागत उप्पज्जि - 'अह गमनेन लोकस्स भन्त पापु णिस्सामी' ति । सो खो अह, भन्ते, अठ्ठत्रेव असितपीतसायित सायिता अठ्ठत्र उच्चारपस्सावकम्मा अठ्ठत्र निहाकिलमथपटि विनोदना वस्ससतापुको वस्ससतजीवी वस्ससत गन्त्वा अप्पत्था व' लोकस्स भन्त भन्तरायेव कालङ्कतो ।

५ "अच्छरिय भन्ते अभुत भन्ते । याव सुभासित च्चिद भन्ते भगवता - 'यत्थ खो आवुसो न जायति न जीयति न मीयति न चवति न उपपज्जति नाह त गमनेन लोकस्स भन्त' आतेय्य दट्ठेय्य पत्तेय्य ति वदामी' ति ।

६ "यत्थ खो आवुसो न जायति न जीयति न मीयति न चवति न उपपज्जति नाह त गमनेन लोकस्स भन्त आतेय्य दट्ठेय्य पत्तेय्य ति

१ जियति - रो । २ नो - रो । ३ भन्त - रो । ४-४ आतय्य दट्ठय्य पत्तय्य - रो । ५ इच्छाम्मी - मी त्या रो । ६ तालच्छाति - रो । ७ च - रो । ८-८. वस्ससत कामकतो - रो ।

वदामि । न चाह, आवुसो, अप्पत्वा व लोकस्स अन्त दुवखस्स अन्त-
किरिय वदामि । अपि चाह, आवुसो, इमस्सियेव ब्याममत्ते कळेवरे^१
ससञ्जिम्हि^२ समनके लोक च पञ्जापेमि लोकसमुदय च लोकनिरोध
च लोकनिरोधगामिनि च पटिपद ति ।

“गमनेन न पत्तब्बो, लोकस्सन्तो कुदाचन ।

5

न च अप्पत्वा लोकन्त, दुवखा अत्थि पमोचन ॥

“तस्मा ह वे लोकविदू सुमेधो ,

लोकन्तगू वुसितब्रह्मचरियो ।

लोकस्स अन्त समितावि जत्वा ,

नासीसती^३ लोकमिम पर चा’ ति ॥

10

६. दुतियरोहितस्ससुत्तं

१ अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि —

“इमं, भिक्खवे, रत्ति रोहितस्सो देवपुत्तो अभिक्कन्ताय रत्तिया अभि-

क्कन्तवणो केवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येनाह तेनुपसङ्कमि, उप-

सङ्कमित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्त अट्टासि । एकमन्त ठितो खो,

भिक्खवे, रोहितस्सो देवपुत्तो म एतदवोच — ‘यत्थ नु खो, भन्ते, न

जायति न जीयति न मीयति^४ न चवति न उपपज्जति^५, सक्का नु खो

सो, भन्ते, गमनेन लोकस्स अन्तो^६ जातु वा दट्ठु वा पापुणितु वा’ ति ?

एव वुत्ते अह, भिक्खवे, रोहितस्स देवपुत्त एतदवोच^७ — ‘यत्थ खो,

आवुसो, न जायति न जीयति^८ न मीयति न चवति न उपपज्जति, नाह

त गमनेन लोकस्स अन्त जातेय्य^९ दट्ठेय्य पत्तेय्य^९ ति वदामी’ ति ।

एव वुत्ते, भिक्खवे, रोहितस्सो देवपुत्तो म एतदवोच — ‘अच्छरिय, भन्ते,

अब्भुत, भन्ते ! याव सुभासित चिद, भन्ते, भगवता — यत्थ खो,

आवुसो, न जायति न जीयति न मीयति न चवति न उपपज्जति, नाह

त गमनेन लोकस्स अन्त जातेय्य दट्ठेय्य पत्तेय्य ति वदामि ।

15

20

१ कलेवरे — सी०, कलेवरे — रो० । २ सञ्जिम्हि — रो० । ३ नासिसती —
सी०, नासिसति — रो० । ४ मियति — सी०, स्या० । ५ उपपज्जति — सी०, रो० ।
६ अन्त — स्या०, रो० । ७ एतदवोच — रो० । ८ जियति — सी०, स्या० । ९-९ जातेय्य
दट्ठेय्य पत्तेय्य — सी०, स्या०, रो० ।

२ 'भूतपुत्राह भन्ते, रोहितस्वो नाम इसि ब्रह्मोसि भोजपुतो
इद्विमा वेहासङ्गमो । तस्स मय्ह, भन्ते, एवरूपो जवो ब्रह्मोसि, सेय्य
थापि नाम दन्हृषम्मा' धनुग्गहो सिमिस्सतो क्तहत्थो क्तूपासनो'^१
लहुकेन असनेन अप्पकसिरेन तिरिय तालच्छाय' अतिपातेय्य । एवरूपो
पदवीतिहारो ब्रह्मोसि, सेय्यथापि नाम पुरत्थिमा समुद्दा पच्छिमो समुद्दो ।
तस्स मय्ह, भन्ते, एवरूपेण जवेण समभागतस्स एवरूपेण च पदवीतिहारेण
एवरूप इच्छागतं उप्पज्जि - अहं गमनेण लोक्कस्स अन्त पापुणित्तामी
ति । सो सो अहं, भन्ते, अठ्ठान्नेव असितपीतस्सायितसायिता अठ्ठान्
उज्जारपस्सावकम्मा अठ्ठान्निहाकिलमथपटिधिनोदना वस्ससतायुक्को
वस्ससतजीवी वस्ससत गत्वा अप्पत्वा व लोक्कस्स अन्त अन्तरायेव
कालङ्कतो'^२ ।

३ 'अच्छरिय, भन्ते, अभुत्त, भन्ते ! याव सुभासित चिद,
भन्ते भगवता - यत्थ सो भावुसो, न जायति न जीयति न मीयति
न चवति न उपपज्जति, नाहं त गमनेण लोक्कस्स अन्त आतेय्यं दट्ठेय्य
पत्तेय्य ति वदामी' ति । एव वुत्ते अहं, भिक्खवे, रोहितस्स वेवपुत्त
एतदवोध - 'यत्थ सो, भावुसो, न जायति न जीयति न मीयति न
चवति न उपपज्जति, नाहं त गमनेण लोक्कस्स अन्त आतेय्य दट्ठेय्य
पत्तेय्य ति वदामी ति । न चाहं, भावुसो, अप्पत्वा च लोक्कस्स अन्त
दुक्खस्सन्तकिरिय वदामि । अपि चाहं, भावुसो, हमस्मियेव ब्याममत्ते
कळेधरे'^३ ससच्छिम्मिहं समनक्के लोक्कं च पठ्ठान्नापेमि लोक्कसमुदयं च
लोक्कनिरोधं च लोक्कनिरोधगामिनिं च पटिपदं ति ।

'गमनेण न पत्तय्यो लोक्कस्सन्तो कुवाचन ।

न च अप्पत्वा लोक्कन्तं, दुक्खा अत्थि पमोचन ॥

'तस्मा ह्वे लोक्कविद्दु सुमेधो

लोक्कन्तगू वुत्तित्तप्रह्वचरियो ।

लोक्कस्स अन्त समितावि अत्वा

नासीसती' लोक्कमिमं परं वा' ति ॥

१ दन्हृषम्मा - नी त्या रो । २ धनुग्गहो - नी त्या रो । ३ ताम
असि - रो । ४ भावुसो - त्या रो । ५ कळेधरे - रो । ६ नातिकरि -
नी त्या रो ।

७. सुविदूरसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, सुविदूरविदूरानि । कतमानि चत्तारि ? नभ^१ च, भिक्खवे, पथवी च, इद पठम सुविदूरविदूरे^२ । ओरिम च, भिक्खवे, तीर समुद्दस्स पारिम च^३, इद दुतिय सुविदूरविदूरे । यतो च, भिक्खवे, वेरोचनो अब्भुदेति यत्थ च अत्थमेति^४, इद ततिय सुविदूरविदूरे । सत च, भिक्खवे, धम्मो असत च धम्मो, इद चतुत्थ सुविदूरविदूरे । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि सुविदूरविदूरानी ति ।

“नभ च दूरे पथवी च दूरे,
पार समुद्दस्स तदाहु दूरे ।
यतो च वेरोचनो अब्भुदेति,
पभङ्करो यत्थ च अत्थमेति ।
ततो ह्वे दूरतर वदन्ति,
सतं च धम्म असत च धम्म ॥

“अब्ब्यायिको” होति सतं समागमो,
यावा^५ पि तिट्ठेय्य तथेव होति ।
खिप्प हि वेति असत समागमो,
तस्मा सत धम्मो^६ असब्भि आरका” ति ॥

८. विसाखसुत्तं

१. एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा विसाखो पञ्चाल-पुत्तो उपट्टानसालाय भिक्खू धम्मिया कथाय सन्दस्सेति समादपेति समुत्तेजेति सम्पहसेति, पोरिया वाचाय विस्सट्टाय अनेलगलाय^१ अत्थस्स विञ्जापनिया परियापन्नाय अनिस्सिताय । अथ खो भगवा सायन्ह-समय^२ पटिसल्लाना वुट्ठितो येन उपट्टानसाला तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क-मित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि—

१ नभा - रो० । २ सुविदूरविदूर - रो० । ३ च तीर - सी०, स्या०, रो० । ४ अत्थमेति - स्या० । ५ अब्ब्यायिको - रो० । ६ याव - सी०, स्या०, रो० । ७ धम्मा - स्या० । ८ पञ्चानिपुत्तो - सी०, स्या०, रो० । ९ अनेलगलाय - रो०, अनेलगलाय - स्या० । १० सायण्हसमय - स्या०, रो० ।

२ “को नु खो, भिवक्षवे उपट्टानसालाय भिवक्षू धम्मिया कथाय सन्दस्सेति समादपेति समुत्तेजेति सम्पहसेति पोरिया वाचाय विस्सट्टाय अनेलगलाय अत्यस्स विञ्जापनिया परियापन्नाय’ अनिस्सिताया’ ति ?

“आयम्मा, भन्ते, विमाखो’ पञ्चालपुत्तो उपट्टानसालाय भिवक्षू धम्मिया कथाय सन्दस्सेति’ समादपेति समुत्तेजेति’ सम्पहसेति पोरिया वाचाय विस्सट्टाय अनेलगलाय अत्यस्स विञ्जापनिया परियापन्नाय अनिस्सिताया’ ति ।

३ अथ खो भगवा आयस्मन्त विसाख पञ्चालपुत्त एतदवोच —
 “मायु साधु, विमाख ! साधु खो त्व, विसाख, भिवक्षू धम्मिया कथाय सन्दस्सेमि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि पोरिया वाचाय विस्सट्टाय अनलगलाय अत्यस्स विञ्जापनिया परियापन्नाय अनिस्सिताया ति ।

“नाभासमान जानन्ति मिस्स’ वासेहि पण्डित ।

भासमान च जानन्ति, देसेन्त अमत पद ॥

“भासये जोसये धम्म, पग्गण्हे इसिन धज ।

मुभासितधजा इसयो, धम्मो हि इसिन धजो’ ति ॥

६ विपल्लाससुत्त

१ “उत्तारोमे भिवग्गय, मञ्जाविपल्लासा चित्तविपल्लासा निद्रिविपल्लासा । यत्तमे उत्तारो ? अनिच्च, भिवग्गवे निच्च ति मञ्जाविपल्लासा चित्तविपल्लासा दिद्रिविपल्लासा, दुयसे, भिवग्गवे गुण’ ति मञ्जाविपल्लासा चित्तविपल्लासा दिद्रिविपल्लासा, अन पनि भिवग्गव अगा ति मञ्जाविपल्लासा चित्तविपल्लासो दिद्रिविपल्लासो धमुभ भिवग्गय मुभ ति मञ्जाविपल्लासो चित्तविपल्लासा निद्रिविपल्लासा । इम गो भिवग्गव, उत्तारो मञ्जाविपल्लासा चित्त विपल्लासा निद्रिविपल्लासा ।

२ “पणागामे निग्गये मञ्जाविपल्लासा मचित्तविपल्लासा मनिद्रिविपल्लासा । कत्तम उत्तारो ? अनिरच, भिवग्गवे

१ विपल्लासा - की । २ उत्तारो - की । ३ अन्तर्गत मपुण्येति - की ।

४ ति - की । ५-६ अणुत्त विपल्लासा - की ।

अनिच्चं ति नसञ्जाविपल्लासो नचित्तविपल्लासो नदिट्ठिविपल्लासो,
 दुक्खे, भिक्खवे, दुक्ख ति नसञ्जाविपल्लासो नचित्तविपल्लासो नदिट्ठि-
 विपल्लासो, अनत्तनि, भिक्खवे, अनत्ता ति नसञ्जाविपल्लासो नचित्त-
 विपल्लासो नदिट्ठिविपल्लासो, असुभे, भिक्खवे, असुभ ति नसञ्जा-
 विपल्लासो नचित्तविपल्लासो नदिट्ठिविपल्लासो । इमे खो, भिक्खवे, 5
 चत्तारो नसञ्जाविपल्लासा नचित्तविपल्लासा नदिट्ठिविपल्लासा ति ।

“अनिच्चे निच्चसञ्जिनो, दुक्खे च सुखसञ्जिनो ।
 अनत्तनि च अत्ता ति, असुभे सुभसञ्जिनो ।
 मिच्छादिट्ठिहता^१ सत्ता, खित्तचित्ता विसञ्जिनो ॥

“ते योगयुत्ता मारस्स, अयोगक्खेमिनो जना । 10
 सत्ता गच्छन्ति ससार, जातिमरणगामिनो ॥

“यदा च बुद्धा लोकस्मि, उप्पज्जन्ति पभङ्करा ।
 ते^२ इम^३ धम्म पकासेन्ति, दुक्खूपसमगामिन ॥

“तेस सुत्वान सप्पञ्जा, सचित्त पच्चलद्धा^४ ते ।
 अनिच्च अनिच्चतो दक्खु, दुक्खमद्दक्खु दुक्खतो ॥ 15

“अनत्तनि अनत्ता ति, असुभ असुभतद्दसु ।
 सम्मादिट्ठिसमादाना, सब्ब^५ दुक्ख उपच्चगु” ति ॥

१०. उपक्विकलेससुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, चन्दिमसुरियान उपक्विकलेसा, येहि
 उपक्विकलेसेहि उपक्विकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न
 विरोचन्ति । कतमे चत्तारो ? अब्भा^६, भिक्खवे, चन्दिमसुरियान उप- 20
 क्विकलेसा^६, येन उपक्विकलेसेन उपक्विकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति
 न भासन्ति न विरोचन्ति ।

२ “महिका^७, भिक्खवे, चन्दिमसुरियान उपक्विकलेसा, येन
 उपक्विकलेसेन उपक्विकलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न
 विरोचन्ति ।

१ मिच्छादिट्ठिगता - सी०, रो० । २-२ तेम - सी०, स्या० । ३ पच्चलत्थु - सी०,
 स्या०, रो० । ४-४ सब्बदुक्खमुपच्चग - रो० । ५ अब्भ - रो० । ६ उपक्विकलेसो -
 रो० । ७ महिया - स्या०, रो० ।

३ “धूमो रजो, भिक्खवे, चन्दिमसुरियान उपक्किलेसो, येन उपक्किलेसेन उपक्किलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

४ “राहु, भिक्खवे, असुरिन्दो चन्दिमसुरियान उपक्किलेसो, येन उपक्किलेसेन उपक्किलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति । इमे स्रो, भिक्खवे, चत्तारो चन्दिमसुरियान उपक्किलेसा, येहि उपक्किलेसेहि उपक्किलिट्ठा चन्दिमसुरिया न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

५ “एवमेव स्रो, भिक्खवे, चत्तारोमे समणब्राह्मणान उपक्किलेसा, येहि उपक्किलेसेहि उपक्किलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति । कत्तमे चत्तारो ? सन्ति भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा सुर पिबन्ति मेरय^१ सुरामेरयपाना अप्पटिविरत्ता । अय, भिक्खवे पठमो समणब्राह्मणान उपक्किलेसो येन उपक्किलेसेन उपक्किलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

६ “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा मेधुन धम्म पटि सेवन्ति, मेधुनस्मा धम्मा अप्पटिविरत्ता । अय, भिक्खवे, दुत्तियो समण ब्राह्मणान उपक्किलेसो, येन उपक्किलेसेन उपक्किलिट्ठा एके समण ब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

७ “सन्ति भिक्खवे एके समणब्राह्मणा जातरूपरजत सावि यन्ति जातरूपरजतपटिग्गहणा अप्पटिविरत्ता । अय भिक्खवे, तत्तियो समणब्राह्मणान उपक्किलेसो येन उपक्किलेसेन उपक्किलिट्ठा एके समण ब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति ।

८ “सन्ति भिक्खवे एके समणब्राह्मणा मिच्छाजीवेन जीवन्ति, मिच्छाजीवा अप्पटिविरत्ता । अय, भिक्खवे चतुत्थो समणब्राह्मणान उपक्किलेसो येन उपक्किलेसेन उपक्किलिट्ठा एके समणब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ति । इमे स्रो भिक्खवे चत्तारो समण ब्राह्मणान उपक्किलेसा, येहि उपक्किलेसेहि उपक्किलिट्ठा एके समण ब्राह्मणा न तपन्ति न भासन्ति न विरोचन्ती ति ।

“रागदोसपरिकट्टा^१, एके समणब्राह्मणा ।
अविज्जानिवुत्ता पोसा, पियरूपाभिनन्दिनो ॥

“सुरु पिवन्ति मेरय, पटिसेवन्ति मेथुन ।
रजत जातरूप च, सादियन्ति अविद्दसू^२ ।
मिच्छाजीवेन जीवन्ति, एके समणब्राह्मणा ॥

“एते उपक्किलेसा वुत्ता, बुद्धेनादिच्चवन्धुना ।
येहि उपक्किलेसेहि^३, एके समणब्राह्मणा ।
न तपन्ति न भासन्ति, असुद्धा सरजा मगा^४ ॥

“अन्धकारेण ओणद्धा, तण्हादासा सनेत्तिका ।
वड्ढेन्ति कट्टसि घोर, आदियन्ति पुनब्भव” ति ॥

रोहितस्सवग्गो पञ्चमो ।

तस्सुद्धानं

समाधिपञ्हा द्वे कोधा, रोहितस्सापरे दुवे ।
सुविदूरविसाखविपल्लासा^५, उपक्किलेसेन ते दसा ति ॥

पठमो पण्णासको समत्तो ।

६. पुञ्जाभिसन्दवग्गो

१. पठमपुञ्जाभिसन्दसुत्तं

१ सावत्थिनिदानं । चत्तारोमे, भिक्खवे, पुञ्जाभिसन्दा कुसला-
भिसन्दा सुखस्साहारा सोवग्गिका सुखविपाका सग्गसवत्तनिका इट्ठाय
कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तन्ति । कत्तमे चत्तारो ? यस्स,
भिक्खवे, भिक्खु चीवर परिभुञ्जमानो अप्पमाण चेतोसमाधि उप-
सम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो
सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय
मनापाय हिताय सुखाय सवत्तति ।

१ रागदोसुपटिकट्टा - स्या०, रागदोसपटिकट्टा - रो० । २ अविद्दसु - स्या० ।
३ उपक्किलिट्टा - सी०, उपकिलिट्टा - रो० । ४ पमा - रो० । ५ ० विसाखा विपल्लासो -
स्या०; सुदूरविसाखो विपल्लासो - रो० ।

२ “यस्स, भिक्खवे, भिक्खु पिण्डपात परिमुञ्जमानो अप्पमाण चेतोसमार्धि उपसम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तति ।

३ “यस्स, भिक्खवे, भिक्खु' सेनासन परिमुञ्जमानो अप्पमाण चेतोसमार्धि उपसम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तति ।

४ “यस्स, भिक्खवे, भिक्खु गिलानप्पच्चयमेसज्जपरिबस्सार परिमुञ्जमानो अप्पमाण चेतोसमार्धि उपसम्पज्ज विहरति, अप्पमाणो तस्स पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तति । इमे सो, भिक्खवे, चत्तारो पुञ्जाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा सुखस्साहारा सोवग्गिका सुखविपाका सग्गसवत्तनिका इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तन्ति ।

५ “इमेहि च पन, भिक्खवे, चतूहि पुञ्जाभिसन्देहि कुसलाभिसन्देहि समन्नागतस्स अरियसावकस्स न सुकर पुञ्जस्स पमाण गहेतुं - ‘एत्तको पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तती’ ति । अय सो असङ्खघेय्यो अप्पमेय्यो महापुञ्जकस्सन्धो स्वेष सङ्खघ' गच्छति ।

६ “सेय्यथापि, भिक्खवे, महासमुद्रे न सुकर उदकस्स पमाण गहेतुं - ‘एत्तकानि उदकान्हकानी ति वा, एत्तकानि उदकान्हकसतानी ति वा एत्तकानि उदकान्हकसहस्सानी ति वा एत्तकानि उदकान्हकसत्त सहस्सानी ति वा’, अय सो असङ्खघेय्यो अप्पमेय्यो महाउदककस्सघो स्वेष सङ्खघ गच्छति एवमेव एतो भिक्खवे इमेहि चतूहि पुञ्जाभिसन्देहि कुसलाभिसन्देहि समन्नागतस्स अरियसावकस्स न सुकर पुञ्जस्स पमाणं गहेतुं - ‘एत्तको पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो

सोवगिको सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तती' ति, अथ खो असङ्खचेय्यो अप्पमेय्यो महापुञ्जवखन्धो त्वेव^१ सङ्खचं गच्छती ति ।

“महोदधिं अपरिमितं महासरं ,
बहुभेरवं रतनवरानमालयं^२ ।
नज्जो यथा नरगणसङ्घसेविता^३ ,
पुथू सवन्ती^४ उपयन्ति सागरं ॥

5

“एवं नरं अन्नदपानवत्थदं ,
सेय्यानिसज्जत्थरणस्स दायकं ।
पुञ्जस्स धारा उपयन्ति पण्डितं ,
नज्जो यथा वारिवहा व सागर” ति ॥

10

२. द्वितीयपुञ्जाभिसन्दसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुञ्जाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा सुख-
स्साहारा सोवगिका सुखविपाका सग्गसंवत्तनिका इट्ठाय कन्ताय मना-
पाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे,
अरियसावको बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति — ‘इति पि सो
भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो
पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति । अयं, भिक्खवे,
पठमो पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवगिको सुख-
विपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय
संवत्तति ।

15

20

२ “पुन च पर, भिक्खवे, अरियसावको धम्मे अवेच्चप्पसादेन
समन्नागतो होति — ‘स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्टिको अकालिको
एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्त वेदितव्वो विञ्जूही’ ति । अयं,
भिक्खवे, द्वितीयो पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवगिको
सुखविपाको सग्गसंवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय
संवत्तति ।

25

१ तेव - रो० । २ रतनगणानमालय - सी०, स्या०, रो० । ३ मच्छगण-
सङ्घसेविता - स्या० । ४ सवन्ति - रो० ।

३ “पुन च पर, भिक्षवे, भरियसावको सङ्घे भवेच्चप्पसादेन समभ्रागतो होति - ‘सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, व्यायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, सामीधिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, यविद चत्तारि पुरिसयुगानि षट्ठपुरिसपुग्गत्ता, एस भगवतो सावकसङ्घो ब्राह्मणेय्यो पाह्मणेय्यो दक्खिण्यो षट्ठजसिकरणीयो अनुत्तर पुञ्जाक्खेत लोक्खस्सा’ ति । अय, भिक्षवे, ततियो पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तति ।

४ “पुन च पर, भिक्षवे, भरियसावको भरियकन्तेहि सीसेहि समभ्रागतो होति अखण्हेहि अच्चिद्देहि’ असवलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि विञ्जुप्पसत्थेहि’ अपरामट्ठेहि समाधिसवत्तनिकेहि । अय, भिक्षवे, चतुत्थो पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तति । इमे स्रो, भिक्षवे, चत्तारो पुञ्जाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा सुखस्साहारा सोवग्गिका सुखविपाका सग्गसवत्तनिका इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तन्ती ति ।

“यस्स सद्धा तथागते, अबला सुप्पत्तिट्ठिता ।

सील च यस्स कल्याण, भरियकन्त पससित ॥

“सङ्घे पसादो यस्सत्थि, उज्जुभूत च दस्सन ।

अदलिहो ति त’ ब्राहु भमोष तस्स जीवित ॥

“तस्मा सद्ध च सील च, पसाद धम्मदस्सन ।

अनुयुञ्जेथ मेघावी, सर युट्ठान सासन’ ति ॥

३ पठमसवाससुत्त

१ एक समय भगवा अन्तरा च मधुरं अन्तरा च वेरञ्जं अट्ठानमग्गप्पटिपन्नो होति । सम्बट्ठला पि स्रो गहपती च गहपत्तानियो च अन्तरा च मधुर अन्तरा च वेरञ्ज अट्ठानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । अय स्रो भगवा मग्गा ओक्कम्म अञ्जतरस्मि उक्खमूले’ निसीवि ।

१ अक्षिरेहि - रो । २ विञ्जुप्पसत्थेहि - स्या विञ्जुप्पसत्थेहि - रो ।
३ रो पीण्डे नत्थि । ४ वेरञ्ज - रो । ५ पञ्चत्त पावने - रो ।

अद्दसंसु खो गहपती च गहपतानियो च भगवन्तं अञ्जातरस्मिं रुक्खमूले
निसिन्न । दिस्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त
अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ने खो ते गहपती च
गहपतानियो च भगवा एतदवोच -

२ “चत्तारोमे, गहपतयो, सवासा । कतमे चत्तारो ? छवो 5
छवाय सद्धि संवसति, छवो देविया सद्धि सवसति, देवो छवाय सद्धि
सवसति, देवो देविया सद्धि सवसति ।

३ “कथं च, गहपतयो, छवो छवाय सद्धि सवसति ? इध,
गहपतयो, सामिको होति पाणातिपाती अदिन्नादायी कामेसुमिच्छाचारी
मुसावादी सुरामेरयमज्जपमादट्टायी दुस्सीलो पापधम्मो मच्छेरमलपरि- 10
युट्टितेन चेतसा अगार अज्जावसति अक्कोसकपरिभासको समणब्राह्म-
णान, भरिया पिस्स होति पाणातिपातिनी अदिन्नादायिनी कामेसुमिच्छा-
चारिनी मुसावादिनी सुरामेरयमज्जपमादट्टायिनी दुस्सीला पापधम्मा
मच्छेरमलपरियुट्टितेन चेतसा अगार अज्जावसति अक्कोसिकपरिभासिका
समणब्राह्मणान । एव खो, गहपतयो, छवो छवाय सद्धि सवसति । 15

४ “कथं च, गहपतयो, छवो देविया सद्धि सवसति ? इध,
गहपतयो, सामिको होति पाणातिपाती अदिन्नादायी कामेसुमिच्छारी
मुसावादी सुरामेरयमज्जपमादट्टायी दुस्सीलो पापधम्मो मच्छेरमल-
परियुट्टितेन चेतसा अगार अज्जावसति अक्कोसकपरिभासको समण-
ब्राह्मणान, भरिया^१ ख्वस्स होति पाणातिपाता पटिविरता अदिन्नादाना 20
पटिविरता कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता मुसावादा पटिविरता सुरा-
मेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरता सीलवती कल्याणधम्मा विगतमल-
मच्छेरेन चेतसा अगार अज्जावसति अनक्कोसिकपरिभासिका समण-
ब्राह्मणान । एव खो, गहपतयो, छवो देविया सद्धि सवसति ।

५ “कथं च, गहपतयो, देवो छवाय सद्धि सवसति ? इध, 2
गहपतयो, सामिको होति पाणातिपाता पटिविरतो अदिन्नादाना पटि-
विरतो कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो मुसावादा पटिविरतो सुरामेरय-
मज्जपमादट्टाना पटिविरतो सीलवा कल्याणधम्मो विगतमलमच्छेरेन
चेतसा अगार अज्जावसति अनक्कोसिकपरिभासको समणब्राह्मणान,

भरिया स्वस्स होत्ति पाणात्तिपात्तिनी .. पे० सुरामेरयमज्जपमाद
 ट्ठायिनी दुस्सीला पापघम्मा मच्छेरमलपरियुट्ठितेन चेतसा अगार
 अज्जावसत्ति अक्कोसिकपरिभासिका समणब्राह्मणान । एव स्रो,
 गहपतयो, देवो छवाय सर्द्धि सवसत्ति ।

- ६ “कथं च, गहपतयो, देवो वेविमा सर्द्धि सवसत्ति ? इध,
 गहपतयो, सामिको होत्ति पाणात्तिपाता पटिविरतो पे०.. सीलवा
 कल्याणघम्मो विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगार अज्जावसत्ति अनक्कोसक-
 ररिभासको समणब्राह्मणान भरिया पिस्स होत्ति पाणात्तिपाता पटि-
 विरता पे० सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरता सीलवती कल्याण
 १० घम्मा विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगार अज्जावसत्ति अनक्कोसिकपरि-
 भासिका समणब्राह्मणान । एव स्रो, गहपतयो, देवो वेविमा सर्द्धि
 सवसत्ति । इमे स्रो गहपतयो चत्तारो सधासा ति ।

“उभो च होन्ति दुस्सीला कदरिया परिभासका ।
 ते होन्ति जानिपतयो, छवा सवासमागता ॥

१५ “सामिको होत्ति दुस्सीलो, कदरियो परिभासको ।
 भरिया सीलवती होत्ति, वदब्भू वीतमच्छरा ।
 सा पि देवी सवसत्ति छवेन पत्तिना सह ॥

“सामिको सीलवा होत्ति, वदब्भू वीतमच्छरो ।
 भरिया होत्ति दुस्सीला, कदरिया परिभासिका ।
 २० सा पि छवा सवसत्ति वेवेन पत्तिना सह ॥

“उभो सदा वदब्भू ध, सञ्जता धम्मजीविनो ।
 ते होन्ति जानिपतयो अञ्जमञ्जं पियवदा ॥

“अरयासं पचुरा होन्ति, फासुकं^१ उपजायति ।
 अमिता दुम्मना होन्ति, उभिन्न रामसीलिन ॥

२५ “इध धम्म चरित्तवान, समसीलव्यता उभो ।
 नन्दिनो देवसोपस्मि मोत्ति वामवामिनो^२ ति ॥

४. द्वितीयसंवाससुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, सवासा । कतमे चत्तारो ? छवो छवाय सद्धि संवसति, छवो देविया सद्धि सवसति, देवो छवाय सद्धि संवसति, देवो देविया सद्धि सवसति ।

२ “कथं च, भिक्खवे, छवो छवाय सद्धि सवसति । इध, भिक्खवे, सामिको होति पाणातिपाती अदिन्नादायी कामेसुमिच्छाचारी 5 मुसावादी पिसुणवाचो फरुसवाचो सम्फप्पलापी अभिज्झालु ब्यापन्न-चित्तो^१ मिच्छादिट्ठिको दुस्सीलो पापधम्मो मच्छेरमलपरियुट्ठितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अक्कोसकपरिभासको समणब्राह्मणान, भरिया पिस्स होति पाणातिपातिनी अदिन्नादायिनी कामेसुमिच्छाचारिनी मुसा-वादिनी पिसुणवाचा फरुसवाचा सम्फप्पलापिनी अभिज्झालुनी ब्यापन्न- 10 चित्ता मिच्छादिट्ठिका दुस्सीला पापधम्मा मच्छेरमलपरियुट्ठितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अक्कोसिकपरिभासिका समणब्राह्मणान । एव खो, भिक्खवे, छवो छवाय सद्धि सवसति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, छवो देविया सद्धि सवसति ? इध, भिक्खवे, सामिको होति पाणातिपाती पे० . मिच्छादिट्ठिको दुस्सीलो 15 पापधम्मो मच्छेरमलपरियुट्ठितेन चेतसा अगारं अज्झावसति अक्कोसक-परिभासको समणब्राह्मणान, भरिया ख्वस्स होति पाणातिपाता पट्टि-विरता अदिन्नादाना पट्टिविरता कामेसुमिच्छाचारा पट्टिविरता मुसावादा पट्टिविरता पिसुणाय वाचाय पट्टिविरता फरुसाय वाचाय पट्टिविरता सम्फप्पलापा पट्टिविरता अनभिज्झालुनी अब्यापन्नचित्ता सम्मादिट्ठिका 20 सीलवती कल्याणधम्मा विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति अनक्कोसिकपरिभासिका समणब्राह्मणान । एव खो, भिक्खवे, छवो देविया सद्धि संवसति ।

४ “कथं च, भिक्खवे, देवो छवाय सद्धि सवसति ? इध, भिक्खवे, सामिको होति पाणातिपाता पट्टिविरतो अदिन्नादाना पट्टिविरतो 25 कामेसुमिच्छाचारा पट्टिविरतो मुसावादा पट्टिविरतो पिसुणाय वाचाय पट्टिविरतो फरुसाय वाचाय पट्टिविरतो सम्फप्पलापा पट्टिविरतो अनभि-ज्झालु अब्यापन्नचित्तो सम्मादिट्ठिको सीलवा कल्याणधम्मो विगत-

मलमच्छेरेण चेतसा अगार अज्झावसति अनक्कोसकपरिभासको समण-
 ब्राह्मणान, भरिया ख्वस्स होति पाणातिपातिनी पे० मिच्छादिट्ठिका
 दुस्सीला पापघम्मा मच्छेणमलपरियुट्ठित्तेण चेतसा अगार अज्झावसति
 अक्कोसिकपरिभासिका समणब्राह्मणान । एव स्रो, भिक्खवे, देवो
 5 छवाय सद्धि सवसति ।

५ “कथं च, भिक्खवे, देवो देविया सद्धिं सवसति ? इध,
 भिक्खवे, सामिको होति पाणातिपात्ता पटिविरतो पे० सम्मादिट्ठिको
 सीलवा कल्याणघम्मो विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगार अज्झावसति
 अनक्कोसकपरिभासको समणब्राह्मणान, भरिया पिस्स होति पाणाति
 10 पात्ता पटिविरता पे० सम्मादिट्ठिका सीलवती कल्याणघम्मा विगत
 मलमच्छेरेण चेतसा अगार अज्झावसति अनक्कोसिकपरिभासिका समण
 ब्राह्मणान । एव स्रो, भिक्खवे देवो देविया सद्धिं सवसति । इमे स्रो,
 भिक्खवे, चत्तारो सयासा णि ।

“उभो च होन्ति दुस्सीला कदरिया परिभासका ।
 15 ते होन्ति जानिपत्तयो छवा सवासमागता ॥

“सामिको होति दुस्सीलो, कदरियो परिभासको ।
 भरिया सीलवती होति वदञ्छू वीत्तमच्छरा ।
 सा पि देवी सवसति छवेण पतिना सह ॥

“सामिको सीलवा होति, वदञ्छू वीत्तमच्छरो ।
 20 भरिया होति दुस्सीला, कदरिया परिभासिका ।
 सा पि छवा सवसति देवेण पतिना सह ॥

“उभो सद्धा वदञ्छू च, सञ्जता घम्मजीविनो ।
 ते होन्ति जानिपत्तयो अञ्जमञ्जं पियवदा ॥

“अत्यास पचुरा होन्ति फामुक उपजायति ।
 25 अमिता घुम्मना होन्ति उभिध समसीलिन ॥

“इध घम्म अरित्थान सम्मसीलव्वता उभो ।
 नग्घिनो देवल्लोकस्मि, भोवन्ति कामकामिनो” णि ॥

५. पठमसमजीवीसुत्तं

१ एवं मे सुतं । एक समय भगवा भग्गेसु विहरति सुसुमारगिरे^१ भेसकळावने^२ मिगदाये । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्त-
चीवरमादाय येन नकुलपितुनो गहपतिस्स निवेसन तेनुपसङ्गमि, उप-
सङ्गमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो नकुलपिता च गहपति
नकुलमाता च गहपतानी येन भगवा तेनुपसङ्गमिसु, उपसङ्गमित्वा 5
भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त निसिन्नो खो
नकुलपिता गहपति भगवन्त एतदवोच -

२ “यतो मे, भन्ते, नकुलमाता गहपतानी दहरस्सेव दहरा
आनीता, नाभिजानामि नकुलमातर गहपतानि मनसा पि अतिचरिता,
कुतो पन कायेन ! इच्छेय्याम मय, भन्ते, दिट्ठे चेव धम्मे अञ्जमञ्ज 10
पस्सितु अभिसम्पराय च अञ्जमञ्ज पस्सितु” ति । नकुलमाता पि
खो गहपतानी भगवन्त एतदवोच - “यतोहं, भन्ते, नकुलपितुनो गहपतिस्स
दहरस्सेव दहरा आनीता, नाभिजानामि नकुलपितर गहपति मनसा
पि अतिचरिता, कुतो पन कायेन ! इच्छेय्याम मय, भन्ते, दिट्ठे चेव
धम्मे अञ्जमञ्ज पस्सितु अभिसम्पराय च अञ्जमञ्ज पस्सितु” ति । 15

३. “आकङ्खेय्यु चे, गहपतयो, उभो जानिपतयो दिट्ठे चेव
धम्मे अञ्जमञ्ज पस्सितु अभिसम्पराय च अञ्जमञ्ज पस्सितु उभो
व^१अस्सु समसद्धा समसीला समचागा समपञ्जा, ते दिट्ठे चेव^२ धम्मे
अञ्जमञ्ज पस्सन्ति अभिसम्पराय च अञ्जमञ्जं पस्सन्ती ति ।

“उभो सद्धा वदञ्जू च, सञ्जता धम्मजीविनो ।
ते होन्ति जानिपतयो, अञ्जमञ्ज पियवदा ॥ 20

“अत्थास पचुरा होन्ति, फासुक^३ उपजायति ।
अमित्ता दुम्मना होन्ति, उभिन्न समसीलिन ॥

“इध धम्म चरित्वान, समसीलब्बता उभो ।
नन्दिनो देवलोकिस्मि, मोदन्ति कामकामिनो” ति ॥ 25

१ सुसुमारगिरे - म० । २ भेसकळावने - सी०, रो० । ३ च-सी०, रो० ।
४ एव - रो० । ५ वासत्थ - रो० ।

६ धृतियसमजीवीसुत्त

१ "आकङ्क्षेय्यु धे, भिक्षववे, उभो जानिपतयो दिट्ठ चव
धम्मं अञ्जमञ्जं पस्सितु अभिसम्पराय च अञ्जमञ्जं पस्सितु उभो व
अस्तु समसदा समसीला समचागा समपञ्जा, ते दिट्ठे धेव धम्म
अञ्जमञ्जं पस्सन्ति अभिसम्पराय च अञ्जमञ्जं पस्सन्ती ति ।

५ "उभो सदा वदञ्चू ध, सञ्जाता धम्मजीविनो ।
ते होन्ति जानिपतयो, अञ्जमञ्जं पियवदा ॥

"अत्यास पधुरा होन्ति, फासुक उपजायति ।
अमिता दुम्मना होन्ति उभिन्न समसीसिन ॥

१० "इध धम्म चरित्वान, समसीलव्रता उभो ।
नन्दिना देवलावस्मि, भोन्ति कामकामिनो ' ति ॥

७ सुप्पयासासुत्त

१ एव ममय भगवा वाळियेणु विहरति पज्जनिके नाम
कोळियाने निगमा । अय गो भगवा पुष्यण्टसमय नियासेत्या पस
चीपरमाणय येन गुणयागाय कोळियधीतुया' नियेसन तेनुपगद्धमि
उपगद्धमित्वा पञ्जात्त धामने निसीदि । अय गो सुप्पयासा वाळिय
१५ धीता भगवन्ता पणीतन गान्नीया भाजनीयेन सट्ठया सन्तप्पसि सम्प
याग्गि । अय गो गुणयागा वाळियधीता भगवन्ता भुत्तायि धोनीत
गत्तायि एगमन्ता निसीदि । एगमन्तां निगिन्न गो सुप्पयाग वाळिय
धीतरं भगवा एतत्थात्त -

२ "भात्तां, गुणयागे ण्णो धरियमादिवा पटिग्गाहवान
२० पत्तायि गान्नीयं ण्णि । गान्नीयं पत्तायि ? धाम्प ण्णि, धम्म दन्ति
गुणं ण्णि धम्म ण्णि । धाम्प गो पत्ता धाम्पम भागिणी ण्णि निव्वरग
या मानुग्गम या । धम्म ण्णया धम्मम भाग्गिणी ण्णि निव्वरग य
मानुग्गम या । गुण ण्णया गण्णम भाग्गिणी ण्णि निव्वरग या मानुग्ग
या । धम्म ण्णया धम्मम भाग्गिणी ण्णि निव्वरग या मानुग्गम या ।

भोजन, सुप्पवासे, देन्ती अरियसाविका पटिग्गाहकान इमानि चत्तारि
ठानानि देती ति ।

“सुसङ्घत भोजनं या ददाति ,
सुचि पणीत रससा उपेत ।
सा दक्खिणा उज्जुगतेसु दिग्गा ,
चरणूपपत्तेसु^१ , महग्गतेसु ।
पुञ्जेन पुञ्ज संसन्दमाना ,
महप्फला लोकविदून् वण्णिता ॥

5

“एतादिस यञ्जमनुस्सरन्ता ,
ये वेदजाता विचरन्ति लोके ।
विनेय्य मच्छेरमल समूल ,
अनिन्दिता सग्गमुपेन्ति ठान” ति ॥

10

८. सुदत्तसुत्तं

१ अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्न खो अनाथपिण्डक गहपति भगवा एतदवोच -

15

२ “भोजन, गहपति, ददमानो अरियसावको पटिग्गाहकान
चत्तारि ठानानि देति । कतमानि चत्तारि ? आयु देति, वण्ण देति,
सुखं देति, बल देति । आयु खो पन दत्वा आयुस्स भागी होति दिब्बस्स
वा मानुसस्स वा । वण्ण दत्वा सुख दत्वा बल दत्वा बलस्स भागी
होति दिब्बस्स वा मानुसस्स वा । भोजन, गहपति, ददमानो अरियसावको
पटिग्गाहकान इमानि चत्तारि ठानानि देती ति ।

B.

R.

20

“यो सञ्जतान परदत्तभोजिन ,
कालेन सक्कच्च ददाति भोजनं ।
चत्तारि ठानानि अनुप्पवेच्छति ,
आयु च वण्ण च सुख बल च ॥

25

“सो आयुदायी वण्णदायी^२, सुख^३ बल ददो^१ नरो ।
दीघायु यसवा होति, यत्थ यत्थूपपज्जती” ति ॥

१ चरणीपपत्तेसु - स्या०, रो० । २ बलदायी - सी०, स्या०, रो० । ३-३ सुख
वण्णं ददो - स्या०; सुखवण्णददो - रो० ।

१ भोजनसुत्त

१ “भोजन, भिषस्रवे, ददमानो दायको पटिग्गाहकान चत्तारि’
ठानानि देति । कतमानि चत्तारि ? आयु देति, वण्ण देति, सुख देति,
बल देति । आयु स्रो पन दत्त्वा आयुस्स भागी होति दिब्बस्स वा मानु
सस्स वा । वण्ण दत्त्वा सुख दत्त्वा बल दत्त्वा बलस्स भागी होति
५ दिब्बस्स वा मानुसस्स वा । भोजन, भिषस्रवे, ददमानो दायको पटि
ग्गाहकान इमानि चत्तारि ठानानि देती ति ।

“यो सञ्चतान परवत्तभोजिन ,
कालेन सम्फक्च वदाति भोजन ।
चत्तारि ठानानि अनुप्पवेच्छति ।
१० आयु च वण्ण च सुख बल च ॥

“सो आयुदायी वण्णदायी, सुख बल ददो नरो ।
दीघायु यसवा होति, यत्थ मत्थूपपज्जती” ति ॥

१० गिहिसामीचिसुत्त

१ अथ स्रो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्त्वा एकमन्तं निसीधि । एकमन्त
१५ निसिन्न स्रो अनाथपिण्डिक गहपति भगवा एतदवोच —

२ “चतूहि स्रो, गहपति, धम्मोहि समन्नागतो अरियसावको
गिहिसामीचिपटिपद पटिपन्नो होति यसोपटिलामिनि’ सग्गसंवत्तनिकं ।
कतमेहि चतूहि ? इध, गहपति अरियसावको भिक्खुसङ्घ पच्चुपट्टितो
होति षीयरेण भिक्खुसङ्घ पच्चुपट्टितो होति पिण्डपातेन भिक्खुसङ्घं
२० पच्चुपट्टितो होति सनासनेन, भिक्खुसङ्घ पच्चुपट्टितो होति गिलान-
प्पच्चयमेसज्जपरिक्खारेण । इमेहि स्रो गहपति चतूहि धम्मोहि समन्ना
गतो अरियासावको गिहियामीचिपटिपद पटिपन्नो होति यसोपटि
लामिनि सग्गसवत्तनिच’ ति ।

“गिहिसामीचिपटिप” पटिपज्जन्ति पण्डिता ।
सम्मगगते सीसवन्ते षीयरेण उपट्टिता ॥

पिण्डपातसयनेन, गिलानप्पच्चयेन च ।
 तेसं दिवा च रत्तो च, सदा पुञ्जा पवड्ढति ।
 सग्ग च कमत्तिट्ठान, कम्म कत्वान भद्दक' ति ॥
 पुञ्जाभिसन्दवग्गो छट्ठो ।

तस्सुद्धान

द्वे पुञ्जाभिसन्दा, द्वे च सवासा समजीविनो ।
 सुप्पवासा सुदत्तो च, भोजन गिहिसामिची' ति ॥

5

७. पत्तकम्मवग्गो

१. पत्तकम्मसुत्तं

१. अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
 उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं
 निसिन्न खो अनाथपिण्डिक गहपतिं भगवा एतदवोच -

२. "चत्तारो मे, गहपति, धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा
 लोकरिम्मि । कतमे चत्तारो ? भोगा मे उप्पज्जन्तु सहधम्मेना ति, 10
 अय पठमो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो लोकरिम्मि ।

३ "भोगे लद्धा सहधम्मेन यसो मे^२ आगच्छतु^३ सह जातीहि
 सह उपज्जायेही ति, अयं दुतियो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो
 लोकरिम्मि ।

४. "भोगे लद्धा सहधम्मेन यस लद्धा सह जातीहि सह 15
 उपज्जायेहि चिरं जीवामि दीघमायु' पालेमी ति, अय ततियो धम्मो इट्ठो
 कन्तो मनापो दुल्लभो लोकरिम्मि ।

५ "भोगे लद्धा सहधम्मेन यसं लद्धा सह जातीहि सह उपज्जा-
 येहि चिर जीवित्वा दीघमायु पालेत्वा कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं
 सग्ग लोक उपज्जामी' ति, अय चतुत्थो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो 20
 दुल्लभो लोकरिम्मि । इमे खो, गहपति, चत्तारो धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा
 दुल्लभा लोकरिम्मि ।

१ गिही सामीचिना - रो० । २-२ म अम्भुगच्छतु - स्या०, रो० । ३ दीघमद्वायु -
 रो० । ४ उप्पज्जामी - रो० ।

६ भोजनसुत्त

१ “भोजन, भिक्षुवे, ददमानो दायको पटिग्गाहकान घत्तारि’
ठानानि देति । क्तमानि चत्तारि ? आयु देति, वण्ण देति, सुख देति,
बल देति । आयु स्रो पन दत्त्वा आयुस्स भागी होति दिव्वस्स वा मानु
सस्स वा । वण्ण दत्त्वा सुख दत्त्वा बल दत्त्वा बलस्स भागी होति
५ दिव्वस्स वा मानुसस्स वा । भोजन, भिक्षुवे, ददमानो दायको पटि
ग्गाहकान इमानि चत्तारि ठानानि देती ति ।

“यो सञ्जस्तानं परदत्तभोजिन ,
कालेन सक्कच्च वधासि भोजन ।
चत्तारि ठानानि अनुप्पयेच्छसि ।
१० आयु च वण्ण च सुख बल च ॥

“सो आयुदायी वण्णदायी, सुख बल ददो नरो ।
दीधायु यसवा होति, यत्थ यत्थूपपज्जती” ति ॥

१० गिहिसामीचिसुत्त

१ अय स्रो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्गमि
उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
१५ निसिन्न स्रो अनाथपिण्डिक गहपति भगवा एतदवोच —

२ “चतूहि स्रो गहपति, धम्मेहि समभ्रागतो अरियासावको
गिहिसामीचिपटिपद पटिपन्नो होति यसोपटिप्ताभिनि सम्मसवत्तनिक ।
क्तमेहि चतूहि ? इध गहपति, अरियासावको भिक्षुसङ्घं पञ्चुपट्टितो
होति चीवररेन, भिक्षुसङ्घं पञ्चुपट्टितो होति पिण्डपातेन, भिक्षुसङ्घं
२० पञ्चुपट्टितो होति सेनासनेन भिक्षुसङ्घं पञ्चुपट्टितो होति गिप्तान
पञ्चयमेसज्जपरिक्खारेन । इमेहि स्रो गहपति चतूहि धम्मेहि समभ्रा-
गतो अरियासावको गिहिसामीचिपटिपद पटिपन्नो होति यसोपटि
प्ताभिनि सम्मसवत्तनिक ति ।

“गिहिसामीचिपटिपद, पटिपज्जन्ति पण्डिता ।
२५ सम्मगतो सीलवन्ते चीवररेन उपट्टिता ॥

पिण्डपातसयनेन, गिलानप्पच्चयेन च ।
 तेस दिवा च रत्तो च, सदा पुञ्ज पवङ्कति ।
 सग्ग च कमतिट्ठान, कम्मं कत्वान भद्दक" ति ॥
 पुञ्जाभिसन्दवग्गो छट्ठो ।

तत्सुद्धानं

द्वे पुञ्जाभिसन्दा, द्वे च सवासा समजीविनो ।
 सुप्पवासा सुदत्तो च, भोजन गिहिसामिची' ति ॥

5

७. पत्तकम्मवग्गो

१. पत्तकम्मसुत्तं

१ अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं
 निसिन्न खो अनाथपिण्डक गहपतिं भगवा एतदवोच —

२ "चत्तारो मे, गहपति, धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा
 लोक्खिंस्मि । कतमे चत्तारो ? भोगा मे उप्पज्जन्तु सहधम्मिणा ति, 10
 अय पठमो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो लोक्खिंस्मि ।

३ "भोगे लद्धा सहधम्मिणा यसो मे^१ आगच्छतु^२ सह जातीहि
 सह उपज्जायेहि ति, अयं दुतियो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो
 लोक्खिंस्मि ।

४. "भोगे लद्धा सहधम्मिणा यसं लद्धा सह जातीहि सह 15
 उपज्जायेहि चिरं जीवामि दीघमायु^१ पालेमी ति, अयं ततियो धम्मो इट्ठो
 कन्तो मनापो दुल्लभो लोक्खिंस्मि ।

५ "भोगे लद्धा सहधम्मिणा यसं लद्धा सह जातीहि सह उपज्जा-
 येहि चिरं जीवित्वा दीघमायु पालेत्वा कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं
 सग्ग लोकं उपपज्जामी^१ ति, अयं चतुत्थो धम्मो इट्ठो कन्तो मनापो 20
 दुल्लभो लोक्खिंस्मि । इमे खो, गहपति, चत्तारो धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा
 दुल्लभा लोक्खिंस्मि ।

१ गिही सामीचिना - रो० । २-२ म अग्गुगच्छतु - स्या०, रो० । ३ दीघमद्दायु -
 रो० । ४ उपज्जामी - रो० ।

६ "इमेस सो, गहपति, चतुस्र धम्मान इट्ठान वन्तान मनापान दुल्लभान लोकस्मि चत्तारो धम्मा पटिसाभाय सवत्तन्ति । कसमे चत्तारो ? सद्धासम्पदा, सीलसम्पदा, चागसम्पदा, पञ्जासम्पदा ।

७ "कतमा च, गहपति, सद्धासम्पदा ? इध, गहपति, अरिय सावको सद्धो होति, सद्धति तथागतस्स बोधि - 'इति पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुसरो पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा' ति । अय युच्चति, गहपति, सद्धासम्पदा ।

८ "कतमा च गहपति सीलसम्पदा ? इध, गहपति, अरिय सावको पाणातिपासा पटिविरतो होति पे० सुरामेरयमज्जपमाद ट्ठाना पटिविरतो होति । अय युच्चति, गहपति, सीलसम्पदा ।

९ "कतमा च, गहपति, चागसम्पदा ? इध, गहपति, अरिय-सावको विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगार अज्झावसति मुत्तचागो पमत पाणि ओस्समारतो याचयोगो दानसविभागरतो । अय युच्चति, गहपति, चागसम्पदा ।

१० "कतमा च गहपति पञ्जासम्पदा ? अभिज्जा विसमलोभाभिभूतेन गहपति चेतसा विहरन्तो अकिच्च करोति किच्च अपराधति । अकिच्च करोन्तो किच्च अपराधेन्तो यसा च सुखा च वसति । व्यापाधाभिभूतेन गहपति, चेतसा विहरन्तो अकिच्च करोति, किच्च अपराधेति । अकिच्च करोन्तो किच्च अपराधेन्तो यसा च सुखा च वसति । धीनमिद्धाभिभूतेन, गहपति, चेतसा विहरन्तो अकिच्च करोति किच्च अपराधेति । अकिच्च करोन्तो किच्च अपराधेन्तो यसा च सुखा च वसति । उद्वच्चबुक्कुञ्चाभिभूतेन गहपति, चेतसा विहरन्तो अकिच्च करोति, किच्च अपराधेति । अकिच्च करोन्तो किच्च अपराधेन्तो यसा च सुखा च वसति । त्रिभिकिच्छाभिभूतेन, गहपति चेतसा विहरन्तो अकिच्च करोति, किच्च अपराधति । अकिच्च करोन्तो किच्च अपराधेन्तो यसा च सुखा च वसति ।

११ "स सो सो गहपति अरियसावको अभिज्जाविसमलोभो भित्तस्स उपमिक्खेसो ति इति विदिस्वा अभिज्जाविसमलोभ वित्तस्स उपमिक्खेस पजहति । व्यापादो वित्तस्स उपमिक्खेसो ति, इति विदिस्वा

व्यापादं चित्तस्स उपक्किलेसं पजहति । थीनमिद्धं चित्तस्स उपक्किलेसो ति, इति विदित्वा थीनमिद्धं चित्तस्स उपक्किलेसं पजहति । उद्धच्चकुक्कुच्च चित्तस्स उपक्किलेसो ति, इति विदित्वा उद्धच्चकुक्कुच्च चित्तस्स उपक्किलेसं पजहति । विचिकिच्छा चित्तस्स उपक्किलेसो ति, इति विदित्वा विचिकिच्छं चित्तस्स उपक्किलेसं पजहति ।

१२ “यतो च खो, गहपति, अरियसावकस्स^१ अभिज्झाविसमलोभो चित्तस्स उपक्किलेसो ति, इति विदित्वा अभिज्झाविसमलोभो चित्तस्स उपक्किलेसो पहीनो होति । व्यापादो चित्तस्स उपक्किलेसो ति, इति विदित्वा व्यापादो चित्तस्स उपक्किलेसो पहीनो होति । थीनमिद्धं चित्तस्स उपक्किलेसो ति, इति विदित्वा थीनमिद्धं चित्तस्स उपक्किलेसो पहीनो होति । उद्धच्चकुक्कुच्च चित्तस्स उपक्किलेसो ति, इति विदित्वा उद्धच्चकुक्कुच्च चित्तस्स उपक्किलेसो पहीनो होति । विचिकिच्छा चित्तस्स उपक्किलेसो ति, इति विदित्वा विचिकिच्छा चित्तस्स उपक्किलेसो पहीनो होति । अयं वुच्चति, गहपति, अरियसावको महापञ्चो पुथुपञ्चो आपातदसो^२ पञ्जासम्पन्नो । अयं वुच्चति, गहपति, पञ्जासम्पदा । इमेसं खो, गहपति, चतुन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं दुल्लभानं लोकरिस्मिं इमे चत्तारो धम्मा पटिलभायं सवत्तन्ति ।

१३ “सं खो सो, गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधिगतेहि भोगेहि बाहाबलपरिचित्तेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि चत्तारि पत्तकम्मानी^३ कत्ता होति । कतमानि चत्तारि ? इधं गहपति, अरियसावको उट्ठानविरियाधिगतेहि भोगेहि बाहाबलपरिचित्तेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि अत्तानं सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति । मातापितरो सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति । पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसे सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति । मित्तामच्चं सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति । इदमस्स पठमं ठानगतं^४ होति पत्तगतं आयत्तनसो परिभुत्तं ।

१ अरियसावको - रो० । २ आपातदसो - सी०, स्या०, रो० । ३ कम्मानी - रो० । ४ ठानगतं - स्या०, रो० ।

१४ "पुन च परं, गृहपति, अरियसावको उट्टानविरियाधिगतेहि भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविसत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलब्धेहि या ता होन्ति आपदा अग्गतो वा उदकतो वा राजतो वा चोरतो वा अप्पियतो वा धायादतो वा, तयारूपासु आपदासु^१ परियोधाय सवत्तति^२ । सोत्थि अत्तान करोति । इदमस्स दुतिय ठानगत होति पत्तगत आयत्तनसो परिमुत्त ।

१५ "पुन च पर, गृहपति, अरियसावको उट्टानविरियाधिगतेहि भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविसत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलब्धेहि पञ्चवलि कत्ता होति - आतिवलि, अतिथिवलि, पुट्ठपेतवलि, राजवलि, देवतावलि । इदमस्स ततिय ठानगत होति पत्तगत आयत्तनसो परिमुत्त ।

१६ "पुन च पर, गृहपति, अरियसावको उट्टानविरियाधिगतेहि भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविसत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलब्धेहि ये ते समणद्राह्मणा मदप्पमादा पटिविरता खन्तिसोरक्खे निषिट्ठा एकमत्तान धमेन्ति एकमत्तान समेन्ति एकमत्तान परिनिध्वापेन्ति, तथा रूपेसु समणद्राह्मणेसु उट्ठगिक दक्खिण पटिट्ठापेति सोवगिक सुख विपाक सगसवत्तनिक । इदमस्स चतुत्थ ठानगत होति पत्तगत आयत्तनसो परिमुत्त ।

१७ "स खो सो गृहपति अरियसावको उट्टानविरियाधिगतेहि भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावविसत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलब्धेहि इमानि चत्तारि पत्तकम्मानि कत्ता होति । यस्स कस्सचि, गृहपति अञ्जत्र इमेहि चतूहि पत्तकम्मेहि भोगा परिक्खय गच्छन्ति, इमे धुञ्चन्ति गृहपति भोगा अट्टानगता अपत्तगता अनायत्तनसो परिमुत्ता । यस्स कस्सचि गृहपति इमेहि चतूहि पत्तकम्मेहि भोगा परिक्खय गच्छन्ति इमे धुञ्चन्ति गृहपति भोगा ठानगता पत्तगता आयत्तनसो परिमुत्ता ति ।

"मुत्ता भोगा मत्ता भञ्जा, वित्तिणा आपदासु मे ।

उट्ठग्गा दक्खिणा दिग्गा अथो पञ्चयली^४ कत्ता ।

उपट्ठिता सीलवन्तो, सञ्जता ब्रह्मचारयो ॥

१ भोगि - रो । २ अत्तानि - रो । ३ वटा - स्वा ।

४ पञ्चवलि - रो ।

“यदत्थ भोग इच्छेय्य, पण्डितो घरमावस ।
 सो मे अत्थो^१ अनुप्पत्तो, कत अननुतापिय ॥
 “एत अनुस्सर मच्चो, अरियधम्मो ठितो नरो ।
 इधेव न पससन्ति, पेच्च सग्गे पमोदती” ति ॥

२. आनण्यसुत्तं

१ अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि, 5
 उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
 निसिन्न खो अनाथपिण्डक गहपति भगवा एतदवोच -

२ “चत्तारिमानि, गहपति, सुखानि अधिगमनीयानि गिहिना
 कामभोगिना कालेन काल समयेन समय उपादाय । कतमानि चत्तारि ?
 अत्थिसुख, भोगसुख, आनण्यसुख^२, अनवज्जसुखं । 10

३ “कतम च, गहपति, अत्थिसुख ? इध, गहपति, कुलपुत्तस्स
 भोगा होन्ति उट्टानविरियाधिगता^३ बाहाबलपरिचिता सेदावविखत्ता
 धम्मिका धम्मलद्धा । सो ‘भोगा मे अत्थि उट्टानविरियाधिगता बाहा-
 बलपरिचिता सेदावविखत्ता धम्मिका धम्मलद्धा’ ति अधिगच्छति सुख,
 अधिगच्छति सोमनस्स । इद वुच्चति, गहपति, अत्थिसुख । 15

४ “कतम च, गहपति, भोगसुख ? इध, गहपति, कुलपुत्तो
 उट्टानविरियाधिगतेहि भोगेहि बाहाबलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि
 धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि परिभुज्जति^४ पुज्जानि च करोति । सो उट्टान-
 विरियाधिगतेहि भोगेहि बाहाबलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि
 धम्मलद्धेहि परिभुज्जामि पुज्जानि च करोमी ति अधिगच्छति सुख, 20
 अधिगच्छति सोमनस्स । इद^५ वुच्चति, गहपति, भोगसुख ।

५ “कतम च, गहपति, आनण्यसुख ? इध, गहपति, कुलपुत्तो
 न कस्सचि किञ्चि धारेति अप्प वा बहु वा । सो न कस्सचि किञ्चि
 धारेमि अप्प वा बहु वा ति अधिगच्छति सुख, अधिगच्छति सोमनस्स ।
 इद वुच्चति, गहपति, आनण्यसुख । 25

१ अथो - रो० । २ अनणसुख - सी०, स्या०, रो० । ३ उट्टानविरियाधिगता -
 म० । ४ भोगे च भुज्जति - रो० । ५ इदमस्स - रो० ।

६ "कतम च, गृहपति, अनवज्जसुख ? इय, गृहपति, अरिय
सावको अनवज्जेन षायकम्मेन समघ्नागतो होति, अनवज्जेन वचीकम्मेन
समघ्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समघ्नागतो होति । सो
अनवज्जेनमिह कायकम्मेन समघ्नागतो, अनवज्जेन वचीकम्मेन समघ्ना
5 गतो, अनवज्जेन मनोकम्मेन समघ्नागतो ति अधिगच्छति सुखं, अधि
गच्छति सोमनस्स । इद वुच्चति, गृहपति अनवज्जसुख । इमानि
सो, गृहपति, चसारि सुखानि अधिगमनीयानि गिहिना कामभोगिना
कासेन काल समयेन समय उपादाया ति ।

10 "आनप्यसुख आत्मान", अयो अत्यसुख पर" ।
भुञ्ज भोगसुख मच्चो, ततो पठञ्जा विपस्सति ।
"विपस्समानो जानाति, उभो भोगे सुमेषसो ।
अनवज्जसुखस्सेत, कल नाग्घति" सोळ्ळसि" ति ॥

३ ब्रह्मसुख

१ "सब्रह्मकानि, भिक्खवे, तानि कुलानि येस पुत्तान माता
पितरो अज्जागारे पूजिता होन्ति । सपुब्बाचरियकानि, भिक्खवे, तानि
15 कुलानि येस पुत्तान मातापितरो अज्जागारे पूजिता होन्ति । सपुब्ब-
देवतानि" भिक्खवे, तानि कुलानि येस पुत्तान मातापितरो अज्जागारे
पूजिता होन्ति । साहुनेम्यकानि भिक्खवे तानि कुलानि येस पुत्तान
मातापितरो अज्जागारे पूजिता होन्ति ।

२ "ब्रह्मा ति भिक्खवे, मातापितून" एत अधिवचन ।
20 पुब्बाचरिया ति भिक्खवे मातापितून एत अधिवचन । पुब्बदेवता
ति भिक्खवे मातापितून एत अधिवचन । साहुनेम्या ति भिक्खवे,
मातापितून एत अधिवचन । त किस्स हेतु ? बहुकारा भिक्खवे,
मातापितरो पुत्तान आपादका पोसका इमस्स लोकस्स दस्सेतारो ति ।

25 "ब्रह्मा ति मातापितरो पुब्बाचरिया ति वुच्चरे ।
साहुनेम्या च पुत्तान पजाम अनुकम्पका ॥

१ भोगिना - रो । २ आत्मान - रो । ३ अरे - रो । ४ ततो - रो ।
५ नाग्घति - रो । ६ सपुब्बदेवतानि - स्या । ७ मातापितुम - ती रो । ८ पुब्ब-
देवा - ती स्या ।

“तस्मा हि ने^१ नमस्सेय्य, सक्करेय्य^२ च^३ पण्डितो ।
 अन्नेन अथ^३ पानेन, वत्येन सयनेन च ।
 उच्छ्रादनेन न्हापनेन, पादान धोवनेन च ॥
 “ताय न पारिचरियाय, मातापितूसु पण्डिता ।
 इधेव न पससन्ति, पेच्च सग्गे पमोदती” ति ॥

5

४. निरयसुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो
 एव निरये । कतमेहि चतूहि ? पाणातिपाती होत्ति, अदिन्नादायी
 होत्ति, कामेसुमिच्छाचारी” होत्ति, मुसावादी होत्ति — इमेहि खो, भिक्खवे,
 चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ति ।

“पाणातिपातो अदिन्नादान, मुसावादो च वुच्चति ।
 परदारगमन चा पि, नप्पससन्ति पण्डिता” ति ॥

10

५. रूपसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि ।
 कतमे चत्तारो ? रूपप्पमाणो रूपप्पसन्नो, घोसप्पमाणो घोसप्पसन्नो,
 लूखप्पमाणो लूखप्पसन्नो, धम्मप्पमाणो धम्मप्पसन्नो — इमे खो, भिक्खवे,
 चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि ति ।

15

“ये च रूपे^५ पमाणिसु^५, ये च घोसेन अन्वगू ।
 छन्दरागवसूपेता, नाभिजानन्ति^७ ते जना^७ ॥

“अज्झत्त च न जानाति, बहिद्धा च न पस्सति ।
 समन्तावरणो बालो, स वे घोसेन वुह्ति ॥

“अज्झत्त च न जानाति, बहिद्धा च विपस्सति ।
 बहिद्धा फलदस्सावी, सो पि घोसेन वुह्ति ॥

20

“अज्झत्तं च पजानाति, बहिद्धा च विपस्सति ।
 विनीवरणदस्सावी, न सो घोसेन वुह्ती” ति ॥

१ ते — रो० । २-२ सक्करेय्याय — रो० । ३ अथो — रो० । ४ च मोदती —
 रो० । ५ कामेसु मिच्छाचारो — रो० । ६-६ रूपेण पामिसु — सी०, स्या०, रो० । ७-७ न
 ते जानन्ति त जन — सी०, स्या०, रो० ।

६ सरागसुत

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो भविज्जमाना लोमस्मि ।
कतम चत्तारो ? सरागा, सदोसो, समोहो, समानो - इमे लो, भिक्खवे,
चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोमस्मि ति ।

‘सारत्ता रजनायेसु, पियरूपाभिनन्दिनो ।

मोहेन आवुता’ सत्ता, वद्धा धुत्तेन्ति बन्धन ॥

‘रागज’ दोसज चा पि’, मोहज चापविद्दसू’ ।

करोन्ताकुसल, कम्म सविघात दुसुद्दय’ ॥

‘भविज्जानिवुत्ता पोसा, अधभूता अधवसुका ।

यथा धम्मा तथा सन्ता, न तस्सेव ति’ मञ्जरे’ ति ॥

७. अहिराजसुत

१ एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ
पिण्डिकस्स आरामे । तेन लो पन समयेन सावत्थिय अञ्जतरो भिक्खु
अहिना दट्टो कालकूतो’ हाति । अथ लो सम्बहुला भिक्खू येन भगवा
तेनुपसङ्गमिसु’ उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसी
विसु । एकमन्त निसिन्ना लो ते भिक्खू भगवन्त एसदवोचु - “इध,
मन्ते, सावत्थिय अञ्जतरो भिक्खु अहिना दट्टो कालकूतो’ ति ।

२ “न हि नून सो, भिक्खवे, भिक्खु चत्तारि अहिराजकुलानि
मत्तेन चित्तेन फरि । सचे हि सो भिक्खवे भिक्खु चत्तारि अहिराज
कुलानि मेत्तेन चित्तन फरेम्य न हि सो भिक्खवे, भिक्खु अहिना दट्टो
कालकूरेम्य । कतमानि चत्तारि ? विरूपकख अहिराजकुलं एरापव
अहिराजकुल, सन्न्यापुत्त अहिराजकुल, कण्ठागोत्तमक अहिराजकुल ।
न हि नून सो भिक्खवे भिक्खु इमानि चत्तारि अहिराजकुलानि मेत्तेन
चित्तेन फरि । सचे हि सो भिक्खवे, भिक्खु इमानि चत्तारि अहिराज
कुलानि मेत्तेन चित्तेन फरेम्य न हि सो, भिक्खवे भिक्खु अहिना दट्टो
कालकूरेम्य ।

१ अनाथ - ही स्या रो । २-२ रागज च दोसज च - रो । ३ वासि
पविद्दसू - स्या चानि - रो । ४ दुसुद्दय - स्या रो । ५-५ मत्तेनचित् - सो
६ कामरती - स्या रो । ७ तेनुपसङ्गमि - रो । ८ इ - सो स्या रो
९ मेत्त - रो ।

३ “अनुजानामि, भिक्खवे, इमानि चत्तारि अहिराजकुलानि मेत्तेन चित्तेन फरितु अत्तगुत्तिया अत्तरवखाय अत्तपरित्ताया ति ।

“विरूपवखेहि मे मेत्त, मेत्त एरापथेहि मे ।

छव्यापुत्तेहि मे मेत्त, मेत्त^१ कण्हागोतमकेहि च ॥

“अपादकेहि मे मेत्त, मेत्त द्विपादकेहि^२ मे ।

चतुप्पदेहि मे मेत्त, मेत्त बहुप्पदेहि मे ॥

“मा म अपादको हिंसि, मा म हिंसि द्विपादको^३ ।

मा म चतुप्पदो हिंसि, मा म हिंसि बहुप्पदो ॥

“सब्बे सत्ता सब्बे पाणा, सब्बे भूता च केवला ।

सब्बे भद्रानि पस्सन्तु, मा कञ्चि^४ पापमागमा ॥

“अप्पमाणो बुद्धो, अप्पमाणो धम्मो, अप्पमाणो सद्धो, पमाणवन्तानि सिरिसपानि” अहिविच्छिका सतपदी उण्णनाभी सरबू मूसिका ।

“कता मे रक्खा, कता मे परित्ता । पटिक्कमन्तु भूतानि । सोह नमो भगवतो, नमो सत्तन्नं सम्मासम्बुद्धान” ति ।

८. देवदत्तसुत्तं

१ एक समय भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पव्वते अचिरपक्कन्ते देवदत्ते । तत्र खो भगवा देवदत्त आरब्भ भिक्खू आमन्तेसि — “अत्तवधाय, भिक्खवे, देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको उदपादि । पराभवाय, भिक्खवे, देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको उदपादि ।

२ “सेय्यथापि, भिक्खवे, कदली अत्तवधाय फल देति, पराभवाय फल देति, एवमेव खो, भिक्खवे, अत्तवधाय देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको उदपादि ।

३ “सेय्यथापि, भिक्खवे, वेळु अत्तवधाय फल देति, पराभवाय फल देति, एवमेव खो, भिक्खवे, अत्तवधाय देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको उदपादि ।

१ रो० पोथके नत्ति । २ दिपादकेहि — नी०, न्या०, रो० । ३ दिपादको — नी०, न्या०, रो० । ४ किञ्चि — स्या० । ५ सरीसपानि — म० ।

४ "सेय्यथापि, भिक्षवे, नळो अत्तवधाय फल देति, परा भवाय फल देति, एवमेव स्त्रो, भिक्षवे, अत्तवधाय देवदत्तस्स लाभ सक्कारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको उदपादि ।

५ सेय्यथापि, भिक्षवे, अस्सतरो अत्तवधाय गम्भ गण्हाति, पराभवाय गम्भ गण्हाति, एवमेव स्त्रो, भिक्षवे, अत्तवधाय देवदत्तस्स लाभसक्कारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लाभसक्कार सिलोको उदपादी ति ।

"फल वे कर्दलि हन्ति, फल वेळु फल नळ ।

सक्कारो कापुरिस हन्ति, गम्भो अस्सतरि यथा" ति ॥

१ पघामसुत्त

१ "चत्तारिमानि, भिक्षवे, पघानानि । क्तमानि चत्तारि ? सवरप्पघान, पहानप्पघान, भावनाप्पघान, अनुरक्खणाप्पघानं । क्तम च, भिक्षवे, सवरप्पघान ? इध, भिक्षवे, भिक्षु अनुप्पन्नानं पापकान अकुसलान धम्मान अनुप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, सवरप्पघान ।

२ "क्तम च, भिक्षवे, पहानप्पघान ? इध, भिक्षवे, भिक्षु उप्पन्नान पापकान अकुसलानं धम्मान पहानाय छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, पहानप्पघान ।

३ "क्तम च भिक्षवे, भावनाप्पघानं ? इध, भिक्षवे, भिक्षु अनुप्पन्नानं कुसलान धम्मान उप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, भावनाप्पघान ।

४ "क्तम च, भिक्षवे अनुरक्खणाप्पघान ? इध भिक्षवे, भिक्षु उप्पन्नानं कुसलान धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिग्गोभावाम येपुत्ताय भावनाय पारिपूरिया छन्द जनति वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, अनुरक्खणाप्पघानं । इमानि गा, भिक्षवे, चत्तारि पघानानी ति ।

“संवरो च पहान च, भावना अनुरवखणा ।
एते पधाना चत्तारो, देसितादिच्चबन्धुना ।
यो^१ हि भिक्खु इधातापी, खय दुक्खस्स पापुणे^३” ति^३ ॥

१०. अधम्मिकसुत्त

१ “यस्मिं, भिक्खवे, समये राजानो अधम्मिका होन्ति, राजा-
युत्ता^३ पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति । राजायुत्तेसु अधम्मिकेसु 5
ब्राह्मणगहपतिका पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति । ब्राह्मणगहपति-
केसु अधम्मिकेसु नेगमजानपदा पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति ।
नेगमजानपदेसु अधम्मिकेसु विसम चन्दिमसुरिया परिवत्तन्ति । विसम
चन्दिमसुरियेसु परिवत्तन्तेसु विसम नक्खत्तानि तारकरूपानि परि-
वत्तन्ति । विसम नक्खत्तेसु तारकरूपेसु परिवत्तन्तेसु विसम रत्तिन्दिवा 10
परिवत्तन्ति । विसम रत्तिन्दिवेसु परिवत्तन्तेसु विसम मासद्धमासा
परिवत्तन्ति । विसम मासद्धमासेसु परिवत्तन्तेसु विसम उत्तुसवच्छरा
परिवत्तन्ति । विसम उत्तुसवच्छरेसु परिवत्तन्तेसु विसम वाता वायन्ति
विसमा^४ अपञ्जसा । विसम वातेसु वायन्तेसु विसमेसु अपञ्जसेसु
देवता परिकुपिता भवन्ति । देवतासु परिकुपितासु देवो न सम्मा धार 15
अनुप्पवेच्छति । देवे न सम्मा धार अनुप्पवेच्छन्ते विसमपाकानि^५
सस्सानि भवन्ति । विसमपाकानि, भिक्खवे, सस्सानि मनुस्सा परि-
भुञ्जन्ता अप्पायुका होन्ति दुब्बणा च^६ बह्हाबाधा च ।

२ “यस्मिं, भिक्खवे, समये राजानो धम्मिका होन्ति, राजा-
युत्ता पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । राजायुत्तेसु धम्मिकेसु ब्राह्मण- 20
गहपतिका पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । ब्राह्मणगहपतिकेसु धम्मि-
केसु नेगमजानपदा पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । नेगमजानपदेसु
धम्मिकेसु समं चन्दिमसुरिया परिवत्तन्ति । सम चन्दिमसुरियेसु परि-
वत्तन्तेसु सम नक्खत्तानि तारकरूपानि परिवत्तन्ति । सम नक्खत्तेसु
तारकरूपेसु परिवत्तन्तेसु सम रत्तिन्दिवा परिवत्तन्ति । सम रत्ति- 25
न्दिवेसु परिवत्तन्तेसु सम मासद्धमासा परिवत्तन्ति । सम मासद्धमासेसु

१ ये - स्या०, रो० । २-२ पापुणाति - रो० । ३ राजयुत्ता - स्या०, राजपुत्ता -
रो० । ४ विनम - स्या०, रो० । ५ विसमपाकीनि - मी०, स्या०, रो० । ६ च दुक्खला
च - स्या०, रो० ।

४ "सेम्यथापि, भिक्षवे, नळो भ्रतवधाय फल देति, पराभवाय फल देति, एवमेव स्त्रो, भिक्षवे, भ्रतवधाय देवदत्तस्त्र साम सक्कारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्त्र लाभसक्कारसिलोको उदपादि ।

५ सेम्यथापि, भिक्षवे, भ्रस्ततरी भ्रतवधाय गम्भ गण्हाति, पराभवाम गम्भ गण्हाति, एवमेव स्त्रो, भिक्षवे, भ्रतवधाय देवदत्तस्त्र लाभसक्कारसिलोको, उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्त्र लाभसक्कारसिलोको उदपादी ति ।

"फल वे कर्दलि हन्ति, फल वेळु फल नळ ।

सक्कारो कापुरिस हन्ति, गम्भो भ्रस्ततरि यथा" ति ॥

६ पधानसुत्त

१ "चत्तारिमानि, भिक्षवे, पधानानि । क्तमानि चत्तारि ? सवरप्पधानं, पहानप्पधानं, भावनाप्पधानं, अनुरक्खणाप्पधानं । क्तम च, भिक्षवे, सवरप्पधानं ? इध, भिक्षवे, भिक्षु अनुप्पन्नान पापकानं अकुसलानं घम्मानं अनुप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरियं आरभति

१५ चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, सवरप्पधानं ।

२ "क्तम च भिक्षवे, पहानप्पधानं ? इध, भिक्षवे, भिक्षु उप्पन्नान पापकानं अकुसलानं घम्मानं पहानाय छन्द जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, पहानप्पधानं ।

२० ३ "क्तम च भिक्षवे, भावनाप्पधानं ? इध, भिक्षवे, भिक्षु अनुप्पन्नानं कुसलानं घम्मानं उप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, भावनाप्पधानं ।

२५ ४ "यत्तम च, भिक्षवे अनुरक्खणाप्पधानं ? इध, भिक्षवे, भिक्षु उप्पन्नानं कुसलानं घम्मानं ठितिया अत्तम्मोसाय भिय्योभावाय अपुत्ताय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति भिक्षवे अनुरक्खणाप्पधानं । इमानि गा भिक्षवे चत्तारि पधानानी ति ।

४ "सेय्यथापि, भिक्षवे, नळो भक्तवधाय फल देति, परा भवाय फल देति, एवमेव खो, भिक्षवे, भक्तवधाय देवदत्तस्स लाम सक्कारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लामसक्कारसिलोको उदपादि ।

५ सेय्यथापि, भिक्षवे, अस्सतरी भक्तवधाय गम्भ गण्हाति, पराभवाय गम्भ गण्हाति, एवमेव खो, भिक्षवे, भक्तवधाय देवदत्तस्स लामसक्कारसिलोको उदपादि, पराभवाय देवदत्तस्स लामसक्कार सिलोको उदपादी ति ।

"फल वे कर्दलि हन्ति, फल वेळु फल नळ ।

मक्कारो कापुरिस हन्ति, गम्भो अस्सतरी यथा" ति ॥

६ पघानसुत्त

१ "अत्तारिमानि भिक्षवे, पघानानि । कत्तमानि अत्तारि ? सवरप्पघान, पहानप्पघान, भावनाप्पघान, अनुरक्खणाप्पघान । कत्तम च, भिक्षवे सवरप्पघान ? इध, भिक्षवे, भिक्षु अनुप्पघान पापकान् अकुसलान् धम्मानं अनुप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरिय भारभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, सवरप्पघान ।

२ "कत्तम च भिक्षवे, पहानप्पघान ? इध भिक्षवे, भिक्षु उप्पघान पापकान् अकुसलान् धम्मानं पहानाय छन्द जनेति वायमति विरिय भारभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, पहानप्पघान ।

३ "कत्तम च भिक्षवे, भावनाप्पघान ? इध, भिक्षवे, भिक्षु अनुप्पघान कुसलान् धम्मानं उप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरिय भारभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, भावनाप्पघान ।

४ "कत्तम च भिक्षवे, अनुरक्खणाप्पघान ? इध भिक्षवे, भिक्षु उप्पघान कुसलान् धम्मानं ठित्थिया अस्सम्मोसाय भिग्गोभावाय वेपुल्लमाय भावनाय पारिपूरिया छन्द जनेति वायमति विरिय भारभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इदं बुच्चति, भिक्षवे, अनुरक्खणाप्पघानं । इमानि खो, भिक्षवे, अत्तारि पघानामी ति ।

“संवरो च पहान च, भावना अनुरवखणा ।
एते पधाना चत्तारो, देसितादिच्चबन्धुना ।
यो^१ हि भिक्खु इधातापी, खय दुक्खस्स पापुणे^३” ति^२ ॥

१०. अधम्मिकसुत्तं

१ “यस्मिं, भिक्खवे, समये राजानो अधम्मिका होन्ति, राजा-
युत्ता^३ पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति । राजायुत्तेसु अधम्मिकेसु 5
ब्राह्मणगहपतिका पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति । ब्राह्मणगहपति-
केसु अधम्मिकेसु नेगमजानपदा पि तस्मिं समये अधम्मिका होन्ति ।
नेगमजानपदेसु अधम्मिकेसु विसम चन्दिमसुरिया परिवत्तन्ति । विसम 10
चन्दिमसुरियेसु परिवत्तन्तेसु विसम नवखत्तानि तारकरूपानि परि-
वत्तन्ति । विसम नक्खत्तेसु तारकरूपेसु परिवत्तन्तेसु विसमं रत्तिन्दिवा 10
परिवत्तन्ति । विसम रत्तिन्दिवेसु परिवत्तन्तेसु विसम मासद्धमासा
परिवत्तन्ति । विसमं मासद्धमासेसु परिवत्तन्तेसु विसम उत्तुसवच्छरा
परिवत्तन्ति । विसम उत्तुसवच्छरेसु परिवत्तन्तेसु विसम वाता वायन्ति
विसमा^४ अपञ्जसा । विसम वातेसु वायन्तेसु विसमेसु अपञ्जसेसु
देवता परिकुपिता भवन्ति । देवतासु परिकुपितासु देवो न सम्मा धार 15
अनुप्पवेच्छति । देवे न सम्मा धार अनुप्पवेच्छन्ते विसमपाकानि^५
सस्सानि भवन्ति । विसमपाकानि, भिक्खवे, सस्सानि मनुस्सा परि-
भुञ्जन्ता अप्पायुका होन्ति दुब्बणा च^६ बव्हाबाधा च ।

२ “यस्मिं, भिक्खवे, समये राजानो धम्मिका होन्ति, राजा-
युत्ता पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । राजायुत्तेसु धम्मिकेसु ब्राह्मण- 20
गहपतिका पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । ब्राह्मणगहपतिकेसु धम्मि-
केसु नेगमजानपदा पि तस्मिं समये धम्मिका होन्ति । नेगमजानपदेसु
धम्मिकेसु समं चन्दिमसुरिया परिवत्तन्ति । सम चन्दिमसुरियेसु परि-
वत्तन्तेसु सम नक्खत्तानि तारकरूपानि परिवत्तन्ति । सम नक्खत्तेसु
तारकरूपेसु परिवत्तन्तेसु सम रत्तिन्दिवा परिवत्तन्ति । सम रत्ति- 25
न्दिवेसु परिवत्तन्तेसु सम मासद्धमासा परिवत्तन्ति । सम मासद्धमासेसु

१ ये - स्या०, रो० । २-२ पापुणाति - रो० । ३ राजयुत्ता - स्या०, राजयुत्ता -
रो० । ४ विसम - स्या०, रो० । ५ विसमपाकीनि - सी०, स्या०, रो० । ६ च दुब्बला
च - स्या०, रो० ।

परिवत्तन्तेसु सम उतुसवच्छरा परिवत्तन्ति । सम उतुसवच्छरेसु परि
वत्तन्तेसु सम वाता वायन्ति समा' पञ्जसा । सम वातेसु वायन्तेसु
समेसु पञ्जसेसु देवता अपरिकुपिता भवन्ति । देवतासु अपरिकुपितासु
देवो सम्मा धार अनुप्पवेच्छति । देवे सम्मा धार अनुप्पवेच्छन्ते सम
पाकानि सस्सानि भवन्ति । समपाकानि, भिषस्रवे, सस्सानि मनुस्सा
परिमुञ्जन्ता दीघायुका च होन्ति वण्णवन्तो च बलवन्तो च अप्पावाषा
चा ति ।

“गुप्प चे तरमानान, जिम्ह गच्छति पुङ्गवो ।
सम्मा ता जिम्ह गच्छन्ति, नेत्ते जिम्ह गते सति ॥

“एवमेव मनुस्सेसु, यो होति सेट्टसम्मतो ।
सो षे अघम्म चरति, पगेव इतरा पजा ।
सव्व रट्ट दुवस सेति, राजा चे होति अघम्मिको ॥

“गुप्प चे तरमानान उज्जु गच्छति पुङ्गवो ।
सम्मा ता उज्जु गच्छन्ति, नेत्ते उज्जु गते सति ॥

“एवमेव मनुस्सेसु, यो होति सेट्टसम्मतो ।
सो सघे घम्म चरति पगेव इतरा पजा ।
सम्भ रट्ट चुस सेति, राजा चे होति घम्मिको” ति ॥

पत्तकम्मबगो सत्तमो ।

तस्सुहानं

पत्तकम्म आनप्यको, सन्नहानिरया^१ रूपेन^२ पञ्चम ।
सरागअहिराजा^३ देवदत्तो, पधान अघम्मिकेन चा ति ॥

८ अपण्णकवग्गो

१ पधानसुत्त

१ “असूहि भिक्खवे घम्मेहि समन्नागतो भिषसु अपण्ण
कप्पटिपर्व^१ पटिपन्नो होति योनि अस्स आरद्धा होति आसवान समाय ।

१ सम - स्या रो । २-२ सो षेव - सी रो सो षे - स्या । ३ अघम्मिको -
गी रो अघम्म - स्या । ४-४ सन्नहानिरया - रो । ५ सरागअहिरा - स्या
अपण्णकवग्गो - रो । ६ अण्णकपटिपर्व - स्या अण्णकपटिपर्व - रो ।

कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, बहुस्सुतो होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अपण्णकप्पटिपदं पटिपन्नो हांति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवान खयाया” ति ।

२. सम्मादिट्ठिसुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अपण्णक- 5
प्पटिपद पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवान खयाय ।
कतमेहि चतूहि ? नेक्खम्मवित्तकेन, अव्यापादवित्तकेन, अविहिंसा-
वित्तकेन, सम्मादिट्ठिया – इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्ना-
गतो भिक्खु अपण्णकप्पटिपदं पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा
होति आसवान खयाया” ति ।

३. सप्पुरिससुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो असप्पुरिसो वेदि- B
तब्बो । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, असप्पुरिसो यो होति परस्स
अवण्णो तं अपुट्ठो पि पातु करोति, को पन वादो पुट्ठस्स । पुट्ठो खो
पन पञ्हाभिनीतो अहापेत्वा अलम्बित्वा^१ परिपूर वित्थारेण परस्स
अवण्ण भासिता होति । वेदितब्बमेत, भिक्खवे, असप्पुरिसो अय 15
भव ति ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, असप्पुरिसो यो होति परस्स वण्णो
त पुट्ठो पि न पातु करोति, को पन वादो अपुट्ठस्स । पुट्ठो खो पन
पञ्हाभिनीतो हापेत्वा लम्बित्वा अपरिपूर अवित्थारेण परस्स वण्ण
भासिता होति । वेदितब्बमेत, भिक्खवे, असप्पुरिसो अय 20
भव ति ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, असप्पुरिसो यो होति अत्तनो अवण्णो
त पुट्ठो पि न पातु करोति, को पन वादो अपुट्ठस्स । पुट्ठो खो पन
पञ्हाभिनीतो हापेत्वा लम्बित्वा अपरिपूर अवित्थारेण अत्तनो अवण्ण
भासिता होति । वेदितब्बमेत, भिक्खवे, असप्पुरिसो अय 25
भव ति ।

१ अलम्बित्वा – स्या०, अलम्बित्वा – रो० ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, असप्पुरिसो यो होति अत्तनो वण्णो त अपुट्ठो पि पातु करोति, को पन वादो पुट्ठस्स ! पुट्ठो स्रो पन पञ्हाभिनीतो अहापेत्वा अलम्बित्वा परिपूर वित्त्यारेन अत्तनो वण्ण भासिता होति । वेदितव्वमेत, भिक्खवे, असप्पुरिसो अय भव ति । इमेहि स्रो, भिक्खवे, चतूहि घम्मेहि समन्नागतो असप्पुरिसो वेदितव्वो ।

५ “चतूहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो सप्पुरिसो वेदितव्वो । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, सप्पुरिसो यो होति परस्स अण्णो त पुट्ठो पि न पासु करोति, को पन वादो अपुट्ठस्स ! पुट्ठो स्रो पन पञ्हाभिनीतो हापेत्वा लम्बित्वा अपरिपूर अवित्त्यारेन परस्स अण्ण भासिता होति । वेदितव्वमेत, भिक्खवे, सप्पुरिसो अय भव ति ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे, सप्पुरिसो यो होति परस्स वण्णो त अपुट्ठो पि पातु करोति को पन वादो पुट्ठस्स ! पुट्ठो स्रो पन पञ्हाभिनीतो अहापेत्वा अलम्बित्वा परिपूर वित्त्यारेन परस्स वण्ण भासिता होति । वेदितव्वमेत, भिक्खवे, सप्पुरिसो अय भव ति ।

७ “पुन च पर, भिक्खवे, सप्पुरिसो यो होति अत्तनो अण्णो त अपुट्ठो पि पातु करोति, को पन वादो पुट्ठस्स ! पुट्ठो स्रो पन पञ्हाभिनीतो अहापेत्वा अलम्बित्वा परिपूर वित्त्यारेन अत्तनो अण्ण भासिता होति । वेदितव्वमेत, भिक्खवे, सप्पुरिसो अय भव ति ।

८ “पुन च पर भिक्खवे सप्पुरिसो यो होति अत्तनो वण्णो त पुट्ठो पि न पासु करोति, को पन वादो अपुट्ठस्स ! पुट्ठो स्रो पन पञ्हाभिनीतो हापेत्वा लम्बित्वा अपरिपूर अवित्त्यारेन अत्तनो वण्ण भासिता होति । वेदितव्वमेत भिक्खवे, सप्पुरिसो अयं भव ति । इमेहि स्रो, भिक्खवे चतूहि घम्मेहि समन्नागतो सप्पुरिसो वेदितव्वो ।

९ “सेम्यथापि भिक्खवे वधुका यञ्जादेव रत्ति वा दिव्वा वा अनीता होति, ताववेवस्सा तिब्ब हिरोत्तप्य पञ्चुपट्ठितं होति सस्सुमा पि ससुर पि सामिके पि अन्तमसो दासकम्मकरपोरिसेसु । सा अपरेन समन्न सवासमन्वाय विस्सासमन्वाय सस्सु पि ससुर पि सामिक पि एवमाह - ‘अपेय कि पन तुम्हे जानाया ति ! एवमेव स्रो भिक्खवे, इधेकण्णो भिक्खु यञ्जादेव रत्ति या दिव्वं वा अगारस्सा अनगारिय पम्बजितो

होति, तावदेवस्स तिब्ब हिरोत्तप्प पच्चुपट्टित होति भिक्खूसु भिक्खुनीसु
उपासकेसु उपासिकासु अन्तमसो आरामिकसमणुद्देसेसु । सो अपरेण
समयेण सवासमन्वाय विस्सासमन्वाय आचरियं पि उपज्झाय पि एव-
माह — ‘अपेथ, कि पन तुम्हे जानाथा’ ति ! तस्मात्तिह, भिक्खवे, एव
सिक्खितव्व — ‘अधुनागतवधुकाममेण चेतसा विहरिस्सामा’ ति । 5
एव हि वो, भिक्खवे, सिक्खितव्व” ति ।

४. पठमअग्गसुत्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अग्गानि’ । कतमानि चत्तारि ? R
सीलगं, समाधिग्ग^२, पञ्जाग्ग, विमुत्तगं — इमानि खो, भिक्खवे,
चत्तारि अग्गानी” ति ।

५. दुत्तियअग्गसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अग्गानि । कतमानि चत्तारि ? 10 B
रूपग्ग, वेदनाग्ग, सञ्जाग्गं, भवग्ग — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि
अग्गानी” ति ।

६. कुसिनारसुत्तं

१. एकं समय भगवा कुसिनाराय विहरति उपवत्तने मल्लान
सालवने अन्तरेण^३ यमकसालानं परिनिब्बानसमये । तत्र खो भगवा
भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो 15
पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

२ “सिया खो पन, भिक्खवे, एकभिक्खुस्स पि कह्वा वा विमति
वा बुद्धे वा धम्मे वा सङ्घे वा मग्गे वा पटिपदाय वा, पुच्छथ, भिक्खवे,
मा पच्छा विप्पटिसारिणो अहुवत्थ — ‘सम्मुखीभूतो नो सत्था अहोसि,
नासक्खिम्ह भगवन्त सम्मुखा पटिपुच्छितु’” ति । एव दुत्ते ते भिक्खू 20
तुण्ही अहेसु । दुत्तियं पि खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “सिया खो
पन, भिक्खवे, एकभिक्खुस्स पि कह्वा वा विमति वा बुद्धे वा धम्मे वा
सङ्घे वा मग्गे वा पटिपदाय वा, पुच्छथ, भिक्खवे, मा पच्छा विप्पटि-

१ अङ्गानि — रो० । २ समाधिग्ग — सी०, म्या०, समाधिग्ग — रो० । ३ अन्तरे —
स्या० ।

सारिनो बहुवत्य - 'सम्मुखीभूतो नो सत्या अहोसि, नासमिस्मिन् भगवन्त सम्मुखा पटिपुच्छित्तु' ति । दुतिय पि स्रो ते भिक्खु तुप्ही अहेसु । ततिय पि स्रो भगवा भिक्खु आमन्तेसि - "सिया स्रो पन, भिक्खवे, एकभिक्खुस्त पि कङ्खा वा विमति वा बुद्धे वा धम्मे वा सङ्गे वा मग्गे वा पटिपदाय वा, पुच्छथ, भिक्खवे, मा पच्छा विप्पटिसारिनो बहुवत्य - 'सम्मुखीभूतो नो सत्या अहोसि, नासमिस्मिन् भगवन्त सम्मुखा पटिपुच्छित्तु'" ति । ततिय पि स्रो ते भिक्खु तुप्ही अहेसु ।

३ अथ स्रो भगवा भिक्खु आमन्तेसि - "सिया स्रो पन, भिक्खवे, सत्पुगारवेण पि न पुच्छेम्याथ, सहायको पि, भिक्खवे, सहायकस्स आरोचेतू" ति । एव वुत्ते ते भिक्खु तुप्ही अहेसु । अथ स्रो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच - "अच्छरिय, भन्ते, अनुवुत्तं, भन्ते ! एव पसन्नो अह भन्ते ! नत्थि इमस्मि भिक्खुसङ्घे एकभिक्खुस्त पि कङ्खा वा विमति वा बुद्धे वा धम्मे वा सङ्गे वा मग्गे वा पटिपदाय वा" ति ।

४ "पसादा स्रो त्य, आनन्द, ववेसि । आणमेव हत्थ, आनन्द तथागतस्स - 'नत्थि इमस्मि भिक्खुसङ्घे एकभिक्खुस्त पि कङ्खा वा विमति वा बुद्धे वा धम्मे वा सङ्गे वा मग्गे वा पटिपदाय वा' । इमेस हि, आनन्द, पच्छन्न भिक्खुसत्तान यो पच्छिमको भिक्खु सो सोठा पन्नो अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो" ति ।

७ अचिन्तेय्यसुसं

१ "वत्तारिमानि, भिक्खवे अचिन्तेय्यानि, न चिन्तेतब्भानि, यानि चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । वत्तमानि वत्तारि? बुद्धान भिक्खवे बुद्धविसयो अचिन्तेय्यो न चिन्तेतब्भो यं चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । आयिस्म, भिक्खवे, ज्ञानविसयो अचिन्तेय्या न चिन्तेतब्भो, य चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । पम्मविपाको भिक्खाव, अचिन्तेय्यो, न चिन्तेतब्भो, य चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । सोपचिन्ता, भिक्खवे, अचिन्तेय्या, न चिन्तेय्या, य चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्स । इमानि

खो, भिक्खवे, चत्तारि अचिन्तेय्यानि, न चिन्तेतब्बानि, यानि चिन्तेन्तो उम्मादस्स विघातस्स भागी अस्सा” ति ।

८. दक्खिणसुत्तं

१ “चतस्सो इमा, भिक्खवे, दक्खिणा विसुद्धियो । कतमा चतस्सो ? अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो, अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणा पटिग्गाहकतो विसुज्झति, नो 5 दायकतो, अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणा नेव दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो, अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो चैव विसुज्झति पटिग्गाहकतो च ।

२ “कथं च, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो ? इध, भिक्खवे, दायको होति सीलवा कल्याणधम्मो; 10 पटिग्गाहका^१ होन्ति दुस्सीला पापधम्मा^१ । एव खो, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो ।

३. “कथं च, भिक्खवे, दक्खिणा पटिग्गाहकतो विसुज्झति, नो दायकतो ? इध, भिक्खवे, दायको होति दुस्सीलो पापधम्मो; पटिग्गाहका 15 होन्ति सीलवन्तो कल्याणधम्मा । एव खो, भिक्खवे, दक्खिणा पटिग्गाहकतो विसुज्झति, नो दायकतो ।

४. “कथं च, भिक्खवे, दक्खिणा नेव दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो ? इध, भिक्खवे, दायको होति दुस्सीलो पापधम्मो, 20 पटिग्गाहका पि होन्ति दुस्सीला पापधम्मा । एव खो, भिक्खवे, दक्खिणा नेव दायकतो विसुज्झति, नो पटिग्गाहकतो ।

५ “कथं च, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो चैव विसुज्झति पटिग्गाहकतो च ? इध, भिक्खवे, दायको होति सीलवा कल्याणधम्मो, 25 पटिग्गाहका पि होन्ति सीलवन्तो^३ कल्याणधम्मा । एव खो, भिक्खवे, दक्खिणा दायकतो चैव विसुज्झति पटिग्गाहकतो च । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो दक्खिणा विसुद्धियो” ति ।

१-१ पटिग्गाहको होति दुस्सीलो पापधम्मो - स्या० । २ सीलवा - स्या० ।

६ षणिज्जसुत्त

१ अयं सो भायस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो सो भायस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच - “को नु सो, भन्ते,
हेतुं को पञ्चयो, येन मिधेकञ्चस्स तादिसा व षणिज्जा पयुत्ता छेदगामिनी
होति ? को पन, भन्ते, हेतुं को पञ्चयो, येन मिधेकञ्चस्स तादिसा व
षणिज्जा पयुत्ता न यथाधिप्पाया’ होति ? को नु सो, भन्ते, हेतुं को
पञ्चयो, येन मिधेकञ्चस्स तादिसा व षणिज्जा पयुत्ता यथाधिप्पाया
होति ? को पन, भन्ते, हेतुं को पञ्चयो, येन मिधेकञ्चस्स तादिसा व
षणिज्जा पयुत्ता पराधिप्पाया होती” ति ?

२ “इध, सारिपुत्त, एकञ्चो समणं वा ब्राह्मणं वा उपसङ्कमित्वा
पवारंति - ‘वदतु’, भन्ते, पञ्चयेना’ ति । सो येन पवारंति तं न
देति । सो चे ततो चृतो इत्यत्तं भागञ्छति, सो यञ्जदेव षणिज्जं
पयोजेति, सास्स होति छेदगामिनी ।

३ “इध पन, सारिपुत्त, एकञ्चो समणं वा ब्राह्मणं वा
उपसङ्कमित्वा पवारंति - ‘वदतु, भन्ते, पञ्चयेना’ ति । सो येन पवारंति
तं यथाधिप्पायं न देति । सो चे ततो चृतो इत्यत्तं भागञ्छति सो
यञ्जदेव षणिज्जं पयोजेति सास्स न होति यथाधिप्पाया ।

४ “इध पन सारिपुत्त, एकञ्चो समणं वा ब्राह्मणं वा उपसङ्क-
मित्वा पवारंति - ‘वदतु, भन्ते, पञ्चयेना’ ति । सो येन पवारंति तं
यथाधिप्पायं देति । सो चे ततो चृतो इत्यत्तं भागञ्छति, सो यञ्जदेव
षणिज्जं पयोजेति, सास्स होति यथाधिप्पाया ।

५ “इध सारिपुत्त, एकञ्चो समणं वा ब्राह्मणं वा उपसङ्क-
मित्वा पवारंति - ‘वदतु, भन्ते, पञ्चयेना’ ति । सो येन पवारंति तं
पराधिप्पायं देति । सो चे ततो चृतो इत्यत्तं भागञ्छति सो यञ्जदेव
षणिज्जं पयोजेति, सास्स होति पराधिप्पाया ।

६ “अयं सो सारिपुत्त, हेतुं अयं पञ्चयो, येन मिधेकञ्चस्स
तादिसा व षणिज्जा पयुत्ता छेदगामिनी होति । अयं पन सारिपुत्त,
हेतुं अयं पञ्चयो येन मिधेकञ्चस्स तादिसा व षणिज्जा पयुत्ता न यथा-

धिष्पाया होति । अय खो पन, सारिपुत्त, हेतु अय पच्चयो, येन मिधे-
कच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता यथाधिष्पाया होति । अय पन,
सारिपुत्त, हेतु अयं पच्चयो, येन मिधेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा
पयुत्ता पराधिष्पाया होती” ति ।

१०. कम्बोजसुत्तं

१ एकं समय भगवा कोसम्बिय विहरति घोसितारामे । अथ 5
खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त
अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो
भगवन्त एतदवोच —

२ “को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मातुगामो नेव
सभाय^१ निसीदति, न कम्मन्त पयोजेति, न कम्बोज^२ गच्छती” ति ? 10

“कोधनो, आनन्द, मातुगामो, इस्सुकी, आनन्द, मातुगामो,
मच्छरी, आनन्द, मातुगामो; दुप्पञ्जो, आनन्द, मातुगामो — अय
खो, आनन्द, हेतु अय पच्चयो, येन मातुगामो नेव सभाय निसीदति,
न कम्मन्त पयोजेति, न कम्बोज गच्छती” ति ।

अपण्णकवग्गो अट्टमो ।

तस्सुद्धानं

पधान^१ दिट्ठिसप्पुरिसवधुका, द्वे च^२ होन्ति अग्गानि । 15
कुसिनारअचिन्तेय्या^३, दक्खिणा^४ च^५ वणिज्जा कम्बोज^६ ति ॥

६. मचलवग्गो

१ पाणातिपातसुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो
एव निरये । कतमेहि चतूहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी
होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति — इमेहि खो, भिक्खवे,
चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये । 20

१ सभाय — रो० । २ कम्मोज — स्या०, रो० । ३-३ पधानदिट्ठिसप्पुरिस-
वधुकेव — रो० । ४ कुसिनाराय अचिन्तित — स्या०, कुसिनार अचिन्तित — रो० ।
५-५ दक्खिणाय — स्या०, रो० । ६ कम्मोजेन वग्गो — स्या०, कम्मोजेन च वग्गो — रो० ।

१ वणिज्जसुत्त

१ अथ सो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो सो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्त एतदवोच - “को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिघेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता छेदगामिनी होति ? को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिघेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता न यथाधिप्पाया’ होति ? को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिघेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता यथाधिप्पाया होति ? को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिघेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता पराधिप्पाया होती” ति ?

२ “इध, सारिपुत्त, एकच्चो समण वा ब्राह्मण वा उपसङ्गमित्वा पवारेलि - ‘वदतु, भन्ते पच्चयेना’ ति । सो येन पवारेलि त न देति । सो चे ततो चुतो इत्यत्त भागच्छति, सो यञ्जदेव वणिज्ज पयोजेति, सास्स होति छेदगामिनी ।

३ “इध पन सारिपुत्त, एकच्चो समण वा ब्राह्मण वा उपसङ्गमित्वा पवारेलि - ‘वदतु, भन्ते, पच्चयेना’ ति । सो येन पवारेलि त यथाधिप्पाय न देति । सो चे ततो चुतो इत्यत्त भागच्छति, सो यञ्जदेव वणिज्ज पयोजेति सास्स न होति यथाधिप्पाया ।

४ “इध पन सारिपुत्त, एकच्चो समण वा ब्राह्मण वा उपसङ्गमित्वा पवारेलि - ‘वदतु, भन्ते पच्चयेना’ ति । सो येन पवारेलि त यथाधिप्पाय देति । सो चे ततो चुतो इत्यत्त भागच्छति, सो यञ्जदेव वणिज्ज पयोजेति सास्स होति यथाधिप्पाया ।

५ “इध सारिपुत्त एकच्चो समणं वा ब्राह्मणं वा उपसङ्गमित्वा पवारेलि - ‘वदतु, भन्ते पच्चयेना’ ति । सो येन पवारेलि त पराधिप्पाय देति । सो चे ततो चुतो इत्यत्त भागच्छति, सो यञ्जदेव वणिज्ज पयोजेति सास्स होति पराधिप्पाया ।

६ “अयं सो सारिपुत्त हेतु अय पच्चयो, येन मिघेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता छेदगामिनी होति । अय पन सारिपुत्त, हेतु अय पच्चयो येन मिघेकच्चस्स तादिसा व वणिज्जा पयुत्ता न यथा

अनुविच्च परियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने पसादं उपदसेति - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

४. कोधगरुमुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि चतूहि ? कोधगरु होति न सद्धम्मगरु, मक्खगरु होति न सद्धम्मगरु, लाभगरु होति न सद्धम्मगरु, सक्कारगरु होति न सद्धम्मगरु - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एव निरये ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि चतूहि ? सद्धम्मगरु होति न कोधगरु, सद्धम्मगरु होति न मक्खगरु, सद्धम्मगरु होति न लाभगरु, सद्धम्मगरु होति न सक्कारगरु - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

५. तमोत्तमसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्सिं । कतमे चत्तारो ? तमो तमपरायणो, तमो जोतिपरायणो, जोति तमपरायणो, जोति जोतिपरायणो ।

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो तमो होति तमपरायणो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नीचे^१ कुले^१ पच्चाजातो होति - चण्डाल-कुले वा वेनकुले वा नेसादकुले वा रथकारकुले वा पुक्कुसकुले वा दलिद्दे अप्पन्नपानभोजने कसिरवुत्तिके, यत्थ कसिरेन घासच्छादो लब्धति । सो च होति दुच्चण्णो दुद्दसिको ओकोटिमको बग्हावाधो काणो वा कुणी वा खञ्जो वा पक्खहतो वा, न लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स मालागन्धविलेपनस्स सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन दुच्चरितं चरति, वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरितं चरति । सो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, मनसा दुच्चरितं

१-१ नीचकुले - स्या० ।

२ “चतूहि, भिषखवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि चतूहि ? पाणात्तिपाता पटिविरतो होत्ति, अदिग्ग-दाना पटिविरतो होत्ति, कामेसुभिच्छाचारा पटिविरतो होत्ति, मुसावादा पटिविरतो होत्ति - इमेहि खो, भिषखवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

२ मुसावावसुत्त

१ “चतूहि, भिषखवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि चतूहि ? मुसावादी होत्ति, पिसुणवाधो होत्ति, फरसवाधो होत्ति, सम्फप्पलापी होत्ति - इमेहि खो, भिषखवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “चतूहि, भिषखवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि चतूहि ? मुसावादा पटिविरतो होत्ति, पिसुणवा-याचाय पटिविरतो होत्ति, फरसाय वाचाय पटिविरतो होत्ति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होत्ति - इमेहि खो, भिषखवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

३ अक्खणारहसुत्त

१ “चतूहि, भिषखवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि चतूहि ? अननुविच्च अपरियागाहेत्वा अक्खणा-रहम्म वण्ण भासति अननुविच्च अपरियागाहेत्वा अक्खणारहसस अक्खण-भागति अननुविच्च अपरियागाहेत्वा अक्खणादनीये ठाने पसादं उप-दगति अननुविच्च अपरियागाहेत्वा अक्खणादनीये ठाने अक्खणाद उपदसति - इमहि ना भिषखवे चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “चतूहि, भिषखवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि चतूहि ? अननुविच्च अपरियागाहेत्वा अक्खणारह-सस अक्खण भासति अननुविच्च अपरियागाहेत्वा अक्खणादनीये ठाने अक्खणाद उपदसति - इमहि ना भिषखवे चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन सुचरितं चरति, वाचाय सुचरितं चरति, मनसा सुचरितं चरति । सो कायेन सुचरितं चरित्वा, वाचाय सुचरितं चरित्वा, मनसा सुचरितं चरित्वा कायस्स भेदा पर मरणा सुर्गतिं सग्ग लोक उपपज्जति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो जोति होति जोतिपरायणो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्सि^१ ति । 5

६. ओणतोणतसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्सि । कतमे चत्तारो ? ओणतोणतो, ओणतुण्णतो, उण्णतोणतो, उण्णतुण्णतो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्सि^१ ति ।

७. पुत्तसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्सि । कतमे चत्तारो ? समणमचलो, समणपुण्डरीको, समणपद्दुमो, समणेषु समणसुखुमालो । 10 B.

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सेखो होति पाटिपदो^१, अनुत्तर योगक्खेम पत्थयमानो विहरति । सेय्यथापि, भिक्खवे, रञ्जो खत्तियस्स मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो आभिसेको^२ अनभिसित्तो मचलप्पत्तो, एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु सेखो होति पाटिपदो, अनुत्तर योगक्खेम पत्थयमानो विहरति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति । 15 R.

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मं सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, नो च खो अट्ठ विमोक्खे^३ कायेन फुसित्वा^४ विहरति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति । 20

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपद्दुमो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति 25

१ पटिपदो - स्या०, रो० । २ अभिसेको - स्या०, रो० । ३ विमोक्खे - रो० । ४ फत्तित्वा - सी०, रो० ।

चरित्वा कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उप-
पज्जति । एव सो, भिक्खवे, पुग्गलो तमो हाति तमपरायणो ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो तमो हाति जोतिपरायणो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नीचे कुले पच्चाजातो हाति - चण्डास-
कुले वा वेनकुले वा नेसादकुले वा रयकारकुले वा पुक्कुसकुले वा वसिदे
अप्पन्नपानभोजने कसिरवुत्तिके, यत्थ कसिरेन घासच्छादो खन्ति,
सो च होति दुव्यण्णो दुदसिको ओकोटिमको वद्धावाधो फाणो वा
कुणी वा सञ्जो वा पक्खहतो वा न लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स
यानस्स मासागन्धविलेपनस्स सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन सुचरित
चरति, वाचाय सुचरित चरति मनसा सुचरित चरति । सो कायेन
सुचरित चरित्वा, वाचाय सुचरित चरित्वा, मनसा सुचरित चरित्वा
कायस्स भेदा पर मरणा सुग्गति सग्ग भोक उपपज्जति । एव सो
भिक्खवे, पुग्गलो तमो होति जोतिपरायणो ।

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो जोति हाति तमपरायणो ?
इध भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो उच्चे कुले पच्चाजातो होति - सत्थिय
महासालकुले वा ब्राह्मणमहासासकुले वा गहपत्तिमहासासकुले वा
अद्दे महद्धने महामोगे पट्टजातरूपरजते पट्टविचूपकरणे पट्टघन
घञ्जे सो च होति अभिरूपा दस्सनीयो पासाविको परमाय वण्ण-
पोक्खरत्ताय समन्नागतो, लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स मासा-
गन्धविलेपनस्स सेय्यावसथपदीपेय्यस्स । सो कायेन दुच्चरित चरति
वाचाय दुच्चरित चरति, मनसा दुच्चरित चरति । सो कायेन दुच्चरित
चरित्वा वाचाय दुच्चरित चरित्वा मनसा दुच्चरित चरित्वा कायस्स
भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति । एव सो
भिक्खवे पुग्गलो जोति होति तमपरायणो ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो जोति होति जोतिपरायणो ?
इध भिक्खवे एकच्चो पुग्गलो उच्चे कुले पच्चाजातो होति - सत्थिय
महासासकुले वा ब्राह्मणमहासालकुले वा गहपत्तिमहासासकुले वा अद्दे
महद्धने महामोगे पट्टजातरूपरजते पट्टविचूपकरणे पट्टघनघञ्जे
सो च होति अभिरूपो दस्सनीयो पासाविको परमाय वण्णपोक्खरत्ताय
समन्नागतो लाभो अन्नस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स मासागन्धविलेपनस्स

अप्य अमनापेन, मनापंयेव बहुल^१ उपहार उपहरन्ति, अप्य अमनाप ।
यानि खो पन तानि वेदयितानि पित्तसमुद्धानानि वा सेम्हसमुद्धानानि
वा वातसमुद्धानानि वा सन्निपातिकानि वा उत्तुपरिणामजानि वा विसम-
परिहारजानि वा ओपक्कमिकानि वा कम्मविपाकजानि वा, तानि मे
न बहुदेव उप्पज्जन्ति । अप्पाबाधोहमस्मि । चतुन्न खो पनस्मि ज्ञानान 5
आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी अकिच्छलाभी
अकसिरलाभी, आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरामि ।

७ “य हि त, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेसु समण-
सुखुमालो ति, ममेव त, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेसु 10 B
समणसुखुमालो ति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्ज-
माना लोक्स्मि” ति ।

८. संयोजनसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविजमाना लोक्स्मि ।
कतमे चत्तारो ? समणमचलो, समणपुण्डरीको, समणपट्टमो, समणेसु
समणसुखुमालो । 15

२ “कथ च, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु तिण्ण सयोजनान परिक्खया सोत्तापन्नो होति अवि-
निपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो
समणमचलो होति ।

३. “कथ च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ? इध 20
भिक्खवे, भिक्खु तिण्ण सयोजनान परिक्खया, रागदोसमोहान तनुत्ता
सकदागामी होति, सकिदेव इम लोक आगन्त्वा दुक्खस्सन्त करोति ।
एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ।

४ “कथ च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपट्टमो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु पञ्चन्न ओरम्भागियान सयोजनानं परिक्खया ओप- 25
पातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । एव
खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपट्टमो होति ।

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्व ।

दिद्वेव घम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, अट्ट
च विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एव स्रो, भिक्खवे, पुग्गलो
समणपट्टमो होति ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणेषु समणसुसुमालो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु याचितो व बहुल चीवर परिभुञ्जति, अप्प अया-
चितो याचितो व बहुल पिण्डपात परिभुञ्जति, अप्प अयाचितो,
याचितो व बहुल सेनासन परिभुञ्जति, अप्प अयाचितो, याचितो व
बहुल गिलानप्पच्चयमेसज्जपरिक्खार परिभुञ्जति, अप्प अयाचितो ।
येहि स्रो पन सन्नहाधारीहि सद्धि विहरति, त्यस्स^१ मनापेनेव बहुल काय-
कम्मेन समुदाचरन्ति, अप्प अमनापेन, मनापेनेव बहुल वचीकम्मेन
समुदाचरन्ति, अप्प अमनापेन मनापेनेव बहुल मनोकम्मेन समुदा-
चरन्ति, अप्प अमनापेन, मनापयेव बहुल उपहार उपहरन्ति, अप्पं
अमनाप । यानि स्रो पन तानि वेदयितानि पित्तसमुद्धानानि वा सेम्ह
समुद्धानानि वा वातसमुद्धानानि वा सन्निपातिकानि वा उत्तुपरिणामजानि
वा विसमपरिहारजानि वा ओपक्कमिकानि वा कम्मविपाक्कजानि वा,
तानि^२ पनस्स^३ न बहुदेव उप्पज्जन्ति । अप्पादाधो होति । चतुप्प ज्ञानान
आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहरान निक्कामलाभी होति अकिञ्च-
लाभी अकसिरलाभी आसवान ज्ञया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जा
विमुत्ति दिद्वेव घम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति ।
एव स्रो भिक्खवे पुग्गलो समणेषु समणसुसुमालो होति ।

६ “य हि त भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेम्य समणेषु समण-
सुसुमालो ति ममेव त भिक्खवे सम्मा वदमानो वदेम्य समणेषु समण-
सुसुमालो ति । अहं हि भिक्खवे, याचितो व बहुल चीवर परिभुञ्जामि,
अप्प अयाचितो याचितो व बहुल पिण्डपात परिभुञ्जामि अप्पं अया-
चितो याचितो व बहुल सेनासन परिभुञ्जामि, अप्प अयाचितो याचितो
व बहुल गिलानप्पच्चयमेसज्जपरिक्खार परिभुञ्जामि, अप्पं अया-
चितो । येहि स्रो पन भिक्खुहि सद्धि विहरामि ते मे^४ मनापेनेव बहुल
कायकम्मेन समुदाचरन्ति अप्पं अमनापेन, मनापेनेव बहुल वचीकम्मेन
समुदाचरन्ति अप्प अमनापेन, मनापेनेव बहुल मनोकम्मेन समुदाचरन्ति,

सुखुमालो ति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

१०. खन्धसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? समणमचलो, समणपुण्डरीको, समणपट्टमो, समणेमु समणसुखुमालो ।

5

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सेखो होति अप्पत्तमानसो, अनुत्तर योगक्खेम पत्थयमानो विहरति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणमचलो होति ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चसु उपादानक्खन्धेषु उदयव्वयानुपस्सी विहरति - ‘इति रूप, इति रूपस्स समुदयो, इति रूपस्स अत्थङ्गमो, इति वेदना पे० . इति सञ्जा पे० इति सङ्कारा पे० इति विञ्जाण, इति विञ्जाणस्स समुदयो, इति विञ्जाणस्स अत्थङ्गमो’ ति, नो च खो अट्ठ विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ।

B

10

15

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणपट्टमो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चसु उपादानक्खन्धेषु उदयव्वयानुपस्सी विहरति - ‘इति रूप, इति रूपस्स समुदयो, इति रूपस्स अत्थङ्गमो, इति वेदना पे० इति सञ्जा पे० इति सङ्कारा पे० इति विञ्जाण, इति विञ्जाणस्स समुदयो, इति विञ्जाणस्स अत्थङ्गमो’ ति, अट्ठ च विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो समणपट्टमो होति ।

20

R

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो समणेसु समणसुखुमालो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु याचितो व बहुल चीवर परिभुञ्जति, अप्प अयाचितो पे० ममेव त, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य समणेसु समणसुखुमालो ति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

25

मचलवग्गो नवमो ।

५ “कथं च, भिक्षुवे, पुग्गलो समणेणु समणसुखुमालो होति ? इध, भिक्षुवे, भिक्षु श्रासवान खया भनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव घम्मे सय भभिञ्ज्या सञ्चिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । एव खो, भिक्षुवे, पुग्गलो समणेणु समणसुखुमालो होति । इमे खो, भिक्षुवे, चत्तारा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि’ ति ।

६ सम्मादिट्ठिसुत्त

१ “चत्तारोमे, भिक्षुवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । क्तमे चत्तारो ? समणमचलो, समणपुण्डरीका, समणपदुमो, समणेसु समणसुखुमालो ।

२ “कथं च, भिक्षुवे, पुग्गलो समणमचलो होति ? इध, भिक्षुवे भिक्षु सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्माभम्मन्तो होति, सम्माभाजीवो होति, सम्मावायामो होति सम्मासति’ होति सम्मासमाधि’ होति । एव खो, भिक्षुवे, पुग्गलो समणमचलो होति ।

३ “कथं च, भिक्षुवे, पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ? इध, भिक्षुवे, भिक्षु सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्माभम्मन्तो होति, सम्माभाजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति हाति, सम्मासमाधि होति, सम्माआणी होति, सम्माविमुत्ति’ होति, नो च खो षट्ठ विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एव खो, भिक्षुवे पुग्गलो समणपुण्डरीको होति ।

४ “कथं च, भिक्षुवे, पुग्गलो समणपदुमो होति ? इध, भिक्षुवे भिक्षु सम्मादिट्ठिको होति .. पे० सम्माधिमुत्ति होति षट्ठ च विमोक्खे कायेन फुसित्वा विहरति । एव खो भिक्षुवे, पुग्गलो समणपदुमो हाति ।

५ “कथं च भिक्षुवे, पुग्गलो समणेसु समणसुखुमालो होति ? इध भिक्षुवे, भिक्षु याचितो व बहुसं खीवरं परिमुञ्जति अप्प भया चितो ... पे० यं हि उ, भिक्षुवे सम्मा यदमानो यदेव्य समणेसु समणसुखुमालो ति ममेव त, भिक्षुवे, सम्मा यदमानो यदेव्य समणसु समण

२. पठमसमाधिसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभी होति अज्झत्त चेतोसमथस्स, न लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभी होति अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, न लाभी अज्झत्त चेतोसमथस्स । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न चैव लाभी होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स न च लाभी अधिपञ्जाधम्म-विपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभी चैव होति अज्झत्त चेतोसमथस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

३. द्वितीयसमाधिसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभी होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स, न लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभी होति अधिपञ्जाधम्म-विपस्सनाय, न लाभी अज्झत्त चेतोसमथस्स । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न चैव लाभी होति अज्झत्त चेतोसमथस्स न च लाभी अधिपञ्जा-धम्मविपस्सनाय । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लाभी चैव होति अज्झत्त चेतोसमथस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय ।

२. “तत्र, भिक्खवे, य्वाय^१ पुग्गलो लाभी होति अज्झत्त चेतो-समथस्स न लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे, पुग्गलेन अज्झत्त चेतोसमथे पतिट्ठाय अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय योगो करणीयो । सो अपरेण समयेण लाभी चैव होति अज्झत्त चेतोसमथस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय ।

३ “तत्र, भिक्खवे, य्वाय पुग्गलो लाभी अधिपञ्जाधम्म-विपस्सनाय न लाभी अज्झत्त चेतोसमथस्स, तेन, भिक्खवे, पुग्गलेन अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय पतिट्ठाय अज्झत्त चेतोसमथे योगो करणीयो । सो अपरेण समयेण लाभी चैव होति अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय लाभी च अज्झत्त चेतोसमथस्स ।

१ याय - रो० ।

तत्सुहार्म

पाप्मातिपातो' च मुसा, भ्रवणफोधतमोणता ।
पुत्तो' सयोजन चव, दिट्टि सघेन ते दसा ति ॥

१० असुरवग्गो

१ असुरसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना सोक्खि
कत्तमे चत्तारो ? असुरो असुरपरिवारो, असुरो देवपरिवारो, दे
४ असुरपरिवारो, देवो देवपरिवारो ।

२ "कथं च भिक्खवे, पुग्गलो असुरो होति असुरपरिवारो ।
इध, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापघम्मो, परिखा पिस्स
होति दुस्सीला पापघम्मा । एव सो, भिक्खवे पुग्गलो असुरो होति
असुरपरिवारो ।

३ "कथं च भिक्खवे, पुग्गलो असुरो होति देवपरिवारो ?
इध भिक्खवे एकञ्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापघम्मो, परिखा च
स्वस्स होति सीलवती कल्याणघम्मा । एव सो, भिक्खवे, पुग्गलो
असुरो होति देवपरिवारो ।

४ "कथं च, भिक्खवे पुग्गलो देवो होति असुरपरिवारो ?
इध भिक्खवे एकञ्चो पुग्गलो सीलवा होति कल्याणघम्मो, परिखा
च स्वस्स होति दुस्सीला पापघम्मा । एव सो भिक्खवे, पुग्गलो देवो
होति असुरपरिवारो ।

५ "कथं च भिक्खवे पुग्गलो देवो होति देवपरिवारो ?
इध भिक्खवे एकञ्चो पुग्गलो सीलवा होति कल्याणघम्मो परिखा पिस्स
होति सीलवती कल्याणघम्मा । एव सो भिक्खवे पुग्गलो देवो होति
देवपरिवारो । इमे सो भिक्खवे चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
सोक्खि' ति ।

पुगलो लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय सो उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो - 'कथ नु खो, आवुसो, सङ्खारा दट्ठब्बा ? कथ सङ्खारा सम्मसितब्बा ? कथ सङ्खारा विपस्सितब्बा' ति ? तस्स सो यथादिट्ठु यथाविदित्ठु व्याकरोति - 'एव खो, आवुसो, सङ्खारा दट्ठब्बा, एव सङ्खारा सम्मसितब्बा, एव सङ्खारा विपस्सितब्बा' ति । सो अपरेण समयेन 5
लाभी चेव होति अज्झत्त चेतोसमथस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्म-
विपस्सनाय ।

३ "तत्र, भिक्खवे, ग्वाय पुगलो लाभी अधिपञ्जाधम्म-
विपस्सनाय न लाभी अज्झत्त चेतोसमथस्स, तेन, भिक्खवे, पुगलेन
ग्वाय पुगलो लाभी अज्झत्त चेतोसमथस्स सो उपसङ्कमित्वा एवमस्स 10
वचनीयो - 'कथ नु खो, आवुसो, चित्त सण्ठपेतब्ब ? कथ चित्त
सन्निसादेतब्ब ? कथ चित्त एकोदि कातब्ब ? कथ चित्त समादहा-
तब्ब' ति ? तस्स सो यथादिट्ठुं यथाविदित्तं व्याकरोति - 'एव खो,
आवुसो, चित्त सण्ठपेतब्ब, एव चित्तं सन्निसादेतब्बं, एव चित्त एकोदि
कातब्ब', एव चित्त समादहातब्ब' ति । सो अपरेण समयेन लाभी चेव 15
होति अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय लाभी च अज्झत्त चेतोसमथस्स ।

४ "तत्र, भिक्खवे, ग्वाय पुगलो न चेव लाभी अज्झत्त चेतो-
समथस्स न च लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे, पुगलेन
ग्वाय पुगलो लाभी चेव अज्झत्त चेतोसमथस्स लाभी च अधिपञ्जा-
धम्मविपस्सनाय सो उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो - 'कथ नु खो, 20
आवुसो, चित्त सण्ठपेतब्ब ? कथ चित्त सन्निसादेतब्ब ? कथ चित्तं
एकोदि कातब्ब ? कथ चित्त समादहातब्ब ? कथं सङ्खारा दट्ठब्बा ?
कथ सङ्खारा सम्मसितब्बा ? कथ सङ्खारा विपस्सितब्बा' ति ? तस्स
सो यथादिट्ठु यथाविदित्तं व्याकरोति - 'एवं खो, आवुसो, चित्त सण्ठ-
पेतब्बं, एवं चित्त सन्निसादेतब्ब, एव चित्त एकोदि कातब्ब, एव चित्त 25
समादहातब्ब, एव सङ्खारा दट्ठब्बा, एव सङ्खारा सम्मसितब्बा, एव
सङ्खारा विपस्सितब्बा' ति । सो अपरेण समयेन लाभी चेव होति
अज्झत्त चेतोसमथस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय ।

५. "तत्र, भिक्खवे, ग्वायं पुगलो लाभी चेव होति अज्झत्त
चेतोसमथस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्खवे, 30

४ "तत्र, भिक्षवे, श्वाय पुगलो न चैव लाभो अज्ज्ञत चेतो-
समयस्स न च लाभो अधिपञ्चाघम्मविपस्सनाय, तेन, भिक्षवे, पुगलेन
तेसयेव कुसलान घम्मान पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च
उस्साहो च उस्सोन्ही च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्ज च करणीय ।
सेम्यथापि, भिक्षवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा तस्सेव' चेतस्स
वा सीसस्स वा निब्बापनाय अधिमत्त छन्द च वायाम च उस्साह च उस्सो-
न्ही च अप्पटिवानि च सति च सम्पजञ्जं च करेम्य, एवमेव सो,
भिक्षवे, तेन पुगलेन तेसयेव कुसलान घम्मान पटिलाभाय अधिमत्तो
छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोन्ही च अप्पटिवानी च सति
च सम्पजञ्जं च करणीय । सो अपरेण समयेण लाभो चैव होति अज्ज्ञत
चेतोसमयस्स लाभो च अधिपञ्चाघम्मविपस्सनाय ।

५ "तत्र, भिक्षवे, श्वाय पुगलो लाभो चैव होति' अज्ज्ञत
चेतोसमयस्स लाभो च अधिपञ्चाघम्मविपस्सनाय तेन भिक्षवे,
पुगलेन तेसुयेव कुसलेसु घम्मेसु पत्तिट्ठाय उत्तरि' आसयान श्वाय यागो
करणीयो । इमे सो, भिक्षवे, चत्तारो पुगला सन्तो सविज्जमाना
लोकास्मि' ति ।

४ ततियसमाधिसुत्त

१ "चत्तारोमे भिक्षवे पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि ।
फत्तमे चत्तारो ? इष भिक्षवे, एकच्चो पुगलो लाभो होति अज्ज्ञत
चेतोसमयस्स न लाभो अधिपञ्चाघम्मविपस्सनाय । इष पन,
भिक्षवे एकच्चो पुगलो लाभो होति अधिपञ्चाघम्मविपस्सनाय, न
लाभो अज्ज्ञत चेतोसमयस्स । इष पन, भिक्षवे, एकच्चो पुगलो न
चैव' लाभो होति अज्ज्ञत चेतोसमयस्स न च लाभो अधिपञ्चाघम्म
विपस्सनाय । इष पन, भिक्षवे, एकच्चो पुगलो लाभो चैव होति
अज्ज्ञत चेतोसमयस्स लाभो च अधिपञ्चाघम्मविपस्सनाय ।

२ "तत्र, भिक्षवे श्वाय पुगलो लाभो अज्ज्ञत चेतोसमयस्स
न लाभो अधिपञ्चाघम्मविपस्सनाय तेन, भिक्षवे पुगलेन श्वाय

१ तस्स तस्सैव - ही स्या । २ सति - रो । ३ स्या रो पीत्यन्तेनु नत्ति ।

४ उत्तरि - मी स्या रो । ५-५ नेव - स्या ।

पन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय
चेव पटिपन्नो परहिताय च ।

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति नो
परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना रागविनयाय
पटिपन्नो होति, नो पर रागविनयाय समादपेति, अत्तना दोसविनयाय
पटिपन्नो होति, नो परं दोसविनयाय समादपेति, अत्तना मोहविनयाय
पटिपन्नो होति, नो पर मोहविनयाय समादपेति । एवं खो, भिक्खवे,
पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो होति,
नो अत्तहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना न रागविनयाय
पटिपन्नो होति, पर रागविनयाय समादपेति, अत्तना न दोसविनयाय
पटिपन्नो होति, पर दोसविनयाय समादपेति, अत्तना न मोहविनयाय
पटिपन्नो होति, पर मोहविनयाय समादपेति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो
परहिताय पटिपन्नो होति, नो अत्तहिताय ।

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति,
नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना न रागविनयाय
पटिपन्नो होति, नो पर रागविनयाय समादपेति, अत्तना न दोसविनयाय
पटिपन्नो होति, नो पर दोसविनयाय समादपेति, अत्तना न मोहविनयाय
पटिपन्नो होति, नो पर मोहविनयाय समादपेति । एव खो, भिक्खवे,
पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय च^१ेव^२ पटिपन्नो
होति परहिताय च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना च राग-
विनयाय पटिपन्नो होति, पर च रागविनयाय समादपेति, अत्तना च
दोसविनयाय पटिपन्नो होति, पर च दोसविनयाय समादपेति, अत्तना
च मोहविनयाय पटिपन्नो होति, परं च मोहविनयाय समादपेति ।
एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय च^१ेव^२ पटिपन्नो होति परहिताय
च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
लोकास्मि” ति ।

पुगलेन तेसु चैव कुसलेमु धम्मेसु पतिट्ठाय उत्तरि आसवानं क्षयाय योगो करणीयो । इमे स्रो, भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि' ति ।

५ छ्वालातसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । क्तमे चत्तारो ? नेवत्तहिताय पटिपन्नो ना परहिताय, परहिताय पटिपन्नो ना अत्तहिताय, अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय चैव' पटिपन्नो परहिताय च ।

२ "सेय्यथापि, भिक्खवे, छ्वालात उभतो पदित्त, मज्झ गूयगत नेव गामे कट्ठत्थ फरति न अरच्छे तथूपमाह भिक्खवे, इम पुगल वदामि य्वाय पुगलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय ।

३ "तत्र, भिक्खवे, य्वाय पुगलो परहिताय पटिपन्नो नो अत्तहिताय, अय इमेस द्विष पुगलान अमिक्कन्ततरो च पणीत्ततरो च । तत्र भिक्खवे, य्वाय पुगलो अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अय इमेस सिण्ण पुगलान अमिक्कन्ततरो च पणीत्ततरो च । तत्र, भिक्खवे, य्वाय पुगलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो परहिताय च, अयं इमेसं वतुषं पुगलान अगो च सेट्ठो च पामोक्खो' च उत्तमो च पवरो च ।

४ "सेय्यथापि, भिक्खवे, गमा खीर, खीरम्हा दधि, दधिम्हा नवनीत नवनीतम्हा सप्पि सप्पिम्हा सप्पिमण्णो' तत्थ अगमक्खायति, एवमेव स्रो, भिक्खवे, य्वाय पुगलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो परहिताय च अय इमेस वतुषं पुगलान अगो च सेट्ठो च पामोक्खो च उत्तमो च पवरो च । इमे स्रो भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि' ति ।

६ रागविनयसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । क्तमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटि

१ च - ली स्वा रो । २ मीफनी - रो । ३ सप्पिमण्णो सप्पिमण्णो - ली स्वा ।

अथस्स विञ्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसको सब्रह्मचारीन । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो होति परहिताय च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो खिप्पनिसन्ती च होति कुसलेसु धम्मेषु, सुतान च धम्मान धारकजातिको होति, धातान च धम्मान अत्थूपपरिक्खी होति अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय, धम्मानु-धम्मपटिपन्नो होति, कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय अथस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसको सब्रह्मचारीन । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो होति परहिताय च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना^१ लोकास्मि” ति ।

८. अत्तहितसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटि-पन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय चैव^२ पटिपन्नो परहिताय च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

९. सिक्खापदसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटि-पन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय चैव पटिपन्नो परहिताय च ।

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना पाणातिपाता पटिविरतो होति, नो पर पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, अत्तना अदिन्नादाना पटिविरतो होति, नो पर अदिन्नादाना वेरमणिया समाद-

७ क्षिप्पनिसन्तिसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सधिज्जमाना लोकास्मि ।
कत्तमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटि
पन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहि
खेव पटिपन्नो परहिताय च ।

२ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो हो
नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो क्षिप्पनिसन्ती च हो
कुसलेसु धम्मेषु, सुतानं च धम्मानं धारकजातिको होति, धातानं
धम्मानं अत्थूपपरिक्खी होति अत्थमञ्ज्याय धम्ममञ्ज्याय, धम्मा
धम्मपटिपन्नो होति, नो च कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करण
पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्थस्स विञ्जा
पनिया नो च सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसकं
सब्रह्मचारीनं । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति
नो परहिताय ।

३ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो होति, नो
अत्तहिताय ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो न हेव खो क्षिप्पनिसन्ती
होति कुसलेसु धम्मेषु, नो च सुतानं धम्मानं धारकजातिको होति, नो
च धातानं धम्मानं अत्थूपपरिक्खी होति, नो च अत्थमञ्ज्याय धम्म
मञ्ज्याय धम्मानुधम्मपटिपन्नो होति, कल्याणवाचो च होति कल्याण
वाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय अत्थस्स
विञ्जापनिया सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसकं
सब्रह्मचारीनं । एवं खो भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो होति,
नो अत्तहिताय ।

४ "कथं च भिनसवे पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति,
नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो न हेव खो क्षिप्पनि-
सन्ती होति कुसलेसु धम्मेषु, नो च सुतानं धम्मानं धारकजातिको होति,
नो च धातानं धम्मानं अत्थूपपरिक्खी होति, नो च अत्थमञ्ज्याय धम्म
मञ्ज्याय धम्मानुधम्मपटिपन्नो होति, नो च कल्याणवाचो होति
कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगलाय

अत्थस्स विञ्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसको सब्रह्मचारीन । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो होति परहिताय च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो खिप्पनिसन्ती च होति कुसलेसु धम्मसेसु, सुत्तानं च धम्मानं धारकजातिको होति, धातानं च धम्मानं अत्थूपपरिक्खी होति अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय, धम्मानु-धम्मपटिपन्नो होति, कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सद्वाय अनेलगलाय अत्थस्स विञ्जापनिया, मन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहसको सब्रह्मचारीन । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय चैव पटिपन्नो होति परहिताय च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना^१ लोकस्मि” ति ।

८. अत्तहितसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटिपन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय चैव^१ पटिपन्नो परहिताय च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि” ति ।

९. सिक्खापदसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, परहिताय पटिपन्नो नो अत्तहिताय, नेवत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय, अत्तहिताय चैव पटिपन्नो परहिताय च ।

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तना पाणात्तिपात्ता पटिविरतो होति, नो पर पाणात्तिपात्ता वेरमणिया समादपेत्ति, अत्तना अदिन्नादाना पटिविरतो होति, नो पर अदिन्नादाना वेरमणिया समाद-

पेति, अतना कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, नो पर कामेसु-
मिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, अतना मुसावादा पटिविरतो
होति, नो पर मुसावादा वेरमणिया समादपेति, अतना सुरामर-
मज्जपमादद्वाना पटिविरतो होति, नो पर सुरामेरयमज्जपमादद्वाना
वेरमणिया समादपेति । एव स्रो, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय पटिपन्नो
होति, नो परहिताय ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो होति, नो
अत्तहिताय ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो अत्तना पाणातिपाता
अप्पटिविरतो होति, पर पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, अत्तना
अदिन्नादाना अप्पटिविरतो होति, पर अदिन्नादाना वेरमणिया समा-
पेति अत्तना कामेसुमिच्छाचारा अप्पटिविरतो होति, पर कामेसु-
मिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, अत्तना मुसावादा अप्पटिविरतो
होति पर मुसावादा वेरमणिया समादपेति अत्तना सुरामरयमज्ज-
पमादद्वाना अप्पटिविरतो होति, पर सुरामेरयमज्जपमादद्वाना वेर-
मणिया समादपेति । एव स्रो, भिक्खवे, पुग्गलो परहिताय पटिपन्नो
होति, नो अत्तहिताय ।

४ “कथं च भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति
नो परहिताय ? इध भिक्खवे एकञ्चो पुग्गलो अत्तना पाणातिपाता
अप्पटिविरतो होति, नो पर पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति पे०-
अत्तना सुरामेरयमज्जपमादद्वाना अप्पटिविरतो होति नो पर सुर-
मेरयमज्जपमादद्वाना वेरमणिया समादपेति । एव स्रो, भिक्खवे, पुग्गलो
नेवत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तहिताय खेव’ पटिपन्नो होति
परहिताय च ? इध भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो अत्तना च पाणातिपाता
पटिविरतो होति पर च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति पे०-
अत्तना च सुरामेरयमज्जपमादद्वाना पटिविरतो होति, पर च सुरामेर-
मज्जपमादद्वाना वेरमणिया समादपेति । एव स्रो भिक्खवे, पुग्गलो
अत्तहिताय खेव पटिपन्नो होति परहिताय च । इमे स्रो भिक्खवे, चत्तारो
पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि’ ति ।

१०. पोतलियसुत्तं

१. अथ खो पोतलियो परिब्बाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि ;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथं सारणीय
वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो पोतलिय
परिब्बाजकं भगवा एतदवोच -

२. “चत्तारोमे, पोतलिय, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना 5
लोकिस्मि । कतमे चत्तारो ? इध, पोतलिय, एकच्चो पुग्गलो अवण्णा-
रहस्स अवण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन, नो च खो वण्णारहस्स
वण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन । इध पन, पोतलिय, एकच्चो
पुग्गलो वण्णारहस्स वण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन, नो च खो
अवण्णारहस्स अवण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन । इध पन, 10
पोतलिय, एकच्चो पुग्गलो नेव अवण्णारहस्स अवण्ण भासिता होति
भूत तच्छ कालेन, नो च^१ वण्णारहस्स वण्ण भासिता होति भूत तच्छ
कालेन । इध पन, पोतलिय, एकच्चो पुग्गलो अवण्णारहस्स च अवण्ण
भासिता होति भूत तच्छ कालेन, वण्णारहस्स च वण्ण भासिता होति
भूत तच्छ कालेन । इमे खो, पोतलिय, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्ज- 15
माना लोकिस्मि । इमेस खो, पोतलिय, चतुन्न पुग्गलानं कतमो ते
पुग्गलो खमति अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा” ति ?

३. “चत्तारोमे, भो गोतम, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
लोकिस्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भो गोतम, एकच्चो पुग्गलो अवण्णा-
रहस्स अवण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन, नो च खो वण्णारहस्स 20
वण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन इध पन, भो गोतम, एकच्चो
पुग्गलो अवण्णारहस्स च अवण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन, वण्णा-
रहस्स च वण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन । इमे खो, भो गोतम,
चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकिस्मि । इमेस, भो गोतम,
चतुन्न पुग्गलानं य्वाय पुग्गलो नेव अवण्णारहस्स अवण्ण भासिता होति 25
भूत तच्छ कालेन, नो च वण्णारहस्स वण्ण भासिता होति भूत तच्छ
कालेन, अय मे पुग्गलो खमति इमेस चतुन्न पुग्गलानं अभिक्कन्ततरो
च पणीततरो च । त किस्स हेतु ? अभिक्कन्ता हेसा, भो गोतम,
यदिद उपेक्खा” ति । 30

१ पि - स्या०, रो० ।

४ “चत्तारोमे पोतलिय, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्स्मि । क्तमे चत्तारो पे० इमे खो, पोतलिय, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्स्मि । इमेस खो, पोतलिय, चतुष्प पुग्गलान व्याय पुग्गलो अयण्णारहस्स च अयण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन यण्णारहस्स च यण्ण भासिता होति भूत तच्छ कालेन, अय इमस चतुष्प पुग्गलान अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । त किस्स हेतु ? अभिक्कन्ता हेसा, पोतलिय, यदिद तत्थ’ तत्थ’ कासञ्जुता’ ति ।

५ “चत्तारोमे, भो गोतम, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्स्मि । क्तमे चत्तारो पे० इमे खो, भो गोतम, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्स्मि । इमेस, भो गोतम, चतुष्प पुग्गलान व्याय पुग्गलो अयण्णारहस्स च अयण्ण भासिता भूत तच्छ कालेन यण्णारहस्स च यण्ण भासिता भूत तच्छ कालेन, अय मे पुग्गलो खमति इमस चतुष्प पुग्गलान अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । त किस्स हेतु ? अभिक्कन्ता हेसा, भो गोतम यदिद तत्थ तत्थ कासञ्जुता ।

६ “अभिक्कन्त, भो गोतम, अभिक्कन्त भो गोतम ! सेय्य थापि, भो गोतम, निक्कुज्जित वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्न वा विवरेय्य मून्हस्स वा मग्ग आचिक्खेय्य, अघकारे वा तेलपज्जोत धारेय्य - चक्खुमन्तो रूपानि दक्खन्ती ति, एवमेव भोता गोतमेन अनेअपरियायेन धम्मो पक्कामिता । एसाह भवन्त गोतम सरण गच्छामि धम्म च मिक्खुमह्ण च । उपासक म भव गोतमो धारेतु अज्जसग्गे पाणुपत्तं सरण गत’ ति ।

असुरधम्मो दसमो ।

तस्मुदामं

असुरो तयो ममाधी छवालातेन पट्ठमं ।

रागो’ निसन्ति अत्तहित’, सिक्खा पोतलियेन’ चा ति’ ॥

दुतियो पण्णाराको तप्ततो ।

— ० —

११. वलाहकवग्गो

१. पठमवलाहकसुत्तं

१ एव मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावस्थिय विहरति
 जेतवने अनाथपिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि -
 “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चरसोसु ।
 भगवा एतदवोच -

२ “चत्तारोमे, भिक्खवे, वलाहका । कतमे चत्तारो ? 5
 गज्जिता नो वस्सिता, वस्सिता नो गज्जिता, नेव गज्जिता नो वस्सिता,
 गज्जिता च वस्सिता च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहका । एव-
 मेव खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहकूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
 लोकिस्मि । कतमे चत्तारो ? गज्जिता नो वस्सिता, वस्सिता नो
 गज्जिता, नेव गज्जिता नो वस्सिता, गज्जिता च वस्सिता च । 10

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता होति नो वस्सिता ?
 इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो भासिता होति, नो कत्ता । एव खो,
 भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता होति, नो वस्सिता । सेय्यथापि सो, भिक्खवे,
 वलाहको गज्जिता, नो वस्सिता, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि ।

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो वस्सिता होति, नो गज्जिता ? 15
 इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो कत्ता होति, नो भासिता । एव खो,
 भिक्खवे, पुग्गलो वस्सिता होति, नो गज्जिता । सेय्यथापि सो, भिक्खवे,
 वलाहको वस्सिता, नो गज्जिता, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेव गज्जिता होति, नो वस्सिता ?
 इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नेव भासिता होति, नो कत्ता । एव 20
 खो, भिक्खवे, पुग्गलो नेव गज्जिता होति, नो वस्सिता । सेय्यथापि
 सो, भिक्खवे, वलाहको नेव गज्जिता, नो वस्सिता, तथूपमाह, भिक्खवे,
 इम पुग्गल वदामि ।

६ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता च होति वस्सिता
 च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो भासिता च होति कत्ता च । 25
 एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता च होति वस्सिता च । सेय्यथापि
 सो, भिक्खवे, वलाहको गज्जिता च वस्सिता च, तथूपमाह, भिक्खवे.

इम पुग्गल वदामि । इमे स्रो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहकूपमा पुग्गल
सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि" ति ।

२ ऋतियवसाहकसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्खवे, वलाहका । क्तमे चत्तारो :
गज्जिता नो वस्सिता, वस्सिता नो गज्जिता, नेव गज्जिता नो वस्सिता
गज्जिता च वस्सिता च । इमे स्रो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहका
एवमेव स्रो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहकूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
लोकास्मि । क्तमे चत्तारो ? गज्जिता नो वस्सिता, वस्सिता न
गज्जिता नेव गज्जिता नो वस्सिता, गज्जिता च वस्सिता च ।

२ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता होति, नो वस्सिता ? इ
भिक्खवे एकच्चो पुग्गलो धम्म परियापुणाति - सुत्त, गेय्य, वेय्याकरण
गाय, उदान, इतिवुत्तक, जातक, अम्भुतधम्म, वेदत्सं । सो 'इद दुक्खं
ति यथामूत नप्पजानाति, 'अयं दुक्खसमुदयो' ति यथामूत नप्पजानाति
'अयं दुक्खनिरोधो' ति यथामूत नप्पजानाति 'अयं दुक्खनिरोधगामिनि
पटिपदा' ति यथामूत नप्पजानाति । एव स्रो, भिक्खवे, पुग्गलं
गज्जिता होति, नो वस्सिता । सेय्यथापि सो भिक्खवे, वलाहकं
गज्जिता नो वस्सिता, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि ।

३ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो वस्सिता होति, नो गज्जिता ।
इव भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो धम्म न परियापुणाति - सुत्त, गेय्यं, वेय्या
करण गाय, उदान इतिवुत्तक जातक, अम्भुतधम्म, वेदत्सं । सो 'इ
दुक्खं' ति यथामूत पजानाति पे०... 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटि
पदा ति यथामूत पजानाति । एव स्रो, भिक्खवे, पुग्गलो वस्सिता होति
नो गज्जिता । सेय्यथापि सो भिक्खवे, वलाहको वस्सिता, नो गज्जिता,
तथूपमाहं, भिक्खवे इम पुग्गल वदामि ।

४ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेव गज्जिता होति नो वस्सिता ।
इव, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नेव धम्म परियापुणाति - सुत्त, गेय्यं
वेय्याकरण गाय उदानं इतिवुत्तक जातक, अम्भुतधम्मं, वेदत्सं । स
'इद दुक्खं' ति यथामूत नप्पजानाति पे० 'अयं दुक्खनिरोधगामिनि
पटिपदा' ति यथामूतं नप्पजानाति । एव स्रो, भिक्खवे, पुग्गलो नेव

गज्जिता होति, नो वस्सिता । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलाहको नेव गज्जिता, नो वस्सिता, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता च होति वस्सिता च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो धम्मं परियापुणाति – सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरण, गाथ, उदानं, इतिवुत्तक, जातकं, अम्भुतधम्म, वेदल्ल । सो ‘इदं दुक्ख’ ति यथाभूतं पजानाति . . पे० ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो गज्जिता च होति वस्सिता च । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलाहको गज्जिता च वस्सिता च, तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वलाहकूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्खिंस्मि” ति ।

३. कुम्भसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, कुम्भा । कतमे चत्तारो ? तुच्छो पिहितो, पूरो विवटो, तुच्छो विवटो, पूरो पिहितो – इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो कुम्भा । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो कुम्भूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्खिंस्मि । कतमे चत्तारो ? तुच्छो पिहितो, पूरो विवटो, तुच्छो विवटो, पूरो पिहितो ।

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो तुच्छो होति पिहितो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिज्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्ख’ ति यथाभूतं नपपजानाति पे० ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नपपजानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो तुच्छो होति पिहितो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, कुम्भो तुच्छो पिहितो, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो पूरो होति विवटो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिज्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्ख’ ति यथाभूतं पजानाति पे० ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो परो ज्ञेयंति

विवटो । सेय्यथापि सो, भिक्षवे, कुम्भो पूरो विवटो, तथूपमाह, भिक्षवे, इम पुगल वदामि ।

४ “कथं च, भिक्षवे, पुगलो तुच्छो होति विवटो ? इष, भिक्षवे, एकच्वस्स पुगलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति पे० ‘अयं दुक्खनिरोधं गामिनी पटिपदा ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं स्रो, भिक्षवे, पुगलो तुच्छो होति विवटो । सेय्यथापि सो, भिक्षवे, कुम्भो तुच्छो विवटो, तथूपमाह, भिक्षवे, इम पुगल वदामि ।

५ “कथं च, भिक्षवे, पुगलो पूरो होति पिहितो ? इष, भिक्षवे, एकच्वस्स पुगलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति पे०.. ‘अयं दुक्खनिरोधं गामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एष स्रो, भिक्षवे, पुगलो पूरो होति पिहितो । सेय्यथापि सो, भिक्षवे, कुम्भो पूरो पिहितो, तथूपमाह भिक्षवे इम पुगल वदामि । इमे स्रो, भिक्षवे, चत्तारो कुम्भूपमा पुगला सन्तो सविज्जमाना लोक्किस्मि” ति ।

४ उदकरह्रदसुप्त

१ “चत्तारोमे भिक्षवे, उदकरह्रदा । कतमे चत्तारो ? उत्तानो गम्भीरोभासो, गम्भीरो उत्तानोभासो, उत्तानो उत्तानोभासो, गम्भीरो गम्भीरोभासो - इमे स्रो, भिक्षवे, चत्तारो उदकरह्रदा । एवमेव स्रो भिक्षवे चत्तारो उदकरह्रदूपमा पुगला सन्तो सविज्जमाना लोक्किस्मि । कतमे चत्तारो ? उत्तानो गम्भीरोभासो, गम्भीरो उत्तानोभासो उत्तानो उत्तानोभासो गम्भीरो गम्भीरोभासो ।

२ “कथं च भिक्षवे पुगलो उत्तानो होति गम्भीरोभासो ? इष भिक्षवे एकच्वस्स पुगलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं आसोक्कितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति .. पे० ‘अयं दुक्खनिरोधं गामिनी पटिपदा ति यथाभूतं नप्पजानाति । एष स्रो, भिक्षवे, पुगलो

उत्तानो होति गम्भीरोभासो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदकरहृदो
उत्तानो गम्भीरोभासो, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गम्भीरो होति उत्तानोभासो ?
इध भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटि-
क्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सञ्जाटिपत्तचीवर-
धारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति पे०. ‘अयं दुक्ख-
निरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एव खो, भिक्खवे,
पुग्गलो गम्भीरो होति उत्तानोभासो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदक-
रहृदो गम्भीरो उत्तानोभासो, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि ।

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो उत्तानो होति उत्तानोभासो ?
इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स न पासादिकं होति अभिक्कन्तं
पटिक्कन्तं आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सञ्जाटिपत्त-
वरधारणं । सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं नप्पजानाति पे०. ‘अयं
खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एव खो,
भिक्खवे, पुग्गलो उत्तानो होति उत्तानोभासो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे,
उदकरहृदो उत्तानो उत्तानोभासो, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल
वदामि ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गम्भीरो होति गम्भीरोभासो ?
इध भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स पासादिकं होति अभिक्कन्तं पटिक्कन्तं
आलोकितं विलोकितं सम्मिञ्जितं पसारितं सञ्जाटिपत्तचीवरधारणं ।
सो ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति पे०. ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी
पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो गम्भीरो
होति गम्भीरोभासो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदकरहृदो गम्भीरो
गम्भीरोभासो, तथूपमाहं, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि । इमे
खो, भिक्खवे, चत्तारो उदकरहृदूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
लोकस्मि” ति ।

५. अम्बसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, अम्बानि । कतमानि चत्तारि ?
आम पक्कवण्णि^२, पक्क आमवण्णि^१, आम आमवण्णि, पक्क पक्क-

वणिण - इमानि स्रो, भिक्खवे, चत्तारि भम्बानि । एवमेव स्रो, भिक्खव,
चत्तारो' भम्बूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । क्वतो
चत्तारो ? भ्रामो पक्कवणी, पक्को भ्रामवणी, भ्रामा भ्रामवणी, पक्को
पक्कवणी ।

२ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो भ्रामो होति पक्कवणी ?
इयं, भिक्खवे, एकञ्चस्स पुग्गलस्स पासादिकं होति अभिक्खन्तं पटि-
क्खन्तं भ्रालोकित्तं विलोकित्तं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवर-
धारणं । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं नप्पजानाति पे० 'अयं दुक्खं
निरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं स्रो, भिक्खवे,
पुग्गलो भ्रामो होति पक्कवणी । सेय्यथापि त, भिक्खवे, भम्बं भ्रामं
पक्कवणिणं तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

३ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो पक्को होति भ्रामवणी ?
इयं, भिक्खवे, एकञ्चस्स पुग्गलस्स न पासादिकं होति अभिक्खन्तं पटि-
क्खन्तं भ्रालोकित्तं विलोकित्तं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्त-
चीवरधारणं । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति पे०... 'अयं
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एवं स्रो, भिक्खव,
पुग्गलो पक्को होति भ्रामवणी । सेय्यथापि त, भिक्खवे, भम्बं पक्कं
भ्रामवणिणं तथूपमाह भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

४ "कथं च, भिक्खवे पुग्गलो भ्रामो होति भ्रामवणी ?
इयं भिक्खवे एकञ्चस्स पुग्गलस्स न पासादिकं होति अभिक्खन्तं पटि-
क्खन्तं भ्रालोकित्तं विलोकित्तं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवर-
धारणं । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं नप्पजानाति पे०... 'अयं दुक्खं-
निरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं स्रो, भिक्खवे,
पुग्गलो भ्रामो होति भ्रामवणी । सेय्यथापि त, भिक्खवे, भम्बं भ्रामं
भ्रामवणिणं तथूपमाह भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

५. "कथं च भिक्खवे पुग्गलो पक्को होति पक्कवणी ?
इयं भिक्खवे एकञ्चस्स पुग्गलस्स पासादिकं होति अभिक्खन्तं पटिक्ख-
न्तं भ्रालोकित्तं विलोकित्तं सम्मिञ्जितं पसारितं सङ्घाटिपत्तचीवरधारणं ।
सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति पे० 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी

पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो पक्को
 होति पक्कवणी । सेय्यथापि त, भिक्खवे, अम्वं पक्क पक्कवणिण;
 तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
 अम्बूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकरिस्म" ति ।

६. दुतियअम्बसुत्तं

७. मूसिकसुत्तं

१ "चतस्सो इमा, भिक्खवे, मूसिका । कतमा चतस्सो ? 5

गाध कत्ता नो वसिता, वसिता नो गाध कत्ता, नेव गाध कत्ता नो वसिता,
 गाध कत्ता च वसिता च - इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो मूसिका ।
 एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो मूसिकूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
 लोकरिस्म । कतमे चत्तारो ? गाध कत्ता नो वसिता, वसिता नो गाध
 कत्ता, नेव गाध कत्ता नो वसिता, गाध कत्ता च वसिता च । 10

२ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो गाध कत्ता होति नो वसिता ?
 इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो धम्म परियापुणाति - सुत्त, गेय्य, वेय्या-
 करण, गाथं, उदानं, इतिवुत्तक, जातक, अब्भुतधम्म, वेदल्ल । सो
 'इद दुक्ख' ति यथाभूतं नप्पजानाति पे० 'अय दुक्खनिरोधगामिनी
 पटिपदा' ति यथाभूतं नप्पजानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो गाध 15
 कत्ता होति, नो वसिता । सेय्यथापि सा, भिक्खवे, मूसिका गाध कत्ता,
 नो वसिता, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि ।

३ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो वसिता होति, नो गाध कत्ता ?
 इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो धम्म न परियापुणाति - सुत्त, गेय्य,
 वेय्याकरण, गाथ, उदान, इतिवुत्तकं, जातक, अब्भुतधम्म, वेदल्ल । 20
 सो 'इद दुक्ख' ति यथाभूतं पजानाति पे० 'अय दुक्खनिरोधगामिनी
 पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो वसिता
 होति, नो गाध कत्ता^२ । सेय्यथापि सा, भिक्खवे, मूसिका वसिता
 होति^३, नो गाध कत्ता, तथूपमाह, भिक्खवे, इम, पुग्गल वदामि ।

१ छट्ट उत्तानत्यमेवा ति अट्टकयाय दस्सित, पालिपोत्यकेसु पन कत्यचि न दिस्सति ।

२ कत्ता - रो० । ३ स्या० पोत्यके नत्थि ।

४ "कथं च, भिक्षुवे, पुगलो नेव गाथ कत्ता होति नो वसिता ? इयं, भिक्षुवे, एकच्चो पुगलो धम्मं न परियापुणाति - सुत्तं, गेयं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अद्भुतधम्मं, वत्सं । सा 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं नप्पजानाति पे० 'अयं दुक्खनिरोधं गामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं नप्पजानाति । एव त्थो, भिक्षुवे, पुगलो नेव गाथं कत्ता होति, नो वसिता । सेय्यथापि सा, भिक्षुवे, मूसिका नेव गाथं कत्ता होति, नो वसिता, तथूपमाह, भिक्षुवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

५ "वयं च, भिक्षुवे, पुगलो गाथं कत्ता च होति वसिता च ? इयं, भिक्षुवे, एकच्चो पुगलो धम्मं परियापुणाति - सुत्तं, गेयं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अद्भुतधम्मं, वेदत्सं । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति पे० 'अयं दुक्खनिरोधं गामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एव त्थो, भिक्षुवे, पुगलो गाथं कत्ता च होति वसिता च । सेय्यथापि सा, भिक्षुवे, मूसिका गाथं कत्ता च होति वसिता च तथूपमाह, भिक्षुवे, इमं पुग्गलं वदामि । इमे सा, भिक्षुवे चत्तारो मूसिकूपमा पुगला सन्तो सयिज्जमाना सोवस्मि" ति ।

८ यत्तीवहसुत्तं

१ "चत्तारोमे भिक्षुवे, यत्तीवहा । यत्तमे चत्तारो ? गगनं पत्तो" नो परगवचण्डो परगवचण्डो नो मगवचण्डो मगवचण्डो च परगवचण्डो च नव मगवचण्डो नो परगवचण्डो - इमं गा भिक्षुवे चत्तारां यत्तीवहा । एवमेव गा भिक्षुवे, चत्तारो यत्तीवहसुत्तं पुग्गला सन्तो सयिज्जमाना सोवस्मि । यत्तमे चत्तारो ? मगवचण्डो नो परगवचण्डो परगवचण्डो च मगवचण्डो, मगवचण्डो च परगवचण्डो च नो मगवचण्डो ना परगवचण्डो ।

२ "कथं च भिक्षुवे पुग्गला मगवचण्डो इति ना परगवचण्डो ? इयं भिक्षुवे एकच्चो पुग्गला मगवचण्डो उदयत्ता इति ना परगवचण्डो । एवमेव गा भिक्षुवे पुग्गला मगवचण्डो इति ना परगवचण्डो । मगवचण्डो ना भिक्षुवे यत्तीवहा मगवचण्डो ना परगवचण्डो तथूपमाह भिक्षुवे इमं पुग्गलं वदामि ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो परगवचण्डो होति, नो सगवचण्डो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो परपरिस उब्बेजेता होति, नो सकपरिस । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो परगवचण्डो होति, नो सगवचण्डो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, बलीबद्दो परगवचण्डो, नो सगवचण्डो, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि ।

5

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो सगवचण्डो च होति परगवचण्डो च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सकपरिस^१ उब्बेजेता होति परपरिस च । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो सगवचण्डो च होति परगवचण्डो च । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, बलीबद्दो सगवचण्डो च परगवचण्डो च; तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि ।

10

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेव सगवचण्डो होति नो परगवचण्डो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नेव सकपरिसं उब्बेजेता होति, नो परपरिस च । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो नेव सगवचण्डो होति, ना परगवचण्डो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, बलीबद्दो नेव सगवचण्डो, नो परगवचण्डो, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो बलीबद्दूपमा^२ पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्खिस्मि” ति ।

15

६. रुक्खसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, रुक्खा । कतमे चत्तारो ? फेग्गु फेग्गुपरिवारो, फेग्गु सारपरिवारो, सारो फेग्गुपरिवारो, सारो सारपरिवारो — इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो रुक्खा । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारो रुक्खूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोक्खिस्मि । कतमे चत्तारो ? फेग्गु फेग्गुपरिवारो, फेग्गु सारपरिवारो, सारो फेग्गुपरिवारो, सारो सारपरिवारो ।

20

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो फेग्गु होति फेग्गुपरिवारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापधम्मो, परिसा पिस्स होति दुस्सीला पापधम्मा । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो फेग्गु होति फेग्गुपरिवारो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, रुक्खो फेग्गु फेग्गुपरिवारो, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि ।

25

१ सकपरिस च — स्या०, रो० । २ बलिबद्दूपमा — स्या०, बलिबद्दूपमा — रो० ।

४ "कथं च, भिक्षुवे, पुगलो नेव गाध कत्ता होति नो वसिता ? इध, भिक्षुवे, एकच्चो पुगलो धम्मं न परिआपुणाति - सुत्त, वेय्य, वेय्याकरण, गाथ, उदान, इतिवुत्तक, जातकं, अग्गमुत्तधम्म, वत्स । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं नप्पजानाति पे० 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं नप्पजानाति । एव स्रो, भिक्षुवे, पुगलो नेव गाधं कत्ता होति, नो वसिता । सेम्यथापि सा, भिक्षुवे, मूसिका नेव गाधं कत्ता होति, नो वसिता, तथूपमाह, भिक्षुवे, इमं पुगलं वदामि ।

५ "कथं च भिक्षुवे, पुगलो गाधं कत्ता च होति वसिता च ? इध, भिक्षुवे, एकच्चो पुगलो धम्मं परिआपुणाति - सुत्त, गय्य, वेय्याकरण, गाथ, उदान, इतिवुत्तक, जातक, अग्गमुत्तधम्म, वेदस्स । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति पे० 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । एव स्रो, भिक्षुवे, पुगलो गाधं कत्ता च होति वसिता च । सेम्यथापि सा, भिक्षुवे, मूसिका गाधं कत्ता च होति वसिता च तथूपमाह, भिक्षुवे, इमं पुगलं वदामि । इमं स्रो, भिक्षुवे चत्तारो मूसिकूपमा पुगला सन्तो सविज्जमाना लोक्खिस्सि" ति ।

८ बलीवद्दुत्त

१ "चत्तारोमे भिक्षुवे बलीवद्दा । कतमे चत्तारो ? सगवचण्डो नो परगवचण्डो परगवचण्डो नो सगवचण्डो सगवचण्डो च परगवचण्डो च नेव सगवचण्डो नो परगवचण्डो - इमे स्रो, भिक्षुवे चत्तारो बलीवद्दा । एवमेव स्रो भिक्षुवे चत्तारो बलीवद्दूपमा पुगला सन्तो सविज्जमाना लोक्खिस्सि । कतमे चत्तारो ? सगवचण्डो नो परगवचण्डो परगवचण्डो नो सगवचण्डो सगवचण्डो च परगवचण्डो च नेव सगवचण्डो नो परगवचण्डो ।

२ "कथं च भिक्षुवे पुगलो सगवचण्डो हाति नो परगवचण्डो ? इध भिक्षुवे एकच्चो पुगलो सकपरिस उध्वेजेता होति नो परपरिस । एवं स्रो भिक्षुवे पुगलो सगवचण्डो होति नो परगवचण्डो । सेम्यथापि सो भिक्षुवे बलीवद्दो सगवचण्डो नो परगवचण्डो, तथूपमाह भिक्षुवे इमं पुगलं वदामि ।

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो घोरविसो होति, न आगत-
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अभिण्हं कुञ्जति ।
ख्वस्स कोधो दीघरत्त अनुसेति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो
तो होति, न आगतविसो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो
तो, न आगतविसो, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि । 5

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो आगतविसो च होति घोरविसो
इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अभिण्हं कुञ्जति । सो च ख्वस्स
दीघरत्त अनुसेति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो आगतविसो च
घोरविसो च । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो आगतविसो
विसो च; तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि । 10

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवागतविसो होति न घोर-
? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अभिण्हं कुञ्जति ।
ख्वस्स कोधो न दीघरत्त अनुसेति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो
विसो होति, न घोरविसो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो
विसो न घोरविसो, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गल वदामि । 15
तो, भिक्खवे, चत्तारो आसीविसूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
स्म” ति ।

वलाहकवग्गो एकादसमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे वलाहा' कुम्भउदकरहदा', द्वे होन्ति अम्बानि ।
मूसिका वलीवद्दा रुक्खा, आसीविसेन ते दसा ति ॥

१२. केसिवग्गो

१. केसिसुत्तं

१. अयं खो केसि' अस्तदम्मसारथि येन भगवा तेनुपमञ्चमि;
दुमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं' निसीदि । एकमन्तं
अं सो वेनि अस्तदम्मसारथि भगवा एतदवोच -

20 B 42
R 11

३ “कथं च, भिक्षुवे, पुगलो फेगुं होति सारपरिवारो ? इध, भिक्षुवे, एकञ्चो पुगलो दुस्सीलो होति पापघम्मा, परिसा च स्वस्म होति सीलवती कल्याणघम्मा । एव स्रो, भिक्षुवे, पुगलो फेगुं होति सारपरिवारो । सेम्यथापि सो, भिक्षुवे, स्वस्रो फगुं सारपरिवारो, तथूपमाह, भिक्षुवे, इमं पुगलं वदामि ।

४ “कथं च, भिक्षुवे, पुगलो सारो होति फेगुपरिवारो ? इध, भिक्षुवे, एकञ्चो पुगलो सीलवा होति कल्याणघम्मा, परिसा च स्वस्स होति दुस्सीला पापघम्मा । एव स्रो, भिक्षुवे, पुगलो सारो होति फेगुपरिवारो । सेम्यथापि सो भिक्षुवे, स्वस्रो सारो फग्गुपरिवारो तथूपमाह, भिक्षुवे, इमं पुगलं वदामि ।

५ “कथं च, भिक्षुवे, पुगलो सारो होति सारपरिवारो ? इध भिक्षुवे, एकञ्चो पुगलो सीलवा होति कल्याणघम्मा, परिसा पिस्स होति सीलवती कल्याणघम्मा । एव स्रो, भिक्षुवे, पुगलो सारो होति सारपरिवारो । सेम्यथापि सो, भिक्षुवे, स्वस्रो सारो सारपरिवारो तथूपमाह, भिक्षुवे, इमं पुगलं वदामि । इमे स्रो, भिक्षुवे चत्तारो स्वसूपमा पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

१० आसीविससुत्त

१ “चत्तारोमे भिक्षुवे आसीविसा । कतमे चत्तारो ? आगतविसो न घोरविसो, घोरविसो न आगतविसो, आगतविसो च घोरविसो च नेवागतविसो न घोरविसो -- इमे स्रो, भिक्षुवे, चत्तारो आसीविसा । एवमेव स्रो भिक्षुवे चत्तारो आसीविसूपमा पुगला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? आगतविसो न घोरविसो घोरविसो न आगतविसो आगतविसो च घोरविसो च, नेवागतविसो न घोरविसो ।

२ “कथं च भिक्षुवे पुगलो आगतविसो होति, न घोरविसो ? इध भिक्षुवे एकञ्चो पुगलो अभिण्हं कुज्जाति । सो च स्वस्स बोधो न दीघरत्तं अनुसेति । एव स्रो भिक्षुवे पुगलो आगतविसो होति न घोरविसो । सेम्यथापि सो भिक्षुवे आसीविसो आगतविसो न घोरविसो तथूपमाह भिक्षुवे इमं पुगलं वदामि ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो घोरविसो होत्ति, न आगत-
विसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अभिण्हं कुञ्जति ।
सो च ख्वस्स कोधो दीघरत्तं अनुसेत्ति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो
घोरविसो होत्ति, न आगतविसो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो
घोरविसो, न आगतविसो, तथूपमाहं, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि । 5

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो आगतविसो च होत्ति घोरविसो
च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अभिण्हं कुञ्जति । सो च ख्वस्स
कोधो दीघरत्तं अनुसेत्ति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो आगतविसो च
होत्ति घोरविसो च । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो आगतविसो
च घोरविसो च, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गलं वदामि । 10

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवागतविसो होत्ति न घोर-
सो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अभिण्हं कुञ्जति ।
च ख्वस्स कोधो न दीघरत्तं अनुसेत्ति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो
आगतविसो होत्ति, न घोरविसो । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, आसीविसो
आगतविसो न घोरविसो, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गलं वदामि । 15
मे खो, भिक्खवे, चत्तारो आसीविसूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
वेर्कस्मि” ति ।

वलाहकवग्गो एकादसमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे वलाहा' कुम्भउदकरहदा', द्वे होन्ति अम्बानि ।
मूसिका वलीवद्दा रुक्खा, आसीविसेन ते दसा ति ॥

१२. केसिवग्गो

१. केसिसुत्तं

१ अथ खो केसि' अस्सदम्मसारथि येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं' निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नं खो केसि अस्सदम्मसारथि भगवा एतदवोच -

१ वलाहककुम्भा उदकरहदा - स्या०, रो० । २ केसी - स्या०, रो०

३ “कथं च, भिक्षुवे, पुग्गलो फेग्गु होति सारपरिवारो ? इध, भिक्षुवे, एकञ्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापयम्मो, परिता व स्वस्स होति सीलवती कल्याणघम्मा । एव स्रो, भिक्षुवे, पुग्गलं फेग्गु होति सारपरिवारो । सम्यथापि सो, भिक्षुवे, रुक्खा फेग्गु सार परिवारो, तथूपमाह, भिक्षुवे, इम पुग्गलं वदामि ।

४ “कथं च, भिक्षुवे, पुग्गलो सारो होति फेग्गुपरिवारो ? इध, भिक्षुवे, एकञ्चो पुग्गलो सीलवा होति कल्याणघम्मा, परिता व स्वस्स होति दुस्सीला पापघम्मा । एव स्रो, भिक्षुवे, पुग्गलो सारो होति फेग्गुपरिवारो । सम्यथापि सो, भिक्षुवे, रुक्खो सारो फेग्गुपरि वारो, तथूपमाह, भिक्षुवे, इम पुग्गलं वदामि ।

५ “कथं च, भिक्षुवे, पुग्गलो सारो होति सारपरिवारो ? इध भिक्षुवे, एकञ्चो पुग्गलो सीलवा होति कल्याणघम्मो, परिता पिस्स होति सीलवती कल्याणघम्मा । एव स्रो, भिक्षुवे, पुग्गलो सारो होति सारपरिवारो । सम्यथापि सो, भिक्षुवे, रुक्खा सारो सारपरि वारो तथूपमाह भिक्षुवे, इम पुग्गलं वदामि । इमे स्रो, भिक्षुवे, चत्तारो रुक्खूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

१० आसीविसधुलं

१ “चत्तारोमे, भिक्षुवे, आसीविसा । क्वत्तमे चत्तारो ? आगतविसो न घोरविसो घोरविसो न आगतविसो आगतविसो च घोरविसो च नेमागतविसो न घोरविसो — इमे स्रो भिक्षुवे, चत्तारो आसीविसा । एवमेव स्रो भिक्षुवे, चत्तारो आसीविसूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । क्वत्तम चत्तारो ? आगतविसो न घोरविसो घोरविसो न आगतविसो आगतविसो च घोरविसो च, नेमागतविसो न घोरविसो ।

२ “कथं च भिक्षुवे पुग्गलो आगतविसो होति न घोर विसो ? इध भिक्षुवे एकञ्चो पुग्गलो भमिण्ह कुज्जति । सो च स्वस्स कोधो न दीघरत्त अनुसेति । एव स्रो भिक्षुवे पुग्गलो आगतविसो होति न घोरविसो । सम्यथापि सो भिक्षुवे आसीविसो आगतविसो, न घोरविसो तथूपमाह भिक्षुवे इम पुग्गलं वदामि ।

“सचे मे, केसि, पुरिसदम्मो सण्हेन विनय न उपेति, फरुसेन विनय न उपेति, सण्हफरुसेन विनयं न उपेति, हनामि न, केसी” ति ।

५ “न^१ खो^१, भन्ते, भगवतो पाणातिपातो कप्पति । अथ च पन भगवा एवमाह — ‘हनामि, न केसी’” ति ।

“सच्च, केसि । न तथागतस्स पाणातिपातो कप्पति । अपि 5
च यो पुरिसदम्मो सण्हेन विनय न उपेति, फरुसेन विनय न उपेति, सण्हफरुसेन विनय न उपेति, न त तथागतो वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नहाचारी वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जन्ति । वधो हेसो, केसि, अरियस्स विनये — य न तथागतो वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नहाचारी वत्तव्व अनुसासितव्व 10
मञ्जन्ती” ति ।

६ “सो हि नून, भन्ते^२, सुहतो^३ होति — य न तथागतो वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नहाचारी वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जन्ती ति । अभिक्कन्त, भन्ते, अभिक्कन्त, भन्ते पे० उपासक 15
[, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत” ति ।

२. जवसुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्सा-जानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्ख गच्छति । कतमेहि चतूहि ? अज्जवेन^१, जवेन, खन्तिया, सोरच्चेन — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो” अस्साजानीयो राजारहो होति, राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्ख गच्छति । 20

२ “एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे० अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्स । कतमेहि चतूहि ? अज्जवेन, जवेन, खन्तिया, सोरच्चेन — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे० अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्सा” ति । 25

१-१ नो - स्या०, रो० । २ यो भन्ते - रो० । ३ सुववो - स्या०, सुगतहतो - दो - रो० ।

२ "त्व खोसि", केसि, पञ्चमातो' अस्सदम्मसारथी ति' । क्व पन त्व, केसि, अस्सदम्म विनेसी' ति ?

"अह खो, भन्ते, अस्सदम्म सण्हेन पि विनेमि, फस्सेन पि विनेमि, सण्हफस्सेन पि विनेमी' ति ।

५ "सचे ते, केसि, अस्सदम्मो सण्हेन विनय न उपेत्ति, फस्सेन विनय न उपेत्ति, सण्हफस्सेन' विनय न उपेत्ति, किन्ति न करोसी' ति ।

"सचे मे, भन्ते, अस्सदम्मो सण्हेन विनय न उपेत्ति, फस्सेन विनय न उपेत्ति, सण्हफस्सेन विनय न उपेत्ति, हनामि न, भन्ते । त्वं किं हेतु ? मा मे आचरियकुलस्स अवण्णो अहोसी ति ।

१० ३ "भगवा पन, भन्ते, अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि । क्व पन भन्ते, भगवा पुरिसदम्म विनेसी' ति ?

"अह खो, केसि, पुरिसदम्म सण्हेन पि विनेमि, फस्सेन पि विनेमि, सण्हफस्सेन पि विनेमि । तत्रिद, केसि सण्हस्मि - इति काय सुचरित इति कायसुचरितस्स विपाको, इति वचीसुचरित इति वची सुचरितस्स विपाको, इति मनोसुचरित इति मनोसुचरितस्स विपाको इति देवा इति मनुस्सा ति । तत्रिद केसि, फस्सस्मि - इति क्व पुच्चरित इति कायदुच्चरितस्स विपाको, इति वचीदुच्चरित इति वचीदुच्चरितस्स विपाको इति मनोदुच्चरित इति मनोदुच्चरितस्स विपाको, इति निरयो, इति तिरच्छानयोनि इति पेत्तिविसयो ति ।

२० "तत्रिद, केसि सण्हफस्सस्मि - इति कायसुचरित इति काय सुचरितस्स विपाको इति कायदुच्चरित इति कायदुच्चरितस्स विपाको इति वचीसुचरित इति वचीसुचरितस्स विपाको, इति वचीदुच्चरित इति वचीदुच्चरितस्स विपाको इति मनोसुचरित इति मनोसुचरितस्स विपाको इति मनोदुच्चरित इति मनोदुच्चरितस्स विपाको, इति देवा इति मनुस्सा, इति निरयो इति तिरच्छानयोनि इति पेत्तिविसयो" ति

२५ ४ "सचे ते भन्ते पुरिसदम्मो सण्हेन विनयं न उपेत्ति फस्सेन विनयं न उपेत्ति सण्हफस्सेन विनयं न उपेत्ति, किन्ति भगवा करोती' ति ?

“सचे मे, केसि, पुरिसदम्मो सण्हेन विनयं न उपेति, फरुसेन विनय न उपेति, सण्हफरुसेन विनय न उपेति, हनामि न, केसी” ति ।

५. “न^१ खो^१, भन्ते, भगवतो पाणातिपातो कप्पति । अथ च पन भगवा एवमाह — ‘हनामि, न केसी’” ति ।

“सच्च, केसि । न तथागतस्स पाणातिपातो कप्पति । अपि च यो पुरिसदम्मो सण्हेन विनय न उपेति, फरुसेन विनय न उपेति, सण्हफरुसेन विनयं न उपेति, न त तथागतो वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नह्यचारी वत्तव्वं अनुसासितव्व मञ्जन्ति । वधो हेसो, केसि, अरियस्स विनये — य न तथागतो वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नह्यचारी वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जन्ती” ति ।

६. “सो हि नून, भन्ते^२, सुहतो^३ होति — य न तथागतो वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जति, ना पि विञ्जू सन्नह्यचारी वत्तव्व अनुसासितव्व मञ्जन्ती ति । अभिक्कन्त, भन्ते, अभिक्कन्त, भन्ते पे० उपासक म, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत” ति ।

२. जवसुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्सा-जानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्ख गच्छति । कतमेहि चतूहि ? अज्जवेन^४, जवेन, खन्तिया, सोरच्चेन — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो” अस्साजानीयो राजारहो होति, राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्ख गच्छति ।

२ “एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे० अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्स । कतमेहि चतूहि ? अज्जवेन, जवेन, खन्तिया, सोरच्चेन — इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे० अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्सा” ति ।

१-१ नो - स्या०, रो० । २ यो भन्ते - रो० । ३ सुवधो - स्या०, सुगतहतो - रो० । ४ आज्जवेन - स्या० । ५ भद्दो - रो० ।

३ पतोबसुत्त

१ “चत्तारोमे भिक्खवे, भद्रा’ अस्साजानीया’ सन्तो सविज्ज
माना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो भद्रो
अस्साजानीयो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति सवेग आपज्जति - ‘किं
नु खो म अज्ज अस्सदम्मसारधि कारण कारेस्सति, किमस्साह पटि
करोमी’ ति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकञ्चो भद्रो अस्साजानीयो
होति । अय, भिक्खवे, पठमो भद्रो अस्साजानीयो सन्तो सविज्जमानो
लोकास्मि ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकञ्चो भद्रो अस्साजानीयो न
हेव खो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति’ सवेग आपज्जति, अपि च खो
लोमवेधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति - ‘किं नु खो म अज्ज अस्स-
दम्मसारधि कारण कारेस्सति, किमस्साह पटिकरोमी’ ति । एवरूपो
पि भिक्खवे, इधेकञ्चो भद्रो अस्साजानीयो होति । अयं, भिक्खवे,
दुतियो भद्रो अस्साजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकञ्चो भद्रो अस्साजानीयो न
हेव खो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति सवेग आपज्जति ना पि साम
वेधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति, अपि च खो चम्मवेधविद्धो
सविज्जति सवेग आपज्जति - ‘किं नु खो म अज्ज अस्सदम्मसारधि
कारण कारेस्सति किमस्साह पटिकरोमी’ ति । एवरूपो पि, भिक्खवे,
इधेकञ्चो भद्रो अस्साजानीयो होति । अय भिक्खवे, ततिया इधो
अस्साजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि ।

४ “पुन च पर भिक्खवे इधेकञ्चो भद्रो अस्साजानीया न
एव ता पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति सवेग आपज्जति ना पि सो
पधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति नापि चम्मवेधविद्धो सविज्जति
सवेग आपज्जति अपि च ता अट्ठियधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति -
‘किं नु ता म अज्ज अस्सदम्मसारधि कारण कारेस्सति किमस्साह
पटिकरोमी ति । एवरूपो पि भिक्खवे इधेकञ्चो भद्रो अस्साजानीयो
होति । अय भिक्खवे पणुत्थो भद्रो अस्साजानीयो सन्तो सविज्ज

१-१ अ(१) अस्साजानीया - १ । २ अ - १ । ३ सविज्जति - अ ।

४ अ(१) अस्साजानीया - १ ।

मानो लोकस्मि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो भद्रा अस्साजानीया सन्तो
सविज्जमाना लोकस्मि ।

५ “एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारोमे भद्रा पुरिसाजानीया सन्तो
सविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
भद्रो पुरिसाजानीयो सुणाति — ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा 5
इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति । सो तेन सविज्जति,
सवेग आपज्जति । सविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव
परमसच्च सच्छिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्झ पस्सति । सेय्यथापि
सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति सवेग
आपज्जति, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं भद्र पुरिसाजानीय वदामि । 10
एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो^३ होति । अय,
भिक्खवे, पठमो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकस्मि ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो न
हेव खो सुणाति — ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो
वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति, अपि च खो साम पस्सति इत्थि वा 15
पुरिस वा दुक्खित वा कालङ्कत वा । सो तेन सविज्जति, सवेग आप-
ज्जति । सविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव परमसच्च
सच्छिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्झ पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे,
भद्रो अस्साजानीयो लोमवेधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति, तथूप-
माह, भिक्खवे, इम भद्र पुरिसाजानीय वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, 20
इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो होति । अय, भिक्खवे, दुतियो भद्रो
पुरिसाजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकस्मि ।

७. “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो न
हेव खो सुणाति — ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो
वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति, ना पि साम पस्सति इत्थि वा पुरिस 25
वा दुक्खित वा कालङ्कत वा, अपि च ख्वस्स जाति वा सालोहितो वा
दुक्खितो वा होति कालङ्कतो वा । सो तेन सविज्जति, सवेग आप-
ज्जति । सविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव परम-
सच्चं सच्छिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्झ पस्सति । सेय्यथापि सो,
भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो चम्मवेधविद्धो सविज्जति सवेग आप- 30

३ पतोदसुत्त

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीया” सन्तो सविज्ज-
माना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो भद्रो
अस्साजानीयो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति सवेग आपज्जति - ‘किं
नु खो म अज्ज अस्सदम्मसारथि कारण कारेस्सति, किमस्साह पटि
करोमी’ ति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीया
होति । अय, भिक्खवे, पठमो भद्रो अस्साजानीयो सन्तो सविज्जमानो
लोकास्मि ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो न
हेव खो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति” सवेग आपज्जति, अपि च खो
सोमवेधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति - ‘किं नु खो म अज्ज अस्स-
दम्मसारथि कारण कारेस्सति, किमस्साह पटिकरोमी’ ति ! एवरूपो
पि भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो होति । अय, भिक्खव,
दुतियो भद्रो अस्साजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो न
हेव खो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति सवेग आपज्जति ना पि सोम-
वेधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति, अपि च खो चम्मवधविद्धो
सविज्जति सवेग आपज्जति - ‘किं नु खो म अज्ज अस्सदम्मसारथि
कारण कारेस्सति किमस्साह पटिकरोमी’ ति ! एवरूपो पि, भिक्खव
इधेकच्चो भद्रो अस्साजानीयो होति । अय, भिक्खवे, सत्तियो भद्रो
अस्साजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि ।

४ “पुन च पर भिक्खवे इधमच्चो भद्रो अस्साजानीया न
हेव खो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति सवेग आपज्जति ना पि साम
वेधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति नापि चम्मवधविद्धो सविज्जति
मवग आपज्जति अपि च खो अट्टिवेधविद्धो सविज्जति मवग आपज्जति -
‘किं नु खो म अज्ज अस्सदम्मसारथि कारण कारेस्सति किमस्साह
पटिकरोमी ति । एवरूपो पि भिक्खव इधमच्चो भद्रो अस्साजानीयो
होति । अयं भिक्खव पतुत्था भद्रो अस्साजानीयो सन्तो सविज्ज-

१-१ अतो अस्साजानीया - रो । २ अय - रो । ३ सविज्जति - रो ।

४ अट्टिवेधविद्धो - रो ।

मानो लोकस्मि । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो भद्रा अस्साजानीया सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि ।

५ “एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारोमे भद्रा पुरिसाजानीया सन्तो सविज्जमाना लोकस्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो सुणाति - ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति । सो तेन सविज्जति, सवेग आपज्जति । सविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव परमसच्च सच्छिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्ज पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो पतोदच्छाय दिस्वा सविज्जति सवेग आपज्जति, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं भद्रं पुरिसाजानीय वदामि । एवरूपो -पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो^१ होति । अय, भिक्खवे, पठमो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकस्मि ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो न हेव खो सुणाति - ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति, अपि च खो साम पस्सति इत्थि वा पुरिसं वा-दुक्खित वा कालङ्कत वा । सो तेन सविज्जति, सवेग आपज्जति । सविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव परमसच्च सच्छिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्ज पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो लोमवेधविद्धो सविज्जति सवेग आपज्जति, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं भद्रं पुरिसाजानीय वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो होति । अय, भिक्खवे, दुतियो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकस्मि ।

७ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो न हेव खो सुणाति - ‘अमुकस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालङ्कतो वा’ ति, ना पि साम पस्सति इत्थि वा पुरिसं वा दुक्खित वा कालङ्कत वा, अपि च ख्वस्स जाति वा सालोहितो वा दुक्खितो वा होति कालङ्कतो वा । सो तेन सविज्जति, सवेग आपज्जति । सविग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो कायेन चैव परमसच्च सच्छिकरोति, पञ्जाय च अतिविज्ज पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो चम्मवेधविद्धो सविज्जति सवेग आप-

१ कालकतो - सी०, स्या०, रो० । २ पुगलो - रो० ।

ज्जति, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं भद्रं पुरिसाजानीयं वदामि । एवस्सोपि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो होति । अयं, भिक्खवे, सत्तियो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि ।

८ “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो न हेव सो सुणाति — ‘अमुक्कस्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा दुक्खितो वा कालक्कृतो वा’ ति, नापि सामं पस्सति इत्थि वा पुरिसं वा दुक्खितं वा कालक्कृतं वा, नापिस्स भाति वा सामोहितो वा दुक्खितो वा होति कालक्कृतो वा, अपि च सो सामंमेव फुट्ठो होति सारीरकाहि वेदनाहि दुक्खाहि तिब्बाहि खराहि कटुकाहि असताहि अमनापाहि पाणहराहि । सो तेन सविज्जति, सवेगं आपज्जति । सधिग्गो योनिसो पदहति । पहितत्तो भायेन चैव परमसच्चं सच्छिक्करोति, पठ्ठाय च अतिविज्जं पस्सति । सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्साजानीयो अट्ठिवेधविट्ठो सविज्जति सवेगं आपज्जति तथूपमाह, भिक्खवे, इमं भद्रं पुरिसाजानीयं वदामि । एवस्सोपि, भिक्खवे, इधेकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो होति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो भद्रो पुरिसाजानीयो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि । इमे सो, भिक्खवे, चत्तारो मां पुरिसाजानीया सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

४ नागसुत्त

१ “चतुहि भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतो रज्ज्जो नागो राज्ञा रहो होति राजभोग्गो रज्ज्जो अज्जं तेव सङ्गं गच्छति । क्वमेहि चतुहि ? इधं भिक्खवे, रज्ज्जो नागो सोत्ता च होति, हन्ता च, सन्तं च गन्ता च ।

२ “कथं च भिक्खवे रज्ज्जो नागो सोत्ता होति ? इधं, भिक्खवे रज्ज्जो नागो यमेन हत्थिदम्मसारथिं कारणं कारति — यदि वा कन्तपुव्वं यदि वा अकन्तपुव्वं — तं अट्ठिं कत्वा मनसि कत्वा सम्भवेत्ता समन्नाहरित्वा भोग्गिसोत्तो सुणाति । भिक्खवे, रज्ज्जो नागो सोत्ता होति ॥”

३. “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो हन्ता होति ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थि पि हनति^१, हत्थारूह पि हनति, अस्स पि हनति । अस्सारूह पि हनति, रथ पि हनति, रथिकं पि हनति, पत्तिक पि हनति । एव खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो हन्ता होति ।

5

४. “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो खन्ता होति ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो खमो होति सत्तिप्पहारान असिप्पहारानं उसुप्पहारान फरसुप्पहारानं^३ भेरिपणवसङ्घतिणवनिन्नाद-सदान । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो खन्ता होति ।

५ “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो गन्ता होति ? इध, 10
भिक्खवे, रञ्जो नागो यमेनं हत्थिदम्मसारथि दिस पेसेति — यदि वा गतपुब्ब यदि वा अगतपुब्ब — त^३ खिप्पमेव गन्ता होति । एव खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो गन्ता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि^४ समन्नागतो रञ्जो नागो राजारहो होति राजभोगो, रञ्जो अङ्ग तेव^५ सङ्घं गच्छति ।

15

६ “एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति .. पे० अनुत्तरः पुञ्जक्खेत्त लोकस्स । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सोता च होति, हन्ता च, खन्ता च, गन्ता च ।

७ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सोता होति ? इध, भिक्खवे, 20
भिक्खु तथागतप्पवेदिते धम्मविनये देसियमाने अट्ठि कत्वा मनसि कत्वा सब्वचेतसा समन्नाहरित्वा ओहितसोतो, धम्म सुणाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु सोता होति ।

८ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु हन्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्न कामवितक्क नाधिवासेति पजहति विनोदेति हनति^१ 25
व्यन्तीकरोति^२ अनभाव गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्क पे० उप्पन्न विहिंसावितक्क पे० उप्पन्नूप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति

१ हन्ति — रो० । २ स्या० पोत्यके नत्थि । ३ रो० पोत्यके नत्थि ।
४ धम्मेहि — रो० । ५ त्वेव — स्या० । ६ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेमु नत्थि ।

पजहति विनोदेतिः हनति व्यन्तीकरोति अनभाव गमेति । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु हन्ता होति ।

९ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सन्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु समो होति सीतस्स उष्णस्स जिघच्छाय पिपासाय, षसमकस-
धातातपसिर्रिसपसम्फस्सान दुरुत्तान दुरागतान वचनपथान उप्पन्नानं
सारीरिकान वेदनान दुवस्सान तिब्बान खरान कट्टवान असातान अमना
पान पाणहरान अधिवासकजातिको होति । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु
सन्ता होति ।

१० “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु गन्ता होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु याय' दिसा अगतपुब्बा इमिना दीघेन अट्टुनाः यदिद सम्बसद्धार
समथो सन्नूपधिपटिनिस्समो तप्हाकस्यो विरागो निरोधो निब्बानं,
त सिप्पञ्जेव गन्ता होति । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु गन्ता होति ।
इमेहि सो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनय्यो होति ।

पे० अनुत्तर पुञ्जकसोत्त लोकस्सा” तिः ।।

५ ठामसुत्तः

१ “चत्तारिमानि भिक्खवे, ठानानि । कत्तमानि चत्तारि ?
अत्थि, भिक्खवे, ठान अमनाप कातु, त च कयिरमान अनत्थाय संवत्ति ।
अत्थि, भिक्खवे ठान अमनाप कातु, त च कयिरमान अत्थाय संवत्ति ।
अत्थि, भिक्खवे ठान मनाप कातु, त च कयिरमान अनत्थाय संवत्ति ।
अत्थि, भिक्खवे ठान मनाप कातु त च कयिरमानं अत्थाय संवत्ति ।।

२ “तत्र भिक्खवे यमिदं ठान अमनाप कातु, तं च कयिर-
मान अनत्थाय संवत्ति — इव भिक्खवे ठान उभयेनेव न कत्तव्वं
मञ्जति । यमिदं ठान अमनाप कातु इमिना पि न न कत्तव्वं
मञ्जति । यमिदं ठानं कयिरमान अनत्थाय संवत्ति इमिना पि
न न कत्तव्वं मञ्जति । इव भिक्खवे, ठान उभयेनेव न कत्तव्वं
मञ्जति ।।

१ ठिप्पानं—रो । २ अधिवासिकजातिको—रो । ३ या—स्या या ता—रो ।

४ यद्विदं—स्या । ५ ठं—ठी रो स्या पीत्यके नत्थि । ६ धनद्वार—रो ।

७ ठी स्या पीत्यकेणु नत्थि ।

३. "तत्र, भिक्खवे; यमिद ठानं अमनाप कातु, तं च कयिरमान
अत्थाय संवत्तति - इमस्मि, भिक्खवे, ठाने वालो च पण्डितो च वेदितब्बो
पुरिसत्थामे पुरिसविरिये पुरिसपरक्कमे । न, भिक्खवे, वालो इति पटि-
सञ्चिक्खति - 'किञ्चा पि खो इदं ठान अमनाप कातु, अथ चरहिद
ठान कयिरमान अत्थाय संवत्तती' ति । सो त ठान न करोति । तस्स 5
तं ठान अकयिरमान अनत्थाय संवत्तति । पण्डितो च खो, भिक्खवे,
इति पटिसञ्चिक्खति - 'किञ्चा पि खो इद ठान अमनापं कातुं, अथ
चरहिद ठान कयिरमान अत्थाय संवत्तती' ति । सो त ठान करोति ।
तस्स त ठान कयिरमान अत्थाय संवत्तति ।

४. "तत्र, भिक्खवे, यमिद ठान मनाप कातु, त च कयिरमान 10
अनत्थाय संवत्तति - इमस्मि पि, भिक्खवे, ठाने वालो च पण्डितो च
वेदितब्बो पुरिसत्थामे पुरिसविरिये पुरिसपरक्कमे । न, भिक्खवे, वालो
इति पटिसञ्चिक्खति - 'किञ्चा पि खो इद ठान मनाप कातु, अथ
चरहिद ठान कयिरमान अनत्थाय संवत्तती' ति । सो त ठान करोति ।
तस्स त ठान कयिरमान अनत्थाय संवत्तति । पण्डितो च खो, भिक्खवे, 15
इति पटिसञ्चिक्खति - 'किञ्चा पि खो इद ठान मनाप कातु, अथ
चरहिद ठान कयिरमान अनत्थाय संवत्तती' ति । सो त ठान न करोति ।
तस्स त ठान अकयिरमान अत्थाय संवत्तति ।

५. "तत्र, भिक्खवे, यमिदं ठानं मनाप कातु, त च कयिरमान
अत्थाय संवत्तति - इदं भिक्खवे, ठान उभयेनेव कत्तब्बं मञ्जति । 20
यमिद ठान मनाप कातु, इमिना पि न कत्तब्बं मञ्जति, यमिद ठान
कयिरमान अत्थाय संवत्तति, इमिना पि न कत्तब्बं मञ्जति । इदं,
भिक्खवे, ठान उभयेनेव कत्तब्बं मञ्जति । इमानि खो, भिक्खवे,
चत्तारि ठानानी" ति ।

६. अप्पमादसुत्तं

१. "चतूहि, भिक्खवे; ठानेहि अप्पमादो करणीयो । कतमेहि 25
चतूहि ? कायदुच्चरित, भिक्खवे, पजहथ, कायसुचरित भावेथ; तत्थ
च मा पमादत्थ । वचीदुच्चरित, भिक्खवे, पजहथ, वचीसुचरित भावेथ;
तत्थ च मा पमादत्थ । मनोदुच्चरितं, भिक्खवे, पजहथ, मनोसुचरित

भाषेय, तत्त च मा पमादत्थ । मिच्छादिर्द्वि, भिक्खवे, पप्रहय, सम्मा-
दिर्द्वि भावेय, तत्त च मा पमादत्थ ।

२ "यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो कायदुच्चरित पहीन होति
कायसुचरित भावित, वचीदुच्चरित पहीन होति वचीसुचरित भावित
5 मनोदुच्चरित पहीन होति मनोसुचरित भावित, मिच्छादिर्द्वि पहीना
होति सम्मादिर्द्वि भाविता, सो न भायति सम्परायिकस्स मरणस्सा" ति ।

७ आरक्खसुत्त

१ "चतूसु, भिक्खवे, ठानेसु अत्तरूपेण अप्पमादो सति चेतसो
आरक्खो करणीयो । क्तमेसु चतूसु ? 'मा मे रज्जनीयेसु धम्मेसु चित्त
रज्जी' ति अत्तरूपेण अप्पमादो सति चेतसो आरक्खो करणीयो, 'मा
10 मे दोसनीयेसु धम्मेसु चित्त दुस्सी' ति अत्तरूपेण अप्पमादो सति चेतसो
आरक्खो करणीयो 'मा मे मोहनीयेसु धम्मेसु चित्त मुग्ही' ति अत्त
रूपेण अप्पमादो सति चेतसो आरक्खो करणीयो, 'मा मे मदनीयेसु
धम्मेसु चित्त मज्जी' ति अत्तरूपेण अप्पमादो सति चेतसो आरक्खो
करणीयो ।

२ "यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो रज्जनीयेसु धम्मेसु चित्त
न रज्जति वीतरागत्ता दोसनीयेसु धम्मेसु चित्त न दुस्सति वीतदोसत्ता,
मोहनीयेसु धम्मेसु चित्त न मुग्घति वीतमोहत्ता, मदनीयेसु धम्मेसु चित्त
न मज्जति वीतमदत्ता सो न अम्मति न कम्मति न वेधति न सत्तात्तं
आपज्जति न च पन समणवचनहेतु पि गच्छती" ति ।

८ सवेज्जनीयसुत्त

१ "अत्तारिमानि भिक्खवे सट्ठस्स कुलपुत्तस्स वस्सनीयानि
गवेज्जनीयानि ठानानि । क्तमानि अत्तारि ? 'इध त्थमागतो आतो'
ति भिक्खवे सट्ठस्स कुलपुत्तस्स वस्सनीय सवेज्जनीय ठान । 'इध
त्थमागतो अनुत्तर सम्भासम्भोधि अभिसम्भुदो' ति भिक्खवे सट्ठस्स
कुलपुत्तस्स वस्सनीय सवेज्जनीय ठान । 'इध त्थमागतो अनुत्तर धम्म
25 धक्क पवत्तसी' ति भिक्खवे सट्ठस्स कुलपुत्तस्स वस्सनीय सवेज्जनीय
ठान । 'इध त्थमागतो अनुपादिसंसाय निब्बामपात्तया परिनिव्वुतो'

ति, भिक्खवे, सद्धस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीय सवेजनीय ठानं । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि सद्धस्स कुलपुत्तस्स दस्सनीयानि सवेजनीयानि ठानानी” ति ।

९. पठमभयसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, भयानि । कतमानि चत्तारि ? जातिभय, जराभयं, व्याधिभय^१, मरणभयं — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानी^२” ति ।

१०. दुतियभयसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, भयानि । कतमानि चत्तारि ? अग्निभय, उदकभय, राजभय, चोरभय — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानी^३” ति ।

केसिवग्गो द्वादसमो ।

तस्सुद्धानं

केसि जवो पतोदो च, नागो^४ ठानेन^५ पञ्चम ।
अप्पमादो^६ च आरक्खो, सवेजनीय^७ च द्वे भया ति ॥

१३. भयवग्गो

१. अत्तानुवादसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, भयानि । कतमानि चत्तारि ? अत्तानुवादभय, परानुवादभय, दण्डभय, दुग्गतिभय ।

२ “कतम च, भिक्खवे, अत्तानुवादभय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘अहं चेव खो पन कायेन दुच्चरित चरेय्य, वाचाय दुच्चरित चरेय्यं, मनसा दुच्चरित चरेय्य, किञ्च तं यं म^१ अत्ता सीलतो न उपवदेय्या’ ति । सो अत्तानुवादभयस्स भीतो

१ व्याधिभय — रो० । २ भयानानी — रो० । ३-३ नागठानेन — रो० ।

४ अपमादो — रो० । ५ वेजनीय — रो० । ६-६ त म — मी०, म — स्या०, त कम्म — रो० ।

कायदुच्चरित पहाय कायसुचरित भावेति, वचीदुच्चरित पहाय वची-
सुचरित भावेति, मनोदुच्चरित पहाय मनोसुचरित भावेति, सुद्व प्रतान
परिहरति । इद वुच्चति, भिक्षवे, अत्तानुवादभय ।

३ "कतम च, भिक्षवे, परानुवादभय ? इष, भिक्षवे,

5 एकञ्चो इति पटिसञ्चिवसति - 'अहं चैव सो पत कायन दुच्चरित
चरेय्य, वाचाय दुच्चरित चरेय्य, मनसा दुच्चरित चरेय्य, किञ्च व
कम्म परे सीसतो न उपवदेय्यु' ति ! सो परानुवादभयस्स भीता काय-
दुच्चरित पहाय कायसुचरित भावेति, वचीदुच्चरित पहाय वचीसुचरित
भावेति, मनोदुच्चरित पहाय मनोसुचरित भावेति, सुद्व अत्तान परि-
10 हरति । इद वुच्चति, भिक्षवे, परानुवादभय ।

४ "कतम च, भिक्षवे, दण्डभय ? इष, भिक्षवे, एकञ्चो
पस्सति चोर आगुचारि, राजानो गहेत्वा विविधा कम्मकरणा कारन्ते,
कसाहि पि ताळन्ते, वेत्तेहि पि ताळन्ते अददण्डकेहि' पि ताळन्ते, इत्थ
पि छिन्दन्ते पाद पि छिन्दन्ते, हत्थपाद पि छिन्दन्ते, कण्ण पि छिन्दन्ते
15 नास पि छिन्दन्ते कण्णनास पि छिन्दन्ते, बिलङ्गपालिक पि करोन्ते
सङ्गमुण्डिक पि करोन्ते, राहुमुस पि करोन्ते, जोतिमालिक पि करोन्ते,
हत्थपञ्जोतिक पि करोन्ते, एरमवत्तिक पि करोन्ते, चीरकवासिकं पि
करोन्ते एणेय्यक पि करोन्ते, वलिसमसिक पि करोन्ते, क्हापयक पि
करोन्ते सारापतच्छिक पि करोन्ते, पलिघपरिवत्तिक पि करोन्ते पसात्-
20 पीठक पि करोन्ते तत्तेन पि तेलेन ओसिञ्चन्ते, सुनसोहि पि सादापत्त
जीवन्तं पि सूले उत्तासेन्ते असिना पि सीस छिन्दन्ते । तस्स एव होति -
'यथारूपान सो पापकान कम्मन हेतु चोरं आगुचारि राजानो गहत्वा
विविधा कम्मकरणा कारेन्ति कसाहि पि ताळन्ति ... पे० असिना
पि सीस छिन्दन्ति अहं चैव सो पत एवरूप पापकम्म करय्य, म पि
25 राजानो गहत्वा एवरुपा विविधा कम्मकरणा कारेय्यु - असिना पि
सीस छिन्देय्यु ति । सो दण्डभयस्स भीतो न परेस पापत विलुम्पन्ता
थरति । कायदुच्चरित पहाय पे०... सुद्व अत्तान परिहरति । इद
वुच्चति भिक्षव दण्डभय ।

५ "कतम च भिक्षवे दुग्गतिभय ? इष भिक्षव, एकञ्चो
30 इति पटिगञ्जिगगति - 'कायदुच्चरितस्स सो पापको विपाको अग्नि

सम्परायं, वचीदुच्चरितस्स पापको विपाको अभिसम्पराय, मनोदुच्चरितस्स पापको विपाको अभिसम्पराय । अहं चेव खो पन कायेन दुच्चरितं चरेय्य, वाचाय दुच्चरितं चरेय्यं, मनसा दुच्चरितं चरेय्यं, किञ्च तं याहं न कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपातं निरय उपपज्जेय्य” ति । सो दुग्गतिभयस्स भीतो कायदुच्चरितं 5
पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय वचीसुचरितं भावेति, मनोदुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, सुद्धं अत्तानं परिहरति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, दुग्गतिभय । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानी” ति ।

२. ऊमिभयसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, भयानि उदकोरोहन्तस्स पाटिकिञ्चित्तब्बानि । कतमानि चत्तारि ? ऊमिभय, कुम्भीलभयं, आवट्टभय, सुसुकाभय - इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानि उदकोरोहन्तस्स पाटिकिञ्चित्तब्बानि । एवमेव खो, भिक्खवे, चत्तारि^१ भयानि^२ इधेकच्चस्स^३ कुलपुत्तस्स^४ इमस्मिं धम्मविनये अगारस्सा^५ अनगारिय पब्बजितस्स^६ पाटिकिञ्चित्तब्बानि । कतमानि चत्तारि ? ऊमिभय, कुम्भीलभय, 15
आवट्टभयं, सुसुकाभय ।

२ “कतमं च, भिक्खवे, ऊमिभय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो कुलपुत्तो सद्धा अगारस्सा अनगारिय पब्बजितो होति - ‘ओत्तिण्णोमिह जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, दुक्खोत्तिण्णो दुक्खपरेतो, अप्पेव नाम इमस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स अन्तकिरिया पञ्जायेथा’ ति ! तमेन तथा पब्बजितं समानं सब्रह्मचारिनो^१ ओवदन्ति अनुसासन्ति - ‘एव ते अभिक्कमित्तब्बं, एव ते पटिक्कमित्तब्बं, एवं ते आलोकेत्तब्बं, एव ते विलोकेत्तब्बं, एवं ते सम्मिञ्जितत्तब्बं, एव ते पसारित्तब्बं, एवं ते सद्धाट्ठिपत्तचीवर धारेत्तब्बं’ ति । तस्स एव होति - ‘मयं खो पुब्बे अगारियभूता समाना 25
अञ्जे ओवदाम पि अनुसासाम पि । इमे पनम्हाक पुत्तमत्ता मञ्जे

१ उपपज्जेय्य - रो० । २-२ रो० पोत्यके नत्थि । ३-३ इधेकच्चे कुलपुत्ते - रो० । ४ सद्धा अगारस्सा - सी०, स्या० । ५ पब्बजितो - सी०, पब्बजिते - रो० । ६ सब्रह्मचारी - रो० ।

नत्तमत्ता मञ्जे भ्रोवदितव्य अनुसासितव्य मञ्जन्ती' ति । सो
 कुपितो अनत्तमनो सिक्ख पञ्चकसाय हीनायावत्तति । अयं बुञ्चति,
 भिक्खवे, भिक्खु ऊमिमयस्स भीतो सिक्ख पञ्चकसाय हीनायावत्तो ।
 ऊमिमय ति लो, भिक्खवे, कोधूपायासस्सेत अधिवचन । इदं बुञ्चति
 ४ भिक्खव, ऊमिमय ।

३ "कतमं च, भिक्खवे, कुम्भीसभयं ? इयं, भिक्खवे, एकस्सो
 कुलपुत्तो सद्धा अगारस्सा अनगारियं पञ्चजितो होति - 'भोतिण्णोमि
 जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सहि उपाया-
 सेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो, अप्येव नाम इमस्स केवस्स दुक्ख-
 १० क्खन्वस्स अन्तकिरिया पञ्जायेया ति । तमेन तथा पञ्चजितं समत्तं
 सन्नद्धाचारिनो भ्रोवदन्ति अनुसासन्ति - 'इदं ते खादितव्यं, इदं ते न
 खादितव्यं, इदं ते भुञ्जितव्यं, इदं ते न भुञ्जितव्यं, इदं ते सायितव्यं,
 इदं ते न सायितव्यं, इदं ते पातव्यं, इदं ते न पातव्यं, कप्पियं ते खादितव्यं,
 अकप्पियं ते न खादितव्यं कप्पियं ते भुञ्जितव्यं, अकप्पियं ते न भुञ्जि-
 १५ तव्यं, कप्पियं ते सायितव्यं, अकप्पियं ते न सायितव्यं, कप्पियं ते पातव्यं,
 अकप्पियं ते न पातव्यं काले ते खादितव्यं, विकाले ते न खादितव्यं,
 काले ते भुञ्जितव्यं, विकाले ते न भुञ्जितव्यं काले ते सायितव्यं,
 विकाले ते न सायितव्यं काले ते पातव्यं विकाले ते न पातव्यं' ति ।
 तस्स एव होति - 'अयं लो पुब्बे अगारियभूता समाना मं इच्छामं तं
 २० खादामं, यं न इच्छामं न तं खादामं यं इच्छामं तं भुञ्जामं, यं न इच्छामं
 न तं भुञ्जामं यं इच्छामं तं सायामं यं न इच्छामं न तं सायामं, यं
 इच्छामं तं पिदामं' यं न इच्छामं न तं पिदामं कप्पियं पि खादामं
 अकप्पियं पि खादामं कप्पियं पि भुञ्जामं अकप्पियं पि भुञ्जामं कप्पियं
 पि सायामं अकप्पियं पि सायामं कप्पियं पि पिदामं अकप्पियं पि पिदामं
 २५ काले पि खादामं विकाले पि खादामं काले पि भुञ्जामं विकाले पि
 भुञ्जामं काले पि सायामं विकाले पि सायामं काले पि पिदामं विकाले पि
 पिदामं यं पि मो सद्धा गहपत्तिवा दिवा विकाले पणीतं छादनीयं वा
 भोजनीयं वा देवतिं तत्र पिमे मुक्खावरणं मञ्जे करोन्ती' ति । सो
 कुपितो अनत्तमनो सिक्खं पञ्चकसाय हीनायावत्तति । अयं बुञ्चति
 ३० भिक्खवे भिक्खु कुम्भीसभयस्स भीतो सिक्खं पञ्चकसाय हीनायावत्तो ।

भीलभयं ति खो, भिक्खवे, ओदरिक्तस्सेतं अधिवचन । इद वुच्चति,
भिक्खवे, कुम्भीलभय ।

४. “कतम च, भिक्खवे, आवट्टभय ? इध, भिक्खवे, एकच्चो
लपुत्तो^१ सद्धा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितो होति — ‘ओतिण्णोमिह
जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि, दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपाया- 5
हि दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो, अप्पेव नाम इमस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
अन्तकिरिया पञ्जायेथा’ ति । सो एव पब्बजितो समानो पुब्बण्हसमयं
निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय गाम वा निगम वा पिण्डाय पविसति
अरक्खितेनेव कायेन अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन चित्तेन अनु-
पट्ठिताय सतिया असवुतेहि इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति गहपति वा 10
गहपतिपुत्त वा पञ्चहि कामगुणेहि समप्पित समङ्गीभूत परिचारय-
मानं । तस्स एव होति — ‘मय खो पुब्बे अगारियभूता समाना पञ्चहि
कामगुणेहि समप्पिता समङ्गीभूता परिचारिम्हा^२, सविज्जन्ति^३ खो
पन मे कुले भोगा । सक्का भोगे च भुञ्जितु पुञ्जानि च कातु ।
यन्नूनाह सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जेय्यं 15
पुञ्जानि च करेय्य’ ति । सो सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति ।
अय वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु आवट्टभयस्स भीतो सिक्ख पच्चक्खाय
हीनायावत्तो । आवट्टभय ति खो, भिक्खवे, पञ्चत्तेत कामगुणान
अधिवचन । इद वुच्चति, भिक्खवे, आवट्टभयं ।

५ “कतमं च, भिक्खवे, सुसुकाभयं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो 20
लपुत्तो सद्धा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितो होति — ‘ओतिण्णोमिह
जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि
उपायासेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो, अप्पेव नाम इमस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स अन्तकिरिया पञ्जायेथा’ ति ! सो एव पब्बजितो समानो
पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय गाम वा निगम वा पिण्डाय 25
पविसति अरक्खितेनेव कायेन अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन चित्तेन
अनुपट्ठिताय सतिया असवुतेहि इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति मातुगाम
दुन्नित्थ वा दुप्पारुत्त वा । तस्स मातुगाम दिस्वा दुन्नित्थ वा दुप्पारुत्त
वा रागो चित्त अनुद्धसेति । सो रागानुद्धसितेन चित्तेन सिक्ख पच्च-
क्खाय हीनायावत्तति । अय वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु सुसुकाभयस्स 30

भीतो सिक्ख पञ्चक्खाय हीनायावत्तो । सुसुक्कामय ति खो, भिक्खव,
मातुगामस्सेत भधिवधन । इद वुच्चति, भिक्खवे, सुसुक्कामय । इमानि
सो, भिक्खवे, चत्तारि भयानि इधेकच्चस्स कुलपुत्तस्स इमास्स वम्म-
विनये भगारस्सा भनगारिय पब्बञ्चितस्स पाटिकस्सित्थानी” ति ।

३ पठमनानाकरणसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्सि ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो विविच्चवेव कामहि
विविच्च अकुससेहि धम्मोहि सवित्तक सविधार विवेक्ख पीतिसुख
पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेत्ति, त निकापत्ति, तन
च वित्ति आपज्जति । तत्थ छित्तो तदधिमुत्तो तच्चहुलविहारी अपरि
१० हीनो काल कुट्टमानो ब्रह्माकायिकान देवानं सहम्मत्त उपपज्जति ।
ब्रह्माकायिकान, भिक्खवे, देवान कप्पो आयुप्पमाण । तत्थ पुप्पुज्जतो
यावतायुक ठ्वा यावत्तक तेस देवान आयुप्पमाण त सच्च सेपेत्वा निरय
पि गच्छति त्तिरच्छदानयोनि पि गच्छति पत्तिविसय” पि गच्छति ।
भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक ठ्वा यावत्तक तस देवान भावु
१५ प्पमाण तं सच्च सेपेत्वा तस्मिंमेव भवे परिनिब्बायत्ति । अयं लो
भिक्खवे विसेसो अय भधिव्यासो” इय नानाकरण सुत्तवतो अरि-
सावकस्स अस्सुत्तवता पुप्पुज्जनेन, यदिद गत्तिया उपपत्तिया” सति ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकञ्चो पुग्गलो वित्तकविचारत्तं
वूपसमा अज्जत्त सम्पसाधन” चत्तो एकोदिभाव अविक्तक अविचार
२० समापिज पीतिसुख द्दुत्तिभं ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेत्ति,
त निकापत्ति, तन च वित्ति आपज्जति । तत्थ छित्तो तदधिमुत्तो तच्चहुल
विहारी अपरिहीना काल कुट्टमानो आभस्सरानं देवानं सहम्मत्त
उपपज्जति । आभस्सरान भिक्खवे देवान हे कप्पा आयुप्पमाण ।
तत्थ पुप्पुज्जतो यावतायुक ठ्वा यावत्तक तेस देवान आयुप्पमाण त
२५ सच्च सेपेत्वा निरय पि गच्छति त्तिरच्छदानयोनि पि गच्छति पत्तिविसय
पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक ठ्वा यावत्ता
तेस देवान आयुप्पमाण त सच्च सेपेत्वा तस्मिंमेव भवे परिनिब्बायत्ति ।

१ उज्जवत्ति - टी । २ पत्तिविसय - टी । ३ अविचारक - टी ।
४ उपपत्तिया - टी । ५ गणत्तारो - टी ।

अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुख च कायेन पटिसवेदेति यं तं अरिया आचिक्खन्ति - ‘उपेक्खको सतिमा सुखविहारी’ ति ततिय 5
ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, त निकामेति, तेन च विंत्ति आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो, काल कुरुमानो सुभकिण्हानं देवानं सहव्यतं उपपज्जति । सुभकिण्हान, भिक्खवे, देवान चत्तारो कप्पा आयुप्पमाणं । तत्थ पुथुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतक तेस देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति 10
तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्तिविसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतक तेस देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मिंयेव भवे परिनिब्बायति । अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति । 15

४ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्थङ्गमा अदुक्खमसुख उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सा- 20
देति, त निकामेति, तेन च विंत्ति आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो काल कुरुमानो वेह्फलान देवानं सहव्यत उपपज्जति । वेह्फलान, भिक्खवे, देवानं पञ्च कप्पसतानि आयुप्प-
माणं । तत्थ पुथुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतक तेस देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पेत्ति- 25
विसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतक तेस देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मिंयेव भवे परिनिब्बायति । अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकिस्सि” नि

भीतो सिक्खं पक्खक्खाय हीनायावत्तो । सुसुक्कामय ति खो, भिक्खवे,
मातुगामस्सेस अधिवचन । इद वुच्चति, भिक्खवे, सुसुक्कामय । इमानि
खो, भिक्खवे, चत्तारि भयानि इधेक्कच्चस्स कुलपुत्तम्स इमस्मि घम्म
विनये अगारस्मा अनगारिय पव्वजितस्स पाटिक्हित्थव्यानी” ति ।

३ पठमनानाकरणसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना भोक्कस्मि ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो विविच्चेष कामेहि
विविच्च अकुसलेहि घम्मेहि सवितक्क सविचार विवेकज पीतिसुख
पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, त निक्कामेति, तेन
च वित्ति आपज्जति । तत्थ ठित्तो तदधिमुत्तो तव्वहुलविहारी अपरि
हीनो काल कुरुमानो ब्रह्मकायिकान देवानं सहव्यत उपपज्जति’ ।
ब्रह्मकायिकान, भिक्खवे, देवान कप्पो आयुप्पमाण । तत्थ पुप्पुज्जनो
यावतायुक् उत्था यावतक तेस देवान आयुप्पमाण त सव्य खेपेत्था निरय
पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि गच्छति पेत्तियिसयं’ पि गच्छति ।
भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक् उत्था यावतक तेस देवान आयु
प्पमाण त सव्य खेपेत्था तस्मियेव भवे परिनिव्वायति । अय खो,
भिक्खवे विसेसो अय अधिप्पयासो’ इद नानाकरण सुतवतो अरिय-
सावकस्स अस्सुतवता पुप्पुज्जनेन, यदिद गतिया उपपत्तिया’ सति ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेक्कच्चो पुग्गलो वितक्कविचारान
यूपसमा अज्जस सम्पसादनं’ चेतसो एकोदिभाव अधितक्क अधिचार
समाधिज पीतिसुख दुत्तियं ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति,
त निक्कामेति, तेन च वित्ति आपज्जति । तत्थ ठित्तो तदधिमुत्तो तव्वहुस
विहारी अपरिहीनो काल कुरुमानो आमस्सरान देवानं सहव्यत
उपपज्जति । आमस्सरान, भिक्खवे, देवान द्वे यप्पा आयुप्पमाण ।
तत्थ पुप्पुज्जनो यावतायुक् उत्था यावतक तेस देवान आयुप्पमाण त
सव्य खेपेत्था निरय पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि गच्छति पेत्तियिसय
पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक् उत्था यावतक
तेसं देवानं आयुप्पमाण त सव्यं खेपेत्था तस्मियेव भवे परिनिव्वायति ।

१ उज्जति - रो । २ पित्तियिसयं - रो । ३ अधिप्पयासो - रो ।

४ उज्जति - रो । ५ मण्णारो - रो ।

अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति ।

३ “पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुख च कायेन पटिसवेदेति य तं अरिया आचिक्खन्ति - ‘उपेक्खको सतिमा सुखविहारी’ ति ततिय 5
ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, त निकामेति, तेन च वित्ति आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो, काल कुरुमानो सुभकिण्हानं देवान सहव्यत उपपज्जति । सुभकिण्हान, भिक्खवे, देवान चत्तारो कप्पा आयुप्पमाण । तत्थ पुथुज्जनो यावतायुकं 10
ठत्वा यावतक तेस देवान आयुप्पमाण त सब्ब खेपेत्वा निरय पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि गच्छति पेत्तिविसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक ठत्वा यावतक तेस देवान आयुप्पमाण त सब्ब खेपेत्वा तस्मियेव भवे परिनिब्बायति । अय खो, भिक्खवे, विसेसो अय अधिप्पयासो इद नानाकरण सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिद गतिया उपपत्तिया सति । 15

४ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्थङ्गमा अदुक्खमसुख उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सा- 20
देति, त निकामेति, तेन च वित्ति आपज्जति । तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो काल कुरुमानो वेहप्फलान देवान सहव्यत उपपज्जति । वेहप्फलान, भिक्खवे, देवान पञ्च कप्पसतानि आयुप्प-
माण । तत्थ पुथुज्जनो यावतायुक ठत्वा यावतक तेस देवान आयुप्पमाण त सब्ब खेपेत्वा निरय पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि गच्छति पेत्ति-
विसय पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुक ठत्वा यावतक 25
तेस देवान आयुप्पमाण त सब्ब खेपेत्वा तस्मियेव भवे परिनिब्बायति । अय खो, भिक्खवे, विसेसो अय अधिप्पयासो इद नानाकरण सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिद गतिया उपपत्तिया सति ।
इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्सिम” ति

४ द्वातितयनामाकरणसुत

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो विविच्चवेव कामेहि पे० पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगत वेदनागत सञ्जागत सङ्खारगत विञ्जाणगत, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्हतो सल्लतो अघतो आबाघतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो कायस्स भेदा पर मरणा सुद्धावासान देवान सहब्ब्यत्त उपपज्जति । अयं, भिक्खवे, उपपत्ति^१ असाधारणा पुयुज्जनेहि ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे इधेकच्चो पुग्गलो वितक्कविचारान वूपसमा .. पे० द्वातितय ज्ञान पे० ततितय ज्ञान पे० .. चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगत वेदनागत सञ्जागत सङ्खारगत विञ्जाणगत, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्हतो सल्लतो अघतो आबाघतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो कायस्स भेदा पर मरणा सुद्धावासान देवान सहब्ब्यत्त उपपज्जति । अयं, भिक्खवे, उपपत्ति असाधारणा पुयुज्जनेहि । इमे लो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

५ पठममेत्तासुत्तं

१ “चत्तारोमे भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो मेत्तासहगतने चेतसा एक विस फरित्वा विहरति, तथा द्वातितय तथा ततितय, तथा चतुत्थ । इति उद्धमघो त्तिरिय सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्त लोका मेत्तासहगतने चेतसा विपुसेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन अब्बावग्गणेन फरित्वा विहरति । सो तवस्सादेत्ति, त निकामेत्ति तेन च वित्ति आपज्जति । तत्थ ठितो तवधिमुत्तो तव्वहुलविहारी अपरिहीनो काल कुरुमानो ब्रह्म कायिकान देवान सहब्ब्यत्तं उपपज्जति । ब्रह्मकायिकाम भिक्खवे ववाम कप्पो आयुप्पमाण । तत्थ पुयुज्जनो यावतायुक् ठत्वा यावतक् तेस देवान आयुप्पमाण त् सव्व्य खेपेत्था निरय पि गच्छति त्तिरच्छानयोनि पि

गच्छति पत्तिविसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं
ठत्वा यावतकं तेस देवान् आयुप्पमाणं त सब्बं खेपेत्वा तस्मिंयेव भवे
परिनिब्बायति । अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं
नानाकरणं सुतवतो अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया
उपपत्तिया सति ।

5

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चे पुग्गलो करुणासहगतेन
चेतसा पे० मुदितासहगतेन चेतसा पे० उपेक्खासहगतेन
चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुत्तियं तथा तत्तियं तथा चत्तुत्थं ।
इति उद्धमधो तिरियं सब्बधिं सब्बत्ततायं सब्बाबन्तं लोकं उपेक्खा-
सहगतेन चेतसा विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवेरेण अब्बावज्जेन 10
फरित्वा विहरति । सो तदस्सादेति, तं निकामेति, तेन च वित्तिं आप-
ज्जति । तत्थं ठितो तदधिमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो कालं
कुरुमानो आभस्सरानं^१ देवान् सहव्यतं उपपज्जति । आभस्सरानं,
भिक्खवे, देवान् द्वे कप्पा आयुप्पमाणं । पे० सुभकिण्हानं देवान्
सहव्यतं उपपज्जति । सुभकिण्हानं, भिक्खवे, देवान् चत्तारो कप्पा 15
आयुप्पमाणं । पे० वेहप्फलानं देवान् सहव्यतं उपपज्जति । वेह-
प्फलानं, भिक्खवे, देवान् पञ्च कप्पसत्तानि आयुप्पमाणं । तत्थं
पुथुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेस देवान् आयुप्पमाणं तं
सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनिं पि गच्छति पत्तिविसयं
पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थं यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं 20
देवान् आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तस्मिंयेव भवे परिनिब्बायति ।
अयं खो, भिक्खवे, विसेसो अयं अधिप्पयासो इदं नानाकरणं सुतवतो
अरियसावकस्स अस्सुतवता पुथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया सति ।
इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकिस्मिं” ति ।

६. द्वितीयमेत्तासुतं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना 25
लोकिस्मिं । कतमे चत्तारो ? इधं, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो मेत्तासह-
गतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुत्तियं तथा तत्तियं तथा

१ स्या० पोत्थके पन करुणादयो तयो विहारा आभस्सरानीहि तीहि विसु विसु
योजेत्वा परिपुण्णमेव दस्सिता ।

चतुस्य । इति उद्धमघो तिरिय सव्वधि सव्वत्तताय सव्व्यायन्त सोक
मेत्तासहगततेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन अय्यावज्जेन
फरित्वा विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगत वेदनागत सञ्जागत
सङ्कारगत विञ्जाणगत ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्ठतो
सल्लतो अघतो आवाघतो परतो पलोकतो सुञ्चतो अनत्ततो समनु
पस्सति । सो कायस्स भेदा पर मरणा सुद्धावासान देवान सहव्यत
उपपज्जति । अयं, भिक्खवे, उपपत्ति असाधारणा पुयुज्जनेहि ।

२ “पुन च पर भिक्खवे, इधेक्खो पुगलो करुणा पे०
मुदिता .. पे० उपेक्खासहगततेन चेतसा एक विस फरित्वा विहरति,
तथा दुतिय तथा ततिय तथा चतुस्य । इति उद्धमघो तिरिय सव्वधि
सव्वत्तताय सव्व्यायन्त लोक उपेक्खासहगततेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन
अप्पमाणेन अवेरेन अय्यावज्जेन फरित्वा विहरति । सो यदेव तत्थ
होति रूपगत वेदनागत सञ्जागत सङ्कारगत विञ्जाणगत ते धम्मे
अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्ठतो सल्लतो अघतो आवाघतो परतो
पलोकतो सुञ्चतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो कायस्स भेदा परं
मरणा सुद्धावासान देवान सहव्यत उपपज्जति । अयं भिक्खवे, उपपत्ति
असाधारणा पुयुज्जनेहि । इमे सो भिक्खवे, चत्तारो पुगला सन्तो
सविज्जमाना सोक्खिस्म” ति ।

७. पठमतयागतअच्छरियसुत्त

१ “तथागतस्स, भिक्खवे अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा
चत्तारो अच्छरिया अन्नुता^१ धम्मा^२ पासुभवन्ति । कसमे चत्तारो ?
यदा भिक्खवे, बोधिसत्तो तुसिता नाया अधित्वा सतो सम्पजानो मातु
मृच्छि अोक्खमति, धय सवेवके लोके समारभे सव्वहाके सस्समण
आहाणिया पजाय सवेवमनुस्साय अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति
अतिक्खम्मव देवान देवानुभाव । या पि ता सोक्खन्तरिया अघा असंबुता
अपकारा अपकारतिमिसा यत्थपिमसं^३ चन्दिमसुरियान एवमहि
द्विवामं एवमहानुभावान आभा नानुभोन्ति सत्थ पि अप्पमाणो उळारो
ओभासो पातुभवति अतिक्खम्मव देवान देवानुभाव । य पि तत्थ सत्ता

१ अरं ओ - स्या रो । २-३ अन्नुतधम्मा - स्या । ३ अतिक्खेत्त - सी

उपपन्ना' ते पि तेनोभासेन अञ्जमञ्ज सञ्जानन्ति - 'अञ्जे पि किर, भो, सन्ति सत्ता इधूपपन्ना' ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स पातुभावा अय पठमो अच्छरियो अब्भुतो^१ धम्मो^२ पातुभवति ।

२ "पुन च पर, भिक्खवे, यदा बोधिसत्तो सतो सम्पजानो मातु-कुच्छिन्हा^३ निक्खमति, अथ सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समण-ब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति अतिक्कम्मेव देवान देवानुभाव । या पि ता लोकन्तरिका अघा असवुता अन्धकारा अन्धकारतिमिसा यत्थपिमेस चन्दिमसुरियान एव महिद्धिकान एवमहानुभावान आभा नानुभोन्ति, तत्थ पि अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति अतिक्कम्मेव देवान देवानुभावं । ये पि तत्थ सत्ता उपपन्ना ते पि तेनोभासेन अञ्जमञ्ज सञ्जानन्ति - 'अञ्जे पि किर, भो, सन्ति सत्ता इधूपपन्ना' ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स पातुभावा अय दुतियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो पातुभवति ।

३ "पुन च पर, भिक्खवे, यदा तथागतो अनुत्तर सम्मासम्बोधि अभिसम्बुज्झति, अथ सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति अतिक्कम्मेव देवान देवानुभाव । या पि ता लोकन्तरिका अघा असवुता अन्धकारा अन्धकारतिमिसा यत्थपिमेस चन्दिमसुरियान एवमहिद्धिकान एवमहानुभावान आभा नानुभोन्ति, तत्थ पि अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति अतिक्कम्मेव देवान देवानुभाव । ये पि तत्थ सत्ता उपपन्ना ते पि तेनोभासेन अञ्जमञ्ज सञ्जानन्ति - 'अञ्जे पि किर, भो, सन्ति सत्ता इधूपपन्ना' ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स पातुभावा अयं ततियो अच्छरियो अब्भुतो धम्मो पातुभवति ।

४ "पुन च पर, भिक्खवे, यदा तथागतो अनुत्तर धम्मचक्क पवत्तेति, अथ सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अप्पमाणो उळारो ओभासो पातुभवति अतिक्कम्मेव देवान देवानुभाव । या पि ता लोकन्तरिका अघा असवुता अन्धकारा अन्धकारतिसिसा यत्थपिमेस^४ चन्दिमसुरियान एवमहिद्धिकान एवमहानुभावान आभा नानुभोन्ति, तत्थ पि अप्पमाणो उळारो ओभासो

१ उपपन्ना - रो० । २-२ अब्भुतधम्मो - स्या० । ३ मातुकुच्छिन्हा - स्या०, रो० । ४ यत्थिमेस - स्या० ।

पातुभवति अतिक्वम्मेव देवान् देवानुभाष । ये पि तस्य सत्ता उपपन्ना
 ते पि तेनोभासेन अञ्जामञ्जं सञ्जानन्ति - 'अञ्जे पि क्रिर, भो,
 सन्ति सत्ता इधूपपन्ना' ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहत्तो सम्मा
 सम्बुद्धस्स पातुभावा अय चतुत्थो अच्चरियो अम्भुतो धम्मो पातुभवति ।
 5 तथागतस्स, भिक्खवे, अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा इमे चत्तारो
 अच्चरिया अम्भुता धम्मा पातुभवन्ती' ति ।

८ द्रुतियसभागतअच्चरियसुत्त

१ "तथागतस्स, भिक्खवे, अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा
 चत्तारो अच्चरिया अम्भुता धम्मा पातुभवन्ति । कसमे चत्तारो ?
 आलमारामा^१, भिक्खवे, पजा आलयरता आलयसम्मूदिता, सा तथा
 10 गतेन अनालये धम्मे देसियमाने सुस्सूसति सोत्त ओदहत्ति अञ्जा चित्त
 उपट्टपेत्ति^२ । तथागतस्स भिक्खवे अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा
 अय पठमो अच्चरियो अम्भुतो धम्मो पातुभवति ।

२ "मानारामा, भिक्खवे, पजा मानरता मानसम्मूदिता ।
 सा तथागतेन मानविनये धम्मे देसियमाने सुस्सूसति^३ सोत्त ओदहत्ति
 15 अञ्जा चित्त उपट्टपेत्ति । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स
 पातुभावा अयं द्रुतियो अच्चरियो अम्भुतो धम्मो पातुभवति ।

३ "अनुपसमारामा, भिक्खवे, पजा अनुपसमरता अनुपसम
 सम्मूदिता^४ । सा तथागतेन ओपसमिके धम्मे देसियमाने सुस्सूसति
 सोत्त ओदहत्ति अञ्जा चित्त उपट्टपेत्ति । तथागतस्स, भिक्खवे अरहत्तो
 20 सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा अयं त्रुतियो अच्चरियो अम्भुता धम्मो
 पातुभवति ।

४ "अविज्जागता भिक्खवे पजा अण्डभूता^५ परियोनद्धा ।
 सा तथागतेन^६ अविज्जाविनये धम्मे देसियमाने सुस्सूसति सोत्त ओदहत्ति
 अञ्जा चित्त उपट्टपेत्ति । तथागतस्स भिक्खवे अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स
 25 पातुभावा अयं चतुत्थो अच्चरियो अम्भुतो धम्मो पातुभवति । तथा

१ आलपारामा - रो । २ उपट्टपेत्ति - रो । ३ अनुपसम - त्या अनुपसमि -
 रो । ४ अनुपसमसम्मूदिता - रो । ५ अण्डभूता - त्या रो । ६ तथागतस्य -
 रो ।

गतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावा इमे चत्तारो
अच्छरिया अब्भुता धम्मा पातुभवन्ती” ति ।

६. आनन्दअच्छरियसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, अच्छरिया अब्भुता धम्मा आनन्दे ।
कतमे चत्तारो ? सचे, भिक्खवे, भिक्खुपरिसा आनन्दं दस्सनाय उपसङ्क-
मति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दो धम्म भासति, 5
भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, भिक्खुपरिसा
होति, अथ आनन्दो^१ तुण्ही भवति ।

२ “सचे, भिक्खवे, भिक्खुनिपरिसा आनन्द दस्सनाय उपसङ्क-
मति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्थ चे आनन्दा धम्मं भासति,
भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, भिक्खुनिपरिसा 10
होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति ।

३. “सचे, भिक्खवे, उपासकपरिसा आनन्द दस्सनाय उप-
सङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दा धम्मं
भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता, व भिक्खवे,
उपासकपरिसा होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति । 15

४. “सचे, भिक्खवे, उपासिकापरिसा आनन्द दस्सनाय उप-
सङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दो धम्मं भासति,
भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता व, भिक्खवे, उपासिका-
परिसा होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
अच्छरिया अब्भुता धम्मा आनन्दे” ति । 20

१०. चक्कवत्तिअच्छरियसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, अच्छरिया अब्भुता धम्मा रञ्जे
चक्कवत्तिमिह । कतमे चत्तारो ? सचे, भिक्खवे, खत्तियपरिसा राजानं
चक्कवत्ति दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र^१
चे राजा चक्कवत्ती भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अतित्ता
व, भिक्खवे, खत्तियपरिसा होति, अथ राजा चक्कवत्ती तुण्ही भवति । 25

२ "सचे, भिक्षवे, ब्राह्मणपरिसा राजान चक्कवत्ति दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे राजा चक्कवत्ती भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अत्तिता व, भिक्षवे, ब्राह्मण परिसा होति, अथ राजा चक्कवत्ती तुण्ही भवति ।

३ "सचे, भिक्षवे, गहपतिपरिसा राजान चक्कवत्ति दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे राजा चक्कवत्ती भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अत्तिता व, भिक्षवे, गहपति परिसा होति, अथ राजा चक्कवत्ती तुण्ही भवति ।

४ "सचे, भिक्षवे, समणपरिसा राजान चक्कवत्ति दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे राजा चक्कवत्ती भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अत्तिता व, भिक्षवे, समणपरिसा होति, अथ राजा चक्कवत्ती तुण्ही भवति । इमे खो, भिक्षवे, चत्तारो अञ्छरिया अम्भुता धम्मा रब्भे' चक्कवत्तिम्हि ।

५ "एवमेव खो, भिक्षवे, चत्तारो अञ्छरिया अम्भुता धम्मा आनन्दे । कस्समे चत्तारो ? सचे, भिक्षवे, भिक्षुपरिसा आनन्द दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दो धम्म भासति, भासितेन पि सा अत्तमना होति । अत्तिता व, भिक्षवे, भिक्षुपरिसा होति, अथ आनन्दो तुण्ही भवति ।

६ "सचे भिक्षवे भिक्षुनिपरिसा पे० सचे, भिक्षवे, उपासकपरिसा पे० सचे, भिक्षवे, उपासिकापरिसा आनन्द दस्सनाय उपसङ्कमति, दस्सनेन पि सा अत्तमना होति । तत्र चे आनन्दो धम्म भासति भासितेन पि सा अत्तमना होति । अत्तिता व, भिक्षवे, उपासिकापरिसा होति अथ आनन्दो तुण्ही भवति । इमे खो भिक्षवे चत्तारो अञ्छरिया अम्भुता धम्मा आनन्दे' ति ।

अथवम्भो तेरसमो ।

तस्सुद्दानं

अत्तानुवादकमि' च, द्वे च नाना द्वे च होन्ति ।

मेत्ता द्वे च अञ्छरिया, अपरा' च तथा दुवे' ति ॥

—०—

१४. पुग्गलवग्गो

१. संयोजनसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्सि । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति, उपपत्तिपटिलाभियानि^१ संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति ।

२ “इध पत्त, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि^१ होन्ति, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति ।

३ “इध पत्त, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि होन्ति ।

४. “इध पत्त, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति, भवपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति ।

५ “कत्तमस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि ? सकदागामिस्स । इमस्स खो, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि ।

६ “कत्तमस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि ? उद्धसोत्तस्स अकनिट्ठगामिनो । इमस्स खो, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि, भवपटिलाभियानि संयोजनानि अप्पहीनानि ।

७ “कत्तमस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि संयोजनानि पहीनानि, भवपटिलाभि-

१ उपपत्तिपटिलाभिकानि - स्या०, रो० । २ अप्पहीना - रो० ।

यानि सयोजनानि अप्यहीनानि ? अन्तरापरिनिव्यायिस्स । इमस्स स्रो, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि सयोजनानि पहीनानि, उपपत्ति पटिलाभियानि सयोजनानि पहीनानि, भवपटिलाभियानि सयोजनानि अप्यहीनानि ।

८ “कतमस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि सयोजनानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि सयोजनानि पहीनानि, भवपटिलाभियानि सयोजनानि पहीनानि ? अरूतो’ । इमस्स स्रो, भिक्खवे, पुग्गलस्स ओरम्भागियानि सयोजनानि पहीनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि सयोजनानि पहीनानि, भवपटिलाभियानि सयोजनानि पहीनानि । इमे स्रो, भिक्खवे चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमना सोकस्मि” ति ।

२ पटिमानसुत्त

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना सोकस्मि । कतमे चत्तारो ? युत्तप्पटिमानो, नो’ मुत्तप्पटिमानो, मुत्तप्पटिमानो, नो युत्तप्पटिमानो, युत्तप्पटिमानो च मुत्तप्पटिमानो च, नेव युत्तप्पटिमानो न मुत्तप्पटिमानो — इमे स्रो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना सोकस्मि” ति ।

३ उग्घटितञ्जुसुत्त

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना सोकस्मि । कतमे चत्तारो ? उग्घटितञ्जु विपञ्चितञ्जु’, नेय्यो’, पदपरमा — इमे स्रो, भिक्खवे चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना सोकस्मि’ ति ।

४ उट्टानफससुत्त

१ “चत्तारोमे भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना सोकस्मि । कतमे चत्तारो ? उट्टानपनूपजीयी न कम्मपसूपजीयी कम्मपसूपजीयी न उट्टानपनूपजीयी उट्टामपसूपजीयी नेव कम्मपसूपजीयी च

१ पुग्गला मीणावधाय - एवा । २ न - एवा रो । ३ विपञ्चितञ्जु - एवा रो । ४ नेय्यो - रो ।

नेव उट्टानफलूपजीवी न कम्मफलूपजीवी - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकरिम्म" ति ।

५. सावज्जसुत्तं

१. "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकरिम्म । कतमे चत्तारो ? सावज्जो, वज्जबहुलो, अप्पवज्जो, अनवज्जो ।

२ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो सावज्जो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सावज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, सावज्जेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, सावज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो सावज्जो होति ।

३. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो वज्जबहुलो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सावज्जेन बहुल कायकम्मेन समन्नागतो होति, अप्प अनवज्जेन, सावज्जेन बहुल वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अप्प अनवज्जेन, सावज्जेन बहुल मनोकम्मेन समन्नागतो होति, अप्प अनवज्जेन । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो वज्जबहुलो होति ।

४. "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पवज्जो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अनवज्जेन बहुल कायकम्मेन समन्नागतो होति, अप्प सावज्जेन, अनवज्जेन बहुल वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अप्प सावज्जेन, अनवज्जेन बहुल मनोकम्मेन समन्नागतो होति, अप्प सावज्जेन । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पवज्जो होति ।

५ "कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अनवज्जो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अनवज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो अनवज्जो होति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकरिम्म" ति ।

६. पठमसीलसुत्तं

१ "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकरिम्म । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु न परिपूरकारी होति, समाधिस्सिम्म न परिपूरकारी, पञ्जाय न परिपूरकारी ।

२ “इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी होति, समाधिस्मि न परिपूरकारी, पञ्जाय न परिपूरकारी ।

३ “इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी होति, समाधिस्मि परिपूरकारी, पञ्जाय न परिपूरकारी ।

४ “इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी होति, समाधिस्मि परिपूरकारी पञ्जाय परिपूरकारी । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

७ बुत्तियसीलसुत्त

१ “चत्तारोमे भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । क्तमे चत्तारो ? इष, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न सीलगरु होति न सीलाधिपतेय्यो, न समाधिगरु होति न समाधाधिपतेय्यो, न पञ्जागरु होति न पञ्जाधिपतेय्यो ।

२ “इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलगरु होति सीलाधिपतेय्यो न समाधिगरु होति न समाधाधिपतेय्यो, न पञ्जागरु होति न पञ्जाधिपतेय्यो ।

३ “इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलगरु होति सीलाधिपतेय्यो समाधिगरु होति समाधाधिपतेय्यो न पञ्जागरु होति न पञ्जाधिपतेय्यो ।

४ “इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलगरु होति सीलाधिपतेय्यो, समाधिगरु होति समाधाधिपतेय्यो पञ्जागरु होति पञ्जाधिपतेय्यो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

८ निबट्टसुत्त

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । क्तमे चत्तारो ? निबट्टकायो अनिबट्टचित्तो, अनिबट्टकायो निबट्टपित्ता अनिबट्टकाया च अनिबट्टचित्तो च, निबट्टकाया च निबट्टचित्तो च ।

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो निकट्टुकायो होति अनिकट्टुचित्तो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अरञ्जवनपत्थानि^१ पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति । सो तत्थ कामवितक्कं पि वितक्केति व्यापादवितक्कं पि वितक्केति विहिंसावितक्कं पि वितक्केति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो निकट्टुकायो होति अनिकट्टुचित्तो ।

5

३. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अनिकट्टुकायो होति निकट्टुचित्तो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति । सो तत्थ नेक्खम्मवितक्कं पि वितक्केति अब्यापादवितक्कं पि वितक्केति अविहिंसावितक्कं पि वितक्केति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो अनिकट्टुकायो होति निकट्टुचित्तो ।

10

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अनिकट्टुकायो च होति अनिकट्टुचित्तो च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न हेव खो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति । सो तत्थ कामवितक्कं पि वितक्केति व्यापादवितक्कं पि वितक्केति विहिंसावितक्कं पि वितक्केति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो अनिकट्टुकायो च होति अनिकट्टुचित्तो च ।

15

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो^२ निकट्टुकायो च होति निकट्टुचित्तो च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति । सो तत्थ नेक्खम्मवितक्कं पि वितक्केति अब्यापादवितक्कं पि वितक्केति अविहिंसावितक्कं पि वितक्केति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो निकट्टुकायो च होति निकट्टुचित्तो च । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकस्सि^३” ति ।

20

६. धम्मकथिकसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मकथिका । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो धम्मकथिको अप्प च भासति असहितं च, परिसाचस्स^१ न कुसला होति सहितासहितस्स । एवरूपो, भिक्खवे, धम्मकथिको एवरूपाय परिसाय धम्मकथिको त्वेव सङ्घं गच्छति ।

25

१ अरञ्जे वनपत्थानि - सी०, रो० । २ पुग्गला - रो० । ३ च - सी०, स्या०, रो० ।

२ “इष पन भिक्खवे, एकच्चो धम्मकथिको अप्य च भासति सहित च, परिसा चस्स कुसला होति सहितासहितस्स । एवरूपो, भिक्खवे, धम्मकथिको एवरूपाय परिसाय धम्मकथिको त्वेव सङ्ग गच्छति ।

३ “इष पन, भिक्खवे, एकच्चो धम्मकथिको बहु च भासति असहित च परिसा चस्स न कुसला होति सहितासहितस्स । एवरूपो, भिक्खवे, धम्मकथिको एवरूपाय परिसाय धम्मकथिको त्वेव सङ्ग गच्छति ।

४ “इष पन, भिक्खवे, एकच्चो धम्मकथिको बहु च भासति सहित च परिसा चस्स कुसला होति सहितासहितस्स । एवरूपो, भिक्खवे, धम्मकथिको एवरूपाय परिसाय धम्मकथिको त्वेव सङ्ग गच्छति । इमे खो, भिक्खवे चत्तारो धम्मकथिका” ति ।

१० वादीसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, वादी । कतमे चत्तारो ? अत्थि, भिक्खवे वादी अत्थतो परियादान गच्छति, नो व्यञ्जनतो, अत्थि, भिक्खवे, वादी व्यञ्जनतो’ परियादान गच्छति नो अत्थतो, अत्थि, भिक्खवे वादी अत्थतो च व्यञ्जनतो च परियादान गच्छति अत्थि, भिक्खवे वादी नेवत्थतो नो व्यञ्जनतो परियादान गच्छति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो वादी । अट्टानमेत, भिक्खवे अनवकासो म चतूहि पटिसम्मिदाहि समन्नागतो’ अत्थतो वा व्यञ्जनतो वा परियादान गच्छेम्या’ ति ।

पुमासवमो बुद्धसो ।

तस्सुद्दामं

सयोजन पटिभानो उग्घटितञ्चु उट्टानं’ ।

सावज्जो द्वे च सीलानि’, निकट्टु धम्म वादी वा ति ॥

— ० —

१ व्यञ्जनतो - रो । २ समन्नागतो भिक्खु - सी रया । ३ ठल - रो ।

४ सीलापि - रो ।

१५. आभावगो

१. आभासुत्तं

१ “चतस्सो इमा, भिक्खवे, आभा । कतमा चतस्सो ? चन्दाभा, सुरियाभा, अग्गाभा, पञ्जाभा — इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो आभा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमास चतस्सन्न^१ आभाण यदिद पञ्जाभा” ति ।

२. पभासुत्तं

१ “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पभा । कतमा चतस्सो ? चन्दप्पभा, सुरियप्पभा, अग्गिप्पभा, पञ्जापभा — इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पभा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमास चतस्सन्न पभाणं यदिद पञ्जापभा” ति ।

३. आलोकसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, आलोका । कतमे चत्तारो ? चन्दालोको, सुरियालोको, अग्गालोको, पञ्जालोको — इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो आलोका । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेस चतुन्न आलोकान यदिद पञ्जालोको” ति ।

४. ओभाससुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, ओभासा । कतमे चत्तारो ? चन्दोभासो, सुरियोभासो, अग्गोभासो, पञ्जोभासो — इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो ओभासा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेस चतुन्न ओभासान यदिद पञ्जोभासो” ति ।

५. पञ्जोतसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पञ्जोता । कतमे चत्तारो ? चन्द-पञ्जोतो, सुरियपञ्जोतो, अग्गिपञ्जोतो, पञ्जापञ्जोतो — इमे खो,

भिक्षुवे, चत्तारो पज्जोता । एतदग्ग, भिक्षुवे, इमेस चतुस्र पज्जोतान
यदिद पञ्जापज्जोतो' ति ।

६ पठमकालसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्षुवे, काला । कतमे चत्तारो ? कालेन
घम्मस्सवन, कालेन घम्मसाकच्छा, कालेन' सम्मसना', कालेन
विपस्सना - इमे सो, भिक्षुवे, चत्तारो काला" ति ।

७. दुत्तियकालसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्षुवे, काला सम्मा भावियमाना सम्मा
अनुपरिवत्तियमाना अनुपुब्बेन आसवान खय पापेन्ति । कतमे चत्तारो ?
कालेन घम्मस्सवन, कालेन घम्मसाकच्छा, कालेन सम्मसना, कालेन
विपस्सना - इमे सो, भिक्षुवे, चत्तारो काला सम्मा भावियमाना
सम्मा अनुपरिवत्तियमाना अनुपुब्बेन आसवान खय पापेन्ति ।

२ "सेम्यथापि, भिक्षुवे, उपरिपब्बते धुल्लफुसितके देवे
वस्सन्ते त उदक यथानिन्न पवत्तमानं पब्बतकन्दरपदरसास्सा परिपूरेति,
पब्बतकन्दरपदरसास्सा परिपूरा कुसोब्भे' परिपूरेन्ति, कुसोब्भा
परिपूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुन्नदियो परि
पूरेन्ति कुन्नदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति महानदियो
परिपूरा समुह' परिपूरेन्ति । एवमेव सो भिक्षुवे, इमे चत्तारो काला
सम्मा भावियमाना सम्मा अनुपरिवत्तियमाना अनुपुब्बेन आसवान खयं
पापेन्ती" ति ।

८ दुष्घरित्तसुत्त

१ "चत्तारिमानि, भिक्षुवे, वचीदुष्घरित्तानि । कतमानि
चत्तारि ? मुसावाधो पिसुणा वाच्चा, फरसा वाच्चा सम्पप्पसापो -
इमानि सो, भिक्षुवे, चत्तारि वचीदुष्घरित्तामी" ति ।

१-१ वाचन गमनी - नी रो वाचन लक्षणी - एवा । २ दुरमुत्थे - रो ।
३ एमुद'वाचर - नी रो तदुर'वाचर - एवा ।

६. सुचरितसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, वचीसुचरितानि । कतमानि चत्तारि ? सच्चवाचा, अपिसुणा^१ वाचा^१, सण्हा वाचा, मन्तभासा^१ — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वचीसुचरितानी” ति ।

१०. सारसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, सारा । कतमे चत्तारो ? सील-सारो, समाधिसारो, पञ्जासारो, विमुत्तिसारो — इमे खो, भिक्खवे, 5 चत्तारो सारा” ति ।

आभावग्गो पण्णरसमो

तस्सुद्धानं

आभा पभा च आलोका, ओभासा^१ चैव पज्जोता^१ ।

द्वे काला चरिता^२ द्वे च^३, होन्ति^४ सारेण ते दसा ति^५ ॥

ततियो पण्णासको समत्तो ।

१६. इन्द्रियवग्गो

१. इन्द्रियसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, इन्द्रियानि । कतमानि चत्तारि ? सद्धिन्द्रिय, विरियिन्द्रिय, सत्तिन्द्रिय, समाधिन्द्रिय — इमानि खो, 10 भिक्खवे, चत्तारि इन्द्रियानी” ति ।

२. सद्भावलसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि चत्तारि ? सद्भावल, विरियबल, सत्तिबल, समाधिबल — इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि बलानी” ति ।

१-१ अपिसुणवाचा - स्या० । २ मन्ताभासा - स्या०, रो० । ३ ओभास पज्जोता - रो० । ४-४ द्वे चरिता च सीलागा - रो० । ५-५ होन्ति ते दस वग्गे चाति - रो० ।

३ पञ्चाबलसुत्त

१ “चत्वारिमानि, भिक्खवे, बनानि । कतमानि चत्तारि ? पञ्चाबल, विरियबल, अनवज्जबल, सङ्गहबल - इमानि सो, भिक्खवे, चत्तारि बलानी” ति ।

४ सतिबलसुत्त

१ “चत्वारिमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि चत्तारि ? सातबल, समाधिबल, अनवज्जबल, सङ्गहबल - इमानि सो, भिक्खवे, चत्तारि बलानी” ति ।

५ पटिसङ्खामबलसुत्त

१ “चत्वारिमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि चत्तारि ? पटिसङ्खानबल, भावनाबल अनवज्जबलं, सङ्गहबल - इमानि सो, भिक्खवे, चत्तारि बलानी” ति ।

६ कप्पसुत्त

१ “चत्वारिमानि, भिक्खवे, कप्पस्स असङ्खेय्यानि । कतमानि चत्तारि ? यदा, भिक्खवे कप्पो सवट्ठति^१, तं न सुकरं सङ्घातुं - एत्तकानि वस्सामी ति वा, एत्तकानि वस्ससतानी ति वा, एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससतसहस्सानी ति वा ।

२ “यदा भिक्खवे, कप्पो सवट्ठति^२ तिट्ठति, तं न सुकरं सङ्घातुं - एत्तकानि वस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससतानी ति वा एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससतसहस्सानी ति वा ।

३ “यदा, भिक्खवे कप्पो विवट्ठति^३, तं न सुकरं सङ्घातुं - एत्तकानि वस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससतानी ति वा एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससतसहस्सानी ति वा ।

४ “यदा, भिक्खवे कप्पो विवट्ठो तिट्ठति, तं न सुकरं सङ्घातुं - एत्तकानि वस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससतानी ति वा एत्तकानि

१ कतमि - रो । २ सङ्गाहबलं - रो । ३ सङ्गाहबलं - र्था । ४ संघट्टो तिट्ठति - र्था । ५ संघट्टणी - र्था । ६ विघट्टो तिट्ठति - रो । विघट्टणी - र्था ।

वस्ससहस्सानी ति वा, एत्तकानि वस्ससतसहस्सानी ति वा । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कप्पस्स असह्वेय्यानी” ति ।

७. रोगसुत्तं

१ “द्वेमे, भिक्खवे, रोगा । कतमे द्वे ? कायिको च रोगो चेतसिको च रोगो । दिस्सन्ति, भिक्खवे, सत्ता कायिकेन रोगेन एक पि वस्स आरोग्य^१ पटिजानमाना, द्वे पि वस्सानि आरोग्य पटिजानमाना, तीणि पि वस्सानि आरोग्य पटिजानमाना, चत्तारि पि वस्सानि आरोग्य पटिजानमाना, पञ्च पि वस्सानि आरोग्यं पटिजानमाना, दस पि वस्सानि आरोग्य पटिजानमाना, वीसति^२ पि वस्सानि आरोग्य पटिजानमाना, तिस पि वस्सानि आरोग्य पटिजानमाना, चत्तारीस पि वस्सानि आरोग्य पटिजानमाना, पञ्चास पि वस्सानि आरोग्य पटिजानमाना, वस्ससत पि, भिय्यो पि आरोग्य पटिजानमाना । ते, भिक्खवे, सत्ता सुदुल्लभा^३ लोकास्मि ये चेतसिकेन रोगेन मुहुत्त पि आरोग्य पटिजानन्ति, अञ्जत्र खीणासवेहि ।

२ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पव्वजितस्स रोगा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु महिच्छो होति विघातवा असन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । सो महिच्छो समानो विघातवा असन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन पापिक इच्छं पणिदहति अनवञ्जप्पटिलाभाय लाभसक्कारसिलोकप्पटिलाभाय । सो उट्ठहति घटति वायमति अनवञ्जप्पटिलाभाय लाभसक्कारसिलोकप्पटिलाभाय । सो सङ्घाय कुलानि उपसङ्कमति, सङ्घाय निसीदति, सङ्घाय धम्म भासति, सङ्घाय उच्चारपस्साव सन्धारेति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पव्वजितस्स रोगा ।

३ “तस्मातिह, भिक्खवे, एव सिक्खितव्व - ‘न महिच्छा भविस्साम विघातवन्तो’ असन्तुट्ठा इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, न पापिक इच्छं पणिदहिस्सामा अन-

१ अरोग - स्या० । २ वीस - स्या०, वीसति - रो० । ३ दुल्लभा - सी०, स्या०, रो० । ४ विघातचित्ता - स्या० ।

वञ्ज्यप्पटिलाभाय लाभसक्कारसिलोकप्पटिलाभाय, न उट्टुहिस्साम न घटेस्साम' न वायमिस्साम भनवञ्ज्यप्पटिलाभाय लाभसक्कारसिलोकप्पटिलाभाय, खमा भविन्साम सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय ढसमकसवातातपसिरिसपसम्फस्सान दुरुत्तान दुरागतान वधनपधान, उप्पन्नान सारोरिकान वेदनान दुक्खान तिब्ब्यान खरान कट्टुकान भ्रसातान भ्रमनापान पाणहरान भ्रघिवासकजातिका भविस्सामा' ति । एव हि वो, भिक्खवे, सिम्मित्तव्व" ति ।

८ परिहानिसुत्त

१ तत्र खो भ्रायस्मा सारिपुत्तो भिक्खू भ्रामन्तेसि - "भ्रावुसो भिक्खवे" ति । "भ्रावुसो" ति खो ते भिक्खू भ्रायस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसु । भ्रायस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

२ "यो हि कोचि, भ्रावुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा चत्तारो वम्मं भ्रत्तनि समनुपस्सति, निट्टमेत्थ गन्तव्व - 'परिहायामि कुसलेहि घम्मेहि' । परिहानमेतं धुत्त भगवता । कत्तमे चत्तारो ? रागवपुल्लत्त', दासवेपुल्लत्त, मोह्वेपुल्लत्त, गम्भीरेसु खो पनस्स ठानाठानेसु पञ्जा चक्खु' न कमति । यो हि कोचि, भ्रावुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा इम चत्तारो घम्मे भ्रत्तनि समनुपस्सति निट्टमेत्थ गन्तव्व - 'परिहायामि कुसलेहि घम्मेहि' । परिहानमेतं धुत्त भगवता ।

३ "यो हि कोचि, भ्रावुसो भिक्खु वा भिक्खुनी वा चत्तारो घम्मे भ्रत्तनि समनुपस्सति निट्टमेत्थ गन्तव्व - 'न परिहायामि कुसलेहि घम्मेहि' । अपरिहानमेतं धुत्त भगवता । कत्तमे चत्तारो ? रागतनुत्त दोसतनुत्त मोहतनुत्त गम्भीरेसु खो पनस्स ठानाठानसु पञ्जा चक्खु कमति । यो हि कोचि, भ्रावुसो भिक्खु वा भिक्खुनी वा इम चत्तारो घम्मे भ्रत्तनि समनुपस्सति निट्टमेत्थ गन्तव्व - 'न परिहायामि कुसलेहि घम्मेहि' । अपरिहानमेतं धुत्त भगवता ति ।

१ घटविग्गाय - रया घटिग्गाय - रो० । २ रागवेपुल्लत्त - ती० रया रो० ।
३ पञ्जाचक्खु - रया रो ।

६. भिक्षुनीसुत्तं

१ एवं मे सुत । एक समय आयस्मा आनन्दो कोसम्बिय विहरति घोसितारामे । अथ खो अञ्जतरा भिक्षुनी अञ्जतर पुरिसं आमन्तेसि - “एहि त्व, अम्भो पुरिस, येनय्यो आनन्दो तेनुपसङ्कम; उपसङ्कमित्वा मम वचनेन अय्यस्स आनन्दस्स पादे सिरसा वन्द -
 ‘इत्थन्नामा, भन्ते, भिक्षुनी आबाधिकिनी दुक्खिता बाब्हगिलाना । 5
 सा अय्यस्स आनन्दस्स पादे सिरसा वन्दती’ ति । एव च वदेहि -
 ‘साधु किर, भन्ते, अय्यो आनन्दो येन भिक्षुनुपस्सयो येन सा भिक्षुनी
 तेनुपसङ्कमतु अनुकम्प उपादाया” ति । “एव, अय्ये” ति खो सो पुरिसो
 तस्सा भिक्षुनिया पटिस्सुत्वा येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क-
 मित्वा आयस्मन्तं आनन्द अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त 10
 निसिन्नो खो सो पुरिसो आयस्मन्त आनन्द एतदवोच -

२ “इत्थन्नामा, भन्ते, भिक्षुनी आबाधिकिनी दुक्खिता बाब्ह-
 गिलाना । सा आयस्मतो आनन्दस्स पादे सिरसा वन्दति, एव च वदेति
 - ‘साधु किर, भन्ते, आयस्मा आनन्दो येन भिक्षुनुपस्सयो येन सा
 भिक्षुनी तेनुपसङ्कमतु अनुकम्प उपादाया” ति । अधिवासेसि खो 15
 आयस्मा आनन्दो तुण्हीभावेन ।

३ अथ खो आयस्मा आनन्दो निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
 येन भिक्षुनुपस्सयो येन सा भिक्षुनी तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो सा
 भिक्षुनी आयस्मन्त आनन्द दूरतो व आगच्छन्त । दिस्वा ससीस पारु-
 पित्वा मञ्चके निपज्जि । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन सा भिक्षुनी 20
 तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो
 आयस्मा आनन्दो त भिक्षुनि एतदवोच -

४ “आहारसम्भूतो अय, भगिनि, कायो आहार निस्साय ।
 आहारो पहातव्वो । तण्हासम्भूतो अय, भगिनि, कायो तण्ह निस्साय ।
 तण्हा पहातव्वा । मानसम्भूतो अय, भगिनि, कायो मान निस्साय । 25
 मानो पहातव्वो । मेथुनसम्भूतो अय, भगिनि, कायो । मेथुने च^१
 सेतुघातो वुत्तो भगवता ।

१-१ मेथुनो पहातव्वो मेथुनो - स्या०, मेथुनो च - रो० ।

५ “आहारसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो आहार निस्साय । आहारो पहातब्धो’ ति, इति खो पनेत वुत्त । किञ्चेत् पटिञ्च वुत्त ? इध, भगिनि, भिक्षु पटिसङ्घा योनिसा आहार आहारेति - नैव वदाय न मदाय न मण्डनाय न विमूसनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया यापनाय विहिंसूपरतिया ब्रह्मचरिमानुग्गहाय । इति पुराण च वेदनं पटिहङ्गामि, नव च वेदन न उप्पादेस्सामि । यात्रा च मे भविस्सति अनवज्जता च फासुविहारो चा’ ति । सो अपरेण समयेण आहार निस्साय आहार पजहति । ‘आहारसम्भूतो अयं, भगिनि, कायो आहार निस्साय । आहारो पहातब्धो’ ति, इति यं त वुत्त इदमेत पटिञ्च वुत्त ।

६ “तण्हासम्भूतो अयं, भगिनि, कायो तण्ह निस्साय । तण्हा पहातब्धो’ ति, इति खो पनेत वुत्त । किञ्चेत् पटिञ्च वुत्त ? इध, भगिनि, भिक्षु सुणाति - ‘इत्थन्नामो किर भिक्षु आसवान खया अनासव चेतो-विमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सन्धिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरती’ ति । तस्स एव होति - ‘कुदास्सु’ नाम अहं पि आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सन्धिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सामी’ ति । सो अपरेण समयेण तण्ह निस्साय तण्ह पजहति । ‘तण्हासम्भूतो अयं भगिनि कायो तण्ह निस्साय । तण्हा पहातब्धो’ ति, इति यं त वुत्त इदमेत पटिञ्च वुत्त ।

७ “मानसम्भूतो अयं भगिनि, कायो मान निस्साय । मानो पहातब्धो’ ति इति खो पनेत वुत्त । किञ्चेत् पटिञ्च वुत्त ? इध, भगिनि भिक्षु सुणाति - ‘इत्थन्नामो किर भिक्षु आसवान खया अनासव चेतो-विमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सन्धिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरती’ ति । तस्स एव होति - ‘सो हि नाम आयस्सा आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सन्धिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सति किमङ्ग’ पनाहं ति । सो अपरेण समयेण मान निस्साय मान पजहति । ‘मानसम्भूतो अयं भगिनि, कायो मानं निस्साय । मानो पहातब्धो’ ति इति यं त वुत्त इदमेतं पटिञ्च वुत्त ।

८ “मेषुनसम्भूतो अयं, भगिनि कायो । मेषुने च सेतुपातो वुत्तो भगवता’ ति ।

६ अथ खो सा भिक्खुनी मञ्चका वुट्ठित्वा एकंस उत्तरासङ्गं करित्वा आयस्मतो आनन्दस्स पादेसु सिरसा निपतित्वा आयस्मन्त आनन्द एतदवोच - “अच्चयो म, भन्ते, अच्चगमा, यथावाल यथामूब्ह यथाअकुसल, याह^१ एवमकासि । तस्सा मे, भन्ते, अय्यो आनन्दो अच्चय अच्चयतो पटिग्गण्हातु, आर्यति सवराया” ति ।

5

“तग्घ त^२, भगिनि, अच्चयो अच्चगमा, यथावाल यथामूब्ह यथाअकुसल, या त्व एवमकासि । यतो च खो त्वं, भगिनि, अच्चय अच्चयतो दिस्वा यथाधम्म पटिकरोसि, त ते मय पटिग्गण्हाम । वुट्ठि हेसा, भगिनि, अरियस्स विनये यो^३ अच्चय अच्चयतो दिस्वा यथाधम्म पटिकरोति आर्यति सवर आपज्जती” ति ।

10

१०. सुगतविनयसुत्तं

१ “सुगतो वा, भिक्खवे, लोके तिट्ठमानो सुगतविनयो वा तदस्स बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान ।

२ “कतमो च, भिक्खवे, सुगतो ? इध, भिक्खवे, तथागतो लोके उप्पज्जति अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा । अय, भिक्खवे, सुगतो ।

15

३ “कतमो च, भिक्खवे, सुगतविनयो ? सो धम्म देसेति आदि-कल्याण मज्जेकल्याण परियोसानकल्याण सात्थ सब्यञ्जन, केवलपरि-पुण्णं परिसुद्ध ब्रह्मचरिय पकासेति । अय, भिक्खवे, सुगतविनयो । एव सुगतो वा, भिक्खवे, लोके तिट्ठमानो सुगतविनयो वा तदस्स बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान ति ।

20

४ “चत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तर-धानाय सवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खू दुग्गहित सुत्तन्तं परियापुणन्ति दुन्निक्खित्तेहि पदब्यञ्जनेहि । दुन्निक्खित्तस्स, भिक्खवे, पदब्यञ्जनस्स अत्थो पि दुन्नयो होति । अय, भिक्खवे, पठमो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति ।

25

५ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खू दुट्ठञ्चा होन्ति दोवचस्स-
करणेहि धम्मोहि समन्नागता भक्खमा अप्पदक्खिणग्गाहिनो अनुसासन्ति । अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे, ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा
५ धम्मघरा विनयघरा मात्तिघरा, ते न सक्कच्च सुत्तन्त पर वाचेन्ति ।
तेस अच्चयेन छिन्नमूलको सुत्तन्तो होति अप्पटिसरणो । अयं, भिक्खव,
ततियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति ।

७ “पुन च पर, भिक्खवे, घेरा भिक्खू वाहुत्तिका’ होन्ति
सायलिका, ओक्कमने पुव्वङ्गमा, पविवेके निक्खित्तघुरा, न विरियं
५ आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिक्कतस्स
सच्छिक्किरियाय । तेस पच्छिमा जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जति । सा पि
होति वाहुत्तिका सायलिका, ओक्कमने पुव्वङ्गमा, पविवेके निक्खित्तघुरा,
न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छि-
क्कतस्स सच्छिक्किरियाय । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मो
५ साय अन्तरधानाय सवत्तति । इमे त्थो, भिक्खवे चत्तारो धम्मा सद्धम्मस्स
सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तन्ती ति ।

८ “अत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मो-
साय अनन्तरधानाय सवत्तन्ति । कतमे अत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खू
सुग्गहितं सुत्तन्त परियापुणन्ति सुनिक्खित्तेहि पदव्यञ्जनेहि । सुनि
५ क्खित्तस्स भिक्खवे, पदव्यञ्जनस्स अत्थो पि सुनयो होति । अयं
भिक्खवे, पठमो धम्मो’ सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय
सवत्तति ।

९ “पुन च पर भिक्खवे भिक्खू सुवचा’ होन्ति सोवचस्स-
करणेहि धम्मोहि समन्नागता समा पदक्खिणग्गाहिनो अनुसासन्ति । अयं
५ भिक्खवे, दुतियो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय
सवत्तति ।

१० “पुन च परं भिक्खवे, ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा
धम्मघरा विनयघरा मात्तिघरा, ते सक्कच्च सुत्तन्त पर वाचेन्ति ।

तेस अच्चयेन नच्छिन्नमूलको^१ सुत्तन्तो होति सप्पटिसरणो । अय, भिक्खवे, ततियो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति ।

११. “पुन च पर, भिक्खवे, थेरा भिक्खू न वाहुलिका होन्ति न साथलिका, ओक्कमने निक्खत्तधुरा, पविवेके पुव्वङ्गमा, विरिय 5
आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । तेस पच्छिमा जनता दिट्ठानुगति आपज्जति । सा पि होति न वाहुलिका न साथलिका, ओक्कमने निक्खत्तधुरा, पविवेके पुव्वङ्गमा, विरिय आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । अय, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो सद्धम्मस्स 10
ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तन्ती” ति ।

इन्द्रियवग्गो सोळसमो ।

तस्सुद्धानं

इन्द्रियानि सद्धा^१ पञ्जा, सति^२ सङ्खानपञ्चम^३ ।
कप्पो रोगो परिहानि, भिक्खुनी सुगततेन^४ चा^५ ति ॥

15

१७. पटिपदावग्गो

१ सङ्घितसुत्तं

१ “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कत्तमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा — इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा” ति ।

१ अच्छिन्नमूलको — स्या०; न च छिन्नमूलको — रो० । २ तिवलानि — रो० ।
३-३ सतिसङ्घात पञ्चम — रो० ४-४ सुगतविनयेन ते दसा — रो० ।

२ वित्थारसुत

१ "वतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कत्तमा वतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दघाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा पटिपदा दघाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ।

२ "कत्तमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दघाभिञ्जा ? इय, भिक्खवे, एकञ्चो पक्कतिया पि तिवरागजातिको होति, अभिक्खण रागज दुक्ख दोमनस्स पटिसवेदेति । पक्कतिया पि तिव्यदोसजातिको होति, अभिक्खण दोसज दुक्ख दोमनस्स पटिसवेदेति । पक्कतिया पि तिव्वमोहजातिको होति, अभिक्खण मोहज दुक्ख दोमनस्स पटिसवदति । तस्मिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुदुनि पातुमवन्ति - सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेस पञ्चत्त इन्द्रियान मुदुत्ता दघ आनन्तरिय पापुणात्ति आसवान खयाय । अय वुच्चति भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दघाभिञ्जा ।

३ "कत्तमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ? इय, भिक्खवे, एकञ्चो पक्कतिया पि तिवरागजातिको होति अभिक्खण रागज दुक्ख दोमनस्स पटिसवेदेति । पक्कतिया पि तिवदोसजातिको होति अभिक्खण दोसज दुक्ख दोमनस्स पटिसवदति । पक्कतिया पि तिव्यमोहजातिको होति, अभिक्खण मोहज दुक्ख दोमनस्स पटिसवेदति । तस्मिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुमवन्ति - सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेस पञ्चत्त इन्द्रियान अधिमत्तत्ता गिण्य आनन्तरिय पापुणात्ति आगवानं खयाय । अय वुच्चति भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ।

४ "कत्तमा च भिक्खवे, सुखा पटिपदा दघाभिञ्जा ? इय, भिक्खवे, एकञ्चो पक्कतिया पि न तिव्यरागजातिको होति नाभिक्खणं रागज दुक्ख दोमनस्स पटिसवेदति । पक्कतिया पि न तिव्यदोसजातिको होति नाभिक्खणं दोसज दुक्ख दोमनस्स पटिसवदति । पक्कतिया पि न तिव्यमोहजातिको होति नाभिक्खणं मोहज दुक्ख दोमनस्स पटिसवेदति । तस्मिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुदुनि पातुमवन्ति - सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेस पञ्चत्त इन्द्रियानं मुदुत्ता दघ आनन्तरिय पापुणात्ति आगवानं खयाय । अय वुच्चति भिक्खवे, सुखा पटिपदा दघाभिञ्जा ।

५ “कतमा च, भिक्खवे, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पकतिया पि न तिब्बरागजातिको होति, नाभिक्खण रागज दुक्ख दोमनस्सं पटिसवेदेति । पकतिया पि न तिब्बदोसजातिको होति, नाभिक्खणं दोसज दुक्ख दोमनस्स पटिसवेदेति । पकतिया पि न तिब्बमोहजातिको होति, नाभिक्खण मोहज दुक्ख दोमनस्स पटिसवेदेति । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति - सद्धिन्द्रिय, विरियिन्द्रिय, सतिन्द्रिय, समाधिन्द्रिय, पञ्चिन्द्रियं । सो इमेस पञ्चन्न इन्द्रियान अधिमत्तत्ता खिप्प आनन्तरिय पापुणाति आसवान खयाय । अय वुच्चति, भिक्खवे, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा” ति ।

३. असुभसुत्तं

१ “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ।

२ “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी^१, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जी^२, सब्बसङ्घारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि^३ उपनिस्साय विहरति - सद्धाबल, हिरिबल, ओत्तप्पबल, विरियबल, पञ्जाबल । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुदूनि पातुभवन्ति - सद्धिन्द्रिय, विरियिन्द्रिय, सतिन्द्रिय, समाधिन्द्रिय, पञ्चिन्द्रिय । सो इमेस पञ्चन्न इन्द्रियान मुदुत्ता दन्धं आनन्तरिय पापुणाति आसवान खयाय । अय वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा ।

३. “कतमा च, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जी, सब्बसङ्घारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्तं सूपट्ठिता होति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि

१ पटिकूलसञ्जी - सी०, स्या०, रो० । २ अनभिरतिसञ्जी - सी०, स्या०, रो० । ३ सेखवलानि - स्या० ।

उपनिस्साय विहरति - सद्भावस्य पे० पञ्चाबल । तस्मिन्मनि पञ्चन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति - सद्दिन्द्रिय .. पे०.. पञ्चन्द्रिय । सो इमेस पञ्च इन्द्रियान अधिमत्तता क्षिप्य भ्रान्तरिय पापुणाति आसवान खयाय । अथ बुच्चति, भिक्खवे, दुक्खा पटिपदा क्षिप्पाभिञ्जा ।

४ "कतमा च, भिक्खवे, सुक्खा पटिपदा दग्धाभिञ्जा ? इय भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मोहि सवितक्क सविचार विवेकज पीतिसुख पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, वितक्क विचारान वूपसमा अज्झत्त सम्पसादन चेतसो एकोधिभावं अवितक्क अविचार समाधिज पीतिसुख दुतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुख च कायेन पटिसवेदेति य त अरिया आचिक्खन्ति 'उपेक्खको सतिमा सुखविहारी' ति ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्यङ्गमा' अदुक्खमसुख उपेक्खा-सतिपारिमुद्धि चतुत्य ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो इमानि पञ्च सेख वलानि उपनिस्साय विहरति - सद्भावस्य पे० पञ्चाबल । तस्मिन्मनि पञ्चन्द्रियानि मुद्धानि पातुभवन्ति - सद्दिन्द्रिय पे० पञ्चन्द्रिय । सो इमेस पञ्च इन्द्रियान मुद्धान्ता दग्ध भ्रान्तरिय पापुणाति आसवान खयाय । अथ बुच्चति, भिक्खवे, सुक्खा पटिपदा दग्धाभिञ्जा ।

५ "कतमा च, भिक्खवे, सुक्खा पटिपदा क्षिप्पाभिञ्जा ? इय, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मोहि सवितक्क सविचार विवेकज पीतिसुख पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति पे० दुतिय ज्ञान पे० ततिय ज्ञानं पे० .. चतुत्य ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो इमानि पञ्च सेखवलानि उपनिस्साय विहरति - सद्भावस्य, हिरियस्य अतोत्पवसं विरियसलं पञ्चाबल । तस्मिन्मनि पञ्चन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति - सद्दिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं ममाधिन्द्रियं, पञ्चन्द्रिय । सो इमेस पञ्च इन्द्रियान अधिमत्तता क्षिप्य भ्रान्तरियं पापुणाति आसवानं खयाय । अथ बुच्चति भिक्खवे, सुक्खा पटिपदा क्षिप्पाभिञ्जा । इमा गो भिक्खवे, चतसरो पटिपदा' ति ।

४. पठमखमसुत्तं

१. “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ?

अक्खमा पटिपदा, खमा पटिपदा, दमा पटिपदा, समा पटिपदा । कतमा च, भिक्खवे, अक्खमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो^१ अक्कोसन्तं पच्चक्कोसति, रोसन्तं पटिरोसति, भण्डन्तं पटिभण्डति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, अक्खमा पटिपदा ।

5

२ “कतमा च, भिक्खवे, खमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अक्कोसन्तं न पच्चक्कोसति, रोसन्तं न पटिरोसति, भण्डन्तं न पटिभण्डति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, खमा पटिपदा ।

३. “कतमा च, भिक्खवे, दमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तग्गाही होति नानुब्यञ्जनग्गाही ; यत्वाधि-
करणमेन चक्खुन्द्रियं असवुत्तं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका
अकुसला घम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स सवराय पटिपज्जति ; रक्खति चक्खु-
न्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । सोतेन सहं सुत्वा ... घानेनं गन्धं
घायित्वा जिह्वाय रसं सायित्वा .. कायेन फोट्ठब्बं फुसित्वा .. मनसा
घम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुब्यञ्जनग्गाही ; यत्वाधि-
करणमेन मनिन्द्रियं असवुत्तं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला
घम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स सवराय पटिपज्जति, रक्खति मनिन्द्रियं,
मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, दमा पटिपदा ।

10

15

४. “कतमा च, भिक्खवे, समा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति समेति व्यन्तीकरोति
अनभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्कं पे० उप्पन्नं विहिंसा-
वितक्कं उप्पन्नुप्पन्ने पापके अकुसले घम्मे नाधिवासेति पजहति
विनोदेति समेति व्यन्तीकरोति^१ अनभावं गमेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे,
समा पटिपदा । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा” ति ।

20

५. द्वितीयखमसुत्तं ।

१ “चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ?

अक्खमा पटिपदा, खमा पटिपदा, दमा पटिपदा, समा पटिपदा ।

25

१ एकच्चो पुगलो - सी०, त्या० । २ व्यन्तिकरोति - रो० ।

२ "कतमा च, भिक्खवे, अक्खमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो अक्खमो होति सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय, इसमकस वातातपसिरिसपसम्फस्सान दुरुत्तान दुरागतान वचनपथान उप्पन्नान सारीरिकान वेदनान दुक्खान तिब्बान' सरानं कट्टुकान असातान
५ अमनापान पाणहरान अनधिवासकजातिको होति । अय बुच्चति, भिक्खवे, अक्खमा पटिपदा ।

३ "कतमा च, भिक्खवे, सत्ता पटिपदा ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो सत्तामो होति सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय, इसमकसवातातप सिरिसपसम्फस्सान दुरुत्तान दुरागतान वचनपथान उप्पन्नान सारीरिकान
१० वेदनान दुक्खान तिब्बान सरानं कट्टुकान असातान अमनापान पाणहरान अधिवासकजातिको होति । अय बुच्चति, भिक्खवे, सत्ता पटिपदा ।

४ "कतमा च, भिक्खवे, दमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु' चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तग्गाही होति पे० .. सोतेन सद् सुत्वा धानेन गन्धं धायित्वा जिब्हाय रसं सायित्वा .. कायेन
१५ फोटुब्बं फुसित्वा मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुब्यञ्जनग्गाही यत्नाधिकरणमेव मनिन्द्रियं असवुतं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स सवराम पटिपज्जति रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये सवरं प्रापज्जति । अय बुच्चति, भिक्खवे, दमा पटिपदा ।

५ "कतमा च, भिक्खवे, समा पटिपदा ? इध भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति पज्जहति विनोदेति समेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्कं .. पे० उप्पन्नं विहिंसावितक्कं उप्पन्नुप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति पज्जहति विनोदेति समेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति । अय बुच्चति, भिक्खवे,
२० समा पटिपदा । इमा सौ भिक्खवे 'अतस्सो पटिपदा' ति ।

६ उभयमुत्तर

१ "अतस्सो इमा भिक्खवे पटिपदा । कतमा अतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दधाभिञ्जा दुक्खा पटिपदा त्रिप्पामिञ्जा सुखा पटिपदा दधाभिञ्जा सुखा पटिपदा त्रिप्पामिञ्जा ।

२ “तत्र, भिक्खवे, यायं पटिपदा दुक्खा दन्धाभिञ्जा, अयं, भिक्खवे, पटिपदा उभयेनेव हीना अक्खायति । यम्पाय पटिपदा दुक्खा, इमिनापायं हीना अक्खायति, यम्पाय पटिपदा दन्धा, इमिनापाय हीना अक्खायति । अयं, भिक्खवे, पटिपदा उभयेनेव हीना अक्खायति ।

३. “तत्र, भिक्खवे, यायं पटिपदा दुक्खा खिप्पाभिञ्जा, अयं, 5 भिक्खवे, पटिपदा दुक्खत्ता हीना अक्खायति ।

४. “तत्र, भिक्खवे, यायं पटिपदा सुखा दन्धाभिञ्जा, अयं, भिक्खवे, पटिपदा दन्धत्ता हीना अक्खायति ।

५. “तत्र, भिक्खवे, यायं पटिपदा सुखा खिप्पाभिञ्जा, अयं, भिक्खवे, पटिपदा उभयेनेव पणीता अक्खायति । यम्पाय पटिपदा 10 सुखा, इमिनापायं पणीता अक्खायति, यम्पाय पटिपदा खिप्पा, इमिनापाय पणीता अक्खायति । अयं, भिक्खवे, पटिपदा उभयेनेव पणीता अक्खायति । इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा” ति ।

७. महामोगल्लानसुत्तं

१ अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येनायस्मा महामोगल्लानो 15 तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मता महामोगल्लानेन सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीय कथं सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्त महामोगल्लानं एतदवोच —

२ “चतस्सो इमा, आवुसो मोगल्लान, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो, 20 आवुसो, चतस्सो पटिपदा । इमास, आवुसो, चतस्सन्न^१ पटिपदान कतम ते पटिपद आगम्म अनुपादाय आसवेहि चित्त विमुत्त” ति ?

३ “चतस्सो इमा, आवुसो सारिपुत्त, पटिपदा । कतमा चतस्सो ? दुक्खा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा पटिपदा दन्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । इमा खो, 25 आवुसो, चतस्सो पटिपदा । इमासं, आवुसो, चतस्सन्न पटिपदान याय

पटिपदा दुक्त्वा क्षिप्पामिञ्ज्वा, इम मे पटिपद आगम्म अनुपादाय
 आसवेहि चित्त विमुत्त' ति ।

८ सारिपुत्तसुत्त

१ अथ सो आयस्मा महामोग्गल्लानो येनायस्मा सारिपुत्तो
 तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमिस्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सदि सम्मोदि ।
 ५ सम्मोदनीय कथ सारणीय धीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
 निसिन्नो सो आयस्मा महामोग्गल्लानो आयस्मन्त सारिपुत्त एतदबोध-

२ "चतस्सो इमा, आवुसो सारिपुत्त, पटिपदा । कतमा
 चतस्सो ? दुक्त्वा पटिपदा दन्धामिञ्ज्वा, दुक्त्वा पटिपदा क्षिप्पामिञ्ज्वा,
 सुक्त्वा पटिपदा दन्धामिञ्ज्वा, सुक्त्वा पटिपदा क्षिप्पामिञ्ज्वा । इमा सो,
 १० आवुसो, चतस्सो पटिपदा । इमास, आवुसो, चतस्सन्न पटिपदान कतमं
 ते पटिपद आगम्म अनुपादाय आसवेहि चित्त विमुत्त" ति ?

३ "चतस्सो इमा, आवुसो मोग्गल्लान, पटिपदा । कतमा
 चतस्सो ? दुक्त्वा पटिपदा दन्धामिञ्ज्वा, दुक्त्वा पटिपदा क्षिप्पामिञ्ज्वा,
 सुक्त्वा पटिपदा दन्धामिञ्ज्वा, सुक्त्वा पटिपदा क्षिप्पामिञ्ज्वा । इमा सो,
 १५ आवुसो, चतस्सो पटिपदा । इमास, आवुसो, चतस्सन्न पटिपदान मायं
 पटिपदा सुक्त्वा क्षिप्पामिञ्ज्वा, इमं मे पटिपद आगम्म अनुपादाय आसवेहि
 चित्त विमुत्त" ति ।

९ ससद्धारसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि ।
 कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो दिट्ठेव धम्मे ससद्धार
 २० परिनिव्वायी होति । इध पन, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो कायस्स भेदा
 ससद्धारपरिनिव्वायी होति । इध पन, भिक्खवे, एकञ्चो पुग्गलो
 दिट्ठेव धम्मे असद्धारपरिनिव्वायी होति । इध पन, भिक्खवे, एकञ्चो
 पुग्गलो कायस्स भेदा असद्धारपरिनिव्वायी होति ।

२ "अथ च, भिक्खवे पुग्गलो दिट्ठेव धम्मे ससद्धारपरि
 २५ निव्वायी होति ? इध, भिक्खवे, भिपपु असुभानुपस्ती पाये विहरति,

आहारे पटिकूलसञ्जी, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जी, सब्बसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी । मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्त सूपट्ठिता होति । सो इमानि पञ्च सेखबलानि उपनिस्साय विहरति - सद्दाबल, हिरिबल, ओत्तप्पबल, विरियबल, पञ्जाबल । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति - सद्धिन्द्रिय, विरियन्द्रिय, सतिन्द्रिय, समाधिन्द्रिय, पञ्जिन्द्रिय । सो इमेस पञ्चन्नं इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता दिट्ठेव धम्मं ससङ्खारपरिनिब्बायी होति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो दिट्ठेव धम्मं ससङ्खारपरिनिब्बायी होति ।

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो कायस्स भेदा ससङ्खारपरिनिब्बायी होति ? इध^१, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जी, सब्बसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी । मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्त सूपट्ठिता होति । सो इमानि पञ्च सेखबलानि उपनिस्साय विहरति - सद्दाबल, हिरिबल, ओत्तप्पबलं, विरियबल, पञ्जाबल । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि मुदुनि पातुभवन्ति - सद्धिन्द्रियं, विरियन्द्रियं, सतिन्द्रिय, समाधिन्द्रिय, पञ्जिन्द्रियं । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं मुदुत्ता कायस्स भेदा ससङ्खारपरिनिब्बायी होति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो कायस्स भेदा ससङ्खारपरिनिब्बायी होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो दिट्ठेव धम्मं ससङ्खारपरिनिब्बायी होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि पे० पठम ज्ञानं पे० दुतिय ज्ञानं पे०. ततियं ज्ञान . पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो इमानि पञ्च सेखबलानि उपनिस्साय विहरति - सद्दाबल ..पे० पञ्जाबल । तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि अधिमत्तानि पातुभवन्ति - सद्धिन्द्रिय पे० पञ्जिन्द्रिय । सो इमेसं पञ्चन्नं इन्द्रियानं अधिमत्तत्ता दिट्ठेव धम्मं असङ्खारपरिनिब्बायी होति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो^२ दिट्ठेव धम्मं असङ्खारपरिनिब्बायी होति ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो कायस्स भेदा असङ्खारपरिनिब्बायी होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि पे०

पठम ज्ञान पे० द्बुतिय ज्ञान पे० ततिय ज्ञानं पे०.. चतुस्र
 ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो इमानि पञ्च सेखबलानि उपनिस्साय
 विहरति - सद्धावल, हिरिवल, भोत्तप्पवल, धिरियवल, पञ्जावल ।
 तस्सिमानि पञ्चिन्द्रियानि पे० पञ्चिन्द्रिय । सो इमेस पञ्चस्र
 इन्द्रियान मुदुत्ता कायस्स भेदा असङ्कारपरिनिव्वायी होति । एव सो,
 भिक्खवे, पुग्गलो कायस्स भेदा असङ्कारपरिनिव्वायी होति । इमे सो,
 भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि" ति ।

१० युगनद्धसुत्त

१ एव मे सुत्त । एक समय आयस्सा भानन्दो कोसम्बिय
 विहरति घोसितारामे । तत्र सो आयस्सा भानन्दो भिक्खु भ्रामन्तेसि -
 "भावुसो भिक्खवे" ति । "भावुसो" ति सो ते भिक्खु आयस्सतो
 भानन्दस्स पञ्चस्सोसु । आयस्सा भानन्दो एतदवोच -

२ "यो हि कोचि, भावुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा मम
 सन्तिके अरुहत्तप्पत्ति व्याकरोति, सम्भो' सो' चतूहि मग्गेहि', एतेसं वा
 अञ्जतरेण ।

३ "कतमेहि चतूहि ? इध भावुसो भिक्खु समयपुब्बङ्गम
 विपस्सन भावेति । तस्स समयपुब्बङ्गम विपस्सन भावयतो मग्गो
 सञ्जायति । सो त मग्ग भासेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं
 मग्ग भासेवतो भावयतो बहुलीकरोतो संयोजनानि पहीयन्ति, अनुसया
 ध्यन्तीहोन्ति ।

४ "पुन च पर, भावुसो, भिक्खु विपस्सनापुब्बङ्गम समय
 भावेति । तस्स विपस्सनापुब्बङ्गम समय भावयतो मग्गो सञ्जायति ।
 सो त मग्ग भासेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं भासेवतो
 भावयतो बहुलीकरोतो संयोजनानि पहीयन्ति, अनुसया ध्यन्तीहोन्ति ।

५ "पुन च पर, भावुसो, भिक्खु समयविपस्सनं युगनद्धं भावेति ।
 तस्स समयविपस्सनं युगनद्धं भावयतो मग्गो सञ्जायति । सो तं मग्गं
 भासेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्गं भासेवतो भावयतो
 बहुलीकरोतो संयोजनानि पहीयन्ति, अनुसया ध्यन्तीहोन्ति ।

६. “पुन च पर, आवुसो, भिक्खुनो धम्मदुच्चविग्गहित^१ मानस^१ होति । सो, आवुसो, समयो य त चित्त अज्झत्तमेव सन्तिट्ठति सन्नि-
सीदति एकोदि होति समाधियति । तस्स मग्गो सञ्जायति । सो त
मग्ग आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स त मग्ग आसेवतो भाव-
यतो बहुलीकरोतो सयोजनानि पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति । 5

७. “यो हि कोचि, आवुसो, भिक्खु वा भिक्खुनी वा मम
सन्तिके अरहत्तप्पत्तिं व्याकरोति, सब्बो सो इमेहि चतूहि मग्गेहि, एतेस
वा अञ्जतरेना” ति ।

पटिपदावग्गो सत्तरसमो ।

तस्सुदानं

सङ्खित्तं वित्थारासुभ^२, द्वे खमा उभयेन^३ च ।
मोगल्लानो सारिपुत्तो, ससङ्खार युगनद्धेन^४ चा ति ॥ 10

— ० —

१८. सञ्चेतनियवग्गो

१. चेतनासुत्तं

१ “काये वा, भिक्खवे, सति कायसञ्चेतनाहेतु उप्पज्जति
अज्झत्तं सुखदुक्ख । वाचाय वा, भिक्खवे, सति वचीसञ्चेतनाहेतु
उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्ख । मने वा, भिक्खवे, सति मनोसञ्चेतना-
हेतु उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्ख अविज्जापच्चया व^५ ।

२ “साम वा त^६, भिक्खवे, कायसङ्खार अभिसङ्खरोति, यपच्च- 15
यास्स त उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्ख । परे वास्स त, भिक्खवे, काय-
सङ्खार अभिसङ्खरोन्ति, यपच्चयास्स त उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्ख ।
सम्पजानो वा त, भिक्खवे, कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, यंपच्चयास्स
तं उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्ख । असम्पजानो वा त, भिक्खवे, काय-
सङ्खार अभिसङ्खरोति, यपच्चयास्स त उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्ख । 20

३ “साम वा त, भिक्खवे, वचीसङ्खार अभिसङ्खरोति, यं-
पच्चयास्स त उप्पज्जति अज्झत्तं सुखदुक्ख, परे वास्स त, भिक्खवे,

१-१ धम्मदुच्चविग्गहितमना - रो० । २ वित्त्यत्तं असुभ - रो० । ३ दुत्तियेन -
रो० । ४ युगनद्धेन - रो० । ५ वा - स्या०, रो० । ६ रो० पीत्यके नत्थि ।

वचीसङ्खार अभिसङ्खारोन्ति, यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख, सम्पजानो वा त, भिक्खवे, वचीसङ्खार अभिसङ्खारोति, यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख, असम्पजानो वा त, भिक्खवे, वचीसङ्खार अभिसङ्खारोति, यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख ।

४ “साम वा त, भिक्खवे, मनोसङ्खार अभिसङ्खारोति, यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख, परे वास्स त, भिक्खवे, मनोसङ्खार अभिसङ्खारोन्ति, यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख, सम्पजानो वा त, भिक्खवे, मनोसङ्खार अभिसङ्खारोति, यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख, असम्पजानो वा त, भिक्खवे, मनोसङ्खार अभिसङ्खारोति, यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख ।

५ “इमेसु, भिक्खवे, धम्मेषु अविज्जा अनुपत्तिता, अविज्जाय त्वेव असंसविरागनिरोधा सो कायो न होति यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख, सा वाचा न होति यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख, सो मनो न होति यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख, सत्त त न होति पे०... वत्थु' त न होति पे० आयत्तन त न होति पे० अधिक्करण त न होति यपञ्चयास्स त उप्पज्जति अज्जत्त सुखदुक्ख' ति ।

६ “चत्तारोमे, भिक्खवे, अत्तभावपटिसाम्भा । कत्तमे चत्तारो ? अत्थि भिक्खवे, अत्तभावपटिसाम्भो, यस्मि अत्तभावपटिसाम्भ अत्तसञ्चेतना कमति, नो परसञ्चेतना । अत्थि, भिक्खवे, अत्तभावपटिसाम्भो यस्मि अत्तभावपटिसाम्भे परसञ्चेतना कमति, नो अत्तसञ्चेतना । अत्थि, भिक्खवे, अत्तभावपटिसाम्भो, यस्मि अत्तभावपटिसाम्भे अत्तसञ्चेतना च कमति परसञ्चेतना च । अत्थि, भिक्खवे अत्तभावपटिसाम्भो यस्मि अत्तभावपटिसाम्भे नेवत्तसञ्चेतना कमति नो परसञ्चेतना । इमे सो, भिक्खवे, चत्तारो अत्तभावपटिसाम्भा' ति ।

७ एव पुत्ते आयस्सा सारिपुत्तो भगवन्त एतदबोध- “इमस्स तो अह, मन्ते, भगवता मद्दिस्सेन भासितस्स एव वित्थारेण अत्थ प्राजानामि

— 'तत्र, भन्ते, याय' अत्तभावपटिलाभो यस्मि अत्तभावपटिलाभे अत्त-
 सञ्चेतना कमति नो परसञ्चेतना, अत्तसञ्चेतनाहेतु तेस सत्तान
 तम्हा काया चुति होति । तत्र, भन्ते, याय अत्तभावपटिलाभो यस्मि
 अत्तभावपटिलाभे परसञ्चेतना कमति नो अत्तसञ्चेतना, परसञ्चेतना-
 हेतु तेस सत्तान तम्हा काया चुति होति । तत्र, भन्ते, याय अत्तभाव- 5
 पटिलाभो यस्मि अत्तभावपटिलाभे अत्तसञ्चेतना च कमति पर-
 सञ्चेतना च, अत्तसञ्चेतना च परसञ्चेतना च हेतु तेसं सत्तानं तम्हा
 काया चुति होति । तत्र, भन्ते, याय अत्तभावपटिलाभो यस्मि अत्तभाव-
 पटिलाभे नेव अत्तसञ्चेतना कमति नो परसञ्चेतना, कतमे तेन देवा
 ददुब्बा" ति ? 10

"नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगा, सारिपुत्त, देवा तेन ददुब्बा" ति ।

८. "को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चे सत्ता
 तम्हा काया चुता आगामिनो होन्ति आगन्तारो इत्थत्त ? को पन,
 भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चे सत्ता तम्हा काया चुता अना-
 गामिनो होन्ति अनागन्तारो इत्थत्त" ति ? 15

"इध, सारिपुत्त, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि सयोज-
 नानि अप्पहीनानि होन्ति, सो दिट्ठेव धम्मे नेवसञ्जानासञ्जायतन
 उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, त निकामेति, तेन च वित्ति
 आपज्जति, तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो काल
 कुरुमानो नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगान देवान सहव्यत उपपज्जति । 20
 सो ततो चुतो आगामी होति आगन्ता इत्थत्त ।

९ "इध पन, सारिपुत्त, एकच्चस्स पुग्गलस्स ओरम्भागियानि
 सयोजनानि पहीनानि होन्ति, सो दिट्ठेव धम्मे नेवसञ्जानासञ्जा-
 यतन उपसम्पज्ज विहरति । सो तदस्सादेति, त निकामेति, तेन च
 वित्ति आपज्जति, तत्थ ठितो तदधिमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो 25
 काल कुरुमानो नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगान देवान सहव्यत उप-
 पज्जति" । सो ततो चुतो अनागामी होति अनागन्ता इत्थत्त ।

१० "अय खो, सारिपुत्त, हेतु अय पच्चयो, येन मिधेकच्चे
 सत्ता तम्हा काया चुता आगामिनो होन्ति आगन्तारो" इत्थत्त । अय

पन, सारिपुत्त, हेतु अय पञ्चयो, येन मिधेकञ्चे सत्ता तम्हा काया पुठा
अनागामिनो होन्ति अनागन्तारो इत्यत" ति ।

२ विभक्तिसुत्त

१ तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिवल्लू आमन्तेसि - "भावुसो
भिवल्लवे" ति । "भावुसो" ति खो ते भिवल्लू आयस्मतो सारिपुत्तस्स
५ पञ्चस्सोसु । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

२ "अद्वमासूपसम्पन्नेन मे, भावुसो, अत्यपटिसम्भवा सञ्चि-
कता ओघिसो व्यञ्जनसो । तमह् अनेकपरियायेन आचिक्खामि देसेमि'
पञ्जापेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि । यस्स खो
पनस्स कङ्खा वा विमत्ति वा, सो म पञ्हेन । अह् वेय्याकरणेन सम्मुखी-
० भूतो नो सत्था यो नो धम्मान सुकुसलो ।

३ "अद्वमासूपसम्पन्नेन मे, भावुसो, धम्मपटिसम्भवा सञ्चि-
कता ओघिसो व्यञ्जनसो । तमह् अनेकपरियायेन आचिक्खामि देसेमि
पञ्जापेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि । यस्स खो
पनस्स कङ्खा वा विमत्ति वा सो म पञ्हेन । अह् वेय्याकरणेन सम्मुखी-
५ भूतो नो सत्था यो नो धम्मान सुकुसलो ।

४ "अद्वमासूपसम्पन्नेन" मे भावुसो, निरुत्तिपटिसम्भवा
सञ्चिकता ओघिसो व्यञ्जनसो । तमह् अनेकपरियायेन आचिक्खामि
देसेमि पञ्जापेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि । यस्स
खो पनस्स कङ्खा वा विमत्ति वा सो म पञ्हेन । अह् वेय्याकरणेन
० सम्मुखीभूतो नो सत्था यो नो धम्मान सुकुसलो ।

५ "अद्वमासूपसम्पन्नेन मे भावुसो पटिमानपटिसम्भवा
सञ्चिकता ओघिसो व्यञ्जनसो । तमह् अनेकपरियायेन आचिक्खामि
देसेमि पञ्जापेमि पट्टपेमि विवरामि विभजामि उत्तानीकरोमि । यस्स
खो पनस्स कङ्खा वा विमत्ति वा सो म पञ्हेन । अह् वेय्याकरणेन
५ सम्मुखीभूतो नो सत्था यो नो धम्मान सुकुसलो" ति ।

३. महाकोट्टिकसुत्तं

१ अथ खो आयस्मा महाकोट्टिको' येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा महाकोट्टिको आयस्मन्त सारिपुत्त एतदवोच -

5

२ "छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थञ्ज किञ्ची" ति ?

"मा हेवं, आवुसो" ।

"छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा नत्थञ्ज किञ्ची" ति ?

10

"मा हेव, आवुसो" ।

"छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थि च नत्थि च अञ्ज किञ्ची" ति ?

"मा हेव, आवुसो" ।

"छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो नत्थञ्ज किञ्ची" ति ?

15

"मा हेव, आवुसो" ।

३ "छन्न, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा अत्थञ्ज किञ्ची' ति, इति पुट्ठो समानो 'मा हेव, आवुसो' ति वदेसि ।

'छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा नत्थञ्ज किञ्ची' ति, इति पुट्ठो समानो - 'मा हेव, आवुसो' ति वेदसि ।

20

'छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थि च नत्थि च अञ्ज किञ्ची' ति, इति पुट्ठो समानो - 'मा हेव, आवुसो' ति वदेसि ।

'छन्न, आवुसो, फस्सायतनानं असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो नत्थञ्ज किञ्ची' ति, इति पुट्ठो समानो - 'मा हेव, आवुसो' ति वदेसि । यथा कथ

25

पन, आवुसो, इमस्स भासितस्स अत्थो दट्ठब्बो" ति ?

४ "छन्नं, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थञ्ज किञ्ची' ति, इति वद अप्पपञ्च पपञ्चेति । 'छन्न, आवुसो, फस्सायतनान

असेसविरागनिरोधा नत्यञ्ज किञ्ची' ति, इति वद अप्पञ्च
 पपञ्चेति । 'छन्न, भावुसो, फत्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थि
 च नत्थि च अञ्ज किञ्ची' ति, इति वद अप्पपञ्च पपञ्चेति । 'छन्न
 भावुसो, फत्सायतनान असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो नत्यञ्ज किञ्ची'
 ति, इति वद अप्पपञ्च पपञ्चेति । यावता, भावुसो, छन्न फत्सायतनान
 गति तावता पपञ्चस्स गति, यावता पपञ्चस्स गति तावता छन्न
 फत्सायतनान गति । 'छन्न, भावुसो, फत्सायतनान असेसविरागनिरोधा
 पपञ्चनिरोधो पपञ्चवूपसमो' ति ।

४ भानन्दसुत्त

१ अथ खो आयस्मा भानन्दो येनायस्मा महाकोट्टिको^१ तेवु
 पसङ्कमि उपसङ्कमित्वा आयस्मता महाकोट्टिकेन सद्धि सम्मोदि ।
 सम्मोदनीय कथ सारणीय^२ वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि ।
 एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा भानन्दो आयस्मन्तं महाकोट्टिकं
 एतदवोच -

२ "छन्न भावुसो फत्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थञ्ज
 किञ्ची' ति ?

"मा हेव, भावुसो' ।

"छन्न, भावुसो, फत्सायतनान असेसविरागनिरोधा नत्यञ्ज
 किञ्ची' ति ?

"मा हेव, भावुसो' ।

३ "छन्न भावुसो, फत्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थि
 च नत्थि च अञ्ज किञ्ची' ति ?

"मा हेव, भावुसो' ।

"छन्न भावुसो, फत्सायतनान असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो
 नत्यञ्ज किञ्ची' ति ?

"मा हेव भावुसो' ।

४ "छन्न, भावुसो, फत्सायतनान असेसविरागनिरोधा
 अत्थञ्ज किञ्ची' ति इति पुट्टो समानो - 'मा हेवं, भावुसो' ति

१ महाकोट्टिको - स्या रो । २ सारणीय - स्या रो ।

वदेसि । ‘छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा नत्थञ्ज किञ्ची’ ति, इति पुट्टो समानो – ‘मा हेव, आवुसो’ ति वदेसि । ‘छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थि च नत्थि च अञ्ज किञ्ची’ ति, इति पुट्टो समानो – ‘मा हेव, आवुसो’ ति वदेसि । ‘छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो नत्थञ्ज किञ्ची’ ति, इति पुट्टो समानो – ‘मा हेव, आवुसो’ ति वदेसि । यथा कथ पनावुसो, इमस्स भासितस्स अत्थो दट्ठव्वो” ति ?

४ “‘छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थञ्ज किञ्ची’ ति, इति वद अप्पपञ्च पपञ्चेति । ‘छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा नत्थञ्ज किञ्ची’ ति, इति वद अप्पपञ्च पपञ्चेति । ‘छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा अत्थि च नत्थि च अञ्ज किञ्ची’ ति, इति वद अप्पपञ्च पपञ्चेति । ‘छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा नेवत्थि नो नत्थञ्ज किञ्ची’ ति, इति वद अप्पपञ्च पपञ्चेति । यावता, आवुसो, छन्न फस्सायतनान गति तावता पपञ्चस्स गति । यावता पपञ्चस्स गति तावता छन्न फस्सायतनान गति । छन्न, आवुसो, फस्सायतनान असेसविरागनिरोधा पपञ्चनिरोधो पपञ्चवूपसमो” ति ।

५. उपवाणसुत्तं

१ अथ खो आयस्मा उपवाणो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुप-
 ाङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोद-
 गीय कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो
 वो आयस्मा उपवाणो आयस्मन्त सारिपुत्त एतदवोच – “किं नु खो,
 आवुसो सारिपुत्त^१, विज्जायन्तकरो होती” ति ?

“नो हिद, आवुसो” ।

“किं पनावुसो सारिपुत्त, चरणेनन्तकरो होती” ति ?

“नो हिद, आवुसो” ।

“किं पनावुसो सारिपुत्त, विज्जाचरणेनन्तकरो होती” ति ?

“नो हिद, आवुसो” ।

“किं पनावसो सारिपुत्त, अञ्जत्र विज्जाचरणेनन्तकरो होती” ति ?

“नो हिद, भावुसो” ।

२ “किं नु खो, भावुसो सारिपुत्त, विज्जायन्तकरो होती” ति, इति पुट्टो समानो - ‘नो हिद, भावुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावसो सारिपुत्त, चरणेनन्तकरो होती’ ति, इति पुट्टो समानो - ‘नो हिद, भावुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावसो’ सारिपुत्त, विज्जाचरणेनन्तकरो होती’ ति, इति पुट्टो समानो - ‘नो हिद, भावुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावसो सारिपुत्त, अञ्जत्र विज्जाचरणेनन्तकरो होती’ ति, इति पुट्टो समानो - ‘नो हिद, भावुसो’ ति वदेसि । यथा कय पनावसो, अन्तकरो होती’ ति ?

३ “विज्जाय चे, भावुसो, अन्तकरो अभविस्स, सत्तपादानो व समानो अन्तकरो अभविस्स । चरणेन चे, भावुसो, अन्तकरो अभविस्स, सत्तपादानो व समानो अन्तकरो अभविस्स । विज्जाचरणेन चे, भावुसो, अन्तकरो अभविस्स, सत्तपादानो व समानो अन्तकरो अभविस्स । अञ्जत्र विज्जाचरणेन चे, भावुसो अन्तकरो अभविस्स, पुणुज्जनो अन्तकरो अभविस्स । पुणुज्जनो हि भावुसो अञ्जत्र विज्जाचरणेन । चरणेन विपन्नो खो, भावुसो, यथाभूतं न जानाति न पस्सति । चरणसम्पत्तो यथाभूतं जानाति पस्सति । यथाभूतं जान पस्सं अन्तकरो होसी” ति ।

६ आयाचमसुत्त

१ “सद्धो भिक्खवे भिक्खु एव सम्मा आयाचमानो आया चेम्य - ‘तादिसो हामि यादिसा सारिपुत्तमोग्गस्ताना’ ति । एसा, भिक्खवे तुला एत पमाणं मम सावधानं भिक्खूनं, यदिदं सारिपुत्तं मोग्गस्ताना ।

२ “सद्धा, भिक्खवे, भिक्खुनी एव सम्मा आयाचमाना आया चेम्य - ‘तादिसा होमि यादिसा खेमा व भिक्खुनी उप्पलवण्णा वा’ ति । एसा भिक्खवे तुला एत पमाणं मम सावधानं भिक्खुनीनं, यदिदं एसा व भिक्खुनी उप्पलवण्णा व ।

१ नु सी भावुसो - एवा सी ।

३. “सद्धो, भिक्खवे, उपासको एवं सम्मा आयाचमानो आयाचेय्य — ‘तादिसो होमि यादिसो चित्तो च गहपति हत्थको च आळवको’ ति । एसा, भिक्खवे, तुला एत पमाण मम सावकानं उपासकानं, यदिदं चित्तो च गहपति हत्थको च आळवको ।

४ “सद्धा, भिक्खवे, उपासिका एवं सम्मा आयाचमाना 5 आयाचेय्य — ‘तादिसा होमि यादिसा खुज्जुत्तरा च उपासिका वेळुकण्डकिया^१ च नन्दमाता’ ति । एसा, भिक्खवे, तुला एत पमाण मम साविकान उपासिकान, यदिद खुज्जुत्तरा च उपासिका वेळुकण्डकिया च नन्दमाता” ति ।

७. राहुलसुत्तं

१ अथ खो आयस्मा राहुलो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्क- 10 मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो आयस्मन्त राहुल भगवा एतदवोच —

२ “या च, राहुल, अज्झत्तिका पथवीधातु या च बाहिरा पथवीधातु, पथवीधातुरेवेसा । ‘त नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति, एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्ब । एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय 15 दिस्वा पथवीधातुया निब्बिन्दति, पथवीधातुया^२ चित्त विराजेति ।

३ “या च, राहुल, अज्झत्तिका आपोधातु या च बाहिरा आपोधातु, आपोधातुरेवेसा । ‘त नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति, एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्ब । एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय 20 दिस्वा आपोधातुया निब्बिन्दति, आपोधातुया चित्त विराजेति ।

४ “या च, राहुल, अज्झत्तिका तेजोधातु या च बाहिरा तेजोधातु, तेजोधातुरेवेसा । ‘त नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति, एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्ब । एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय 25 दिस्वा तेजोधातुया निब्बिन्दति, तेजोधातुया चित्त विराजेति ।

५ “या च, राहुल, अज्झत्तिका वायोधातु या च बाहिरा वायोधातु, वायोधातुरेवेसा । ‘त नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति, एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्ब । एवमेत यथाभूत 25

१ वेळुकण्डकिया — स्या०, रो० । २ पथवीधातुया — स्या०, पञ्जाय — रो० ।

सम्पञ्ज्याय दिस्वा वायोधातुया निव्विन्दति, वायोधातुया चित्त
विराजेति ।

६ "यतो क्षो, राहुल, भिक्खु इमासु चतूसु धातूसु नेवत्तान
न अत्तनिय समनुपस्सति, अय धुच्चति, राहुल, भिक्खु अञ्जत्थि तप्प
विवत्तयि सयोजन, सम्मा मानाभिसमया अन्तमभासि दुक्खस्सा" ति ।

८ जम्बालीसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गसा सन्तो सबिज्जमाना नोर्कस्मि ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जत्तर सन्त चेतोविमुत्ति
उपसम्पज्ज विहरति । सो सक्कायनिरोध मनसि करोति । तस्स
सक्कायनिरोध मनसि करोतो सक्कायनिरोधे चित्त न पक्खन्दति नप्प-
सीदति न सन्तिट्ठति नाधिमुच्चति । तस्स क्षो एव, भिक्खवे, भिक्खुनो
न सक्कायनिरोधो पाटिकङ्खो । सेय्यथापि भिक्खवे, पुरिसो लेपगतेन'
हत्थेन सास गप्पेय्य तस्स सो हत्थो सज्जेय्य' पि गप्पेय्य पि' वज्जेय्य'
पि एवमेव क्षो, भिक्खवे भिक्खु अञ्जत्तर सन्त चेतोविमुत्ति उप
सम्पज्ज विहरति । सो सक्कायनिरोध मनसि करोति । तस्स सक्काय-
निरोध मनसि करोतो सक्कायनिरोधे चित्त न पक्खन्दति नप्पसीदति न
सन्तिट्ठति नाधिमुच्चति । तस्स क्षो एव, भिक्खवे, भिक्खुनो न सक्काय
निरोधो पाटिकङ्खो ।

२ "इध पन भिक्खवे भिक्खु अञ्जत्तर सन्त चेतोविमुत्ति
उपसम्पज्ज विहरति । सो सक्कायनिरोध मनसि कराति । तस्स
सक्कायनिरोध मनसि करोतो सक्कायनिरोधे चित्त पक्खन्दति पसीदति
सन्तिट्ठति अधिमुच्चति । तस्स क्षो एव, भिक्खवे, भिक्खुनो सक्काय-
निरोधो पाटिकङ्खो । सेय्यथापि, भिक्खवे पुरिसो सुयेन हत्थेन सास
गप्पेय्य तस्स सो हत्थो नेव सज्जेय्य न गप्पेय्य न वज्जेय्य एवमेव
क्षो, भिक्खवे भिक्खु अञ्जत्तर सन्त चेतोविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरति ।
सो सक्कायनिरोध मनसि करोति । तस्स सक्कायनिरोध मनसि करोतो
सक्कायनिरोधे चित्त पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति अधिमुच्चति ।
तस्स क्षो एव भिक्खवे भिक्खुनो सक्कायनिरोधो पाटिकङ्खो ।

१ एतं - धी स्या रो । २ अत्रकतेन - धी रो लपक्केण - स्वा ।
३-४ सज्जेय्यापि वज्जेय्यापि - रो । ५ वज्जेय्या - धी ।

३ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति उप-
 सम्पज्ज विहरति । सो अविज्जाप्पभेद^१ मनसि करोति । तस्स अविज्जा-
 प्पभेद मनसि करोतो अविज्जाप्पभेदे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति
 न सन्तिट्ठति नाधिमुच्चति । तस्स खो एव, भिक्खवे, भिक्खुनो न
 अविज्जाप्पभेदो पाटिकङ्खो । सेय्यथापि, भिक्खवे, जम्बाली अनेक- 5
 वस्सगणिका । तस्सा पुरिसो यानि चैव आयमुखानि तानि पिदहेय्य,
 यानि च अपायमुखानि तानि विवरेय्य, देवो च न सम्मा धार अनुप्प-
 वेच्छेय्य । एव हि तस्सा, भिक्खवे, जम्बालिया न आळिप्पभेदो^२ पाटि-
 कङ्खो । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु^३ अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति
 उपसम्पज्ज विहरति । सो अविज्जाप्पभेदं मनसि करोति । तस्स 10
 अविज्जाप्पभेदं मनसि करोतो अविज्जाप्पभेदे चित्तं न पक्खन्दति
 नप्पसीदति न सन्तिट्ठति नाधिमुच्चति । तस्स खो एव, भिक्खवे,
 भिक्खुनो न अविज्जाप्पभेदो पाटिकङ्खो ।

४ “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति
 उपसम्पज्ज विहरति । सो अविज्जाप्पभेदं मनसि करोति । तस्स 15
 अविज्जाप्पभेदं मनसि करोतो अविज्जाप्पभेदे चित्तं पक्खन्दति पसीदति
 सन्तिट्ठति अधिमुच्चति^४ । तस्स खो एव, भिक्खवे, भिक्खुनो अविज्जा-
 प्पभेदो पाटिकङ्खो । सेय्यथापि, भिक्खवे, जम्बाली अनेकवस्सगणिका ।
 तस्सा पुरिसो यानि चैव आयमुखानि तानि विवरेय्य, यानि च अपाय-
 मुखानि तानि पिदहेय्य, देवो च सम्मा धार अनुप्पवेच्छेय्य । एव हि 20
 तस्सा, भिक्खवे, जम्बालिया आळिप्पभेदो पाटिकङ्खो । एवमेव खो,
 भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं सन्तं चेतोविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरति ।
 सो अविज्जाप्पभेदं मनसि करोति । तस्स अविज्जाप्पभेदं मनसि
 करोतो अविज्जाप्पभेदे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति अधि-
 मुच्चति । तस्स खो एव, भिक्खवे, भिक्खुनो अविज्जाप्पभेदो पाटि- 25
 कङ्खो । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो सविज्जमाना
 लोकस्मि” ति ।

१ अविज्जाप्पभेद - रो० । २ आलिप्पभेदो - स्या०, रो० । ३. भिक्खुनो - रो० ।

४ विमुच्चति - रो० ।

६ निव्व्यानसुत्त

१ अथ स्रो आयस्मा भानन्दो मेनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सट्ठि सम्मोदि । सम्मोदनीय कय सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिप्पो स्रो आयस्मा भानन्दो आयस्मन्त सारिपुत्त एतदवोच - “को नु स्रो, आवुसो सारिपुत्त, हेतु को पच्चयो, येन मिघेकच्चे सत्ता दिट्ठेव धम्मे न परि निव्वायन्ती” ति ?

२ “इधावुसो भानन्द, सत्ता इमा हानभागिया सञ्जा ति यथामूत नप्पजानन्ति, इमा ठितिभागिया सञ्जा ति यथामूत नप्प जानन्ति, इमा विसेसभागिया सञ्जा ति यथामूत नप्पजानन्ति, इमा निम्बेसभागिया सञ्जा ति यथामूत नप्पजानन्ति । अय स्रो, आवुसो भानन्द हेतु अय पच्चयो, येन मिघेकच्चे सत्ता दिट्ठेव धम्मे न परि निव्वायन्ती” ति ।

३ “को पत्तावुसा सारिपुत्त, हेतु को पच्चयो, येन मिघेकच्चे सत्ता दिट्ठेव धम्मे परिनिव्वायन्ती” ति ?

“इधावुसो भानन्द, सत्ता इमा हानभागिया सञ्जा ति यथामूत पजानन्ति, इमा ठितिभागिया सञ्जा ति यथामूत पजानन्ति, इमा विसेसभागिया सञ्जा ति यथामूत पजानन्ति, इमा निम्बेसभागिया सञ्जा ति यथामूत पजानन्ति । अय स्रो, आवुसो भानन्द, हेतु अय पच्चयो, येन मिघेकच्चे सत्ता दिट्ठेव धम्मे परिनिव्वायन्ती” ति ।

१० महापदेससुत्त

१ एक समय भगवा भोगनगरे विहरति भानन्दचेतिये । तत्र स्रो भगवा भिक्खू भामन्तेसि - “भिक्खवो” ति । “भदन्त” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच - “चत्तारोमे, भिक्खवे महापदेसे वेसेस्सामि त सुणाथ साधुक मनसि करोथ, भासिस्सामी” ति । “एव, मन्ते ति स्रो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

२ “कत्तमे” भिक्खवे चत्तारो महापदेसा ? इध, भिक्खवे भिक्खु एव वदेम्य - ‘सम्मुत्ता मेतं, आवुसो भगवतो सुत्त सम्मुत्ता

पटिग्गहित - अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासन' ति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो भासित नेव अभिनन्दितब्ब नप्पटिक्कोसितब्बं । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुक उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेतब्बानि, विनये सन्दस्सेतब्बानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्दस्सियमानानि न चेव सुत्ते ओतरन्ति न विनये सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तब्ब - 'अद्धा, इदं न चेव तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स, इमस्स च भिक्खुनो दुग्गहित' ति । इति हेत^१, भिक्खवे, छड्ढेय्याथ ।

३ "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य - 'सम्मुखा मेतं, आवुसो, भगवतो सुत सम्मुखा पटिग्गहित - अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासन' ति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो भासित नेव अभिनन्दितब्ब नप्पटिक्कोसितब्ब । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुक उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेतब्बानि, विनये सन्दस्सेतब्बानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्दस्सियमानानि सुत्ते चेव ओतरन्ति विनये च सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तब्बं - 'अद्धा, इदं तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स, इमस्स च भिक्खुनो सुग्गहित' ति । इदं^२, भिक्खवे, पठम महापदेस धारेय्याथ ।

४. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य - 'असुकस्मि' नाम आवासे सङ्घो विहरति सथेरो सपामोक्खो । तस्स मे सङ्घस्स सम्मुखा सुत सम्मुखा पटिग्गहितं - अयं धम्मो, अयं विनयो, इदं सत्थुसासन' ति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो भासित नेव अभिनन्दितब्बं नप्पटिक्कोसितब्बं । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुक उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेतब्बानि, विनये सन्दस्सेतब्बानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्दस्सियमानानि न चेव सुत्ते ओतरन्ति न विनये सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तब्ब - 'अद्धा, इदं न चेव तस्स भगवतो वचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स, तस्स च सङ्घस्स दुग्गहित' ति । इति हेत, भिक्खवे, छड्ढेय्याथ ।

५ "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य - 'असुकस्मि' नाम आवासे सङ्घो विहरति सथेरो सपामोक्खो । तस्स मे सङ्घस्स सम्मुखा

सुत सम्मुखा पटिगहित - अय धम्मो, अय विनयो, इद सत्पुसासन' ति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो भासित नेव अभिनन्दित्व्व नप्पटिक्कोसित्व्व । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुक उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेत्तब्बानि, विनये सन्दस्सेत्तब्बानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्दस्सियमानानि सुत्ते चेव ओतरन्ति विनये च सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्व - 'अद्दा, इद तस्स भगवतो वचन अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स, तस्स च सङ्खस्स सुग्गहित' ति । इद, भिक्खवे, दुत्तिय महापदेस धारेय्याथ ।

६ "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य - 'असुक्खिस्मि नाम धावासे सम्बहुत्ता धेरा भिक्खू विहरन्ति बहुस्सुता आगतागमा धम्म धरा विनयधरा मात्तिकाधरा । तेस मे धेरान सम्मुखा सुत सम्मुखा पटि गहित - अय धम्मो, अय विनयो, इद सत्पुसासन' ति । तस्स, भिक्खव, भिक्खुनो भासित नेव अभिनन्दित्व्व नप्पटिक्कोसित्व्व । अनभि नन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुक उग्गहेत्वा सुत्त ओतारेत्तब्बानि, विनये सन्दस्सेत्तब्बानि । तानि चे सुत्ते ओतारिय मानानि विनये सन्दस्सियमानानि न चेव सुत्ते ओतरन्ति न विनय सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्व - 'अद्दा, इद न चेव तस्स भगवतो वचनं अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स, तेस च धेरान दुग्गहित ति । इति इत्त, भिक्खवे, छद्देय्याथ ।

७ "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एव वदेय्य - 'असुक्खिस्मि नाम धावासे सम्बहुत्ता धेरा भिक्खू विहरन्ति बहुस्सुता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा मात्तिकाधरा । तेस मे धेरान सम्मुखा सुत सम्मुखा पटिगहित - अय धम्मो अय विनयो, इद सत्पुसासन' ति । तस्स भिक्खवे, भिक्खुनो भासित नेव अभिनन्दित्व्व नप्पटिक्कोसित्व्व । अनभिनन्दित्वा अप्पटि क्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुक उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारेत्तब्बानि, विनये सन्दस्सेत्तब्बानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि विनये सन्द स्सियमानानि सुत्ते चेव ओतरन्ति विनये च सन्दिस्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तव्व - 'अद्दा, इदं तस्स भगवतो वचन अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स तेस च धरान मुग्गहित ति । इद, भिक्खवे, तत्तियं महापदेस धारेय्याथ ।

८ "इध पन, भिक्खवे भिक्खु एव वदेय्य - 'असुक्खिस्मि नाम धावासे एवो धेरो भिक्खु विहरन्ति बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो

विनयधरो मातिकाधरो । तस्स मे थेरस्स सम्मुखा सुत सम्मुखा पटि-
 गहित - अय धम्मो, अय विनयो, इद सत्थुसासन' ति । तस्स, भिक्खवे,
 भिक्खुनो भासित नेव अभिनन्दितब्ब नप्पटिक्कोसितब्ब । अनभिनन्दित्वा
 अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुक उग्गहेत्वा सुत्ते ओतारे-
 तब्बानि, विनये सन्दस्सेतब्बानि । तानि चे सुत्ते ओतारियमानानि 5
 विनये सन्दस्सियमानानि न चेव सुत्ते ओतरन्ति न विनये सन्दिस्सन्ति,
 निट्ठमेत्थ गन्तब्ब - 'अद्धा, इद न' चेव' तस्स भगवतो वचन अरहतो सम्मा-
 सम्बुद्धस्स, तस्स च थेरस्स दुग्गहित' ति । इति हेत, भिक्खवे, छड्ढेय्याथ ।

६ "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एवं वदेय्य - 'असुकरिस्मि नाम
 आवासे एको थेरो भिक्खु विहरति बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो 10
 विनयधरो मातिकाधरो । तस्स मे थेरस्स सम्मुखा सुत सम्मुखा पटि-
 गहितं - अय धम्मो, अय विनयो, इदं सत्थुसासन' ति । तस्स, भिक्खवे,
 भिक्खुनो भासित नेव अभिनन्दितब्ब नप्पटिक्कोसितब्ब । अनभि-
 नन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा तानि पदव्यञ्जनानि साधुक उग्गहेत्वा
 सुत्ते ओतारेतब्बानि, विनये सन्दस्सेतब्बानि । तानि चे सुत्ते ओतारिय- 15
 मानानि विनये सन्दस्सियमानानि सुत्ते चेव ओतरन्ति विनये च सन्दि-
 स्सन्ति, निट्ठमेत्थ गन्तब्ब - 'अद्धा, इद तस्स भगवतो वचन अरहतो
 सम्मासम्बुद्धस्स, तस्स च थेरस्स सुग्गहित' ति । इद, भिक्खवे, चतुत्थ
 महापदेस धारेय्याथ । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो महापदेसा" ति ।

सञ्चेतनियवग्गो अट्टारसमो ।

तस्सुद्धानं

चेतना विभत्ति कोट्टिको^२, आनन्दो^३ उपवाणपञ्चम । 20

आयाचनराहुलजम्बाली, निब्बान पहापदेसेना^४ ति ॥

— ० —

१६. ब्राह्मणवग्गो

१. योधाजीवसुत्तं

१. "चतूहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो योधाजीवो" राजा-
 रहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्ख्व गच्छति । कतमेहि

१-१ रो० पीत्यके नत्थि । २ कोट्टिक - रो० । ३ आनन्द - रो० । ४ महा-
 पदेसेन वग्गो - रो० । ५ योधाजीवो - रो० ।

चतूहि ? इष, भिक्खवे, योधाजीवो ठानकुसलो च होति, दूरेपाती च, अक्खणवेधी च, महतो च कायस्स पदालेता । इमेहि सो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि समन्नागतो योधाजीवो राजारहो होति राजमोणो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्ग गच्छति । एयमेव सो, भिक्खवे, चतूहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो धक्खण्यो अञ्जति करणीयो अनुत्तर पुञ्जकस्सेत्त सोकस्स । कस्मेहि चतूहि ? इष, भिक्खवे, भिक्खु ठानकुसलो च होति, दूरेपाती च, अक्खणवेधी च, महतो च कायस्स पदालेता ।

२ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ठानकुसलो होति ? इष, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति पे० समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । एव सो, भिक्खवे भिक्खु ठानकुसलो होति ।

३ “कथं च भिक्खवे, भिक्खु दूरेपाती होति ? इष, भिक्खवे, भिक्खु य किञ्चि रूपं अतीतानागतपञ्चुप्पन्नं अञ्जत्तं वा वहिद्या वा ओळारिक्क वा सुक्षुम वा हीन वा पणीत वा य दूरे सन्तिके वा, सब्ब रूपं नेत मम नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय पस्सति । या काचि वेदना या काचि सञ्जा .. ये केचि सङ्खारा

य किञ्चि विञ्जाणं अतीतानागतपञ्चुप्पन्नं अञ्जत्तं वा वहिद्या वा ओळारिक्क वा सुक्षुम वा हीन वा पणीत वा य दूरे सन्तिके वा, सब्ब विञ्जाणं नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ ति एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय पस्सति । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु दूरेपाती होति ।

४ “कथं च भिक्खवे, भिक्खु अक्खणवेधी होति ? इष, भिक्खवे भिक्खु ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं सो, भिक्खवे भिक्खु अक्खणवेधी होति ।

५ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु महतो कायस्स पदालेता होति ? इष भिक्खवे भिक्खु महन्तं अविज्जाकस्सन्धं पदालेता’ । एव सो, भिक्खवे भिक्खु महतो कायस्स पदालेता होति । इमेहि सो भिक्खवे, चतूहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति .. पे० अनुत्तर पुञ्जकस्सेत्तं सोकस्सा’ ति ।

२. पाटिभोगसुत्तं

१ “चतुन्नं, भिक्खवे, धम्मान नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि ।

२ “कतमेस चतुन्नं ? ‘जराधम्म मा जीरी’ ति नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि, ‘व्याधिधम्म’ मा व्याधियी’ ति नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि, ‘मरणधम्म मा मीयी’ ति नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि; ‘यानि खो पन तानि पुब्बे’ अत्तना कतानि पापकानि कम्मानि सङ्खिलेसिकानि पोणोब्भविकानि सदरानि दुक्खविपाकानि आरयति जातिजरामरणिकानि, तेस विपाको मा निव्वत्ती’ ति नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि ।

३ “इमेसं खो, भिक्खवे, चतुन्नं धम्मान नत्थि कोचि पाटिभोगो – समणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा कोचि वा लोकस्मि” ति ।

३. सुतसुत्तं

१ एक समय भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवन्त एतदवोच –

२ “अहं हि, भो गोतम, एववादी एवदिट्ठि^१ – ‘यो कोचि दिट्ठ भासति – एव मे दिट्ठ ति, नत्थि ततो दोसो, यो कोचि सुत भासति – एव मे सुत ति, नत्थि ततो दोसो, यो कोचि मुत्त भासति – एव मे मुत्त ति, नत्थि ततो दोसो, यो कोचि विञ्जात भासति – एव मे विञ्जातं ति, नत्थि ततो दोसो” ति ।

१ जिरी – स्या०, जीवी – रो० । २ व्याधिधम्म – रो० । ३-३ वा मिय्थी – स्या०, मा मिय्थी – रो० । ४-४ स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ५ मय – स्या० । ६ एवदिट्ठी – सी०, स्या०, रो० ।

३ “नाह, ब्राह्मण, सव्व दिट्ठ भासितव्व ति वदामि, न पनाह, ब्राह्मण, सव्व दिट्ठ न भासितव्व ति वदामि, नाह, ब्राह्मण, सव्व सुत भासितव्व ति वदामि, न पनाह, ब्राह्मण, सव्व सुत न भासितव्व ति वदामि नाह, ब्राह्मण, सव्व सुत भासितव्व ति वदामि, न पनाह, ब्राह्मण, सव्व सुत न भासितव्व ति वदामि, नाह, ब्राह्मण, सव्व विञ्जात भासितव्व ति वदामि, न पनाह, ब्राह्मण, सव्व विञ्जात न भासितव्व ति वदामि ।

४ “य हि, ब्राह्मण, दिट्ठ भासतो अकुसला घम्मा अभिवद्धान्ति, कुसला घम्मा परिहायन्ति, एवरूप दिट्ठ न भासितव्व ति वदामि । य च स्वस्स, ब्राह्मण, दिट्ठ अभासतो कुसला घम्मा परिहायन्ति, अकुसला घम्मा अभिवद्धान्ति, एवरूप दिट्ठ भासितव्व ति वदामि ।

५ “य हि, ब्राह्मण, सुत भासतो अकुसला घम्मा अभिवद्धान्ति, कुसला घम्मा परिहायन्ति, एवरूप सुत न भासितव्व ति वदामि । य च स्वस्स ब्राह्मण, सुत अभासतो कुसला घम्मा परिहायन्ति, अकुसला घम्मा अभिवद्धान्ति, एवरूप सुत भासितव्व ति वदामि ।

६ “य हि ब्राह्मण, सुत भासतो अकुसला घम्मा अभिवद्धान्ति, कुसला घम्मा परिहायन्ति, एवरूप सुत न भासितव्व ति वदामि । य च स्वस्स, ब्राह्मण, सुत अभासतो कुसला घम्मा परिहायन्ति अकुसला घम्मा अभिवद्धान्ति, एवरूप सुत भासितव्व ति वदामि ।

७ “य हि ब्राह्मण विञ्जात भासतो अकुसला घम्मा अभिवद्धान्ति कुसला घम्मा परिहायन्ति एवरूप विञ्जात न भासितव्व ति वदामि । य च स्वस्स ब्राह्मण, विञ्जात अभासतो कुसला घम्मा परिहायन्ति अकुसला घम्मा अभिवद्धान्ति एवरूपं विञ्जात भासितव्व ति वदामी ति ।

अथ सो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो मगवतो भासित अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामी ति ।

४ अमयसुत्त

१ अथ सो आणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा सेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवता सदि सम्मोदि । सम्मोदनीय कय सारणीय

वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो जाणुस्सोणि
ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच -

२. “अहं” हि, भो गोतम, एवंवादी एवंदिट्ठि - ‘नत्थि यो’
मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तास आपज्जति मरणस्स” ति ।

“अत्थि, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति, सन्तासं आपज्जति 5
मरणस्स, अत्थि पत्त, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं
आपज्जति मरणस्स ।

३ “कतमो च, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति, सन्तास
आपज्जति मरणस्स ? इध, ब्राह्मण, एकच्चो कामेसु अवीतरागो होति
अविगतच्छन्दो’ अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगत- 10
तण्हो । तमेन अञ्जतरो गाब्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेन
गाब्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स एवं होति - ‘पिया वत मं कामा जहिस्सन्ति,
पिये चाह’ कामे जहिस्सामी’ ति । सो सोचति किलमति परिदेवति,
उरत्ताळि” कन्दति, सम्मोह आपज्जति । अय खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो
समानो भायति, सन्तास आपज्जति मरणस्स । 15

४. “पुन च पर, ब्राह्मण, इधेकच्चो काये अवीतरागो होति अविगत-
च्छन्दो अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो ।
तमेन अञ्जतरो गाब्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेन गाब्हेन
रोगातङ्केन फुट्ठस्स एव होति - ‘पियो वत म कायो जहिस्सति, पिय चाह
काय जहिस्सामी’ ति । सो सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, 20
सम्मोह आपज्जति । अय पि खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति,
सन्तासं आपज्जति मरणस्स ।

५ “पुन च पर, ब्राह्मण, इधेकच्चो अकतकल्याणो होति अकत-
कुसलो अकतभीरुत्ताणो कतपापो कतलुट्ठो कतकिब्बिसो । तमेन अञ्जतरो
गाब्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेन गाब्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स 25
एव होति - ‘अकत वत मे कल्याण, अकत कुसल, अकत भीरुत्ताण, कत
पाप, कत लुट्ठ, कत किब्बिस । यावता, भो, अकतकल्याणान अकत-
कुसलान अकतभीरुत्ताणान कतपापान कतलुट्ठान कतकिब्बिसान गति
त गति पेच्च गच्छामी’ ति । सो सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि

१ मय - स्या० । २ सो - स्या०, रो० । ३ अविगतच्छन्दो - रो० । ४ वाह -
रो० । ५ उस्त्यल - रो० ।

कन्दति, सम्मोहं आपञ्जति । अयं पि स्रो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति, सन्तासं आपञ्जति मरणस्स ।

६ “पुन च पर, ब्राह्मण, इधेकच्चो कङ्खी होति विचिकिञ्ची अनिट्ठङ्गतो सद्धम्मे । तमेन अञ्जतरो गान्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेण गान्हेण रोगातङ्केण फुट्ठस्स एव होति — ‘कङ्खी वतमिह विचिकिञ्ची अनिट्ठङ्गतो सद्धम्मे’ ति । सो सोचति किलमति परिदेवति उरत्ताळि कन्दति, सम्मोहं आपञ्जति । अयं पि स्रो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो भायति, सन्तासं आपञ्जति मरणस्स । इमे स्रो, ब्राह्मण, चत्तारो मरणधम्मा समाना भायन्ति, सन्तासं आपञ्जन्ति मरणस्स ।

७ “कतमो च, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपञ्जति मरणस्स ? इध, ब्राह्मण, एकच्चो कामेसु वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो विगतपिपासो विगतपरिच्छाहो विगततण्हो । तमेन अञ्जतरो गान्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेण गान्हेण रोगातङ्केण फुट्ठस्स न एव होति — ‘पिया वत म कामा जहिस्सन्ति, पिये चाह कामे जहिस्सामी’ ति । सो न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपञ्जति । अयं स्रो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपञ्जति मरणस्स’ ।

८ “पुन च पर ब्राह्मण इधेकच्चो कामे वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो विगतपिपासो विगतपरिच्छाहो विगततण्हो । तमेन अञ्जतरो गान्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेण गान्हेण रोगातङ्केण फुट्ठस्स न एव होति — ‘पियो वत म कामो जहिस्सन्ति पियं चाह कामे जहिस्सामी’ ति । सो न सोचति न किलमति न परिदेवति न उरत्ताळि कन्दति न सम्मोहं आपञ्जति । अयं पि स्रो, ब्राह्मण मरण धम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपञ्जति मरणस्स ।

९ “पुन च पर ब्राह्मण इधेकच्चो अकत्तापापो होति अकत्तमुद्धो अकत्तविट्ठिसो कत्तकल्याणो कत्तकुसलो कत्तमीरुत्ताणो । तमेन अञ्जतरो गान्हो रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेण गान्हेण रोगातङ्केण फुट्ठस्स एव होति — ‘अकत्त वत मे पाप अकत्तं लुद्ध अकत्त किम्बिस कत्त कल्याण, कत्त कुसलं कत्त भीरुत्ताण । यावता भो, अकत्तपापान अकत्तमुद्धान अकत्त

किञ्चिसानं कतकल्याणान कतकुसलान कतभीरुत्ताणान गति त गति पेच्च गच्छामी' ति । सो न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोह आपज्जति । अय पि खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तासं आपज्जति मरणस्स ।

१० “पुन च पर, ब्राह्मण, इधेकच्चो अकङ्खी होति अविचि- 5
किच्छी निट्ठङ्गतो सद्धम्मे । तमेन अञ्जतरो गाब्हे रोगातङ्को फुसति । तस्स अञ्जतरेन गाब्हेन रोगातङ्केन फुट्ठस्स एव होति — ‘अकङ्खी वतम्हि अविचिकिच्छी निट्ठङ्गतो सद्धम्मे’ ति । सो न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोह आपज्जति । अय पि खो, ब्राह्मण, मरणधम्मो समानो न भायति, न सन्तास आपज्जति मरणस्स । 10
इमे खो, ब्राह्मण, चत्तारो मरणधम्मा समाना न भायन्ति, न सन्तास आपज्जन्ति^१ मरणस्सा” ति ।

११ “अभिवकन्तं, भो गोतम, अभिवकन्तं, भो गोतम पे०. उपासक म भवं गोतमो धारेतु अज्जतगगे पाणुपेत सरणं गत” ति । 15

५. समणसच्चसुत्तं

१. एक समयं भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पब्बते । तेन खो पन समयेन सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता परिब्बाजका सिप्पिनिकातीरे^२ परिब्बाजकारामे पटिवसन्ति, सेय्यथीद^३ अन्नभारो^४ वरधरो^५ सकुलुदायि च परिब्बाजको अञ्जे च अभिञ्जाता अभि- 20
ञ्जाता परिब्बाजका । अथ खो भगवा सायन्हसमय पटिसल्लाना वुट्ठितो येन सिप्पिनिकातीरे परिब्बाजकारामो तेनुपसङ्कमि ।

२ तेन खो पन समयेन तेसं अञ्जातित्थियान परिब्बाजकानं सन्निसिन्नान सन्नपितितान अयमन्तरा कथा उदपादि — “इति पि ब्राह्मण- सच्चानि, इति पि ब्राह्मणसच्चानी” ति । अथ खो भगवा येन ते परिब्बाजका तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । 25
निसज्ज खो भगवा ते परिब्बाजके एतदवोच —

१ आपज्जति — रो० । २ सिप्पिनियातीरे — स्या०, रो० । ३ सेय्यथिद — म० ।

४ अन्नभारो — रो० । ५ वरधरो — स्या० ।

३ “काय नृत्य, परिब्बाजका, एतरहि कथाय सन्निसिद्धा,
का च पन वो अन्तरामथा विष्पकता” ति ?

“इष, भो गोतम, अम्हाक सन्निसिद्धानं सन्निसिद्धान
अयमन्तराकथा उदपादि - ‘इति पि ब्राह्मणसच्चानि, इति पि
ब्राह्मणसच्चानी” ति ।

४ “चत्तारिमानि, परिब्बाजका, ब्राह्मणसच्चानि मया सय
अभिञ्जा सच्चिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? इष, परि
ब्बाजका, ब्राह्मणो एवमाह - ‘सख्ये पाणा अवज्जा” ति । इति वद
ब्राह्मणो सच्च आह, नो मुसा । सो तेन न समणो ति मञ्जति, न
ब्राह्मणो ति मञ्जति, न सेम्मोहमस्मी ति मञ्जति, न सविसोहमस्मी
ति मञ्जति, न हीनोहमस्मी ति मञ्जति । अपि च यवष
तत्थ सच्च तदभिञ्जाय पाणानंयेव अनुदयाय अनुकम्पाय पटिपन्नो
होति ।

५ “पुन च पर, परिब्बाजका, ब्राह्मणो एवमाह - ‘सख्ये कामा
अनिच्चा दुक्खा विपरिणामघम्मा’ ति । इति वद ब्राह्मणो सच्चमाह,
नो मुसा । सो तेन न समणो ति मञ्जति, न ब्राह्मणो ति मञ्जति,
न सेम्मोहमस्मी ति मञ्जति, न सविसोहमस्मी ति मञ्जति, न हीनो
हमस्मी ति मञ्जति । अपि च यदेव तत्थ सच्च तदभिञ्जाय कामानंयेव
निम्बिदाय विरागाय निरोधाय पटिपन्नो होति ।

६ “पुन च पर, परिब्बाजका, ब्राह्मणो एवमाह - सख्ये
भवा अनिच्चा पे० तदभिञ्जाय भवानयेव निम्बिदाय विरागाय
निरोधाय पटिपन्नो होति ।

७ “पुन च पर, परिब्बाजका, ब्राह्मणो एवमाह - ‘ताह क्वचनि
कत्तसि किञ्चनतस्मि न च मम क्वचनि कत्तसि किञ्चनतस्मी’ ति ।
इति वद ब्राह्मणो सच्च आह, नो मुसा । सो तेन न समणो ति मञ्जति,
न ब्राह्मणो ति मञ्जति न सेम्मोहमस्मी ति मञ्जति, न सविसोहमस्मी
ति मञ्जति, न हीनोहमस्मी ति मञ्जति । अपि च यदेव तत्थ सच्च
तदभिञ्जाय आकिञ्चञ्जयेव पटिपद पटिपन्नो होति । इमानि सो

१ सन्निसिद्धा - टी । २ सन्निसिद्धा - टी । ३ अनुदयाय - टी ।

४ क्वचन - टी स्या ।

परिष्वाजका, चत्तारि ब्राह्मणसच्चानि मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
पवेदितानी" ति ।

६. उम्मगसुत्तं

१ अथ खो अञ्जातरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - "केन नु खो, भन्ते, लोको 5
नीयति, केन लोको परिकस्सति", कस्स च उप्पन्नस्स वसं गच्छती" ति ?

२ "साधु साधु, भिक्खु ! भद्दको खो ते, भिक्खु, उम्मगो,^१
भद्दक पटिभान, कल्याणी परिपुच्छा । एव हि त्व, भिक्खु, पुच्छसि -
'केन नु खो, भन्ते, लोको नीयति, केन लोको परिकस्सति, कस्स च
उप्पन्नस्स वस गच्छती'" ति ? 10

"एवं, भन्ते" ।

"चित्तेन खो, भिक्खु, लोको नीयति, चित्तेन परिकस्सति,
चित्तस्स उप्पन्नस्स वस गच्छती" ति ।

३ "साधु, भन्ते" ति खो सो भिक्खु भगवतो भासितं अभि-
नन्दित्वा अनुमोदित्वा भगवन्त उत्तरि^३ पञ्चं अपुच्छि - "बहुस्सुतो 15
धम्मधरो, बहुस्सुतो धम्मधरो' ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु
खो, भन्ते, बहुस्सुतो धम्मधरो होती" ति ?

४ "साधु साधु, भिक्खु ! भद्दको खो ते, भिक्खु उम्मगो,
भद्दक पटिभान, कल्याणी परिपुच्छा । एव हि त्व, भिक्खु, पुच्छसि -
'बहुस्सुतो धम्मधरो, बहुस्सुतो धम्मधरो ति, भन्ते, वुच्चति । कित्ता- 20
वता नु खो, भन्ते, बहुस्सुतो धम्मधरो होती" ति ?

"एवं, भन्ते" ।

"बहू खो, भिक्खु, मया घम्मा देसिता - सुत्त, गेय्यं, वेय्याकरण,
गाथा, उदान, इतिवुत्तक, जातक, अम्भुतधम्मं, वेदल्ल । चतुप्पदाय^४ चे
पि, भिक्खु, गाथाय अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्ममानुधम्मप्पटि- 25
पन्नो होति बहुस्सुतो धम्मरो ति अलं वचनाया" ति ।

१ परिकस्सति - रो० । २ उम्मङ्गो - स्या० । ३ उत्तरि - स्या०, रो० ।

४. चतुप्पादाय - रो० ।

५ “साधु भन्ते” ति सौ सो भिक्षु भगवतो भासित भ्रमि नन्दित्वा अनुमोदित्वा भगवन्त उत्तरि पठ्ह अपुच्छि - “सुतवा निव्वे धिकपञ्चो, सुतवा निव्वे धिकपञ्चो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु सौ, भन्ते, सुतवा निव्वे धिकपञ्चो होती” ति ?

६ “साधु साधु, भिक्षु ! महको सौ ते, भिक्षु, उम्मगो, महक पटिमान, कल्याणी परिपुच्छा । एव हि त्व, भिक्षु, पुच्छसि - ‘सुतवा निव्वे धिकपञ्चो, सुतवा निव्वे धिकपञ्चो ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु सौ, भन्ते, सुतवा निव्वे धिकपञ्चो होती” ति ?

“एव, भन्ते” ।

“इध, भिक्षु, भिक्षुनो ‘इव दुक्ख’ ति सुत होति, पञ्चाय चस्स अत्थ अतिविज्झ पस्सति, ‘अय दुक्खसमुदयो’ ति सुत होति, पञ्चाय चस्स अत्थ अतिविज्झ पस्सति ‘अय दुक्खनिरोधो’ ति सुत होति, पञ्चाय चस्स अत्थ अतिविज्झ पस्सति, ‘अय दुक्खनिरोध गामिनी पटिपदा’ ति सुत होति पञ्चाय चस्स अत्थ अतिविज्झ पस्सति । एवं सौ, भिक्षु, सुतवा निव्वे धिकपञ्चो होती” ति ।

७ “साधु, भन्ते” ति सौ सो भिक्षु भगवतो भासित भ्रमि नन्दित्वा अनुमोदित्वा भगवन्त उत्तरि पठ्ह अपुच्छि - “पण्डितो महा पञ्चो पण्डितो महापञ्चो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु सौ, भन्ते, पण्डितो महापञ्चो होती” ति ?

८ “साधु साधु सौ, भिक्षु ! महको सौ ते, भिक्षु, उम्मगो, महक पटिमान कल्याणी परिपुच्छा । एव हि त्व भिक्षु पुच्छसि - ‘पण्डितो महापञ्चो पण्डितो महापञ्चो ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु सौ भन्ते, पण्डितो महापञ्चो होती” ति ?

“एव भन्ते” ।

“इध भिक्षु, पण्डितो महापञ्चो नेवसव्यावाधाय चेतति न परव्यावाधाय चेतति न उभयव्यावाधाय चेतति अतहितपरहित उभयहितसन्वलोकहितमेव’ चिन्तयमानो चिन्तेति । एवं सौ, भिक्षु, पण्डितो महापञ्चो होती” ति ।

७. वस्सकारसुत्तं

१ एक समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे ।
अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय
वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो वस्सकारो
ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवन्त एतदवोच -

5

२ “जानेय्य नु खो, भो गोतम, असप्पुरिसो असप्पुरिस -
‘असप्पुरिसो अय भव’” ति ?

“अट्टान खो एत, ब्राह्मण, अनवकासो य असप्पुरिसो असप्पुरिस
जानेय्य - ‘असप्पुरिसो अय भव’” ति ।

“जानेय्य पन, भो गोतम, असप्पुरिसो सप्पुरिस - ‘सप्पुरिसो
अयं भव’” ति ?

10

“एतं पि खो, ब्राह्मण, अट्टान अनवकासो य असप्पुरिसो सप्पुरिस
जानेय्य - ‘सप्पुरिसो अय भव’” ति ।

“जानेय्य नु खो, भो गोतम, सप्पुरिसो सप्पुरिस - ‘सप्पुरिसो
अय भव’” ति ?

15

“ठान खो एत, ब्राह्मण, विज्जति य सप्पुरिसो सप्पुरिस
जानेय्य - ‘सप्पुरिसो अय भव’” ति ।

“जानेय्य पन, भो गोतम, सप्पुरिसो असप्पुरिस - ‘असप्पुरिसो
अय भव’” ति ?

“एत पि खो, ब्राह्मण, ठान विज्जति यं सप्पुरिसो असप्पुरिस
जानेय्य - ‘असप्पुरिसो अय भव’” ति ।

20

“अच्छरिय, भो गोतम, अग्भुत, भो गोतम । याव सुभा-
सित च्चिदं, भोता गोतमेन - ‘अट्टान खो एत, ब्राह्मण, अनवकासो य
असप्पुरिसो असप्पुरिस जानेय्य - असप्पुरिसो अय भव ति । एत पि
खो, ब्राह्मण, अट्टान अनवकासो य असप्पुरिसो सप्पुरिस जानेय्य -
सप्पुरिसो अय भव ति । ठान खो एत, ब्राह्मण, विज्जति य सप्पुरिसो
सप्पुरिस जानेय्य - सप्पुरिसो अय भव ति । एत पि खो, ब्राह्मण, ठान
विज्जति य सप्पुरिसो असप्पुरिस जानेय्य - असप्पुरिसो अय भव’ ति ।

25

३: “एकमिद, भो गोतम, समय तोदेय्यस्स ब्राह्मणस्स परिसति

R

परूपारम्भ वृत्तेन्ति - 'वालो अय राजा एळेय्यो' समणे रामपुत्ते अग्नि-
प्यसन्नो, समणे च पन रामपुत्ते एवरूप परमनिपच्चकार करोत्ति, यदिद
अभिवादन पच्चुद्धान अञ्जलिकम्म सामीचिकम्म' ति । इमे पि रब्धो
एळेय्यस्स परिहारका वासा - यमको मोग्गल्लो उग्गो नाविन्दकी
गन्धब्बो अग्निवेस्सो, ये समणे रामपुत्ते अभिप्यसन्ना, समणे च पन
रामपुत्ते एवरूप परमनिपच्चकार करोन्ति, यदिद अभिवादन पच्चुद्धान
अञ्जलिकम्म सामीचिकम्म ति । त्यास्सुद^१ तोदेय्यो ब्राह्मणो इमिना
नयेन नेति । त किं मञ्जान्ति, भोन्ता, पण्डितो राजा एळेय्यो करणी
याधिकरणीयेसु वचनीयाधिवचनीयेसु अलमत्थदसतरेहि अलमत्थ-
दसतरो' ति ?

'एव, भो पण्डितो राजा एळेय्यो करणीयाधिकरणीयेसु
वचनीयाधिवचनीयेसु अलमत्थदसतरेहि अलमत्थदसतरो ति । यस्मा^२
च सो^३ भो, समणो रामपुत्तो रब्धो एळेय्येन पण्डितेन पण्डिततरो
करणीयाधिकरणीयेसु वचनीयाधिवचनीयेसु अलमत्थदसतरेन अलमत्थ
दसतरो, तस्मा राजा एळेय्यो समणे रामपुत्ते अभिप्यसन्नो, समणे च
पन रामपुत्ते एवरूप परमनिपच्चकार करोत्ति, यदिद अभिवादन
पच्चुद्धान अञ्जलिकम्म सामीचिकम्म' ।

'त किं मञ्जान्ति, भोन्तो, पण्डिता रब्धो एळेय्यस्स परि
हारका - यमको मोग्गल्लो उग्गो नाविन्दकी गन्धब्बो अग्निवेस्सो,
करणीयाधिकरणीयेसु वचनीयाधिवचनीयेसु अलमत्थदसतरेहि अलमत्थ
दसतरा^४ ति ?

'एव भो, पण्डिता रब्धो एळेय्यस्स परिहारका - यमको
मोग्गल्लो उग्गो नाविन्दकी गन्धब्बो अग्निवेस्सो करणीयाधि
करणीयेसु वचनीयाधिवचनीयेसु अलमत्थदसतरेहि अलमत्थदसतरा ति ।
यस्मा च सो, भो समणो रामपुत्तो रब्धो एळेय्यस्स परिहार
केहि पण्डितेहि पण्डिततरो करणीयाधिकरणीयेसु वचनीयाधि
वचनीयेसु अलमत्थदसतरेहि अलमत्थदसतरो तस्मा रब्धो एळेय्यस्स
परिहारका समणे रामपुत्ते अभिप्यसन्ना, समणे च पन रामपुत्ते एवरूप

१ एलेय्यो भो - स्वा रो । २ नाविन्दकी - स्वा नाविन्दकि - रो ।

३ त्वसुद - स्वा रो । ४-४ यस्मा यो - स्वा रो । ५ अलमत्थदसतरो - स्वा ।

परमनिपच्चकारं करोन्ति, यदिदं अभिवादनं पच्चुट्टानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं' ति ।

४. "अच्छरियं, भो, गोतम, अब्भुतं, भो गोतम ! याव सुभासितं चिदं भोता गोतमेन — 'अट्टानं खो एतं, ब्राह्मण, अनवकासो य असप्पुरिसो असप्पुरिस जानेय्य — असप्पुरिसो अयं भवं ति । एत 5
पि खो, ब्राह्मण, अट्टान अनवकासो य असप्पुरिसो सप्पुरिसं जानेय्य — सप्पुरिसो अय भवं ति । ठानं खो एतं, ब्राह्मण, विज्जति य सप्पुरिसो सप्पुरिसं जानेय्य — सप्पुरिसो अयं भव ति । एतं पि खो, ब्राह्मण, ठानं विज्जति यं सप्पुरिसो असप्पुरिसं जानेय्य — असप्पुरिसो अयं भव' ति । हन्द च दानि मय, भो गोतम, गच्छाम । बहुकिच्चा मय बहु- 10
करणीया" ति ।

"यस्सदानि त्वं, ब्राह्मण, काल मञ्जसी" ति ।

५. अथ खो वस्सकारो ब्राह्मणो मगधमहामत्तो भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्टायासना पक्कामी ति ।

८. उपकसुत्तं

१ एकं समय भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पब्बते । 15
अथ खो उपको मण्डिकापुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो उपको मण्डिकापुत्तो भगवन्त एतदवोच —

२ "अह हि, भन्ते, एववादी एवदिट्ठि — 'यो कोचि परूपारम्भ वत्तेति, परूपारम्भ वत्तेन्तो सब्बो^१ सो^२ न उपपादेति^३ । अनुपपादेन्तो^३ 20
गारय्हो होति उपवज्जो" ति ।

"परूपारम्भ चे, उपक, वत्तेति^४ परूपारम्भ^५ वत्तेन्तो न उपपादेति, अनुपपादेन्तो गारय्हो होति उपवज्जो । त्व खो, उपक, परूपारम्भ वत्तेसि, परूपारम्भ वत्तेन्तो न उपपादेसि, अनुपपादेन्तो गारय्हो^६ होसि^७ उपवज्जो" ति । 25

१-१ सब्बसो — सी०, रो० । २ उप्पादेति — स्या०, रो० । ३ अनुपपादेन्तो — स्या०, रो० । ४-४ रो० पेश्यके नत्थि । ५. गारय्होसि — स्या० ।

“सेम्यथापि, भन्ते, उम्मुज्जमानकोयेव महता पासेन बन्धेम्ब, एवमेव खो अह, भन्ते, उम्मुज्जमानकोयेव भगवता महता वादपासेन बद्धो” ति ।

३ “इद अकुसल ति खो, उपक, मया पञ्चत्तं । तत्त्व अपरिमाणा पदा अपरिमाणा व्यञ्जना अपरिमाणा तथागतस्स धम्म वेसना — इति पिद अकुसल ति । त खो पनिद अकुसल पहातम्ब ति खो, उपक, मया पञ्चत्तं । तत्त्व अपरिमाणा पदा अपरिमाणा व्यञ्जना अपरिमाणा तथागतस्स धम्मवेसना — इति पिद अकुसल पहातम्ब ति ।

४ “इद कुसल ति खो, उपक, मया पञ्चत्तं, तत्त्व अपरिमाणा पदा अपरिमाणा व्यञ्जना अपरिमाणा तथागतस्स धम्मवेसना — इति पिद कुसल ति । त खो पनिद कुसल भावेतम्ब ति खो, उपक, मया पञ्चत्तं । तत्त्व अपरिमाणा पदा अपरिमाणा व्यञ्जना अपरिमाणा तथागतस्स धम्मवेसना — इति पिद कुसल भावेतम्ब” ति ।

५ अथ खो उपको मण्डिकापुत्तो भगवतो भासित अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदविक्षण क्त्वा येन राजा मागधो अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा यावत्तको अहोसि भगवता सदि कथासत्त्सापो त सत्त्व रञ्जो मागधस्स अजातसत्तुस्स वेदेहिपुत्तस्स आरोचेसि ।

६ एव वुत्ते राजा मागधो अजातसत्तु वेदेहिपुत्तो कुपितो अनत मनो उपक मण्डिकापुत्त एतदवोच — “याव धसी धताय सोणकारवारको याव मुखरो याव पगब्धो यत्र हि नाम तं भगवन्त अरह्स्त सम्मासम्बद्धं आसादेतम्ब’ मञ्जिस्सति, अपेहि त्व, उपक, विनस्स, मा त अद्दसं’ ति ।

६ सच्चिद्वरणीयमुत्त

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे सच्चिद्वरणीया धम्मा । वत्तमे चत्तारो ? अरिय भिक्खवे, धम्मा कायेन सच्चिद्वरणीया, अरिय, भिक्खवे, धम्मा सतिया सच्चिद्वरणीया, अरिय भिक्खवे, धम्मा चक्खुना सच्चिद्वरणीया अरिय भिक्खवे, धम्मा पञ्चाय सच्चिद्वरणीया ।

कतमे च, भिक्खवे, धम्मा कायेन सच्छिक्खणीया ? अट्ट विमोक्खा^१,
भिक्खवे, कायेन सच्छिक्खणीया ।

२. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा सतिया सच्छिक्खणीया ?
पुब्बनिवासो, भिक्खवे, सतिया सच्छिक्खणीयो ।

३. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा चक्खुना सच्छिक्खणीया ? 5
सत्तानं चुतूपपातो^२, भिक्खवे, चक्खुना सच्छिक्खणीयो ।

४ “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा पञ्जाय सच्छिक्खणीया ?
आसवान खयो, भिक्खवे, पञ्जाय सच्छिक्खणीयो । इमे खो, भिक्खवे,
चत्तारो सच्छिक्खणीया धम्मा” ति ।

१०. उपोसथसुत्तं

१. एक समयं भगवा सावत्थिय विहरति पुब्बारामे मिगार- 10
भातुपासादे । तेन खो पन समयेन भगवा तदहुपोसथे भिक्खुसङ्घपरिवृतो
निसिन्नो होति । अथ खो भगवा तुण्हीभूतं तुण्हीभूतं भिक्खुसङ्घं अनु-
विलोकेत्वा भिक्खू आमन्तेसि —

२. “अपलापायं, भिक्खवे, परिसा निप्पलापायं, भिक्खवे,
परिसा सुद्धा सारे पतिट्ठिता । तथारूपो अयं, भिक्खवे, भिक्खुसङ्घो, 15
तथारूपायं, भिक्खवे, परिसा । यथारूपा परिसा दुल्लभा दस्सनाय पि
लोक्स्मि, तथारूपो अयं, भिक्खवे, भिक्खुसङ्घो, तथारूपायं, भिक्खवे,
परिसा । यथारूपा परिसा आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिण्य्या अञ्जलि-
करणीया अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स, तथारूपो अयं, भिक्खवे, भिक्खु-
सङ्घो, तथारूपायं, भिक्खवे, परिसा । यथारूपाय परिसाय अप्पं^३ 20
दिन्नं बहु^४ होति बहु^४ दिन्नं बहुतरं, तथारूपो अयं, भिक्खवे, भिक्खुसङ्घो,
तथारूपायं, भिक्खवे, परिसा । यथारूपं परिस्सं अलं योजनगणनानि
पि दस्सनाय गन्तुं अपि पुटोसेना^५ पि, तथारूपो अयं, भिक्खवे, भिक्खु-
सङ्घो, तथारूपायं^६, भिक्खवे, परिसा^१ ।

३ “सन्ति, भिक्खवे, भिक्खू इमस्मिं भिक्खुसङ्घे देवप्पत्ता 25
विहरन्ति, सन्ति, भिक्खवे, भिक्खू इमस्मिं भिक्खुसङ्घे ब्रह्मप्पत्ता

१ मोक्खा - स्या०, विमोक्खा - रो० । २ चुतूपपातो - रो० । ३ अप्प पि -
स्या०, रो० । ४-४ बहु होति बहु - स्या०, रो० । ५ पुटोसेना - स्या०, रो० । ६-६ सी०,
स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि ।

विहरन्ति, सन्ति, भिक्खवे, भिक्खु इमस्मि भिक्खुसङ्घे धानेञ्जप्पता
विहरन्ति, सन्ति, भिक्खवे, भिक्खु इमस्मि भिक्खुसङ्घे धरियप्पता
विहरन्ति ।

४ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु देवप्पत्तो होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु विधिञ्चेव कामेहि पे० पठमं ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति,
वितक्कविचारान धूपसमा पे०.. दुतियं ज्ञान ततियं ज्ञान चतुत्थ
ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । एव स्रो, भिक्खवे, भिक्खु देवप्पत्तो होति ।

५ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ब्रह्मप्पत्तो होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं
तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधिं सब्बत्तताय
सब्बावन्तं शोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन
अवेरेण अभ्यावज्जेण फरित्वा विहरति । करुणा ... मुदिता उपेक्खा
सहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं
तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधिं सब्बत्तताय सब्बावन्तं शोकं
उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवेरेण अभ्या
वज्जेण फरित्वा विहरति । एव स्रो, भिक्खवे, भिक्खु ब्रह्मप्पत्तो होति ।

६ “कथं च, भिक्खवे भिक्खु धानेञ्जप्पत्तो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समत्तिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं
अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकाशा
नञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सब्बसो आकासानञ्चायतनं
समत्तिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्ज्ञाणं’ ति विञ्ज्ञाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरति । सब्बसो विञ्ज्ञाणञ्चायतनं समत्तिक्कम्म ‘नेरियं किञ्ची’
ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सब्बसो आकिञ्च
ञ्चायतनं समत्तिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं उपसम्पज्ज विहरति ।
एवं स्रो भिक्खवे, भिक्खु धानेञ्जप्पत्तो होति ।

७ “कथं च भिक्खवे भिक्खु धरियप्पत्तो होति ? इध,
भिक्खवे भिक्खु ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति .. पे० ‘अयं
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ति यथाभूतं पजानाति । एव स्रो, भिक्खवे,
भिक्खु धरियप्पत्तो होती” ति ।

‘ब्रह्मण्यस्यो’ एतन्वीर्यसिद्धिः ।

तस्सुद्धानं

योधा पाटिभोगसुत्त, अभय समणसच्चेन पञ्चम ।
उम्मग्गवस्सकारो, उपको सच्छिकिरिया च उपोसथो ति ॥

— ० —

२०. महावग्गो

१. सोतानुगतसुत्तं

१. “सोतानुगतान, भिक्खवे, धम्मान, वचसा परिचितानं,
मनसानुपेक्खितानं, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धान चत्तारो आनिससा पाटिकङ्खा ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं परियापुणाति — सुत्तं, 5
गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदान, इतिवुत्तक, जातक, अब्भुतधम्मं, वेदल्लं ।
तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता,
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति^१ काल कुरुमानो अञ्जतर देव-
निकाय उपपज्जति । तस्स तत्थ सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति^२ । दन्धो,
भिक्खवे, सतुप्पादो, अथ सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । 10
सोतानुगतान, भिक्खवे, धम्मानं, वचसा परिचितान, मनसानुपेक्खितान,
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धान अय पठमो आनिससो पाटिकङ्खो ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु धम्म परियापुणाति — सुत्तं,
गेय्य, वेय्याकरण, गाथ, उदान, इतिवुत्तकं, जातक, अब्भुतधम्म, वेदल्ल । 15
तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता,
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतरं देव-
निकाय उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव खो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति,
अपि च खो भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसायं^३ धम्म देसेति ।
तस्स एवं होति — ‘अय वा सो धम्मविनयो, यत्थाह पुब्बे ब्रह्मचरिय
अर्चरि’ ति । दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो, अथ सो सत्तो खिप्पमेव 20
विसेसगामी होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो क्खुसलो भेरिसद्दस्स ।
सो अद्धानमग्गप्पटिपत्तो भेरिसद्दं सुणेय्य । तस्स न हेव खो अस्स कङ्खा
वा विमति वा — ‘भेरिसद्दो नु खो, न नु खो भेरिसद्दो’ ति ! अथ खो
भेरिसद्दो त्वेव निट्ठ गच्छेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु धम्म

१. मुट्ठसती — सी० । २. पिलवन्ति — सी०, स्या०, रो० । ३. देवपरिसाय — स्या० ।

परियापुणाति - सुत्त, गेय्य, वेय्याकरण, गाय, उदान, इतिवुत्तक, जातक, अम्भुतधम्म, वेदल्लं । तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतरं देवनिकाय उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव सो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति, अपि च सो भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसाय धम्म देसेति । तस्स एव होति - 'अयं वा सो धम्मविनयो, यत्थाह पुब्बे ब्रह्मचरियं अचरिं' ति । दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो, अयं सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । सोतानुगतानं, भिक्खवे, धम्मानं, वचसा परिचितान, मनसानुपेक्खितान, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धानं अयं दुतियो आनिससो पाटिकञ्जो ।

३ "पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु धम्म परियापुणाति - सुत्त, गेय्य, वेय्याकरण, गाय, उदान, इतिवुत्तक, जातक, अम्भुतधम्म, वेदल्लं । तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतरं देव निकाय उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव सो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति, न पि भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसाय धम्म देसेति, अपि च सो देवपुत्तो देवपरिसाय धम्म देसेति । तस्स एव होति - 'अयं वा सो धम्मविनयो, यत्थाह पुब्बे ब्रह्मचरियं अचरिं' ति । दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो, अयं सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो कुरससो सङ्खसहस्स । सो अट्ठानमग्गप्पटिपन्नो सङ्खसहसुणेय्य । तस्स न हेव सो अस्स कङ्खा वा विमति वा - 'सङ्खसहो नु सो, न नु सो सङ्खसहो' ति ! अयं सो सङ्खसहो त्वेव निट्ठ गच्छेय्य । एयमेव सो, भिक्खवे, भिक्खु धम्म परियापुणाति - सुत्तं, गेय्यं वेय्याकरणं, गाय, उदानं इतिवुत्तक, जातकं, अम्भुतधम्मं, वेदल्लं । तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतरं देवनिकायं उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव सो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति, न पि भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसाय धम्म देसेति, अपि च सो देवपुत्तो देवपरिसाय धम्म देसेति । तस्स एव होति - 'अयं वा सो धम्मविनयो यत्थाहं पुब्बे ब्रह्मचरियं अचरिं' ति । दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो, अयं सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । सोतानुगतानं, भिक्खवे, धम्मानं,

वचसा परिचितानं, मनसानुपेक्खितानं, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धानं अयं ततियो आनिसंसो पाटिकङ्खो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं परियापुणाति - सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्म, वेदल्ल । तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानु- 5 पेक्खिता, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतर देवनिकाय उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव खो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति, न पि भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसाय धम्म देसेति, न पि देवपुत्तो देवपरिसायं धम्मं देसेति; अपि च खो ओपपातिको ओपपातिक सारेति - ‘सरसि त्व, मारिस, सरसि त्व, मारिस, यत्थ मय पुब्बे ब्रह्म- 10 चरिय अचरिम्हा’ ति । सो एवमाह - ‘सरामि, मारिस, सरामि, मारिसा’ ति । दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो, अथ सो सत्तो खिप्पं- येव विसेसगामी होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, द्वे सहायका सहपंसु- कीळिका’ । ते कदाचि^१ करहचि^२ अञ्जमञ्जं समागच्छेय्यु । अञ्जो^३ पन^४ सहायको सहायकं एवं वदेय्य - ‘इदं पि, सम्म, सरसि, इदं पि, 15 सम्म, सरसी’ ति । सो एवं वदेय्य - ‘सरामि, सम्म, सरामि, सम्मा’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु धम्मं परियापुणाति - सुत्तं, गेय्यं, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तकं, जातकं, अब्भुतधम्म, वेदल्ल । तस्स ते धम्मा सोतानुगता होन्ति, वचसा परिचिता, मनसानुपेक्खिता, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सो मुट्ठस्सति कालं कुरुमानो अञ्जतर देवनिकाय 20 उपपज्जति । तस्स तत्थ न हेव खो सुखिनो धम्मपदा प्लवन्ति, न पि भिक्खु इद्धिमा चेतोवसिप्पत्तो देवपरिसाय धम्म देसेति, न पि देवपुत्तो देवपरिसायं धम्मं देसेति, अपि च खो ओपपातिको ओपपातिकं सारेति - ‘सरसि त्वं, मारिस, सरसि त्वं, मारिस, यत्थ मयं पुब्बे ब्रह्मचरिय अच- रिम्हा’ ति । सो एवमाह - ‘सरामि, मारिस, सरामि, मारिसा’ ति । 25 दन्धो, भिक्खवे, सतुप्पादो, अथ खो सो सत्तो खिप्पयेव विसेसगामी होति । सोतानुगतानं, भिक्खवे, धम्मानं, वचसा परिचितानं, मनसानु- पेक्खितानं, दिट्ठिया सुप्पटिविद्धानं अयं चतुत्थो आनिसंसो पाटिकङ्खो ।

१ सहपसुकीळिका - स्या०, सहपसुकीलिता - रो० । २-२ करहचि कदाचि - स्या० । ३-३ तमेन - सी०, स्या०, रो० ।

सोतानुगतान, भिक्खवे, धम्मानं, क्वसा परिचितान, मनसानुपेक्खितान
दिट्ठिया सुप्पटिधिदान इमे चत्तारो भानिससा पाटिक्खु' ति ।

२ ठामसुत्तं

१ "चत्तारिमानि, भिक्खवे, ठानानि चतूहि ठानेहि वेदि
तब्धानि । कतमानि चत्तारि ? सवासेन, भिक्खवे, सीसं वेदितब्ब,
त च सो दीघेन भद्दुना, न इत्तर मनसिकरोता, नो भमनसिकरोता,
पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेन । सवोहारेन, भिक्खवे, सोचेय्य वेदितब्ब,
त च सो दीघेन भद्दुना, न इत्तरं, मनसिकरोता, नो भमनसिकरोता,
पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेन । आपदासु, भिक्खवे, धामो वेदितब्बो,
सो च सो दीघेन भद्दुना, न इत्तर, मनसिकरोता, नो भमनसिकरोता,
पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेन । साकञ्छाय, भिक्खवे, पञ्जा वेदितब्बा,
सा च सो दीघेन भद्दुना, न इत्तर, मनसिकरोता, नो भमनसिकरोता,
पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेना ति ।

२ "सवासेन, भिक्खवे, सीस वेदितब्ब, त च सो दीघेन
भद्दुना, न इत्तर, मनसिकरोता नो भमनसिकरोता, पञ्जवता, नो
दुप्पञ्जेना' ति, इति सो पनेत वुत्त । किञ्चेत पटिञ्च वुत्त ? इष,
भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलेन सद्धिं सवसमानो एव जानाति - 'दीघरत्त सो
अयमायस्मा सण्हकारी छिद्दकारी सबलकारी कम्मासकारी, न सन्तत
कारी' न सन्ततवुत्ति' सीसेसु दुस्सीलो अयमायस्मा, नायमायस्मा
सीसवा' ति ।

३ "इष पन, भिक्खवे पुग्गलो पुग्गलेन सद्धिं सवसमानो एव
जानाति - 'दीघरत्त सो अयमायस्मा असण्हकारी अछिद्दकारी असबल
कारी अकम्मासकारी सन्ततकारी सन्ततवुत्ति, सीसेसु सीसवा
अयमायस्मा, नायमायस्मा दुस्सीलो' ति । 'सवासेन, भिक्खवे, सीस
वेदितब्ब, त च सो दीघेन भद्दुना न इत्तर मनसिकरोता, नो
भमनसिकरोता, पञ्जवता, नो दुपञ्जेना' ति इति यं स वुत्त इदमेत्तं
पटिञ्च वुत्त ।

४ "सवोहारेन, भिक्खवे, सोचेय्य वेदितब्ब, त च सो
दीघेन भद्दुना, न इत्तरं, मनसिकरोता, नो भमनसिकरोता, पञ्जवता

नो दुष्पञ्जेना' ति, इति खो पनेतं वृत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वृत्तं ?
 इध, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलेन सद्धि संवोहरमानो' एव जानाति -
 'अञ्जथा खो अयमायस्मा एकेन एको वोहरति, अञ्जथा द्वीहि, अञ्जथा
 तीहि, अञ्जथा सम्बहुलेहि, वोक्कमति अयमायस्मा पुरिमवोहारा
 पच्छिमवोहारं'; अपरिसुद्धवोहारो अयमायस्मा, नायमायस्मा परि- 5
 सुद्धवोहारो' ति ।

“इध पन, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलेन सद्धि संवोहरमानो एवं
 जानाति - 'यथेव खो अयमायस्मा एकेन एको वोहरति, तथा द्वीहि,
 तथा तीहि, तथा सम्बहुलेहि । नायमायस्मा वोक्कमति पुरिमवोहारा
 पच्छिमवोहारं; परिसुद्धवोहारो अयमायस्मा, नायमायस्मा अपरिसुद्ध- 10
 वोहारो' ति । 'संवोहारेण, भिक्खवे, सोचेय्यं वेदितब्ब, त च खो दीघेण
 अद्दुना, न इत्तरं, मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता, पञ्जवता, नो
 दुष्पञ्जेना' ति, इति य तं वृत्त इदमेतं पटिच्च वृत्तं ।

४ “आपदासु, भिक्खवे, थामो वेदितब्बो, सो च खो दीघेण
 अद्दुना, न इत्तरं, मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता; पञ्जवता, नो 15
 दुष्पञ्जेना' ति, इति खो पनेतं वृत्तं । किञ्चेत पटिच्च वृत्तं ?
 इध, भिक्खवे, एकच्चो जातिव्यसनेन वा फुट्ठो समानो, भोगव्यसनेन
 वा फुट्ठो समानो, रोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो न इति पटिसञ्चिक्खति -
 'तथाभूतो खो अय लोकसन्निवासो तथाभूतो अय' अत्तभावपटिलाभो
 यथाभूते लोकसन्निवासे यथाभूते अत्तभावपटिलाभे अद्दु लोकधम्मा 20
 लोक अनुपरिवत्तन्ति लोको च अद्दु लोकधम्मे अनुपरिवत्तति - लाभो
 च, अलाभो च, यसो च, अयसो च, निन्दा च, पससा च, सुख च, दुक्खं
 चा' ति । सो जातिव्यसनेन वा फुट्ठो समानो भोगव्यसनेन वा फुट्ठो
 समानो रोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो सोचति किलमति परिदेवति,
 उरत्ताळि कन्दति, सम्मोह आपज्जति । 25

“इध पन, भिक्खवे, एकच्चो जातिव्यसनेन वा फुट्ठो समानो
 भोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो रोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो इति
 पटिसञ्चिक्खति - 'तथाभूतो खो अय लोकसन्निवासो तथाभूतो अयं
 अत्तभावपटिलाभो यथाभूते लोकसन्निवासे यथाभूते अत्तभावपटिलाभे

१ संवोहरमानो - रो० । २ पच्छिमवोहारा - रो० । ३ स्या०, रो० पोत्यकेसु
 नत्थि ।

अट्ट लोक्कम्मो लोक्कं अनुपरिवत्तन्ति लोको च अट्ट लोक्कम्मो अनुपरिवत्तति - लामो च, अलामो च, यसो च, अयसो च, निन्दा च, पससा च, सुखं च, दुक्खं चा' ति । सो आतिव्यसनेन वा फुट्ठो समानो भोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो रोगव्यसनेन वा फुट्ठो समानो न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं प्रापञ्जति । 'प्रापदासु, भिक्खवे, थामो वेदितब्बो, सो च खो दीघेन अद्दुना, न इत्तर, मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता, पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेना' ति, इति य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त ।

५ "साकच्छाय, भिक्खवे, पञ्जा वदितब्बा, सा च खो दीघेन अद्दुना, न इत्तर, मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता, पञ्जवता, नो दुप्पञ्जेना' ति, इति खो पनेत वुत्त । किञ्चेत पटिच्च वुत्तं ? इष, भिक्खवे पुग्गलो पुग्गलेन सद्धिं साकच्छायमानो एव जानाति - 'यथा खो इमस्स आयस्मतो उम्मग्गो यथा च अभिनीहारो यथा च पञ्हासमुदाहारो' दुप्पञ्जो अयमायस्मा, नायमायस्मा पञ्जवा । त किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा न चेव गम्भीरं अत्यपद उदाहरति सन्तं पणीतं अतक्कावघरं निपुणं पण्डितवेदनीयं । य च अयमायस्मा घम्मं भासति तस्स च नपटिवलो' सद्धित्तेन वा वित्थारेण वा अत्यं आचिक्खित्तुं देसेत्तुं पञ्जापेतुं पट्टपेतुं विवरित्तुं विभजित्तुं उत्तानीत्तुं । दुप्पञ्जो अयमायस्मा, नायमायस्मा पञ्जवा' ति ।

"सेम्यथापि भिक्खवे चक्खुमा पुरिसो उदकरह्दस्स तीरे टित्तो पस्सेम्यं परित्तं मच्छं उम्मज्जमानं । तस्स एवमस्म - 'यथा खो इमस्स मच्छस्स उम्मग्गो यथा च ऊमिघातो यथा च वेगामित्तं परित्तो अयं मच्छो नायं मच्छो महन्तो ति । एधमेव एता, भिक्खवे पुग्गलो पुग्गलेन सद्धिं साकच्छायमानो एव जानाति - 'यथा खो इमस्स आयस्मतो उम्मग्गो यथा च अभिनीहारो यथा च पञ्हासमुदाहारो, दुप्पञ्जो अयमायस्मा नायमायस्मा पञ्जवा । त किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा न चेयं गम्भीरं अत्यपद उदाहरति सन्तं पणीतं अतक्कावघरं निपुणं पण्डितवेदनीयं । य च अयमायस्मा घम्मं भासति तस्स च न पटिवलो सद्धित्तेन वा वित्थारेण वा अत्यं आचिक्खित्तुं देसेत्तुं पञ्जापेतुं

पट्टपेतु विवरित्तु विभजित्तु उत्तानीकात्तु । दुप्पञ्जो अयमायस्सा,
नायमायस्सा पञ्जवा' ति ।

“इध पन, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलेन सद्धि साकच्छायमानो
एवं जानाति — ‘यथा खो इमस्स आयस्मतो उम्मग्गो यथा च अभिनीहारो
यथा च पञ्हासमुदाहारो, पञ्जवा अयमायस्सा, नायमायस्सा दुप्पञ्जो । 5
तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्सा गम्भीर चेव अत्थपद उदाहरति
सन्तं पणीत अतक्कावचर निपुण पण्डितवेदनीय । य च अयमायस्सा
धम्मं भासति, तस्स च पटिबलो सद्धित्तेन वा वित्थारेण वा अत्थं आचि-
क्खित्तु देसेत्तु पञ्जापेतु पट्टपेतु विवरित्तु विभजित्तु उत्तानीकात्तु ।
पञ्जवा अयमायस्सा, नायमायस्सा दुप्पञ्जो’ ति । 10

“सेय्यथापि, भिक्खवे, चक्खुमा पुरिसो उदकरहदस्स तीरे
ठित्तो पस्सेय्य महन्त मच्छ उम्मज्जमान । तस्स एवमस्स — ‘यथा
खो इमस्स मच्छस्स उम्मग्गो यथा च ऊमिघातो यथा च वेगायित्तत्त,
महन्तो अयं मच्छो, नाय मच्छो परित्तो’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे,
पुग्गलो पुग्गलेन सद्धि साकच्छायमानो एव जानाति — ‘यथा खो इमस्स 15
आयस्मतो उम्मग्गो यथा च अभिनीहारो यथा च पञ्हासमुदाहारो,
पञ्जवा अयमायस्सा, नायमायस्सा दुप्पञ्जो । तं किस्स हेतु ?
तथा हि अयमायस्सा गम्भीर चेव अत्थपद उदाहरति सन्तं पणीत
अतक्कावचर निपुण पण्डितवेदनीय । य च अयमायस्सा धम्मं भासति,
तस्स च पटिबलो सद्धित्तेन वा वित्थारेण वा अत्थं आचिक्खित्तु देसेत्तु 20
पञ्जापेतुं पट्टपेतुं विवरित्तुं विभजित्तुं उत्तानीकात्तु । पञ्जवा अय-
मायस्सा, नायमायस्सा दुप्पञ्जो’ ति ।

६. “साकच्छाय, भिक्खवे, पञ्जा वेदितब्बा, सा च खो
दीघेण अद्दुना, न इत्तर, मनसिकरोता, नो अमनसिकरोता, पञ्जवता,
नो दुप्पञ्जेना’ ति, इति य त वुत्त इदमेत पटिच्च वुत्त । इमानि खो, 25
भिक्खवे, चत्तारि ठानानि इमेहि चत्तूहि ठानेहि वेदितब्बानी” ति ।

३. भद्वियसुत्तं

१ एक समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
सालाय । अथ खो भद्वियो लिच्छवि येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्ग-

मिस्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो
क्षो महियो लिच्छवि भगवन्त एतदवोच -

२ "सुत मेत, भन्ते - 'मायावी सुमणो गोतमो भावट्टनि'
माय' जानाति याय अञ्जतित्थियान सावके भावट्टेती' ति । य ते,
भन्ते, एवमाहसु - 'मायावी समणो गोतमो भावट्टनि माय जानाति
याय अञ्जतित्थियान सावके भावट्टेती' ति, कच्चि ते, भन्ते, भगवतो
वुत्तवादिनो, न च भगवन्त अमूतेन अभाषिस्सन्ति, धम्मस्स च अनु
धम्म व्याकरोन्ति, न च कोपि सहघम्मिको वादानुपातो गारम्ह ठान
भागच्छति, अनन्धक्खालुकामा हि मय, भन्ते, भगवन्त" ति ?

३ "एथ तुम्हे, महिय, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा
इत्तिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकार
परिवितक्केन, मा दिट्ठिनिज्ज्ञानभस्सन्तिया, मा भव्वरूपताय, मा 'समणो
नो गरू' ति । यदा तुम्हे महिय, अत्तना व जानेम्याथ - 'इमे धम्मा
अकुसला, इमे धम्मा सावज्जा, इमे धम्मा विञ्जुगरहिता, इमे धम्मा
समत्ता समादिशा अहिताय दुक्खाय सवत्तन्ती' ति, अथ तुम्हे, महिय,
पजहेम्याथ ।

४ "तं किं मञ्जय, महिय, लोभो पुरिसस्स अज्जत्त उप्पज्ज
मानो उप्पज्जति हिताय वा अहिताय वा" ति ?

"अहिताय, भन्ते" ।

"सुद्धो पनाय, महिय, पुरिसपुग्गलो सोमेन अभिमूतो परिया
दिस्रचित्तो पाण पि हनति, अदिस्र पि आदियति, परदार पि गच्छति,
मुसा पि भणति पर पि तपत्ताय समादपेति य स होति दीपरत्त अहिताय
दुक्खाया" ति ।

"एव, भन्ते" ।

५ "तं किं मञ्जय, महिय दोसो पुरिसस्स .. पे० .. मोहो
पुरिसस्स पे० सारम्भो पुरिसस्स अज्जत्त उप्पज्जमानो उप्पज्जति
हिताय वा अहिताय वा" ति ?

"अहिताय भन्ते" ।

"सारद्धो" पनाय महिय, पुरिसपुग्गसो सारम्भेन अभिमूतो
परियादिप्रचित्तो पाण पि हनति, अदिन्न पि आदियति, परदारं पि

गच्छति, मुसा पि भणति, पर पि तथत्ताय समादपेति यं स होति दीघरत्तं
अहिताय दुक्खाया” ति ।

“एव, भन्ते” ।

६ “तं किं मञ्जथ, भद्विय, इमे धम्मा कुसला वा अकुसला
वा” ति ?

“अकुसला, भन्ते” ।

“सावज्जा वा अनवज्जा वा” ति ?

“सावज्जा, भन्ते” ।

“विञ्जुगरहिता वा विञ्जुप्पसत्था वा” ति ?

“विञ्जुगरहिता, भन्ते” ।

“समत्ता समादिन्ना अहिताय दुक्खाय सवत्तन्ति, नो वा ?
कथ वा एत्थ होती” ति ?

“समत्ता, भन्ते, समादिन्ना अहिताय दुक्खाय सवत्तन्ति । एवं
नो एत्थ होती” ति ।

७ “इति खो, भद्विय, यं त ते^१ अवोचुम्हा^१ — ‘एत्थ तुम्हे, भद्विय,
मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन,
मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपरिवित्तक्केन, मा दिट्ठिनिज्ज्ञान-
क्खन्तिया, मा भब्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हे, भद्विय,
अत्तना व जानेय्याथ — इमे धम्मा अकुसला, इमे धम्मा सावज्जा, इमे
धम्मा विञ्जुगरहिता, इमे धम्मा समत्ता समादिन्ना अहिताय दुक्खाय
संवत्तन्ती ति, अथ तुम्हे, भद्विय, पजहेय्याथा’ ति, इति यं तं वुत्त इदमेतं
पटिच्च वुत्तं ।

८ “एत्थ तुम्हे, भद्विय, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा
इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकार-
परिवित्तक्केन, मा दिट्ठिनिज्ज्ञानक्खन्तिया, मा भब्बरूपताय, मा ‘समणो
नो गरू’ ति । यदा तुम्हे, भद्विय, अत्तना व जानेय्याथ — ‘इमे धम्मा
कुसला, इमे धम्मा अनवज्जा, इमे धम्मा विञ्जुप्पसत्था, इमे धम्मा
समत्ता समादिन्ना हिताय सुखाय सवत्तन्ती’ ति, अथ तुम्हे, भद्विय,
उपसम्पज्ज विहरेय्याथा ति ।

९ “त किं मञ्जुष्य, भद्रिय, असोमो पुरिसस्त्व अज्जत्त उप्पञ्ज-
मानो उप्पञ्जति हिताय वा अहिताय वा” ति ?

“हिताय, भन्ते” ।

“अलुद्धो पनायं, भद्रिय, पुरिसपुग्गलो लोभेन अनभिमूतो
अपरियाविन्नचित्तो नव पाण हनति, न अदिन्न आवियति, न परदार
गच्छति, न मुसा मणति, पर पि तथत्ताय न समादपेति य स होति बीघरत्तं
हिताय सुखाया” ति ।

“एव, भन्ते” ।

१० “त किं मञ्जुष्य, भद्रिय, असोमो पुरिसस्त्व .. पे०...
अमाहो पुरिसस्त्व पे० असारम्भो पुरिसस्त्व अज्जत्तं उप्पञ्जमानो
उप्पञ्जति हिताय वा अहिताय वा” ति ?

“हिताय भन्ते” ।

“असारद्धो पनाय, भद्रिय, पुरिसपुग्गलो सारम्भन अनभिमूतो
अपरियाविन्नचित्तो नेव पाण हनति, न अदिन्न आवियति, न परदार
गच्छति, न मुसा मणति, पर पि तथत्ताय न समादपेति य स होति
दीघरत्तं हिताय सुखाया” ति ।

“एव, भन्ते” ।

११ “तं किं मञ्जुष्य, भद्रिय, इमे धम्मा कुससा वा अकुससा
वा” ति ?

“कुससा, भन्ते” ।

“सावज्जा वा अनवज्जा वा” ति ?

“अनवज्जा, भन्ते” ।

“विष्णुगरहिता वा विष्णुप्पसत्या वा” ति ?

“विष्णुप्पसत्या भन्ते” ।

१२ “समत्ता समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ति नो वा ? क्व
वा एत्थ होती” ति ?

“समत्ता, भन्ते, समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ति । एवं
नो एत्थ होती” ति ।

१२ “इति एतो, भद्रिय यं तं ते अबोचुम्हा - एम तुग्ग,
मद्रिय, मा अनुत्तावेन मा परम्पराय मा इत्तिविराय, मा पिटवसम्प

दानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपरिवित्तवकेन, मा दिट्ठि-
निज्झानक्खन्तिया, मा भव्वरूपताय^१, मा 'समणो नो गरू' ति । यदा
तुम्हे, भद्विय, अत्तना व जानेय्याथ — इमे धम्मा कुसला, इमे धम्मा अन-
वज्जा, इमे धम्मा विञ्चुप्पसत्या, इमे धम्मा समत्ता समादिन्ना
हिताय सुखाय सवन्न्ती ति, अथ तुम्हे, भद्विय, उपसम्पज्ज विहरेय्याथा^२ 5
ति, इति य त वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्त ।

१३ "ये खो ते, भद्विय, लोके सन्तो सप्पुरिसा ते सावक एव
समादपेन्ति^३ — 'एहि त्वं, अम्भो पुरिस, लोभ विनेय्य' विहराहि । लोभ
विनेय्य विहरन्तो न लोभजं कम्मं करिस्ससि कायेन वाचाय मनसा ।
दोस विनेय्य विहराहि । दोस विनेय्य विहरन्तो न दोसज कम्मं करि- 10
स्ससि कायेन वाचाय मनसा । मोहं विनेय्य विहराहि । मोह विनेय्य
विहरन्तो न मोहज कम्म करिस्ससि कायेन वाचाय मनसा । सारम्भं
विनेय्य विहराहि । सारम्भ विनेय्य विहरन्तो न सारम्भज कम्म
करिस्ससि कायेन वाचाय मनसा" ति ।

१४ एवं वुत्ते भद्वियो लिच्छवि भगवन्त एतदवोच — "अभि- 15
क्कन्त, भन्ते . पे० उपासकं मं, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणु-
पेतं सरणं गत" ति ।

१५. "अपि नु ताहं, भद्विय, एव अवच — 'एहि मे त्व, भद्विय,
सावको होहि, अहं सत्या भविस्सामी'" ति ?

"नो हेत, भन्ते" । 20

"एववादिं खो मं, भद्विय, एवमक्खायि एके समणब्राह्मणा
असता तुच्छा मुसा अभूतेन अब्भाचिक्खन्ति — 'मायावी समणो गोतमो
आवट्ठनि माय जानाति याय अञ्जतित्थियान सावके आवट्ठेती'" ति ।

"भद्विका, भन्ते, आवट्ठनी माया । कल्याणी, भन्ते, आवट्ठनी
माया । पिथा मे, भन्ते, जातिसालोहिता इमाय आवट्ठनिया आवट्ठेय्यु, 25
पियानं पि मे अस्स जातिसालोहितान दीघरत्त हिताय सुखाय ।
सव्वे चे पि, भन्ते, खत्तिया इमाय आवट्ठनिया आवट्ठेय्यु, सव्वेस पिस्स
खत्तियानं दीघरत्त हिताय सुखाय । सव्वे चे पि, भन्ते, ब्राह्मणा . वेस्सा

१ भव्वरूपताय — रो० । २ समादपेति — रो० । ३ विनेय्य विनेय्य — सी०,
स्या० । ४ अह ते — स्या० ।

सुहा इमाय भावट्टनिया भावट्टेय्यु, सब्बेस पिस्स सुहान दीघरत्त हिताय सुखाया" ति ।

१६ "एवमेत, भद्दिय, एवमेत, भद्दिय । सब्बे चे पि, भद्दिय, क्षत्तिया इमाय भावट्टनिया भावट्टेय्यु अकुसलधम्मप्पहानाय कुसलधम्मूपसम्पदाय, सब्बेस पिस्स क्षत्तियान दीघरत्त हिताय सुखाय । सब्बे चे पि, भद्दिय, ब्राह्मणा वेस्सा सुहा भावट्टेय्यु अकुसलधम्मप्पहानाय कुसलधम्मूपसम्पदाय, सब्बेस पिस्स सुहान दीघरत्त हिताय सुखाय । सदेवको चे पि, भद्दिय, लोको समारको सन्नह्माको सत्समणब्राह्मणी पजा सदेवमनुस्सा इमाय भावट्टनिया भावट्टेय्यु अकुसलधम्मप्पहानाय कुसलधम्मूपसम्पदाय, सदेवकस्स पिस्स लोकस्स समारकस्स सन्नह्मकस्स सत्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय दीघरत्त हिताय सुखाय । इमे चे पि, भद्दिय, महासात्ता इमाय भावट्टनिया भावट्टेय्यु अकुसलधम्मप्पहानाय कुसलधम्मूपसम्पदाय, इमेस पिस्स महासात्तान दीघरत्त हिताय सुखाय । को' पन वावो मनुस्सभूतस्सा" ति ।

४ सामुगियसुत्त

१ एक समय आयस्मा भानन्दो कोळियेसु^१ विहरति सामुय^२ नाम कोळियान निगमो । अथ सो सम्बहूसा सामुगिया कोळियपुत्ता येनायस्मा भानन्दो तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं भानन्द अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त निसिन्ने सो ते सामुगिये कोळियपुत्ते^३ आयस्मा भानन्दो एतदवोच -

२ "चित्तारिमानि व्यग्घपज्जा पारिगुट्ठिपधानियङ्गानि त्तन भगवता जानता पत्सता अरहता सम्भासम्बुद्धेन सम्मवक्खतातानि सत्तान विमुद्धिया सोक्कपरिदेयान^४ समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सान अत्थ ङ्गमाय^५ आयस्स अधिगमाय निब्बानस्सा सच्चिक्खिरियाय । पत्तमानि पत्तारि ? सीलपारिगुट्ठिपधानियङ्गं, चित्तपारिगुट्ठिपधानियङ्गं दिट्ठि पारिगुट्ठिपधानियङ्गं विमुत्तिपारिगुट्ठिपधानियङ्गं ।

३ "यत्तम प व्यग्घपज्जा, सीलपारिगुट्ठिपधानियङ्गं ? इत्थ,

१ क्खे वेत्थु को - नी एवा रो । २ कोळिये - रो । ३ सामुय - नी । रो । सामुय - एवा । ४ कोळिये - रो । ५ कोळिये - नी ।

व्यग्घपज्जा', भिक्खु सीलवा होति .. पे०... समादाय सिक्खति सिक्खा-
पदेसु । अयं वुच्चति, व्यग्घपज्जा, सीलपारिसुद्धि । इति एवरूपिं
सीलपारिसुद्धिं अपरिपूर वा परिपूरेस्सामि परिपूर वा तत्थ तत्थ पञ्जाय
अनुग्गहेस्सामी ति, यो तत्थ छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्ही
च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च, इदं वुच्चति, व्यग्घपज्जा, 5
सीलपारिसुद्धिपधानियङ्गं ।

४. "कतमं च, व्यग्घपज्जा, चित्तपारिसुद्धिपधानियङ्गं ? इध,
व्यग्घपज्जा, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे० . चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज
विहरति । अयं वुच्चति, व्यग्घपज्जा, चित्तपारिसुद्धि । इति एवरूपि
चित्तपारिसुद्धिं अपरिपूर वा परिपूरेस्सामि परिपूरं वा तत्थ तत्थ पञ्जाय 10
अनुग्गहेस्सामी ति, यो तत्थ छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्ही
च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च, इदं वुच्चति, व्यग्घपज्जा,
चित्तपारिसुद्धिपधानियङ्गं ।

५ "कतमं च, व्यग्घपज्जा, दिट्ठिपारिसुद्धिपधानियङ्गं ? इध,
व्यग्घपज्जा, भिक्खु 'इदं दुक्ख' ति यथाभूतं पजानाति पे० 'अयं 15
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । अयं वुच्चति,
व्यग्घपज्जा, दिट्ठिपारिसुद्धि । इति एवरूपिं दिट्ठिपारिसुद्धिं अपरिपूर
वा . पे० . तत्थ तत्थ पञ्जाय अनुग्गहेस्सामी' ति, यो तत्थ छन्दो
च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्ही च अप्पटिवानी च सति च सम्प-
जञ्जं च, इदं वुच्चति, व्यग्घपज्जा, दिट्ठिपारिसुद्धिपधानियङ्गं । 20

६ "कतमं च, व्यग्घपज्जा, विमुत्तिपारिसुद्धिपधानियङ्गं ? स
खो सो, व्यग्घपज्जा, अरियसावको इमिना च सीलपारिसुद्धिपधानियङ्गेन
समन्नागतो इमिना च चित्तपारिसुद्धिपधानियङ्गेन समन्नागतो इमिना
च दिट्ठिपारिसुद्धिपधानियङ्गेन समन्नागतो रजनीयेसु धम्मेषु चित्तं
विराजेति, विमोचनीयेसु धम्मेषु चित्तं विमोचेति । सो रजनीयेसु 25
धम्मेषु चित्तं विराजेत्वा, विमोचनीयेसु धम्मेषु चित्तं विमोचेत्वा सम्मा-
विमुत्तिं फुसति । अयं वुच्चति, व्यग्घपज्जा, विमुत्तिपारिसुद्धि । इति
एवरूपिं विमुत्तिपारिसुद्धिं अपरिपूर वा परिपूरेस्सामि परिपूर वा तत्थ
तत्थ पञ्जाय अनुग्गहेस्सामी ति, यो तत्थ छन्दो च वायामो च उस्साहो

च उस्तोन्ही च अप्पटिवानी च सति च सम्पञ्जञ्चं च, इदं बुञ्चति,
अग्घपज्जा, विमुत्तिपारिसुद्धिपधानियङ्गं ।

७ “इमानि खो, अग्घपज्जा, चत्तारि पारिसुद्धिपधानियङ्गानि
तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्मदक्खातानि
सत्तान विमुत्तिपधानि सोकपरिदेवान समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सान अत्थञ्ज-
माय आयस्स अग्घिगमाय निब्बानस्स सच्चिक्किरियामा” ति ।

५ वप्पसुत्त

१ एक समय भगवा सक्केसु विहरति कपिसवत्थुस्मि निग्घोषा
रामे । अयं खो वप्पो सक्को निगण्ठसावको येनायस्मा महामोग्ग-
ल्लानो तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त महामोग्गल्लान अग्घि-
वादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिधं खो वप्पं सक्क निगण्ठसावक
आयस्मा महामोग्गल्लानो एतदवोच -

२ “इधस्स, वप्प, कायेन सवुत्तो वाचाय सवुत्तो मनसा सवुत्तो
अग्घिज्जाविरागा विज्जुप्पादा । पस्ससि नो त्व, वप्प, तं ठान यतो
निदान पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेम्युं अग्घिसम्पराय” ति ?

“पस्सामहं भन्ते, तं ठान । इधस्स, भन्ते, पुञ्जे पापकम्म
कसं अग्घिपक्कविपासं । ततोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्स
वेम्युं अग्घिसम्पराय” ति ।

अयं खेव खो पन आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स वप्पेन सक्केन
निगण्ठसावकेन सद्धि अन्तराकथा विप्पकथा होति, अयं खो भगवा
सायन्हुसमय पटिसल्लाना वुट्ठिसो येन उपट्टानसाना तेनुपसङ्गमि,
उपसङ्गमित्वा पञ्चस्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा आयस्मन्तं
महामोग्गल्लान एतदवोच -

३ “कायं नुत्थं मोग्गल्लान, एतरहि कथायं सग्घिसिध्दा,
का च पन वो अन्तराकथा विप्पकथा ति ?

“इधहं भन्ते वप्प सक्क निगण्ठसावक एतदवोचं - ‘इधस्स,
वप्प कायेन सवुत्तो वाचाय सवुत्तो मनसा सवुत्तो अग्घिज्जाविरागा
विज्जुप्पादा । पस्ससि नो त्व, वप्प तं ठान यतोनिदानं पुरिसं दुक्ख

वेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं' ति ? एवं वृत्ते, भन्ते, वृष्णो सक्को निगण्ठसावको मं एतदवोच — 'पस्सामह, भन्ते, तं ठान । इधस्स, भन्ते, पुब्बे पापकम्मं कतं अविपक्कविपाकं । ततोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं' ति । अयं खो नो, भन्ते, वृष्णेन सक्केन निगण्ठसावकेन सद्धिं अन्तराकथा विप्पकता; अथ भगवा 5
अनुप्पत्तो" ति ।

४. अथ खो भगवा वृष्णं सक्कं निगण्ठसावकं एतदवोच — "सचे मे त्व, वृष्ण, अनुञ्जेय्यं चेव अनुजानेय्यासि, पटिक्कोसितब्ब च पटिक्कोसेय्यासि, यस्स च मे भासितस्स अत्थं न जानेय्यासि ममेवेत्थ उत्तरि' पटिपुच्छेय्यासि — 'इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो' ति, सिया नो 10
एत्थ कथासल्लापो" ति ।

"अनुञ्जेय्यं चेवाहं, भन्ते, भगवतो अनुजानिस्सामि, पटिक्कोसितब्ब च पटिक्कोसिस्सामि, यस्स चाह भगवतो भासितस्स अत्थं न जानिस्सामि भगवन्तयेवेत्थ उत्तरि पटिपुच्छिस्सामि — 'इदं भन्ते, कथ, इमस्स को अत्थो' ति ? होनु नो एत्थ कथासल्लापो" ति । 15

५ "तं किं मञ्जसि, वृष्ण, ये कायसमारम्भपच्चया उप्पज्जन्ति आसवा विघातपरिळाहा, कायसमारम्भा पटिविरतस्स एवंस ते आसवा विघातपरिळाहा न होन्ति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराण च कम्मं फुस्स फुस्स व्यन्तीकरोति, सन्दिट्टिका निज्जरा अकालिका एहिपस्सिका ओपनेय्यिका पच्चत्त वेदितव्वा विञ्जूहि' । 20
पस्ससि नो त्व, वृष्ण, तं ठानं यतोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं" ति ?

"नो हेत, भन्ते" ।

६ "तं किं मञ्जसि, वृष्ण, ये वचीसमारम्भपच्चया उप्पज्जन्ति आसवा विघातपरिळाहा, वचीसमारम्भा पटिविरतस्स एवंस 25
ते आसवा विघातपरिळाहा न होन्ति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराण च कम्मं फुस्स फुस्स व्यन्तीकरोति । सन्दिट्टिका निज्जरा अकालिका एहिपस्सिका ओपनेय्यिका पच्चत्तं वेदितव्वा विञ्जूहि । पस्ससि नो त्व, वृष्ण, तं ठानं यतोनिदानं पुरिसं दुक्खवेदनिया आसवा अस्सवेय्युं अभिसम्परायं" ति ?

“नो हेत, मन्ते” ।

७ “त किं मञ्जसि, वप्प, ये मनोसमारम्भपञ्चया उप्पज्जन्ति भासवा विघातपरिच्छाहा, मनोसमारम्भा पटिविरत्तस्स एवसं ठ भासवा विघातपरिच्छाहा न होन्ति । सो नव व कम्म न करोति, पुराण व कम्म फुस्स फुस्स व्यन्तीकरोति । सन्दिट्टिका निज्जरा भकासिका एहिपस्सिका ओपनेम्मिका पञ्चत्त वेदितव्वा विञ्जूहि । पस्ससि नो त्व, वप्प, त ठान यत्तोनिदान पुरिस दुक्खवेदनिया भासवा अस्सवम्म्यु अभिसम्पराय” ति ?

“नो हेत, मन्ते” ।

८ “त किं मञ्जसि, वप्प, ये अविज्जापञ्चया उप्पज्जन्ति भासवा विघातपरिच्छाहा, अविज्जाविरागा विज्जुप्पादा एवसं ते भासवा विघातपरिच्छाहा न होन्ति । सो नव व कम्म न करोति, पुराण व कम्म फुस्स फुस्स व्यन्तीकरोति । सन्दिट्टिका निज्जरा भकासिका एहिपस्सिका ओपनेम्मिका पञ्चत्त वेदितव्वा विञ्जूहि । पस्ससि नो त्व वप्प, सं ठान यत्तोनिदान पुरिस दुक्खवेदनिया भासवा अस्सवेम्म्यु अभि सम्पराय” ति ?

“नो हेत, मन्ते” ।

९ “एव सम्मा विमुत्तचित्तस्स स्रो, वप्प, भिक्खुनो छ सतठ विहारा अधिगता होन्ति । सो चक्खुना रूप दिस्वा नेव सुमनो होति न दुम्मनो, उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सोतेन सहं सुत्था पे० घानेन गन्धं घायित्वा पे० - जिञ्जाय रसं सायित्वा - पे० - कायेन फोट्टव्व फुसित्वा पे० - मनसा धम्म विञ्जाय नेव सुमनो होति न दुम्मनो उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सो कायपरियन्तिक वेदन वेदियमानो ‘कायपरियन्तिकं वेदन वेदियामी’ ति पजानाति जीवितपरियन्तिक वेदन वेदियमानो ‘जीवितपरियन्तिकं वेदन वेदियामी’ ति पजानाति ‘कायस्स भेवा उठं जीवितपरियादाना इधेव सम्भवेदयितानि अनभिनन्दितानि सीती भविस्सन्ती’ ति पजानाति ।

१० “सेम्मयापि, वप्प, धुणं पटिञ्च छाया पञ्जायति । अथ पुग्गिसो प्रागन्धेम्म बुदालपिटकं भादाय । सो सं धुण मूले छिन्देम्म, मूले छिन्दित्वा’ पत्तिगणेम्म, पत्तिगणित्वा मूसानि उठरेम्म, अन्तमसो

उसीरनाळिमत्तानि^१ पि । सो तं थूण खण्डाखण्डिक छिन्देय्य । खण्डा-
खण्डिक छेत्वा फालेय्य । फालेत्वा सकलिकं सकलिकं करेय्य । सक-
लिक सकलिक कत्वा^२ वातातपे विसोसेय्य । वाततपे विसोसेत्वा अग्गिना
डहेय्य । अग्गिना डहेत्वा^३ मसिं करेय्य । मसिं करित्वा महावाते वा
ओफुणेय्य नदिया वा सीघसोताय पवाहेय्य । एवं हिस्स, वप्प, या 5
थूण पटिच्च छाया सा उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता आयति
अनुप्पादधम्मा ।

“एवमेव खो, वप्प, एवं सम्मा विमुत्तचित्तस्स भिक्खुनो छ सतत-
विहारा अधिगता होन्ति । सो चक्खुना रूप दिस्वा नेव सुमनो होति
न दुम्मनो, उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानी । सोतेन सद्दं सुत्वा 10
पे० घानेन गन्ध घायित्वा पे० . . जिह्वाय रस सायित्वा . पे०
कायेन फोट्टब्बं फुसित्वा पे० मनसा धम्म विञ्जाय नेव सुमनो
होति न दुम्मनो, उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सो कायपरि-
यन्तिक वेदन वेदियमानो ‘कायपरियन्तिक वेदन वेदियामी’ ति पजा-
नाति, जीवितपरियन्तिक वेदन वेदियमानो ‘जीवितपरियन्तिक वेदनं 15
वेदियामी’ ति पजानाति, ‘कायस्स भेदा उद्ध जावितपरियादाना इधेव
सब्बवेदयितानि अनभिनन्दितानि सीती भविस्सन्ती’ ति पजानाति” ।

११ एवं वुत्ते वप्पो सक्को निगण्ठसावको भगवन्त एतदवोच —
“सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसो उदयत्थिको अस्सपणिय पोसेय्य । सो उदय
चेव नाधिगच्छेय्य, उत्तरिं च किलमथस्स विघातस्स भागी अस्स । 20
एवमेव खो अह, भन्ते, उदयत्थिको बाले निगण्ठे पयिरुपासिं । स्वाहं^४
उदय चेव नाधिगच्छिं, उत्तरिं च किलमथस्स विघातस्स भागी अहोसिं ।
एसाह, भन्ते, अज्जतग्गे यो मे बालेसु निगण्ठेसु पसादो^५ त महावाते वा
ओफुणामि नदिया वा सीघसोताय पवाहेमि । अभिक्कन्त, भन्ते . पे०
उपासक म, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरणं गत” ति । 25 R

६. साब्हसुत्तं

१ एकं समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
सालाय । अथ खो साब्हो च लिच्छवि अभयो च लिच्छवि येन भगवा

१ उसिरनालमत्तानि — सी० । २ करित्वा — स्या०, रो० । ३ डहित्वा — स्या०,
रो० । ४ सोह — स्या० । ५ सम्पसादो — रो० ।

तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु ।
एकमन्त निसिन्नो स्रो सान्हो लिच्छवि भगवन्त एतदयोच -

२ "सन्ति भन्ते, एके समणब्राह्मणा द्वयेन भोधस्स नित्यरण
पञ्चपेन्ति - सीलविमुद्धिहेतु च तपोजिगुच्छाहेतु च । इध, भन्ते,
भगवा किमाहा" ति ?

३ "सीलविमुद्धि स्रो अह, सान्ह, अञ्जतर सामञ्जङ्गं ति
वदामि । ये ते, सान्ह, समणब्राह्मणा तपोजिगुच्छावादा' तपोजिगुच्छा
साय तपोजिगुच्छामस्तीना विहरन्ति, अभव्वा ते भोधस्स नित्यर
णाय । ये पि ते, सान्ह, समणब्राह्मणा अपरिसुद्धफायसमाचारा अपरि
सुद्धवचीसमाचारा अपरिसुद्धमनोसमाचारा अपरिसुद्धाजीवा, अभव्वा ते
आणदस्सनाय अनुत्तराय सम्बोधाय ।

४ "सेम्यथापि, सान्ह, पुरिसो नदि तरितुवामो तिप्ह कुठारी'
आदाय धन पविसेम्य । सो तत्थ पस्सेम्य महति सानलट्ठि उजुं नव
अणुक्कुच्चवजात । तमेन मूले छिन्देम्य, मूले छेत्वा धनो छिन्देम्य,
अग्गे छेत्वा साक्षापलास सुविसोधित विसोधेम्य, साक्षापलास सुवि
सोधित विसोधेत्वा कुठारीहि तच्छेम्य, कुठारीहि तच्छेत्वा धासीहि
तच्छेम्य, धासीहि तच्छेत्वा सेखणिया लिखेम्य सेखणिया लिखित्वा
पासाणगुल्लन धोवेम्य', पासाणगुल्लेन धोवेत्वा नदि पतारेम्य । तं कि
मञ्जामि, सान्ह, भम्भो नु सो सो पुरिसो नदि तरितु' ति ?

"नो हेतं, भन्ते" ।

"तं किस्स हेतु" ?

"अमुं हि भन्ते, साललट्ठि वहिद्धा सुपरिस्सममत्ता भन्तो
अविगुद्धा । तम्भेन पाटिकद्ध - सासलट्ठि' ससीदिस्सति, पुरिसो अनय
म्ययनं आपग्गिजस्सती' ति ।

"एयमेव यो सान्ह ये ते समणब्राह्मणा तपोजिगुच्छापादा
तपोजिगुच्छासाया तपोजिगुच्छामस्तीना विहरन्ति, अभव्वा ते भोधस्स
नित्यरणाय । ये पि ते सान्ह समणब्राह्मणा अपरिसुद्धफायसमाचारा
अपरिसुद्धवचीसमाचारा अपरिसुद्धमनोसमाचारा अपरिसुद्धाजीवा,
अभव्वा ते आणदस्सनाय अनुत्तराय सम्बोधाय ।

१ तपोजिगुच्छापादा - त्वा तपोजिगुच्छापादा - टी । २ वचन - टी ।
३ धोवे - टी । ४ धनु - त्वा । ५ सासलट्ठि - टी ।

“ये च खो ते, साङ्ख्ये, समणब्राह्मणा न तपोजिगुच्छावादा न तपोजिगुच्छासारा न तपोजिगुच्छाअल्लीना विहरन्ति, भव्वा ते ओघस्स नित्थरणाय । ये पि ते, साङ्ख्ये, समणब्राह्मणा परिसुद्धकायसमाचारा परिसुद्धवचीसमाचारा परिसुद्धमनोसमाचारा परिसुद्धाजीवा, भव्वा ते ज्ञाणदस्सनाय अनुत्तराय सम्बोधाय ।

5

५ “सेय्यथापि, साङ्ख्ये, पुरिसो नदि तरितुकामो तिण्ह कुठारि आदाय वन पविसेय्य । सो तत्थ पस्सेय्य महति साललट्ठि उज्जु नवं अकुक्कुच्चकजात । तमेन मूले छिन्देय्य, मूले छिन्दित्वा अगगे छिन्देय्य, अगगे छिन्दित्वा साखापलास सुविसोधित विसोधेय्य; साखापलास सुविसोधित विसोधेत्वा कुठारीहि तच्छेय्य, कुठारीहि तच्छेत्वा वासीहि तच्छेय्य, वासीहि तच्छेत्वा निखादन आदाय अन्तो सुविसोधितं विसोधेय्य, अन्तो सुविसोधित विसोधेत्वा लेखणिया लिखेय्य, लेखणिया लिखित्वा पासाणगुळेन धोवेय्य, पासाणगुळेन धोवेत्वा नावं करेय्य; नाव कत्वा फियारित्तं वन्धेय्य, फियारित्त वन्धित्वा नदि पतारेय्य । तं किं मञ्जसि, साङ्ख्ये, भव्वो नु खो सो पुरिसो नदि तरित्तु” ति ?

B.

10

15

“एव, भन्ते” ।

“त किस्स हेतु” ?

“असु हि, भन्ते, साललट्ठि बहिद्धा सुपरिकम्मकता, अन्तो सुविसुद्धा नावा कता फियारित्तबद्धा । तस्सेत पाटिकङ्ख - ‘नावा न ससीदिस्सति, पुरिसो सोत्थिना पार गमिस्सती’” ति ।

20

“एवमेव खो, साङ्ख्ये, ये ते समणब्राह्मणा न तपोजिगुच्छावादा न तपोजिगुच्छासारा न तपोजिगुच्छाअल्लीना विहरन्ति, भव्वा ते ओघस्स नित्थरणाय । ये पि ते, साङ्ख्ये, समणब्राह्मणा परिसुद्धकायसमाचारा परिसुद्धवचीसमाचारा परिसुद्धमनोसमाचारा परिसुद्धाजीवा, भव्वा ते ज्ञाणदस्सनाय अनुत्तराय सम्बोधाय । सेय्यथापि, साङ्ख्ये, योधाजीवो बहूनि चे पि कण्डच्चित्रकानि जानाति, अथ खो सो तीहि ठानेहि राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्ग गच्छति । कतमेहि तीहि ? दूरेपाती च, अक्खणवेधी च, महतो च कायस्स पदानेता ।

25

१ छेत्वा - स्या०, रो० । २ फियारित्त - सी०, रो०, जियारित्त - ग्या० ।

३ कण्डचित्तकानि - स्या०, रो० ।

६ “सेय्यथापि, सान्ह, योधाजीवो दूरेपाती, एवमेव स्रो, सान्ह, भरियसावको सम्मासमाधि होति । सम्मासमाधि, सान्ह, भरियसावको य किञ्चि रूप भतीतानागतपञ्चुप्पन्न भज्जत्त वा वहिदा वा भोळारिक वा सुक्षुम वा हीन वा पणीत वा य दूरे सन्तिके वा सब्ब रूप ‘नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो भत्ता’ ति एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय पस्सति । या काचि वेदना या काचि सञ्जा .. ये केचि सङ्गारा य किञ्चि विञ्जाण भतीतानागतपञ्चुप्पन्न भज्जत्त वा वहिदा वा भोळारिक वा सुक्षुम वा हीन वा पणीत वा य दूरे सन्तिके वा, सब्ब विञ्जाण ‘नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो भत्ता’ ति एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्जाय पस्सति ।

७ “सेय्यथापि, सान्ह, योधाजीवो भक्खणवेधी, एवमेव स्रो, सान्ह, भरियसावको सम्मादिट्ठि होति । सम्मादिट्ठि, सान्ह, भरियसावको ‘इद दुक्ख’ ति यथाभूत पजानाति पे० ‘अय दुक्खनिरोध गामिनी पटिपदा ति यथाभूत पजानाति ।

८ “सेय्यथापि, सान्ह, योधाजीवो महतो कायस्स पदासेता एवमेव स्रो सान्ह भरियसावको सम्माविमुत्ति होति । सम्माविमुत्ति, सान्ह भरियसावको महन्त अविज्जाक्खय पदासेती” ति ।

७ मल्लिकादेवीसुत्त

१ एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ पिण्हकस्स आरामे । अय स्रो मल्लिका देवी येन भगवा तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्ना स्रो मल्लिका देवी भगवन्त एतदवोच -

२ “को नु स्रो मन्ते हेतु को पञ्चयो येन मिषेकञ्चो मातुगामो दुब्बण्णा’ च होति दुरूपा सुपापिका’ दस्सनाय दसिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा’ च ? को पन मन्ते, हेतु को पञ्चयो येन मिषेकञ्चो मातुगामो दुब्बण्णा च होति दुरूपा सुपापिका दस्सनाय अद्दा’ च होति महदना महाभोगा महेसक्खा’ च ? को नु स्रो

१-१ दुब्बण्णी च होति दुरूपो सुपापिको - स्या रो । २-२ बभिसो च होति अप्पस्सको अप्पभोगो अप्पेसक्को - स्या रो । ३ दुब्बण्णी - स्या रो । ४-४ अद्दो च होति महदना महाभोगो महेसक्को - स्या रो ।

भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चो मातुगामो अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता; दलिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च ? को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन मिधेकच्चो मातुगामो अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता, अड्डा च होति महद्धना 5 महाभोगा मह्हेसक्खा चा” ति ?

३ “इध, मल्लिके, एकच्चो मातुगामो काधना होति उपायासबहुला । अप्पं पि वुत्ता समाना अभिसज्जति कुप्पति व्यापज्जति पतित्थीयति, कोपं च दोस च अप्पच्चयं च पातुकरोति । सा न दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्न पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं 10 सेय्यावसथपदीपेय्य । इस्सामनिका^३ खो पन होति, परलाभसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु इस्सति उपदुस्सति इस्स बन्धति । सा चे ततो चुता^५ इत्थत्तं आगच्छति, सा यत्थ यत्थ पच्चाजायति दुब्बण्णा च होति दुरूपा सुपापिका दस्सनाय, दलिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च ।

४ “इध पन, मल्लिके, एकच्चो मातुगामो कोधना होति उपायासबहुला । अप्प पि वुत्ता समाना अभिसज्जति कुप्पति व्यापज्जति पतित्थीयति, कोप च दोस च अप्पच्चय च पातुकरोति । सा दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्न पान वत्थ यान मालागन्धविलेपन 20 सेय्यावसथपदीपेय्य । अनिस्सामनिका खो पन होति, परलाभसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु न इस्सति न उपदुस्सति न इस्स बन्धति । सा चे ततो चुता इत्थत्तं आगच्छति, सा यत्थ यत्थ पच्चाजायति दुब्बण्णा च होति दुरूपा सुपापिका दस्सनाय, अड्डा च होति महद्धना महाभोगा मह्हेसक्खा च ।

५. “इध पन, मल्लिके, एकच्चो मातुगामो अक्कोधना होति 25 अनुपायासबहुला । बहु पि वुत्ता समाना नाभिसज्जति न कुप्पति न व्यापज्जति न पतित्थीयति, न कोपं च दोस च अप्पच्चय च पातुकरोति । सा न दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्न पान वत्थ यान मालागन्धविलेपन सेय्यावसथपदीपेय्य । इस्सामनिका खो पन होति, पर-

१ सो - स्या० । २ माल गन्ध विलेपन - रो० । ३ इस्सामनको - स्या०, इस्सामनिका - रो० । ४ चुतो - स्या० ।

लाभसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु इस्सति उपदुस्सति इस्सं
बन्धति । सा षे ततो चुता इत्यत्त आगच्छति, सा यत्थ मत्थ पच्चा
जायति अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरत्ताय
समन्नागता, दसिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च ।

६ “इध पन, मल्लिके, एकच्चो मातुगामो अप्पकोघना होति
अनुपायासबहुत्ता । बहु पि युत्ता समाना नाभिसज्जति न कुप्पति न
व्यापज्जति न पतित्थीयति, न कोप च दोस च अप्पच्चय च पातुक्करोति ।
सा दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अप्प पान वत्थ यान माला
गघविलेपन सेय्यावसथपदीपेय्य । अनिस्सामनिका सो पन होति
परलाभसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु न इस्सति न उपदुस्सति
न इस्सं बन्धति । सा षे ततो चुता इत्यत्त आगच्छति, सा यत्थ मत्थ
पच्चाजायति अभिरूपा च होति दस्सनीया पासादिका परमाय
वण्णपोक्खरत्ताय समन्नागता, अद्दा च होति मह्खना महाभोगा
महेसक्खा च ।

७ “अय सा, मल्लिके, हेतु अय पच्चयो, येन मिधेक्कच्चो
मातुगामो दुब्बण्णा च होति दुक्खा सुपापिका दस्सनाय दसिद्दा च
होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च । अय पन, मल्लिके, हेतु
अय पच्चयो, येन मिधेक्कच्चो मातुगामो दुब्बण्णा च होति दुक्खा सुपा
पिका दस्सनाय अद्दा च होति मह्खना महाभोगा महेसक्खा च ।
अय सो मल्लिके हेतु अय पच्चयो, येन मिधेक्कच्चो मातुगामो अभिरूपा
च होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरत्ताय समन्नागता,
दसिद्दा च होति अप्पस्सका अप्पभोगा अप्पेसक्खा च । अय पन,
मल्लिके हेतु अय पच्चयो येन मिधेक्कच्चो मातुगामो अभिरूपा च
होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरत्ताय समन्नागता
अद्दा च होति मह्खना महाभोगा मह्मक्खा चा ति ।

८ एवं वृत्ते मल्लिका देवी भगवन्त एतदवोच — “या नृनाहं
मन्ते अज्जं जातिं बोधना अहोमि उपायासबहुत्ता अप्प पि युत्ता
समाना अभिसज्जं कुप्पि व्यापज्जं पतित्थीयि कोपं च दोसं च
च अप्पच्चयं च पात्तावामि साह मन्ते एतग्हि दुब्बण्णा दुक्खा

सुपायिका दस्सनाय । या नूनाहं, भन्ते, अञ्ज जाति दाता अहोसि^१
समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यान मालागन्धविलेपनं सेय्या-
वसथपदीपेय्य, साह, भन्ते, एतरहि अद्धा^२ महद्धना महाभोगा । या
नूनाहं, भन्ते, अञ्ज जाति अनिस्सामनिका अहोसि, परलाभसक्कार-
गरुकारमाननवन्दनपूजनासु न इस्सि न उपदुस्सि न इस्स वन्धि, साह, 5
भन्ते, एतरहि महेसक्खा । सन्ति खो पन, भन्ते, इमस्मि राजकुले
खत्तियकञ्जा पि ब्राह्मणकञ्जा पि गहपतिकञ्जा पि, तासाह
इस्सराधिपच्च कारेमि । एसाह, भन्ते, अज्जतग्गे अक्कोधना भविस्सामि
अनुपायासबहुला, बहु पि वुत्ता समाना नाभिसज्जिस्सामि न कुप्पिस्सामि
न व्यापज्जिस्सामि न पत्तित्थीयिस्सामि, कोप च दोस च अप्पच्चय च 10
न पातुकरिस्सामि, दस्सामि समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्न पान वत्थ
यान मालागन्धविलेपन सेय्यावसथपदीपेय्य । अनिस्सामनिका भविस्सामि,
परलाभसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु न इस्सिस्सामि न उप-
दुस्सिस्सामि न इस्स वन्धिस्सामि । अभिक्कन्त, भन्ते पे०
उपासिक म, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत” ति । 15

८ अत्तन्तपसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकिस्मि ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अत्तन्तपो होति अत्त-
परितापनानुयोगमनुयुत्तो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो परन्तपो
होति परपरितापनानुयोगमनुयुत्तो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो
अत्तन्तपो च होति अत्तपरितापनानुयोगमनुयुत्तो, परन्तपो च परपरि- 20
तापनानुयोगमनुयुत्तो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नेवत्तन्तपो
होति नात्तपरितापनानुयोगमनुयुत्तो न परन्तपो न परपरितापनानु-
योगमनुयुत्तो । सो नेव^३ अत्तन्तपो न परन्तपो दिट्ठेव धम्मे निच्छातो
निब्बुतो सीतीभूतो सुखप्पटिसंवेदी ब्रह्मभूतेन अत्तना विहरति । 25

२ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तन्तपो होति अत्तपरितापना-
नुयोगमनुयुत्तो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो^४ अचेलको होति मुत्ताचारो
हत्थापलेखनो^५ नएहिभद्दन्तिको नतिट्ठभद्दन्तिको नाभिहट न उद्दिस्सकत

१ अदासि - स्या०, रो० । २ अद्धा च - सी०, रो० । ३ च - स्या० । ४ एकच्चो
पुग्गलो - स्या०, रो० । ५ हत्थावलेखनो - स्या०-।

न निमन्तन सावियति । सो न कुम्भमुखा पटिगण्हाति, न कळोपिमुखा पटिगण्हाति, न एळकमन्तर न दण्डमन्तर न मुसलमन्तर न द्विन्न मुञ्जमानान न गम्भिनिया न पायमानाय न पुरिसन्तरगताय न सङ्कीर्त्तीसु न यत्थ सा उपट्टितो होति न यत्थ भक्खिका सण्डसण्डचारिणी न मच्छ न मस न सुर न मेरय न धुसोदक पिबति । सो एकागारिको वा होति एकालोपिको द्वागारिको वा होति द्वालोपिको पे० सत्तागारिको वा होति सत्तालोपिको, एकस्सा पि दत्तिया यापेति द्वीहि पि दत्तीहि यापेति पे०.. सत्तहि पि वत्तीहि यापेति, एकाहिक पि आहार आहारेति द्वाहिक पि आहार आहारति .. पे०.. सत्ताहिक पि आहार आहारेति । इति एवरूप अट्टमासिक पि परियायमत्तभोजनानुयोगमनुयुत्तो विहरति । सो साकभक्खो पि होति सामाकभक्खो पि होति नीवारभक्खो पि होति ददुलभक्खो पि होति हटभक्खो पि होति कणभक्खो पि होति आचामभक्खो पि होति पिञ्जाकभक्खो पि होति तिणभक्खो पि होति गोमयभक्खो पि होति, वनमूलफलाहारो पि यापेति पवत्तफसभोजी । सो साणानि पि धारेति मसाणानि पि धारेति छवदुस्सानि पि धारेति पसुकूलानि पि धारेति तिरीटानि पि धारेति अजिनं पि धारेति अजिनक्खिप पि धारेति कुसचीर पि धारेति वाकचीर पि धारेति फलकचीर पि धारेति केसकम्बल पि धारेति वाळकम्बल पि धारेति उल्लूकपक्ख पि धारेति, केसमस्सुलोचको पि होति केसमस्सुलोचनानुयोगमनुयुत्तो उग्गट्टको पि होति आसनप्पटिक्खत्तो उक्कुटिको पि होति उक्कुटिकप्पभानमनुयुत्तो कण्ठकापस्सयिको पि होति कण्ठकापस्सये सेम्य कप्पेति, सायततियक पि उदकोरोहनानुयोगमनुयुत्तो विहरति । इति एवरूप अनेकविहित भायस्स आत्तापनपरित्तापनानुयोगमनुयुत्तो विहरति । एवं खो भिक्खवे पुग्गसो अस्तन्तपो होति अत्तपरित्तापनानुयोगमनुयुत्तो ।

३ “कथं च भिक्खवे पुग्गसो परन्तपो होति परपरित्तापनानुयोगमनुयुत्तो ? इष भिक्खवे एकस्सो पुग्गसो ओरम्भिको होति सूकरिको साकृणिको मागविको सुहो मच्छघातको घोरो घोरघातको गोघातको वघनागारिको, ये वा पनञ्जे पि केचि कुरुरकम्मस्ता । एवं खो भिक्खवे पुग्गसो परन्तपो होति परपरित्तापनानुयोगमनुयुत्तो ।

४. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो अत्तन्तपो च होति अत्तपरि-
 तापनानुयोगमनुयुत्तो परन्तपो च परपरितापनानुयोगमनुयुत्तो ? इध,
 भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो राजा वा होति खत्तियो मुद्धावसित्तो, ब्राह्मणो
 वा होति महासालो । सो पुरत्थिमेन नगरस्स नव सन्थागार कारापेत्वा
 केसमस्सु ओहारेत्वा खराजिन निवासेत्वा सप्पितेलेन कायं अब्भञ्जित्वा
 मगविसाणेन^१ पिण्डि कण्डुवमानो नवं सन्थागार पविसति, सद्धि महेसिया
 ब्राह्मणेन च पुरोहितेन । सो तत्थ अनन्तरहिताय भूमिया हरितु-
 पलित्ताय सेय्य कप्पेति । एकस्साय^२ गाविया सरूपवच्छाय य एकस्मि
 थने खीर होति तेन राजा यापेति, य दुतियस्मि थने खीर होति तेन
 महेसी यापेति; य ततियस्मि थने खीरं होति तेन ब्राह्मणो पुरोहितो
 यापेति, य चतुत्थस्मि थने खीर होति तेन अग्गि जुहति^३; अवसेसेन
 वच्छको यापेति । सो एवमाह — ‘एत्तका उसभा हञ्जन्तु यञ्जत्थाय,
 एत्तका वच्छतरा हञ्जन्तु यञ्जत्थाय, एत्तका^४ वच्छतरियो हञ्जन्तु
 यञ्जत्थाय, एत्तका अजा हञ्जन्तु यञ्जत्थाय, एत्तका उरब्भा हञ्जन्तु
 यञ्जत्थाय, एत्तका अस्सा हञ्जन्तु यञ्जत्थाय^५, एत्तका रुक्खा
 छिज्जन्तु यूपत्थाय, एत्तका दब्बा^६ लूयन्तु बरिहिसत्थाया’ ति । ये पिस्स
 ते होन्ति दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा ति वा ते पि दण्डतज्जिता
 भयतज्जिता अस्सुमुखा रुदमाना परिकम्मानि करोन्ति । एव खो,
 भिक्खवे, पुग्गलो अत्तन्तपो च होति अत्तपरितापनानुयोगमनुयुत्तो
 परन्तपो च परपरितापनानुयोगमनुयुत्तो ।

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तन्तपो होति नात्तपरि-
 तापनानुयोगमनुयुत्तो न परन्तपो न परपरितापनानुयोगमनुयुत्तो ? सो
 अनत्तन्तपो अपरन्तपो दिट्ठेव धम्मे निच्छातो निब्बुतो सीतीभूतो सुख-
 प्पटिसवेदी ब्रह्मभूतेन अत्तना विहरति । इध, भिक्खवे, तथागतो लोके
 उप्पज्जति अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविद्
 अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा । सो इम
 लोकं सदेवकं समारक सन्नह्यकं सस्समणब्राह्मणि पज सदेवमनुस्स सय
 अभिञ्जा सच्छिकत्वा पवेदेति । सो धम्म देसेति आदिकल्याण मज्जे-
 कल्याण परियोसानकल्याण सात्थ सव्यञ्जन, केवलपरिपुण्ण परिसुद्ध

१ मगविसाणेन — रो० । २ एकस्सा — रो० । ३ जुहन्ति — सी०, रो० ।
 ४. एत्तिका — रो० । ५. सी०, स्था० पोत्यकेत्त नत्थि । ६. दब्बा — रो० ।

ब्रह्मचरिय पकासेति । त धम्म सुणाति गहपति वा गहपतिपुतो वा
 अञ्जतरस्मि वा कुले पञ्चाजातो । सो त धम्म सुत्वा उपागते सर्वं
 पटिलभति । सो तेन सद्भापटिसाभेन समन्नागतो इति पटिसञ्चिक्खति -
 'सम्बाधो घरावासो रजापधो, अम्भोकासो पव्वज्जा, नयिद सुकर
 अगार अज्जावसता एकन्तपरिपुण्ण एकन्तपरिसुद्ध सङ्गलिसित्त ब्रह्म
 चरिय चरित्तु, मन्नूनाह केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अञ्चा
 देत्वा अगारस्सा अनगारिय पव्वजेम्य' ति । सो अपरेण समयेण अप्प
 वा भोगक्खन्धं पहाय, महन्त वा भोगक्खन्ध पहाय, अप्प वा व्याप्ति-
 परिवट्ट पहाय, महन्त वा व्याप्तिपरिवट्ट पहाय, केसमस्सु ओहारेत्वा
 कासायानि वत्थानि अञ्चादेत्वा अगारस्सा अनगारिय पव्वजति ।

६ "सो एव पव्वजितो समानो भिक्खून सिक्खासाजीवसमा
 पन्नो पाणातिपात पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्णो
 निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो, सच्चपाणमूतहितानुकम्पी विहरति ।
 अदिग्धावान पहाय अदिग्धावाना पटिविरतो होति दिग्धादायी विम
 पाटिकङ्की अथेनेण सुच्चिभूतेण अत्तना विहरति । अन्नह्यचरिय पहाय
 अन्नह्यचारी होति आराचारी विरतो असदम्मा गामधम्मा । मुसावाव
 पहाय मुसावावा पटिविरतो होति सच्चवादी सच्चसन्धो भेतो पच्चविकी
 अविस्वादको सोकस्स । पिसुण वाच पहाय पिसुणाय वाचाय पटि
 विरतो होति, न इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेस भेदाय न अमुष वा
 सुत्वा इमेस अक्खाता अमूस भेदाय इति भिन्नानं वा सघाता सहिसानं
 वा अनुप्पदाता, समगारामो समगरतो समग्गनन्दी समग्गकरणि वाच
 भासिता होति । फस्स वाच पहाय फस्साय वाचाय पटिविरतो होति,
 या सा वाचा नेला कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकत्ता
 बहुजनमनापा सयारूपि वाचं भासिता होति । सम्फप्पलाप पहाय
 सम्फप्पलापा पटिविरतो होति कालवादी मूतवादी अत्तवादी धम्मवादी
 विनयवादी निघानवति वाच भासिता होति कामेण सापवेसं परियन्त
 वति अत्थसहित ।

७ "सो बीजगामभूतगामसमारम्मा पटिविरतो होति । एक-
 मत्तिको होति रत्तूपरतो विरतो विकासभोजना । नच्चगीतवावित
 विसूकदस्सना पटिविरतो होति । भासागन्धविलेपनधारणमण्डनविमूसन

द्वानां पटिविरतो होति । उच्चासयनमहासयना पटिविरतो होति ।
जातरूपरजतपटिग्गहणा पटिविरतो होति । आमकधञ्जपटिग्गहणा
पटिविरतो होति । आमकमंसपटिग्गहणा पटिविरतो होति । इत्थि
कुमारिकपटिग्गहणा पटिविरतो होति । दासिदासपटिग्गहणा पटि- 5
विरतो होति । अजेळकपटिग्गहणा पटिविरतो होति । कुक्कुटसूकर-
पटिग्गहणा पटिविरतो होति । हत्थिगवास्सवळवपटिग्गहणा पटिविरतो
होति । खेत्तवत्थुपटिग्गहणा पटिविरतो होति । दूतेय्यपहिनगमना-
नुयोगा पटिविरतो होति । कयविककया पटिविरतो होति । तुलाकूट-
कसकूटमानकूटा पटिविरतो होति । उक्कोटनवञ्चननिकतिसाचियोगा
पटिविरतो होति । छेदनवधबन्धनविपरामोसआलोपसहसाकारा पटि- 10
विरतो होति ।

८ “सो सन्तुट्ठो होति कायपरिहारिकेन चीवरेण कुच्छिपरि-
हारिकेन पिण्डपातेन । सो येन येनेव पक्कमति समादायेव पक्कमति ।
सेय्यथापि नाम पक्खी सकुणो येन येनेव डेति, सपत्तभारो व डेति,
एवमेव भिक्खु सन्तुट्ठो होति कायपरिहारिकेन चीवरेण कुच्छिपरि- 15
हारिकेन पिण्डपातेन । सो येन येनेव पक्कमति, समादायेव पक्कमति ।
सो इमिना अरियेण सीलक्खन्धेण समन्नागतो अज्जत्त अनवज्जसुख
पटिसवेदेति ।

९ “सो चक्खुना रूप दिस्वा न निमित्तग्गाही होति नानु-
व्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेण चक्खुन्द्रिय असवुत्त विहरन्त अभिज्झा- 20
दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स सवराय पटि-
पज्जति, रक्खति चक्खुन्द्रिय, चक्खुन्द्रिये सवर आपज्जति । सोतेन
सद् सुत्वा घानेण गन्ध घायित्वा जिह्हाय रस सायित्वा कायेण
फोट्टुव्व फुसित्वा मनसा धम्म विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानु-
व्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेण मनिन्द्रिय असवुत्त विहरन्त अभिज्झा- 25
दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स सवराय
पटिपज्जति, रक्खति मनिन्द्रिय, मनिन्द्रिये सवर आपज्जति । सो
इमिना अरियेण इन्द्रियसवरेण समन्नागतो अज्जत्त अव्यासेकसुख
पटिसवेदेति ।

१० “सो अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते सम्पजानकारी होति, आलो- 30
किते विलोकिते सम्पजानकारी होति, सम्मिञ्जिते पसारिते सम्प-

जानकारी होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति, अस्ति
पीठे स्थायिते मायिते सम्पजानकारी होति, उच्छारपस्सावकम्मे सम्प
जानकारी होति, गते ठिते निसिन्ने सुप्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे
सम्पजानकारी होति ।

११ "सो इमिना च अरियेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो, इमाय'
च अरियाय सन्तुट्टिया समन्नागतो', इमिना च अरियेन इन्द्रियसवरेण
समन्नागतो, इमिना च अरियेन सतिसम्पजञ्जेण समन्नागतो विवित्तं
सेनासन भजति अरञ्जं रुक्खमूल पम्बत कन्दर गिरिगुहं' सुसानं वन-
पत्य अन्नोकासं पलालपुञ्ज । सो पच्छामस पिण्डपातपटिक्कन्तो
निसीदति पल्लङ्ग आमुजित्वा उजु कायं पणिषाय परिमुस सति
उपट्टपेत्वा । सो अमिज्झ लोके पहाय विगतामिज्जेण चेतसा विहरति,
अमिज्जाय चित्त परिसोधेति । व्यापादपदोस पहाय अब्यापन्नचित्तो
विहरति सम्भरणमूतहितानुकम्पी, व्यापादपदोसा चित्त परिसोधेति ।
धीनमिद पहाय विगतधीनमिदो विहरति आलोकस्सञ्जी सतो
सम्पजानो, धीनमिदा चित्त परिसोधेति । उच्चकुम्भकुञ्चं पहाय
अनुदतो विहरति अज्झस वूपसन्तचित्तो, उच्चकुम्भकुञ्चा चित्त परि-
सोधेति । विचिकिच्छ पहाय तिण्णविचिकिच्छो विहरति अक्खण्णी
कुसलेसु धम्मेषु, विचिकिच्छाय चित्त परिसोधेति । सो इमे पञ्च
नीवरणे पहाय चेतसो उपक्कलेसे पञ्जाय दुब्बलीकरणे विविक्खेव
कामेहि पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति ।

१२ "सो एव समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोधात्ते अनङ्गणे
विगतूपक्कलेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्पत्ते पुब्बेनिवासा
नुस्सतिआणाय पे० सत्तान चतुपपातआणाय पे० .. आसवान
स्यआणाय चित्त अभिनिश्रामेति । सो 'इद दुक्ख ति यथाभूत पजा
नाति 'अय दुक्खसमुदयो ति यथाभूतं पजानाति, 'अय दुक्खनिरोधो'
ति यथाभूत पजानाति 'अय दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ति यथाभूतं
पजानाति । 'इमे आसवा ति यथाभूत पजानाति, 'अय आसवसमुदयो
ति यथाभूत पजानाति 'अय आसवनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति
'अय आसवनिरोधगामिनी पटिपदा ति यथाभूतं पजानाति ।

१३. “तस्स एवं जानतो एवं पस्सतो कामासवा पि चित्तं विमुच्चति, भवासवा पि चित्तं विमुच्चति, अविज्जासवा पि चित्तं विमुच्चति; विमुत्तस्मि विमुत्तमिति ज्ञाणं होति । ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरिय, कत करणीय, नापरं इत्थत्ताया’ ति पजानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो नेवत्तन्तपो होति नात्तपरितापनानुयोगमनुयुत्तो न परन्तपो न परपरितापनानुयोगमनुयुत्तो । सो न अत्तन्तपो न परन्तपो दिट्ठेव धम्मो निच्छातो निब्बुतो सीतीभूतो सुखप्पटिसवेदी ब्रह्मभूतेन अत्तना विहरति । इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

६. तण्हासुत्तं

१. भगवा एतदवोच — “तण्ह वो, भिक्खवे, देसेस्सामि जालिनि सरित्^१ विसट्ठ विसत्तिक, याय अयं लोको उद्धस्तो परियोनद्धो तन्ताकुलकजातो गुणागुण्ठकजातो^२ मुञ्जपव्वजभूतो अपाय दुग्गति विनिपातं ससारं नातिवत्तति । त सुणाथ, साधुक मनसि करोथ, भासिस्सामी” ति । “एव, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच —

२. “कतमा च सा, भिक्खवे, तण्हा जालिनी सरिता विसटा विसत्तिका, याय अयं लोको उद्धस्तो परियोनद्धो तन्ताकुलकजातो गुणागुण्ठकजातो मुञ्जपव्वजभूतो, अपाय दुग्गति विनिपातं ससारं नातिवत्तति ? अट्टारस खो पन्निमानि, भिक्खवे, तण्हाविचरितानि अज्झत्तिकस्स उपादाय, अट्टारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स उपादाय ।

३ “कतमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि अज्झत्तिकस्स उपादाय ? अस्मी ति, भिक्खवे, सति इत्थस्मी ति होति, एवस्मी^३ ति होति, अञ्जथास्मी ति होति, असस्मी ति होति, सतस्मी ति होति, स ति होति, इत्थ स ति होति, एव स ति होति, अञ्जथा स ति होति, अपिह^४ स ति होति, अपिह^५ इत्थ स ति होति, अपिह एव स ति होति, अपिह अञ्जथा स ति होति, भविस्स ति होति, इत्थ भविस्स ति होति,

१ ससरित — स्या० । २ कुलागुण्ठकजातो — सी०, गुलागुण्ठकजातो — स्या०, गुळागुण्ठकजातो — रो० । ३ एवमस्मि — सी०, एवस्मी — स्या०, रो० । ४ अपि ह — सी०, रो०, अपि — स्या० । ५ अपि — सी०, स्या०, रो० ।

एव भविस्सं ति होति, अञ्जया भविस्स ति होति । इमानि अष्टारस
तण्हाविचरितानि अञ्जतिक्स्स उपादाय ।

४ “कतमानि अष्टारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स उपादाय ।
इमिनास्मी ति, भिक्खवे, सति इमिना इत्यस्मी ति होति, इमिना
५ एवस्मी ति होति, इमिना अञ्जयास्मी ति होति, इमिना असस्मी ति
होति, इमिना सधस्मी ति होति, इमिना स ति होति, इमिना इत्थ स ति
होति, इमिना एव स ति होति, इमिना अञ्जया स ति होति, इमिना
अपिह स ति होति, इमिना अपिह इत्थ स ति होति, इमिना अपिह एव
स ति होति, इमिना अपिह अञ्जया स ति होति, इमिना भविस्सं ति
१० होति, इमिना इत्थ भविस्स ति होति, इमिना एव भविस्स ति होति,
इमिना अञ्जया भविस्स ति होति । इमानि अष्टारस तण्हाविचरितानि
बाहिरस्स उपादाय ।

५ “इति अष्टारस तण्हाविचरितानि अञ्जतिक्स्स उपादाय
अष्टारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स उपादाय । इमानि वुञ्चन्ति,
१५ भिक्खवे छत्तिस तण्हाविचरितानि । इति एवरूपानि प्रतीप्तानि छत्तिस
तण्हाविचरितानि अनागतानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, पञ्चुप्पन्नानि
छत्तिस तण्हाविचरितानि । एव अट्टसत्तं तण्हाविचरितं होत्ति ।

६ “अय सो सा, भिक्खवे तण्हा जालिनी” सरिस्ता विसटा
विसत्तिका, याय अय सोको उद्धस्तो परियोनद्धो सन्ताकुलकजातो
२० गुणागुण्ठिकजातो मुञ्जपव्वजभूतो अपाय दुग्गाति विनिपातं संसार
नातिवत्तती ति ।

१० पेमसुत्त

१ “चत्तारिमानि भिक्खवे पेमानि जायन्ति । कतमानि
चत्तारि ? पेमा पेम जायति पेमा दोसो जायति, दोसा पेम जायति
दोसा दोसो जायति ।

२ “अन्य च भिक्खवे पेमा पेम जायति ? इध भिक्खाय,
पुगालो पुगालस्स इद्धो होत्ति मन्तो मनापो । त परे इद्धुन मन्तेन

१ एवस्मी - एवा रो । २-२ अष्टारस तण्हाविचरितानि सार्धं होति - रो ।

३ जामिना - रो । ४ सी एवा रो चाप्येवु मत्ति ।

मनापेन समुदाचरन्ति । तस्स एवं होति - 'यो खो म्याय पुग्गलो इट्ठो कन्तो मनापो, त परे इट्ठेन कन्तेन मनापेन समुदाचरन्ती' ति । सो तेसु पेमं जनेति । एव खो, भिक्खवे, पेमा पेम जायति ।

३ "कथं च, भिक्खवे, पेमा दोसो जायति ? इध, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलस्स इट्ठो होति कन्तो मनापो । त परे अनिट्ठेन अकन्तेन 5 अमनापेन समुदाचरन्ति । तस्स एव होति - 'यो खो म्याय पुग्गलो इट्ठो कन्तो मनापो, त परे अनिट्ठेन अकन्तेन अमनापेन समुदाचरन्ती' ति । सो तेसु दोस जनेति । एव खो, भिक्खवे, पेमा दोसो जायति ।

४. "कथं च, भिक्खवे, दोसा पेम जायति ? इध, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलस्स अनिट्ठो होति अकन्तो अमनापो । त परे अनिट्ठेन 10 अकन्तेन अमनापेन समुदाचरन्ति । तस्स एव होति - 'यो खो म्याय पुग्गलो अनिट्ठो अकन्तो अमनापो, त परे अनिट्ठेन अकन्तेन अमनापेन समुदाचरन्ती' ति । सो तेसु पेमं जनेति । एवं खो, भिक्खवे, दोसा पेमं जायति ।

५ "कथं च, भिक्खवे, दोसा दोसो जायति ? इध, भिक्खवे, 15 पुग्गलो पुग्गलस्स अनिट्ठो होति अकन्तो अमनापो । त परे इट्ठेन कन्तेन मनापेन समुदाचरन्ति । तस्स एव होति - 'यो खो म्याय पुग्गलो अनिट्ठो अकन्तो अमनापो, त परे इट्ठेन कन्तेन मनापेन समुदाचरन्ती' ति । सो तेसु दोस जनेति । एव खो, भिक्खवे, दोसा दोसो जायति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि पेमानि जायन्ति । 20

६ "यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु विविच्चेव कामेहि पे० . पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, यं पिस्स पेमा पेमं जायति त पिस्स 25 तस्मिं समये न होति, यो पिस्स पेमा दोसो जायति सो पिस्स तस्मिं समये न होति, य पिस्स दोसा पेम जायति त पिस्स तस्मिं समये न होति, यो पिस्स दोसा दोसो जायति सो पिस्स तस्मिं समये न होति ।

७ "यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु वितक्कविचारान वूपसमा पे० दुतिय ज्ञान पे० ततियं ज्ञान . पे० चतुत्थ ज्ञान उप- 30 सम्पज्ज विहरति, य पिस्स पेमा पेम जायति तं पिस्स तस्मिं समये न होति, यो पिस्स पेमा दोसो जायति सो पिस्स तस्मिं समये न होति, य पिस्स दोसा पेम जायति तं पिस्स तस्मिं समये न होति, यो पिस्स दोसा दोसो जायति सो पिस्स तस्मिं समये न होति ।

८ “यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु आसवान सया अनात्त
 खेतोयिमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव भम्मे सय अभिञ्जा सञ्चिक्खा
 उपसम्पज्ज विहरति, य पिस्स पेमा पेम जायति त पिस्स पहीन होति
 उच्चिन्नमूल तालावत्पुकत्त अनभावकूत्त भायति अनुप्पादधम्म, यो
 ५ पिस्स पेमा दोसो जायति सो पिस्स पहीनो होति उच्चिन्नमूलो तालावत्पु-
 क्तो अनभावकूतो भायति अनुप्पादधम्मो, य पिस्स दोसा पेम जायति
 त पिस्स पहीन होति उच्चिन्नमूल तालावत्पुकत्त अनभावकूत्त भायति
 अनुप्पादधम्म, यो पिस्स दोसा दोसो जायति सो पिस्स पहीनो होति
 उच्चिन्नमूलो तालावत्पुकत्तो अनभावकूतो भायति अनुप्पादधम्मो ।
 १० अय वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु नेव' उस्सेनेति न पटिसेनेति' न धूपायति
 न पज्जलति न सम्पज्जायति' ।

९ “कय ष, भिक्खवे, भिक्खु उस्सेनेति ? इध, भिक्खवे,
 भिक्खु रूप अत्ततो समनुपस्सति, रूपवन्त वा अत्तान, अत्तनि वा रूप,
 रूपस्मि वा अत्तानं, वेदन अत्ततो समनुपस्सति, वेदनावन्त वा अत्तान,
 ५ अत्तनि वा वेदन, वेदनाय वा अत्तान, सञ्ज अत्ततो समनुपस्सति,
 सञ्जावन्त वा अत्तान, अत्तनि वा सञ्जं, सञ्जाय वा अत्तान, सङ्कारे
 अत्ततो समनुपस्सति, सङ्कारवन्त वा अत्तान, अत्तनि वा सङ्कारे, सङ्का-
 रेसु वा अत्तान, विञ्जाण अत्ततो समनुपस्सति, विञ्जाणवन्त वा
 अत्तान, अत्तनि वा विञ्जाण, विञ्जाणस्मि वा अत्तान । एवं हो,
 १० भिक्खवे, भिक्खु उस्सेनेति ।

१० “कय ष, भिक्खवे, भिक्खु न उस्सेनेति ? इध, भिक्खवे,
 भिक्खु न रूपं अत्ततो समनुपस्सति न रूपवन्त वा अत्तानं, न अत्तनि
 वा रूपं न रूपस्मि वा अत्तान न वेदनं अत्ततो समनुपस्सति, न वेदना
 वन्त वा अत्तान न अत्तनि वा वेदनं, न वेदनाय वा अत्तान, न सञ्जं
 ५ अत्ततो समनुपस्सति न सञ्जावन्तं वा अत्तान, न अत्तनि वा सञ्जं,
 न सञ्जाय वा अत्तान न सङ्कारे अत्ततो समनुपस्सति, न सङ्कारवन्तं
 वा अत्तान न अत्तनि वा सङ्कारे न सङ्कारेसु वा अत्तानं, न विञ्जाण
 अत्ततो समनुपस्सति न विञ्जाणवन्त वा अत्तान, न अत्तनि वा विञ्जाणं,
 न विञ्जाणस्मि वा अत्तानं । एवं हो भिक्खवे, भिक्खु न उस्सेनेति ।

१ न - स्वा । २ पटिसेनेति - ही स्वा टी । ३ धूपज्जायति - ही
 पज्जायति - स्वा टी ।

११. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पटिसेनेति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसन्त पच्चक्कोसति, रोसन्तं पटिरोसति, भण्डन्तं पटि- भण्डति । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु पटिसेनेति ।

१२ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसेनेति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसन्त न पच्चक्कोसति, रोसन्त न पटिरोसति, भण्डन्त 5 न पटिभण्डति । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसेनेति ।

१३ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु धूपायति ? अस्मी ति, भिक्खवे, सति इत्थस्मी ति होति, एवंस्मी ति होति, अञ्जथास्मी ति होति, असस्मी ति होति, सतस्मी ति होति, स ति होति, इत्थं स ति होति, एव स ति होति, अञ्जथा स ति होति, अपिहं सं ति होति, 10 अपिहं इत्थं स ति होति, अपिह एव सं ति होति, अपिहं अञ्जथा सं ति होति, भविस्सं ति होति, इत्थं भविस्स ति होति, एव भविस्सं ति होति, अञ्जथा भविस्स ति होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु धूपायति ।

१४ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न धूपायति ? अस्मी ति, 15 भिक्खवे, असति इत्थस्मी ति न होति, एवंस्मी ति न होति, अञ्जथास्मी ति न होति, असस्मी ति न होति, सतस्मी ति न होति, सं ति न होति, इत्थं स ति न होति, एव स ति न होति, अञ्जथा सं ति न होति, अपिहं सं ति न होति, अपिह इत्थं स ति न होति, अपिह एव सं ति न होति, अपिहं अञ्जथा सं ति न होति, भविस्स ति न होति, इत्थं 20 भविस्सं ति न होति, एवं भविस्स ति न होति, अञ्जथा भविस्सं ति न होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न धूपायति ।

१५ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पज्जलति ? इमिना अस्मी ति, भिक्खवे, सति इमिना इत्थस्मी ति होति, इमिना एवंस्मी ति होति, इमिना अञ्जथास्मी ति होति, इमिना असस्मी ति होति, इमिना 25 सतस्मी ति होति, इमिना स ति होति, इमिना इत्थं स ति होति, इमिना एवं स ति होति, इमिना अञ्जथा स ति होति, इमिना अपिहं सं ति होति, इमिना अपिह इत्थं सं ति होति, इमिना अपिह एव स ति होति, इमिना अपिह अञ्जथा सं ति होति, इमिना भविस्स ति होति, इमिना

इत्थं भविस्स ति होति, इमिना एव भविस्स ति होति, इमिना अञ्जया भविस्स ति होति । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु पज्जलति ।

१६ "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न पज्जलति ? इमिना अस्मी ति, भिक्खवे, असति इमिना इत्थस्मी ति न होति, इमिना एवस्मी ति न होति, इमिना अञ्जयास्मी ति न होति, इमिना असस्मी ति न होति, इमिना सतस्मी ति न होति, इमिना स ति न होति, इमिना इत्थ स ति न होति, इमिना एव स ति न होति, इमिना अञ्जया स ति न होति, इमिना अपिह स ति न होति, इमिना अपिह इत्थ स ति न होति, इमिना अपिह एव स ति न होति इमिना अपिह अञ्जया सं ति न होति, इमिना भविस्स ति न होति, इमिना इत्थ भविस्स ति न होति, इमिना एव भविस्स ति न होति, इमिना अञ्जया भविस्सं ति न होति । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु न पज्जलति ।

१७ "कथं च भिक्खवे, भिक्खु सम्पज्जायति ? इव, भिक्खवे, भिक्खुनो अस्मिमाना पहीनो न होति उच्चिन्नमूलो तासा-
वत्युक्तो अनभावकृतो आयति अनुप्पादधम्मो । एव सो भिक्खवे,
भिक्खु सम्पज्जायति* ।

"कथं च भिक्खवे भिक्खु न सम्पज्जायति ? इव, भिक्खवे, भिक्खुनो अस्मिमानो पहीनो होति उच्चिन्नमूलो तासावत्युक्तो अनभावकृतो आयति अनुप्पादधम्मो । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु न सम्पज्जायती' ति ।

महावग्गो बीसत्तिमो ।

तस्सुहानं

सोतानुगतं ठान, महियं सामुगियं वप्पं सान्हा^१ च ।

मल्लिक अतन्तापो^२, तण्हा पेमेन च दसा ते ति ॥

अतुत्तो महापण्णासको उपत्तो ।

— ० —

*-० टी बीसत्तिमो नति । १ सम्पज्जायति - ही पज्जायति - एवा टी ।
२ अनभावकृतो - टी । ३ वापुणी च - टी । ४ सज्जो - टी । ५ अतन्तापो - टी ।

२१. सप्पुरिसवग्गो

१. सिक्खापदसुत्तं

१. “असप्पुरिसं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतर च, सप्पुरिसं च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतर च । त सुणाथ, साधुक मनसि करोथ, भासिस्सामी” ति । “एव, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

२ “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो 5 पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३ “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध, 10 भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, पर च पाणातिपाते समादपेति, अत्तना च अदिन्नादायी होति, पर च अदिन्नादाने समादपेति, अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, अत्तना च मुसावादी होति, पर च मुसावादे समादपेति, अत्तना च सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति, पर च सुरामेरयमज्जपमादट्ठाने समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो । 15

४ “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५ “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध, 20 भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, अत्तना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति, पर च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति, अत्तना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, पर च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, अत्तना च मुसावादा पटिविरतो होति, पर च मुसावादा 25 वेरमणिया समादपेति, अत्तना च सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति, पर च सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणिया समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो” ति ।

२ अस्सद्वसुत्त

१ "असप्पुरिस च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसं
असप्पुरिसतरं च, सप्पुरिसं च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरं च । उ सुमाणं,
साधुकं मनसिकरोथ, मासिस्सामी" ति । एव पे० - एतदबोध -

२ "कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिमो ? इध, भिक्खव, एकञ्चो
अस्सद्वो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, अप्पस्सुतो होति,
कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति, दुप्पञ्चो होति । अयं बुच्चति, भिक्खवे,
असप्पुरिसो ।

३ "कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध,
भिक्खवे, एकञ्चो अत्तना च अस्सद्वो होति, परं च अस्सद्विये' समाद
पेति, अत्तना च अहिरिको होति, परं च अहिरिकत्ताय समादपेति,
अत्तना च अनोत्तप्पी होति, परं च अनोत्तप्पे समादपेति, अत्तना च
अप्पस्सुतो होति, परं च अप्पस्सुते समादपेति, अत्तना च कुसीतो होति,
परं च कोसज्जे समादपेति अत्तना च मुट्ठस्सति होति, परं च मुट्ठस्सच्च'
समादपेति अत्तना च दुप्पञ्चो होति, परं च दुप्पञ्चत्ताय समाद
पेति । अयं बुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४ "कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो
सद्वो होति, हिरिमा होति, भोत्तप्पी होति बहुस्सुतो होति, आरद्धविरियो
होति सतिमा होति, पञ्चवा होति । अयं बुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५ "कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध,
भिक्खवे एकञ्चो अत्तना च सद्वासम्पन्नो होति, परं च सद्वासम्पदाय
समादपेति अत्तना च हिरिमा होति परं च हिरिमताय समादपेति,
अत्तना च भोत्तप्पी होति परं च भोत्तप्पे समादपेति अत्तना च बहुस्सुतो
होति परं च बाहुसच्चं समादपेति अत्तना च आरद्धविरियो होति
परं च विरियाग्ग्गे समादपेति अत्तना च उपट्ठितस्सति होति, परं च
अतिउपट्ठाने' ममापेति अत्तना च पञ्चागम्पन्नो होति परं च
पञ्चागम्पन्नाय ममादपेति । अयं बुच्चति भिक्खव, सप्पुरिसेन
सप्पुरिसतरो ति ।

३. सत्तकम्मसुत्तं

१. “असप्पुरिसं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतर च, सप्पुरिस च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतर च । त सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ, भासिस्सामी” ति । एवं पे०. एतदवोच —

२. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति; अत्तना च अदिन्नादायी होति, पर च अदिन्नादाने समादपेति, अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, पर च कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, अत्तना च पिसुणवाचो होति, पर च पिसुणाय वाचाय समादपेति; अत्तना च फरुसवाचो होति, पर च फरुसाय वाचाय समादपेति, अत्तना च सम्फप्पलापी होति, पर च सम्फप्पलापे समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४ “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो, होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५ “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, पर च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, अत्तना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति, पर च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति, अत्तना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, पर च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, अत्तना च मुसावादा पटिविरतो होति, पर च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, अत्तना च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, पर च पिसुणाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, अत्तना च फरुसाय

वाचाय पटिविरतो होति, पर च फरुसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, अतना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, पर च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति । अय युच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो' ति ।

४ वसकम्मसुत्त

१ "असप्पुरिस च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतर च, सप्पुरिस च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतर च । त सुणाम, साधुकं मनसि करोष, भासिस्सामी" ति । एष पे० एतदवोच -

२ "कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो पाणातिपाती होति, अदिग्धादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्जालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छाविट्ठिको होति । अय युच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३ "कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे एकञ्चो अतना च पाणातिपाती होति, पर च पाणातिपाते समादपेति पे० अतना च अभिज्जालु होति, पर च अभिज्जाय समादपेति, अतना च व्यापन्नचित्तो होति पर च व्यापादे समादपेति, अतना च मिच्छाविट्ठिको होति, पर च मिच्छाविट्ठिया समादपेति । अय युच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४ "कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति पे० अनभिज्जालु होति अब्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति । अय युच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५ "कतमो च भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध भिक्खवे एकञ्चो अतना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, पर च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति पे० अतना च अनभिज्जालु होति पर च अनभिज्जाय समादपेति अतना च अब्यापन्नचित्तो होति, पर च अब्यापादे समादपेति अतना च सम्मादिट्ठिको होति, पर च सम्मादिट्ठिया समादपेति । अय युच्चति भिक्खवे सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो' ति । ।

५. अद्वैतसुतं

१ “असप्पुरिस च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतर च, सप्पुरिस च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतर च । तं सुणाय, साधुक मनसि करोथ, भासिस्सामी” ति । एव पे० एतदवोच -

२ “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मिच्छादिट्ठिको होति, मिच्छासङ्कप्पो होति, मिच्छावाचो होति, मिच्छा- 5 कम्मन्तो होति, मिच्छाआजीवो होति, मिच्छावायामो होति, मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३ “कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, पर च मिच्छादिट्ठिया समादपेति, अत्तना च मिच्छासङ्कप्पो होति, पर च मिच्छासङ्कप्पे समा- 10 दपेति, अत्तना च मिच्छावाचो होति, परं च मिच्छावाचाय समादपेति, अत्तना च मिच्छाकम्मन्तो होति, पर च मिच्छाकम्मन्ते समादपेति, अत्तना च मिच्छाआजीवो होति, परं च मिच्छाआजीवे समादपेति, अत्तना च मिच्छावायामो होति, परं च मिच्छावायामे समादपेति, अत्तना च मिच्छासति होति, पर च मिच्छासतिया समादपेति, अत्तना च मिच्छा- 15 समाधि होति, पर च मिच्छासमाधिम्हि समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्मा- 20 कम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५ “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, पर च सम्मादिट्ठिया समादपेति, अत्तना च सम्मासङ्कप्पो होति, परं च सम्मासङ्कप्पे समा- 25 दपेति, अत्तना च सम्मावाचो होति, पर च सम्मावाचाय समादपेति, अत्तना च सम्माकम्मन्तो होति, परं च सम्माकम्मन्ते समादपेति, अत्तना च सम्माआजीवो होति, पर च सम्माआजीवे समादपेति, अत्तना च सम्मावायामो होति, पर च सम्मावायामे समादपेति, अत्तना च सम्मा- सति होति, पर च सम्मासतिया समादपेति, अत्तना च सम्मासमाधि

होति, पर च सम्मासमाधिन्निह समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो" ति ।

६ वसमगगसुत्त

१ "असप्पुरिस च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतर च, सप्पुरिस च, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतर च । तं सुणाय, साधुक मनसिकरोथ, भासिस्सामी" ति । एव पे० एतदवोच -

२ "कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मिञ्छादिट्ठिको होति .. पे० मिञ्छाब्जाणी होति, मिञ्छाविमुत्ति होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसो ।

३ "कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च मिञ्छादिट्ठिको होति, पर च मिञ्छादिट्ठिया समादपेति पे० अत्तना च मिञ्छाब्जाणी होति, पर च मिञ्छाब्जाणे समादपेति, अत्तना च मिञ्छाविमुत्ति होति, पर च मिञ्छाविमुत्तिया समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसेन असप्पुरिसतरो ।

४ "कतमो च भिक्खवे, सप्पुरिसो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति पे० सम्माब्जाणी होति, सम्माविमुत्ति होति । अय वुच्चति भिक्खवे, सप्पुरिसो ।

५ "कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो ? इध, भिक्खवे एकच्चो अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, पर च सम्मादिट्ठिया समादपेति पे० अत्तना च सम्माब्जाणी होति, पर च सम्माब्जाणे समादपेति अत्तना च सम्माविमुत्ति होति पर च सम्माविमुत्तिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसेन सप्पुरिसतरो" ति ।

७ पठमपापघम्मसुत्त

१ "पापं च वो भिक्खवे, देसेस्सामि, पापेन पापतरं च, वन्त्याण च वन्त्याणेन वन्त्याणतर च । त सुणाय, साधुकं मनसि करोथ, भासिन्सामी" ति । एव पे० .. एतदवोच -

२ "पत्तमो च भिक्खवे पापो ? इध, भिक्खवे, एवच्चो पाणात्तिपाती होति पे० मिञ्छादिट्ठिको होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापो ।

३ “कतमो च, भिक्खवे, पापेन पापतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, पर च पाणातिपाते समादपेति . पे०. अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, पर च मिच्छादिट्ठिया समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, पापेन पापतरो ।

४ “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति . पे० सम्मादिट्ठिको होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणो ।

५. “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणेन कल्याणतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति . पे० . अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, पर च सम्मादिट्ठिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणेन कल्याणतरो” ति ।

८. दुतियपापधम्मसुत्तं

१ “पाप च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, पापेन पापतर च; कल्याण च, कल्याणेन कल्याणतर च । त सुणाय, साधुक मनसिकरोथ, भासिस्सामी” ति । एव पे० एतदवोच —

२ “कतमो च, भिक्खवे, पापो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मिच्छादिट्ठिको होति पे०. . मिच्छाज्जाणी होति, मिच्छाविमुत्ति होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, पापो ।

३ “कतमो च, भिक्खवे, पापेन पापतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, पर च मिच्छादिट्ठिया समादपेति पे० अत्तना च मिच्छाज्जाणी होति, पर च मिच्छाज्जाणे समादपेति, अत्तना च मिच्छाविमुत्ति होति, पर च मिच्छाविमुत्तिया समादपेति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापेन पापतरो ।

४ “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति पे० सम्माज्जाणी होति, सम्माविमुत्ति होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणो ।

५ “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणेन कल्याणतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, पर च सम्मादिट्ठिया

समादपेति पे० अत्तना च सम्माआणी होति, पर च सम्माआणे
समादपेति अत्तना च सम्माविमुत्ति होति, पर च सम्माविमुत्तिया
समादपेति । अय वुच्चति भिक्खवे, कल्याणेन कल्याणतरो” ति ।

९ ततियपापघम्मसुत्त

१ “पापघम्म च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि, पापघम्मेन पाप
घम्मतर च, कल्याणघम्म च, कल्याणघम्मेन कल्याणघम्मतर च । तं
सुणाय, साधुक मनसि करोथ, भासिस्सामी” ति । एव .. पे०
एतदवोच -

२ “कतमो च, भिक्खवे, पापघम्मो ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो
पाणातिपाती होति पे० मिच्छादिट्ठिको होति । अय वुच्चति,
भिक्खवे, पापघम्मो ।

३ “कतमो च, भिक्खवे, पापघम्मेन पापघम्मतरो ? इध
भिक्खवे, एकञ्चो अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते
समादपेति पे० अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, पर च मिच्छादिट्ठिया
समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, पापघम्मेन पापघम्मतरो ।

४ “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणघम्मो ? इध, भिक्खवे,
एकञ्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति पे० .. सम्मादिट्ठिको होति ।
अय वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणघम्मो ।

५ “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणघम्मेन कल्याणघम्मतरो ?
इध भिक्खवे एकञ्चो अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति परं
च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति .. पे० अत्तना च सम्मादिट्ठिको
होति पर च सम्मादिट्ठिया समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे
कल्याणघम्मेन कल्याणघम्मतरो” ति ।

१० चतुत्थपापघम्मसुत्त

१ “पापघम्मं च वो भिक्खवे, देसेस्सामि पापघम्मेन पाप
घम्मतर च कल्याणघम्म च कल्याणघम्मेन कल्याणघम्मतर च ।
तं सुणाय साधुक मनसि करोथ भासिस्सामी” ति । एव .. पे०
एतदवोच -

२ “कतमो च, भिक्खवे, पापधम्मो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मिच्छादिट्ठिको होति .. पे०. मिच्छाज्जाणी होति, मिच्छाविमुत्ति होति । अय वुच्चति, भिक्खवे, पापधम्मो ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, पापधम्मेन पापधम्मतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, पर च मिच्छा- 5 दिट्ठिया समादपेति ... पे०... अत्तना च मिच्छाज्जाणी होति, पर च मिच्छाज्जाणे समादपेति, अत्तना च मिच्छाविमुत्ति होति, पर च मिच्छाविमुत्तिया समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, पापधम्मेन पाप- धम्मतरो ।

४ “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणधम्मो ? इध, भिक्खवे, 10 एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति पे० सम्माज्जाणी होति, सम्माविमुत्ति होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणधम्मो ।

५ “कतमो च, भिक्खवे, कल्याणधम्मेन कल्याणधम्मतरो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, पर च सम्मादिट्ठिया समादपेति . पे० अत्तना च सम्माज्जाणी होति, पर च सम्माज्जाणे 15 समादपेति, अत्तना च सम्माविमुत्ति होति, पर च सम्माविमुत्तिया समादपेति । अय वुच्चति, भिक्खवे, कल्याणधम्मेन कल्याण- धम्मतरो” ति ।

सप्पुरिसवग्गो एकवीसतिमो ।

तस्सुद्धानं

सिक्खापद च अस्सद्ध, सत्तकम्म^१ अथो च दसकम्म ।

अट्ठङ्गिक च दसमग्ग^२, द्वे पापधम्मा अपरे द्वे ति ॥ 20

२२. परिसावग्गो

१. परिसासुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, परिसदूसना^१ । कतमे चत्तारो ? भिक्खु^२, भिक्खवे^३, दुस्सीलो पापधम्मो परिसदूसनो, भिक्खुनी, भिक्खवे,

१ सत्तनासो - रो० । २ दसमग्ग - रो० । ३ परिसदूसना - रो० । ४-४ इव भिक्खवे भिक्खु - रो० ।

दुस्सीला पापघम्मा परिसद्वसना उपासको, भिक्खवे, दुस्सीलो पापघम्मो परिसद्वसनो, उपासिवा, भिक्खवे, दुस्सीला पापघम्मा परिसद्वसना । इमे स्रो, भिक्खवे, चत्तारो परिसद्वसना ।

२ “चत्तारोमे, भिक्खवे, परिससोभना । कतम चत्तारो ?

१ भिक्खु, भिक्खवे, सीलवा कल्याणघम्मो परिससोभनो, भिक्खुनी, भिक्खवे, सीलवती कल्याणघम्मा परिससोभना, उपासको, भिक्खव सीलवा कल्याणघम्मो परिससोभनो, उपासिका, भिक्खवे, सीलवता कल्याणघम्मा परिससोभना । इमे स्रो, भिक्खवे, चत्तारो परिससोभना” ति ।

२ विट्ठिसुत्त

१ “चतूहि, भिक्खवे घम्मेहि समभ्रागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि चतूहि ? कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन, मिच्छादिट्ठिया - इमेहि स्रो, भिक्खवे, चतूहि घम्मेहि समभ्रागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “चतूहि भिक्खवे, घम्मेहि समभ्रागतो यथाभत निक्खित्तो एव समो । कतमेहि चतूहि ? कायसुचरितेन वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन सम्मादिट्ठिया - इमहि स्रो, भिक्खवे चतूहि घम्मेहि समभ्रागतो यथाभत निक्खित्तो एव समो” ति ।

३ अकत्तञ्जुतासुत्त

१ “चतूहि भिक्खवे, घम्मेहि समभ्रागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि चतूहि ? कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन अकत्तञ्जुताअकत्तवेदिता - इमेहि स्रो भिक्खवे चतूहि घम्मेहि समभ्रागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “चतूहि भिक्खवे घम्मेहि समभ्रागतो यथाभत निक्खित्तो एव समो । कतमेहि चतूहि ? कायसुचरितेन वचीसुचरितेन मनोसुचरितेन अकत्तञ्जुताअकत्तवेदिता - इमेहि स्रो भिक्खवे चतूहि घम्मेहि समभ्रागतो यथाभत निक्खित्तो एव समो ति ।

४. पाणातिपातीसुत्तं

१ .. पे० .. पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसु-
मिच्छाचारी होति, मुसावादी होति . पे० पाणातिपाता पटिविरतो
होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो
होति, मुसावादा पटिविरतो होति .. ।

५. पठममगगसुत्तं

१ . पे० . मिच्छादिट्टिको होति, मिच्छासङ्कप्पो होति, 5
मिच्छावाचो होति, मिच्छाकम्मन्तो होति . पे० सम्मादिट्टिको होति,
सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्माकम्मन्तो होति .. ।

६. दुतियमगगसुत्तं

१ पे० मिच्छाआजीवो होति, मिच्छावायामो होति,
मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति .. पे० .. सम्माआजीवो होति,
सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति ... । 10

७. पठमवोहारपथसुत्तं

१. पे० .. अदिट्ठे दिट्ठवादी होति, असुते सुतवादी होति,
अमुते मुतवादी होति, अविञ्जाते विञ्जातवादी होति पे० अदिट्ठे
अदिट्ठवादी होति, असुते असुतवादी होति, अमुते अमुतवादी होति,
अविञ्जाते अविञ्जातवादी होति ।

८. दुतियवोहारपथसुत्तं

१. पे० दिट्ठे अदिट्ठवादी होति, सुते असुतवादी होति, 15
मुते अमुतवादी होति, विञ्जाते अविञ्जातवादी होति पे० दिट्ठे
दिट्ठवादी होति, सुते सुतवादी होति, मुते मुतवादी होति, विञ्जाते
विञ्जातवादी होति .. ।

९. अहिरिकसुत्तं

१ पे० अस्सद्धो होति, दुस्सीलो होति, अहिरिको होति,
अनोत्तप्पी होति . पे० सद्धो होति, सीलवा होति, हिरिमा- होति, 20
ओत्तप्पी होति .. ।

१० दुस्तीलसुत्त

१ "चतूहि, भिक्षव्ये, घम्मेहि समन्नागतो यथामत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि चतूहि ? अस्सद्धो होत्ति, दुस्तीलो होत्ति, कुलीतो होत्ति, दुप्पञ्जो होत्ति - इमेहि खो, भिक्षव्ये, चतूहि घम्मेहि समन्नागतो यथामत निक्खित्तो एव निरये ।

२ "चतूहि, भिक्षव्ये, घम्मेहि समन्नागतो यथामत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि चतूहि ? सद्धो होत्ति, सीलवा होत्ति, आरद्ध विरियो होत्ति, पञ्जावा हात्ति - इमेहि खो, भिक्षव्ये, चतूहि घम्मेहि समन्नागतो यथामत निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

परिस्रावणो^१ याभीसतिमो ।

तत्सुद्धानं

परिसा दिट्ठिअकलञ्जुता, पाणात्तिपाता पि द्वे मग्गा ।

द्वे वोहारपया सुत्ता, अहिरिकं^२ दुप्पञ्जेन वा ति ॥

२३ दुच्चरितवग्गो

१ दुच्चरितसुत्त

१ "अत्तारिमानि, भिक्षव्ये यचीदुच्चरितानि । अत्तमानि अत्तारि ? मुमावादो पिमुणा वाचा, फरसा याचा, मम्फणलापो - इमानि गो, भिक्षव्ये, अत्तारि यचीदुच्चरितानि । अत्तारिमानि भिक्षव्ये यचीमुच्चरितानि । अत्तमानि अत्तारि ? मच्चयाचा, अपिमुभा याचा, मग्गु^१ याचा, मत्तवाचा^२ - इमानि गो भिक्षव्ये अत्तारि यची मुच्चरितानी ति ।

२ विट्ठिसुत्त

१ "अतूहि भिक्षव्ये अम्महि समन्नागतो यथा अम्मता^१ अग्गुत्तियो अग्गं उअट्ठ अत्तानं परिउत्तयि मायञ्जो अ हात्ति मानु अग्गो अ विज्जुनं अग्गु अ अग्गुञ्जं पग्गयति । अत्तमेहि अतूहि ?

१ मीअकल्लो - ती ती मीअकल्लो - एता । २ तिअ - ए ।
 १-१ अग्गुत्तियो अग्गुत्तयो - ती एता । ४ अग्गुत्तयो - ती ।

कायदुच्चरितेन, वचीदुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन, मिच्छादिद्विया - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो बालो अव्यत्तो असप्पुरिसो खतं उपहत अत्तान परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो विञ्जून, बहु च अपुञ्ज पसवति ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो 5
सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहत अत्तान परिहरति, अनवज्जो च होति अननु-
वज्जो विञ्जून, बहु च पुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ? काय-
सुचरितेन, वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन, सम्मादिद्विया - इमेहि खो,
भिक्खवे, चतूहि धम्मोहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं
अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो विञ्जूनं, 10
बहु च पुञ्जं पसवती” ति ।

३. अकतञ्जुतासुत्तं

१ चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो बालो अव्यत्तो
असप्पुरिसो खत उपहत अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो
विञ्जून, बहुं च अपुञ्ज पसवति । कतमेहि चतूहि ? कायदुच्चरितेन,
वचीदुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन, अकतञ्जुताअकतवेदिता - इमेहि 15
... पे० कायसुचरितेन, वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन कतञ्जुता-
कतवेदिता ... पे० ।

४. पाणातिपातीसुत्तं

१. .पे पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसु-
मिच्छाचारी होति, मुसावादी होति .. पे०.. पाणातिपाता पटिविरतो
होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो 20
होति, मुसावादा पटिविरतो होति . पे०... ।

५. पठममगसुत्तं

१ .पे . मिच्छादिद्विको होति, मिच्छासङ्कप्पो होति, मिच्छा-
वाचो होति, मिच्छाकम्मन्तो होति . पे० . सम्मादिद्विको होति, सम्मा-
सङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति, सम्माकम्मन्तो होति . पे०.. ।

६ घुतियमगसुत्त

१ पे० मिच्छाभाजीवो होति, मिच्छावायामो होति, मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति पे०.. सम्माभाजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति पे० ।

७ पठमवोहारपयसुत्त

१ .. पे० अदिट्ठे दिट्ठवादी होति, असुते सुतवादी होति, अमुते मुतवादी होति, अविञ्जाते विञ्जातवादी होति पे०.. अदिट्ठे अदिट्ठवादी होति, असुते असुतवादी होति, अमुते अमुतवादी होति, अविञ्जाते अविञ्जातवादी होति पे० ।

८ दुतियवोहारपयसुत्त

१ पे० दिट्ठे अदिट्ठवादी होति, सुते असुतवादी होति, मुते अमुतवादी होति, विञ्जाते अविञ्जातवादी होति .. पे० .. दिट्ठे दिट्ठवादी होति, सुते सुतवादी होति, मुते मुतवादी होति, विञ्जाते विञ्जातवादी होति पे० .. ।

९ अहिरिकसुत्त

१ पे० अस्सदो होति, दुस्सीलो होति अहिरिको होति, अनोत्तपी^१ होति पे० सदो होति, सीलवा होति हिरिमा होति, ओत्तपी होति .. पे०.. ।

१० दुप्पञ्जसुत्त

१ पे० अस्सदो होति दुस्सीसो होति, कुसीतो होति, दुप्पञ्जो होति पे० सदो होति सीलवा होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति—इमेहि सो भिक्खवे, चतुहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियसो सप्पुरिसो अक्खत अनुपहत्तं अत्तानं परिहरति अनवज्जो च होति अननुवज्जो विञ्जूनं वहु च पुञ्जं पसवती^२ ति ।

११. कविसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, कवी । कतमे चत्तारो ? चिन्ता-
कवि, सुतकवि, अत्थकवि, पटिभानकवि - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो
कवी” ति ।

दुच्चरितवग्गो तेवीसत्तिमो ।

तस्सुद्दानं

दुच्चरित दिट्ठि अकतञ्जू च, पाणातिपाता पि द्वे मग्गा ।
द्वे वोहारपथा वुत्ता, अहिरिकं दुप्पञ्जकविना चा ति ॥

5

२४. कम्मवग्गो

१. सद्धित्तसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि मया सयं अभिञ्जा^१
सच्छिकत्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्म
कण्ह कण्हविपाकं, अत्थि, भिक्खवे, कम्मं सुक्क सुक्कविपाक, अत्थि,
भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाक, अत्थि, भिक्खवे, कम्म
अकण्ह असुक्क अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । इमानि 10
खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मानि मया सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा पवेदि-
तानी” ति ।

२. वित्थारसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि मया सयं अभिञ्जा
सच्छिकत्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्म
कण्हं कण्हविपाक, अत्थि, भिक्खवे, कम्म सुक्क सुक्कविपाक, अत्थि, 15
भिक्खवे, कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक, अत्थि, भिक्खवे, कम्म
अकण्ह असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, कम्म कण्ह कण्हविपाकं ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो सर्व्यावज्झं^२ कायसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सब्या-

ब्रह्म वचीसङ्कार अभिसङ्करोति, सव्यावज्ज्ञ मनोसङ्कार अभिसङ्करोति । सो सव्यावज्ज्ञ कायसङ्कार अभिसङ्करित्वा, सव्यावज्ज्ञ वचीसङ्कार अभिसङ्करित्वा, सव्यावज्ज्ञ मनोसङ्कार अभिसङ्करित्वा सव्यावज्ज्ञ लोक उपपज्जति' । तमेन सव्यावज्ज्ञ लोक उपपन्न समान सव्यावज्ज्ञा फत्सा फुसन्ति । सो सव्यावज्ज्ञोहि फत्सेहि फुट्ठो समानो सव्यावज्ज्ञ वेदन वेदयति' एकन्तदुक्ख, सेम्यथापि सत्ता नेरयिका । इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्म कण्ह कण्हविपाक ।

३ "कत्तम च, भिक्खवे, कम्म सुक्क सुक्कविपाक ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अब्यावज्ज्ञ कायसङ्कार अभिसङ्करोति, अब्यावज्ज्ञ वचीसङ्कार अभिसङ्करोति, अब्यावज्ज्ञ मनोसङ्कार अभिसङ्करोति । सो अब्यावज्ज्ञ कायसङ्कार अभिसङ्करित्वा, अब्यावज्ज्ञ वचीसङ्कार अभिसङ्करित्वा, अब्यावज्ज्ञ मनोसङ्कार अभिसङ्करित्वा अब्यावज्ज्ञ लोक उपपज्जति । तमेन अब्यावज्ज्ञ लोक उपपन्न समान अब्यावज्ज्ञा फत्सा फुसन्ति । सो अब्यावज्ज्ञोहि फत्सेहि फुट्ठो समानो अब्यावज्ज्ञ वेदन वेदयति एकन्तसुक्ख, सेम्यथापि देवा सुमकिण्हा । इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्म सुक्क सुक्कविपाक ।

४ "कत्तम च, भिक्खवे, कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञ पि कायसङ्कार अभिसङ्करोति, सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञ पि वचीसङ्कार अभिसङ्करोति, सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञ पि मनोसङ्कारं अभिसङ्करोति । सो सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञ पि कायसङ्कार अभिसङ्करित्वा, सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञ पि वचीसङ्कार अभिसङ्करित्वा सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञ पि मनोसङ्कार अभिसङ्करित्वा सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञं पि लोक उपपज्जति । तमेन सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञ पि लोक उपपन्न समानं सव्यावज्ज्ञा पि अब्यावज्ज्ञा पि फत्सा फुसन्ति । सो सव्यावज्ज्ञोहि पि अब्यावज्ज्ञोहि पि फत्सेहि फुट्ठो समानो सव्यावज्ज्ञ पि अब्यावज्ज्ञं पि वेदन वेदयति षोकिण्णमुत्तदुक्ख', सेम्यथापि मनुस्सा एमञ्जे च देवा एमञ्जे च विनिपातिका । इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक ।

१ उपपज्जति - रो । २ वेदयति - सी एवा रो । ३ शोकिण्णं षड्भिन्नुत्तदुक्खं - रो ।

५ “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्क-
विपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति ? तत्र, भिक्खवे, यमिदं कम्मं कण्हं
कण्हविपाकं तस्स पहानाय या चेतना, यमिदं^१ कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं
तस्स पहानाय या चेतना, यमिदं कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं तस्स
पहानाय या चेतना — इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं अकण्हं असुक्कं 5
अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे,
चत्तारि कम्मानी मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानी” ति ।

३. सोणकायनसुत्तं

१ अथ खो सिखामोग्गल्लानो^१ ब्राह्मणो येन भगवा तेनुप-
सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं
सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो 10
सिखामोग्गल्लानो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच —

२ “पुरिमानि, भो गोतम, दिवसानि पुरिमतरानि सोणकायनो
माणवो येनाह तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मं एतदवोच — ‘समणो
गोतमो सब्बकम्मानं अकिरियं पञ्जापेत्ति, सब्बकम्मानं खो पन अकिरियं
पञ्जापेत्तो उच्छेदं आह लोकस्स — कम्मसच्चाय, भो^३, लोको कम्म- 15
समारम्भट्ठायी” ति ।

३. “दस्सनं पि खो अहं, ब्राह्मण, सोणकायनस्स^४ माणवस्स
नाभिजानामि, कुतो पनेवरूपो कथासल्लापो ! चत्तारिमानि, ब्राह्मण,
कम्मानी मया सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि
चत्तारि ? अत्थि, ब्राह्मण, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं, अत्थि, ब्राह्मण, 20
कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं, अत्थि, ब्राह्मण, कम्मं कण्हसुक्कं^५ कण्हसुक्क-
विपाकं; अत्थि, ब्राह्मण, कम्मं अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं
कम्मक्खयाय^६ संवत्तति ।

४. “कतमं च, ब्राह्मण, कम्मं कण्हं कण्हविपाकं ? इध, ब्राह्मण,
एकच्चो सव्यावज्जं^७ कायसङ्खारं अभिसङ्खरोत्ति, सव्यावज्जं वचीसङ्खारं 25
अभिसङ्खरोत्ति, सव्यावज्जं मनोसङ्खारं अभिसङ्खरोत्ति । सो सव्यावज्जं

१ यम्पिदं — सी०, स्या०, रो० । २ मित्रो मोग्गल्लानो — रो० । ३ खो — रो० ।
४ सोणकायन — रो० । ५ कण्हं सुक्कं — स्या० । ६ कम्मं कम्मक्खयाय — रो० ।
७ सव्यावज्जं — सी०, स्या०, सव्यावज्जं — रो० ।

कण्हविपाक तस्स पहानाय या चेतना, यमिद कम्मं सुक्कं सुक्कविपाक तस्स पहानाय या चेतना, यमिद कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक तस्स पहानाय या चेतना — इद वुच्चति, ब्राह्मण, कम्म अकण्हं असुक्क अकण्ह-असुक्कविपाक कम्मक्खयाय सवत्तति । इमानि खो, ब्राह्मण, चत्तारि कम्मानी मया सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानी” ति ।

5

४ पठमसिक्खापदसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानी मया सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्म कण्ह कण्हविपाक, अत्थि, भिक्खवे, कम्म सुक्क सुक्कविपाक; अत्थि, भिक्खवे, कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाकं, अत्थि, भिक्खवे, कम्म अकण्ह असुक्क अकण्हअसुक्कविपाक कम्मक्खयाय सवत्तति । 10 कतम च, भिक्खवे, कम्म कण्ह कण्हविपाक ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी होति । इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्म कण्ह कण्हविपाकं ।

२ “कतम च, भिक्खवे, कम्मं सुक्क सुक्कविपाक ? इध, 15 भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना पटिविरतो होति । इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्म सुक्क सुक्कविपाक ।

३ “कतम च, भिक्खवे, कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाकं ? 20 इध, भिक्खवे, एकच्चो सब्याबज्झं पि अब्याबज्झं पि कायसङ्खार अभिसङ्खरोति . पे० इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक ।

४ “कतम च, भिक्खवे, कम्म अकण्ह असुक्क अकण्हअसुक्क-विपाक कम्मक्खयाय सवत्तति ? तत्र, भिक्खवे, यमिद कम्म कण्ह कण्ह-विपाक पे० . इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं अकण्ह असुक्क अकण्ह-असुक्कविपाकं कम्मक्खयाय सवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मानी मया सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदितानी” ति । 25

५ वृत्तियसिक्खापबसुत्त

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि मया सय भमिञ्जा सञ्चिक्त्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खव, कम्म कण्ह कण्हविपाक, अत्थि, भिक्खवे, कम्म सुक्क सुक्कविपाक, अत्थि, भिक्खवे, कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाकं, अत्थि, भिक्खवे, कम्म अकण्हं असुक्क अकण्हअसुक्कविपाक कम्मक्खयाय सवत्तति ।

२ “कतमं च, भिक्खवे, कम्म कण्ह कण्हविपाक ? इय, भिक्खवे, एकण्णेन^१ माता जीविता वीरोपिता होति, पिता जीविता वीरोपिता^२ होति, अण्ह जीविता वीरोपितो होति, तथागतस्स पुट्टु^३ चित्तेन लोहित उप्पादितं^४ हाति, सञ्जो मित्तो होति । इव वुच्चति भिक्खवे, कम्म कण्ह कण्हविपाक ।

३ “कतमं च भिक्खवे, कम्म सुक्क सुक्कविपाक ? इय, भिक्खवे, एकण्णो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिग्धावना पटि विरतो होति, कामेसुमिन्धाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फत्साय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्जालु होति, अव्यापन्न चित्तो होति, सम्माधिट्ठि^५ होति । इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्म सुक्क सुक्कविपाक ।

४ “कतमं च, भिक्खवे कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक ? इय, भिक्खवे, एकण्णो संब्यावज्जं पि अब्यावज्जं पि कायसङ्कारं अभि सङ्करोति पे० इद वुच्चति, भिक्खवे कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक ।

५ “कतमं च भिक्खवे, कम्म अकण्ह असुक्क अकण्हअसुक्कविपाक कम्मक्खयाय सवत्तति ? तत्र भिक्खवे, यमिद कम्म कण्ह कण्हविपाक पे० इद वुच्चति भिक्खवे, कम्म अकण्ह असुक्क अकण्ह असुक्कविपाक कम्मक्खयाय संवत्तति । इमानि खो भिक्खवे चत्तारि कम्मानि मया सय भमिञ्जा सञ्चिक्त्वा पवेदितानी^६ ति ।

१ एकण्णो - रो । २ वीरोपिता - रो । ३ पुट्टु - रो । ४ उप्पादित - रो । ५ सम्माधिट्ठि - धी० स्या रो ।

६. अरियमग्गसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मनि मया सय अभिञ्जा सच्छिकत्वा पवेदितानि । कतमानि चत्तारि ? अत्थि, भिक्खवे, कम्मं कण्ह कण्हविपाकं; अत्थि, भिक्खवे, कम्मं सुक्क सुक्कविपाकं, अत्थि, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाक, अत्थि, भिक्खवे, कम्म अकण्हं असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाक कम्मक्खयाय सवत्तति ।

5

२. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्ह कण्हविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सब्यावज्झं कायसङ्गारं अभिसङ्गरोति . . पे० इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्म कण्हं कण्हविपाक ।

३ “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अब्यावज्झं कायसङ्गारं अभिसङ्गरोति . . पे० . इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्म सुक्कं सुक्कविपाकं ।

10

४. “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सब्यावज्झं पि अब्यावज्झं पि कायसङ्गारं अभिसङ्गरोति पे० इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं कण्हसुक्कं कण्हसुक्कविपाकं ।

15

५ “कतमं च, भिक्खवे, कम्म अकण्ह असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय संवत्तति । सम्मादिट्ठि . पे० . सम्मासमाधि । इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं अकण्ह असुक्कं अकण्हअसुक्कविपाकं कम्मक्खयाय सवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मनि मया सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा पवेदितानी” ति ।

20

७. बोज्जङ्गसुत्तं

१ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मनि पे०. कण्हं कण्हविपाकं पे० इध, भिक्खवे, एकच्चो सब्यावज्झं कायसङ्गारं अभिसङ्गरोति . . पे०.. इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्म कण्ह कण्हविपाक ।

२ “कतमं च, भिक्खवे, कम्मं सुक्कं सुक्कविपाकं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अब्यावज्झं कायसङ्गारं अभिसङ्गरोति . पे० इदं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मं ———— ति ।

25

३ “कतम च, भिक्खवे, कम्म कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक ? इध, भिक्खवे, एकच्चो सव्यावज्झ पि अट्ठ्यावज्झ पि कामसङ्कार भमिसङ्कारोति पे० इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्म कण्हसुक्क कण्ह सुक्कविपाक’ ।

४ “कतम च, भिक्खवे, कम्म अकण्ह असुक्क अकण्ह असुक्कविपाक कम्मकस्ययाय सवत्तति ? सतिसम्बोज्झङ्को, धम्म विचयसम्बोज्झङ्को, विरियसम्बोज्झङ्को, पीतिसम्बोज्झङ्को, पस्सि सम्बोज्झङ्को, समाधिसम्बोज्झङ्को, उपेक्खासम्बोज्झङ्को - इद वुच्चति, भिक्खवे, कम्म अकण्ह असुक्क अकण्ह असुक्कविपाक कम्मकस्ययाय सवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि कम्मनि मया सम भमिञ्जा सञ्चिक्खत्वा पवेदितानी” ति ।

८ सावज्जेसुत्त

१ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि चतूहि ? सावज्जेन कायकम्मेन, सावज्जेन वचीकम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन, सावज्जाय दिट्ठिया - इमेहि खो, भिक्खवे चतूहि धम्मोहि समन्नागता यथाभत निक्खित्तो’ एव निरये ।

२ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव समो । कतमेहि चतूहि ? अनवज्जेन कायकम्मेन, अनवज्जेन वचीकम्मेन, अनवज्जेन मनोकम्मेन, अनवज्जाय दिट्ठिया - इमेहि खो, भिक्खवे चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव समो” ति ।

९ अट्ठ्यावज्जेसुत्त

१ “चतूहि, भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि चतूहि ? सव्यावज्जेन कायकम्मेन, सव्यावज्जेन वचीकम्मेन सव्यावज्जेन मनोकम्मेन, सव्यावज्जाय दिट्ठिया - इमेहि खो भिक्खवे चतूहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “चतूहि भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एव समो । कतमेहि चतूहि ? अट्ठ्यावज्जेन कायकम्मेन अट्ठ्यावज्जेन

वचीकम्मेन, अब्याबज्जेन मनोकम्मेन, अब्याबज्जाय दिट्ठिया - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

१० समणसुत्तं

१ "इधेव, भिक्खवे, पठमो^१ समणो, इध दुतियो समणो, इध ततियो समणो, इध चतुत्थो समणो, सुञ्जा परप्पवादा समणेहि 5
अञ्जेही" ति^२ - एवमेत, भिक्खवे, सम्मा सीहनाद नदथ ।

२ "कतमो च, भिक्खवे, पठमो समणो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु तिण्ण सयोजनानं परिक्खया सोतापन्नो होति अविनिपात-
धम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो" । अयं, भिक्खवे, पठमो समणो ।

३ "कतमो च, भिक्खवे, दुतियो समणो ? इध, भिक्खवे, 10
भिक्खु तिण्णं संयोजनानं परिक्खया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदागामी होति, सकिदेव इमं लोकं आगत्त्वा दुक्खस्सन्तं करोति । अयं, भिक्खवे, दुतियो समणो ।

४. "कतमो च, भिक्खवे, ततियो समणो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चन्नं ओरम्भागियानं सयोजनानं परिक्खया ओपपातिको 15
होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं, भिक्खवे, ततियो समणो ।

५ "कतमो च, भिक्खवे, चतुत्थो समणो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव
धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । अयं, भिक्खवे, 20
चतुत्थो समणो ।

६ "इधेव, भिक्खवे, पठमो समणो, इध दुतियो समणो, इध ततियो समणो, इध चतुत्थो समणो, सुञ्जा परप्पवादा समणेहि
अञ्जेही" ति - एवमेतं, भिक्खवे, सम्मा सीहनाद नदथा" ति ।

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु न दिस्सति । २-२ अञ्जेति - सी०, रो०, अञ्जेहि - स्या० । ३ ० परायणो - स्या०, रो० । ४ नदती - रो० ।

११ सप्पुरिसानिसससुत्त

१ “सप्पुरिस, भिक्खवे, निस्साय चत्तारो भानिससा पाटि कल्ला । कतमे चत्तारो ? भरियेन सोलेन वड्ढति, भरियेन समाधिना वड्ढति, भरियाय पञ्जाय वड्ढति, भरियाय विमुत्तिया वड्ढति - सप्पुरिस, भिक्खवे, निस्साय इमे चत्तारो भानिससा पाटिकल्ला” ति ।

कम्मबगो वतुषीयतिमो ।

तस्सुद्धानं

सङ्घित्त वित्थार सोनकायन, सिक्खापद भरियमगो बोज्जाङ्गं ।
सावज्ज चेव अब्बावज्ज, समणो च सप्पुरिसानिससो ति ॥

— ० —

२५ आपत्तिभयवग्गो

१ सङ्गमेवकसुत्त

१ एक समय भगवा कोसम्बिय विहरति घोसितारामे । अथ सो आयस्मा भानन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न सो आयस्मन्त भानन्द भगवा एतदवोच - “अपि नु त, भानन्द, अधिकरण वूपसन्त’ ति ?

“कृतो त मन्ते अधिकरण वूपसमिस्सति । आयस्मतो, मन्ते, अनुद्वस्स बाहियो नाम सद्धिविहारिको केवलकप्प सङ्गमेदाय ठित्ठो । तत्रायस्मा’ अनुद्वो न एकवाचिक पि भणितम्ब’ मञ्जती” ति ।

२ “कदा पनानन्द, अनुद्वो सङ्गमज्जे अधिकरणेषु वोयु ञ्जति ! ननु, भानन्द, यानि कानिचि अधिकरणानि उप्पज्जन्ति, सव्वानि तानि तुम्हे चेव वूपसमेष सारिपुत्तमोगल्लाना च ।

३ “चत्तारोमे भानन्द अत्यवसे सम्पस्समानो पापभिक्खु सङ्गमेवेन नन्दति । कतमे चत्तारो ? इषानन्द, पापभिक्खु दुस्सीलो होति पापघम्मो असुचि सङ्गस्सरसमाचारो पटिञ्चद्वन्नकम्मन्तो अस्समणो समणपटिञ्चो अन्नह्यचारी ब्रह्मचारिपटिञ्चो अन्तोपूति अवस्सुतो वसम्मुजातो । तस्स एव होति - ‘सचे सो म भिक्खू जानिस्सन्ति -

दुस्सीलो पापधम्मो असुचि सङ्खस्सरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो अस्स-
मणो समणपटिञ्जो अब्रह्मचारी ब्रह्मचारिपटिञ्जो अन्तोपूति
अवस्सुतो कसम्बुजातो ति, समग्गा मं सन्ता नासेस्सन्ति, वग्गा पन मं
न नासेस्सन्ती' ति । इदं, आनन्द, पठमं अत्थवस सम्पस्समानो पाप-
भिक्खु सङ्खभेदेन नन्दति ।

5

४ “पुन च पर, आनन्द, पापभिक्खु मिच्छादिट्ठिको होति,
अन्तग्गाहिकाय दिट्ठिया समन्नागतो । तस्स एव होति — ‘सचे खो
म भिक्खू जानिस्सन्ति — मिच्छादिट्ठिको अन्तग्गाहिकाय दिट्ठिया
समन्नागतो ति, समग्गा मं सन्ता नासेस्सन्ति, वग्गा पन म न नासेस्सन्ती’
ति । इदं, आनन्द, दुतिय अत्थवस सम्पस्समानो पापभिक्खु सङ्खभेदेन
नन्दति ।

10

५ “पुन च पर, आनन्द, पापभिक्खु मिच्छाआजीवो होति,
मिच्छाआजीवेन जीविक^१ कप्पेति । तस्स एव होति — ‘सचे खो म
भिक्खू जानिस्सन्ति — मिच्छाआजीवो मिच्छाआजीवेन जीविक कप्पेती
ति, समग्गा म सन्ता नासेस्सन्ति, वग्गा पन म न नासेस्सन्ती’ ति ।
इदं, आनन्द, ततिय अत्थवस सम्पस्समानो पापभिक्खु सङ्खभेदेन नन्दति ।

15

६. “पुन च पर, आनन्द, पापभिक्खु लाभकामो होति सक्कार-
कामो अनवञ्जत्तिकामो । तस्स एव होति — ‘सचे खो म भिक्खू
जानिस्सन्ति — लाभकामो सक्कारकामो अनवञ्जत्तिकामो ति, समग्गा
मं सन्ता^२ न सक्करिस्सन्ति न गरु^३ करिस्सन्ति न मानेस्सन्ति न पूजे-
स्सन्ति, वग्गा पन म सक्करिस्सन्ति गरु करिस्सन्ति मानेस्सन्ति पूजे-
स्सन्ती’ ति । इदं, आनन्द, चतुत्थं अत्थवस सम्पस्समानो पापभिक्खु
सङ्खभेदेन नन्दति । इमे खो, आनन्द, चत्तारो अत्थवसे सम्पस्समानो
पापभिक्खु सङ्खभेदेन नन्दती” ति ।

20

२. आपत्तिभयसुप्तं

१. “चत्तारिमानि, भिक्खवे, आपत्तिभयानि । कत्तमानि
चत्तारि^१ सेय्यथापि, भिक्खवे, चोर आगुचारिं गहेत्वा रञ्जो दस्सेय्यु —
‘अयं ते, देव, चोरो आगुचारी । इमस्स देवो दण्ड पणेतू’ ति । तमेन

25

१ जीवित — स्या०, रो० । २ स्या० पोत्यके नत्थि । ३ गरु — स्या०, रो० ।

राजा एव वदेम्य - 'गच्छथ, भो, इमं पुरिसं दन्हाय रज्जुया पञ्चा
बाहू गान्हवन्धनं वन्धित्वा क्षुरमुण्डं करित्वा क्षरस्सरेण पणवेण रथिकाय
रथिकं सिञ्जाटकेण सिञ्जाटकं परिनेत्वा दक्खिण्णेण द्वारेण निवसामेत्वा
दक्खिणतो नगरस्स सीसं छिन्दथा' ति । तमेण रथ्मो पुरिसा दन्हाय
रज्जुया पञ्चाबाहू गान्हवन्धनं वन्धित्वा क्षुरमुण्डं करित्वा क्षरस्सरत्त
पणवेण रथिकाय रथिकं सिञ्जाटकेण सिञ्जाटकं परिनेत्वा दक्खिण्णेण
द्वारेण निवसामेत्वा दक्खिणतो नगरस्स सीसं छिन्देम्यु । तत्रञ्चत्तरस्स
थलद्वस्स पुरिसस्स एवमस्स - 'पापकं वत्त, भो, अयं पुरिसो कम्मं अकासिं
गारम्हं सीसञ्छेज्ज । यत्र हि नाम रथ्मो पुरिसा दन्हाय रज्जुया
पञ्चाबाहू गान्हवन्धनं वन्धित्वा क्षुरमुण्डं करित्वा क्षरस्सरेण पणवेण
रथिकाय रथिकं सिञ्जाटकेण सिञ्जाटकं परिनेत्वा दक्खिण्णेण द्वारेण
निवसामेत्वा दक्खिणतो नगरस्स सीसं छिन्दिस्सन्ति । सो वत्तस्साहं
एवरूपं पापकम्मं न करेम्यं गारम्हं सीसञ्छेज्ज' ति । एवमेव सो,
भिक्षुवे, यस्स कस्सचिं भिक्षुस्स वा भिक्षुनिया वा एव तिग्घा भयं
सञ्जा पञ्चुपट्टिता होति पाराजिकेसु धम्मेषु । तस्सेत्तं पाटिकम्हं -
अनापन्नो वा पाराजिकं धम्मं न आपज्जिस्सति, आपन्नो वा पाराजिकं
धम्मं यथाधम्मं पटिकरिस्सति ।

२ "सेम्यथापि, भिक्षुवे, पुरिसो काळवत्थं परिधाय कसे
पकिरित्वा मुसलं सन्धे आरोपेत्वा महाजनकाय उपसङ्गमित्वा एव
वदेम्य - 'अहं भन्ते, पापकम्मं अकासिं गारम्हं मोसल्लं, येन मे आयस्मन्तो
अत्तमना होन्ति तं करोमी' ति । तत्रञ्चत्तरस्स थलद्वस्स पुरिसस्स
एवमस्स - 'पापकं वत्त, भो, अयं पुरिसो कम्मं अकासिं गारम्हं मोसल्लं ।
यत्र हि नाम काळवत्थं परिधाय कसे पकिरित्वा मुसलं सन्धे आरोपेत्वा
महाजनकाय उपसङ्गमित्वा एव वक्खति - 'अहं भन्ते, पापकम्मं
अकासिं गारम्हं मोसल्लं, येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति तं करोमी
ति । सो वत्तस्साहं एवरूपं पापकम्मं न करेम्यं गारम्हं मोसल्लं' ति ।
एवमेव सो भिक्षुवे, यस्स कस्सचिं भिक्षुस्स वा भिक्षुनिया वा एव
तिग्घा भयसञ्जा पञ्चुपट्टिता होति सङ्गाविसेसेसु धम्मेषु, तस्सेत्तं

१-१ रथिकाय रथिकं - री रथिका रथिकं - स्या । २ वत्तस्सायं - सी
स्या । ३ पापकम्मं - सी री । ४ करेम्यं - सी स्या । ५ काळवत्थं - सी
स्या री ।

पाटिकङ्ख - अनापन्नो वा सङ्घादिसेस धम्म न आपज्जिस्सति, आपन्नो वा सङ्घादिसेसं धम्म यथाधम्मं पटिकरिस्सति ।

३ “सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो काळवत्थ परिधाय केसे पकिरित्वा भस्मपुट^१ खन्धे आरोपेत्वा महाजनकाय उपसङ्कमित्वा एव वदेय्य - ‘अह, भन्ते, पापकम्मं अकासिं गारय्ह भस्मपुट । येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति त करोमी’ ति । तत्रञ्जतरस्स थलट्टस्स पुरिसस्स एवमस्स - ‘पापक वत, भो, अय पुरिसो कम्म अकासिं गारय्ह भस्मपुट । यत्र हि नाम काळवत्थ परिधाय केसे पकिरित्वा भस्मपुट खन्धे आरोपेत्वा महाजनकाय उपसङ्कमित्वा एव वक्खति - अह, भन्ते, पापकम्म अकासिं गारय्ह भस्मपुट, येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति त करोमी ति । सो वतस्साह^२ एवरूप पापकम्म न करेय्य गारय्ह भस्मपुट’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा एव तिब्बा भयसञ्जा पच्चुपट्टिता होति पाचित्तियेसु धम्मेषु, तस्सेत पाटिकङ्ख - अनापन्नो वा पाचित्तिय धम्म न आपज्जिस्सति, आपन्नो वा पाचित्तिय धम्म यथाधम्मं पटिकरिस्सति ।

४ “सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो काळवत्थ परिधाय केसे पकिरित्वा महाजनकाय उपसङ्कमित्वा एव वदेय्य - ‘अह, भन्ते, पापकम्म अकासिं गारय्ह उपवज्ज । येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति त करोमी’ ति । तत्रञ्जतरस्स थलट्टस्स पुरिसस्स एवमस्स - ‘पापक वत, भो, अय पुरिसो कम्म अकासिं गारय्ह उपवज्ज । यत्र हि नाम काळवत्थ परिधाय केसे पकिरित्वा महाजनकाय उपसङ्कमित्वा एव वक्खति - अह, भन्ते, पापकम्म अकासिं गारय्ह उपवज्जं, येन मे आयस्मन्तो अत्तमना होन्ति त करोमी ति । सो वतस्साह एवरूप पापकम्म न करेय्य गारय्ह उपवज्ज’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा एव तिब्बा भयसञ्जा पच्चुपट्टिता होति पाटिदेसनीयेसु^३ धम्मेषु, तस्सेत पाटिकङ्ख - अनापन्नो वा पाटिदेसनीय धम्म न आपज्जिस्सति, आपन्नो वा पाटिदेसनीयं धम्मं यथाधम्म पटिकरिस्सति । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि आपत्तिभयानी” ति ।

१ भस्मपुट - स्या०, रो० । २ वतस्साह - स्या० । ३ पाटिदेसनीयकेसु - रो० ।

३ सिक्खानिसससुत्त

१ “सिक्खानिससमिद, भिक्खवे, ब्रह्मचरिय वुत्सत्ति पञ्चुत्तर विमुत्तिसार सताधिपतेय्य । कथ च, भिक्खवे, सिक्खानिसस होति ? इष, भिक्खवे, मया सावकान आभिसमाचारिका सिक्खा पञ्जात्ता अप्पसन्नान पसादाय पसन्नान भिम्मोभावाय । यथा यथा, भिक्खव, मया सावकान आभिसमाचारिका सिक्खा पञ्जात्ता अप्पसन्नान पसादाय पसन्नान भिम्मोभावाय तथा तथा सो तस्सा सिक्खाय अखण्डकारी होति अञ्चिद्दकारी असबलकारी अकम्मासकारी, समादाय सिक्खति सिक्खा पदेसु ।

२ “पुन च पर भिक्खवे, मया सावकान आदिब्रह्मचरियिका’ सिक्खा पञ्जात्ता सब्बसो सम्मा दुक्खवसयाय । यथा यथा, भिक्खवे मया सावकान आदिब्रह्मचरियिका सिक्खा पञ्जात्ता सब्बसो सम्मा दुक्खवसयाय तथा तथा सो तस्सा सिक्खाय अखण्डकारी होति अञ्चिद्दकारी असबलकारी अकम्मकारी समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । एव सो, भिक्खवे, सिक्खानिसस होति ।

३ “कथ च, भिक्खवे पञ्चुत्तर होति ? इष भिक्खव मया सावकान धम्मा देसिता सब्बसो सम्मा दुक्खवसयाय । यथा यथा भिक्खवे, मया सावकान धम्मा देसिता सब्बसो सम्मा दुक्खवसयाय तथा तथास्स’ ते धम्मा पञ्जाय समवेक्खिता होन्ति । एव सो, भिक्खवे, पञ्चुत्तर होति ।

४ “कथं च भिक्खवे, विमुत्तिसार होति ? इष, भिक्खवे, मया सावकान धम्मा देसिता सब्बसो सम्मा दुक्खवसयाय । यथा यथा भिक्खवे मया सावकान धम्मा देसिता सब्बसो सम्मा दुक्खवसयाय तथा तथास्स ते धम्मा विमुत्तिया फुसिता’ होन्ति । एव सो, भिक्खवे विमुत्तिसार होति ।

५ “कथ च भिक्खवे सताधिपतेय्य होति ? ‘इति अपरिपूर वा अभिसमाचारिक सिक्ख परिपूरेस्सामि परिपूर वा अभिसमाचारिक सिक्ख तत्थ तत्थ पञ्जाय अनुगाहेस्सामी’ ति - अज्जत्तमेव सति सूपट्ठिता होति । ‘इति अपरिपूर वा आदिब्रह्मचरियिक सिक्ख परिपूरे

स्सामि, परिपूरं वा आदिव्रह्मचरियिकं सिक्ख तत्थ तत्थ पञ्जाय अनु-
 ग्गहेस्सामी' ति - अज्झत्तयेव सति सूपट्ठिता होति । 'इति असमवेक्खित
 वा धम्म पञ्जाय समवेक्खिस्सामि, समवेक्खित वा धम्म तत्थ तत्थ
 पञ्जाय अनुग्गहेस्सामी' ति - अज्झत्तयेव सति सूपट्ठिता होति ।
 'इति अफुसित' वा धम्मं विमुत्तिया फुसिस्सामि, फुसित वा धम्म तत्थ 5
 तत्थ पञ्जाय अनुग्गहेस्सामी' ति - अज्झत्तयेव सति सूपट्ठिता होति ।
 एव खो, भिक्खवे, सताधिपतेय्य होति । 'सिक्खानिससमिद, भिवखवे,
 ब्रह्मचरिय वुस्सति^१ पञ्जुत्तरं विमुत्तिसार सताधिपतेय्य' ति, इति य
 त वुत्त इदमेतं पटिच्च वुत्त" ति ।

४. सेय्यासुत्तं

१. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, सेय्या । कतमा चतस्सो ? 10
 पेतसेय्या, कामभोगिसेय्या, सीहसेय्या, तथागतसेय्या । कतमा च,
 भिक्खवे, पेतसेय्या ? येभुय्येन, भिक्खवे, पेता उत्ताना सेन्ति, अय
 वुच्चति, भिक्खवे, पेतसेय्या ।

२ "कतमा च, भिक्खवे, कामभोगिसेय्या ? येभुय्येन,
 भिक्खवे, कामभोगी वामेन पस्सेन सेन्ति; अय वुच्चति, भिक्खवे, 15
 कामभोगिसेय्या ।

३. "कतमा च, भिक्खवे, सीहसेय्या ? सीहो, भिक्खवे,
 मिगराजा दक्खिणेन पस्सेन सेय्य कप्पेति, पादे^३ पाद अच्चाधाय, अन्तर-
 सत्थिम्हि^४ नङ्गुत्तं अनुपक्खपित्वा । सो पटिबुज्झित्वा पुरिम काय
 अब्भुत्तामेत्वा पच्छिम काय अनुविलोकेति । सचे, भिक्खवे, सीहो 20
 मिगराजा किञ्चि पस्सति कायस्स विक्खित्त वा विसट वा, तेन, भिक्खवे,
 सीहो मिगराजा" अनत्तमनो होति । सचे पन, भिक्खवे, सीहो मिग-
 राजा न किञ्चि पस्सति कायस्स विक्खित्त वा विसट वा, तेन, भिक्खवे,
 सीहो मिगराजा अत्तमनो होति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, सीहसेय्या ।

४ "कतमा च, भिक्खवे, तथागतसेय्या ? इध, भिक्खवे, 25
 तथागतो^५ विविच्चेव कामेहि पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति ।

१ अफुसित - रो० । २ वुच्चति - स्या० । ३ पादेन - स्या० । ४ अन्तरा-
 सत्थिम्हि - स्या०, अन्तरासत्थिन - रो० । ५ महाराजा - रो० । ६ भिक्खु - स्या०,
 रो० ।

अथ युञ्चति, भिक्षवे, तथागतसेम्या । इमा स्त्रो, भिक्षवे, चतस्रो सेम्या" ति ।

५ धूपारहसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्षवे, धूपारहा । कतमे चत्तारो ? तथा गतो अरह सम्मासम्बुद्धो धूपारहो, पञ्चेकबुद्धो धूपारहो, तथागतसावको धूपारहो, राजा चक्रवर्ती धूपारहो - इमे स्त्रो, भिक्षवे, चत्तारो धूपारहा" ति ।

६ पञ्जाबुद्धिसुत्त

१ "चत्तारोमे, भिक्षवे, धम्मा पञ्जाबुद्धिया संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो ? सप्पुरिससंसेवो, सद्धम्मसवण, योनिस्सो मनसिकारो, धम्मानुधम्मप्पटिपत्ति - इमे स्त्रो, भिक्षवे, चत्तारो धम्मा पञ्जाबुद्धिया संवत्तन्ती" ति ।

७ बहुकारसुत्त

१ "चत्तारोमे भिक्षवे धम्मा मनुस्सभूतस्स बहुकारा' होन्ति । कतमे चत्तारो ? सप्पुरिससंसेवो सद्धम्मसवण योनिस्सो मनसिकारो, धम्मानुधम्मप्पटिपत्ति - इमे स्त्रो, भिक्षवे, चत्तारो धम्मा मनुस्सभूतस्स बहुकारा' होन्ती" ति ।

८ पठमबोहारसुत्त

१ "चत्तारोमे भिक्षवे अनरियबोहार । कतमे चत्तारो ? अविट्ठे विट्ठवादिता, असुते सुतवादिता, अमुते मुतवादिता अविञ्जाते विञ्जातवादिता - इमे स्त्रो, भिक्षवे चत्तारो अनरियबोहार ति ।

९ दुतियबोहारसुत्त

१ "चत्तारोमे भिक्षवे अरियबोहार । कतमे चत्तारो ? अविट्ठे अविट्ठवादिता असुते असुतवादिता, अमुते अमुतवादिता

अविज्ञाते अविज्ञातवादिता - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अरिय-
वोहारा” ति ।

१०. ततियवोहारसुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, अनरियवोहारा । कतमे चत्तारो ?
दिट्ठे अदिट्ठवादिता, सुते असुतवादिता, मुते अमुतवादिता, विज्ञाते
अविज्ञातवादिता - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अनरियवोहारा” ति । 5

११. चतुत्थवोहारसुत्तं

१ “चत्तारोमे, भिक्खवे, अरियवोहारा । कतमे चत्तारो ?
दिट्ठे दिट्ठवादिता, सुते सुतवादिता, मुते मुतवादिता, विज्ञाते विज्ञात-
वादिता - इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो अरियवोहारा” ति ।

आपत्तिभयवग्गो पञ्चवीसतिमो ।

तस्सुद्धानं

भेदआपत्ति^१ सिक्खा च^१, सेय्या थूपा^२रहेन च ।
पञ्चावुद्धि बहुकारा, वोहारा^३ चतुरो ठिता^३ ति ॥

पञ्चमो पण्णासको समत्तो ।

२६. अभिज्ञावग्गो

१. अभिज्ञासुत्तं

१. “चत्तारोमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे चत्तारो ? अत्थि,
भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा परिज्जेय्या, अत्थि, भिक्खवे, धम्मा
अभिज्ञा पहातब्बा, अत्थि, भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा भावेतब्बा,
अत्थि, भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा सच्छिकातब्बा ।

२ “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा परिज्जेय्या ?
पञ्चुपादानक्खन्वा - इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा अभिज्ञा
परिज्जेय्या ।

३ “कतमे च, भिक्षवे, धम्मा अभिञ्जा पहातब्बा ?
अविञ्जा च भवतण्हा च - इमे वुच्चन्ति, भिक्षवे, धम्मा अभिञ्जा
पहातब्बा ।

४ “कतमे च, भिक्षवे, धम्मा अभिञ्जा भावेतब्बा ? समथो
च विपस्सना च - इमे वुच्चन्ति, भिक्षवे, धम्मा अभिञ्जा भावेतब्बा ।

५ “कतमे च, भिक्षवे, धम्मा अभिञ्जा सच्छिक्कातब्बा ?
विञ्जा च विमुत्ति च - इमे वुच्चन्ति, भिक्षवे, धम्मा अभिञ्जा
सच्छिक्कातब्बा । इमे सो, भिक्षवे, चत्तारो धम्मा” ति ।

२ परियेसनासुत्त

१ “घतस्सो इमा, भिक्षवे, अनरियपरियेसना । कतमा
घतस्सो ? इध, भिक्षवे, एकच्चो अत्तना जराधम्मो समानो जरा
धम्मयेव परियेसति, अत्तना ब्याधिधम्मो समानो ब्याधिधम्मयेव
परियेसति, अत्तना मरणधम्मो समानो मरणधम्मयेव परियेसति,
अत्तना सङ्ख्लेसधम्मो समानो सङ्ख्लेसधम्मयेव परियेसति । इमा
सो, भिक्षवे घतस्सो अनरियपरियेसना ।

२ “घतस्सो इमा, भिक्षवे, अरियपरियेसना । कतमा
घतस्सो ? इध, भिक्षवे, एकच्चो अत्तना जराधम्मो समानो जरा
धम्मे आदीनव विदित्वा अजर अनुत्तर योगक्खेम निब्बान परियेसति,
अत्तना ब्याधिधम्मो समानो ब्याधिधम्मे आदीनव विदित्वा अय्यारि
अनुत्तर योगक्खेम निब्बान परियेसति, अत्तना मरणधम्मो समानो
मरणधम्मे आदीनव विदित्वा अमत अनुत्तर योगक्खेम निब्बान परिये
सति अत्तना सङ्ख्लेसधम्मो समानो सङ्ख्लेसधम्मे आदीनव विदित्वा
असङ्ख्लिद्ध अनुत्तर योगक्खेम निब्बान परियेसति । इमा सो, भिक्षवे,
घतस्सो अरियपरियेसना’ ति ।

३ सङ्गहवत्पुसुत्त

१ “घत्तारिमानि भिक्षवे सङ्गहवत्पूनि । कतमानि
चत्तारि ? दान पेयवग्ग, अत्यचरिया समानत्तता - इमानि सो
भिक्षवे चत्तारि सङ्गहवत्पूनी’ ति ।

४. मालुक्यपुत्रसुत्तं

१ अथ खो आयस्मा मालुक्यपुत्तो^१ येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्नो खो आयस्मा मालुक्यपुत्तो भगवन्त एतदवोच -

२ “साधु मे, भन्ते, भगवा सङ्घित्तेन धम्म देसेतु, यमह भगवतो
धम्म सुत्वा एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरेय्य” ति । 5

“एत्थ इदानि^२, मालुक्यपुत्त, किं दहरे भिक्खू ववखाम,
यत्र^३ हि नाम त्व जिण्णो बुद्धो महल्लको तथागतस्स सङ्घित्तेन ओवाद
याचसी” ति ।

“देसेतु मे, भन्ते, भगवा सङ्घित्तेन धम्मं, देसेतु सुगतो सङ्घित्तेन
धम्म । अप्पेव नामाह भगवतो भासितस्स अत्थ आजानेय्य, अप्पेव 10
नामाह भगवतो भासितस्स दायादो अस्स” ति ।

“चत्तारोमे, मालुक्यपुत्त, तण्हुप्पादा यत्थ भिक्खुनो तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति । कतमे चत्तारो ? चीवरहेतु वा, मालुक्य-
पुत्त, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । पिण्डपातहेतु वा,
मालुक्यपुत्त, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । सेनासनहेतु 15
वा, मालुक्यपुत्त, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति । इतिभवा-
भवहेतु वा, मालुक्यपुत्त, भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति ।
इमे खो, मालुक्यपुत्त, चत्तारो तण्हुप्पादा यत्थ भिक्खुनो तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति । यतो खो, मालुक्यपुत्त, भिक्खुनो तण्हा पहीना
होति उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता^४ आयति अनुप्पादधम्मा, 20
अय वुच्चति, मालुक्यपुत्त, “भिक्खु अच्छेच्छि तण्ह, विवत्तयि सयोजन,
सम्मा मानाभिसमया अन्तमकासि दुक्खस्सा” ति ।

३ अथ खो आयस्मा मालुक्यपुत्तो भगवता इमिना ओवादेन
ओवदितो उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि ।
अथ खो आयस्मा मालुक्यपुत्तो एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो 25
विहरन्तो नचिरस्सेव - यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्सा अनगारियं
पव्वजन्ति, तदनुत्तर - ब्रह्मचरियपरियोसान दिट्ठेव धम्मं सय अभिञ्जा
सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहासि । “खीणा जाति, वुसित ब्रह्मचरिय,

१ मालुक्यपुत्तो - सी०, स्या० । २ दानि - स्या०, रो० । ३ यत्थ - रो० ।
४ अनभावकता - रो० ।

कृत करणीय, नापर इत्यस्ताया' ति अन्नमञ्ज्यासि । अञ्जतरो च पनायस्मा मालुम्यपुत्तो अरहत अहोसी ति ।

५ कुससुत्त

१ "यानि कानिचि, भिक्खवे, कुलानि भोगेसु महत्त' पत्तानि न चिरट्टितिकानि भवन्ति, सब्बानि' तानि चतूहि ठानेहि, एतस वा अञ्जतरेन । कतमेहि चतूहि ? नट्ट न गवेसन्ति, जिण्ण न पटि सङ्खरोन्ति, अपरिमितपानभोजना होन्ति, दुस्सील इत्थि वा पुरिस वा आधिपच्चे ठपेन्ति । यानि कानिचि, भिक्खवे, कुलानि भोगेसु महत्त पत्तानि न चिरट्टितिकानि भवन्ति, सब्बानि तानि इमेहि चतूहि ठानेहि एतेस वा अञ्जतरेन ।

२ "यानि कानिचि भिक्खवे, कुलानि भोगेसु महत्त पत्तानि चिरट्टितिकानि भवन्ति, सब्बानि तानि चतूहि ठानेहि, एतेस वा अञ्जतरेन । कतमेहि चतूहि ? नट्ट गवेसन्ति, जिण्ण पटिसङ्खरोन्ति, परिमितपानभोजना' होन्ति, सीलवन्त इत्थि वा पुरिस वा आधिपच्चे ठपेन्ति । यानि कानिचि भिक्खवे, कुलानि भोगेसु महत्त पत्तानि चिरट्टितिकानि भवन्ति, सब्बानि तानि इमेहि चतूहि ठानेहि एतेस वा अञ्जतरेना ति ।

६ पठमआजानीयसुत्त

१ "चतूहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो मद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोगो रञ्जो अङ्ग तेव सङ्ग गच्छति । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, रञ्जो मद्रो अस्साजानीयो वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च आरोह परिणाहसम्पन्नो च । इमेहि सो, भिक्खवे चतूहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो मद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोगो, रञ्जो अङ्ग तेव' सङ्ग गच्छति ।

२ "एवमेव सो भिक्खवे चतूहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेम्यो होति पे० अनुत्तर पुच्छवक्खत्त लोकस्स । कतमेहि

१ महत्त - रो । २ सब्बानि हि - रो । ३ परिमितपानभोजना च - रो ।

चतूहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

३ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो होति ।

5

४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु बलसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलान धम्मान पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु बलसम्पन्नो होति ।

५ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, 10 भिक्खु ‘इद दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति . पे० . ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति ।

६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु आरोहपरिणाहसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु लाभी होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय- 15 भेसज्जपरिक्खारान । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु आरोहपरिणाहसम्पन्नो होति ।

७ “इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति . पे०.. अनत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्सा” ति ।

७. द्वितीयआजानीयसुत्तं

१ “चतूहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्सा- 20 जानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्गं गच्छति । कतमेहि चतूहि ? इध, भिक्खवे, रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो वण्णसम्पन्नो च होति, बलसम्पन्नो च, जवसम्पन्नो च, आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग तेव सङ्गं गच्छति । 25

२ “एवमेव खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पे०. अनत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स । कतमेहि

चतूहि ? इष, भिक्षवे, भिक्षु वण्णसम्पन्नो च होति, वलसम्पन्नो च, जवसम्पन्नो च, भारोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

३ “कथं च, भिक्षवे, भिक्षु वण्णसम्पन्नो होति ? इष, भिक्षवे, भिक्षु सीलवा होति पे० समादाय सिक्खति सिक्खा पदेसु । एव सौ, भिक्षवे, भिक्षु वण्णसम्पन्नो होति ।

४ “कथं च, भिक्षवे, भिक्षु बलसम्पन्नो होति ? इष, भिक्षवे, भिक्षु भारोहपरिणो विहरति अकुसलान घम्मान पहानाय, कुसलान घम्मान उपसम्पदाय, यामवा दम्हपरक्कमो अनिक्खत्तपुरो कुसलसु घम्मेसु । एव सौ, भिक्षवे, भिक्षु बलसम्पन्नो होति ।

५ “कथं च, भिक्षवे, भिक्षु जवसम्पन्नो होति ? इष, भिक्षवे, भिक्षु आसवान खया पे० सन्धिक्खत्वा उपसम्पज्ज विहरति । एव सौ, भिक्षवे, भिक्षु जवसम्पन्नो होति ।

६ “कथं च, भिक्षवे, भिक्षु भारोहपरिणाहसम्पन्नो होति ? इष, भिक्षवे, भिक्षु लाभो होति चीवरपिण्ठपाठसेनासनगिमानप्पक्खव मेसज्जपरिक्खारान । एव सौ, भिक्षवे, भिक्षु भारोहपरिणाह सम्पन्नो होति ।

७ “इमेहि सौ, भिक्षवे, चतूहि घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु आहुनेम्यो होति - पे० - अनुत्तर पुञ्जाक्खत्त लोकत्सा” ति ।

८ वससुत्त

१ “चत्तारिमानि, भिक्षवे वलानि । कत्तमानि चत्तारि ? विरियवल सतियल समाधिवल पञ्चावलं - इमानि सौ भिक्षव चत्तारि वसानी” ति ।

९ अरञ्जानुत्त

१ “चतूहि भिक्षवे घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु नात्त अरञ्जानपत्थानि पत्थानि सेनासनानि पटिसेवित्तुं । कत्तमेहि चतूहि ? यामवित्तयेन म्यापादवित्तपयेन, विहित्तावित्तपन्न दुप्पम्मा होति

जळो एळमूगो - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
नाल अरञ्जवनप्पत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितु ।

२ “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अरञ्ज-
वनप्पत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितु । कतमेहि चतूहि ? नेक्खम्म-
वितक्केन, अब्यापादवितक्केन, अविहिंसावितक्केन, पञ्जवा होति 5
अजळो अनेळमूगो^१ - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो
भिक्खु अल अरञ्जवनप्पत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितु” ति ।

१०. कम्मसुत्तं

१. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो बालो अब्यत्तो
असप्पुरिसो खत उपहत अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो
विञ्जूनं, बहु च अपुञ्ज पसवति । कतमेहि चतूहि ? सावज्जेन 10
कायकम्मेन, सावज्जेन वचीकम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन, सावज्जाय
दिट्ठिया - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो बालो अब्यत्तो
असप्पुरिसो खत उपहतं अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो
विञ्जून, बहु च अपुञ्ज पसवति ।

२. “चतूहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो 15
सप्पुरिसो अक्खत्त अनुपहत अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति
अननुवज्जो विञ्जून, बहु च पुञ्जं पसवति । कतमेहि चतूहि ?
अनवज्जेन कायकम्मेन, अनवज्जेन वचीकम्मेन, अनवज्जेन मनोकम्मेन,
अनवज्जाय दिट्ठिया - इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो
पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खत्तं अनुपहत अत्तानं परिहरति, अनवज्जो 20
च होति अननुवज्जो विञ्जूनं, बहु च पुञ्ज पसवती” ति ।

अभिञ्जावग्गो छब्बीसतिमो ।

तस्सुद्धानं

अभिञ्जा परियेसना, सङ्गहं^१ मालुक्यपुत्तो ।
कुलं^३ द्वे च आजानीया^३, बलं अरञ्जकम्मुना ति ॥

२७ कम्मपथवग्गो

१ पाणातिपातीसुत्त

१ “चतूहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो यथाभत्तं निक्खित्तो एव निरये । कत्तमेहि चतूहि ? भत्तना च पाणातिपाती होति, पर च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुञ्चो होति, पाणातिपातस्स च वण्ण भासति - इमेहि स्रो, भिक्खवे, चतूहि घम्मेहि समन्नागतो यथाभत्तं निक्खित्तो एव निरये ।

२ “चतूहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो यथाभत्तं निक्खित्तो एव सग्गे । कत्तमेहि चतूहि ? भत्तना च पाणातिपाता पटिविरत्तो होति, पर च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता वेरमणिया च समनुञ्चो होति पाणातिपाता वेरमणिया च वण्ण भासति - इमेहि स्रो, भिक्खवे, चतूहि घम्मेहि समन्नागतो यथाभत्तं निक्खित्तो एव सग्गे’ ति ।

२ अदिघ्नादायीसुत्त

१ “चतूहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो यथाभत्तं निक्खित्तो एवं निरये । कत्तमेहि चतूहि ? भत्तना च अदिघ्नादायी होति, परं च अदिघ्नादाने समादपेति अदिघ्नादाने च समनुञ्चो होति, अदिघ्नादानस्स च वण्ण भासति - इमेहि स्रो पे० एव निरये ।

२ “भत्तना च अदिघ्नादाना पटिविरत्तो होति, पर च अदिघ्नादाना वेरमणिया समादपेति अदिघ्नादाना वेरमणिया च समनुञ्चो होति अदिघ्नादाना वेरमणिया च वण्ण भासति - इमेहि स्रो, भिक्खवे, .. पे० एव सग्गे’ ति ।

३ मिच्छाचारीसुत्त

१ “भत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, पर च कामेसुमिच्छाचारे समादपति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुञ्चो होति कामेसुमिच्छाचारस्स च वण्ण भासति - इमेहि स्रो .. पे० एवं निरये ।

२ “भत्तना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरत्तो होति, पर च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, कामेसुमिच्छाचारा वेर

मणिया च समनुञ्चो होति, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो . पे०... एवं सग्गे” ति ।

४. मुसावादीसुत्तं

१. “अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च समनुञ्चो होति, मुसावादस्स च वण्णं भासति - इमेहि खो पे० एव निरये ।

5

२ “अत्तना च मुसावादा पटिविरत्तो होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, मुसावादा वेरमणिया च समनुञ्चो होति, मुसावादा वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो पे० . एव सग्गे” ति ।

५. पिसुणवाचासुत्तं

१ “अत्तना च पिसुणवाचो होति, पर च पिसुणाय वाचाय समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्चो होति, पिसुणाय वाचाय च वण्णं भासति - इमेहि . पे० एव निरये ।

10

२. “अत्तना च पिसुणाय वाचाय पटिविरत्तो होति, परं च पिसुणाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्चो होति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो पे० एवं सग्गे” ति ।

15

६. फरुसवाचासुत्तं

१ “अत्तना च फरुसवाचो होति, पर च फरुसाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च समनुञ्चो होति, फरुसाय वाचाय च वण्णं भासति - इमेहि खो . पे० एवं निरये ।

२ “अत्तना च फरुसाय वाचाय पटिविरत्तो होति, पर च फरुसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, फरुसाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्चो होति, फरुसाय वाचाय वेरमणिया च वण्णं भासति - इमेहि खो . पे० एव सग्गे” ति ।

20

७ सम्फ्रप्यलापसुत्त

१ "अतना च सम्फ्रप्यलापी होति, पर च सम्फ्रप्यलापे समादपेति, सम्फ्रप्यलापे च समनुष्मो होति, सम्फ्रप्यलापस्स च वण्ण भासति - इमेहि स्रो पे० एव निरये ।

२ "अतना च सम्फ्रप्यलापा पटिविरतो होति, पर च सम्फ्रप्यलापा वेरमणिया समादपति, सम्फ्रप्यलापा वेरमणिया च समनुष्मो होति सम्फ्रप्यलापा वेरमणिया च वण्ण भासति - इमेहि स्रो मिक्खवे, पे० एवं सग्गे" ति ।

८ अभिज्झालुसुत्त

१ "अतना च अभिज्झालु होति, पर च अभिज्झाय समादपेति, अभिज्झाय च समनुष्मो होति, अभिज्झाय च वण्ण भासति - इमेहि स्रो पे०.. एव निरये ।

२ "अतना च अनभिज्झालु होति, पर च अनभिज्झाय समादपेति, अनभिज्झाय च समनुष्मो होति, अनभिज्झाय च वण्ण भासति - इमेहि स्रो पे० एव सग्गे" ति ।

९ व्यापन्नचित्तसुत्त

१ "अतना च व्यापन्नचित्तो होति, पर च व्यापादे समादपति, व्यापादे च समनुष्मो होति, व्यापादस्स च वण्ण भासति - इमेहि स्रो पे० एव निरये ।

२ "अतना च अव्यापन्नचित्तो होति, पर च अव्यापादे समादपेति, अव्यापादे च समनुष्मो होति अव्यापादस्स च वण्ण भासति - इमेहि स्रो पे० एव सग्गे" ति ।

१० मिच्छादिद्विसुत्त

१ "अतना च मिच्छादिद्विको होति, पर च मिच्छादिद्विया समादपेति, मिच्छादिद्विया च समनुष्मो होति मिच्छादिद्विया च वण्ण भासति - इमेहि स्रो पे०.. एव निरये ।

२ “अत्तना च सम्मादिट्ठिको होति, पर च सम्मादिट्ठिया समादपेति, सम्मादिट्ठिया च समनुञ्जो होति, सम्मादिट्ठिया च वण्ण भासति — इमेहि^१ खो, भिक्खवे, चतूहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

कम्मपथवग्गो सत्तवीसत्तिमो ।

२८. रागपेय्यालं

१. सत्तिपट्टानसुत्तं

१ “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय चत्तारो धम्मा भावेतब्बा । 5
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सत्तिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्स, वेदनासु पे०. चित्ते पे०. धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्प-
जानो सत्तिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्स । रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे चत्तारो धम्मा भावेतब्बा” ति । 10

२. सम्मप्पघानसुत्तं

१ “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय चत्तारो धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नान पापकान अकुसलान धम्मानं अनुप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नान पापकानं अकुसलान धम्मान पहानाय पे० अनुप्पन्नान कुसलान धम्मान उप्पादाय पे०. उप्पन्नान 15
कुसलान धम्मान ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गण्हाति पदहति । रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे चत्तारो धम्मा भावेतब्बा” ति ।

३. इद्विपावसुत्तं

१ “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय चत्तारो धम्मा भावेतब्बा । 20
कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु छन्दसमाधिपघानसङ्खारसमन्ना-

गत इद्विपाद भावेति, विरियसमाधि पे० चित्तसमाधि .. पे०—
 यीमसासमाधिपधानसङ्घारसमन्नागत इद्विपाद भावेति । रामस्स,
 भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे चत्तारो घम्मा भावेतम्भा' ति ।

४-३० परिञ्जादिसुत्तानि

१ रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय पे० परिवसयाय—
 ५ पहानाय .. स्याय वयाय विरागाय निरोधाय .. चागाय
 पटिनिस्सग्गाय चत्तारो' घम्मा भावेतम्भा पे० ।

३१-५१० दोसअभिञ्जादिसुत्तानि

१ "दोसस्स पे० मोहस्स कोषस्स ... उपनाहस्स ..
 मक्खस्स .. पत्तासस्स' इस्साय मञ्छरियस्स .. मायाय .. साठे-
 म्यस्स थम्मस्स सारम्मस्स मानस्स प्रतिमानस्स मदस्स
 १० .. पमादस्स अभिञ्जाय परिञ्जाय परिवसयाय .. पहानाय
 स्याय वयाय विरागाय .. निरोधाय चागाय ... पटि-
 निस्सग्गाय इमे चत्तारो घम्मा भावेतम्भा' ति ।

रामपेम्मामं निट्ठितं ।
 अतुक्कनिपातो' निट्ठितो' ।

— ० —

५. पञ्चकनिपातो

१. सेखबलवग्गो

१. सङ्घित्तसुत्तं

१ एव मे सुत । एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पञ्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

२ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सेखबलानि । कतमानि पञ्च ? सद्धाबल, हिरीबल^१ औत्तप्पबलं, विरियबल^२, पञ्जाबलं - इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सेखबलानि ।

३ “तस्मातिह, भिक्खवे, एव सिक्खितब्ब - ‘सद्धाबलेन समन्नागता भविस्साम सेखबलेन, हिरीबलेन समन्नागता भविस्साम सेखबलेन, औत्तप्पबलेन समन्नागता भविस्साम सेखबलेन, विरियबलेन समन्नागता भविस्साम सेखबलेन, पञ्जाबलेन समन्नागता भविस्साम सेखबलेना’ ति । एव हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्ब” ति ।

४ इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासित अभिनन्दु ति ।

२. वित्थित्तसुत्तं

१ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सेखबलानि । कतमानि पञ्च ? सद्धाबल, हिरीबल, औत्तप्पबल, विरियबल, पञ्जाबल । कतमं च, भिक्खवे, सद्धाबल ? इध, भिक्खवे, अरियसावको सद्धो होति, सद्धति तथागतस्स बोधिं - ‘इति पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सद्धाबल ।

२ “कतमं च, भिक्खवे, हिरीबल ? इध, भिक्खवे, अरियसावको हिरीमा होति, हिरीयति कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनो-

१ हिरीबल - सी०, रो० । २ वीरियबल - म० ।

दुष्चरितेन, हिरीयति पापकान् अकुसलान् घम्मान् समापत्तिया । इदं
वुञ्चति, भिक्षवे, हिरीबल ।

३ “कतम च, भिक्षवे, भोत्तप्पबल ? इध, भिक्षवे, अरिय-
सावको भोत्तप्पी होति, भोत्तप्पति कायदुष्चरितेन वचीदुष्चरितेन
मनोदुष्चरितेन, भोत्तप्पति पापकान् अकुसलान् घम्मान् समापत्तिया ।
इदं वुञ्चति, भिक्षवे, भोत्तप्पबल ।

४ “कतम च, भिक्षवे, विरियबल ? इध, भिक्षवे, अरिय-
सावको आरद्धविरियो विहरति अकुसलान् घम्मान् पहानाय, कुसलान्
घम्मान् उपसम्पदाय, धामवा दन्हपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुससेसु
घम्मेसु । इदं वुञ्चति, भिक्षवे, विरियबल ।

५ “कतम च, भिक्षवे, पञ्जाबल ? इध, भिक्षवे, अरिय-
सावको पञ्जावा होति उदयत्यगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरि-
याय निन्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इदं वुञ्चति, भिक्षवे,
पञ्जाबल । इमानि स्रो, भिक्षवे, पञ्च सेखवलानि ।

६ “तस्मात्तिह, भिक्षवे, एव सिक्खित्तन्व - ‘सद्दावलेन
समन्नागता भविस्साम सेखबलेन हिरीयलेन .. भोत्तप्पबलेन .. विरिय-
वलेन पञ्जाबलेन समन्नागता भविस्साम सेखबलेना’ ति । एव
हि स्रो, भिक्षवे, सिक्खित्तन्व’ ति ।

३ दुक्खसुत्त

१ “पञ्चहि, भिक्षवे घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु विट्ठव
घम्मे दुक्ख विहरति सविघातं सउपायासं सपरिच्छाहं, कायस्स
च भेदा परं मरणा दुग्गतिं पाटिकद्धा । कतमहि पञ्चहि ?
इध भिक्षवे भिक्षु अस्सदो होति, अहिरिको होति अनात्तप्पी
होति कुसीतो होति दुप्पञ्चो होति । इमहि सा भिक्षव
पञ्चहि घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु विट्ठव घम्मे दुक्ख विहरति
सविघातं सउपायासं सपरिच्छाहं कायस्स च भेदा परं मरणा दुग्गतिं
पाटिकद्धा ।

२ “पञ्चहि भिक्षवे घम्मेहि समन्नागता भिक्षु विट्ठव
घम्मे भुग विहरति अविघातं अनुपायासं अपरिच्छाहं कायस्स च भेदा

पेर मरणा सुगति पाटिकङ्गा । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, हिरीमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु दिट्ठेव धम्मे सुख विहरति अविघात अनुपायास अपरिळाह, कायस्स च भेदा पर मरणा सुगति पाटिकङ्गा” ति ।

5

४. यथाभतमुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, कुसीतो होति, दुप्पञ्जो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एवं निरये ।

10

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, हिरीमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो^१ होति, पञ्जवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

15

५ सिक्खामुत्तं

१ “यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति, तस्स दिट्ठेव^३ धम्मे पञ्च सहधम्मिका वादानुपाता गारय्हा^४ ठाना^५ आगच्छन्ति । कतमे पञ्च ? सद्धा पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, हिरी पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, ओत्तप्प पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, विरिय^६ पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु, पञ्जा पि नाम ते नाहोसि कुसलेसु धम्मेसु । यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति, तस्स दिट्ठेव धम्मे इमे पञ्च सहधम्मिका वादानुपाता गारय्हा ठाना आगच्छन्ति ।

20

१ आरद्धविरियो - म० । २ दिट्ठे वेव - सी० । ३-३ गारय्हा ठान - स्या०
४ वीरिय - म० ।

२ “यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सहा पि दुक्खेन सहा पि दोमनस्सेन अस्सुमुखो रुदमानो परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्म चरिय चरति, तस्स दिट्ठेव धम्मो पञ्च सहघम्मिका पाससा' ठाना भागच्छन्ति । कतमे पञ्च ? सद्धा पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु, भ्रोत्तप्य पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु, विरिय पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु, पञ्जा पि नाम ते अहोसि कुसलेसु धम्मेषु । यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा सहा पि दुक्खेन सहा पि दोमनस्सेन अस्सुमुखो रुदमानो परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय चरति, तस्स दिट्ठेव धम्मो इमे पञ्च सहघम्मिका पाससा ठाना भागच्छन्ती' ति ।

६ समापत्तिसुत्त

१ “न ताव, भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्ति होति याव सद्धा पञ्चुपट्ठिता होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, सद्धा अन्तरहिता होति असद्विय' परियुट्ठाय' तिट्ठति अथ अकुसलस्स समापत्ति होति ।

२ “न ताव भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्ति होति याव हिरीपञ्चुपट्ठिता होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, हिरी अन्तरहिता होति अहिरिक परियुट्ठाय तिट्ठति, अथ अकुसलस्स समापत्ति होति ।

३ “न ताव भिक्खवे अकुसलस्स समापत्ति होति याव भ्रोत्तप्य पञ्चुपट्ठितं होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, भ्रोत्तप्य अन्तरहित होति, अनोत्तप्य परियुट्ठाय तिट्ठति अथ अकुसलस्स समापत्ति होति ।

४ “न ताव भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्ति होति याव विरिय पञ्चुपट्ठित होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, विरियं अन्तरहितं होति बोसज्ज परियुट्ठाय तिट्ठति अथ अकुसलस्स समापत्ति हाति ।

१ धम्मसुखी ति - रया से । २-३ वासंतं ठानं - नी । ४ धम्मसुखं परियुट्ठाय - रया ।

५ “न ताव, भिक्खवे, अकुसलस्स समापत्ति होति याव पञ्जा पच्चुपट्ठिता होति कुसलेसु धम्मेषु । यतो च खो, भिक्खवे, पञ्जा अन्तरहिता होति, दुप्पञ्जा परियुद्दाय तिट्ठति, अथ अकुसलस्स समापत्ति होती” ति ।

७. कामसुतं

१ “येभुय्येन, भिक्खवे, सत्ता कामेषु लळिता^१ । असित- 5
व्याभिङ्ग, भिक्खवे, कुलपुत्तो ओहाय अगारस्सा अनगारिय पव्वजितो होति, ‘सद्धापव्वजितो’ कुलपुत्तो’ ति अलं वचनाय । त किस्स हेतु ? लब्भा^३, भिक्खवे, योव्वनेन कामा ते च खो यादिसा वा तादिसा वा । ये च, भिक्खवे, हीना कामा ये च मज्झिमा कामा ये च पणीता कामा, सब्बे कामा कामा त्वेव सङ्ख गच्छन्ति । सेय्यथापि, भिक्खवे, दहरो 10
कुमारो मन्दो उत्तानसेय्यको धातिया पमादमन्वाय कट्टु वा कठलं वा मुखे आहरेय्य । तमेन धाति सीघ^५ मीघ^६ मनसि करेय्य, सीघ सीघ मनसि करित्वा सीघ सीघ आहरेय्य । नो चे सक्कुणेय्य सीघ सीघ आहरित्तु, वामेन हत्येन सीस^७ परिग्गहेत्वा दक्खिणेन हत्येन वद्धङ्गुलि^८ करित्वा सलोहित पि आहरेय्य । त किस्स हेतु ? ‘अत्थेसा, भिक्खवे, कुमारस्स 1.
विहेसा, नेसा नत्थी’ ति वदामि । करणीयं च खो एत^९, भिक्खवे, धातिया अत्थकामाय हितेसिनिया अनुकम्पिकाय, अनुकम्प उपादाय । यतो च खो, भिक्खवे, सो कुमारो वुद्धो^{१०} होति अलम्पञ्जो, अनपेक्खा दानि^{११}, भिक्खवे, धाति तस्मिं कुमारे^{१२} होति — ‘अत्तगुत्तो दानि कुमारो 2
नाल पमादाया’ ति ।

२ “एवमेव खो, भिक्खवे, यावकीवञ्च भिक्खुनो सद्धाय अकत होति कुसलेसु धम्मेषु, हिरिया अकत होति कुसलेसु धम्मेषु, ओत्तप्पेन अकत होति कुसलेसु धम्मेषु, विरियेन अकत होति कुसलेसु धम्मेषु, पञ्जाय अकत होति कुसलेसु धम्मेषु, अनुरक्खितव्वो ताव मे सो, भिक्खवे, भिक्खु होति । यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खुनो^{१३} सद्धाय 2
कत होति कुसलेसु धम्मेषु, हिरिया कत होति कुसलेसु धम्मेषु, ओत्तप्पेन

१ पलाळिता - सी०, रो० । २ सद्धो पव्वजितो - स्या०, रो० । ३ लब्भा हि - स्या० । ४-४ सीघसीघ - सी० । ५ सीघ - स्या० । ६ वद्धङ्गुल - स्या०, रो० । ७ एव - स्या०, रो० । ८ वुद्धो - स्या० । ९ पत - सी०, स्या० । १० कुमारस्मि - स्या० । ११ भिक्खु - स्या० ।

कृतं होति कुसलेसु घम्मेसु, विरियेन कृतं होति कुसलेसु घम्मेसु, पञ्चाय
 कृतं होति कुसलेसु घम्मेसु, अनपेक्षो दानाह', भिक्षवे, तस्मि भिक्षुस्मि
 होमि - 'भतगुतो दानि भिक्षु' नास पमादाया" ति ।

८ चवनसुप्त

१ "पञ्चहि, भिक्षवे, घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु चवति,
 ५ नप्यतिट्ठाति सदम्मे । कृतमेहि पञ्चहि ? असदो, भिक्षवे, भिक्षु
 चवति, नप्यतिट्ठाति सदम्मे । अहिरिको, भिक्षवे, भिक्षु चवति,
 नप्यतिट्ठाति सदम्मे । अनोत्तप्पी^१ भिक्षवे, भिक्षु चवति, नप्यतिट्ठाति
 सदम्मे । कुसीतो, भिक्षवे, भिक्षु चवति, नप्यतिट्ठाति सदम्मे ।
 दुप्यञ्जो, भिक्षवे, भिक्षु चवति, नप्यतिट्ठाति सदम्मे । इमेहि खा,
 ० भिक्षवे, पञ्चहि घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु चवति, नप्यतिट्ठाति
 सदम्मे ।

२ "पञ्चहि, भिक्षवे, घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु न चवति,
 पतिट्ठाति सदम्मे । कृतमेहि पञ्चहि ? सदो, भिक्षवे, भिक्षु न
 चवति, पतिट्ठाति सदम्मे । हिरीमा, भिक्षवे, भिक्षु न चवति,
 ५ पतिट्ठाति सदम्मे । ओत्तप्पी, भिक्षवे, भिक्षु न चवति, पतिट्ठाति
 सदम्मे । आरद्धविरियो भिक्षवे भिक्षु न चवति, पतिट्ठाति सदम्मे ।
 पञ्चवा, भिक्षवे भिक्षु न चवति, पतिट्ठाति सदम्मे । इमहि खो
 भिक्षवे पञ्चहि घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु न चवति, पतिट्ठाति
 सदम्मे' ति ।

९ पठमअगारवसुप्त

१ "पञ्चहि, भिक्षवे घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु अगारवो
 अप्यतिस्सो चवति नप्यतिट्ठाति सदम्मे । कृतमेहि पञ्चहि ? असदो,
 भिक्षवे भिक्षु अगारवो अप्यतिस्सो चवति, नप्यतिट्ठाति सदम्मे ।
 अहिरिको भिक्षवे भिक्षु अगारवो अप्यतिस्सो चवति नप्यतिट्ठाति
 सदम्मे । अनोत्तप्पी भिक्षवे भिक्षु अगारवो अप्यतिस्सो चवति,
 नप्यतिट्ठाति सदम्मे । कुसीतो भिक्षवे, भिक्षु अगारवो अप्यतिस्सो

१ पवाइ - नी स्वा । २ स्वा पीत्वदितीव । ३ भिक्षवे भिक्षु - स्वा ।
 ४ अनोत्तप्पी - पी ।

चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । दुप्पञ्जो, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो
अप्पतिस्सो चवति, नप्पतिट्ठाति सद्धम्मे । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो चवति, नप्पतिट्ठाति
सद्धम्मे ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सगारवो 5
सप्पतिस्सो न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे । कतमेहि पञ्चहि ? सद्धो,
भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे ।
हिरीमा, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो न चवति, पतिट्ठाति
सद्धम्मे । ओत्तप्पी, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो न चवति,
पतिट्ठाति सद्धम्मे । आरद्धविरियो, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्प- 10
तिस्सो न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे । पञ्जवा, भिक्खवे, भिक्खु
सगारवो सप्पतिस्सो न चवति, पतिट्ठाति सद्धम्मे । इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो न चवति,
पतिट्ठाति सद्धम्मे” ति ।

१०. दुतियअगारवसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अगारवो 15
अप्पतिस्सो अभब्बो इमस्सिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल
आपज्जित्तु । कतमेहि पञ्चहि ? असद्धो, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो
अप्पतिस्सो अभब्बो इमस्सिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल
आपज्जित्तु । अहिरिको, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो अभब्बो
इमस्सिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल आपज्जित्तु । अनोत्तप्पी, 20
भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो अभब्बो इमस्सिं धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल आपज्जित्तु । कुसीतो, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो
अप्पतिस्सो अभब्बो इमस्सिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल
आपज्जित्तु । दुप्पञ्जो, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो अभब्बो
इमस्सिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल आपज्जित्तु । इमेहि खो, 25
भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो अभब्बो
इमस्सिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्ल आपज्जित्तु ।

२ “पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु सगारवो सप्पतिस्सो भब्बो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरून्हि वेपुल्ल आपज्जितु । फत्तमेहि पञ्चहि ? सद्धो, भिक्षवे, भिक्षु सगारवो सप्पतिस्सो भब्बो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरून्हि वेपुल्ल आपज्जितु । हिरीमा भिक्षवे, भिक्षु पे० ओत्तप्पी, भिक्षवे, भिक्षु पे० आरद्ध विरियो, भिक्षवे, भिक्षु पे० पञ्जावा, भिक्षवे, भिक्षु सगारवो सप्पतिस्सो भब्बो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरून्हि वेपुल्ल आपज्जितु । इमेहि खो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु सगारवा सप्पतिस्सो भब्बो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरून्हि वेपुल्ल आपज्जितु’ ति ।

सेसवसवम्यो पम्मो ।

तस्सुद्धानं

सद्धित्त वित्थत दुक्खा^१, मत सिक्खाय पञ्चम ।
समापत्ति च कामेसु, चवना द्वे अगारवा ति ॥

— ० —

२ वल्लवग्गो

१ अननुस्सुतसुत्त

१ “पुब्बाह, भिक्षवे, अननुस्सुतेसु धम्मेसु अभिञ्जावोसान पारमिप्पत्तो पटिजानामि । पञ्चमानि, भिक्षवे, त्थागतस्स त्थागत बलानि येहि वसेहि समन्नागतो त्थागतो आसन्न ठान पटिजानाति, परिसानु सीहनाद नदति ब्रह्मचक्क पवसेति । क्तमानि पञ्च ? सदावन्न हिरीबन्न ओत्तप्पबल विरियवल्ल पञ्जावल्ल - इमानि यो भिक्षवे पञ्च त्थागतस्स त्थागतबलानि येहि वसहि समन्नागतो त्थागता आमन्न ठान पटिजानाति परिसानु सीहनाद नदति, ब्रह्मचक्क पवत्तती’ ति ।

२ कूटसुत्तं

१ “पञ्चमानि भिक्षवे मेलबसानि । क्तमानि पञ्च ? गदायलं हिरीबलं ओत्तप्पयलं, विरिययल पञ्जायल - इमानि

खो, भिक्खवे, पञ्च सेखबलानि । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्न सेख-
बलान एत अग्ग एत सङ्गाहिक एत सङ्घातनिय, यदिद पञ्जाबल ।

२ “सेय्यथापि, भिक्खवे, कूटागारस्स एतं अग्ग एत सङ्गा-
हिक एत सङ्घातनिय, यदिद कूट^१ । एवमेव खो, भिक्खवे, इमेस
पञ्चन्न सेखबलान एत अग्ग एत सङ्गाहिकं एत सङ्घातनिय, यदिद 5
पञ्जाबलं ।

३. “तस्मातिह, भिक्खवे, एव सिक्खितव्व - ‘सद्धाबलेन
समन्नागता भविस्साम सेखबलेन, हिरीबलेन ओत्तप्पबलेन
विरियबलेन पञ्जाबलेन समन्नागता भविस्साम सेखबलेना’ ति ।
एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितव्व” ति । 10

३. सङ्घित्तसुत्तं

१ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि पञ्च ?
सद्धाबल, विरियबल, सतिबल, समाधिबल, पञ्जाबल - इमानि खो,
भिक्खवे, पञ्च बलानी” ति ।

४. वित्थतसुत्तं

१ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि पञ्च ?
सद्धाबल, विरियबल, सतिबल, समाधिबल, पञ्जाबल । 15

२ “कतम च, भिक्खवे, सद्धाबल ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको सद्धो होति, सद्धहति तथागतस्स बोधि - ‘इति पि सो भगवा
अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो
पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति । इद वुच्चति,
भिक्खवे, सद्धाबल । R I

३ “कतम च, भिक्खवे, विरियबल ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको आरद्धविरियो विहरति अकुसलान धम्मान पहानाय, कुसलान
धम्मान उपसम्पदाय थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु
धम्मेसु । इद वुच्चति, भिक्खवे, विरियबलं । 20

१ कुट - स्या० ।

४ “कतम च, भिक्खवे, सत्तिबल ? इध, भिक्खवे, अरिय सावको सत्तिमा होति परमेण सतिनेपक्केण समभ्रागतो, चिरक्ख पि चिरभासित पि सरिता अनुस्सरिखा । इद वुच्चति, भिक्खवे, सत्तिबल ।

५ “कतम च, भिक्खवे, समाधिबल ? इध, भिक्खवे, अरिय सावको विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्क सविचार विवेकञ्ज पीतिसुख पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, वितक्क विचारण वूपसमा अज्जत्त सम्पसादन चेतसो एकोविभाव अघितक्क अविचार समाधिञ्ज पीतिसुख दुतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुख च कायण पटिसवेदेति य स अरिया आचिक्खन्ति — ‘उपेक्खको सत्तिमा सुखविहारी’ ति ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, सुखस्स च पहाना दुमसस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सान अत्यङ्गमा अदुक्खमसुख उपक्खा सति पारिसुद्धि चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । इद वुच्चति, भिक्खवे, समाधिबल ।

६ “कतम च भिक्खवे, पञ्जायल ? इध, भिक्खवे, अरिय सावको पञ्जवा होति उवयत्यगामिनिया पञ्जाय समभ्रागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इद वुच्चति, भिक्खवे पञ्जावस । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च बलानी” ति ।

५ दट्ठम्बसुत्त

१ “पडिच्चमानि भिक्खवे, बलानि । कतमानि पञ्च ? सदावस विरियवल सत्तिबल, समाधिबल, पञ्जावस । क्त्य च, भिक्खवे सदावस दट्ठम्ब ? चतूसु सोतापत्तियङ्गेषु । एत्थ सदावस दट्ठम्ब । क्त्य च भिक्खवे विरियवल दट्ठम्ब ? चतूसु सम्मप्पघानसु । एत्थ विरियवल दट्ठम्ब । क्त्य च भिक्खवे सत्तिबलं दट्ठम्ब ? चतूसु मतिपट्टानेषु । एत्थ सत्तिबलं दट्ठम्ब । क्त्य च भिक्खवे, समाधिबल दट्ठम्ब ? चतूसु ज्ञानेषु । एत्थ समाधिबल दट्ठम्ब । क्त्य च, भिक्खवे पञ्जावसं दट्ठम्ब ? चतूसु अरियसञ्चेसु । एत्थ पञ्जावस दट्ठम्ब । इमानि खो भिक्खवे पञ्च बलानी” ति ।

६. पुनकूटसुत्तं

१ “पञ्चमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि पञ्च ? सद्भावल, विरियबल, सतिबलं, समाधिबल, पञ्जाबल — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च बलानि । इमेस खो, भिक्खवे, पञ्चन्न बलान एत अग्ग एत सङ्गाहिक एत सङ्घातनिय, यदिद पञ्जाबल । सेय्यथापि, भिक्खवे, कूटागारस्स एत अग्गं एतं सङ्गाहिक एत सङ्घातनिय, यदिद कूट । एवमेव खो, भिक्खवे, इमेस पञ्चन्न बलान एतं अग्ग एत सङ्गाहिकं एत सङ्घातनिय, यदिद पञ्जाबल” ति ।

७. पठमहितसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्महि समन्नागतो भिक्खु अत्त-हिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताय । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना सीलसम्पन्नो होति, नो पर सीलसम्पदाय समादपेति, अत्तना समाधिसम्पन्नो होति, नो पर समाधिसम्पदाय समादपेति, अत्तना पञ्जासम्पन्नो होति, नो परं पञ्जासम्पदाय समादपेति, अत्तना विमुत्तिसम्पन्नो होति, नो पर विमुत्तिसम्पदाय समादपेति, अत्तना विमुत्तिञ्जाणदस्सनसम्पन्नो होति, नो परं विमुत्तिञ्जाणदस्सनसम्पदाय समादपेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि^१ समन्नागतो भिक्खु अत्तहिताय पटिपन्नो होति, नो परहिताया” ति ।

८ द्वितीयहितसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्महि समन्नागतो भिक्खु परहिताय पटिपन्नो होति, नो अत्तहिताय । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना न सीलसम्पन्नो होति, पर सीलसम्पदाय समादपेति, अत्तना न समाधिसम्पन्नो होति, परं समाधिसम्पदाय समादपेति, अत्तना न पञ्जासम्पन्नो होति, पर पञ्जासम्पदाय समादपेति, अत्तना न विमुत्तिसम्पन्नो होति, परं विमुत्तिसम्पदाय समादपेति, अत्तना न विमुत्तिञ्जाणदस्सनसम्पन्नो होति, पर विमुत्तिञ्जाणदस्सनसम्पदाय समादपेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्महि समन्नागतो भिक्खु परहिताय पटिपन्नो होति, नो अत्तहिताया” ति ।

६ ततियहितसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु नेव भत्तहिताय पटिपन्नो होत्ति, नो परहिताय । क्तमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु भत्तना न सीलसम्पन्नो होत्ति, नो पर सीलसम्पदाय समादपत्ति, भत्तना न समाधिसम्पन्नो होत्ति, नो पर समाधिसम्पदाय समादपत्ति, भत्तना न पञ्जासम्पन्नो होत्ति, नो पर पञ्जासम्पदाय समादपत्ति, भत्तना न विमुत्तिसम्पन्नो होत्ति, नो पर विमुत्तिसम्पदाय समादपत्ति, भत्तना न विमुत्तिआणदस्सनसम्पन्नो होत्ति, नो पर विमुत्तिआणदस्सनसम्पदाय समादपेत्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु नेव भत्तहिताय पटिपन्नो होत्ति, नो परहिताया" ति ।

१० चतुत्पहितसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु भत्तहिताय च पटिपन्नो होत्ति परहिताय च । क्तमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु भत्तना च सीलसम्पन्नो होत्ति, पर च सीलसम्पदाय समादपत्ति, भत्तना च समाधिसम्पन्नो होत्ति, पर च समाधिसम्पदाय समादपेत्ति, भत्तना च पञ्जासम्पन्नो होत्ति, पर च पञ्जासम्पदाय समादपेत्ति, भत्तना च विमुत्तिसम्पन्नो होत्ति, पर च विमुत्तिसम्पदाय समादपत्ति, भत्तना च विमुत्तिआणदस्सनसम्पन्नो होत्ति, पर च विमुत्तिआणदस्सनसम्पदाय समादपेत्ति । इमेहि खो, भिक्खवे पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु भत्तहिताय च पटिपन्नो होत्ति परहिताय चा" ति ।

इसकम्पो बुत्तियो ।

तत्सुदानं

अननुम्मुनकूटं च मत्तिस्त विरयतेन च ।
मृद्व्य च पुन कूटं अत्तारो पि' हितेन चा ति ॥

३ पञ्चङ्गिकवग्गो

१ पठमअणारपमुत्त

१ "गा गण भिक्खव, भिक्खु अणारयो अम्मत्तिगसो अम्ममाण युगिसा मअअचारीमु आभिगमापारिष' पम्म पटिपूअंगाणा ति

नेत ठान विज्जति । 'आभिसमाचारिकं धम्म अपरिपूरेत्वा सेख धम्म परिपूरेस्सती' ति नेत ठान विज्जति । 'सेखं धम्म अपरिपूरेत्वा सीलानि परिपूरेस्सती' ति नेत ठान विज्जति । 'सीलानि अपरिपूरेत्वा सम्मादिट्ठि परिपूरेस्सती' ति नेत ठान विज्जति । 'सम्मादिट्ठि अपरिपूरेत्वा सम्मासमाधि परिपूरेस्सती' ति नेत ठान विज्जति ।

5

२ "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो सभागवुत्तिको 'सब्रह्मचारीसु आभिसमाचारिक धम्मं परिपूरेस्सती' ति ठानमेत विज्जति । 'आभिसमाचारिक धम्म परिपूरेत्वा सेख धम्म परिपूरेस्सती' ति ठानमेत विज्जति । 'सेख धम्म परिपूरेत्वा सीलानि परिपूरेस्सती' ति ठानमेत विज्जति । 'सीलानि परिपूरेत्वा सम्मादिट्ठि परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जति । 'सम्मादिट्ठि परिपूरेत्वा सम्मासमाधि परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जती" ति ।

10

२. दुतियअगारवसुत्तं

१. "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु अगारवो अप्पतिस्सो असभागवुत्तिको 'सब्रह्मचारीसु आभिसमाचारिक धम्म परिपूरेस्सती' ति नेत ठान विज्जति । 'आभिसमाचारिक धम्म अपरिपूरेत्वा सेख धम्म परिपूरेस्सती' ति नेतं ठान विज्जति । 'सेख धम्मं अपरिपूरेत्वा सीलक्खन्ध परिपूरेस्सती' ति नेत ठानं विज्जति । 'सीलक्खन्ध अपरिपूरेत्वा समाधिक्खन्ध परिपूरेस्सती' ति नेतं ठान विज्जति । 'समाधिक्खन्ध अपरिपूरेत्वा पञ्जाक्खन्ध परिपूरेस्सती' ति नेत ठानं विज्जति ।

15

20

२ "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु सगारवो सप्पतिस्सो सभागवुत्तिको 'सब्रह्मचारीसु आभिसमाचारिक धम्म परिपूरेस्सती' ति ठानमेत विज्जति । 'आभिसमाचारिकं धम्म परिपूरेत्वा सेखं धम्मं परिपूरेस्सती' ति ठानमेत विज्जति । सेखं धम्म परिपूरेत्वा सीलक्खन्ध परिपूरेस्सती' ति ठानमेत विज्जति । 'सीलक्खन्ध परिपूरेत्वा समाधिक्खन्धं परिपूरेस्सती' ति ठानमेत विज्जति । 'समाधिक्खन्ध परिपूरेत्वा पञ्जाक्खन्ध परिपूरेस्सती' ति ठानमेतं विज्जती" ति ।

25

३ उपक्किलेससुत्त

१ "पञ्चमे, भिक्खवे, जातरूपस्स उपक्किलेसा, येहि उपक्किलेसेहि उपक्किलिट्ठ जातरूप न चेव मुदु होति न च कम्मनिय न च पमस्सर पमञ्जु च न च सम्मा उपेति कम्माय । फतमे पञ्च ? अयो, लोह, तिपु, सीस, सज्जा' - इमे स्रो, भिक्खवे, पञ्च जातरूपस्स उपक्किलेसा, येहि उपक्किलेसेहि उपक्किलिट्ठ जातरूप न चेव मुदु होति न च कम्मनिय न च पमस्सर पमञ्जु च न च सम्मा उपेति कम्माय । यतो च स्रो, भिक्खवे, जातरूप इमेहि पञ्चहि उपक्किलेसेहि विमुत्त' होति, त होति जातरूप मुदु च कम्मनिय च पमस्सर च न च पमञ्जु सम्मा उपेति कम्माय । यस्सा' यस्सा च पिलधनविकतिया' आकङ्कति - यदि मुहिकाय यदि कुण्डलाय यदि गीवेय्यकाय' यदि सुवण्णमासाय - त चस्स अत्य अनुभोति ।

२ "एवमेव स्रो, भिक्खवे, पञ्चमे चित्तस्स उपक्किलेसा, येहि उपक्किलेसेहि उपक्किलिट्ठ चित्त न चेव मुदु होति न च कम्मनिय न च पमस्सर पमञ्जु च न च सम्मा समाधियति आसवान स्याय । फतमे पञ्च ? कामञ्छन्दो, व्यापादो, धीनमिद्ध', उद्वञ्चकुवकूञ्च, विचिकिञ्छा - इमे स्रो, भिक्खवे पञ्च चित्तस्स उपक्किलेसा यहि उपक्किलेसेहि उपक्किलिट्ठ चित्त न चेव मुदु होति न च कम्मनिय न च पमस्सर पमञ्जु च न च सम्मा समाधियति आसवान स्याय । यतो च स्रो भिक्खवे, चित्त इमेहि पञ्चहि उपक्किलेसेहि विमुत्त होति त होति चित्त मुदु च कम्मनिय च पमस्सर च न च पमञ्जु सम्मा समाधियति आसवान स्याय । यस्स यस्स च अभिञ्जासञ्चिकरणीयस्सु' धम्मस्स चित्त अभिनिष्पामेति अभिञ्जासञ्चिकिरियाय तस्य तस्य च सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने ।

३ "सो सथे आकङ्कति - 'अनेकविहितं इद्विधिष पञ्चनुभवेय्य - एको पि हुत्वा बहुधा अस्स बहुधा पि हुत्वा एको अस्स आविभाव, तिरोभाव तिरोकुट्ट' तिरोपाकारं तिरोपब्बत असज्जमानो गच्छेय्यं, सेय्यथापि आकासे पथविया पि उम्मुज्जनिमुज्ज करेय्य, सेय्यथापि

१ सज्जा - सी । २ विप्यमुत्त - सी । ३-१ अस्स कस्सचि पिलधनविकतिया - त्या रो । ४ गीवेय्यकेन - त्या रो । ५ धीनमिद्ध - म । ६ तिरोकुट्ट - म ।

उदके, उदके पि अभिज्जमानो^१ गच्छेय्यं, सेय्यथापि पथविय^२, आकासे
पि पल्लङ्केन कमेय्य, सेय्यथापि पक्खी सकुणो, इमे पि चन्दिमसुरिये^३
एवमहिद्धिके एवमहानुभावे पाणिना परिमसेय्य^४ परिमज्जेय्य याव
ब्रह्मलोका पि कायेन वस वत्तेय्य^५ ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति
सति सति आयतने ।

5

४ “सो सचे आकङ्खति - ‘दिब्बाय सोतधातुया विसुद्धाय
अतिक्कन्तमानुसिकाय उभो सद्दे सुणेय्य - दिब्बे च मानुसे च ये दूरे
सन्तिके चा’ ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने ।

५ “सो सचे आकङ्खति - ‘परसत्तान परपुग्गलान चेतसा
चेतो परिच्च पजानेय्य - सराग वा चित्त सराग चित्त ति पजानेय्य, 10
वीतराग वा चित्त वीतराग चित्त ति पजानेय्य, सदोस वा चित्त सदोस
चित्त ति पजानेय्य, वीतदोसं वा चित्त वीतदोस चित्त ति पजानेय्य, समोह
वा चित्त समोह चित्त ति पजानेय्य, वीतमोह वा चित्त वीतमोहं चित्त
ति पजानेय्य, सङ्घित्त वा चित्त सङ्घित्त चित्त ति पजानेय्य, विक्खित्त
वा चित्त विक्खित्त चित्त ति पजानेय्य, महग्गत वा चित्त महग्गत चित्त 15
ति पजानेय्य, अमहग्गत वा चित्त अमहग्गत चित्त ति पजानेय्य, सउत्तर
वा चित्त सउत्तर चित्त ति पजानेय्य, अनुत्तर वा चित्त अनुत्तर चित्त ति
पजानेय्य, समाहित वा चित्त समाहित चित्त ति पजानेय्य, असमाहित
वा चित्त असमाहित चित्त ति पजानेय्य, विमुत्त वा चित्त विमुत्त चित्त
ति पजानेय्य, अविमुत्त वा चित्त अविमुत्त चित्त ति पजानेय्य’ ति, तत्र 20
तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने ।

६ “सो सचे आकङ्खति - ‘अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरेय्य,
सेय्यथीद^१ - एक पि जाति द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो
पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीस पि जातियो तिस
पि जातियो चत्तारीस^२ पि जातियो पञ्जास पि जातियो जातिसत्त पि 25
जातिसहस्स पि जातिसत्तसहस्स पि अनेके पि सवट्टकप्पे अनेके पि विवट्ट-
कप्पे अनेके पि सवट्टविवट्टकप्पे - अमुत्रासि एवनामो एवगोत्तो
एववण्णो एवमाहारो एवसुखदुक्खप्पटिसवेदी एवमायुपरियन्तो, सो

१ अभिज्जमाने - स्या०, रो० । २ पठविया - स्या०, रो० । ३ चन्दिमसूरिये - म० ।

ततो चृतो अमुत्र उदपादि तत्रापार्ति एवनामो एवगोत्तो एववण्णो
 एवमाहारो एवसुखदुक्खप्पटिसवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चृतो
 इधूपपन्नो ति, इति साकार सउद्देस अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरेय्य
 ति, तत्र तत्रेव सक्खिभच्चत पापुणाति सति सति आयतने ।

७ 'सो सचे आकङ्कति - 'दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन भति-
 न्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सेम्य चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्ण
 दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पज्जानेम्य - इमे वत्त भोन्तो सत्ता
 कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन
 समन्नागता अरियान उपवादका मिञ्छादिट्टिका मिञ्छादिट्टिकम्मसमा
 दाना, ते कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपास निरय उपपन्ना,
 इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन
 समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियान अनुपवादका सम्मा
 दिट्टिका सम्मादिट्टिकम्मममादाना, ते कायस्स भेदा पर मरणा सुगति
 सगग लोक उपपन्ना ति, इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन भतिनकन्तमानुस
 केन सत्ते पस्सेम्य चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे
 सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पज्जानेम्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभच्चत
 पापुणाति सति सति आयतने ।

८ 'सो सचे आकङ्कति - 'आसवान स्या अनासव चेतोविमुत्ति
 पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सन्धिक्खत्वा उपसम्पज्ज
 विहरेम्य ति, तत्र तत्रेव सक्खिभच्चत पापुणाति सति सति आयतने' ति ।

४ धुत्तोसमुत्तं

१ "धुत्तोसस्स भिक्खवे, सीसयिपन्नस्स हतूपनिसो' होति
 सम्मानमाधि मम्माममाधिन्हि असति गम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसां
 णेति यथाभूतज्ञाणदस्सत यथाभूतज्ञाणदस्सते असति यथाभूत
 ज्ञाणत्थानविपन्नस्स हतूपनिसो होति निव्वियदायिरागो, निव्वियदा
 विराग अगति निव्विदायिरागयिपन्नस्स हतूपनिसा होति विमुत्तिज्ञाण
 त्थानं । मय्ययापि भिक्खव रुक्करो सागापसासविपन्नो । तन्ता पपत्तिवा
 पि न पाग्गिपूरि गच्छति त्तपो पि न पाग्गिपूरि गच्छति फग्गु पि न
 पाग्गिपूरि गच्छति गारो पि न पाग्गिपूरि गच्छति एयमेव त्तो भिक्खवे,

दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि
असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिस होति यथाभूतजाणदस्सन, यथा-
भूतजाणदस्सने असति यथाभूतजाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति
निब्बिदाविरागो; निब्बिदाविरागो असति निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूप-
निस होति विमुत्तिजाणदस्सनं ।

5

२. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति यथाभूतजाणदस्सन; यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूत-
जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदा-
विरागो सति निब्बिदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति विमुत्ति-
जाणदस्सन । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स
पपटिका^१ पि पारिपूर्तिं गच्छति, तचो पि पारिपूर्तिं गच्छति, फेग्गु पि
पारिपूर्तिं गच्छति, सारो पि पारिपूर्तिं गच्छति, एवमेव खो, भिक्खवे,
सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मा-
समाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति यथाभूत-
जाणदस्सन, यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदाविरागो सति निब्बिदा-
विरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति विमुत्तिजाणदस्सन” ति ।

10

15

५. अनुगहितसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि अनुगहिता सम्मादिट्ठि चेतो-
विमुत्तिफला च होति चेतोविमुत्तिफलानिससा च, पञ्जाविमुत्तिफला
च होति पञ्जाविमुत्तिफलानिससा च ।

20

२ “कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, सम्मादिट्ठि सीला-
नुगहिता च होति, सुतानुगहिता च होति, साकच्छानुगहिता च होति,
समथानुगहिता च होति, विपस्सनानुगहिता च होति । इमेहि खो,
भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि अनुगहिता सम्मादिट्ठि चेतोविमुत्तिफला च
होति चेतोविमुत्तिफलानिससा च, पञ्जाविमुत्तिफला च होति पञ्जा-
विमुत्तिफलानिससा चा” ति ।

25

६ विमुत्तायतनसुत्त

१ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, विमुत्तायतनानि यत्थ भिक्खुनो अप्पमतस्स आतापिनो पहित्तस्स विहरतो भविमुत्त वा चित्त विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिकस्य गच्छन्ति, अननुप्पत्त वा अनुत्तर योगक्खेम अनुपापुणाति ।

२ “कतमानि पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो सत्था धम्म देसेति अञ्जतरो वा गरुट्टानियो सन्नहाचारी । यथा यथा, भिक्खवे, तस्स भिक्खुनो सत्था धम्म देसेति, अञ्जतरो वा गरुट्टानियो सन्नहाचारी, तथा तथा सो तस्मिं धम्मे अत्यपटिसवेदी च होति धम्मपटिसवेदी च । तस्स अत्यपटिसवेदिनो धम्मपटिसवेदिनो पामोज्ज^१ जायति । पमुदि तस्स पीति जायति । पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति । पस्सद्वयायो भुव वेदेति^२ । सुखिनो चित्त समाधियति । इद, भिक्खवे, पठम विमुत्तायतन यत्थ भिक्खुनो अप्पमतस्स आतापिनो पहित्तस्स विहरतो भविमुत्त वा चित्त विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिकस्य गच्छन्ति, अननुप्पत्त वा अनुत्तर योगक्खेम अनुपापुणाति ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खुनो न हेव सो सत्था धम्म देसेति, अञ्जतरा वा गरुट्टानियो सन्नहाचारी, अपि च सो यथामुत्त यथापरियत्त धम्म वित्थारेण परेस वेसेति । यथा यथा, भिक्खवे, भिक्खु यथामुत्त यथापरियत्त धम्म वित्थारेण परेस वेसेति तथा तथा सो तस्मिं धम्मे अत्यपटिसवेदी च होति धम्मपटिसवेदी च । तस्स अत्यपटिसवेदिनो धम्मपटिसवेदिनो पामोज्ज जायति । पमुदितस्स पीति जायति । पीतिमनस्स भायो पस्सम्भति । पस्सद्वयायो भुव वेदेति । सुखिनो चित्त समाधियति । इद भिक्खवे, दुत्तियं विमुत्ता यतनं यत्थ भिक्खुना अप्पमतस्स आतापिनो पहित्तस्स विहरतो भविमुत्त वा चित्त विमुच्चति अपरिक्खीणा वा आसवा परिकस्य गच्छन्ति अननुप्पत्तं वा अनुत्तर यागक्खेम अनुपापुणाति ।

४ “पुन च पर भिक्खवे, भिक्खुनो न हेव गो सत्था धम्म देसेति अञ्जतरा वा गरुट्टानियो सन्नहाचारी, नापि यथामुत्त यथापरियत्त धम्म वित्थारेण परेस देसेति अपि च गो यथामुत्त यथापरियत्त धम्म

वित्थारेण सज्झाय करोति । यथा यथा, भिक्खवे, भिक्खु यथासुत यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेण सज्झाय करोति तथा तथा सो तस्मिं धम्मं अत्थपटिसवेदी च होति धम्मपटिसवेदी च । तस्स अत्थपटिसवेदिनो धम्मपटिसवेदिनो पामोज्ज जायति । पमुदितस्स पीति जायति । पीति-
मनस्स कायो पस्सम्भति । पस्सद्धकायो सुख वेदेति । सुखिनो चित्त 5
समाधियति । इदं, भिक्खवे, ततिय विमुत्तायतन यत्थ भिक्खुनो अप्प-
मत्तस्स आतापिनो पे०. योगक्खेम अनुपापुणाति ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो न हेव खो सत्था धम्मं देसेति, अञ्जतरो वा गरुट्टानियो सब्रह्मचारी, नापि यथासुत यथा-
परियत्तं धम्मं वित्थारेण परेस देसेति, नापि यथासुत यथापरियत्तं धम्म 10
वित्थारेण सज्झाय करोति, अपि च खो यथासुत यथापरियत्तं धम्म
चेतसा अनुवितक्केति अनुविचारेति^१ मनसानुपेक्खति । यथा यथा,
भिक्खवे, भिक्खु यथासुत यथापरियत्तं धम्मं चेतसा अनुवितक्केति
अनुविचारेति मनसानुपेक्खति तथा तथा सो तस्मिं धम्मं अत्थपटिसवेदी
च होति धम्मपटिसवेदी च । तस्स अत्थपटिसवेदिनो धम्मपटिसवेदिनो 15
पामोज्ज जायति । पमुदितस्स पीति जायति । पीतिमनस्स कायो
पस्सम्भति । पस्सद्धकायो सुख वेदेति । सुखिनो चित्तं समाधियति ।
इदं, भिक्खवे, चतुत्थं विमुत्तायतनं यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो
पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा
आसवा परिक्खय गच्छन्ति, अननुपत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेम अनुपापुणाति । 20

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो न हेव खो सत्था धम्मं देसेति अञ्जतरो वा गरुट्टानियो सब्रह्मचारी, नापि यथासुत यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेण परेस देसेति, नापि यथासुत यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेण सज्झाय करोति, नापि यथासुत यथापरियत्तं धम्मं चेतसा अनुवितक्केति अनुविचारेति मनसानुपेक्खति, अपि च ख्वस्स अञ्जतरं समाधिनिमित्तं 25
सुग्गहितं होति सुमनसिकतं सूपधारितं सुप्पटिविद्धं पञ्जाय । यथा
यथा, भिक्खवे, भिक्खुनो अञ्जतरं समाधिनिमित्तं सुग्गहितं होति
सुमनसिकतं सूपधारितं सुप्पटिविद्धं पञ्जाय तथा तथा सो तस्मिं धम्मं
अत्थपटिसवेदी च होति धम्मपटिसवेदी च । तस्स अत्थपटिसवेदिनो
धम्मपटिसवेदिनो पामोज्जं जायति । पमुदितस्स पीति जायति । पीति- 30

मनस्स कायो पस्सम्भति । पस्सद्दकायो सुख वेदेति । सुखिनो चित्तं
समाधियति । इदं, भिक्खवे, पञ्चम विमुत्तायतनं यत्थ भिक्खुनो
अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं
विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिकस्य गच्छन्ति, अननुप्पस वा
5 अनुत्तर योगन्धम अनुपापुणाति ।

७ “इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च विमुत्तायतनानि यत्थ भिक्खुनो
अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं
विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिकस्य गच्छन्ति, अननुप्पस वा
अनुत्तर योगक्षेमं अनुपापुणासी” ति ।

७. समाधिसुत्तं

10 १ “समाधिं भिक्खवे, भावेय अप्पमाणं निपका पत्तिस्सता ।
समाधिं, भिक्खवे भावयत अप्पमाणं निपकानं पत्तिस्सतानं पञ्च
आणानि पञ्चत्तब्भेव उप्पज्जन्ति । कत्तमानि पञ्च ? ‘अयं समाधिं
पच्चुप्पन्नसुखो वेव आयतिं थ सुखविपाको’ ति पञ्चत्तब्भेव आणं
उप्पज्जति, ‘अयं समाधिं अरियो निरयमित्तो’ ति पञ्चत्तब्भेव आणं
15 उप्पज्जति, ‘अयं समाधिं अकापुरिससेवितो’ ति पञ्चत्तब्भेव आणं
उप्पज्जति, ‘अयं समाधिं सन्तो पणीतो पटिप्पस्सद्वल्लो’ एकोदि
भावाधिगतो, न सङ्खारनिग्गह्वारिसगतो’ ति पञ्चत्तब्भेव आणं
उप्पज्जति ‘सतो’ खो पमाह् इमं समापज्जामि सतो बुद्धहामी’
ति पञ्चत्तब्भेव आणं उप्पज्जति ।

20 २ “समाधिं भिक्खवे भावेय अप्पमाणं निपका पत्तिस्सता ।
समाधिं भिक्खवे, भावयत अप्पमाणं निपकानं पत्तिस्सतानं इमानि
पञ्च आणानि पञ्चत्तब्भेव उप्पज्जन्ती” ति ।

८. पञ्चङ्गिकसुत्तं

१ “अरियस्स, भिक्खवे, पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स भावनं
वेसेस्सामि । तं मुणाय सायुकं मनसि करोय भासिस्सामी” ति ।

१ पटिप्पस्सद्वल्लो - एवा रो । २ अ समंसारनिग्गह्वारिसगतो - एवा ;
अ समंसारनिग्गह्वारिसगतो - नी ; अ समंसारनिग्गह्वारिसगतो - रो । १-१ खो खो
पमाह् इमं समाधिं पणीत - ती एवा ;

“एव, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पञ्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

२ “कतमा च, भिक्खवे, अरियस्स पञ्चङ्गिकस्स सम्मा-
समाधिस्स भावना ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि .. पे० ..
पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो इममेव काय विवेकजेन पीति- 5
सुखेन अभिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्परति; नास्स किञ्चि
सब्बावतो कायस्स विवेकजेन पीतिसुखेन अप्फुट होति । सेय्यथापि,
भिक्खवे, दक्खो न्हापको^१ वा न्हापकन्तेवासी वा कसथाले न्हानीय-
चुण्णानि^२ आकिरित्वा उदकेन परिप्फोसकं परिप्फोसक सन्नेय्य । साय^३
न्हानीयपिण्ड^४ स्नेहानुगता^५ स्नेहपरेता^६ सन्तरवाहिरा^७ फुटा स्नेहेन, न 10
च पग्घरिनी^८ । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु इममेव कायं विवेकजेन
पीतिसुखेन अभिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्परति, नास्स
किञ्चि सब्बावतो कायस्स विवेकजेन पीतिसुखेन अप्फुट होति ।
अरियस्स, भिक्खवे, पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स अय पठमा भावना ।

३ “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु वितक्कविचारान वूपसमा 15
... पे० . दुतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो इममेव काय समाधि-
जेन पीतिसुखेन अभिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्परति, नास्स
किञ्चि सब्बावतो कायस्स समाधिजेन पीतिसुखेन अप्फुट होति ।
सेय्यथापि, भिक्खवे, उदकरहदो गम्भीरो उब्भित्तोदको^९ । तस्स नेवस्स
पुरत्थिमाय दिसाय उदकस्स आयमुख, न पच्छिमाय दिसाय उदकस्स 20
आयमुख, न उत्तराय दिसाय उदकस्स आयमुख, न दक्खिणाय दिसाय
उदकस्स आयमुख, देवो च कालेन काल सम्मा धार नानुप्पवेच्छेय्य ।
अथ खो तम्हा व उदकरहदा सीता वारिधारा उब्भिज्जित्वा तमेव उदक-
रहद सीतेन वारिना अभिसन्देय्य परिसन्देय्य परिपूरेय्य परिप्परेय्य,
नास्स किञ्चि सब्बावतो उदकरहदस्स सीतेन वारिना अप्फुटं अस्स । 25
एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु इममेव काय समाधिजेन पीतिसुखेन अभि-
सन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्परति, नास्स किञ्चि सब्बावतो

१ नहापको - सी०, रो० । २ न्हानियचुण्णानि - सी०, रो०, न्हानियचुण्णानि -
स्या० । ३-३ सास्स न्हानीयपिण्डी - सी०, सास्स न्हानियपिण्डी - रो० । ४-४ सिने-
हानुगता सिनेहपरेता - स्या० । ५ समन्तरवाहिरा - स्या० । ६ पग्घरति - स्या०, रो० ।
७ उब्भित्तोदको - स्या० ।

कायस्स समाधिजेन पीतिसुखेन अप्फुट होति । अरियस्स, भिक्खवे पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स अय दुतिया भावना ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु पीतिया च विरागा .. प०... सतिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो इममेव काय निप्पीतिकेन सुखेन अमिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्फरति, नास्स किञ्चि सञ्जावतो कायस्स निप्पीतिकेन सुखेन अप्फुट होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, उप्पलिनिय वा पडुमिनिय वा पुण्डरीकिनिय वा अप्पेकच्चानि उप्पलानि वा पडुमानि वा पुण्डरीकानि वा उदके जातानि उदके सवङ्गानि उदकानुत्तानि अन्तो निमुग्गपोसीनि । तानि याव चग्गा याव च मूला सीतेन वारिना अमिसन्नानि परिसन्नानि परिपूरानि परिप्फुटानि, नास्स किञ्चि सञ्जावत उप्पलान वा पडुमान वा पुण्डरीकान वा सीतेन वारिना अप्फुट अस्स । एवमेव स्रो, भिक्खवे भिक्खु इममेव काय निप्पीतिकेन सुखेन अमिसन्देति परिसन्देति परिपूरेति परिप्फरति नास्स किञ्चि सञ्जावतो कायस्स निप्पीतिकेन सुखेन अप्फुट होति । अरियस्स, भिक्खवे, पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स अय त्तिया भावना ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे भिक्खु सुखस्स च पहाना .. पे०... चतुस्य ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो इममेव काय परिसुद्धेन चेतसा परियोदातेन फरिस्वा निसिन्नो होति नास्स किञ्चि सञ्जावतो कायस्स परिसुद्धेन चेतसा परियोदातेन अप्फुट होति । सेय्यथापि, भिक्खवे, पुरिसो ओदातेन वत्थेन ससीस पारपित्वा निसिन्नो अस्स नास्स किञ्चि सञ्जावतो कायस्स ओदातेन वत्थेन अप्फुट अस्स । एवमेव स्रो भिक्खवे भिक्खु इममेव काय परिसुद्धेन चेतसा परियोदातेन फरिस्वा निसिन्नो होति नास्स किञ्चि सञ्जावतो कायस्स परिसुद्धेन चेतसा परियोदातेन अप्फुट होति । अरियस्स, भिक्खवे पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स अय चतुत्था भावना ।

६ “पुन च पर, भिक्खवे भिक्खुनो पञ्चवेक्खणानिमित्त सुगहितं होति सुमनसिकत्त सूपधारित सुप्पटिविद्ध पञ्जाय । सेय्यथापि भिक्खवे अञ्जो’ व अञ्जो’ पञ्चवेक्खेय्य, ठितो वा निसिन्न पञ्चवेक्खेय्य निसिन्नो वा निपन्न पञ्चवेक्खेय्य । एवमेव स्रो, भिक्खवे,

भिक्षुनो पञ्चवेक्खणानिमित्तं सुग्गहितं^१ होति सुमनसिकत्तं सूपधारितं सुप्पटिविद्धं पञ्जाय । अरियस्स, भिक्खवे, पञ्चङ्गिकस्स सम्मासमाधिस्स अयं पञ्चमा^२ भावना । एव भाविते खो, भिक्खवे, भिक्खु^३ अरिये पञ्चङ्गिके सम्मासमाधिम्मिह एव बहुलीकते यस्स यस्स अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकरि- 5
याय, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वत्तं पापुणाति सति सति आयतने ।

७ “सेय्यथापि, भिक्खवे, उदकमणिको आधारे ठपितो पूरो उदकस्स समतित्तिको काकपेय्यो । तमेन बलवा पुरिसो यतो यतो आवज्जेय्य^४, आगच्छेय्य उदक” ति ?

“एव, भन्ते” ।

“एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु एवं भाविते अरिये पञ्चङ्गिके सम्मासमाधिम्मिह एव बहुलीकते यस्स यस्स अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकरियाय, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वत्तं पापुणाति सति सति आयतने ।

८. “सेय्यथापि, भिक्खवे, समे भूमिभागे पोक्खरणी चतुरसा^५ आलिबद्धा पूरा उदकस्स समतित्तिका काकपेय्या । तमेन बलवा पुरिसो यतो यतो आलि मुञ्चेय्य, आगच्छेय्य उदक” ति ?

“एव, भन्ते” ।

“एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु एव भाविते अरिये पञ्चङ्गिके सम्मासमाधिम्मिह एवं बहुलीकते यस्स यस्स अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स .. पे० . सति सति आयतने ।

९ “सेय्यथापि, भिक्खवे, सुभूमिय चातुम्महापथे^६ आजञ्जरथो युत्तो अस्स ठितो ओधस्तपतोदो^७ । तमेनं दक्खो योग्गाचरियो अस्स-दम्मसारथि अभिरुहत्वा वामेन हत्थेन रस्मियो गहेत्वा दक्खिणेन हत्थेन पतोद गहेत्वा येनिच्छक यदिच्छक सारेय्य पि पच्चासारेय्य पि । 25
एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खु एव भाविते अरिये पञ्चङ्गिके सम्मासमाधिम्मिह एव बहुलीकते यस्स यस्स अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकरियाय, तत्र तत्रेव सक्खि-भव्वत्तं पापुणाति सति सति आयतने ।

१ सुग्गत - स्या० । २ पञ्चमी - सी० । ३ सी० पोत्यके नत्थि । ४ आवहेय्य - स्या० । ५ चतुरस्ता - स्या०, रो० । ६ चतुमहापथे - म० । ७ ओसत्तपतोदो - स्या० ।

१० "सो सचे आकङ्क्षति - 'अनेकविहित इद्विष पञ्चनु भवेम्य - एको पि हृत्वा बहुधा अस्स पे० याव ब्रह्मलोका पि कायेन वस वसेम्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने ।

११ "सो सचे आकङ्क्षति - 'दिब्बाय सोत्थातुया विमुद्धाय अतिक्कन्तमानुसिकाय उभो सद्दे सुणेम्य - दिब्बे च मानुसे च य बूर सन्तिके चा' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने ।

१२ "सो सचे आकङ्क्षति - 'परसत्तान परपुग्गलान चेतसा चेतो परिच्छ पजानेम्य - सराग वा चित्त सराग चित्त ति पजानेम्य, वीतराग वा चित्त वीतराग चित्त ति पजानेम्य, सदोस वा चित्त वीतदोस वा चित्त .. समोह वा चित्त वीतमोह वा चित्त .. सङ्घित्त वा चित्त विक्खित्त वा चित्त .. महग्गत वा चित्त अमहग्गत वा चित्त सत्तर वा चित्त अनुत्तर वा चित्त समाहित वा चित्त असमाहित वा चित्त विमुत्त वा चित्त अधिमुत्त वा चित्त अविमुत्त चित्त ति पजानेम्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने ।

१३ "सो सचे आकङ्क्षति - 'अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरेम्य, सेम्यधीव - एक पि जाति, द्वे पि जातियो पे०.. इति साकार सत्तद्देस अनेकविहित पुब्बेनिवास अनुस्सरेम्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने ।

१४ "सो सचे आकङ्क्षति - 'दिब्बेन चक्खुना विमुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन .. पे० .. यथाकम्मूपगे सत्ते पजानेम्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने ।

१५ "सो सचे आकङ्क्षति - 'धासवान सया अनासव चेतो- विमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मो सय अमिञ्जा सञ्चिकत्था उप सम्पज्ज विहरेम्य' ति तत्र तत्रेव सक्खिभब्बत पापुणाति सति सति आयतने" ति ।

१ चक्खुमसुत्तं

१ "पच्छिमे भिक्खवे चक्खुमे आमिससा । कत्तमे पञ्च ? अद्यानक्खमो होति पषानक्खमो होति अप्पाबाधो होति असित्तं

पीतं खायितं सायितं सम्मा परिणामं गच्छति, चङ्कमाधिगतो समाधि
विरट्टितिको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चङ्कमे आनिससा” ति ।

१०. नागितसुतं

१ एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिक
चरमानो महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि येन इच्छानङ्गलं नाम कोसलान
ब्राह्मणगामो तदवसरि । तत्र सुदं भगवा इच्छानङ्गले विहरति इच्छा- 5
नङ्गलवनसण्डे । अस्सोसु खो इच्छानङ्गलका^१ ब्राह्मणगहपतिका —
“समणो खलु भो गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो इच्छानङ्गलं
अनुप्पत्तो, इच्छानङ्गले विहरति इच्छानङ्गलवनसण्डे । त खो पन
भवन्त गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसद्दा अब्भुग्गतो — इति पि सो भगवा
अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो 10
पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा ति । सो इम लोक
सदेवकं समारक सब्रह्मकं सस्समणब्राह्मणिं पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिञ्जा
सच्छिकत्वा पवेदेति । सो घम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं
परियोसानकल्याण सात्थं सब्यञ्जन, केवलपरिपुण्णं परिसुद्ध ब्रह्मचरियं
पकासेति । साधु खो पन तथारूपान अरहतं दस्सन होती” ति । अथ 15
खो इच्छानङ्गलका ब्राह्मणगहपतिका तस्सा रत्तिया अच्चयेन पहूतं
खादनीय भोजनीय आदाय येन इच्छानङ्गलवनसण्डो तेनुपसङ्कमिसु;
उपसङ्कमित्वा बहिद्वारकोट्टुके अट्ठंसु उच्चासद्महासद्दा^३ ।

२ तेन खो पन समयेन आयस्सा नागितो भगवतो उपट्ठाको
होति । अथ खो भगवा आयस्मन्तं नागित आमन्तेसि — “के पन खो^३, 20
नागित, उच्चासद्महासद्दा, केवट्ठा मञ्जे मच्छविलोपे^४” ति ?

“एते, भन्ते, इच्छानङ्गलका ब्राह्मणगहपतिका पहूत खादनीय
भोजनीय आदाय बहिद्वारकोट्टुके ठिता भगवन्तञ्जेव^५ उद्दिस्स भिक्खु-
सङ्घ चा” ति ।

“माह, नागित, यसेन समागम, मा च मया यसो । यो खो, 25

१ ० नगलिका - सी० । २ उच्चासद्दा महामद्दा - स्या०, रो० । ३ ते -
स्या०, रो० । ४ मच्छे विलोपेन्ती - स्या०, रो० । ५ भगवन्तञ्जेव - स्या० ।

तस्सुद्धानं

द्वे अगारवुपक्किलेसा, दुस्सीलानुग्गहितेन^१ च ।
विमुत्तिसमाधिपञ्चङ्गिका^२, चङ्कम^३ नागितेन चा ति ॥

— ० —

४. सुमनवग्गो

१. सुमनसुत्तं

१. एकं समयं ... पे० अनाथपिण्डकस्स आरामे । अथ
खो सुमना राजकुमारी पञ्चहि रथसतेहि पञ्चहि राजकुमारिसतेहि
परिवृता येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा 5
एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्ना खो सुमना राजकुमारी भगवन्त
एतदवोच —

२ “इधस्सु, भन्ते, भगवतो द्वे सावका समसद्धा समसीला
समपञ्जा — एको दायको, एको अदायको । ते कायस्स भेदा पर मरणा
सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जेय्यु । देवभूतानं पन नेस^४, भन्ते, सिया 10
विसेसो, सिया नानाकरण” ति ?

“सिया, सुमने,” ति भगवा अवोच — “यो सो, सुमने, दायको
सो अमु अदायक देवभूतो समानो पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति —
दिब्बेन आयुना, दिब्बेन वण्णेन, दिब्बेन सुखेन, दिब्बेन यसेन, दिब्बेन
आधिपतेय्येन । यो सो, सुमने, दायको सो अमु अदायक देवभूतो 15
समानो इमेहि पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति” ।

३. “सचे पन ते, भन्ते, ततो चुता इत्थत्तं आगच्छन्ति, मनुस्स-
भूतान पन नेस, भन्ते, सिया विसेसो, सिया नानाकरण” ति ?

“सिया, सुमने,” ति भगवा अवोच — “यो सो, सुमने, दायको
सो अमु अदायकं मनुस्सभूतो समानो पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति — 20
मानुसकेन आयुना, मानुसकेन वण्णेन, मानुसकेन सुखेन, मानुसकेन
यसेन, मानुसकेन आधिपतेय्येन । यो सो, सुमने, दायको सो अमु अदायक
मनुस्सभूतो समानो इमेहि पञ्चहि ठानेहि अधिगण्हाति” ।

१ दुस्सीलानुग्गहेन — स्या०, रो० । २ विमुत्तिसमाधिपञ्चङ्गिका — स्या०, रो० ।

३ चङ्कमो — स्या०, रो० । ४ तेस — सी० ।

४ “सचे पन ते, भन्ते, उभो अगारस्मा अनगारिय पब्बजति पब्बजितान पन नेस, भन्ते, सिया विसेसो, सिया नानाकरण” ति ?

“सिया, सुमने,” ति भगवा अबोध - “यो सो, सुमने, दायको सो अमु अदायक पब्बजितो समानो पञ्चहि ठानेहि अधिगम्हाति - याचितो व बहुल चीवर परिभुञ्जति अप्य अयाचितो, याचितो व बहुष पिण्डपात परिभुञ्जति अप्य अयाचितो, याचितो व बहुल सेनासत परिभुञ्जति अप्य अयाचितो, याचितो व बहुसं गिलानप्यञ्चयमेसञ्ज-परिक्खार परिभुञ्जति अप्य अयाचितो । येहि खो पन सव्वह्वारीहि सिद्धि विहरति त्पस्स मनापेनेव बहुल कायकम्मेन समुदाहरन्ति अप्य अमनापेन, मनापेनेव बहुल वधीकम्मेन समुदाहरन्ति अप्य अमनापेन, मनापेनेव बहुल मनोकम्मेन समुदाहरन्ति अप्य अमनापेन, मनापेनेव बहुल उपहार उपहरन्ति अप्य अमनाप । यो सो, सुमने, दायको सो अमु अदायक पब्बजितो समानो इमेहि पञ्चहि ठानेहि अधि गम्हाती” ति ।

५ “सचे पन ते, भन्ते, उभो अरहत्त पापुणन्ति, अरहत्तप्पत्तानं पन नेस, भन्ते, सिया विसेसो सिया नानाकरण” ति ?

“एत्थ खो पनेसाह सुमने, न किञ्चि नानाकरणं वदामि, यदिद विमुत्तिया विमुत्ति” ति ।

६ “अच्छरिय, भन्ते, अग्गुत्त, भन्ते ! यावञ्चिद, भन्ते, असमेव दानानि दातु अस पुञ्जानि कातु यम हि नाम देवभूतस्सा^१ पि उपकारानि पुञ्जानि, मनुस्सभूतस्सा पि उपकारानि^२ पुञ्जानि, पब्बजितस्सा पि उपकारानि पुञ्जानी” ति ।

“एवमेतं सुमने ! असं हि, सुमने, दानानि दातुं असं पुञ्जानि कातु ! देवभूतस्सा पि उपकारानि पुञ्जानि, मनुस्सभूतस्सा पि उप कारानि पुञ्जानि पब्बजितस्सा पि उपकारानि पुञ्जानी” ति ।

७ इदमबोध भगवा । इद वत्थानं^३ सुगतो अयापर एत्तदबोध सत्या -

“यथा पि चन्दो विमलो, गच्छं धावासघातुया ।

सम्ये तारागणे लोके, धामाय अतिरोचति ॥

१ विमुत्त - स्सा । २ देवभूतस्सा - स्सा यी । ३ यथासंज्ञ - स्सा ।
४ यथा - ती रो ।

“तथेव सीलसम्पन्नो, सद्धो पुरिसपुग्गलो ।
 सब्बे मच्छरिनो लोके, चागेन अतिरोचति ॥
 “यथा पि मेघो थनय, विज्जुमाली सतक्ककु ।
 थल निन्नं च पूरेति, अभिवस्सं वसुन्धरं ॥
 “एवं दस्सनसम्पन्नो, सम्मासम्बुद्धसावको ।
 मच्छरिं अधिगण्हाति, पञ्चठानेहि^१ पण्डितो ॥
 “आयुना यससा चैव, वण्णेन च सुखेन च ।
 स वे भोगपरिव्यूहो^२, पेच्च सग्गे पमोदती” ति ॥

२. चुन्दीसुत्तं

१ एकं समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दक-
 निवापे । अथ खो चुन्दी राजकुमारी पञ्चहि रथसतेहि पञ्चहि च
 कुमारिसतेहि परिवुता येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त
 अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्ना खो चुन्दी राजकुमारी
 भगवन्तं एतदवोच -

२ “अम्हाक, भन्ते, भाता चुन्दो नाम राजकुमारो, सो
 एवमाह - ‘यदेव सो होति इत्थी^३ वा पुरिसो वा बुद्ध सरणं गतो, धम्म
 सरण गतो, सङ्घ सरण गतो, पाणातिपाता पटिविरतो, अदिन्नादाना
 पटिविरतो, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो, मुसावादा पटिविरतो,
 सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो, सो कायस्स भेदा पर मरणा
 सुगर्तियेव उपपज्जति, नो दुग्गर्ति’ ति । साह, भन्ते, भगवन्त पुच्छामि
 - ‘कथरूपे खो, भन्ते, सत्थरि पसन्नो कायस्स भेदा पर मरणा सुगर्ति-
 येव उपपज्जति, नो दुग्गर्ति ? कथरूपे धम्मे पसन्नो कायस्स भेदा
 पर मरणा सुगर्तियेव उपपज्जति, नो दुग्गर्ति ? कथरूपे सङ्घे पसन्नो
 कायस्स भेदा पर मरणा सुगर्तियेव उपपज्जति, नो दुग्गर्ति ? कथ-
 रूपेसु सीलेसु परिपूरकारी कायस्स भेदा पर मरणा सुगर्तियेव
 उपपज्जति, नो दुग्गर्ति’” ति ?

३ “यावता, चुन्दि, सत्ता अपदा^४ वा द्विपादा वा चतुप्पदा वा
 बहुप्पदा वा^५ रूपिनो वा अरूपिनो वा सञ्जिनो वा असञ्जिनो वा

१ पञ्चठानेहि - स्या० । २ भोगपरिव्यूहो - सी०, रो०, भोगपरिव्यूहो -
 स्या० । ३ अत्थी - स्या० । ४-४ अपादा वा द्विपादा वा चतुप्पादा वा - सी० ।

नेवसञ्चिञ्चानासञ्चिञ्चानो वा, तथागतो तेसं भ्रगमकक्षायति अरहं सम्मा
सम्बुद्धो । ये स्या, चुन्दि, बुद्धे पसप्ता, भ्रगो ते पसप्ता । भ्रगो स्यो पन
पसप्तान भ्रगो विपाको होति ।

४ “यावता, चुन्दि, धम्मा सङ्गता वा असङ्गता वा, विरागो
५ तेसं भ्रगमकक्षायति, यविद - मदनिम्मदनो पिपासविनयो अमय-
समुग्धातो वट्ठुपञ्छेदो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निव्वान । ष
स्यो, चुन्दि, विरागे धम्मो पसप्ता, भ्रगो ते पसप्ता । भ्रगो स्यो पन
पसप्तान भ्रगो विपाको होति ।

५ “यावता, चुन्दि, सङ्घा वा गणा वा, तथागतसावकसङ्घो
१० तेसं भ्रगमकक्षायति, यविद - चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गसा,
एस भगवतो सावकसङ्घो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिण्येयो अञ्जमि-
करणीयो अनुत्तर पुञ्जक्खेत लोकास्स । ये स्या, चुन्दि, सङ्घे पसप्ता,
भ्रगो ते पसप्ता । भ्रगो स्यो पन पसप्तान भ्रगो विपाको होति ।

६ “यावता, चुन्दि, सीलानि, अरियकन्तानि सीलानि तेसं
१५ भ्रगमकक्षायति, यविद - अक्षण्ठानि अञ्चिहानि असवलानि अकम्मा
सानि भुजिस्सानि विट्ठुप्पसत्थानि अपरामद्धानि समाधिसंवत्तनिकानि ।
ये स्यो, चुन्दि, अरियकन्तेसु सीलेसु परिपूरकारितो भ्रगो ते परिपूर-
कारितो । भ्रगो स्यो पन परिपूरकारीन भ्रगो विपाको होती ति ।

२० “भ्रगतो वे पसप्तान, भ्रग्मा धम्म विजामत ।
भ्रगो बुद्धे पसप्तान, दक्खिण्ये अनुत्तरे ॥

“भ्रगो धम्मो पसप्तान विरागूपसमे सुखे ।
भ्रगो सङ्घे पसप्तान, पुञ्जक्खेत अनुत्तरे ॥

“भ्रग्गस्मि वाम ददत्त, भ्रग्ग पुञ्जो पवङ्गति ।
भ्रग्ग आयु ष वण्णो ष यसो किति सुख वल ॥

२५ “भ्रग्गस्स वाता मेधावी भ्रग्गधम्मसमाहितो ।
देवमूतो मनुस्सो वा भ्रग्गप्पसो पमोदती ति ॥

३. उगहसुत्तं

१ एकं समय भगवा भद्विये विहरति जातिया वने । अथ खो उगहो मेण्डकनत्ता येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो उगहो मेण्डकनत्ता भगवन्त एतदवोच -

२. “अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय अत्तचतुत्थो भत्त” ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो उगहो मेण्डकनत्ता भगवतो अधिवासन विदित्वा उट्टायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि ।

३. अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन उगहस्स मेण्डकनत्तुनो निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो उगहो मेण्डकनत्ता भगवन्त पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेसि सम्पवारोसि । अथ खो उगहो मेण्डकनत्ता भगवन्त भुत्तावि ओनीत-पत्तपाणि एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो उगहो मेण्डकनत्ता भगवन्त एतदवोच - “इमा मे, भन्ते, कुमारियो पतिकुलानि गमिस्सन्ति । ओवदतु तास, भन्ते, भगवा, अनुसासतु तास, भन्ते, भगवा, य तास अस्स दीघरत्त हिताय सुखाया” ति ।

४ अथ खो भगवा ता कुमारियो एतदवोच - “तस्मातिह, कुमारियो, एवं सिक्खितव्व - ‘यस्स’ वो’ मातापितरो भत्तुनो दस्सन्ति अत्थकामा हितेसिनो अनुकम्पका अनुकम्प उपादाय, तस्स भविस्साम पुब्बुट्ठाधिनिनियो पच्छानिपातिनियो किङ्कारपटिस्साविनियो मनापचारि-नियो पियवादिनियो’ ति । एवं हि वो, कुमारियो, सिक्खितव्व ।

५ “तस्मातिह, कुमारियो, एवं सिक्खितव्व - ‘ये ते भत्तु गरुनो भविस्सन्ति माता ति वा पिता ति वा समणब्राह्मणा ति वा, ते सक्करिस्साम गरु^३ करिस्साम मानेस्साम पूजेस्साम अब्भागते च आसनोदकेन पटिपूजेस्सामा^३” ति । एवं हि वो, कुमारियो, सिक्खितव्व ।

६ “तस्मातिह, कुमारियो, एव सिक्खितव्वं - ‘ये ते भत्तु अब्भन्तरा कम्मन्ता उण्णा ति वा कप्पासा ति वा, तत्थ दक्खा भविस्साम

अनलसा, तत्रुपायाय वीमसाय समन्नागता, अल कातु अल संविषारु
ति । एव हि वो, कुमारियो, सिक्खितव्व ।

७ “तस्मातिह, कुमारियो, एव सिक्खितव्व - ‘यो सो भु
अम्मन्तरो अन्तोजनो दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा ति वा तेस
५ क्त च क्ततो जानिस्साम अकत्त च अकत्ततो जानिस्साम, गित्तानकत्त
च वलावल जानिस्साम, खादनीय भोजनीय चस्स’ पञ्चसत्त
सविमज्जिस्सामा” ति । एव हि वो, कुमारियो, सिक्खितव्व ।

८ “तस्मातिह, कुमारियो, एव सिक्खितव्व - ‘य भत्ता
आहरिस्सति धन वा घञ्ज वा रजत वा जातरूप वा, त आरक्सेन’
१० गुत्तिया सम्पादेस्साम तत्थ च भविस्साम अघुत्ती अघेनी असोष्ठी
अविनासिकायो” ति । एव हि वो, कुमारियो, सिक्खितव्व । इमेहि खो,
कुमारियो पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो कायस्स भेदा पर
मरणा मनापकायिकान देवान सहव्यत उपपज्जती ति ।

“यो न भरति सब्बदा, निच्च आतापि उस्सुको ।
सब्बकामहर पोस, मत्तार नात्तिमञ्जति ॥

“न चापि सोत्थि मत्तार, इस्साचारेन’ रोसये ।
मत्तु च गरुतो सब्बे, पटिपूजेत्ति पण्डिता ॥

“उट्ठाहिका’ अनलसा, सङ्गहिस्सपरिज्जना ।
मत्तु मनापं’ चरति सम्मत अनुरक्खति ॥

“या एव वत्तती नारी मत्तुद्धन्ववसानुगा ।
मनापा नाम ते देवा, यत्थ सा उपपज्जती” ति ॥

४ सीहसेनापत्तिमुत्त

१ एक समयं भगवा वेसात्तिय विहरति महावने कूटागार
सासाय । अय खां सीहो सेनापत्ति येन भगवा उनुपसङ्गमि उप
सङ्गमित्वा भगवन्त अभिषादेत्वा एवमन्त निसीदि । एवमन्त निसिप्रो
२५ एो सीहो सेनापत्ति भगवन्त एत्तदवोच - “सक्का नु खो, भन्त भगवा
सन्दिट्ठिक् दानफत्त पञ्जापेतु’ ति ?

१ च - टी । २ पञ्चवत्तिय - स्वा । ३ विमज्जिस्सामा
- ती स्वा टी । ४ आरक्खेण - ती । ५ अविनासिका - स्वा । ६ इस्साचारेण -
ती । ७ उट्ठाहिका - स्वा । ८ - - अगुमवता - ती । ९ स्वा
टी । १० उट्ठेणु मत्ति ।

२. “सक्का, सीहा,” ति भगवा अबोच — “दायको, सीह, दानपति बहुनो जनस्स पियो होति मनापो । य पि, सीह, दायको दानपति बहुनो जनस्स पियो होति मनापो, इद पि सन्दिट्टिक दानफलं ।

३ “पुन च पर, सीह, दायक दानपति सन्तो सप्पुरिसा भजन्ति । यं पि, सीह, दायक दानपति सन्तो सप्पुरिसा भजन्ति, इद पि सन्दिट्टिक दानफल ।

४ “पुन च पर, सीह, दायकस्स दानपतिनो कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति । य पि, सीह, दायकस्स दानपतिनो कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति, इद पि सन्दिट्टिक दानफलं ।

५ “पुन च पर, सीह, दायको दानपति य यदेव परिस उपसङ्कमति — यदि खत्तियपरिस यदि ब्राह्मणपरिसं यदि गहपतिपरिस यदि समणपरिस — विसारदो^१ उपसङ्कमति अमडकुभूतो । य पि, सीह, दायको दानपति य यदेव परिस उपसङ्कमति — यदि खत्तियपरिस यदि ब्राह्मणपरिस यदि गहपतिपरिसं यदि समणपरिस — विसारदो उपसङ्कमति अमडकुभूतो, इद पि सन्दिट्टिक दानफल ।

६ “पुन च पर, सीह, दायको दानपति कायस्स भेदा पर मरणा सुर्गति सग्ग लोक उपपज्जति । य पि, सीह, दायको दानपति कायस्स भेदा पर मरणा सुर्गति सग्ग लोक उपपज्जति, इद पि सम्परायिक दानफल” ति ।

७. एव वुत्ते सीहो सेनापति भगवन्त एतदवोच — “यानिमानि”, भन्ते, भगवता चत्तारि सन्दिट्टिकानि दानफलानि अक्खातानि, नाह एत्थ भगवतो सद्दाय गच्छामि, अह पेत्तानि जानामि । अहं, भन्ते, दायको दानपति बहुनो जनस्स पियो मनापो । अह, भन्ते, दायको दानपति, मं सन्तो सप्पुरिसा भजन्ति । अह, भन्ते, दायको दानपति, मय्हं कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुगतो — ‘सीहो सेनापति दायको कारको सङ्घुपट्ठाको’ ति । अह, भन्ते, दायको दानपति य यदेव परिस उपसङ्कमामि — यदि खत्तियपरिस यदि ब्राह्मणपरिस यदि गहपतिपरिस यदि समणपरिस — विसारदो उपसङ्कमामि अमडकुभूतो । यानिमानि, भन्ते, भगवता चत्तारि सन्दिट्टिकानि दानफलानि अक्खातानि, नाहं

एत्य भगवतो सद्वाय गच्छामि, अह पेतानि जानामि । य च खो म,
मन्ते, भगवा एवमाह — 'दायको, सीह, दानपति कामस्स भेदा पर मरणा
सुगतिं सग्ग लोक उपपज्जती' ति, एताह न जानामि, एत्य च पनाह
भगवतो सद्वाय गच्छामी' ति ।

५ "एवमेत, सीह एवमेत, सीह । दायको' दानपति कामस्स
भेदा पर मरणा सुगतिं सग्ग लोक उपपज्जती ति ।

"दद पियो होति भजन्ति न धहू ,
किंति च पप्पोत्ति यसो' च वहुति ।
अमच्छुभूतो परिस विगाहति ,
विसारदो होति नरो अमच्छरी ॥

१० "तस्मा हि दानानि ददन्ति पण्डिता ,
विनेम्य मच्छेरमस सुखेसिनो ।
ते दीघरत्त तिविधे पठिट्ठिता ,
दवान सहम्यगता' रमन्ति ते' ॥

१५ "क्त्वावकासा क्तकुसला इतो' चुठा ,
सयपमा अणुविचरन्ति नन्दन' ।
ते तत्थ नन्दन्ति रमन्ति मोदरे ,
समप्पिसा कामगुणेहि पञ्चहि ॥

२० "क्त्वान वाक्य असितस्स तादिनो ,
रमन्ति' सग्गे' सुगतस्स सावका' ति ॥

५ आनानिससमुत्त

१ "पञ्चमे भिक्खवे दाने आनिससा । क्तमे पञ्च ?
बहुना जनम्म पिया होति मनापो सन्ता सप्पुरिसा भजन्ति कत्त्यापो
चित्तिमहो अज्जुग्गच्छति गिहिअम्मा अनपगतो होति, कामस्स
भेदा पर मरणा सुगतिं सग्ग साक उपपज्जति । इमे सो, भिक्खवे, पञ्च
२५ दाने आनिससा ति ।

१ दायको सीह — त्या रो । २-२ यमसा — त्या । ३-३ अहपेतां जानामि
रमन्ति — ती । ४ तनी — ती । ५ क्तमे — त्या । ६-६ रमन्ति तत्थे — त्या ।
७ अतो — ती रो ।

“ददमानो पियो होति, सत धम्मं अनुक्कमं ।
सन्तो^१ न सदा भजन्ति^१, सञ्जाता ब्रह्मचारयो ॥
“ते तस्स धम्मं देसेन्ति, सब्बदुक्खापनूदन ।
य सो धम्मं इधञ्जाय, परिनिव्वाति अनासवो” ति ॥

६. कालदानसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, कालदानानि । कतमानि पञ्च ? 5

आगन्तुकस्स दानं देति, गमिकस्स दानं देति, गिलानस्स दानं देति,
दुब्भिक्खवे दानं देति, यानि तानि नवसस्सानि नवफलानि तानि पठमं
सीलवन्तेसु पतिट्ठापेति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च कालदानानी ति ।

“काले ददन्ति सप्पञ्जा, वदञ्जू वीतमच्छरा ।
कालेन दिन्नं अरियेसु, उजुभूतेसु तादिसु ॥ 10

“विप्पसन्नमना तस्स, विपुला होति दक्खिणा ।
ये तत्थ अनुमोदन्ति, वेय्यावच्च करोन्ति वा ।
न तेन^१ दक्खिणा ऊना, ते पि पुञ्जस्स भागिनो ॥

“तस्मा ददे अप्पटिवानचित्तो, यत्थ दिन्नं महप्फल ।
पुञ्जानि परलोक्किस्मि, पतिट्ठा होन्ति पाणिन” ति ॥ 15

७. भोजनसुत्तं

१ “भोजन, भिक्खवे, ददमानो दायको पटिग्गाहकानं पञ्च
ठानानि देति । कतमानि पञ्च ? आयु देति, वण्ण देति, सुख देति,
बल देति, पटिभान^१ देति । आयु खो पन दत्वा आयुस्स भागी होति
दिब्बस्स वा मानुसस्स वा, वण्ण दत्वा वण्णस्स भागी होति दिब्बस्स
वा मानुसस्स वा, सुख दत्वा सुखस्स भागी होति दिब्बस्स वा मानुसस्स 20
वा, बल दत्वा बलस्स भागी होति दिब्बस्स वा मानुसस्स वा, पटिभान
दत्वा पटिभानस्स भागी होति दिब्बस्स वा मानुसस्स वा । भोजनं,
भिक्खवे, ददमानो दायको पटिग्गाहकान इमानि पञ्च ठानानि देती ति ।

“आयुदो बलदो धीरो, वण्णदो पटिभानदो ।

सुखस्स दाता मेधावी, सुखं सो अधिगच्छति ॥ 25

१-१ सन्तो भजन्ति सप्पुरिसा - सी० । २ वेय्या - वे० । ३ पाणिन - पा० ।

“प्रायु दत्त्वा वल वण्ण, सुखं च पटिभासकं ।
दीपायु यसवा होति, यत्थ यत्थूपपज्जती” ति ॥

८ सट्ठसुत्त

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, सट्ठे कुलपुत्ते भ्रानिससा । इत्थं
पञ्च ? ये ते, भिक्खवे, लोके सन्तो सप्पुरिसा ते सट्ठञ्जेव पठमं
५ अनुकम्पन्ता अनुकम्पन्ति, नो तथा अस्सट्ठ, सट्ठञ्जेव पठम उपसङ्क
मन्ता उपसङ्कमन्ति, नो तथा अस्सट्ठ, सट्ठञ्जेव पठम पटिगण्हन्ता
पटिगण्हन्ति, नो तथा अस्सट्ठ, सट्ठञ्जेव पठम धम्म देसेन्ता देसेन्ति,
नो तथा अस्सट्ठ सट्ठो कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं सम्म घो
उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च सट्ठे कुलपुत्ते भ्रानिससा ।

२ “सेय्ययापि, भिक्खवे, सुभूमिय चातुम्महापये महानिप्रोपो
समन्ता पक्खीन पटिसरणं होति एवमेव खो, भिक्खवे, सट्ठो कुलपुत्तो
वहुनो जनस्स पटिसरणं होति भिक्खून भिक्खुनीन उपासकान उपासि
कान ति ।

“साक्षापत्तफल्लूपेतो, खधिमा व' महादुभो ।
मूलवा फलसम्पन्नो, पतिट्ठा होति पक्खिनं ॥

“मनोरमे आयत्तने, सेवन्ति नं विहङ्गमा ।
घाय घायत्थिवा यन्ति, फलत्था फलभोजितो ॥

“तथेय मीनसम्पन्न, सट्ठ पुरिसपुग्गल ।
निवातभुत्ति अत्यदं, सोरत्तं सगिस मुदं ॥

“पीठगगा पीठदोमा, पीठमाहा घनासवा ।
पुञ्जव्वरसानि सावम्मि सेयन्ति तादिग नरं ॥

त तस्सा धम्मं दग्गन्ति मच्चदुक्खापत्तून् ।
य गा धम्मं दग्गजाय, परिनिप्पासि घनागयो ति ॥

९ पुत्तगुत्त

१ ‘पञ्चिमाणि मिताय टाणानि गम्पयन्ता माठापित्तो

२ पुग इच्छन्ति कृते जायमान । पगमाणि पञ्च ? भना वा नो

१ पञ्चिमाणि - की । पञ्चिमाणि - एवा । पञ्चिमाणि - ए । २-३ इच्छन्ति
कृते - एत । ४ वा - की । ५ पगमाणि - की । ६ पुग - एत ।

भरिस्सति, किच्चं वा नो करिस्सति, कुलवंसो चिरं ठस्सति, दायज्जं पटिपज्जिस्सति^१, अथ वा पन पेतान कालद्धतान दक्खिणं अनुप्पदस्सती ति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च ठानानि सम्पस्सन्ता मातापितरो पुत्त इच्छन्ति कुले जायमान ति ।

“पञ्च ठानानि सम्पस्सं, पुत्तं इच्छन्ति पण्डिता ।

भतो वा नो भरिस्सति, किच्चं वा नो करिस्सति ॥

“कुलवसो चिर तिट्ठे, दायज्जं पटिपज्जति ।

अथ वा पन पेतान, दक्खिणं अनुप्पदस्सति ॥

“ठानानेतानि सम्पस्स, पुत्तं इच्छन्ति पण्डिता ।

तस्मा सन्तो सप्पुरिसा, कतञ्जू कतवेदिनो ॥

“भरन्ति मातापितरो, पुब्बे कतमनुस्सर ।

करोन्ति नेस किच्चानि, यथा त पुब्बकारिन ॥

“ओवादकारी भतपोसी, कुलवसं अहापय ।

सद्धो सीलेन सम्पन्नो, पुत्तो होति पससियो” ति ॥

१०. महासालपुत्रसुतं

१. “हिमवन्त, भिक्खवे, पब्बतराज निस्साय महासाला पञ्चहि वड्डीहि वड्ढन्ति । कतमाहि पञ्चहि ? साखापत्तपलासेन वड्ढन्ति, तचेन वड्ढन्ति, पपटिकाय^२ वड्ढन्ति, फेग्गुना वड्ढन्ति, सारेण वड्ढन्ति । हिमवन्तं, भिक्खवे, पब्बतराज निस्साय महासाला इमाहि पञ्चहि वड्डीहि वड्ढन्ति । एवमेव खो, भिक्खवे, सद्ध कुलपुत्त^३ निस्साय अन्तो-जनो पञ्चहि वड्डीहि वड्ढति । कतमाहि पञ्चहि ? सद्धाय वड्ढति, सीलेण वड्ढति, सुतेण वड्ढति, चागेण वड्ढति, पञ्जाय वड्ढति । सद्ध, भिक्खवे, कुलपुत्त निस्साय अन्तोजनो इमाहि पञ्चहि वड्डीहि वड्ढती ति ।

“यथाहि पब्बतो सेलो, अरञ्जस्मिं ब्रहावने ।

तं रुक्खा उपनिस्साय, वड्ढन्ते ते वनप्पती ॥

“तथेव सीलसम्पन्न, सद्ध कुलपुत्तं इमं ।

उपनिस्साय वड्ढन्ति, पुत्तदारा च बन्धवा ॥

१ पटिपज्जति - स्या० । २ पपटिकाय - स्या० । ३ कुलपति - स्या० शी०

या ता होन्ति आपदा - अग्गतो वा उदकतो वा राजतो वा चोरतो वा
अप्यितो वा दायादतो - तथारूपानु आपदासु भोगेहि परियोघाय
वत्तति, सोत्थि अत्तानं करोति । अयं ततियो भोगान आदियो ।

४. "पुन च पर, गहपति, अरियसावको उट्टानविरियाधिगतेहि
भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि
पञ्चवलि^१ कत्ता^१ होति । जातिवलि, अतिथिवलि, पुव्वपेतवलि, राज-
वलि, देवतावलि^३ - अयं चतुत्थो भोगान आदियो ।

५. "पुन च पर, गहपति, अरियसावको उट्टानविरियाधिगतेहि
भोगेहि वाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि
ये ते समणब्राह्मणा मदप्पमादा पटिविरता खन्तिसोरच्चे निविट्ठा
एकमत्तानं दमेन्ति एकमत्तानं समेन्ति एकमत्तानं परिनिब्बापेन्ति, तथा-
रूपेसु समणब्राह्मणेसु उद्धग्गिक दक्खिण पतिट्ठापेति सोवग्गिक सुखविपाक
सग्गसंवत्तनिक । अयं पञ्चमो भोगान आदियो । इमे खो, गहपति,
पञ्च भोगानं आदिया ।

६ "तस्स चे, गहपति, अरियसावकस्स इमे पञ्च भोगान
आदिये आदियतो भोगा परिक्खय गच्छन्ति, तस्स एवं होति - 'ये वत्त
भोगान आदिया ते चाहं आदियामि भोगा च मे परिक्खय गच्छन्ती' ति ।
इतिस्स होति अविप्पटिसारो । तस्स चे, गहपति, अरियसावकस्स
इमे पञ्च भोगानं आदिये आदियतो भोगा अभिवड्ढन्ति, तस्स एवं
होति - 'ये वत्त भोगान आदिया ते चाह आदियामि भोगा च मे अभि-
वड्ढन्ती' ति । इतिस्स होति^३ उभयेनेव अविप्पटिसारो ति ।

"भुत्ता भोगा भता भच्चा, वितिण्णा आपदासु मे ।
उद्धग्गा दक्खिणा दिग्गा, अथो पञ्चवलीकत्ता ।
उपट्टिता सीलवन्तो, सञ्जता ब्रह्मचारयो^५ ॥

"यदत्थ भोगं इच्छेय्य, पण्डितो घरमावस ।
सो मे अत्थो अनुप्पत्तो, कत्त अननुतापियं ॥

"एत्त अनुस्सर मच्चो, अरियधम्मे ठितो नरो ।
इधेव न पससन्ति, पेच्च सग्गे^६ पमोदती" ति ॥

१-१ पञ्चवलिक्ता - स्या०, रो० । २ देववलि - रो० । ३ होति अविप्पटि-
सारो - सी०, स्या० । ४ - - - - -

२ सप्युरिससुत

१ "सप्युरिसो, भिक्षुवे, कुले जायमानो बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय हाति मातापितून' अत्थाय हिताय सुखाय होति, पुत्तदारस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति, दासकम्मकरपोरिसस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति मित्तामञ्चान अत्थाय हिताय सुखाय होति, समणब्राह्मणान अत्थाय हिताय सुखाय होति ।

२ "सैय्यथापि, भिक्षुवे, महामेघो सन्वसस्सानि सम्पायेत्तो बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति, एवमेव स्रो, भिक्षुवे, सप्युरिसो कुले जायमानो बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति, मातापितून अत्थाय हिताय सुखाय होति पुत्तदारस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति दासकम्मकरपोरिसस्स अत्थाय हिताय सुखाय होति, मित्तामञ्चान अत्थाय हिताय सुखाय होति, समणब्राह्मणान अत्थाय हिताय सुखाय होती ति ।

"हितो बहुन्न पटिपज्ज भोगे,
त देवता रक्खति धम्मगुत्त ।
बहुस्सुत्त सीलवतूपपन्न,
धम्म ठित न यिज्जहाति' किति ॥

"धम्मदु सीलसम्पन्न सञ्चयादि हिरीमन ।
नेक्ख जम्बोमदस्सेव को त निन्दितुमरुहति ।
देवा पि न पससन्ति, ब्रह्मणा पि पससितो' ति ॥

३ इट्टसुत्त

१ अथ सा अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्या एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न स्रो अनाथपिण्डिक गहपति भगवा एतदवोच -

२ "पच्छिमे गहपति धम्मा इट्टा वन्ता मनापा दुस्सभो सोक्खिम् । क्तमे पञ्च ? धाम् गहपति इट्टो वन्तो मनापा दुस्सभो सोक्खिम् यण्णो इट्टा वन्तो मनापा दुल्लभो सोक्खिम् भुत्त इट्ट वन्त मनापं दुस्सभो सोक्खिम् यतो इट्टो वन्तो मनापा दुस्सभो सोक्खिम्,

सग्गा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि । इमे खो, गहपति, पञ्च
धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि ।

३. “इमेसं खो, गहपति, पञ्चन्न धम्मानं इट्ठान कन्तानं मनापान
दुल्लभानं लोकस्मि न आयाचनहेतु वा पत्थनाहेतु^१ वा पटिलाभं वदामि ।
इमेसं खो^२, गहपति, पञ्चन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तान मनापान दुल्लभान 5
लोकस्मि आयाचनहेतु वा पत्थनाहेतु वा पटिलाभो अभविस्स, को
इध केन हायेथ ?

४ “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको आयुकामो आयु
आयाचितुं वा अभिनन्दितु वा आयुस्स वा पि हेतु । आयुकामेन, गहपति,
अरियसावकेन आयुसंवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितब्बा । आयुसंवत्त- 10
निका हिस्स पटिपदा पटिपन्ना आयुपटिलाभाय सवत्तति । सो लाभो
होति आयुस्स दिब्बस्स वा मानुसस्स वा ।

५. “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको वण्णकामो वण्ण
आयाचितुं वा अभिनन्दितु वा वण्णस्स वा पि हेतु । वण्णकामेन, गहपति,
अरियसावकेन वण्णसवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितब्बा । वण्णसवत्त- 15
निका हिस्स पटिपदा पटिपन्ना वण्णपटिलाभाय सवत्तति । सो लाभो
होति वण्णस्स दिब्बस्स वा मानुसस्स वा ।

६. “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको सुखकामो सुख
आयाचितु वा अभिनन्दितु वा सुखस्स वा पि हेतु । सुखकामेन, गहपति,
अरियसावकेन सुखसवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितब्बा । सुखसवत्तनिका 20
हिस्स पटिपदा पटिपन्ना सुखपटिलाभाय संवत्तति । सो लाभो होति
सुखस्स दिब्बस्स वा मानुसस्स वा ।

७ “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको यसकामो यस
आयाचितुं वा अभिनन्दितु वा यसस्स वा पि हेतु^३ । यसकामेन, गहपति,
अरियसावकेन यससवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितब्बा । यससवत्तनिका
हिस्स पटिपदा पटिपन्ना यसपटिलाभाय सवत्तति । सो लाभो होति
यसस्स दिब्बस्स वा मानुसस्स वा ।

८ “न खो, गहपति, अरहति अरियसावको सग्गकामो सग्ग
आयाचितु वा अभिनन्दितु वा सग्गान वा पि हेतु । सग्गकामेन, गहपति,

१ न पत्थनाहेतु - स्या०, न पत्थनाहेतु - रो० । २ चे - स्या०, रो० । ३ हेतु - रो० ।

अरियसावकेन सगसवत्तनिका पटिपदा पटिपज्जितव्वा । सम्मसवत्त
निका हिस्स पटिपदा पटिपन्ना सगपटिलाभाय सवत्तति । सो सरी
होति सगगान ति ।

१ "भायु धण्ण यस किंति, सग उक्खाकुलीनं ।
रतियो पत्थयानेन, उक्कारा अपरापरा ।
अप्यमाद पससन्ति, पुञ्जाफिरियासु पण्डिता ॥
"अप्पमत्तो उभो अत्थे, अभिगण्हाति पण्डितो ।
दिट्ठे' धम्मो च' यो अत्थो, यो नत्थो सम्पराधिको ।
अत्थामिसमया धीरा, पण्डितो ति पवुञ्चती' ति ॥

४ मनापदायीसुत्त

१ एक समय भगवा वेसालिय विहरति महाघने कूटामार
सालाय । अथ स्रो भगवा पुञ्जपुसमय निवासेत्वा पत्तपीवरमादाय
येन उग्गस्स गहपत्तिनो वेसालिकस्स निवेसन तेनुपसङ्गमि, उपसङ्ग
मित्वा पञ्जात्ते भासने निसीदि । अथ स्रो उग्गो गहपत्ति वेसालिको
येन भगवा तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिमादेत्वा एकमन्त
निसीदि । एकमन्त निसिन्नो स्रो उग्गो गहपत्ति वेसालिको भयवन्त
एसदबोध -

२ "सम्मूखा मेत्त, भन्ते, भगवतो सुत्त सम्मूखा पटिग्गहिस्स -
'मनापदायी समते मनाप' ति । मनाप मे भन्त, सासपुप्फक सावतीय,
त मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्प उपादाया' ति । पटिग्गहसि भगवा
अनुकम्प उपादाय ।

३ "सम्मूखा मेत्त भन्ते भगवतो सुत्त सम्मूखा पटिग्गहिस्स -
'मनापदायी समते मनाप' ति । मनाप म भन्ते सम्पसकौसक'
सूवरमस' त मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्प उपादाया' ति । पटिग्ग-
हेसि भगवा अनुकम्प उपादाय ।

४ "सम्मूखा मेत्त भन्ते, भगवतो सुत्त सम्मूखा पटिग्गहिस्स -
'मनापदायी समते मनाप' ति । मनाप मे, भन्ते निन्वत्ततेसक' नासिय
साक त मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्प उपादाया' ति । पटिग्गहसि
भगवा अनुकम्प उपादाय ।

१ विट्ठक वामे - ती । २-३ सम्पसकौसक - ती सम्पसकौसक -
स्या । ४ निन्वत्ततेसक - ती टी । ५ नासिया साक - टी ।

५ “सम्मुखा मेतं, भन्ते, भगवतो सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — ‘मनापदायी लभते मनाप’ ति । मनापो मे, भन्ते, सालीनं ओदनो विचित्-काळको^१ अनेकसूपो अनेकव्यञ्जनो, त मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्पं उपादाया” ति । पटिग्गहेसि भगवा अनुकम्प उपादाय ।

६ “सम्मुखा मेत, भन्ते, भगवतो सुत सम्मुखा पटिग्गहितं — ‘मनापदायी लभते मनाप’ ति । मनापानि मे, भन्ते, कांसिकानि वत्थानि, तानि मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्प उपादाया” ति । पटिग्गहेसि भगवा अनुकम्प उपादाय ।

७. “सम्मुखा मेत, भन्ते, भगवतो सुत सम्मुखा पटिग्गहितं — ‘मनापदायी लभते मनाप’ ति । मनापो मे, भन्ते, पल्लङ्को गोनकत्थतो पटलिकत्थतो^२ कदलिमिगपवरपच्चत्थरणो^३ सउत्तरच्छदो उमतोलोहित-कूपधानो^४ । अपि च, भन्ते, मय^५ पेत^६ जानाम — ‘नेतं भगवतो कप्पती’ ति । इद मे, भन्ते, चन्दनफलक अग्घति अधिकसतसहस्स, तं मे भगवा पटिग्गण्हातु अनुकम्प उपादाया” ति । पटिग्गहेसि भगवा अनुकम्प उपादाय । अथ खो भगवा उग्गं गहपति वेसालिक इमिना अनुमोदनीयेन अनुमोदि —

“मनापदायी लभते मनाप,
यो उज्जुभूतेसु^१ ददाति छन्दसा ।
अच्छादन सयनमथन्नपान^२,
नानापकारानि च पच्चयानि ॥

“वत्तं च मुत्तं च अनुग्गहीत^३,
खेत्तूपमे अरहन्ते विदित्वा ।
सो दुच्चजं सप्पुरिसो चजित्वा,
मनापदायी लभते मनाप” ति ॥

अथ खो भगवा उग्गं गहपति वेसालिक इमिना अनुमोदनीयेन अनुमोदित्वा उट्टायासना पक्कामि ।

८. अथ खो उग्गो गहपति वेसालिको अपरेण समयेण कालमकासि । कालङ्कतो^४ च उग्गो गहपति वेसालिको अञ्जतर मनोमय

१. विगतकाळको — स्या०, रो० । २ पटिकत्थतो पटलिकत्थतो — रो० । ३ कादलि० — सी० । ४ कुपधानो — स्या० । ५-५ मयमेत — स्या० । ६ उज्जुभूतेसु — स्या०, रो० । ७ सयनमथन्नपान — म० । ८ अनग्गहीत — सी० । ९ कालकतो — सी०, स्या०, रो० ।

काय उपपज्जि । तेन खो पन समयेन भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
अनायपिण्डकस्स आरामे । अथ खो उग्गो देवपुत्तो अभिक्कन्ताय
रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो धेवलकप्प जेतवन ओभासेत्वा येन भगवा
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि ।
एकमन्त ठित खो उग्ग देवपुत्त भगवा एतदयोच -

“कच्चि ते, उग्ग, यथाधिप्पायो” ति ?

“तग्घ मे, भगवा, यथाधिप्पायो” ति ।

६ अथ खो भगवा उग्ग देवपुत्त गाथाहि अज्जमासि -

“मनापदायी लभते मनाप ,

अग्गस्स दाता लभते पुनग्ग ।

वरस्स दाता वरलाभि’ होति,

सेट्ठ ददो सेट्ठमुपेति ठान ॥,

“यो” अग्गदायी वरदायी, सेट्ठदायी च यो नरो ।

वीषायु यसवा होति, यत्थ यत्थूपपज्जती” ति ॥

५ पुञ्जाभिसन्वसुत्त

१ “पञ्चमे, भिक्खवे पुञ्जाभिसन्दा कुसलाभिसन्दा

सुखस्साहारा सोवगिक्का सुखविपाक्का सग्गसवत्तनिका इट्ठाय वन्ताय
मनापाय हिताय मुखाय सवत्तन्ति । कत्तमे पञ्च ? यस्स, भिक्खवे,
भिक्खु धीवर परिभुञ्जमानो अप्पमाण चेतोसमाधि उपसम्पज्ज
विहरति अप्पमाणो तस्स पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो
सोवगिक्को सुखविपाक्को सग्गसवत्तनिको इट्ठाय वन्ताय मनापाय हिताय
मुखाय सवत्तति ।

२ “यस्म भिक्खवे भिक्खु पिण्डपातं परिभुञ्जमानो ... पे०..

यस्म भिक्खवे भिक्खु विहारं परिभुञ्जमानो पे०.. यस्स भिक्खवे,
भिक्खु मत्थपीठं परिभुञ्जमानो .. पे० यस्स, भिक्खवे, भिक्खु
गितानप्यञ्जयभग्गपरिस्सगार परिभुञ्जमानो अप्पमाणं चेतोसमाधि
उपसम्पज्ज विहरति अप्पमाणो तस्स पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो
मुग्गमाहारो सोवगिक्को सुखविपाक्को सग्गसवत्तनिका इट्ठाय वन्ताय

१ वरलाभि च - र्था । २ र्था रो शोचदेनु मति ।

मनापाय हिताय सुखाय सवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पुञ्जाभि-
सन्दा कुसलाभिसन्दा सुखस्साहारा सोवग्गिका सुखविपाका सग्गसवत्त-
निका इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तन्ति ।

३. “इमेहि च पन, भिक्खवे, पञ्चहि पुञ्जाभिसन्देहि कुसला-
भिसन्देहि समन्नागतस्स अरियसावकस्स न सुकर पुञ्जस्स पमाण गहेतु- 5
‘एत्तको पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो सोवग्गिको सुख-
विपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय सवत्तती’
ति । अथ खो असङ्खेय्यो अप्पमेय्यो महापुञ्जकखन्धो त्वेव सङ्ख
गच्छति ।

४. “सेय्यथापि, भिक्खवे, महासमुद्दे न सुकर उदकस्स पमाणं 10
गहेतु - ‘एत्तकानि उदकाब्हकानी ति वा एत्तकानि उदकाब्हकसतानी
ति वा एत्तकानि उदकाब्हकसहस्सानी ति वा एत्तकानि उदकाब्हक-
सतसहस्सानी ति वा, अथ खो असङ्खेय्यो अप्पमेय्यो महाउदकवखन्धो
त्वेव सङ्ख गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, इमेहि पञ्चहि पुञ्जाभि-
सन्देहि कुसलाभिसन्देहि समन्नागतस्स अरियसावकस्स न सुकर पुञ्जस्स 15
पमाण गहेतु - ‘एत्तको पुञ्जाभिसन्दो कुसलाभिसन्दो सुखस्साहारो
सोवग्गिको सुखविपाको सग्गसवत्तनिको इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय
सुखाय सवत्तती’ ति । अथ खो असङ्खेय्यो अप्पमेय्यो महापुञ्जकखन्धो
त्वेव सङ्खं गच्छती ति ।

“महोदधिं अपरिमितं महासरं ,
बहुभेरव रत्नगणानमालय ।
नज्जो यथा नरगणसङ्घसेविता^१ ,
पुथू सवन्ती^२ उपयन्ति सागरं ॥

“एव नर अन्नदपानवत्थद ,
सेय्यानिसज्जत्थरणस्स दायक ।
पुञ्जस्स घारा उपयन्ति पण्डित ,
नज्जो यथा वारिवहा व सागरं” ति ॥

६ सम्पदासुत्त

१ "पञ्चिमा, भिक्षुवे, सम्पदा । कतमा पञ्च ? सदा-
सम्पदा, सीलसम्पदा, सुतसम्पदा, चागसम्पदा, पञ्चासम्पदा - इमा
सो, भिक्षुवे, पञ्च सम्पदा" ति ।

७ धनसुत्त

१ "पञ्चिमानि, भिक्षुवे, धनानि । कतमानि पञ्च ?
सदाधन, सीलधन, सुतधन, चागधन, पञ्चाधन ।

२ "कतम च, भिक्षुवे, सदाधन ? इध, भिक्षुवे धरिय
सावको सदा होति, सद्दहति तथागतस्स बोधि - इति पि सो भगवा
पे० सत्या देवमनुस्सान बुद्धो भगवा' ति । इद बुच्चति, भिक्षुवे,
सदाधन ।

३ "कतम च, भिक्षुवे, सीलधन ? इध, भिक्षुवे, धरिय
सावको पाणातिपात्ता पटिविरतो होति पे० सुरामेरयमज्जपमादहाना
पटिविरतो होति । इद बुच्चति, भिक्षुवे, सीलधन ।

४ "कतम च, भिक्षुवे, सुतधन ? इध, भिक्षुवे धरिय
सावको बह्वस्सुतो होति पे० विट्ठिमा सुप्पटिठ्ठिमा' । इद बुच्चति,
भिक्षुवे सुतधन ।

५ "कतम च, भिक्षुवे चागधन ? इध, भिक्षुवे, धरिय
सावको त्रिगतमसमच्छेरेण चेतसा भगार भज्जावसति मुत्तभागे पयत्त-
पाणि बोम्मसरतो धाचयोगो दानसविभागरतो । इद बुच्चति, भिक्षुवे,
चागधन ।

६ "कतम च, भिक्षुवे, पञ्चाधन ? इध, भिक्षुवे धरिय
सावको पञ्चाया होति उदयत्थगामिनिया पञ्चाय समप्रागतो धरियाय
निधेधिषाय सम्भादुक्खल्लयगामिनिया । इद बुच्चति भिक्षुवे,
पञ्चाधन । इमानि सो भिक्षुवे पञ्च धनानी ति ।

"यस्स सदा तथागते भजसा मुप्पटिठ्ठिता ।

सीलं च यस्म बल्ल्याण, धरियन्तं पससित ॥

“सङ्घे पसादो यस्सत्थि, उजुभूत च दस्सनं ।
अदलिद्दो^१ ति तं आहु, अमोधं तस्स जीवित ॥

“तस्मा सद्ध च सीलं च, पसादं धम्मदस्सन ।
अनुयुञ्जेथ मेधावी, सर बुद्धान सासन” ति ॥

८. ठानसुत्तं

१ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, अलव्भनीयानि ठानानि समणेन 5
वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि ।
कतमानि पञ्च ? ‘जराधम्म मा जीरी’^२ ति अलव्भनीयं ठान समणेन
वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि ।
‘व्याधिधम्म^३ मा व्याधीयी’ ति . पे० ‘मरणधम्म मा मीयी’^४ ति .
‘खयधम्म मा खीयी’^५ ति ‘नस्सनधम्म मा नस्सी’ ति अलव्भनीय 10
ठान समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा
लोकस्मि ।

२. “अस्सुतवतो, भिक्खवे, पुथुज्जनस्स जराधम्म जीरति ।
सो जराधम्मे जिण्णे न इति पटिसञ्चिक्खति — ‘न खो मय्हेवेकस्स^६
जराधम्म जीरति, अथ खो यावता सत्तान आगति गति चुति उपपत्ति 15
सव्वेसं सत्तान जराधम्म जीरति । अह च्च खो पन जराधम्मे जिण्णे
सोचेय्य किलमेय्य परिदेवेय्य, उरत्ताळि कन्देय्य, सम्मोहं आपज्जेय्य,
भत्त पि मे नच्छादेय्य, काये पि दुव्वणिणय ओक्कमेय्य, कम्मन्ता पि नप्प-
वत्तेय्यु, अमिक्खत्ता पि अत्तमना अस्सु, मिक्खत्ता पि दुम्मना अस्सु’ ति । सो
जराधम्मे जिण्णे सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, सम्मोह 20
आपज्जति । अथ वुच्चति, भिक्खवे — ‘अस्सुतवा पुथुज्जनो विद्धो
सविसेन सोकसल्लेन अत्तानयेव परितापेति’ ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, अस्सुतवतो पुथुज्जनस्स व्याधिधम्म
व्याधीयति पे० मरणधम्म मीयति खयधम्म खीयति नस्सन-
धम्म नस्सति । सो नस्सनधम्मे नट्ठे न इति पटिसञ्चिक्खति — ‘न खो 25
मय्हेवेकस्स नस्सनधम्म नस्सति, अथ खो यावता सत्तान आगति गति चुति

१ अदलिद्दो — स्या० । २ जिरी — स्या० । ३-३ व्याधिधम्म मा व्याधीयी —
सी०, रो०, ० व्याधियी — स्या० । ४ मिय्यी — स्या० । ५ खीयी — स्या० ।
६ मय्हेवेकस्स — सी० ।

उपपत्ति सञ्चेस सत्तान नस्सनघम्म नस्सति । अहं चेव स्रो पन नस्सनघम्म
 नट्टे सोचेम्य किलमेम्य परिदेवेम्य, उरत्ताळि' कन्देय्य, सम्मोह आपज्जेम्य,
 भत्त पि मे नञ्छादेम्य, काये पि दुब्बण्णिय भोक्कमेम्य, कम्मन्ता पि
 नप्पवत्तेम्यु, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू' ति ।
 ५ सो नस्सनघम्मे नट्टे सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति,
 सम्मोह आपज्जति । अयं युञ्चति, भिक्खवे - 'अस्सुतवा पुयुञ्जनो
 विद्धो सविसेन सोकसल्लेन अत्तानयेव परितापेति' ।

४ "सुतवतो च स्रो, भिक्खवे, अरियसावकस्स जराधम्म
 जीरति । सो जराधम्मे जिण्णे इति पटिसञ्चिक्खति - 'न स्रो मद्देवे
 10 कस्स जराधम्म जीरति, अथ स्रो यावता सत्तान आगति गति चुति
 उपपत्ति सञ्चेस सत्तान जराधम्म जीरति । अहं चेव स्रो पन जराधम्म
 जिण्णे सोचेम्यं किलमेम्य परिदेवेम्य, उरत्ताळि कन्देय्य, सम्मोह आप
 ज्जेम्य, भत्त पि मे नञ्छादेम्य, काये पि दुब्बण्णिय भोक्कमेम्य, कम्मन्ता
 पि नप्पवत्तेम्यु, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू'
 15 ति । सो जराधम्मे जिण्णे न सोचति न किलमति न परिदेवति, न
 उरत्ताळि कन्दति न सम्मोह आपज्जति । अयं युञ्चति, भिक्खवे -
 'सुतवा अरियसावको अन्नुहि सविस सोकसल्ल', येन विद्धो अस्सुतवा
 पुयुञ्जनो अत्तानयेव परितापेति । असोको विसल्लो अरियसावको
 अत्तानयेव परिनिब्बापेति' ।

५ "पुन च पर, भिक्खवे सुतवतो अरियसावकस्स व्याधिधम्म
 व्याधीयति पे० मरणधम्म मीयति सयधम्म क्षीयति .. नस्सन-
 धम्म नस्सति । सो नस्सनघम्मे नट्टे इति पटिसञ्चिक्खति - 'न स्रो
 मद्देवेकस्स नस्सनघम्म नस्सति, अथ स्रो यावता सत्तान आगति गति
 चुति उपपत्ति सञ्चेस सत्तान नस्सनघम्म नस्सति । अहं चेव स्रो पन
 25 नस्सनघम्मे नट्टे सोचेम्य किलमेम्य परिदेवेम्य, उरत्ताळि कन्देय्य, सम्मोह
 आपज्जेम्य भत्त पि मे नञ्छादेम्य काये पि दुब्बण्णिय भोक्कमेम्य कम्मन्ता
 पि नप्पवत्तेम्यु, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू'
 ति । सो नस्सनघम्मे नट्टे न सोचति न किलमति न परिदेवति, न
 उरत्ताळि कन्दति न सम्मोह आपज्जति । अयं युञ्चति, भिक्खवे

- 'सुतवा अरियसावको अब्बुहि सविसं सोकसल्ल, येन विद्धो अस्सुतवा पुथुज्जनो अत्तानयेव परितापेति । असोको विसल्लो अरियसावको अत्तानयेव परिनिब्बापेती' ति ।

६. "इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अलब्भनीयानि ठानानि समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेण वा ब्रह्मना वा केनचि वा 5
लोकस्मि ति ।

"न सोचनाय परिदेवनाय^१,
अत्थोघ^२ लब्भा^२ अपि अप्पको पि ।
सोचन्तमेनं दुखितं विदित्वा,
पच्चत्थिका अत्तमना भवन्ति ॥ 10

"यतो च खो पण्डितो आपदासु,
न वेधती अत्थविनिच्छयञ्जू ।
पच्चत्तिकास्स दुखिता भवन्ति,
दिस्वा मुख अविकार पुराणं ॥

"जप्पेन मन्तेन सुभासितेन,
अनुप्पदानेन पवेणिया वा ।
यथा यथा यत्थ लभेथ अत्थ,
तथा तथा तत्थ परक्कमेय्य ॥ 15

"सचे पजानेय्य^३ अलब्भनेय्यो,
मया व^४ अञ्जेण वा एस अत्थो ।
असोचमानो अधिवासयेय्य,
कम्म दब्बह किन्ति करोमि दानी" ति ॥ 20

६. कोसलसुत्तं

१ एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । अथ खो राजा पसेनदि कोसलो" येन भगवा
तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । 25

१ न परिदेवनाय - स्या०, रो० । २ अत्थो इध लब्भति - स्या०, अत्थो इध लब्भा
- रो० । ३ व जानेय्य - रो० । ४ कोसल - रो० ।

२ तेन' स्त्री पन समयेन मल्लिका देवी कालङ्कृता होति' ।
 अथ स्त्री अञ्जतरो पुरिसो येन राजा पसेनदि कोसलो तेनुपसङ्गमि, उप
 सङ्गमित्वा रञ्जो पसेनदिस्स कोसलस्स उपवण्णके आरोषति -
 "मल्लिका देवी', देव', कालङ्कृता' ति । एव धुसे राजा पसनदि
 ५ कोसलो दुक्खी दुम्मनो पत्तक्खधो अघोमुखो पज्झायन्तो अप्पटिभानो
 निसीदि ।

३ अथ स्त्री भगवा राजान पसेनदि कोसल दुब्बिस्स दुम्मन पत्त
 क्खध अघोमुख पज्झायन्त अप्पटिभान विदित्वा राजान पसेनदि कोसल
 एतदवोच - "पञ्चिमानि, महाराज, अलम्बनीयानि ठानानि समणेन
 १० वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा भारेण वा ब्रह्मणा वा केनचि वा लोकास्मि ।
 कतमानि पञ्च ? 'जरघम्म मा जीरी' ति अलम्बनीय ठानं ... ५०
 न सोचनाय परिवेवनाय पे० कम्म दन्हु किन्ति करोमि वानी' ति ।

१० नारवसुत्त

१ एक समय आयस्मा नारखो पाटलिपुत्ते' विहरति कुष्कुटा
 रामे । तेन स्त्री पन समयेन मुण्डस्स रञ्जो महा देवी कालङ्कृता
 १५ होति पिया मनापा । सो महाय देविया कालङ्कृताय' पियाय मनापाय'
 नेव न्हायति' न विभिम्पति न भत्त भुञ्जति न कम्मन्त पयोजेति -
 रत्तिन्विव महाय देविया सरीरे अञ्जोमुच्छित्तो । अथ स्त्री मुण्डो राजा
 पियक कोसारक्ख' आमन्तेसि - "तेन हि, सम्म पियक महाय देविया
 सरीर आयसाय तेलवोणिया पक्खिपित्वा अञ्जस्सा आयसाय दोणिया
 २० पटिकुज्जथ यथा मय महाय देविया सरीर चिरतर पस्सेम्मामा' ति ।
 "एव देवा' ति स्त्री पियको कोसारक्खो मुण्डस्स रञ्जो पटिस्सुत्वा
 महाय देविया सरीर आयसाय तेलवोणिया पक्खिपित्वा अञ्जस्सा
 आयसाय दोणिया पटिकुज्जि ।

२ अथ स्त्री पियकस्स कोसारक्खस्स एतदहोसि - "इमस्स स्त्री
 २५ मुण्डस्स रञ्जो महा देवी कालङ्कृता पिया मनापा । सो महाय देविया
 कालङ्कृताय पियाय मनापाय नेव न्हायति न विभिम्पति न भत्त भुञ्जति

१-१ स्त्री पौत्यके मल्लि । २-२ देव देवी - स्या री । ३ पाटलिपुत्ते - स्या ।
 ४-४ पिनापावेन - री । ५ महायति - स्त्री । ६ कोसारक्ख - स्या । ७ अनन्त -
 स्या ।

न कम्मन्त पयोजेति - रत्तिन्दिवं भद्राय देविया सरीरे अज्झोमुच्छित्तो ।
क^१ नु खो मुण्डो राजा समण वा ब्राह्मण वा पयिरुपासेय्य, यस्स धम्म
सुत्वा सोकसल्लं पजहेय्या” ति ।

३ अथ खो पियकस्स कोसारक्खस्स एतदहोसि - “अथ खो
आयस्मा नारदो पाटलिपुत्ते विहरति कुक्कुटारामे । तं खो पनायस्मन्त 5
नारद एव कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो - ‘पण्डितो वियत्तो^२ मेधावी
बहुस्सुतो चित्तकथी कल्याणपटिभानो बुद्धो चेव अरहा च’ । यन्नून
मुण्डो राजा आयस्मन्त नारद पयिरुपासेय्य, अप्पेव नाम मुण्डो
राजा आयस्मतो नारदस्स धम्मं सुत्वा सोकसल्लं पजहेय्या” ति ।

४ अथ खो पियको कोसारक्खो येन मुण्डो राजा तेनुपसङ्कमि, 10
उपसङ्कमित्वा मुण्ड राजानं एतदवोच - “अयं खो, देव, आयस्मा नारदो
पाटलिपुत्ते विहरति कुक्कुटारामे । तं खो पनायस्मन्त नारद एव
कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो - ‘पण्डितो वियत्तो मेधावी बहुस्सुतो
चित्तकथी कल्याणपटिभानो बुद्धो चेव अरहा च’ । यदि पन देवो
आयस्मन्त नारद पयिरुपासेय्य, अप्पेव नाम देवो आयस्मतो नारदस्स 15
धम्म सुत्वा सोकसल्ल पजहेय्या” ति ।

“तेन हि, सम्म पियक, आयस्मन्त नारदं पटिवेदेहि । कथ
हि नाम मादिसो समण वा ब्राह्मण वा विजिते वसन्त पुब्बे अप्पटि-
सविदितो^३ उपसङ्कमितब्ब मञ्जेय्या” ति । “एव, देवा” ति खो
पियको कोसारक्खो मुण्डस्स रञ्जो पटिस्सुत्वा येनायस्मा नारदो 20
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त नारद अभिवादेत्वा एकमन्त
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो पियको कोसारक्खो आयस्मन्त नारद
एतदवोच -

५. “इमस्स, भन्ते, मुण्डस्स रञ्जो भद्रा देवी कालङ्कता
पिया मनापा । सो भद्राय देविया कालङ्कताय पियाय मनापाय नेव 25
न्हायति न विलिम्पति न भत्त भुञ्जति न कम्मन्त पयोजेति - रत्तिन्दिव
भद्राय देविया सरीरे अज्झोमुच्छित्तो^४ । साधु, भन्ते, आयस्मा नारदो
मुण्डस्स रञ्जो तथा धम्म देसेतु यथा मुण्डो राजा आयस्मतो नारदस्स
धम्म सुत्वा सोकसल्ल पजहेय्या” ति ।

१ कि - रो० । २ व्यत्तो - स्त्री०, रो०, व्यत्तो - स्या० । ३ अप्पटिमविदित -
स्या० । ४ अज्झोमुच्चित्तो - स्या०

“यस्सदानि, पियक, मुण्ढो राजा कास मञ्जती” ति ।

६ अथ सो पियको कोसारकसो उट्टायासना आयस्मन्त नारद
अभिवादेत्वा पदनिक्षण क्त्वा येन मुण्ढो राजा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्ग
मित्वा मुण्ढ राजान एतदवोच - “कतावकासो सो, देव, आयस्मता
नारदेन । यस्सदानि देवो कास मञ्जती” ति ।

“तेन हि, सम्म पियक, भद्रानि भद्रानि यानानि योजापही
ति ।

“एव, देवा” ति सो पियको कोसारकसो मुण्ढस्स रञ्जो पटि
स्सुत्वा भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेत्वा मुण्ढ राजानं एतदवोच -
“युत्तानि सो ते, देव भद्रानि भद्रानि यानानि । यस्सदानि देवो कासं
मञ्जती” ति ।

७ अथ सो मुण्ढो राजा भद्रं यानं अभिवहित्वा भद्रहि
भद्रेहि यानेहि येन कुक्कुटारामो तेन पायासि महज्जा राजानुभावेन
आयस्मन्त नारद दस्सनाय । यावसिका यानस्स भूमि यानेन गत्वा,
याना पञ्चोरोहित्वा पत्तिको व आराम पाविसि । अथ सो मुण्ढो
राजा येन आयस्मा नारदो तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं
नारद अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिप्त सो मुण्ढ
राजान आयस्मा नारदो एतदवोच -

८ “पञ्चिमानि महाराज, असम्भनीयानि ठानानि समणेन
वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि ।
कत्तमानि पञ्च ? ‘जराघम्म मा जीरी’ ति असम्भनीयं ठान समणेन
वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि ।
‘व्याधिघम्म मा व्याधीयी’ ति ‘मरणघम्म मा मीयी’ ति - ‘स्यधम्म
मा सीयी’ ति ‘नस्सनघम्म मा नस्सी’ ति असम्भनीयं ठान समणेन
वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि ।

९ “अस्सुतवतो महाराज पुण्युज्जनस्स जराघम्मं जीरति ।
सो जराघम्मे जिण्णे न इति पटिसञ्चिक्कति - ‘न सो मग्गेवपस्स
जराघम्म जीरति अथ सो यावत्ता सत्तान आगति गति धुत्ति उपपत्ति

१-१ भद्रानि भद्रानि - रो । २-२ भद्रानि भद्रानि यानानि - त्या व
यानं - रो ।

सर्वेस सत्तानं जराधम्मं जीरति । अहं चेव खो पन जराधम्मं जिण्णे सोचेय्य किलमेय्य परिदेवेय्य, उरत्ताळि कन्देय्य, सम्मोह आपज्जेय्य, भत्त पि मे नच्छादेय्य, काये पि दुब्बणिय ओक्कमेय्य, कम्मन्ता पि नप्पवत्तेय्यु, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू' ति । सो जराधम्मं जिण्णे सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, सम्मोह आपज्जति । अयं वुच्चति, महाराज — 'अस्सुतवा पुथुज्जनो विद्धो सविसेन सोकसल्लेन अत्तानयेव परितापेति' ।

१० "पुन च परं, महाराज, अस्सुतवतो पुथुज्जनस्स व्याधि-धम्म व्याधीयति पे० मरणधम्म मीयति खयधम्म खीयति नस्सनधम्म नस्सति । सो नस्सनधम्मं नट्ठे न इति पटिसञ्चिक्खति — 'न खो मय्हेवेकस्स नस्सनधम्म नस्सति, अथ खो यावता सत्तानं आगति गति च्चुति उपपत्ति सर्वेस सत्तान नस्सनधम्म नस्सति । अहं चेव खो पन नस्सनधम्मं नट्ठे सोचेय्य किलमेय्य परिदेवेय्य, उरत्ताळि कन्देय्य, सम्मोह आपज्जेय्य, भत्त पि मे नच्छादेय्य, काये पि दुब्बणिय ओक्कमेय्य, कम्मन्ता पि नप्पवत्तेय्यु, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू' ति । सो नस्सनधम्मं नट्ठे सोचति किलमति परिदेवति, उरत्ताळि कन्दति, सम्मोह आपज्जति । अयं वुच्चति, महाराज — 'अस्सुतवा पुथुज्जनो विद्धो सविसेन सोकसल्लेन अत्तानयेव परितापेति' ।

११ "सुतवतो च खो, महाराज, अरियसावकस्स जराधम्मं जीरति । सो जराधम्मं जिण्णे इति पटिसञ्चिक्खति — 'न खो मय्हे-वेकस्स जराधम्म जीरति, अथ खो यावता सत्तान आगति गति च्चुति उपपत्ति सर्वेस सत्तानं जराधम्म जीरति । अहं चेव खो पन जराधम्मं जिण्णे सोचेय्य किलमेय्य परिदेवेय्य, उरत्ताळि कन्देय्य, सम्मोहं आपज्जेय्य, भत्त पि मे नच्छादेय्य, काये पि दुब्बणिय ओक्कमेय्य, कम्मन्ता पि नप्पवत्तेय्यु, अमित्ता पि अत्तमना अस्सु, मित्ता पि दुम्मना अस्सू' ति । सो जराधम्मं जिण्णे न सोचति न किलमति न परिदेवति, न उरत्ताळि कन्दति, न सम्मोहं आपज्जति । अयं वुच्चति, महाराज — 'सुतवा अरियसावको अब्बुहि सविस सोकसल्लं, येन विद्धो अस्सुतवा पुथुज्जनो अत्तानयेव परितापेति । असोको विसल्लो अरियसावको अत्तानयेव परिनिव्वापेति' ।

“सचे पजानेय्य^१ अलब्भनेय्यो ,
 मया व^२ अञ्जेन वा एस अत्थो ।
 असोचमानो अधिवासयेय्य ,
 कम्मं दब्धं क्कन्ति करोमि दानी” ति ॥

१४ एवं वुत्ते मुण्डो राजा आयस्मन्त नारद एतदवोच - “को 5
 नामो^३ अयं, भन्ते, धम्मपरियायो” ति ?

“सोकसल्लहरणो नाम अय, महाराज, धम्मपरियायो” ति ।

“तग्घ, भन्ते, सोकसल्लहरणो । इम हि मे, भन्ते, धम्मपरियाय
 सुत्वा सोकसल्ल पहीन” ति ।

१५ अथ खो मुण्डो राजा पियकं कोसारक्खं आमन्तेसि - 10
 “तेन हि, सम्म पियक, भद्दाय देविया सरीर ज्ञापेथ, थूप चस्सा
 करोथ । अज्जतग्गे दानि मय न्हायिस्साम चेव विलिम्पिस्साम भत्तं^४
 च^५ भुज्जिस्साम कम्मन्ते च पयोजेस्सामा” ति ।

मुण्डराजवग्गो पञ्चमो ।

तस्सुद्धानं

आदियो सप्पुरिसो इट्ठा^६, मनापदायीभिसन्दं ।

सम्पदा च धन ठान, कोसलो नारदेन चा ति ॥ 15

पठमो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

६. नीवरणवग्गो

१. आवरणसुत्तं

१ एव मे सुतं । एक समय भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने
 अनाथपिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि -
 “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा
 एतदवोच -

२ “पञ्चमे, भिक्खवे, आवरणा नीवरणा चेतसो अज्झारुहा 20
 पञ्जाय दुब्बलीकरणा । कतमे पञ्च ? कामच्छन्दो, भिक्खवे, आव-

१ व जानेय्य - रो० । २ वा - स्या०, रो० । ३ नु खो - सी०, रो० । ४-४ भत्त -
 स्या०, रो० । ५ च इट्ठा - स्या०, रो०

रणो नीवरणो चेतसो अज्झारुहो पञ्जाय दुब्बलीकरणो । व्यापादो,
 भिक्खवे, आवरणो नीवरणो चेतसो अज्झारुहो पञ्जाय दुब्बलीकरणो ।
 धीनमिद्ध, भिक्खवे, आवरण नीवरण चेतसो अज्झारुह पञ्जाम दुब्बली-
 5 पञ्जाय दुब्बलीकरण । विचिकिष्छा, भिक्खवे, आवरणा नीवरणा
 चेतसो अज्झारुहा पञ्जाय दुब्बलीकरणा । इमे लो, भिक्खव, पञ्च
 आवरणा नीवरणा चेतसो अज्झारुहा पञ्जाय दुब्बलीकरणा ।

३ "सो वत, भिक्खवे, भिक्खु इम पञ्च आवरणे नीवरण
 चेतसो अज्झारुहे पञ्जाय दुब्बलीकरणे अप्पहाय, अबलाय पञ्जाय
 10 पुब्बलाय असत्थ वा अस्सति परत्थ वा अस्सति उभयत्थ वा अस्सति
 उत्तरि वा मनुस्सघम्मा असमरियआणदस्सनविसेस सञ्चिकरिस्सती
 ति नेत ठान विज्जति । सेम्मयापि भिक्खवे, नदी पब्बतेम्या दूरङ्गमा
 सीघसोता हारहारिनी । तस्सा पुरिसो उभतो नङ्गलमुत्थानि विवरेम्य ।
 एव हि सो भिक्खवे, मज्जे नदिया सोतो विक्खित्तो विसटो म्पादिब्बो
 15 नेव दूरङ्गमो अस्स न सीघसोतो न हारहारी । एवमेव लो, भिक्खवे,
 सो वत भिक्खु इमे पञ्च आवरणे नीवरणे चेतसो अज्झारुहे पञ्जाय
 दुब्बलीकरणे अप्पहाय, अबलाय पञ्जाय दुब्बलाय असत्थ वा अस्सति
 परत्थ वा अस्सति उभयत्थ वा अस्सति उत्तरि वा मनुस्सघम्मा अस
 मरियआणदस्सनविसेस सञ्चिकरिस्सती ति नेत ठान विज्जति ।

४ "सो वत भिक्खवे, भिक्खु इमे पञ्च आवरणे नीवरणे चेतसो
 अज्झारुहे पञ्जाय दुब्बलीकरणे पहाय, बलवत्तिया पञ्जाय असत्थ
 वा अस्सति परत्थ वा अस्सति उभयत्थ वा अस्सति उत्तरि वा मनुस्स
 20 घम्मा असमरियआणदस्सनविसेस सञ्चिकरिस्सती ति ठानमेतं
 विज्जति । सेम्मयापि भिक्खवे नदी पब्बतेम्या दूरङ्गमा सीघसोता
 हारहारिनी । तस्सा पुरिसो उभतो नङ्गलमुत्थानि विवहेम्य । एव
 हि सो भिक्खवे, मज्जे नदिया सोतो अविक्खित्तो अविस्सटो म्प्याविज्जो
 दूरङ्गमो अवेव अस्स सीघसोतो च हारहारी च । एवमेव लो भिक्खव,
 सो वत भिक्खु इमे पञ्च आवरणे नीवरणे चेतसो अज्झारुहे पञ्जाम
 दुब्बलीकरणे पहाय बलवत्तिया पञ्जाय असत्थ वा अस्सति परत्थ

वा ञस्सति उभयत्यं वा ञस्सति उत्तरि वा मनुस्सधम्मा अलमरिय-
जाणदस्सनविसेसं सच्छिकरिस्सती ति ठानमेत विज्जती” ति ।

२. अकुसलरासिसुत्तं

१ “अकुसलरासी ति, भिक्खवे, वदमानो पञ्च^१ नीवरणे
सम्मा वदमानो वदेय्य । ‘केवलो हाय’, भिक्खवे, अकुसलरासि यदिदं
पञ्च नीवरणा । कतमे पञ्च ? कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरण, ६
थीनमिद्धनीवरण, उद्धच्चकुक्कुच्चनीवरण, विचिकिच्छानीवरण ।
अकुसलरासी ति, भिक्खवे, वदमानो इमे पञ्च नीवरणे सम्मा
वदमानो वदेय्य । केवलो हाय, भिक्खवे, अकुसलरासि यदिदं पञ्च^२
नीवरणा” ति ।

३. पधानियङ्गसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, पधानियङ्गानि । कतमानि पञ्च ? 11
इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, सद्दहति तथागतस्स बोधि — ‘इति पि
सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू
अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति ।
अप्पाबाधो होति अप्पातङ्को, समवेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो
नात्तिसीताय नाञ्चुन्हाय मज्झिमाय पधानक्खमाय, असठो होति 1
अमायावी, यथाभूत अत्तान आविकत्ता सत्थरि वा विञ्जूसु वा
सब्रह्मचारीसु, आरद्धविरियो विहरति अकुसलान धम्मान पहानाय
कुसलान धम्मान उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खत्तधुरो
कुसलेसु धम्मेसु, पञ्जावा होति, उदयत्थगामिनिया पञ्जाय समन्ना-
गतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । इमानि खो,
भिक्खवे, पञ्च पधानियङ्गानी” ति ।

५. समयसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, असमया पधानाय । कतमे पञ्च ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु जिण्णो होति जरायाभिभूतो । अयं, भिक्खवे,
पठमो असमयो पधानाय ।

१ इमे पञ्च — सी० । २ हय — सी०, रो०, चय — स्या० । ३ इमे पञ्च — स्या० ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु व्याधितो होति व्याधिनामि भूतो” । अय, भिक्खवे, दुतियो असमयो पधानाय ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, दुग्मिक्ख होति दुस्सस्स दुल्लभपिण्ठ, न सुकर उच्छेन पग्गहेन यापेतु । अय, भिक्खवे, त्तियो असमयो पधानाय ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, भय होति अटविसङ्कोपो”, चक्क- समासन्हा जानपदा परियायन्ति । अय, भिक्खवे, चतुत्था असमयो पधानाय ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे, सङ्को भिण्णो होति । सङ्गे सो पन, भिक्खवे, भिण्णे अञ्जमञ्जं अक्कोसा च होन्ति, अञ्जमञ्जं परिभासा च होन्ति, अञ्जमञ्जं परिवस्सेपा च होन्ति, अञ्जमञ्जं परिच्वजा^१ च होन्ति । तत्थ अप्पसक्खा चेव नप्पसीदन्ति, पसन्नानं च एकच्चानं अञ्जायत्त होति । अय, भिक्खवे, पञ्चमो असमयो पधानाय । इमे सो भिक्खवे पञ्च असमया पधानाया ति ।

६ “पञ्चमे, भिक्खवे, समया^२ पधानाय । क्तमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु दहरो होति युवा सुसु काळकेसो भवेन योच्चनन समझागतो पठमेन थयसा । अय भिक्खवे, पठमो समयो पधानाय ।

७ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु अप्पावाधो होति अप्पातङ्को समवेपाकिनिया गहणिया समझागतो नात्तिसीताय नाच्चुत्हाय मज्झिमाय पधानक्खमाय । अय, भिक्खवे दुतियो समयो पधानाय ।

८ “पुन च पर, भिक्खवे, सुभिक्ख होति सुसस्स सुलभपिण्ठ, सुकर उच्छेन पग्गहेन यापेतु । अय, भिक्खवे, त्तियो समयो पधानाय ।

९ “पुन च पर, भिक्खवे, मनुस्सा समग्गा सम्मोदमाना अविदमाना क्षीरोदकीभूता अञ्जमञ्जं पियक्कपूहि सम्पस्सन्ता विहरन्ति । अय, भिक्खवे, चतुत्थो समयो पधानाय ।

१० “पुन च पर भिक्खवे सङ्को समग्गो सम्मोदमानो अविदमानो एणुहेसो फासु विहरति । सङ्गे सो पन भिक्खवे, समग्ग न थेव अञ्जमञ्जं अक्कोसा होन्ति, न च अञ्जमञ्जं परिभासा होन्ति

१ भाषिपाभिभूती - री । २ घट्टीतकोपी - रथा घट्टीतकोपी - री ।
३-परिवचयता - री । ४ नमयो - री । ५ नुदु - रथा ।

न च अञ्जमञ्जं परिक्रवेपा होन्ति, न च अञ्जमञ्ज परिचचजा होन्ति । तत्थ अप्पसन्ना च्चैव पसीदन्ति, पसन्नानं च भिय्योभावो^१ होति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो समयो पधानाय । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च समया पधानाया” ति ।

५. मातापुत्रसुत्तं

१ एकं समय भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ- 15
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सावत्थिय उभो मातापुत्ता
वस्सावास उपगमिसु — भिक्खु च भिक्खुनी च । ते अञ्जमञ्जस्स
अभिण्ह दस्सनकामा अहेसु । माता पि पुत्तस्स अभिण्ह दस्सनकामा
अहोसि, पुत्तो पि मातर अभिण्ह दस्सनकामो अहोसि । तेस अभिण्हं
दस्सना ससग्गे अहोसि । ससग्गे सति विस्सासो अहोसि । विस्सासे 10
सति ओतारो अहोसि । ते ओतिण्णचित्ता सिक्ख अपच्चक्खाय दुब्बल्य
अनाविकत्वा मेथुन धम्म पटिसेविसु ।

२ अथ खो सम्बहुला भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु;
उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त 15
निसिन्नो खो ते भिक्खू भगवन्त एतदवोचु — “इध, भन्ते, सावत्थिय उभो
मातापुत्ता वस्सावास उपगमिसु — भिक्खु च भिक्खुनी च मेथुन
धम्म पटिसेविसू” ति ।

३ “किं नु सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो मञ्जाति — ‘न माता
पुत्ते सारज्जति, पुत्तो वा पन मातरी’ ति ? नाह, भिक्खवे, अञ्ज
एकरूप पि समनुपस्सामि एव^२ रजनीय एव कमनीय एव 20
वन्धनीय एव मुच्छनीय एव अन्तरायकर अनुत्तरस्स योगक्खेमस्स अधि-
गमाय यथयिद, भिक्खवे, इत्थिरूप^३ । इत्थिरूपे^३, भिक्खवे, सत्ता रत्ता
गिद्धा गथिता^४ मुच्छिता अज्झोपत्ता । ते दीघरत्त सोचन्ति इत्थिरूप-
वसानुगा ।

४ “नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकसद्द पि एकगन्धं पि ... 25
एकरस पि एकफोढुब्ब पि समनुपस्सामि एवं रजनीय एवं कमनीय

१ भीयो भावो — रो० । २ य एव — सी० । ३ इत्थिरूप इत्थिरूपे — स्या० ।

४ गथिता — स्या०, रो० ।

एव मदनीय एव बधनीय एव मुच्छनीय एव अन्तरायकर अनुत्तरस्त
योगक्षेमस्त अधिगमाय यथयिद, भिक्खवे, इत्थिफोट्टम्ब' । इत्थि
फोट्टम्बे, भिक्खवे, सत्ता रत्ता गिद्धा गयिता मुच्छिता अज्जोपप्पा ।
ते दीघरत्त सोचन्ति इत्थिफोट्टम्बवसानुगा ।

५ "इत्थी, भिक्खवे, गच्छन्ती पि पुरिसस्स चित्त परियादाय
तिट्ठति ठिता पि पे० निसिन्ना पि सयाना पि .. हसन्ती पि
भणन्ती पि गायन्ती पि रोदन्ती पि उग्घासिता' पि .. मत्ता
पि पुरिसस्स चित्त परियादाय तिट्ठति । य हि त, भिक्खवे, सम्मा वद-
मानो वदेम्य - 'समन्तपासो मारस्सा' ति मातुगामयेव सम्मा वदमानो
वदेम्य - 'समन्तपासो मारस्सा' ति ।

"सल्लपे असिहत्थेन, पिसाचेना' पि सल्लपे ।

आसीविस' पि आसीवे, येन वट्ठो न जीवति ॥

"न ख्वे एको एकाय, मातुगामेन सल्लपे ।
मुट्ठस्सति ता वधन्ति, पेक्खित्थेन सित्तेन' च ॥

"अथो पि दुभिवत्थेन, मञ्जुना भणितेन च ।
नेसो अनो स्वासीसथो', अपि उग्घासितो मतो ॥

"पञ्च कामगुणा एते, इत्थिरूपस्मि' विस्सरे ।
रूपा सद्दा रसा गधा, फोट्टम्बा च मनोरमा ॥

"तेस कामोषवून्हान कामे अपरिजानत ।
काल गति भवा भव, ससारस्मि पुरक्खता ॥

"ये च कामे परिञ्जाय, धरन्ति अकुतोभया ।
ते वे पारङ्गता लोके ये पत्ता आसवक्खय' ति ॥

६ उपज्जायमुत्त

१ अथ सो अञ्जित्तरो भिक्खु येन सको उपज्जायो तेनुपसद्धमि
उपसद्धमिरवा सय उपज्जाय एतदवोच - "एतरहि मे भन्तो, मपुरक्-
जातो धेय कायो दिसा च मे न पक्खायन्ति, धम्मा च मं नप्पटिमन्ति,

१ इत्थीफोट्टम्बो - स्या इत्थिफोट्टम्बो - रो । २ उग्घासिता - ली । ३ पिसाचेन
- स्या रो । ४ धागरे - स्या । ५ भित्तेन - स्या० रो । ६ स्वासीसथो - स्या ।
७ इत्थीरूपस्मि - स्या । ८ गति - ली स्या रो । ९ पारवजा - स्या० रो० ।

थीनमिद्ध च मे चित्त परियादाय तिट्ठति, अनभिरतो च ब्रह्मचरिय चरामि, अत्थि च मे धम्मेसु विचिकिच्छा” ति ।

२. अथ खो सो भिक्खु तं सद्धिविहारिक भिक्खु आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - “अयं, 5 भन्ते, भिक्खु एवमाह - ‘एतरहि मे, भन्ते, मधुरकजातो चेव कायो, दिसा च मे’ न पक्खायन्ति, धम्मा च म^३ नप्पटिभन्ति, थीनमिद्ध च मे चित्त परियादाय तिट्ठति, अनभिरतो च ब्रह्मचरिय चरामि, अत्थि च मे धम्मेसु विचिकिच्छा” ति ।

३. “एव हेतं, भिक्खु, होति इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारस्स, भोजने 10 अमत्तञ्जुनो, जागरिय अननुयुत्तस्स, अविपस्सकस्स कुसलान धम्मान, पुब्बरत्तापररत्त बोधिपक्खियानं धम्मान भावनानुयोग अननुयुत्तस्स विहरतो, य मधुरकजातो चेव कायो होति, दिसा चस्स न पक्खायन्ति, धम्मा च त नप्पटिभन्ति, थीनमिद्धं चस्स चित्त परियादाय तिट्ठति, अनभिरतो च ब्रह्मचरियं चरति, होति चस्स धम्मेसु विचिकिच्छा । 15 तस्मातिह ते, भिक्खु, एवं सिक्खित्तब्ब - ‘इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो भविस्सामि, भोजने मत्तञ्जू, जागरिय अनुयुत्तो, विपस्सको कुसलान धम्मान, पुब्बरत्तापररत्त बोधिपक्खियान धम्मान भावनानुयोग अनुयुत्तो विहरिस्सामी’ ति । एव हि ते, भिक्खु, सिक्खित्तब्ब” ति ।

४ अथ खो सो भिक्खु भगवता^३ इमिना ओवादेन ओवदितो 20 उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो सो भिक्खु एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरत्तो नचिरस्सेव - यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्सा अनगारिय पव्वजन्ति, तदनुत्तर - ब्रह्मचरियपरियोसान दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहासि । “खीणा जाति, वुसित ब्रह्मचरिय, 21 कत करणीय, नापरं इत्थत्ताया” ति अब्भञ्जासि । अञ्जातरो पन^४ सो भिक्खु अरहत अहोसि ।

५. अथ खो सो भिक्खु अरहत^४ पत्तो^५ येन सको उपज्जायो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सक उपज्जाय एतदवोच - “एतरहि मे,

१ म - म० । २ मे - म० । ३ भगवतो - रो० । ४ च पन - म्या०, रो० । ५-५. अरहतत्पत्तो - स्या०, रो० ।

भन्ते, न चेव' मधुरकजातो कायो, दिसा च मे पक्खायन्ति, घम्मा च म पटिभन्ति, थोनमिद्ध च मे चित्त न परियादाय तिट्ठति, अभिरतो च ब्रह्मचरिय चरामि, नत्थि च मे धम्मेषु विचिकिच्छा" ति । अय सो सो भिक्खु त सद्धिविहारिक भिक्खु आदाय येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो सो सो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - "अय, भन्ते, भिक्खु एक-माह - 'एतरहि मे, भन्ते, न चेव मधुरकजातो कायो, दिसा च मे पक्खा-यन्ति, घम्मा च म पटिभन्ति, थोनमिद्ध च मे चित्त न परियादाय तिट्ठति, अभिरतो च ब्रह्मचरिय चरामि, नत्थि च मे धम्मेषु विचिकिच्छा" ति ।

६ "एव हेत, भिक्खु, होति इन्द्रियेषु गुत्तद्वारस्स, भोजने मत्तञ्जुनो, जागरिय अनुमुत्तस्स, विपस्सकस्स कुसलान धम्मान, पुब्बरत्तापररत्त वोधिपक्खियान धम्मान भावनानुयोग अनुमुत्तस्स विह रतो य न चेव मधुरकजातो कायो होति, दिसा चस्स पक्खायन्ति, घम्मा च त पटिभन्ति, थोनमिद्ध चस्स चित्त न परियादाय तिट्ठति, अभिरतो च ब्रह्मचरिय चरति, न चस्स होति धम्मेषु विचिकिच्छा । तस्मात्तिह वो भिक्खवे, एव सिक्खित्तव्व - 'इन्द्रियेषु गुत्तद्वारा भविस्साम, भोजने मत्तञ्जुनो, जागरिय अनुमुत्ता, विपस्सका कुसलान धम्मान, पुब्बरत्ता पररत्त वोधिपक्खियान' धम्मान भावनानुयोग अनुमुत्ता विहरिस्सामा ति । एव हि वो, भिक्खवे, सिक्खित्तव्व" ति ।

७ ठानसुत्त

१ "पञ्चिमानि, भिक्खवे, ठानानि अभिण्ह पञ्चवेक्खित्तव्वानि इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पट्यजितेन वा । कत्तमानि पञ्च ? 'जराधम्मोमिह जर अनतीतो' ति अभिण्ह पञ्चवेक्खित्तव्व इत्थिया या पुग्गिमेन वा गहट्ठेन वा पट्यजितेन वा । 'ध्याधिधम्मोमिह, ध्याधि अनतीतो' ति अभिण्ह पञ्चवेक्खित्तव्व इत्थिया या पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पट्यजितेन वा । 'मरणधम्मोमिह मरण अनतीतो' ति अभिण्ह पञ्चवेक्खित्तव्व इत्थिया वा पुग्गिमेन वा गहट्ठेन वा पट्यजितेन वा । गव्वहि म पियहि मनापहि मानाभावो विनाभावो ति अभिण्ह पञ्च

वेक्खितब्ब इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पब्बजितेन वा ।
 'कम्मस्सकोम्हि, कम्मदायादो कम्मयोनि कम्मबन्धु कम्मपटिसरणो ।
 य कम्म करिस्सामि — कल्याण वा पापक वा — तस्स दायादो भविस्सामी'
 ति अभिण्ह पच्चवेक्खितब्ब इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पब्ब-
 जितेन वा ।

5

२ "किञ्च, भिक्खवे, अत्थवस पटिच्च 'जराधम्मोम्हि, जर
 अनतीतो' ति अभिण्ह पच्चवेक्खितब्ब इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन
 वा पब्बजितेन वा ? अत्थि, भिक्खवे, सत्तान योब्बने योब्बनमदो, येन
 मदेन मत्ता^१ कायेन दुच्चरित चरन्ति, वाचाय दुच्चरित चरन्ति, मनसा
 दुच्चरितं चरन्ति । तस्स त ठान अभिण्ह पच्चवेक्खतो यो योब्बने 10
 योब्बनमदो सो सब्बसो वा पहीयति तनु वा पन होति । इद खो,
 भिक्खवे, अत्थवस पटिच्च 'जराधम्मोम्हि, जर अनतीतो' ति अभिण्ह
 पच्चवेक्खितब्ब इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पब्बजितेन वा ।

10

३ "किञ्च, भिक्खवे, अत्थवस पटिच्च 'ब्याधिधम्मोम्हि, ब्याधि
 अनतीतो' ति अभिण्ह पच्चवेक्खितब्ब इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा 15
 पब्बजितेन वा ? अत्थि, भिक्खवे, सत्तान आरोग्ये आरोग्यमदो, येन
 मदेन मत्ता कायेन दुच्चरित चरन्ति, वाचाय दुच्चरित चरन्ति, मनसा
 दुच्चरित चरन्ति । तस्स त ठान अभिण्ह पच्चवेक्खतो यो आरोग्ये
 आरोग्यमदो सो सब्बसो वा पहीयति तनु वा पन होति । इद खो,
 भिक्खवे, अत्थवस पटिच्च 'ब्याधिधम्मोम्हि, ब्याधि अनतीतो' ति 20
 अभिण्ह पच्चवेक्खितब्ब इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पब्बजितेन वा ।

15

20

४ "किञ्च, भिक्खवे, अत्थवस पटिच्च 'मरणधम्मोम्हि, मरण
 अनतीतो' ति अभिण्ह पच्चवेक्खितब्ब इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा
 पब्बजितेन वा ? अत्थि, भिक्खवे, सत्तान जीविते जीवितमदो, येन
 मदेन मत्ता कायेन दुच्चरित चरन्ति, वाचाय दुच्चरित चरन्ति, मनसा 25
 दुच्चरित चरन्ति । तस्स त ठान अभिण्ह पच्चवेक्खतो यो जीविते
 जीवितमदो सो सब्बसो वा पहीयति तनु वा पन होति । इद खो, भिक्खवे,
 अत्थवस पटिच्च 'मरणधम्मोम्हि, मरण अनतीतो' ति अभिण्ह पच्च-
 वेक्खितब्ब इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्ठेन वा पब्बजितेन वा ।

25

५ “किञ्च, भिक्खवे, अत्यवस पटिञ्च ‘सब्बेहि मे पियहि मनापेहि नानामावो विनाभावो’ ति अभिण्ह पञ्चवेक्सितव्व इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्टेन वा पव्वजितेन वा ? अत्थि, भिक्खवे, सत्तान पियेसु मनापेसु’ यो’ छन्दरागो येन रागेन रत्ता’ कायेन दुच्चरित चरन्ति, वाचाय दुच्चरित चरन्ति, मनसा दुच्चरित चरन्ति । तस्स त ठान अभिण्ह पञ्चवेक्सतो यो पियेसु मनापेसु छन्दरागो सो सब्बसो वा पहीयति तनु वा पन होति । इद स्रो, भिक्खवे, अत्यवस पटिञ्च ‘सब्बेहि मे पियेहि मनापेहि नानामावो विनाभावो’ ति अभिण्ह पञ्चवेक्सितव्व इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्टेन वा पव्वजितेन वा ।

६ “किञ्च, भिक्खवे, अत्यवस पटिञ्च ‘कम्मस्सकोमिह, कम्म दायादो कम्मयोनि कम्मबन्धु कम्मपटिसरणो, य कम्म करिस्सामि - कल्याण वा पापक वा - तस्स दायादो भविस्सामी’ ति अभिण्ह पञ्च वेक्सितव्व इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्टेन वा पव्वजितेन वा ? अत्थि भिक्खवे, सत्तान कायदुच्चरित वचीदुच्चरित मनोदुच्चरित । तस्स त ठान अभिण्ह पञ्चवेक्सतो सब्बसो वा दुच्चरित पहीयति तनु वा पन होति । इद स्रो, भिक्खवे, अत्यवस पटिञ्च ‘कम्मस्सकोमिह, कम्म दायादो कम्मयोनि कम्मबन्धु कम्मपटिसरणो, य कम्म करिस्सामि - कल्याण वा पापक वा - तस्स दायादो भविस्सामी’ ति अभिण्ह पञ्चवेक्सितव्व इत्थिया वा पुरिसेन वा गहट्टेन वा पव्वजितेन वा ।

७ “स’ स्रो’ सो भिक्खवे, अरियसावको इत्थि पटिसञ्चि-क्खति - ‘न स्रो अहञ्जेवेको’ जराघम्मो जर अनतीतो, अथ स्रो यावता सत्तान प्रागति गति चुति उपपत्ति सब्बे सत्ता जराघम्मा जर अनतीता ति । तस्स त ठान अभिण्ह पञ्चवेक्सतो मग्गो सञ्जायति । सो त मग्ग आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स तं मग्ग आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो सघोजनानि सब्बसो पहीयन्ति अनुसया ब्यन्ती-होन्ति ।

८ न स्रो अहञ्जेवेको ब्याधिघम्मो ब्याधि अनतीतो, अथ स्रो यावता सत्तान प्रागति गति चुति उपपत्ति सब्बे सत्ता ब्याधि

१-१ स्वा रो पीत्थकेमु नत्थि । २ सत्ता - स्वा । ३-३ सवे - रो ।

४ अहञ्जव एको - रो ।

धम्मा व्याधिं अनतीता ति । तस्स त ठान अभिण्ह पच्चवेक्खतो मग्गो सञ्जायति । सो तं मग्ग आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स त मग्गं आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो सयोजनानि सब्बसो^१ पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति ।

६. . . न खो अहञ्जेवेको मरणधम्मो मरणं अनतीतो, 5
अथ खो यावता सत्तानं आगति गति चुति उपपत्ति सब्बे सत्ता मरणधम्मा
मरण अनतीता ति । तस्स त ठान अभिण्ह पच्चवेक्खतो मग्गो सञ्जा-
यति । सो त मग्ग आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तस्स त मग्ग
आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो सयोजनानि सब्बसो पहीयन्ति,
अनुसया व्यन्तीहोन्ति । 10

१०. . न खो मयहेवेकस्स सब्बेहि पियेहि मनापेहि नाना-
भावो विनाभावो, अथ खो यावता सत्तान आगति गति चुति उपपत्ति
सब्बेस सत्तान पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभावो ति । तस्स त
ठान अभिण्ह पच्चवेक्खतो मग्गो सञ्जायति । सो त मग्ग आसेवति
भावेति बहुलीकरोति । तस्स त मग्ग आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो 15
सयोजनानि सब्बसो पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ति ।

११. न खो अहञ्जेवेको कम्मस्सको कम्मदायादो कम्म-
योनि कम्मबन्धु कम्मप्पटिसरणो, य कम्म करिस्सामि - कल्याण वा
पापकं वा - तस्स दायादो भविस्सामि, अथ खो यावता सत्तान आगति
गति चुति उपपत्ति सब्बे सत्ता कम्मस्सका कम्मदायादा कम्मयोनि 20
कम्मबन्धु कम्मप्पटिसरणा, य कम्म करिस्सन्ति - कल्याण वा पापक
वा - तस्स दायादा भविस्सन्ती ति । तस्स त ठान अभिण्ह पच्चवेक्खतो
मग्गो सञ्जायति । सो त मग्गं आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तस्स त मग्ग आसेवतो भावयतो बहुलीकरोतो सयोजनानि सब्बसो
पहीयन्ति, अनुसया व्यन्तीहोन्ती ति । 25

“व्याधिधम्मा जराधम्मा, अथो मरणधम्मिनो ।

यथा धम्मा तथा सत्ता^३, जिगुच्छन्ति पथुज्जना ॥

“अह चे त जिगुच्छेय्य, एव धम्मेषु पाणिसु ।

न^४ मेत^४ पतिरूपस्स^४, मम एव विहारिनो ॥

१ स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २ सन्ता - स्या० । ३-३ तमेत - रा० ।
४ पटिह्वस्स - स्या०, रो० ।

“सोह एव विहरन्तो झत्वा घम्म निरुपधि ।
आरोग्ये योव्वनस्मि च, जीवितस्मि च ये' मदा' ॥

“सव्वे मदे अमिभास्मि, नेनखम्म दट्ठु ज्जेमतो ।
तस्स मे अहु उस्ताहो, निव्वान अमिपस्सतो ॥

“ताह भव्वो एतरहि, कामानि पटिसेवित्तु ।
अनिवत्ति भविस्सामि, ब्रह्मचरियपरायणो” ति ॥

८ लिच्छविकुमारकमुत्त

१ एक समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार सासाय । अथ सो भगवा पुव्वण्हूसमय निघासेत्वा पत्तचीवरमादाय वेसालि पिण्डाय पाविसि । वेसालिय पिण्डाय चरित्वा पच्छामत्त पिण्डपातपटिकन्तो महावन अञ्जोगाहेत्वा अञ्जतरस्मि स्वस्वमूसे दिवाविहार निसीदि ।

२ तेन सो पत्त समयेन मग्घहुला लिच्छविकुमारका सज्जानि धनूनि' आदाय कुबुरसङ्घपरिवृता महावन अनुधम्ममाना अनुविचर माना अहससु भगवन्त अञ्जतरस्मि स्वस्वमूसे निसिन्न दिस्वान' सज्जानि धनूनि निखिलपित्वा कुबुरसङ्घ' एयमन्त उय्योजेत्वा येन भगवा तनुपसद्धमिसु उपसद्धमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा तुण्हीभूता तुण्हीभूता पञ्जलिक्का भगवन्त पयिरुपासन्ति ।

३ तेन सो पत्त समयेन महानामो लिच्छवि' महावन जह्वा विहार' अनुधम्ममानो' अहस से लिच्छविकुमारय तुण्हीभूते तुण्हीभूते पञ्जलिवे' भगवन्त पयिरुपामन्ते दिस्वा येन भगवा तनुपसद्धमि उपसद्धमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एयमन्त निसीदि । एयमन्त निसिप्रो गो महानामो लिच्छवि उदानं उदानसि - 'भविस्सन्ति वग्गी, भवि स्मन्ति वग्गी ति !

४ “कि पत्त त्य महानाम तय यग्गि - 'भविरगन्ति वग्गी, भविस्सन्ति वग्गी ति ?

१-१ सो वतो - एवा रो । २ द्धवेत्तमपती - एवा द्धवत्तमपती -
रो । ३ धनूनि - रो । ४ लिक्का - एवा रो । ५ निव्वयी - एवा ।
६ अहसहार - एवा रो । ७ धनुविचरमाणी - एवा रो ।

“इमे, भन्ते, लिच्छविकुमारका चण्डा फरसा अपानुभा^१ । यानि पि तानि कुलेसु पहेणकानि^२ पहीयन्ति, उच्छू ति वा वदरा ति वा पूवा ति वा मोदका ति वा सडकुलिका^३ ति वा, तानि विलुम्पित्वा विलुम्पित्वा खादन्ति, कुलित्थीन पि कुलकुमारीन पि पच्छालिय खिपन्ति । ते दानिमे तुण्हीभूता तुण्हीभूता पञ्जलिका भगवन्त पयिरुपासन्ती” ति । 5

५. “यस्स कस्सच्चि, महानाम, कुलपुत्तस्स पञ्च घम्मा सविज्जन्ति — यदि वा रञ्जो खत्तियस्स मुद्धाभिसित्तस्स^४, यदि वा रट्ठिकस्स पेत्तनिकस्स, यदि वा सेनाय सेनापतिकस्स, यदि वा गामगामणिकस्स^५, यदि वा पूगगामणिकस्स, ये वा पन कुलेसु पच्चेकाधिपच्च कारेन्ति, वुद्धियेव पाटिकञ्जा, नो परिहानि । 10

६ “कतमे पञ्च ? इध, महानाम, कुलपुत्तो उट्टानविरियाधिगतेहि^६ भोगेहि बाहाबलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि मातापितरो सक्करोति गरु^७ करोति मानेति पूजेति । तमेन मातापितरो सक्कता गरुकता मानिता पूजिता कल्याणेन मनसा अनुकम्पन्ति — ‘चिर जीव, दीघमायु पालेही’ ति । मातापितानुकम्पितस्स, महानाम, कुलपुत्तस्स वुद्धियेव पाटिकञ्जा, नो परिहानि । 15

७ “पुन च पर, महानाम, कुलपुत्तो उट्टानविरियाधिगतेहि भोगेहि बाहाबलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसे सक्करोति गरु करोति मानेति पूजेति । तमेन पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसा सक्कता गरुकता मानिता पूजिता कल्याणेन मनसा अनुकम्पन्ति — ‘चिर जीव, दीघमायु पालेही’ ति । पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसानुकम्पितस्स, महानाम, कुलपुत्तस्स वुद्धियेव पाटिकञ्जा, नो परिहानि । 20

८. “पुन च पर, महानाम, कुलपुत्तो उट्टानविरियाधिगतेहि भोगेहि बाहाबलपरिचितेहि सेदावविखत्तेहि धम्मिकेहि धम्मलद्धेहि खेत्तकम्मन्तसामन्तसव्योहारे^८ सक्करोति गरु करोति मानेति पूजेति । तमेन खेत्तकम्मन्तसामन्तसव्योहारा सक्कता गरुकता मानिता पूजिता 25

१ अपजहा ति - सी०, अपाट्टुभा - स्या०, अपजहा - रो० । २ पहीनकानि - सी०, पहीणकानि - स्या०, पहिणकानि - रो० । ३ सक्खलिका - सी०; सक्खलका - रो० । ४ मुद्धावसित्तस्स - सी० । ५ गामगामिकस्स - स्या० । ६ उट्टानविरियाधिगतेहि - म० । ७ गरु - स्या०, रो० । ८ ० सव्योहारे - सी०, ने० ।

कल्याणेन मनसा अनुकम्पन्ति - 'चिर जीव, दीघमायु पालेही' ति । खेसकम्मन्तसामन्तसव्योहारानुकम्पितस्स, महानाम, कुलपुत्तस्स बुद्धियेव पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

६ "पुन च पर, महानाम कुलपुत्तो उट्टानविरियाधिगतहि भोगेहि बाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि घम्मिषेहि घम्मसद्धि यावता' वलिपटिग्गाहिका देवता सक्करोति' गरु करोति मानेति पूजेति । तमेन वलिपटिग्गाहिका देवता सक्कता गरुकता मानिता पूजिता कल्याणत मनसा अनुकम्पन्ति - 'चिर जीव, दीघमायुं पालेही' ति । देवतानु कम्पितस्स महानाम, कुलपुत्तस्स बुद्धियेव पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

१० "पुन च पर, महानाम, कुलपुत्तो उट्टानविरियाधिगतहि भोगेहि बाहावलपरिचितेहि सेदावक्खित्तेहि घम्मिषेहि घम्मसद्धि समणब्राह्मणे सक्करोति गरु करोति मानेति पूजेति । तमेन समण ब्राह्मणा सक्कता गरुकता मानिता पूजिता कल्याणेन मनसा अनुकम्पन्ति - 'चिर जीव, दीघमायु पालेही' ति । समणब्राह्मणानुकम्पितस्स, महानाम, कुलपुत्तस्स बुद्धियेव पाटिकङ्का, नो परिहानि ।

११ "यस्स कस्सधि, महानाम, कुलपुत्तस्स इम पञ्च घम्मा सविज्जन्ति - यदि वा रञ्जो क्षतियस्स भुद्धाभिसित्तस्स यदि वा रट्टिकस्स पेत्तनिकस्स, यदि वा सेनाय सेनापतिकस्स, यदि वा गाम गामणिकस्स, यदि वा पूगगामणिकस्स, ये वा पन कुलेसु पञ्चेधाधिपञ्च कारेन्ति बुद्धियेव पाटिकङ्का, नो परिहानी ति ।

"मातापितुक्किञ्चकरो पुत्तदारहितो सदा ।
अन्तोजनस्स अत्याय ये चस्स अनुजीविनो ॥
"उभिन्न च्चैव अत्याय वदञ्जुं होति सीमवा ।
आतीन पुण्यपेतान, विट्ठे घम्मे च जीवत ॥
समणान ब्राह्मणान देवतानं च पण्डितो ।
वित्तिसञ्जननो होति घम्मेन घरमावसं ॥
"सो करिस्वान कल्याण पुज्जो होति पससिमो ।
इधेव न पससन्ति पेञ्च समो पमोवती" ति ॥

६. पठमवुड्ढपव्वजितसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो दुल्लभो वुड्ढपव्व-
जितो । कतमेहि पञ्चहि ? दुल्लभो, भिक्खवे, वुड्ढपव्वजितो निपुणो,
दुल्लभो आकप्पसम्पन्नो, दुल्लभो बहुस्सुतो, दुल्लभो धम्मकथिको,
दुल्लभो विनयधरो । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
दुल्लभो वुड्ढपव्वजितो” ति ।

१०. दुतियवुड्ढपव्वजितसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो दुल्लभो वुड्ढपव्व-
जितो । कतमेहि पञ्चहि ? दुल्लभो, भिक्खवे, वुड्ढपव्वजितो सुवचो,
दुल्लभो सुग्गहितग्गाही, दुल्लभो पदविखणग्गाही, दुल्लभो धम्म-
कथिको, दुल्लभो विनयधरो । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि
समन्नागतो दुल्लभो वुड्ढपव्वजितो” ति ।

नीवरणवग्गो छट्ठो ।

तस्सुद्धानं

आवरण रासि अङ्गानि, समय^१ मातुपुत्तिका ।
उपज्झा^२ ठाना लिच्छवि^३, कुमारा^४ अपरा^५ दुवे ति ॥

७. सञ्ज्ञावग्गो

१. पठमसञ्ज्ञासुत्तं

१ “पञ्चिमा, भिक्खवे, सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला
होन्ति महानिससा अमतोगधा अमतपरियोसाना । कतमा पञ्च ?
असुभसञ्ज्ञा^१, मरणसञ्ज्ञा, आदीनवसञ्ज्ञा^२, आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा^३,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्ज्ञा” - इमा खो, भिक्खवे, पञ्च सञ्ज्ञा
भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिससा अमतोगधा अमत-
परियोसाना” ति ।

१ समय च - रो० । २-२ उपज्झाद्धानकुमारा - स्या०, उपज्झाद्धाना
कुमारा - रो० । ३-३ लिच्छवी अपरे - स्या०, रो० । ४ अनिच्चमञ्ज्ञा अनत्तसञ्ज्ञा -
स्या० । ५ स्या० पोत्यके नत्थि । ६ पटिकूलसञ्ज्ञा - स्या०, रो० । ७ अनभिरतसञ्ज्ञा
- सी०, स्या०, रो० ।

२ वृत्तियसञ्ज्ञासुत्त

१ "पञ्चिमा, भिक्खवे, सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फसा होन्ति महानिससा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा पञ्च ? अनिच्चसञ्ज्ञा, अनत्तसञ्ज्ञा, मरणसञ्ज्ञा, आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा, सञ्चल्लोके अनभिरत्तिसञ्ज्ञा - इमा खो, भिक्खवे, पञ्च सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फसा होन्ति महानिससा अमतोगघा अमत्तपरियोसाना' ति ।

३ पठमवङ्गिसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, वङ्गीहि वङ्गमानो अरियसावको अरियाय वङ्गिया वङ्गिति, सारावायी च होति वरादायी च कायस्स । कतमाहि पञ्चहि ? सद्दयाय वङ्गिति, सीलेन वङ्गिति, सुतेन वङ्गिति, चागेन वङ्गिति, पञ्जाय वङ्गिति - इमाहि खो भिक्खवे, पञ्चहि वङ्गीहि वङ्गमानो अरियसावको अरियाय वङ्गिया वङ्गिति सारावायी च होति वरादायी च कायस्सा ति ।

"सद्दयाय सीलेन च यो' पवङ्गिति',
पञ्जाय चागेन सुतेन चूमय ।
सो ताविसो सप्पुरिसो विचक्खणो,
आदीयती सारमिधेव अत्तनो' ति ।

४ वृत्तियवङ्गिसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, वङ्गीहि वङ्गमाना अरियसाविका अरियाय वङ्गिया वङ्गिति, सारावायिनी च होति वरादायिनी च कायस्स । कतमाहि पञ्चहि ? सद्दयाय वङ्गिति सीलेन वङ्गिति, सुतेन वङ्गिति चागेन वङ्गिति पञ्जाय वङ्गिति - इमाहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि वङ्गीहि वङ्गमाना अरियसाविका अरियाय वङ्गिया वङ्गिति सारावायिनी च होति वरादायिनी च कायस्सा ति ।

"सद्दयाय सीलेन च या' पवङ्गिति',
पञ्जाय चागेन सुतेन चूमय ।
सा ताविसी सीलवती जपासिका,
आदीयती सारमिधेव अत्तनो' ति ॥

५. साकच्छसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलसाकच्छो सन्नह्यचारीनं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना च सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाय कथाय च आगत पञ्हं व्याकत्ता होति, अत्तना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाय^१ कथाय^१ च आगत पञ्ह व्याकत्ता होति, अत्तना च पञ्जासम्पन्नो होति, पञ्जासम्पदाय कथाय च आगत पञ्ह व्याकत्ता होति, अत्तना च विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्तिसम्पदाय कथाय च आगत पञ्ह व्याकत्ता होति, अत्तना च विमुत्तिजाणदस्सनसम्पन्नो होति, विमुत्तिजाणदस्सनसम्पदाय कथाय च आगत पञ्ह व्याकत्ता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलसाकच्छो सन्नह्यचारीनं” ति ।

६. साजीवसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलसाजीवो सन्नह्यचारीनं । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना च सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाय कथाय च कत पञ्ह व्याकत्ता होति, अत्तना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाय कथाय च कत पञ्ह व्याकत्ता होति, अत्तना च पञ्जासम्पन्नो होति, पञ्जासम्पदाय कथाय च कत पञ्हं व्याकत्ता होति, अत्तना च विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्तिसम्पदाय कथाय च कतं पञ्ह व्याकत्ता होति, अत्तना च विमुत्तिजाणदस्सनसम्पन्नो होति, विमुत्तिजाणदस्सनसम्पदाय कथाय च कतं पञ्हं व्याकत्ता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अलसाजीवो सन्नह्यचारीनं” ति ।

७. पठमइद्विपादसुत्तं

१ “यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा पञ्च धम्मे भावेति, पञ्च धम्मे बहुलीकरोति, तस्स द्विन्नं फलान अञ्जतर फल पाटिकह्व - दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे अनागामिता ।

२ “कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्घारसमन्नागतं इद्विपाद भावेति, विरियसमाधि . चित्तसमाधि ...

वीमसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागत इद्विपाद भावेति, उस्सोन्हिष्मेव
 ष्चर्मि' । यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा इम
 पञ्च धम्मे भावेति, इमे पञ्च धम्मे बहुलीकरोति, तस्स द्विष फलान
 मञ्जतर फल पाटिकङ्क - दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेस
 अनागामिता' ति ।

८ बुतियइद्विपादसुत्त

१ 'पुब्बेवाह', भिक्खवे, सम्बोधा अनभिसम्बुद्धो बोधिसत्तो ष
 समानो पञ्च धम्मे भावेसि, पञ्च धम्मे बहुलिमकासि' । कतमे
 पञ्च ? छन्दसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागत इद्विपाद भावेसि, विरिय
 समाधि चित्तसमाधि वीमसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागत इद्विपाद
 भावेसि उस्सोन्हिष्मेव पञ्चर्मि । सो खो अह, भिक्खवे, इमेस
 उस्सोन्हिष्पञ्चमान धम्मान भावितत्ता बहुलीकत्ता यस्स यस्स
 अभिञ्जासञ्चिक्खरणीयस्स धम्मस्स चित्त अभिनिष्णामेसि अभिञ्जा
 सञ्चिक्खिरियाय तत्र तत्रेव सक्खिभव्वत पापुणि सति सति आयतने ।

२ 'सो सचे आर्कङ्क - 'अनेकविहित इद्विष पञ्चनु
 मयेय्य पे० याव ब्रह्मलोका पि कायेन वस वत्तेय्य' ति, तत्र तत्रेव
 सक्खिभव्वत पापुणि सति सति आयतने ।

३ 'सो सचे आर्कङ्क पे० .. 'आसवान क्षया अनासव
 चेतोधिमुत्ति पञ्जाधिमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सञ्चिक्खत्वा
 उपसम्पज्ज विहरेय्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वत पापुणि सति सति
 आयतने' ति ।

९ निब्बिवासुत्त

१ "पञ्चिम, भिक्खवे धम्मा भाविता बहुलीकता एवन्त
 निब्बिदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोपाय
 निब्बानाय सवत्तन्ति ।

२ "कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे भिक्खु असुमानुपरसी काये
 विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सञ्चलोपे अनभिरत्तिराञ्जी,

१-१ उरमीन्दिपव पञ्चमी - ती । २ पुब्बाह - रो । ३ बहुलीकत्ति -
 ती । ४ पटिकूलसञ्जी - स्या रो । ५ अनभिरत्तिराञ्जी - ती स्या रो ।

सव्वसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्त सूपट्ठिता होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा भाविता बहुलीकता एकन्त-निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ती” ति ।

१०. आसवक्खयसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता आसवान 5

खयाय सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सव्वसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्त सूपट्ठिता होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा भाविता बहुलीकता आसवान खयाय सवत्तन्ती” ति ।

10

सञ्जावगो सत्तमो ।

तस्सुद्दानं

द्वे च सञ्जा द्वे वड्डी च, साकच्छेन च साजीव ।

इद्धिपादा च द्वे वुत्ता, निव्विदा चासवक्खया ति ॥

८. योधाजीववगो

१. पठमचेतोविमुक्तिफलसुत्तं

१ “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता चेतो-विमुक्तिफला च होन्ति चेतोविमुक्तिफलानिससा च, पञ्जाविमुक्तिफला च होन्ति पञ्जाविमुक्तिफलानिससा च ।

15

“कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असुभानुपस्सी, काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जी, सव्वसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो पनस्स अज्झत्त सूपट्ठिता होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा भाविता बहुलीकता चेतोविमुक्तिफला च होन्ति चेतोविमुक्तिफलानिससा च, पञ्जाविमुक्ति- 20 फला च होन्ति पञ्जाविमुक्तिफलानिससा च । यतो खो, भिक्खवे,

मिक्खु चेतोविमुत्तो च होति पञ्चाविमुत्तो च होति' - अयं बुच्चति, मिक्खवे, 'मिक्खु उक्खित्तपलिघो इति पि, सङ्खिण्णपरिखो' इति पि, अम्मुन्हेसिको इति पि, निरग्गळो इति पि, अरियो पन्नद्वजो पन्नमारो विसयुत्तो इति पि' ।

२ "कथं च, मिक्खवे, मिक्खु उक्खित्तपलिघो होति ? इष, मिक्खवे, मिक्खुनो अविज्जा पहीना होति उक्खिन्नमूला तालावत्पुक्का अनभावङ्कता आयति अनुप्पादधम्मा । एव सो, मिक्खवे, मिक्खु उक्खित्तपलिघो होति ।

३ "कथं च, मिक्खवे, मिक्खु सङ्खिण्णपरिखो होति ? इष, मिक्खवे, मिक्खुनो पोतोअधिको' जातिससारो पहीनो होति उक्खिन्नमूलो तालावत्पुक्को अनभावङ्कतो आयति अनुप्पादधम्मा । एव सो, मिक्खवे, मिक्खु सङ्खिण्णपरिखो होति ।

४ "कथं च, मिक्खवे, मिक्खु अम्मुन्हेसिको होति ? इष, मिक्खवे, मिक्खुनो तण्हा पहीना होति उक्खिन्नमूला तालावत्पुक्का अनभावङ्कता आयति अनुप्पादधम्मा । एव सो, मिक्खवे, मिक्खु अम्मुन्हेसिको होति ।

५ "कथं च, मिक्खवे, मिक्खु निरग्गळो होति ? इष, मिक्खवे, मिक्खुनो पञ्चोरम्भागियानि सयोजनानि पहीनानि होन्ति उक्खिन्नमूलानि तालावत्पुक्कानि अनभावङ्कतानि आयति अनुप्पादधम्मानि । एव सो, मिक्खवे, मिक्खु निरग्गळो होति ।

६ "कथं च, मिक्खवे, मिक्खु अरियो पन्नद्वजो पन्नमारो विसयुत्तो होति ? इष, मिक्खवे, मिक्खुनो अस्मिमानो पहीनो होति उक्खिन्नमूलो तालावत्पुक्को अनभावङ्कतो आयति अनुप्पादधम्मा । एवं सो, मिक्खवे मिक्खु अरियो पन्नद्वजो पन्नमारो विसयुत्तो होती' ति ।

२ बुद्धियचेतोविमुत्तिफलसुत्त

१ "पञ्चमे मिक्खवे, धम्मा भाविता बहुसीकता चेतोविमुत्ति-फला च होन्ति चेतोविमुत्तिफलानिससा च, पञ्चाविमुत्तिफला च होन्ति

१ एवा रो पीत्तकेतु मत्ति । २ सङ्खिण्णपरिखो - एवा । ३ पोतोअधिको -

पञ्जाविमुत्तिफलानिसंसा च । कतमे पञ्च ? अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा, दुक्खे अनत्तसञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा भाविता बहुलीकता चेतोविमुत्तिफला च होन्ति चेतोविमुत्तिफलानिससा च, पञ्जाविमुत्तिफला च होन्ति पञ्जाविमुत्तिफलानिससा च । यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु चेतोविमुत्तो च होति पञ्जाविमुत्तो च — अय वुच्चति, भिक्खवे, 'भिक्खु उक्खित्तपलिघो इति पि, सङ्घिण्णपरिखो इति पि, अब्बुब्हेसिको इति पि, निरग्गळो इति पि, अरियो पन्नद्धजो पन्नभारो विसयुत्तो इति पि' ।

२ "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु उक्खित्तपलिघो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो अविज्जा पहीना होति उच्छिन्नमूला तालावत्युकता अनभावङ्कता आर्यति अनुप्पादधम्मा । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु उक्खित्तपलिघो होति ।

३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घिण्णपरिखो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो पोणोब्भविको जातिससारो पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो अनभावङ्कतो आर्यति अनुप्पादधम्मो । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घिण्णपरिखो होति ।

४ "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अब्बुब्हेसिको होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो तण्हा पहीना होति उच्छिन्नमूला तालावत्युकता अनभावङ्कता आर्यति अनुप्पादधम्मा । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु अब्बुब्हेसिको होति ।

५ "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु निरग्गळो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि पहीनानि होन्ति उच्छिन्नमूलानि तालावत्युकतानि अनभावङ्कतानि आर्यति अनुप्पादधम्मानि । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु निरग्गळो होति ।

६ "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अरियो पन्नद्धजो पन्नभारो विसयुत्तो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो अस्मिमानो पहीनो होति उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो अनभावङ्कतो आर्यति अनुप्पादधम्मो । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु अरियो पन्नद्धजो पन्नभारो विसयुत्तो होती" ति ।

३ पठमधम्मविहारीसुत्त

१ अथ स्रो अञ्जतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिञ्चो स्रो सो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - “धम्मविहारी धम्मविहारी ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु स्रो, भन्ते, भिक्खु’ धम्मविहारी होती” ति ?

२ “इध, भिक्खु, भिक्खु’ धम्म परियापुणाति - सुत्त, गय्यं, वेम्याकरण, गाय उदान, इतिवुत्तक, जासक, अञ्जुतधम्म, वेदस्स । सो ताय धम्मपरियत्तिया दिवस अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लान, नानुयुञ्जति अञ्जत्त चेतोसमय । अय वुच्चति, भिक्खु - ‘भिक्खु परियत्ति वहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

३ “पुन च पर, भिक्खु, भिक्खु यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेण परेस वेसेति । सो ताय धम्मपञ्चत्तिया दिवस अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्त चेतोसमय । अय वुच्चति, भिक्खु - ‘भिक्खु पञ्चत्तिवहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

४ “पुन च पर, भिक्खु, भिक्खु यथासुतं यथापरियत्त धम्म वित्थारेण सञ्जाय करोति । सो तेन सञ्जायेन दिवस अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लान, नानुयुञ्जति अञ्जत्त चेतोसमय । अय वुच्चति, भिक्खु - ‘भिक्खु सञ्जायवहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

५ “पुन च पर, भिक्खु, भिक्खु यथासुत यथापरियत्त धम्म चेतसा अनुवित्तकेति अनुविचारेति मनसानुपेक्खति । सो सहि धम्म वित्तकेहि दिवस अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्त चेतोसमय । अय वुच्चति, भिक्खु - ‘भिक्खु वित्तक्कवहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

६ “इध, भिक्खु भिक्खु धम्म परियापुणाति - सुत्तं, गय्यं वेम्याकरण गाय, उदान इतिवुत्तकं, जासक, अञ्जुतधम्मं, वेदस्स । सो ताय धम्मपरियत्तिया न दिवस अतिनामेति, नापि रिञ्चति पटिसल्लानं, नानुयुञ्जति अञ्जत्तं चेतोसमय । एव स्रो, भिक्खु, भिक्खु धम्मविहारी होति ।

७. “इति खो, भिक्खु^१, देसितो मया परियत्तिबहुलो, देसितो पञ्जत्तिबहुलो, देसितो सज्जायबहुलो, देसितो वित्तक्कबहुलो, देसितो धम्मविहारी । य^२ खो, भिक्खु^३, सत्थारा करणीयं सावकान हितेसिना अनुकम्पकेन अनुकम्प उपादाय, क्त वो त मया । एतानि, भिक्खु, रुक्खमूलानि, एतानि सुञ्जागारानि । ज्ञायथ, भिक्खु, मा पमादत्थ, 5
मा पच्छा विप्पटिसारिनो अहुवत्थ । अय वो अम्हाक अनुसासनी” ति ।

४. द्वितीयधम्मविहारीसुत्तं

१. अय खो अञ्जतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्त एतदवोच — “धम्मविहारी धम्म-
विहारी’ ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, भिक्खु^३ धम्म- 10
विहारी होती’ ति ?

२ “इध, भिक्खु, भिक्खु धम्म परियापुणाति — सुत्तं, गेय्य, वेय्याकरणं, गाथं, उदानं, इतिवुत्तक, जातकं, अब्भुतधम्मं, वेदल्ल, उत्तरि’
चस्स पञ्जाय अत्थं नप्पजानाति । अय वुच्चति, भिक्खु — ‘भिक्खु
परियत्तिबहुलो, नो धम्मविहारी’ । 15

३. “पुन च पर, भिक्खु, भिक्खु यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेण परेस देसेति, उत्तरि चस्स पञ्जाय अत्थ नप्पजानाति ।
अय वुच्चति, भिक्खु — ‘भिक्खु पञ्जत्तिबहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

४ “पुन च पर, भिक्खु, भिक्खु यथासुत यथापरियत्त धम्म वित्थारेण सज्जाय करोति, उत्तरि चस्स पञ्जाय अत्थ नप्पजानाति । 20
अय वुच्चति, भिक्खु — ‘भिक्खु सज्जायबहुलो, नो धम्मविहारी’ ।

५. “पुन च पर, भिक्खु, भिक्खु यथासुत यथापरियत्त धम्मं चेतसा अनुवितक्केति अनुविचारेति मनसानुपेक्खति, उत्तरि चस्स
पञ्जाय अत्थ नप्पजानाति । अय वुच्चति, भिक्खु — ‘भिक्खु वित्तक्क-
बहुलो, नो धम्मविहारी’ । 25

६. “इध, भिक्खु, भिक्खु धम्म परियापुणाति — सुत्त, गेय्य, वेय्याकरण, गाथ, उदानं, इतिवुत्तक, जातक, अब्भुतधम्म, वेदल्ल, उत्तरि

१ भिक्खु भिक्खु — रो० । २-२ य भिक्खु — स्या०, रो० । ३ न्या० पोट्यके नत्थि । ४. उत्तरि — सी०, स्या०, रो० ।

षस्स पञ्जाय अत्य पजानाति । एव स्रो, भिक्खु, भिक्खु घम्मविहारी
होति ।

७ “इति स्रो, भिक्खु, देसितो मया परियत्तिबहुसो, दसितो
पञ्जात्तिबहुसो, देसितो सज्जायबहुसो, देसितो विसक्कवहुसो, देसितो
५ घम्मविहारी । य स्रो, भिक्खु, सत्पारा करणीय सावकान हित्तेसिना
अनुकम्पकेन अनुकम्प उपादाय, कस वो त मया । एतानि, भिक्खु,
स्वस्समूलानि, एतानि सुञ्जागारानि । ज्ञायथ भिक्खु, मा पमादत्थ,
मा पञ्छा विप्पटिसारिनो अहुवत्थ । अय वो अम्हाक अनुसासनी” ति ।

५ पठमयोधाजीयसुत्त

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, योधाजीवा सन्तो सविज्जमाना
१० लोकास्मि । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो योधाजीवो
रजग्गञ्जेव दिस्वा ससीदति विसीदति न सन्त्यम्भति न सक्कोति सङ्गाम
ओत्तरित्तु । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकञ्चो योधाजीवो होति । अय,
भिक्खवे, पठमो योधाजीवो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकञ्चो योधाजीवो सहति रजग्ग,
१५ अपि च स्रो घजग्गञ्जेव दिस्वा ससीदति विसीदति, न सन्त्यम्भति,
न सक्कोति सङ्गाम ओत्तरित्तु । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकञ्चो
योधाजीवो होति । अय, भिक्खवे, दुतियो योधाजीवो सन्तो सविज्जमानो
लोकास्मि ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकञ्चो योधाजीवो सहति रजग्ग
२० सहति घजग्ग अपि च स्रो उत्सारणञ्जेव सुत्वा ससीदति विसीदति
न सन्त्यम्भति, न सक्कोति सङ्गाम ओत्तरित्तु । एवरूपो पि, भिक्खवे,
इधेकञ्चो योधाजीवो होति । अय, भिक्खवे, ततियो योधाजीवो सन्तो
सविज्जमानो लोकास्मि ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकञ्चो योधाजीवो सहति रजग्ग,
२५ सहति घजग्ग सहति उत्सारण” अपि च एतो सम्पहारे हञ्जति
ध्यापज्जति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकञ्चो योधाजीवो होति ।
अय भिक्खवे चतुत्थो योधाजीवो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि ।

१-१ एवरूपो - ती । २ एकञ्चो - ती । ३ उत्सारण वेद - ती । ४ रो ।
५ उत्सारण - रो । ६ ध्यापज्जति - ती ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो सहति रजग्गं, सहति धजग्गं, सहति उस्सारण, सहति सम्पहारं । सो त सङ्गाम अभिविजिनित्वा विजितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीस अज्झावसति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो योधाजीवो सन्तो सविज्जमानो लोकास्मि । इमे खो, भिक्खवे, 5 पञ्च योधाजीवा सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि ।

६. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चिमे योधाजीवूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना भिक्खूसु । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु रजग्गञ्जेव दिस्वा ससीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति ब्रह्मचरिय सन्धारेतु^१ । सिक्खादुब्बल्य आविकत्वा सिक्ख पञ्चवखाय 10 हीनायावत्तति । किमस्स रजग्गस्मि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सुणाति — ‘अमुकास्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा कुमारी वा अभिरूपा दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता’ ति । सो त सुत्वा ससीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति ब्रह्मचरिय सन्धारेतु । सिक्खादुब्बल्य आविकत्वा सिक्खं पञ्चवखाय हीनाया- 15 वत्तति । इदमस्स रजग्गस्मि ।

“सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो रजग्गञ्जेव दिस्वा ससीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति सङ्गामं ओतरित्तु, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधे- कच्चो पुग्गलो होति । अयं, भिक्खवे, पठमो योधाजीवूपमो पुग्गलो 20 सन्तो सविज्जमानो भिक्खूसु ।

७. “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु सहति रजग्ग, अपि च खो धजग्गञ्जेव दिस्वा ससीदति विसीदति, न सन्थम्भति, न सक्कोति ब्रह्मचरिय सन्धारेतु । सिक्खादुब्बल्यं आविकत्वा सिक्ख पञ्चवखाय हीनायावत्तति । किमस्स धजग्गस्मि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न हेव 25 खो सुणाति — ‘अमुकास्मि नाम गामे वा निगमे वा इत्थी वा कुमारी वा अभिरूपा दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता’ ति, अपि च खो सामं पस्सति इत्थि वा कुमारि वा अभिरूपं दस्सनीयं पासादिकं परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतं । सो तं दिस्वा संसीदति

विसीदति, न सन्धम्मति, न सक्कोत्ति ब्रह्मचरिय सन्घारेतु । सिक्खा-
दुब्बल्य भावित्वा सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति । इदमस्स
घजग्गस्मि ।

“सेम्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो सहति रजग्ग, अपि
च खो घजग्गञ्चेव दिस्वा ससीदति विसीदति, न सन्धम्मति, न सक्कोत्ति
सङ्गाम भोतरित्तु तयूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि । एयरूपो
पि, भिक्खवे, इधेक्खो पुग्गलो होति । अय, भिक्खवे, दुत्तियो योधा
जीवूपमो पुग्गलो सन्तो सविज्जमानो भिक्खूसु ।

८ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु सहति रजग्ग, सहति घजग्ग,
अपि च खो उस्सारणञ्चेर' सुत्वा ससीदति विसीदति, न सन्धम्मति,
न सक्कोत्ति ब्रह्मचरिय सघारेतु । सिक्खादुब्बल्य भावित्वा सिक्ख
पच्चक्खाय हीनायावत्तति । किमस्स उस्सारणाय ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु अरञ्जगत वा रुक्खमूलगत वा मुञ्जागारगत वा मातुगामो
उपसङ्गमिस्वा उहसति^१ उल्लपति उज्जघति^२ उप्पण्ठेति^३ । सो मातु
गामेन उहसियमानो उल्लपियमानो उज्जघियमानो उप्पण्ठियमानो
ससीदति विसीदति, न सन्धम्मति, न सक्कोत्ति ब्रह्मचरिय सन्घारेतु ।
सिक्खादुब्बल्य भावित्वा सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तति । इदमस्स
उस्सारणाय^४ ।

“सेम्यथापि सो भिक्खवे, योधाजीवो सहति रजग्ग, सहति
घजग्ग अपि च खो उस्सारणञ्चेर सुत्वा ससीदति विसीदति, न
सन्धम्मति न सक्कोत्ति सङ्गाम भोतरित्तु तयूपमाह भिक्खवे, इम
पुग्गल वदामि । एयरूपो पि, भिक्खवे इधेक्खो पुग्गलो होति ।
अय भिक्खवे त्तियो योधाजीवूपमो पुग्गलो सन्तो संविज्जमानो
भिक्खूसु ।

९ “पुन च पर भिक्खवे भिक्खु सहति रजग्गं, सहति घजग्ग
सहति उस्सारण अपि च खो उस्सारणे उज्जति व्यापज्जति । किमस्स
उस्सारणाय ? इध भिक्खवे भिक्खु अरञ्जगतं वा रुक्खमूलगतं
वा मुञ्जागारगतं वा मातुगामो उपसङ्गमिस्वा अभिनितीदति

१ उहसति - बी. रो । २ उज्जति - बी. रो । ३ उप्पण्ठेति - एव ।

४ उस्सारणाय - रो । ५ उज्जति - एव । ६ उस्सारणाय - रो ।

अभिनिपज्जति अज्झोत्थरति । सो मातुगामेन अभिनिसीदियमानो
अभिनिपज्जियमानो अज्झोत्थरियमानो सिक्खं अपच्चक्खाय^१ दुब्बल्यं
अनाविकत्वा मेथुनं धम्म पटिसेवति । इदमस्स सम्पहारस्मि ।

“सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो सहति रजग्ग, सहति
धजग्गं, सहति उस्सारण, अपि च खो सम्पहारे हञ्जति व्यापज्जति; 5
तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधे-
कच्चो पुग्गलो होति । अय, भिक्खवे, चतुत्थो योधाजीवूपमो पुग्गलो
सन्तो सविज्जमानो भिक्खूसु ।

१०. “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु सहति रजग्ग, सहति धजग्ग,
सहति उस्सारण, सहति सम्पहार, सो त सङ्गाम अभिविजिनित्वा विजित- 10
सङ्गामो तमेव सङ्गामसीस अज्झावसति । किमस्स सङ्गामविजयस्मि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु अरञ्जागतं वा रुक्खमूलगत वा सुञ्जागारगत
वा मातुगामो उपसङ्कमित्वा अभिनिसीदति अभिनिपज्जति अज्झोत्थ-
रति । सो मातुगामेन अभिनिसीदियमानो अभिनिपज्जियमानो अज्झो-
त्थरियमानो विनिवेठेत्वा विनिमोचेत्वा येन काम पक्कमति । सो 15
विवित्त सेनासन भजति अरञ्ज रुक्खमूल पब्बत कन्दर गिरिगुह सुसान
वनपत्थं अब्भोकास पलालपुञ्ज ।

“सो अरञ्जागतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो
वा निसीदति पल्लङ्क आभुजित्वा उजु काय पणिधाय परिमुख सति
उपट्टपेत्वा । सो अभिज्ज लोके पहाय विगताभिज्जेन चेतसा विहरति, 20
अभिज्जाय चित्त परिसोधेति, व्यापादपदोस पहाय अब्यापन्नचित्तो
विहरति, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी व्यापादपदोसा चित्त परिसोधेति,
थीनमिद्ध पहाय विगतथीनमिद्धो विहरति आलोकसञ्जी सतो सम्प-
जानो, थीनमिद्धा चित्त परिसोधेति, उद्धच्चकुक्कुच्च पहाय अनुद्धतो
विहरति अज्जत्त वूपसन्तचित्तो, उद्धच्चकुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति, 25
विचिकिच्छं पहाय तिण्णविचिकिच्छो विहरति अकथङ्कथी कुसलेसु
धम्मेषु, विचिकिच्छाय चित्त परिसोधेति । सो इमे पञ्च नीवरणे
पहाय चेतसो उपक्किलेसे पञ्जाय दुब्बलीकरणे विविच्चेव कामेहि
. पे० . चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति ।

१ अपच्चक्खाय - स्या०, रो० ।

“सो एव समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्ग
विगतूपक्विक्षेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते आनेञ्जप्यत्ते आसवान
स्रयञ्जाणाय चित्त अभिनिष्णामेति । सो ‘इद दुक्ख’ ति यथाभूत पजा
नाति, ‘अय दुक्खसमुदयो’ ति यथाभूत पजानाति, ‘अय दुक्खनिरोधो’
ति यथाभूत पजानाति, ‘अय दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ति यथाभूत
पजानाति, ‘इमे आसवा’ ति यथाभूत पजानाति, ‘अय आसवसमुदयो’
ति यथाभूत पजानाति, ‘अय आसवनिरोधो’ ति यथाभूत पजानाति,
‘अय आसवनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूत पजानाति । तस्स
एव जानतो एव पस्सतो कामासवा पि चित्त विमुच्चति, भवासवा पि
चित्त विमुच्चति, अविज्जासवा पि चित्त विमुच्चति, विमुत्तस्मि विमुत्त
मिति आण होति । ‘स्त्रीणा जाति, वुसित ब्रह्मचरिय, क्त करणीय,
नापर हत्थत्ताया’ ति पजानाति । इदमस्स सङ्गामविज्जयास्मि ।

“सेम्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो सहति रज्जमा, सहति
धजग्ग सहति उस्सारण, सहति सम्पहार, सो त सङ्गाम अभिविज्जित्वा
विज्जितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीस अज्जावसति तथूपमाह, भिक्खवे,
इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेक्कच्चो पुग्गलो होति ।
अय, भिक्खवे, पठमो योधाजीवूपमो पुग्गलो सन्तो सविज्जमानो
भिक्खूसु । इमे सो, भिक्खवे पठ्व योधाजीवूपमा पुग्गला सन्तो
सविज्जमाना भिक्खूसु” ति ।

६ इति योधाजीवसुत्त

१ “पठ्वमे भिक्खवे योधाजीवा सन्तो सविज्जमाना
सोर्कस्मि । क्तमे पठ्व ? इध, भिक्खवे, एकच्चो योधाजीवो असि
चम्म गहेत्वा धनुक्कमाप सन्नम्हित्वा विपून्ह सङ्गाम ओत्तरति । सो
तस्मि सङ्गामे उस्सहति वायमति । तमेन उस्सहन्त वायमन्त पर
हनन्ति परियापादेन्ति । एवरूपो पि भिक्खवे इधेक्कच्चो योधाजीवो
होति । अय भिक्खवे, पठमो योधाजीवो सन्तो संविज्जमानो सोर्कस्मि ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेक्कच्चो योधाजीवो असिचम्म
गहेत्वा धनुक्कमाप सन्नम्हित्वा विपून्ह सङ्गाम ओत्तरति । सो तस्मि
मङ्गामे उस्सहति वायमति । तमेन उस्सहन्त वायमन्त परे

उपलिक्वन्ति, तमेन अपनेन्ति, अपनेत्वा ज्ञातकान नेन्ति । सो ज्ञातकेहि नीयमानो अप्पत्वा व ज्ञातके अन्तरामग्गे काल करोति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति । अय, भिक्खवे, दुतियो योधाजीवो सन्तो सविज्जमानो लोक्स्मि ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो असिचम्मं 5
गहेत्वा धनुकलापं सन्नय्हित्वा वियूब्ह सङ्गाम ओतरति । सो तस्मि सङ्गामे उस्सहति वायमति । तमेन उस्सहन्त वायमन्त परे उपलिक्वन्ति, तमेन अपनेन्ति, अपनेत्वा ज्ञातकान नेन्ति । तमेन ज्ञातका उपट्टहन्ति परिचरन्ति । सो ज्ञातकेहि उपट्टहियमानो परिचरियमानो तेनेव आबाधेन काल करोति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो 10
होति । अय, भिक्खवे, ततियो योधाजीवो सन्तो सविज्जमानो लोक्स्मि ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो असिचम्म गहेत्वा धनुकलाप सन्नय्हित्वा वियूब्ह सङ्गाम ओतरति । सो तस्मि सङ्गामे उस्सहति वायमति । तमेन उस्सहन्तं वायमन्त परे उपलिक्वन्ति, 15
तमेन अपनेन्ति, अपनेत्वा ज्ञातकान नेन्ति । तमेन ज्ञातका उपट्टहन्ति परिचरन्ति । सो ज्ञातकेहि उपट्टहियमानो परिचरियमानो वुट्ठाति तम्हा आबाधा । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति । अय, भिक्खवे, चतुत्थो योधाजीवो सन्तो सविज्जमानो लोक्स्मि ।

५. “पुन च पर, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो असिचम्मं 20
गहेत्वा धनुकलाप सन्नय्हित्वा वियूब्ह सङ्गाम ओतरति । सो त सङ्गाम अभिविजिनित्वा विजितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीस अज्झावसति । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो योधाजीवो होति । अय, भिक्खवे, पञ्चमो योधाजीवो सन्तो सविज्जमानो लोक्स्मि । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च योधाजीवा सन्तो सविज्जमाना लोक्स्मि । 25

६ “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चमे योधाजीवूपमा पुग्गला सन्तो सविज्जमाना भिक्खूसु । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतर गाम वा निगम वा उपनिस्साय विहरति । सो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गाम वा निगम वा पिण्डाय पविसति अरक्खितेनेव कायेन अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन 30

चित्तेन अनुपट्टिताय सत्तिया असवुतेहि इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति मातुगाम दुभिवत्थ वा दुप्पास्त वा । तस्स त' मातुगाम दिस्वा दुभिवत्थ वा दुप्पास्त वा रागो चित्तं अनुद्वसेति । सो रागानुद्वसितेन चित्तं सिक्खं अपञ्चक्खाय दुब्बल्यं अनाविकत्त्वा मेधुन धम्म पटिसेवति ।

५ "सेम्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो असिधम्म गहत्वा धनुकलाप सन्नम्हित्वा वियुब्धं सङ्गाम भोतरति, सो तस्मिं सङ्गामे उस्सहति वायमति, तमेन उस्सहन्त वायमन्तं परे हनन्ति परियापादन्ति, तथूपमाह, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधे कच्चो पुग्गसो होति । अयं, भिक्खवे, पठमो योधाजीवूपमा पुग्गसो सन्तो सविज्जमानो भिक्खूसु ।

७ "पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतर गाम वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति । सो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर मादाय तमेव गाम वा निगमं वा पिण्डाय पविससि अरक्खितेनेव कायेन अरक्खिताय धात्वाय अरक्खितेन चित्तेन अनुपट्टिताय सत्तिया असवुतेहि इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति मातुगाम दुभिवत्थ वा दुप्पास्त वा । तस्स त' मातुगाम दिस्वा दुभिवत्थ वा दुप्पास्त वा रागो चित्तं अनुद्वसेति । सो रागानुद्वसितेन चित्तेन परिदम्हतेव कायेन परिदम्हति वेतसा । तस्स एव होति - 'अभूनाहं आरामं गत्वा भिक्खूनं आरोगेय्यं - रागं परियुट्ठितोमिहि', आवुसो, रागपरेतो, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं सभारेत्तुं' ।

१० सिक्खादुब्बल्यं आविकत्त्वा सिक्खं पञ्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी' ति । सो आरामं गच्छन्तो अप्पत्त्वा व आरामं अन्तराममो सिक्खादुब्बल्यं आविकत्त्वा सिक्खं पञ्चक्खाय हीनायावत्तति ।

"सेम्यथापि सो भिक्खवे, योधाजीवो असिधम्म गहत्वा धनुकलाप सन्नम्हित्वा वियुब्धं सङ्गाम भोतरति, सो तस्मिं सङ्गामे उस्सहति वायमति, तमेन उस्सहन्तं वायमन्तं परे उपसिक्खन्ति तमेन अपनेमि अपनेत्वा आतकानं नेन्ति । सो आतकेहि नीयमानो अप्पत्त्वा व आतके अन्तरामगो कासं करोति तथूपमाह, भिक्खवे इमं पुग्गलं वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे इधे कच्चो पुग्गसो होति ।

१ त्या ये पित्तनेणु नात्थ । २ रागानुद्वसित - त्या ये । ३ उपा धिवोमिहि - ती त्या । ४ सत्त्वाणु - त्या ये ।

अथ, भिक्खवे, दुतियो योधाजीवूपमो पुग्गलो सन्तो सविज्जमानो भिक्खूसु ।

८ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतर गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति । सो पुण्वण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवर-
मादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसति अरक्खितेनेव कायेन 5
अरक्खिताय वाचाय अरक्खितेन चित्तेन अनुपट्ठिताय सतिया असवुतेहि इन्द्रियेहि । सो तत्थ पस्सति मातुगाम दुन्निवत्थ वा दुप्पारुत्त वा ।
तस्स त मातुगाम दिस्वा दुन्निवत्थ वा दुप्पारुत्त वा रागो चित्त अनुद्ध-
सेति । सो रागानुद्धसितेन चित्तेन परिडय्हतेव कायेन परिडय्हति
चेतसा । तस्स एव होति - ‘यन्नूनाह आराम गन्त्वा भिक्खून आरो- 10
चेय्य - रागपरियुट्ठितोम्हि, आवुसो, रागपरेतो, न सक्कोमि ब्रह्मचरिय
सन्धारेत्तु, सिक्खादुव्वल्यं आविक्त्वा सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्ति-
स्सामी’ ति । सो आराम गन्त्वा भिक्खून आरोचेति - ‘रागपरियुट्ठि-
तोम्हि, आवुसो, रागपरेतो, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं सन्धारेत्तु, सिक्खा-
दुव्वल्य आविक्त्वा सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी’ ति । 15

“तमेन सब्रह्मचारी ओवदन्ति अनुसासन्ति - ‘अप्प-
स्सादा, आवुसो, कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा’, आदीनवो
एत्थ भिय्यो । अट्ठिकङ्कलूपमा^१ कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहु-
पायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । मसपेसूपमा कामा वुत्ता भगवता
बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । तिणुक्कूपमा कामा 20
वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । अङ्गार-
कासूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ
भिय्यो । सुपिनकूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा,
आदीनवो एत्थ भिय्यो । याचित्तकूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा
बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । रुक्खफलूपमा कामा वुत्ता भगवता 25
बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । असिसूनूपमा कामा
वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । सत्ति-
सूलूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ
भिय्यो । सप्पसिरूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा,

“तमेनं सन्नह्यचारी ओवदन्ति अनुसासन्ति - ‘अप्पस्सादा, आवुसो, कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । अट्टिकङ्कलूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । मंसपेसूपमा कामा वुत्ता भगवता . पे० तिणुकूपमा कामा वुत्ता भगवता अङ्गारकासूपमा कामा वुत्ता भगवता सुपिनकूपमा कामा वुत्ता भगवता . याचितकूपमा कामा वुत्ता भगवता रुक्खफलूपमा कामा वुत्ता भगवता असिसूनूपमा कामा वुत्ता भगवता सत्तिसूलूपमा कामा वुत्ता भगवता . सप्पसिरूपमा कामा वुत्ता भगवता बहुदुक्खा बहुपायासा, आदीनवो एत्थ भिय्यो । अभिरमतायस्मा ब्रह्मचरिये, मायस्मा सिक्खादुब्बल्य आविक्त्वा सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्ती’ ति ।

“सो सन्नह्यचारीहि एव ओवदियमानो एव अनुसासियमानो एवमाह - ‘उस्सहिस्सामि, आवुसो, वायमिस्सामि’, आवुसो, अभिरमिस्सामि, आवुसो । न दानाह, आवुसो, सिक्खादुब्बल्य आविक्त्वा सिक्ख पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी’ ति ।

“सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो असिचम्मं गहेत्वा धनुकलाप सन्नय्हित्वा वियूब्ध सङ्गाम ओतरति, सो तस्मि सङ्गामे उस्सहति वायमति, तमेन उस्सहन्त वायमन्त परे उपलिक्खन्ति, तमेन अपनेन्ति, अपनेत्वा जातकान नेन्ति, तमेन जातका उपट्ठहन्ति परिचरन्ति । सो जातकेहि उपट्ठहियमानो परिचरियमानो वुट्ठाति तम्हा आवाधा, तथूपमाह, भिक्खवे, इम पुग्गल वदामि । एवरूपो पि, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो होति । अय, भिक्खवे, चतुत्थो योधाजीवूपमो पुग्गलो सन्तो सविज्जमानो भिक्खूसु ।

१० “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जातरं गाम वा निगम वा उपनिस्साय विहरति । सो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गाम वा निगमं वा पिण्डाय पविसति रक्खितेनेव कायेन रक्खिताय वाचाय रक्खितेन चित्तेन उपट्ठिताय सतिया सवुतेहि इन्द्रियेहि । सो चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तगगाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाविकरणमेन चक्खुन्द्रिय असवुत विहरन्तं अभिज्झा-

दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स सवरय पटि पज्जति, रक्खति चक्खुन्द्रिय चक्खुन्द्रिये सवर आपज्जति । सोत्तेन सह सुत्वा धानेन गन्ध घायित्वा जिष्हाय रस सायित्वा .. भायन फोट्टुच्च फुसित्वा मनसा धम्म विञ्जाय न निमित्तगाही होति नानुव्यञ्जनगाही । यत्वाधिकरणमेन मनिन्द्रिय असवुत् विहरन्त अभिज्जादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स सवरय पटिपज्जति, रक्खति मनिन्द्रिय मनिन्द्रिये सवर आपज्जति । सो पच्छाभत्त पिण्डपातपटिन्धन्तो धियित्त सेनासनं भजति अरञ्जं रुक्ता मूलं पच्चत वन्दरु गिरिगुह सुसान वनपत्य अम्भोवास पलासपुञ्ज । सो अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लकू अभुजित्वा उजु भाय पणिघाय परिमुत्त सति उपट्टपेत्वा । सो अभिञ्ज लावे पहाय पे०.. सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चतसो उपषियसेसे पञ्जाय दुच्चसीकरणे विविच्चेव धामेहि .. पे० चतुत्य दान उपसम्पग्ज विहरति ।

“सो एव ममाहिने चित्त परिमुद्धे पगियादाते धनङ्गण विगतूपषियलेसे मुदुभूते वम्मनिये टित्ते आनञ्जप्पत्ते आसयान गय जाणाय चित्त अभिनिधामेति । सा ‘इदं दुक्का ति यपामूतं पजानाति पे० ‘नापर इत्यत्ताया’ ति पजानाति ।

“भेय्यथापि मो, भिक्खय, माधाजीया धरिचम्म गहेत्वा पनुवनाप गग्रग्दिस्था विवून्ह गङ्गाम आतरति सो त सङ्गाम धमि विज्जितरमा विज्जितगङ्गामो तमेव गङ्गाममीस अजायगति, ठप्पुमारं भिक्खये इम पुग्गत यदागि । एवरूपो पि, भिक्खय इपोत्तो पुग्गतो गेति । अय भिक्खये पञ्चामो योधात्रीपूमा पुग्गतो गतो गचिग्ग माता भिक्खुगु । इम गो भिक्खये पञ्च माधात्रीपूमा पुग्गता गतो गचिग्गमाना भिक्खुगु ति ।

७ पटमध्यागतभयगुत्ता

१ गञ्जियमानि भिक्खये धत्तात्तभयार्ति गग्गगग्गग्गग्ग धत्तात्त धत्तात्तग्गग्ग भिक्खना धत्तात्तग्ग धत्तात्तग्ग पटिपग्गग्ग विग्गग्ग धत्तात्तग्ग गग्गग्ग धत्तात्तग्गग्ग धत्तात्तग्ग धत्तात्तग्गग्ग

सच्छिकिरियाय । कतमानि पञ्च ? इध, भिक्खवे, आरञ्जको भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'अह खो एतरहि एकको अरञ्जे विहरामि । एकको खो पनाह अरञ्जे विहरन्तं अहि वा म डसेय्य, विच्छिको वा म डसेय्य, सतपदी वा म डसेय्य, तेन मे अस्स कालङ्कुरिया', सो ममस्स अन्तरायो, हन्दाह विरिय आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया' ति । इद, भिक्खवे, पठम अनागतभय सम्पस्समानेन अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितु अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, आरञ्जको भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'अह खो एतरहि एकको अरञ्जे विहरामि । एकको खो पनाह अरञ्जे विहरन्तो उपक्खलित्वा' वा पपतेय्य, भत्त वा मे भुत्त ब्यापज्जेय्य, पित्त वा मे कुप्पेय्य, सेम्ह वा मे कुप्पेय्य, सत्थका वा मे वाता कुप्पेय्यु, तेन मे अस्स कालङ्कुरिया, सो ममस्स अन्तरायो, हन्दाह विरियं आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया' ति । इद, भिक्खवे, दुत्तियं अनागतभय सम्पस्समानेन अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितु अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

३. "पुन च परं, भिक्खवे, आरञ्जको भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'अह खो एतरहि एकको अरञ्जे विहरामि । एकको खो पनाह अरञ्जे विहरन्तो वाळेहि समागच्छेय्य, सीहेन वा व्यग्घेन वा दीपिना वा अच्छेन वा तरच्छेन वा, ते म जीविता वोरोपेय्यु, तेन मे अस्स कालङ्कुरिया, सो ममस्स अन्तरायो, हन्दाह विरिय आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाया' ति । इद, भिक्खवे, तत्तिय अनागतभय सम्पस्समानेन अलमेव आरञ्जकेन भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितु अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

४ "पुन च पर, भिक्षवे, आरञ्जको भिक्षु इति पटिसञ्चि-
 क्खति - 'अहं खो एतरहि एकको अरञ्जे विहरामि । एकको खो
 पनाह अरञ्जे विहरन्ता माणवहि समागच्छेम्य कत्तकम्मोहि वा अर-
 कम्मोहि वा, ते म जीविता बोरोपेय्यु, तेन मे अस्स कालङ्कुरिया, सो
 ममस्स अन्तरायो, हन्दाह विरिय' आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधि-
 गत्तस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाया' ति । इदं, भिक्षव,
 चतुत्थ अनागतमय सम्पस्समानेन अलमेव आरञ्जकेन भिक्षुना अप्प-
 मत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितु अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स
 अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाय ।

५ "पुन च पर भिक्षवे, आरञ्जको भिक्षु इति पटिसञ्चि-
 क्खति - 'अहं खो एतरहि एकको अरञ्जे विहरामि । सन्ति खो
 पनारञ्जे वाळा अमनुस्सा, ते म जीविता बोरोपेय्यु, तेम मे अस्स
 कालङ्कुरिया, सो ममस्स अन्तरायो, हन्दाह विरिय आरभामि
 अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चि-
 किरियाया' ति । इदं, भिक्षवे, पञ्चम अनागतमय सम्पस्समानेन
 अलमेव आरञ्जकेन भिक्षुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितु
 अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चि-
 किरियाय ।

६ "इमानि खो, भिक्षवे पञ्च अनागतमयानि सम्पस्समानेन
 अलमेव आरञ्जकेन भिक्षुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितु
 अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चि-
 किरियाया" ति ।

८ बुद्धिअनागतमयसुत्त

१ "पञ्चमानि भिक्षवे, अनागतमयानि सम्पस्समानेन
 अलमेव भिक्षुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरितु अप्पत्तस्स
 पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाय ।
 यत्तमानि पञ्च ? इदं भिक्षवे, भिक्षु इति पटिसञ्चिकत्तस्स -
 'अहं गो एतरहि दहरो युवा गुमु' काळवेत्तो भद्रेण बोव्यनेन समसागतो

पठमेन वयसा । होति खो पन सो समयो यं इमं काय जरा फुसति । जिण्णेन खो पन जराय अभिभूतेन न सुकर बुद्धान सासन मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितु । पुरा मं सो धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अकन्तो अमनापो, हन्दाह पटिकच्चेव^१ विरिय आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय, येनाह धम्मेन समन्नागतो जिण्णको पि फासु^२ विहरिस्सामी' ति । इदं, भिक्खवे, पठमं अनागतभय सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरित्तु अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

२ "पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'अह खो एतरहि अप्पाबाधो अप्पातङ्को समवेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो नातिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झिमाय पधानक्खमाय । होति खो पन सो समयो यं इमं कायं व्याधि फुसति । व्याधितेन खो पन व्याधिना^३ अभिभूतेन' न सुकरं बुद्धान सासनं मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितु । पुरा म सो धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अकन्तो अमनापो, हन्दाहं पटिकच्चेव विरिय आरभामि अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय, येनाहं धम्मेन समन्नागतो व्याधितो पि फासु विहरिस्सामी' ति । इद, भिक्खवे, दुतियं अनागतभय सम्पस्समानेन अलमेव भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरित्तु अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

३ "पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति - 'एतरहि खो सुभिक्ख^४ सुसस्स सुलभपिण्डं, सुकरं उच्छेन पग्गहेन यापेत्तु । होति खो पन सो समयो यं दुब्भिक्ख होति दुस्सस्स दुल्लभपिण्डं, न सुकरं उच्छेन पग्गहेन यापेत्तु । दुब्भिक्खे खो पन मनुस्सा येन सुभिक्ख तेन सङ्गमन्ति । तत्थ सङ्गणिकविहारो होति आकिण्णविहारो । सङ्गणिकविहारे खो पन सति आकिण्णविहारे न सुकरं बुद्धान सासन मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितु । पुरा म सो धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अकन्तो अमनापो, हन्दाह पटि-

१ पटिकच्चेव - सी० । २ फासु - रो० । ३-३ व्याधिमिभूतेन - मी०, रो० ।

कञ्चेव विरियं आरभामि अप्यत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाय, येनाहं धम्ममेण समभ्रागतो भुम्मिक्खे पि फासु विहरिस्सामी' ति । इव, भिक्खवे, तत्तियं अनागतमयं सम्पस्समानेन अत्तमेव भिक्खुना अप्यमत्तेन आतापिना पहित्ततेन विहरितुं अप्यत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाम् ।

४ "पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिकत्तति - 'एत्तरहिं खो मनुस्सा समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अरञ्जमञ्जं पियच्चक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरन्ति । होति खो पन सो समयो य मयं होति अटविसङ्कोपो', अक्खत्तमास्संहा ज्ञानपवा परि यायन्ति । मये खो पन सति मनुस्सा येन खेम तेन सङ्गमन्ति । तत्थ सङ्गणिकविहारो होति आकिण्णविहारो । सङ्गणिकविहारे खो पन सति आकिण्णविहारे न सुकरं बुद्धान सासनं मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । पुरा म सो धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अक्खत्तो अमनापो, हन्दाहं पटिकञ्चेव विरियं आरभामि अप्यत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाम्, येनाहं धम्ममेण समभ्रागतो मये पि फासु विहरिस्सामी' ति । इव भिक्खवे, अतुत्थं अनागतमयं सम्पस्समानेन अत्तमेव भिक्खुना अप्यमत्तेन आतापिना पहित्ततेन विहरितुं अप्यत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाम् ।

५ "पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खु इति पटिसञ्चिकत्तति - 'एत्तरहिं खो सङ्घो समग्गो सम्मोदमानो अविवदमानो एकुद्देशो फासु विहरति । होति खो पन सो समयो य सङ्घो भिज्जति । सङ्घे खो पन भिन्ने न सुकरं बुद्धान सासनं मनसि कातुं, न सुकरानि अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं । पुरा म सो धम्मो आगच्छति अनिट्ठो अक्खत्तो अमनापो हन्दाहं पटिकञ्चेव विरियं आरभामि अप्यत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाय येनाहं धम्ममेण समभ्रागतो भिन्ने पि सङ्घे फासु विहरिस्सामी' ति । इव, भिक्खवे पञ्चमं अनागतमयं सम्पस्समानेन अत्तमेव भिक्खुना

अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरित्तु अप्पत्तस्स पत्तिया अनधि-
गतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।

६ “इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अनागतभयानि सम्पस्स-
मानेन अलमेव भिक्खुना अप्पमत्तेन आतापिना पहितत्तेन विहरित्तु
अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छि- 5
किरियाया’ ति ।

६. ततियअनागतभयसुत्तं

१ “पञ्चमानि, भिक्खवे, अनागतभयानि एतरहि असमुप्प-
न्नानि आर्याति समुप्पज्जिस्सन्ति । तानि वो पटिवुज्झितव्वानि,
पटिवुज्झित्वा च तेसं पहानाय वायमितव्वं । कतमानि पञ्च ?
भविस्सन्ति, भिक्खवे, भिक्खू अनागतमद्धान अभावितकाया अभावित- 10
सीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा । ते अभावितकाया समाना
अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा अञ्जे उपसम्पादे-
स्सन्ति । ते^१ पि^१ न सक्खिस्सन्ति विनेतु अधिसीले अधिचित्ते अधि-
पञ्जाय । ते पि भविस्सन्ति अभावितकाया अभावितसीला अभावित-
चित्ता अभावितपञ्जा । ते अभावितकाया समाना अभावितसीला 15
अभावितचित्ता अभावितपञ्जा अञ्जे उपसम्पादेस्सन्ति । ते पि न
सक्खिस्सन्ति विनेतु अधिसीले अधिचित्ते अधिपञ्जाय । ते पि भवि-
स्सन्ति अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा ।
इति खो, भिक्खवे, धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो, विनयसन्दोसा धम्म-
सन्दोसो । इदं, भिक्खवे, पठम अनागतभय एतरहि असमुप्पन्न आर्याति 20
समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितव्वं, पटिवुज्झित्वा च तस्स
पहानाय वायमितव्वं ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धान
अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा । ते
अभावितकाया समाना अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा 25
अञ्जेस निस्सय दस्सन्ति । ते पि न सक्खिस्सन्ति विनेतु अधिसीले
अधिचित्ते अधिपञ्जाय । ते पि भविस्सन्ति अभावितकाया अभावित-

सीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा । ते अभावितकाया समाना
 अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा अञ्जेस निस्सय वस्सन्ति ।
 ते पि न सक्खिस्सन्ति विनेतु अघिसीले अघिचित्ते अघिपञ्जाय ।
 ते पि भविस्सन्ति अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता
 अभावितपञ्जा । इति स्रो, भिक्खवे, धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो,
 विनयसन्दोसा धम्मसन्दोसो । इद, भिक्खवे, दुतिय अनागतमय
 एतरहि असमुप्पन्न आयति समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्जितव्व,
 पटिवुज्जित्वा च तस्स पहानाय वायमितव्व ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्वान
 अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा । ते
 अभावितकाया समाना अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा
 अभिघम्मकथ वेदल्लकथ कथेन्ता कण्हधम्म’ ओक्कममाना न वुज्जि
 स्सन्ति । इति स्रो, भिक्खवे, धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो, विनयसन्दोसा
 धम्मसन्दोसो । इद, भिक्खवे, ततिय अनागतमय एतरहि असमुप्पन्न
 आयति समुप्पज्जिस्सति । त वो पटिवुज्जितव्व, पटिवुज्जित्वा च
 तस्स पहानाय वायमितव्व ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्वान
 अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा । ते
 अभावितकाया समाना अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा
 ये ते सुत्तन्ता तथागतमासिता गम्भीरा गम्भीरत्या लोकुत्तरा सुञ्जता
 प्पटिसयुत्ता तेषु मञ्जमानेसु न सुस्सूसिस्सन्ति’, न सोस ओदहि
 स्सन्ति न अञ्जा चित्त उपट्टपेस्सन्ति’, न च ते धम्मे उग्गाहेतव्व परिया
 पुणितव्व मञ्जिस्सन्ति । ये पन ते सुत्तन्ता कथिता’ कावेय्या चित्त
 क्खरा चित्तव्यञ्जना बाहिरका सावकमासिता, तेषु मञ्जमानेसु
 सुस्सूसिस्सन्ति सोसं ओदहिस्सन्ति अञ्जा चित्त उपट्टपेस्सन्ति, ते
 च धम्मे उग्गाहेतव्व परियापुणितव्व मञ्जिस्सन्ति । इति स्रो, भिक्खवे,
 धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो विनयसन्दोसा धम्मसन्दोसो । इद
 भिक्खवे चतुत्थ अनागतमय एतरहि असमुप्पन्न आयति समुप्पज्जि

१ कण्हधम्म - स्वा रो । २ सुस्सूसिस्सन्ति - स्वा । ३ उपट्टापेस्सन्ति - स्वा ।

४ कथिता - सी स्वा रो ।

सति । तं वो पटिबुज्झितव्व, पटिबुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितव्व ।

५ “पुन च परं, भिक्खवे, भविस्सन्ति भिक्खू अनागतमद्धानं
अभावितकाया अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा । ते
अभावितकाया समाना अभावितसीला अभावितचित्ता अभावितपञ्जा 5
थेरा भिक्खू बाहुलिका^१ भविस्सन्ति साथलिका ओक्कमने पुव्वङ्गमा
पविवेके निक्खित्तधुरा, न विरियं आरभिस्सन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया
अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । तेस पच्छिमा
जनता दिट्ठानुगतिं आपज्जिस्सति । सापि भविस्सति बाहुलिका साथ-
लिका ओक्कमने पुव्वङ्गमा पविवेके निक्खित्तधुरा, न विरिय आरभि- 10
स्सति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छि-
किरियाय । इति खो, भिक्खवे, धम्मसन्दोसा विनयसन्दोसो, विनय-
सन्दोसा धम्मसन्दोसो । इद, भिक्खवे, पञ्चम अनागतभय एतरहि
असमुप्पन्न आर्यातिं समुप्पज्जिस्सति । त वो पटिबुज्झितव्व, पटि-
बुज्झित्वा च तस्स पहानाय वायमितव्वं । 15

६ “इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अनागतभयानि एतरहि
असमुप्पन्नानि^२ आर्यातिं समुप्पज्जिस्सन्ति । तानि वो पटिबुज्झितव्वानि,
पटिबुज्झित्वा च तेस पहानाय वायमितव्व” ति ।

१०. चतुर्थ्यअनागतभयसुत्तं

१. “पञ्चमानि, भिक्खवे, अनागतभयानि एतरहि अस-
मुप्पन्नानि आर्यातिं समुप्पज्जिस्सन्ति । तानि वो पटिबुज्झितव्वानि, 20
पटिबुज्झित्वा च तेसं पहानाय वायमितव्व । कतमानि पञ्च ? भवि-
स्सन्ति, भिक्खवे, भिक्खू अनागतमद्धानं चीवरे कल्याणकामा । ते
चीवरे कल्याणकामा समाना रिञ्चिस्सन्ति पसुकूलिकत्त, रिञ्चिस्सन्ति
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि, गामनिगमराजधानीसु ओस-
रित्वा वास कप्पेस्सन्ति^३, चीवरहेतु च अनेकविहित अनेसन अप्पतिरूप 25
आपज्जिस्सन्ति । इद, भिक्खवे, पठम अनागतभयं एतरहि असमुप्पन्न
आर्यातिं समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिबुज्झितव्व, पटिबुज्झित्वा च
तस्स पहानाय वायमितव्वं ।

१ बाहुल्लिका - स्या० । २ असमुप्पन्ना - स्या० । ३ कप्पिस्सन्ति - स्या० ।

२ "पुन च पर, भिक्षव्ये, भविस्सन्ति भिक्षू अनागतमदान
पिण्डपाते कल्याणकामा । ते पिण्डपाते कल्याणकामा समाना रिञ्चि
स्सन्ति पिण्डपातिकत्त, रिञ्चिस्सन्ति अरञ्जवनपत्थानि पन्थानि
सेनासनानि, गामनिगमराजधानीसु' भोसरित्त्वा वास कप्पेस्सन्ति जिह्व
ग्गेण रसग्गानि परियेसमाना, पिण्डपातहेतु च अनेकविहित अनसन
अप्पतिरूप आपज्जिस्सन्ति । इद, भिक्षव्ये, दुत्तिय अनागतमय एतरहि
असमुप्पन्न आयति समुप्पज्जिस्सति । त वो पटिवुज्जितत्थ, पटि
वुज्जित्त्वा च तस्स पहानाय वायमितत्थ ।

३ "पुन च पर, भिक्षव्ये, भविस्सन्ति भिक्षू अनागतमदान
सेनासने कल्याणकामा । ते सेनासने कल्याणकामा समाना रिञ्चि
स्सन्ति इक्खमूलिकत्त' रिञ्चिस्सन्ति अरञ्जवनपत्थानि पन्थानि
सेनासनानि गामनिगमराजधानीसु भोसरित्त्वा वास कप्पेस्सन्ति, सना
सनहेतु च अनेकविहित अनेसन अप्पतिरूप आपज्जिस्सन्ति । इद,
भिक्षव्ये, उत्तिय अनागतमय एतरहि असमुप्पन्न आयति समुप्पज्जिस्सति ।
त वो पटिवुज्जितत्थ, पटिवुज्जित्त्वा च तस्स पहानाय वायमितत्थ ।

४ "पुन च पर, भिक्षव्ये, भविस्सन्ति भिक्षू अनागतमदान
भिक्षुनीभिक्षवमानामणुद्देसेहि ससट्ठा विहरिस्सन्ति । भिक्षुनीसित्त
मानासमणुद्देसेहि ससग्गे सो पन भिक्षव्ये, सति एत पाटिपट्ठं - 'अनमि
ग्गा वा ब्रह्मचरिय चरिस्सन्ति, अरञ्जतर वा सद्धित्ठि आपति
आपज्जिस्सन्ति सिक्का वा पञ्चकगाय हीनायायतिस्सन्ति । इद
भिक्षव्ये चतुत्थ अनागतमय एतरहि असमुप्पन्न आयति समुप्पज्जि
स्सति । त वो पटिवुज्जितत्थ च पटिवुज्जित्त्वा च तस्स पहानाय
वायमितत्थ ।

५ "पुन च पर भिक्षव्ये, भविग्गन्ति भिक्षू अनागतमदान
आगमिक्कमगुद्देहि ससट्ठा विहरिस्सन्ति । आगमिक्कमगुद्देहि
ससग्गे सो पन भिक्षव्ये गति त्थं पाटिपट्ठं - 'अनमिक्कमगुद्देहि
आगमिक्कमगुद्देहि ससट्ठा विहरिस्सन्ति । इद भिक्षव्ये पञ्चम आगतमय एतरहि

असमुप्पन्नं आर्यति समुप्पज्जिस्सति । तं वो पटिवुज्झितव्व, पटि-
वुज्झित्वा च तस्स पहाणाय वायमितव्व ।

६. “इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च अनागतभयानि एतरहि
असमुप्पन्नानि आर्यति समुप्पज्जिस्सन्ति । तानि वो पटिवुज्झितव्वानि;
पटिवुज्झित्वा च तेसं पहाणाय वायमितव्व” ति ।

5

योधाजीववगो अट्टमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे चेतोविमुत्तिफला^१, द्वे च धम्मविहारिणो ।

योधाजीवा च द्वे वुत्ता, चत्तारो च अनागता ति ॥

—०—

६. थेरवगो

१. रजनीयसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सब्रह्म-
चारीन अप्पियो च होति अमनापो च अग्ररु च अभावनीयो च । कतमेहि
पञ्चहि ? रजनीये रज्जति, दुस्सनीये^२ दुस्सति, मोहनीये मुहति, 10
कुप्पनीये^३ कुप्पति, मदनीये मज्जति — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सब्रह्मचारीन अप्पियो च होति अमनापो
च अग्ररु च अभावनीयो च ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु
सब्रह्मचारीनं पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि 15
पञ्चहि ? रजनीये न रज्जति, दुस्सनीये न दुस्सति, मोहनीये न
मुहति, कुप्पनीये न कुप्पति, मदनीये न मज्जति — इमेहि खो, भिक्खवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सब्रह्मचारीन पियो च होति
मनापो च गरु च भावनीयो चा” ति ।

२. वीतरागसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सब्रह्म- 20
चारीन अप्पियो च होति अमनापो च अग्ररु च अभावनीयो च ।

१ चेतोविमुत्ती च — स्या० । २ दुसनीये — सी०, स्या०, रो० । ३ कुपनीये — सी०,
स्या०, कोपनीये — रो० ।

कृतमेहि पञ्चहि ? अवीतरागो होति, अवीतदोषो होति, अवीतमोहो होति, मक्खी च, पळासी च - इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अगरु च अभावनीयो च ।

२ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कृतमेहि पञ्चहि ? वीतरागो होति, वीतदोषो होति, वीतमोहो होति, अमक्खी च, अपळासी च - इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो घरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा' ति ।

३ कुहकसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अगरु च अभावनीयो च । कृतमेहि पञ्चहि ? कुहको च होति, लपको च, नेमित्तिको च, निप्पेसिको च लाभेन च लाभ निजिगीसिता - इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अगरु च अभावनीयो च ।

२ "पञ्चहि, भिक्खवे धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कृतमेहि पञ्चहि ? न च कुहको होति न च लपको, न च नेमित्तिको, न च निप्पेसिको न च लाभेन लाभ निजिगीसिता - इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो घरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा' ति ।

४ अस्तखसुत्त

१ "पञ्चहि भिक्खवे धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अगरु च अभावनीयो च । कृतमेहि पञ्चहि ? अस्तखो होति अहिरिक्खो होति अनोत्तपी होति

१ निमित्तिको - स्या० नेमित्तिको - रो । २ निजिगीसिता - षी स्या रो ।
३ अनोत्तपी - रो ।

कुसीतो होति, दुप्पञ्चो होति - इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अग्ररु च अभावनीयो च ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ? सद्धो होति, हिरीमा^१ होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति - इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा” ति ।

५. अक्खमसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन अप्पियो च होति अमनापो च अग्ररु च अभावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ? अक्खमो होति रूपान, अक्खमो सद्धान, अक्खमो गन्धान, अक्खमो रसान, अक्खमो फोट्टुब्बान - इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीनं अप्पियो च होति अमनापो च अग्ररु च अभावनीयो च ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ? खमो होति रूपान, खमो सद्धान, खमो गन्धान, खमो रसान, खमो फोट्टुब्बान - इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा” ति ।

६. पटिसम्भिदाप्पत्तसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सन्नह्यचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ? अत्थपटिसम्भिदाप्पत्तो होति, धम्मपटिसम्भिदाप्पत्तो होति, निरुत्तिपटिसम्भिदाप्पत्तो होति, पटिभानपटिसम्भिदाप्पत्तो^१ होति, यानि तानि सन्नह्यचारीन उच्चावचानि किङ्करणीयानि तत्थ दक्खो होति अनलसो तत्रुपायाय वीमसाय समन्नागतो अलं कातु अलं सविघातु - इमेहि

सो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्षु सप्रह्वाचारीन
पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा' ति ।

७. सीलवन्तसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्षु सप्रह्वा
चारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । कतमेहि पञ्चहि ?
सीलवा होति पातिमोक्खसवरसवुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो
अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदसु, बहु
स्सुतो होति सुतघरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झ
कल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सम्यञ्जनं केवलपरिपुण्ण परि
सुद्ध ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता'
वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्या, कल्याणवाचो
होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेल-
गळाय अत्थस्स विञ्जापनिया चतुअ ज्ञानान् अभिषेतसिकान् दिट्ठ
धम्मसुखविहारान् निकामलामी होति अकिञ्चलामी अकस्सिरसामी,
आसवान् ज्ञया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं
अभिञ्जा सच्छिक्खा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि सो, भिक्षवे,
पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्षु सप्रह्वाचारीन पियो च होति
मनापो च गरु च भावनीयो चा' ति ।

८ घेरसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो घेरो भिक्षु बहुजन-
अहिताय पटिपन्नो होति बहुजनअसुखाय बहुनो जनस्स अनत्थाय अहिताय
दुक्खाय वेवमनुत्सान् । कतमेहि पञ्चहि ? घेरो होति रसञ्ज
चिरपव्वजितो आतो होति यसस्सी सगहट्ठपव्वजितानं' बहुजन
परिवारो लामी होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पञ्चयभेसज्ज
परिभन्धारान् बहुस्सुतो होति सुतघरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा
आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सम्यञ्जनं

१-१ सात्था सम्यञ्जना - सी । २ अता - सी स्या रो । ३ बहुपव्व
वितानं - सी । ४ गिलानपञ्चय - स्या रो ।

केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया अप्पटिविद्धा^१, मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो, सो बहुजनं सद्धम्मा वुट्ठापेत्वा असद्धम्मे पतिट्ठापेति । थेरो भिक्खु रत्तञ्जू चिरपब्बजितो इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, ज्ञातो थेरो भिक्खु यस्ससी 5 सगहट्ठपब्बजितानं बहुजनपरिवारो इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, लाभो थेरो भिक्खु चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, बहुस्सुतो थेरो भिक्खु सुतधरो सुतसन्निचयो इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु बहुजनअहिताय पटिपन्नो होति 10 बहुजनअसुखाय बहुनो जनस्स अत्थाय अहिताय दुक्खाय देवमनुस्सान ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु बहुजनहिताय पटिपन्नो होति बहुजनसुखाय बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान । कतमेहि पञ्चहि ? थेरो होति रत्तञ्जू चिरपब्बजितो, ज्ञातो होति यस्ससी सगहट्ठपब्बजितानं बहुजनपरिवारो, 15 लाभो होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं, बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, सम्मादिट्ठिको होति 20 अविपरीतदस्सनो, सो बहुजनं असद्धम्मा वुट्ठापेत्वा सद्धम्मे पतिट्ठापेति । थेरो भिक्खु रत्तञ्जू चिरपब्बजितो इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, ज्ञातो थेरो भिक्खु यस्ससी सगहट्ठपब्बजितानं बहुजनपरिवारो इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, लाभो थेरो भिक्खु चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं इति पिस्स दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति, बहुस्सुतो थेरो भिक्खु सुतधरो सुतसन्निचयो इति पिस्स 2 दिट्ठानुगतिं आपज्जन्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु बहुजनहिताय पटिपन्नो होति बहुजनसुखाय बहुनो जनस्स अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान” ति ।

६ पठमसेखसुत्त

१ “पञ्चमे, भिक्खवे, घम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? कम्मारायता, भस्सारायता, निहारायता, सङ्गणिकारायता, यथाधिमुत्त चित्तं न पञ्चवेकस्सति - इमे खो, भिक्खवे, पञ्च घम्मा सेखस्स भिक्खुना परिहानाय सवत्तन्ति ।

२ “पञ्चमे भिक्खवे, घम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? न कम्मारायता, न भस्सारायता, न निहारायता, न सङ्गणिकारायता, यथाधिमुत्त चित्तं पञ्चवेकस्सति - इमे खो, भिक्खवे, पञ्च घम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति ।

१० दुत्तियसेखसुत्त

१ “पञ्चमे, भिक्खवे, घम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इष भिक्खवे, सेखो भिक्खु बहुकिम्बो ह्योति बहुकरणीसो वियत्तो किङ्करणीयेसु, रिञ्चति पटिसल्लान, नानु युञ्जति अज्जत्त चेतोसमय । अयं, भिक्खवे, पठमो घम्मो सखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तति ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, सेखो भिक्खु अप्पमतकेन कम्मेन दिवस अतिनामेति, रिञ्चति पटिसल्लान नानुयुञ्जति अज्जत्त चेतोसमय । अयं भिक्खवे दुत्तियो घम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तति ।

३ “पुन च पर भिक्खवे सेखो भिक्खु ससट्ठो विहरति गहट्ठं पय्यजित्तेहि’ अननुलोमिकेन गिहिससग्गेन रिञ्चति पटिसल्लान, नानु युञ्जति अज्जत्त चेतोसमय । अयं, भिक्खवे त्तियो घम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तति ।

४ “पुन च पर भिक्खवे सेखो भिक्खु अप्पाप्पेन’ गामं पविसति, अतिविवा पटिपकमति रिञ्चति पटिसल्लानं नानुयुञ्जति अज्जत्त चेतोसमय । अयं भिक्खवे चतुत्थो घम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तति ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे, सेखो भिक्खु याय कथा अभिसल्ले-
 खिका चेतोविवरणसप्पाया, सेय्यथीद - अप्पिच्छकथा सन्तुट्टिकथा
 पविवेककथा अससग्गकथा विरियारम्भकथा^१ सीलकथा समाधिकथा
 पञ्जाकथा विमुत्तिकथा विमुत्तिजाणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय
 न निकामलाभी होति न अकिच्छलाभी^२ न अकसिरलाभी^३, रिञ्चति 5
 पटिसल्लान, नानुयुञ्जति अज्झत्त चेतोसमथं । अय, भिक्खवे, पञ्चमो
 धम्मो सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च
 धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय सवत्तन्ति ।

६ “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय
 सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, सेखो भिक्खु न बहुकिच्चो 10
 होति न बहुकरणीयो वियत्तो^३ किञ्चरणीयेसु, न रिञ्चति पटिसल्लान,
 अनुयुञ्जति अज्झत्तं चेतोसमथ । अय, भिक्खवे, षष्ठो धम्मो सेखस्स
 भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तति ।

७ “पुन च पर, भिक्खवे, सेखो भिक्खु न अप्पमत्तकेन कम्मेन
 दिवस अतिनामेति, न रिञ्चति पटिसल्लान, अनुयुञ्जति अज्झत्त 15
 चेतोसमथ । अय, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सेखस्स भिक्खुनो अपरि-
 हानाय सवत्तति ।

८ “पुन च पर, भिक्खवे, सेखो भिक्खु अससट्ठो विहरति
 गहट्टपब्बजितेहि अननुलोमिकेन गिहिससग्गेन, न रिञ्चति पटिसल्लान,
 अनुयुञ्जति अज्झत्त चेतोसमथ । अय, भिक्खवे, ततियो धम्मो 20
 सेखस्स भिक्खुनो अपरिहानाय सवत्तति ।

९. “पुन च पर, भिक्खवे, सेखो भिक्खु न अतिकालेन गाम
 पविसति, नातिदिवा पटिक्कमति, न रिञ्चति पटिसल्लान, अनुयुञ्जति
 अज्झत्त चेतोसमथ । अय, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो सेखस्स भिक्खुनो
 अपरिहानाय सवत्तति । 25

१०. “पुन च पर, भिक्खवे, सेखो भिक्खु याय कथा अभिसल्ले-
 खिका चेतोविवरणसप्पाया, सेय्यथीद^४ - अप्पिच्छकथा सन्तुट्टिकथा
 पविवेककथा ससग्गकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा

१ वीरियारम्भकथा - म० । २-२ किच्छलाभी कमिरलाभी - सी०, स्या०, रो० ।

३ व्यत्तो - स्या०; व्यत्तो - रो० । ४ सेय्यथीद - म० ।

पञ्चाकथा विमुक्तिकथा विमुक्तिआणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय
निकामलाभी होसि अक्खिच्छलाभी अकसिरलाभी, न रिञ्चति पटि
सल्लान, अनुयुञ्जति अज्जत्त चेतोसमय । अय, भिवसवे, पञ्चमो
धम्मो सेसस्स भिवसुनो अपरिहानाय सवत्तति । इम स्रो, भिवसवे,
पञ्च धम्मा सेसस्स भिवसुनो अपरिहानाय सवत्तन्ती” ति ।

वेरवमो नबमो ।

अस्तुदान

रजनीयो’ धीतरागो, कुहकास्सद्वअक्खमा’ ।
पटिसम्मिदा च सीलेन, धेरो सेसा परे दुवे ति ॥

—०—

१० ककुधवग्गो

१ पठमसम्पवासुत्त

१ “पञ्चिमा, भिवसवे सम्पदा । कतमा पञ्च ? सदा-
सम्पदा, सीलसम्पदा सुतसम्पदा धागसम्पदा, पञ्चासम्पदा - इमा
स्रो भिवसवे, पञ्च सम्पदा ति ।

२ दुतियसम्पदासुत्त

१ “पञ्चिमा भिवसवे, सम्पदा । कतमा पञ्च ? सील-
सम्पदा समाधिसम्पदा, पञ्चासम्पदा विमुत्तिसम्पदा विमुत्तिआण-
दस्सनसम्पदा - इमा स्रो भिवसवे पञ्च सम्पदा” ति ।

३ व्याकरणसुत्त

१ “पञ्चिमानि, भिवसवे, अञ्जाव्याकरणानि । कसमानि
पञ्च ? मन्दत्ता मोमूहत्ता अञ्जं व्याकरोति पापिच्छो इप्प्यापकरो
अञ्जं व्याकरोति उम्मादा चित्तक्खेपा अञ्जं व्याकरोति अधि
मानेन अञ्जं व्याकरोति सम्मवेव अञ्जं व्याकरोति । इमानि
स्रो, भिवसवे पञ्च अञ्जाव्याकरणानी” ति ।

४. फासुविहारसुत्तं

१ “पञ्चमे, भिक्खवे, फासुविहारा । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चवे कामेहि विविच्च अकुसलोहि धम्मेहि सवितवकं सविचार विवेकजं पीतिसुख पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, वितवक- विचारान वूपसमा .. पे० दुतियं ज्ञान . ततिय ज्ञान . चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति, आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जा- विमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च फासुविहारा” ति ।

५. अकुप्पसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नचिरस्सेव अकुप्प पटिविज्झति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्यपटिसम्भिदाप्पत्तो^१ होति, धम्मपटिसम्भिदाप्पत्तो होति, निरुत्ति- पटिसम्भिदाप्पत्तो होति, पटिभानपटिसम्भिदाप्पत्तो होति, यथाविमुत्त चित्त पच्चवेक्खति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नचिरस्सेव अकुप्प पटिविज्झती” ति ।

६. सुतधरसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आनापान- स्सर्ति^२ आसेवन्तो नचिरस्सेव अकुप्पं पटिविज्झति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अप्पट्ठो होति अप्पकिच्चो सुभरो सुसन्तोसो जीवितपरिक्खारेसु, अप्पाहारो होति अनोदरिक्कत अनुयुत्तो, अप्पमिद्धो होति जागरियं अनुयुत्तो, बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्य सब्य- ज्जन केवलपरिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, यथाविमुत्त चित्त पच्चवेक्खति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आनापानस्सर्ति आसेवन्तो नचिर- स्सेव अकुप्प पटिविज्झती” ति ।

१ अत्यपटिसम्भिदाप्पत्तो - रो० । २ आनापानस्सर्ति - रो० ।

७. कथासुप्तं

१ “पञ्चहि, भिक्षवे, घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु भानापान-
स्सति भावेन्तो नचिरस्सेव अकुप्प पटिविज्जति । क्वमेहि पञ्चहि ?
इध, भिक्षवे, भिक्षु अप्पट्टो होति अप्पकिच्चो सुमरो सुसन्तोसो
जीवितपरिक्खारेसु, अप्पाहारो होति अनोदरिक्त अनुयुत्तो, अप्प
मिद्धो होति जागरिय अनुयुत्तो, याय क्खमा अभिसत्त्वेस्सिका वेत्ते-
विवरणसप्पाया, सेय्यथीद - अप्पिच्छकथा - पे० विमुत्तिआणदस्सन-
कथा, एवरुपिया कथाय निकामलामी होति अक्किच्छलामी अक्खिर
लामी, यथाविमुत्त चित्त पञ्चवेक्खति । इमेहि खो, भिक्षवे, पञ्चहि
घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु भानापानस्सति भावेन्तो नचिरस्सेव अकुप्प
पटिविज्जती” ति ।

८. आरञ्जकसुत्त

१ “पञ्चहि, भिक्षवे घम्मेहि समन्नागतो भिक्षु भानापान
स्सति बहुलीकरोन्तो नचिरस्सेव अकुप्प पटिविज्जति । क्वमेहि
पञ्चहि ? इध, भिक्षवे, भिक्षु अप्पट्टो होति अप्पकिच्चो सुमरो
सुसन्तोसो जीवितपरिक्खारेसु अप्पाहारो होति अनोदरिक्त अनुयुत्तो,
अप्पमिद्धो होति जागरिय अनुयुत्तो, आरञ्जको होति पत्तसेनासतो,
यथाविमुत्त चित्त पञ्चवेक्खति । इमेहि खो, भिक्षवे, पञ्चहि घम्मेहि
समन्नागतो भिक्षु भानापानस्सति बहुलीकरोन्तो नचिरस्सेव अकुप्प
पटिविज्जती” ति ।

९. सीहसुत्तं

१ “सीहो भिक्षवे, मिगराजा सायन्हसमय आसया निवत्त
मति आसया निवत्तमित्वा विजम्भति विजम्भित्वा समन्ता पत्तुहिंसो
अनुविलापेति समन्ता पत्तुहिंस अनुविलोपेत्वा तिपरात्तु सीहनाप
मत्ति तिपरात्तु सीहनाद नदित्वा गोधराय पदवमति । सो हृत्तिपत्त
अ पि पत्तार दत्ति मत्तात्तुत्तवेय पत्तार दत्ति नो अत्तवत्तत्तं, महिसत्त
अ पि पत्तार दत्ति सत्तवत्तत्तमेय पत्तार दत्ति नो अत्तवत्तत्तं, गत्तत्त

चे पि पहारं देति, सक्कच्चञ्जेव पहार देति, नो असक्कच्च, दीपिस्स चे पि पहार देति, सक्कच्चञ्जेव पहार देति, नो असक्कच्च, खुद्दकानं चे पि पाणानं पहार देति अन्तमसो ससविळारान पि, सक्कच्चञ्जेव पहारं देति, नो असक्कच्च । त किस्स हेतु ? 'मा मे योग्गपथो नस्सा' ति ।

5

२ "सीहो ति खो, भिक्खवे, तथागतस्सेत अधिवचन अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स । य खो, भिक्खवे, तथागतो परिसाय धम्म देसेति, इदमस्स होति सीहनादस्मि । भिक्खुन चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्म देसेति, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्म देसेति, नो असक्कच्च, भिक्खुनीन चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्मं देसेति, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्म देसेति, नो असक्कच्च; उपासकान चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्म देसेति, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्म देसेति, नो असक्कच्च, उपासिकान चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्म देसेति, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्मं देसेति, नो असक्कच्च, पुथुज्जनान चे पि, भिक्खवे, तथागतो धम्म देसेति अन्तमसो अन्नभारनेसादान पि, सक्कच्चञ्जेव तथागतो धम्म देसेति, नो असक्कच्च । त किस्स हेतु ? धम्मगरु, भिक्खवे, तथागतो धम्मगारवो" ति ।

10

15

१०. ककुधेरसुत्तं

१ एव मे सुत । एक समय भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे । तेन खो पन समयेन ककुधो नाम कोळियपुत्तो^१ आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स उपट्टाको अधुनाकालङ्गतो अञ्जतर मनोमयं काय उपपन्नो । तस्स एवरूपो अत्तभावपटिलाभो होति - सेय्यथापि नाम द्वे वा तीणि वा मागधिकानि^२ गामक्खेत्तानि । सो तेन अत्तभावपटिलाभेन नेव^३ अत्तान नो पर^३ ब्याबाधेति ।

20

२. अथ खो ककुधो देवपुत्तो येनायस्मा महामोग्गल्लानो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा आयस्मन्त महामोग्गल्लान अभिवादेत्वा एकमन्त अट्टासि । एकमन्त ठितो खो ककुधो देवपुत्तो आयस्मन्तं महामोग्गल्लान एतदवोच - "देवदत्तस्स, भन्ते, एवरूपं इच्छागत

25

१ कोलयपुत्तो - रो० । २ मागधिकानि - सी०, रो० । ३-३. नेवत्तानं - सी० ।

उप्यजिष्य - 'ग्रह भिक्षुसङ्घ परिहरिस्सामी' ति । सहचित्तुप्पाया च, भन्ते, देवदत्तो तस्सा इद्विया परिहीनो' ति । इदमबोच ककुषो देव पुत्ता । इह वत्वा आयस्मन्त महामोगल्लान अभिवादेत्वा पदभिक्षण कत्वा तन्वेवन्तरथायि ।

३ अथ सो आयस्मा महामोगल्लानो येन भगवा सेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमिवा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो सो आयस्मा महामोगल्लानो भगवन्त एतदबोच -

४ "ककुषो नाम, भन्ते, कोळिमपुत्तो मम" उपद्राको अणुता कालङ्कतो अञ्जतर मनामय काय उपपन्नो होति' । तस्स एवस्सो अत्तभावपटिलामो - सेम्मथापि नाम इ वा सीणि वा मागघकानि णाम क्खत्तानि । सो तेन अत्तभावपटिलामेन नेव अत्तान तो पर व्याभायेदि । अथ सो, भन्ते, ककुषो देवपुत्तो येनाह तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा म अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्त ठितो सो, भन्ते, ककुषो देवपुत्तो म एतदबोच - 'देवदत्तस्स, भन्ते, एवस्सं इच्छाणत्त उप्यजिष्य - ग्रह भिक्षुसङ्घ परिहरिस्सामी ति । सहचित्तुप्पाया च, भन्ते, देवदत्तो तस्सा इद्विया परिहीनो' ति । इदमबोच, भन्ते, ककुषो देवपुत्तो । इह वत्वा म अभिवादेत्वा पदभिक्षणं कत्वा तन्वेवन्तरभामी' ति ।

५ "किं पन ते, मोगल्लान, ककुषो देवपुत्तो चेत्तसा चेतो परिण्व विवितो - 'यं किञ्चि ककुषो देवपुत्तो भासति सम्म ठ तवेव होति, नो अञ्जया'" ति ?

"चेत्तसा चेतो परिण्व विवितो मे, भन्ते ककुषो देवपुत्तो - 'यं किञ्चि ककुषो देवपुत्तो भासति सम्म ठ तवेव होति, नो अञ्जया'" ति ।

"एक्खस्सेत्त मोगल्लान वाच । एक्खस्सेत्त", मोगल्लान, वाच ! इदामि सो मोघपुरिसो अत्तना च अत्तान पातुकरिस्सति ।

६ "पञ्चमे मोगल्लान, सत्थारो सन्तो सबिज्जमाना मोक्खन्ति । क्तमे पञ्च ? इध मोगल्लान, एकच्चो सत्था अपरि मुद्धसीसो समानो 'परिमुद्धसीलोम्ही ति पटिज्जानाति 'परिमुद्ध मे

१ म-रो । २ त्या रो पत्तवन्तु मत्थि । ३-४ की रवा रो पत्तवन्तु मत्थि ।

सील परियोदातं असङ्कलिट्टु' ति । तमेनं सावका एव जानन्ति -
 'अयं खो भवं सत्या अपरिसुद्धसीलो समानो परिसुद्धसीलोम्ही,' ति
 पटिजानाति 'परिसुद्ध मे सील परियोदातं असङ्कलिट्टु' ति । मयं
 चेव खो पन गिहीन आरोचेय्याम', नास्सस्स मनाप । यं खो पनस्स
 अमनाप, कथं नं' मय तेन समुदाचरेय्याम - 'सम्मन्नति खो पन चीवर- 5
 पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेण, य तुमो करिस्सति
 तुमो व तेन पञ्जायिस्सती' ति । एवरूप खो, मोग्गल्लान, सत्थारं
 सावका सीलतो रक्खन्ति, एवरूपो च पन सत्या सावकेहि सीलतो
 रक्खं पच्चासीसति^१ ।

७. "पुन च पर, मोग्गल्लान, इधेकच्चो सत्या अपरिसुद्धाजीवो 10
 समानो 'परिसुद्धाजीवोम्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्धो मे आजीवो
 परियोदातो असङ्कलिट्टो' ति । तमेन सावका एवं जानन्ति - 'अयं
 खो भवं सत्या अपरिसुद्धाजीवो समानो परिसुद्धाजीवोम्ही,' ति
 पटिजानाति 'परिसुद्धो मे आजीवो परियोदातो असङ्कलिट्टो' ति ।
 मयं चेव खो पन गिहीनं आरोचेय्याम, नास्सस्स मनाप । य खो पनस्स 15
 अमनाप, कथं नं मय तेन समुदाचरेय्याम - 'सम्मन्नति खो पन चीवर-
 पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेण; य तुमो करिस्सति
 तुमो व तेन पञ्जायिस्सती' ति । एवरूप खो, मोग्गल्लान, सत्थारं
 सावका आजीवतो रक्खन्ति; एवरूपो च पन सत्या सावकेहि आजीवतो
 रक्ख पच्चासीसति ।

८. "पुन च परं, मोग्गल्लान, इधेकच्चो सत्या अपरिसुद्ध-
 धम्मदेसनो समानो 'परिसुद्धधम्मदेसनोम्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्धा
 मे धम्मदेसना परियोदाता असङ्कलिट्टा' ति । तमेनं सावका एवं
 जानन्ति - 'अयं खो भव सत्या अपरिसुद्धधम्मदेसनो समानो परिसुद्ध-
 धम्मदेसनोम्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्धा मे धम्मदेसना परियोदाता 20
 असङ्कलिट्टा' ति । मयं चेव खो पन गिहीनं आरोचेय्याम, नास्सस्स
 मनाप । य खो पनस्स अमनापं, कथं न मयं तेन समुदाचरेय्याम -
 'सम्मन्नति खो पन चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज-
 परिक्खारेण, य तुमो करिस्सति तुमो व तेन पञ्जायिस्सती' ति ।

१ आरोचेय्याम - स्या० । २ नु त - सी०, नु - स्या०, रो० । ३ पच्चा-
 सिसति - सी०, स्या०, रो० ।

उप्यज्जि - 'ग्रह भिक्खुसङ्घ परिहरिस्सामी' ति । सहचित्तुप्पाया च, मन्ते, देवदत्तो तस्सा इद्विया परिहीनो" ति । इदमवोच ककुधो देवपुतो । इद वत्वा आयस्मन्त महामोग्गल्लान भमिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थेवन्तरधायि ।

३ अथ सो आयस्मा महामोग्गल्लानो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्त भमिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो सो आयस्मा महामोग्गल्लानो भगवन्त एतदवोच -

४ "ककुधो नाम, मन्ते, कोळियपुत्तो मय" उपट्ठाको मधुना कालद्धतो अञ्जतर मनोमय काय उपपन्नो होति । तस्स एवस्सो भत्तभावपटिआमो - संम्ययापि नाम द्वे वा तीणि वा भागयकानि गाम्भस्सेत्तानि । सो तेन भत्तभावपटिआमेन नेव भत्तान नो पर व्यावाधेति । अथ सो, मन्ते, ककुधो देवपुत्तो येनाह तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा म भमिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं विसो सो, मन्ते, ककुधो देवपुत्तो म एतदवोच - 'देवदत्तस्स, मन्ते, एवम्प इच्छागत उप्यज्जि - ग्रह भिक्खुसङ्घ परिहरिस्सामी ति । सहचित्तुप्पाया च, मन्ते, देवदत्तो तस्सा इद्विया परिहीनो" ति । इदमवोच, मन्ते, ककुधो देवपुत्तो । इद वत्वा म भमिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा तत्थेवन्तरधायी" ति ।

५ "किं पन ते, मोग्गल्लान, ककुधो देवपुत्तो चेतसा चेतो परिञ्च विदितो - 'म पिञ्चि ककुधो देवपुत्तो भासति सब्बं तं तथेव होति नो अञ्जया" ति ?

"चेतसा चेतो परिञ्च विदितो मे, मन्ते, ककुधो देवपुत्तो - 'म पिञ्चि ककुधो देवपुत्तो भासति सब्बं तं तथेव होति, नो अञ्जया' ति ।

"रखस्सेत मोग्गल्लान, धाधं ! खयस्सेत", मोग्गल्लान, गध ! इत्थानि सो मोघपुरिसो भत्तना य भत्तान पावुकरिस्सति ।

६ "पञ्चमे, मोग्गल्लान, सत्पारो सन्तो सविज्जमाना मोपस्मि । कतमे पञ्च ? इय, मोग्गल्लान, एकस्सो सत्या धपरि मुद्धसीसा समाना 'परिमुद्धसीलाम्ही, ति पटिआगति 'परिमुद्ध मे

१ म - रो । २ त्वा रो० पोटवेगु मति । ३-४ सो त्वा० रो बोचयेगु मति ।

सील परियोदातं असङ्घिलिट्ठं' ति । तमेन सावका एवं जानन्ति -
 'अयं खो भवं सत्था अपरिसुद्धसीलो समानो परिसुद्धसीलोम्ही,' ति
 पटिजानाति 'परिसुद्धं मे सील परियोदात असङ्घिलिट्ठं' ति । मय
 चेव खो पन गिहीन आरोचेय्याम^१, नास्सस्स मनाप । यं खो पनस्स
 अमनाप, कथं नं मयं तेन समुदाचरेय्याम - 'सम्मन्नति खो पन चीवर- 5
 पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेण, य तुमो करिस्सति
 तुमो व तेन पञ्जायिस्सती' ति । एवरूप खो, मोग्गल्लान, सत्थारं
 सावका सीलतो रक्खन्ति, एवरूपो च पन सत्था सावकेहि सीलतो
 रक्ख पच्चासीसति^३ ।

७ "पुन च पर, मोग्गल्लान, इधेकच्चो सत्था अपरिसुद्धाजीवो 10
 समानो 'परिसुद्धाजीवोम्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्धो मे आजीवो
 परियोदातो असङ्घिलिट्ठो' ति । तमेन सावका एव जानन्ति - 'अयं
 खो भवं सत्था अपरिसुद्धाजीवो समानो परिसुद्धाजीवोम्ही,' ति
 पटिजानाति 'परिसुद्धो मे आजीवो परियोदातो असङ्घिलिट्ठो' ति ।
 मयं चेव खो पन गिहीन आरोचेय्याम, नास्सस्स मनाप । य खो पनस्स 15
 अमनाप, कथं नं मयं तेन समुदाचरेय्याम - 'सम्मन्नति खो पन चीवर-
 पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेण, य तुमो करिस्सति
 तुमो व तेन पञ्जायिस्सती' ति । एवरूप खो, मोग्गल्लान, सत्थारं
 सावका आजीवतो रक्खन्ति, एवरूपो च पन सत्था सावकेहि आजीवतो
 रक्ख पच्चासीसति ।

८. "पुन च परं, मोग्गल्लान, इधेकच्चो सत्था अपरिसुद्ध-
 धम्मदेसनो समानो 'परिसुद्धधम्मदेसनोम्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्धा
 मे धम्मदेसना परियोदाता असङ्घिलिट्ठा' ति । तमेन सावका एवं
 जानन्ति - 'अयं खो भवं सत्था अपरिसुद्धधम्मदेसनो समानो परिसुद्ध-
 धम्मदेसनोम्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्धा मे धम्मदेसना परियोदाता 25
 असङ्घिलिट्ठा' ति । मयं चेव खो पन गिहीनं आरोचेय्याम, नास्सस्स
 मनाप । यं खो पनस्स अमनाप, कथं नं मयं तेन समुदाचरेय्याम -
 'सम्मन्नति खो पन चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज-
 परिक्खारेण, यं तुमो करिस्सति तुमो व तेन पञ्जायिस्सती' ति ।

१ आरोचेस्साम - स्या० । २ नु व - सी०, नु - स्या०, रो० । ३ पच्चा-
 सिज्जति - सी०, स्या०, रो० ।

एवरूप स्रो, भोग्गल्लान, सत्पार सावका घम्मदेसनतो रक्खन्ति,
एवरूपो च पन सत्या सावकेहि घम्मदेसनतो रक्ख पञ्चासीसति ।

९ "पुन च पर, भोग्गल्लान, इधेकच्चो सत्पा अपरिसुद्धवेम्मा-
करणो समानो 'परिसुद्धवेम्माकरणोम्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्ध मे
वेम्माकरण परियोदात्त असङ्खिलिट्ठ' ति । तमेन सावका एव जानन्ति -
'अय स्रो भव सत्या अपरिसुद्धवेम्माकरणो समानो परिसुद्धवेम्माकरणो-
म्ही,' ति पटिजानाति 'परिसुद्ध मे वेम्माकरण परियोदात्त असङ्खिलिट्ठ'
ति । मय चेव स्रो पन गिहीन आरोवेम्माय, नास्सस्स मनाप । य स्रो
पनस्स भमनाप, कय न मय तेन समुदाचरम्म्याम - 'सम्मभति स्रो पन
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयमेसज्जपरिक्खारेण य तुमो
करिस्सति तुमो व तेन पञ्चामिस्सती' ति । एवरूप स्रो, भोग्गल्लान,
सत्पार सावका वेम्माकरणतो रक्खन्ति एवरूपो च पन सत्या सावकेहि
वेम्माकरणतो रक्ख पञ्चासीसति ।

१० "पुन च पर, भोग्गल्लान इधेकच्चो सत्पा अपरिसुद्ध
आणदस्सनो समानो 'परिसुद्धआणदस्सनाम्ही,' ति पटिजानाति 'परि-
सुद्ध म आणदस्सनं परियोदात्तं असङ्खिलिट्ठ' ति । तमेन सावका
एव जानन्ति - 'अय स्रो भव सत्या अपरिसुद्धआणदस्सनो समानो
परिसुद्धआणदस्सनाम्ही, ति पटिजानाति 'परिसुद्ध मे आणदस्सन
परियादात्तं असङ्खिलिट्ठ' ति । मय चेव स्रो पन गिहीन आरोवेम्माय,
नास्सस्स मनाप । य स्रो पनस्स भमनाप, कय न मय तेन समुदाचरेम्म्याम
- 'सम्मभति स्रो पन चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयमसज्ज
परिक्खारेण य तुमो करिस्सति तुमो व तेन पञ्चामिस्सती' ति । एवरूप
स्रो भोग्गल्लान सत्पार सावका आणदस्सनतो रक्खन्ति एवरूपो
च पन सत्या सावकेहि आणदस्सनतो रक्ख पञ्चासीसति । इमे स्रो,
भोग्गल्लान पञ्च सत्पारो सन्तो सधिज्जमाना लोकास्मि ।

११ "अह स्रो पन, भोग्गल्लान परिसुद्धसीसो समानो 'परि-
सुद्धसीसोम्ही' ति पटिजानामि 'परिसुद्ध मे सीस परियादात्त असङ्खिलिट्ठ'
ति । म च म सावका सीसतो रक्खन्ति न चाह सावकेहि सीसतो
रक्ख पञ्चासीसामि । परिसुद्धाजीवो समानो 'परिसुद्धाजीवोम्ही,' ति
पटिजानामि 'परिसुद्धो मे आजीवो परियादात्तो असङ्खिलिट्ठो' ति ।

न च मं सावका आजीवतो रक्खन्ति, न चाहं सावकेहि आजीवतो
 रक्ख पच्चासीसामि । परिसुद्धधम्मदेसनो समानो 'परिसुद्धधम्मदेसनो-
 म्ही,' ति पटिजानामि 'परिसुद्धा मे धम्मदेसना परियोदाता असङ्घि-
 लिट्ठा' ति । न च म सावका धम्मदेसनतो रक्खन्ति, न चाह सावकेहि
 धम्मदेसनतो रक्ख पच्चासीसामि । परिसुद्धवेय्याकरणो समानो 'परि- 5
 सुद्धवेय्याकरणोम्ही,' ति पटिजानामि 'परिसुद्धं मे वेय्याकरणं परियो-
 दात असङ्घिलिट्ठा' ति । न च म सावका वेय्याकरणतो रक्खन्ति, न
 चाह सावकेहि वेय्याकरणतो रक्ख पच्चासीसामि । परिसुद्धजाण-
 दस्सनो समानो 'परिसुद्धजाणदस्सनोम्ही,' ति पटिजानामि 'परिसुद्धं
 मे जाणदस्सन परियोदात असङ्घिलिट्ठा' ति । न च म सावका 10
 जाणदस्सनतो रक्खन्ति, न चाह सावकेहि जाणदस्सनतो रक्ख
 पच्चासीसामी'' ति ।

ककुधवग्गो दसमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे सम्पदा व्याकरणं, फासु^१ अकुप्पपञ्चम^१ ।

सुत कथा^१ आरञ्जको^२, सीहो^३ च ककुधो दसा ति^३ ॥

दुतियो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

११. फासुविहारवग्गो

१. सारज्जसुत्तं

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, सेखवेसारज्जकरणा धम्मा । कत्तमे 15
 पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, सीलवा होति, बहुस्सुतो
 होति, आरद्धविरियो होति, पञ्चवा होति ।

२ "य^०, भिक्खवे, अस्सद्धस्स सारज्ज होति, सद्धस्स त सारज्जं
 न होति । तस्माय धम्मो सेखवेसारज्जकरणो ।

३ "य, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सारज्ज होति, सीलवतो त 20
 सारज्ज न होति । तस्माय धम्मो सेखवेसारज्जकरणो ।

१-१ फासुकुप्पेन पञ्चम - स्या०, रो० । २-२ कयञ्च अरञ्ज - स्या०, रो० ।

३-३ सीहककुधेन ते दमाति - स्या०, रो० । ४ य खो - स्या० ।

४ "य, भिक्षव, अप्यस्तुतस्स सारज्ज होति, बहुस्तुतस्स च सारज्ज न होति । तस्माय धम्मो सेखवेसारज्जकरणो ।

५ "य, भिक्षव, कुसीतस्स सारज्ज होति, आरद्धबिरिदस्स च सारज्ज न होति । तस्माय धम्मो सेखवेसारज्जकरणो ।

६ "य, भिक्षव, दुप्पञ्चस्स सारज्ज होति, पञ्चवतो च सारज्ज न होति । तस्माय धम्मा सेखवेसारज्जकरणो । इमे सो, भिक्षव, पञ्च सेखवेसारज्जकरणा धम्मा" ति ।

२ उस्तङ्कितसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्षव, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु उस्तङ्कित-परिसङ्कितो होति पापभिक्षु ति अपि अकृष्णधम्मो' पि' । क्वमहि
१० पञ्चहि ? इय, भिक्षव, भिक्षु वेसियागोचरो वा होति, विषयागोचरो वा होति, पुल्लकुमारिकागोचरो वा होति, पण्डकगोचरो वा होति, भिक्षुमीगोचरो वा होति ।

"इमेहि सो भिक्षव, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु उस्तङ्कितपरिसङ्कितो होति पापभिक्षु ति अपि अकृष्णधम्मो पी" ति ।

३ महाचोरसुत्तं

१ "पञ्चहि, भिक्षव, अङ्गेहि समन्नागतो महाचोरो सर्वि पि छिन्दति, निल्लोप पि हरति, एकागारिक पि करोति, परिपन्थे पि तिट्ठति । क्वमेहि पञ्चहि ? इय, भिक्षव, महाचोरो विसमनिस्सितो च होति, गहननिस्सितो च, बलवनिस्सितो च, भोगघागी च, एकचारी च ।

२ "क्व च, भिक्षव, महाचोरो विसमनिस्सितो होति ? इय, भिक्षव, महाचोरो नवीविद्युमा वा निस्सितो होति पञ्चसमिसम वा । एव सो भिक्षव, महाचोरो विसमनिस्सितो होति ।

३ "क्व च भिक्षव, महाचोरो गहननिस्सितो होति ? इय, भिक्षव, महाचोरो तिणगहन वा निस्सितो होति स्वसगहनं वा

रोध^१ वा महावनसण्ड वा । एव खो, भिक्खवे, महाचोरो गहननिरिससतो होति ।

४ “कथं च, भिक्खवे, महाचोरो बलवनिस्सितो होति ? इध, भिक्खवे, महाचोरो राजान वा राजमहामत्तान वा निस्सितो होति । तस्स एव होति — ‘सच्चे मं कोचि किञ्चि वक्खति, इमे मे^२ राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्थ भणिससन्ती’ ति । सच्चे न कोचि किञ्चि आह, त्यास्स राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्थ भणन्ति । एव खो, भिक्खवे, महाचोरो बलवनिस्सितो होति ।

५ “कथं च, भिक्खवे, महाचोरो भोगचागी होति ? इध, भिक्खवे, महाचोरो अड्ढो होति महद्धनो महाभोगो । तस्स एव होति — ‘सच्चे मं कोचि किञ्चि वक्खति, इतो भोगेन पटिसन्थरिस्सामी’ ति । सच्चे न कोचि किञ्चि आह, ततो भोगेन पटिसन्थरति । एव खो, भिक्खवे, महाचोरो भोगचागी होति ।

६ “कथं च, भिक्खवे, महाचोरो एकचारी होति ? इध, भिक्खवे, महाचोरो एकको व गहणानि^३ कत्ता होति । तं किस्स हेतु ? ‘मा मे गुय्हमन्ता बहिद्धा सम्भेद अगमसू’ ति । एव खो, भिक्खवे, महाचोरो एकचारी होति ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो महाचोरो सन्धिं पि छिन्दति निल्लोपं पि हरति एकागारिकं पि करोति परिपन्थे पि तिष्ठति ।

७ “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो पापभिक्खु खत उपहत अत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो विञ्चूनं, बहु च अपुञ्जं पसवति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमनिस्सितो च होति, गहननिरिससतो च, बलवनिस्सितो च, भोगचागी च, एकचारी च ।

८ “कथं च, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमनिस्सितो होति ? इध, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, विसमेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, विसमेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । एव खो, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमनिस्सितो होति ।

१ नेध — सी० । २ स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ३ निग्गहणानि — सी०, स्या०, रो० ।

९ “कथं च, भिक्षुवे, पापभिक्षु गहननिस्सितो होति ? इध, भिक्षुवे, पापभिक्षु मिच्छादिद्विको होति अन्तगाहिकाम दिट्ठिमा समभागतो । एव स्रो, भिक्षुवे, पापभिक्षु गहननिस्सितो होति ।

१० “कथं च, भिक्षुवे, पापभिक्षु बसवनिस्सितो होति ? इध, भिक्षुवे, पापभिक्षु राजान वा राजमहामत्तान वा निस्सितो होति । तस्स एव होति — ‘सचे म कोचि किञ्चि ववसति, इमे मे राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्य भणिस्सन्ती’ ति । सचे न कोचि किञ्चि आह, त्यास्स’ राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्यं भणन्ति । एव स्रो, भिक्षुवे, पापभिक्षु बसवनिस्सितो होति ।

११ “कथं च, भिक्षुवे, पापभिक्षु भोगचागी होति ? इध, भिक्षुवे, पापभिक्षु लाभो होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यञ्चम भेसज्जपरिक्खारान । तस्स एव होति — ‘सचे म कोचि किञ्चि ववसति, इतो लाभेन पटिसन्धरिस्सामी’ ति । सचे न कोचि किञ्चि आह, ततो लाभेन पटिसन्धरति । एव स्रो भिक्षुवे, पापभिक्षु भोगचागी होति ।

१२ “कथं च, भिक्षुवे, पापभिक्षु एकचारी होति ? इध भिक्षुवे, पापभिक्षु एको व पञ्चन्तिमेसु अनपदेसु निवास कप्पेति । सो तत्थ कुलानि उपसङ्गमन्तो लाभ लभति । एव स्रो, भिक्षुवे, पाप भिक्षु एकचारी होति ।

“इमेहि स्रो भिक्षुवे पञ्चहि धम्मोहि समभागतो पापभिक्षु सत उपहतं अत्तान परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो विस्सूणं, वहु च अपुञ्जं पसवती” ति ।

४ समणसुक्कुमालसुत्त

१ “पञ्चहि भिक्षुवे, धम्मोहि समभागतो भिक्षु समणेषु समणसुक्कुमाला होति । कत्तमेहि पञ्चहि ? इध भिक्षुवे, भिक्षु याचिता व यदुल चीवर परिभुञ्जति अप्य भयाचितो याचितो व यदुल पिण्डपात परिभुञ्जति अप्य भयाचितो याचितो व यदुल सेनासन परिभुञ्जति अप्य भयाचिता याचितो व यदुल गिलानप्यञ्चमसज्ज परिक्खार परिभुञ्जति अप्य भयाचितो । येहि स्रो पन सत्तहाचारीहि

सिद्धिं विहरति, त्यास्स मनापेनेव बहुल कायकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्प
 अमनापेन, मनापेनेव बहुल वचीकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्प अमनापेन,
 मनापेनेव बहुल मनोकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्प अमनापेन; मनापयेव
 उपहार उपहरन्ति, अप्प अमनापं । यानि खो पन तानि वेदयित्तानि
 पित्तसमुद्धानानि वा सेम्हसमुद्धानानि वा वातसमुद्धानानि वा सन्निपात्ति- 5
 कानि वा उत्तुपरिणामजानि वा विसमपरिहारजानि वा ओपक्कमिकानि
 वा कम्मविपाकजानि वा, तानिस्स न बहुदेव उप्पज्जन्ति । अप्पाबाधो
 होति, चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारान निकाम-
 लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवान खया अनासव
 चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा 10
 उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्ना-
 गतो भिक्खु समणेसु समणसुखुमालो होति ।

२ “यं हि त, भिक्खवे, सम्मा वदमानो वदेय्य — ‘समणेसु
 समणसुखुमालो’ ति, ममेव त, भिक्खवे, सम्मावदमानो वदेय्य — ‘समणेसु
 समणसुखुमालो’ ति । अह हि^१, भिक्खवे, याचितो व बहुल चीवर 15
 परिभुञ्जामि, अप्प अयाचितो, याचितो व बहुल पिण्डपातं परि-
 भुञ्जामि, अप्प अयाचितो, याचितो व बहुल सेनासन परिभुञ्जामि,
 अप्प अयाचितो, याचितो व बहुलं गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खार
 परिभुञ्जामि, अप्प अयाचितो । येहि खो पन भिक्खूहि सिद्धिं विहरामि,
 ते म मनापेनेव बहुल कायकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्प अमनापेन, मना- 20
 पेनेव बहुल वचीकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्प अमनापेन, मनापेनेव बहुल
 मनोकम्मेन समुदाचरन्ति, अप्प अमनापेन, मनापयेव उपहार उप-
 हरन्ति, अप्प अमनाप । यानि खो पन तानि वेदयित्तानि — पित्तसमु-
 द्धानानि वा सेम्हसमुद्धानानि वा वातसमुद्धानानि वा सन्निपात्तिकानि
 वा उत्तुपरिणामजानि वा विसमपरिहारजानि वा ओपक्कमिकानि 25
 वा कम्मविपाकजानि वा — तानि मे न बहुदेव उप्पज्जन्ति ।
 अप्पाबाधोहमस्मि, चतुन्न खो^२ पनस्मि^३ ज्ञानान आभिचेतसिकान^३
 दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी^४ अकिच्छलाभी अकसिरलाभी,
 आसवान खया पे० सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरामि ।

१ रो० पोत्यके नत्थि । २-२ खो पन — सी०, म्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि ।

“य हि त, भिक्षवे, सम्मा वदमानो वदेम्य - ‘समणसु समणसुखुमालो’ ति, ममेव त, भिक्षवे, सम्मा वदमानो वदेम्य - ‘समणसु समणसुखुमालो’” ति ।

५ फासुविहारसुत्त

१ “पञ्चमे, भिक्षवे, फासुविहारा । क्तमे पञ्च ? इध,
 5 भिक्षवे, भिक्षुनो मेत्त कायकम्म पञ्चुपट्टित होति सन्नहाचारीसु भावि
 चेव रहो च, मेत्त वचीकम्म मेत्त मनोकम्म पञ्चुपट्टित होति सन्नहा
 चारीसु भावि चेव रहो च । यानि तानि सीलानि असम्भानि अच्चिद्धानि
 असवलानि अकम्मासानि मुजिस्सानि विञ्जुप्पसत्यानि अपरामट्टानि
 समाधिसवत्तनिकानि, तथारूपेहि सीलेहि सीलसामञ्जगतो विहरति
 10 सन्नहाचारीहि भावि चेव रहो च । याय दिट्ठि अरिया निम्मानिका
 निम्पाति सक्करस्स सम्मा दुक्खसक्खयाय तथारूपाय दिट्ठिया दिट्ठि
 सामञ्जगतो विहरति सन्नहाचारीहि भावि चेव रहो च । इमं स्रो,
 भिक्षवे पञ्च फासुविहार” ति ।

६ भानम्बसुत्त

१ एक समय भगवा फोसम्बिय विहरति षोसिताराम ।
 15 अथ स्रो आयस्मा भानन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्था
 भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिप्पो स्रो आयस्मा
 भानन्दो भगवन्त एतदवोच -

२ “अत्तावता नु स्रो भन्ते, भिक्षु सङ्घे विहरन्तो फासु
 विहरेम्या” ति ?

३ “यतो स्रो भानन्द भिक्षु असना” सीलसम्पन्नो होति, नो
 20 परं अधिसीले सम्पवत्ता” एत्तावता पि स्रो भानन्द भिक्षु सङ्घे
 विहरन्तो फासु विहरेम्या” ति ।

४ “सिया पन भन्ते अञ्जो पि परियायो यथा भिक्षु सङ्घे
 विहरन्तो फासु विहरेम्या ति ?

१-२ भिक्षुसङ्घो - त्या रो । २ फासु - रो । ३ अत्तावता च - रो ।
 ४ एत्तावता हीदि - रो ।

“सिया, आनन्द^१ । यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना सील-सम्पन्नो होति, नो पर अधिसीले सम्पवत्ता, अत्तानुपेक्खी च होति, नो परानुपेक्खी, एत्तावता पि खो, आनन्द, भिक्खु सङ्घे विहरन्तो फासु विहरेय्या” ति ।

४. “सिया पन, भन्ते, अञ्जो पि परियायो यथा भिक्खु सङ्घे 5
विहरन्तो फासु विहरेय्या” ति ?

“सिया, आनन्द । यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना सील-सम्पन्नो होति, नो पर अधिसीले सम्पवत्ता, अत्तानुपेक्खी च होति, नो परानुपेक्खी, अपञ्जातो च होति, तेन च अपञ्जातकेन नो परितस्सति, एत्तावता पि खो, आनन्द, भिक्खु सङ्घे विहरन्तो फासु विहरेय्या” ति । 10

५. “सिया पन, भन्ते, अञ्जो पि परियायो यथा भिक्खु सङ्घे
विहरन्तो फासु विहरेय्या” ति ?

“सिया, आनन्द । यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना सील-सम्पन्नो होति, नो पर अधिसीले सम्पवत्ता, अत्तानुपेक्खी च होति, नो परानुपेक्खी, अपञ्जातो च होति, तेन च अपञ्जाकतेन नो परि- 15
तस्सति, चतुन्न^२ च^३ ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, एत्तावता^३ पि खो^३, आनन्द, भिक्खु सङ्घे विहरन्तो फासु विहरेय्या” ति ।

६. “सिया पन, भन्ते, अञ्जो पि परियायो यथा भिक्खु
सङ्घे विहरन्तो फासु विहरेय्या” ति ? 20

“सिया, आनन्द । यतो खो, आनन्द, भिक्खु अत्तना सील-सम्पन्नो होति, नो परं अधिसीले सम्पवत्ता, अत्तानुपेक्खी च होति, नो परानुपेक्खी, अपञ्जातो च होति, तेन च अपञ्जातकेन^५ नो परितस्सति, चतुन्न च ज्ञानान आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारानं 25
निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवान^५ च^५ खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता पि खो, आनन्द, भिक्खु सङ्घे विहरन्तो फासु विहरेय्य ।

१ आनन्दा ति भगवा अबोच - स्या०, रो० । २-२ चतुन्न - रो० । ३-३ एत्तावता खो - स्या०, रो० । ४ अपञ्जातिकेन - स्या०, रो० । ५-५ आसवान - सी०, रो० ।

“इमंहा चाह, भ्रानन्द, फामुविहारा अथो फामुविहारी
उत्तरितरो वा पणीततरो वा नत्थी ति वदामी” ति ।

७ सीससुत्त

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो
होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्जाक्खेत
लोकस्स । क्तमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीससम्पन्नो
होति, समाधिसम्पन्नो होति, पञ्जासम्पन्नो होति, विमुत्तिसम्पन्नो
होति, विमुत्तिआणदस्सनसम्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो
अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्जाक्खेत लोकस्सा’ ति ।

८ असेखसुत्त

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो
होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो पे० अनुत्तर पुञ्जाक्खेत लोकस्स ।
क्तमेहि, पञ्चहि ? इध, भिक्खवे भिक्खु असेखेन सीसक्खन्धेन
समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असत्तन
पञ्जाक्खन्धेन समन्नागतो होति असेखेन विमुत्तिकखन्धेन समन्नागतो
होति असेखेन विमुत्तिआणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । इमहि
खो भिक्खवे पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति
पे० अनुत्तर पुञ्जाक्खेत लोकस्सा’ ति ।

९ चातुदिससुत्त

१ “पञ्चहि भिक्खवे धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु चातुदिसो
होति । क्तमेहि पञ्चहि ? इध भिक्खवे भिक्खु सीसवा हाति
पात्तिमोस्यगयग्मधुत्ता विहरति आचारगाचरसम्पन्नो अनुमत्तेगु वज्जगु
भयन्माधी समादाय सिद्धयति भिक्खापदेसु वहुस्सुतो होति गुत्तपरो
गुत्तमन्निसयो ये स धम्मा आत्थिकत्त्याणा मग्गेपत्त्याणा परियोमा
कत्त्याणा गाथ सप्यञ्जन पेयमपरिपुण्ण पग्गिमुद ब्रह्मपग्गियं अभिवदन्ति,

तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता^१ वचसा परिचिता मनसानु-
पेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्ड-
पातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन^२, चतुन्न ज्ञानान आभि-
चेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी होति अकिच्छलाभी
अकसिरलाभी, आसवान खया अनासव चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति 5
दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि,
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु चातुद्दिसो होती” ति ।

१०. अरञ्जसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अल अरञ्ज-
वनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितु । कतमेहि पञ्चहि ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति पे०. समादाय सिक्खति सिक्खा- 10
पदेसु, बहुस्सुतो होति .पे० दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, आरद्धविरियो
विहरति थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु, चतुन्न
ज्ञानानं आभिचेतसिकान दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी होति
अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति
पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज 15
विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
अलं अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितु” ति ।

फासुविहारवग्गो एकादसमो ।

तस्सुद्धानं

सारज्ज सद्धितो चोरो, सुखुमाल^३ फासु पञ्चमं ।
आनन्द सीलासेखा^४ च^५, चातुद्दिसो अरञ्जेन चा ति ॥

१२. अन्धकविन्दवग्गो

१. कुलूपकसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो कुलूपको” भिक्खु 20
कुलेसु अप्पियो च होति अमनापो च अगारु च अभावनीयो च । कतमेहि

१ घता - स्या०, रो० । २ इतरीतरेन० - स्या० । ३ सुखुमाल - स्या०, रो० ।
४-५ सीलसेखिया - स्या०, रो० । ५ कुलूपको - त्या०, रो० ।

पञ्चहि ? असथयविस्सासी^१ च होति, अनिस्सरविकप्पी च, विस्सट्ठुपसेवी^२ च, उपकण्णकजप्पी च, अतियाचनको च । इमहि सो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो कुलूपको भिक्खु कुलेसु अप्पियो च होति मनापो च अगर च अभावनीयो च ।

५ २ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो कुलूपको भिक्खु कुलेसु पियो च होति मनापो च गर च भावनीयो च । क्तमेहि पञ्चहि ? न असथयविस्सासी च होति, न अनिस्सरविकप्पी च, न विस्सट्ठुपसेवी च, न उपकण्णकजप्पी च, न अतियाचनको च । इमेहि सो, भिक्खवे पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो कुलूपको भिक्खु कुलेसु पियो च होति मनापो च गर च भावनीयो चा” ति ।

२ पञ्चासमणसुत्त

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पञ्चासमणो न आदातब्बो । क्तमेहि पञ्चहि ? अतिदूरे वा गच्छति अच्चासणे वा न पत्तपरियापन्न गप्हति^३, आपत्तिसामन्ता भणमान न निवारति, भणमानस्स अन्तरन्तरा कथ ओपातेति, दुप्पब्बो होति जळो एळमूगो । इमेहि सो, भिक्खवे पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो पञ्चासमणो न आदातब्बो ।

२ “पञ्चहि भिक्खवे धम्मेहि समन्नागतो पञ्चासमणो आदातब्बो । क्तमेहि पञ्चहि ? नातिदूरे गच्छति न अच्चासणे, पत्तपरियापन्न गप्हति, आपत्तिसामन्ता भणमान निवारति, भणमानस्स न अन्तरन्तरा कथ ओपातेति, पञ्चावा होति अजळो अनेळमूगो । इमहि सो भिक्खवे पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो पञ्चासमणो आदातब्बो” ति ।

३ सम्मासमाधिमुत्त

१ “पञ्चहि भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अभब्बो सम्मासमाधि उपसम्पज्ज विहरितु । क्तमेहि पञ्चहि ? इध भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति रूपान अक्खमो सदान, अक्खमो गघान, अक्खमो

१ असत्थुपसेवी - सी । २ विद्यत्पुपसेवी - सी अत्थुपसेवी - त्या
अत्थुपसेवी - रो । ३ यच्चाति - त्या टी ।

रसान, अक्खमो फोटुब्बान । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अभब्बो सम्मासमाधि उपसम्पज्ज विहरितु ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भब्बो सम्मासमाधि उपसम्पज्ज विहरितु । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति रूपान, खमो सद्धान, खमो गन्धान, खमो 5 रसानं, खमो फोटुब्बानं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु भब्बो सम्मासमाधि उपसम्पज्ज विहरितु” ति ।

४. अन्धकविन्दसुतं

१ एक समय भगवा मगधेसु विहरति अन्धकविन्दे । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो आयस्मन्त आनन्द 10 भगवा एतदवोच -

२ “ये ते, आनन्द, भिक्खू नवा अचिरपब्बजिता अधुनागता इम धम्मविनयं, ते वो, आनन्द, भिक्खू पञ्चसु धम्मेसु समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठापेतब्बा । कतमेसु पञ्चसु ? ‘एथ तुम्हे, आवुसो, 15 सीलवा होथ, पातिमोक्खसवरसवुता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणु-मत्तेसु वज्जेसु भयदस्साविनो, समादाय सिक्खथ सिक्खापदेसू’ ति - इति पातिमोक्खसंवरे समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठापेतब्बा ।

३ “एथ तुम्हे, आवुसो, इन्द्रियेसु गुत्तद्वारा विहरथ आरक्ख-सतिनो निपक्कसतिनो^१, सारक्खितमानसा सतारक्खेन चेतसा समन्ना- 20 गता’ ति - इति इन्द्रियसवरे समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठापेतब्बा ।

४. “एथ तुम्हे, आवुसो, अप्पभस्सा होथ, भस्से परियन्तकारिनो’ ति - इति भस्सपरियन्ते समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठापेतब्बा ।

५ “एथ तुम्हे, आवुसो, आरञ्जका होथ, अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवथा’ ति - इति कायवूपकासे^२ समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठापेतब्बा । 25

६ “एथ तुम्हे, आवुसो, सम्मादिट्ठिका होथ सम्मादस्सनेन 30 समन्नागता’ ति - इति सम्मादस्सने समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठा-

१ निपक्कसतिनो - सी० । २ कायवूपकट्ठे - रो० ।

पेतव्वा । ये ते, भ्रानन्द, भिक्खू नवा अघिरपव्वजिहा अघुनामता इम
 धम्मविनय, ते वो, भ्रानन्द, भिक्खू इमेसु पञ्चसु धम्मेसु समादपेतव्वा
 निवेसेतव्वा पत्तिट्ठापेतव्वा” ति ।

५ मच्छरिमीसुत्त

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथामत
 निक्खित्ता एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? आवासमच्छरिनी होति,
 कुलमच्छरिनी होति, लाममच्छरिनी होति, वण्णमच्छरिनी होति,
 धम्ममच्छरिनी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्ना
 गता भिक्खुनी यथामत निक्खित्ता एव निरये ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथामत
 निक्खित्ता एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? न आवासमच्छरिनी होति,
 न कुलमच्छरिनी होति, न लाममच्छरिनी होति, न वण्णमच्छरिनी
 होति, न धम्ममच्छरिनी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्महि
 समन्नागता भिक्खुनी यथामत निक्खित्ता एव सग्गे” ति ।

६ बण्णमासुत्त

१ “पञ्चहि, भिक्खवे धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथामत
 निक्खित्ता एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
 गाहेत्वा अबण्णारहस्स वण्ण भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा बण्णा
 रहस्स अबण्ण भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने
 पसाद उपदसेत्ति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने अप्पसाद
 उपदसति, सद्दादेम्य विनिपातेत्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि
 धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथामत निक्खित्ता एव निरय ।

२ “पञ्चहि भिक्खवे धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथामत
 निक्खित्ता एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियोगाहेत्वा
 अबण्णारहस्स अबण्ण भासति अनुविच्च परियोगाहेत्वा बण्णारहस्स
 वण्ण भासति अनुविच्च परियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने अप्पसाद
 उपदसति अनुविच्च

सद्वादेयं न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्ना-
गता भिक्खुनी यथाभत निक्खत्ता एव सग्गे" ति ।

७. इस्सुकिनीसुत्तं

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभत
निक्खत्ता एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्णं भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा 5
वण्णारहस्स अवण्ण भासति, इस्सुकिनी च होति, मच्छरिनी च, सद्वा-
देयं" विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे^१, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता
भिक्खुनी यथाभत निक्खत्ता एव निरये ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं
निक्खत्ता एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियोगाहेत्वा 10
अवण्णारहस्स अवण्ण भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स
वण्णं भासति, अनिस्सुकिनी च होति, अमच्छरिनी च, सद्वादेय्य न
विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी
यथाभत निक्खत्ता एव सग्गे" ति ।

८. मिच्छादिद्विकसुतं

१. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथाभतं 15
निक्खत्ता एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्ण भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा वण्णा-
रहस्स अवण्ण भासति, मिच्छादिद्विका च होति, मिच्छासङ्कप्पा च,
सद्वादेय्य विनिपातेति^१ । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता
भिक्खुनी यथाभत निक्खत्ता एव निरये । 20

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता भिक्खुनी यथा-
भतं निक्खत्ता एवं सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स अवण्ण भासति, अविनुच्च परियोगाहेत्वा वण्णा-
रहस्स वण्ण भासति, सम्मादिद्विका च होति, सम्मासङ्कप्पा च, सद्वादेय्य
न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागता 25
भिक्खुनी यथाभत निक्खत्ता एव सग्गे" ति ।

१ मिच्छावाचासुत

१ "पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समभ्रागता भिक्षुनी यथामत निविक्षता एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्ण भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
वण्णारहस्स अवण्ण भासति, मिच्छावाचा च होति, मिच्छाकम्मन्ता च,
सद्दावेय्य विनिपातेति । इमेहि सो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समभ्रा-
गता भिक्षुनी यथामत निविक्षता एव निरये ।

२ "पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समभ्रागता भिक्षुनी यथामत
निविक्षता एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च परियोगाहेत्वा
अवण्णारहस्स अवण्ण भासति, अननुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स
वण्णं भासति, सम्मावाचा च होति, सम्माकम्मन्ता च, सद्दावेय्य न
विनिपातेति । इमेहि सो भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि समभ्रागता भिक्षुनी
यथामतं निविक्षता एव सग्गे" ति ।

१० मिच्छावापामसुत

१ "पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समभ्रागता भिक्षुनी यथामतं
निविक्षता एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियो-
गाहेत्वा अवण्णारहस्स वण्ण भासति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
वण्णारहस्स अवण्ण भासति, मिच्छावापामा च होति, मिच्छासत्तिनी
च, सद्दावेय्य विनिपातेति । इमेहि सो, भिक्षवे, पञ्चहि धम्मेहि
समभ्रागता भिक्षुनी यथामत निविक्षता एव निरये ।

२ "पञ्चहि, भिक्षवे, धम्मेहि समभ्रागता भिक्षुनी यथामत
निविक्षता एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च परियोगाहेत्वा
अवण्णारहस्स अवण्ण भासति अननुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स
वण्णं भासति सम्मावापामा च होति, सम्मासत्तिनी च सद्दावेय्य न
विनिपातेति । इमेहि सो भिक्षवे पञ्चहि धम्मेहि समभ्रागता
भिक्षुनी यथामत निविक्षता एव सग्गे" ति ।

अन्यकविबन्धो इति सग्गे ।

तस्सुद्धानं

कुलूपको पच्छासमणो, समाधिअन्धकविन्द ।
मच्छरी वण्णना इस्सा, दिट्ठिवाचाय वायमा^१ ति ॥

— ० —

१३. गिलानवग्गो

१. गिलानसुत्तं

१ एकं समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
सालाय । अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येन गिलान-
साला तेनुपसङ्गमि । अद्दसा खो भगवा अञ्जातरं भिक्खु दुब्बल गिला- 5
नक, दिस्वा पञ्जात्ते आसने निसीदि । निसज्ज खो भगवा भिक्खू
आमन्तेसि —

२. “य कञ्चि^२, भिक्खवे, भिक्खु^३ दुब्बल गिलानकं पञ्च
धम्मा न विजहन्ति, तस्सेतं पाटिकङ्खं — ‘नचिरस्सेव आसवानं खया
अनासव चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छि- 10
कत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सती’” ति^५ । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु असुभानुपस्सी काये विहरति, आहारे पटिकूलसञ्जी, सब्बलोके
अनभिरतसञ्जी, सब्बसङ्खारेसु अनिच्चानुपस्सी, मरणसञ्जा खो
पनस्स अज्जत्त सूपट्ठिता होति । य कञ्चि, भिक्खवे, भिक्खु दुब्बल
गिलानकं इमे पञ्च धम्मा न विजहन्ति, तस्सेतं पाटिकङ्खं — ‘नचिरस्सेव 15
आसवान खया पे० सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सती’” ति ।

२. सतिसूपट्टितसुत्तं

१ “यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा पञ्च
धम्मे भावेति पञ्च धम्मे बहुलीकरोति, तस्स द्विन्न फलान अञ्जातर
फल पाटिकङ्खं — दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे अनागामिता ।
कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनी अज्जत्तञ्जेव सति सूपट्ठिता 20
होति धम्मान उदयत्थगामिनिया पञ्जाय, असुभानुपस्सी काये विहरति,

१ वायमी — स्या० । २ किञ्चि — म०, सी०, रो० । ३ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु
नत्थि । ४-४ विहरिस्सति — स्या०, रो० ।

आहारे पटिकूलसञ्ची', सब्वलोके अनभिरतसञ्ची, सब्वसङ्गारेसु
अनिञ्चानुपस्सी । यो हि कोचि, भिक्खवे, भिक्खु वा भिक्खुनी वा
इमे पञ्च धम्मे भावेति इमे पञ्च धम्मे बहुलीकरोति, तस्स द्विध फलान
अञ्जतर फल पाटिकुल - दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, मति वा उपादिससे
५ अनागामिता' ति ।

३ पठमउपट्ठाकसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समभ्रागतो गिलानो दूपट्ठाको
होति । कतमेहि पञ्चहि ? असप्पायकारी होति, सप्पाये मत न
जानासि, भेसज्ज नप्पटिसेविता होति, अत्थकामस्स गिलानुपट्ठाकस्स
न यथाभूत आवाध आविक्कता होति अभिक्कमन्त वा अभिक्कमती ति
१० पटिक्कमन्त वा पटिक्कमती ति ठित वा ठितो ति, उप्पन्नान सारीरिकान
वेदनान दुक्खान तिब्बान^१ खरान कट्टुकानं असातान अमनापानं पाण-
हरान अनधिवासकजातिको होति । इमेहि सो भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मेहि समभ्रागता गिलानो दूपट्ठाको होति ।

२ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समभ्रागतो गिलानो सूपट्ठाको
१५ होति । कतमेहि पञ्चहि ? सप्पायकारी होति, सप्पाये मत जानासि,
भेसज्ज पटिसेविता होति, अत्थकामस्स गिलानुपट्ठाकस्स यथाभूतं आवाध
आविक्कता होति अभिक्कमन्त वा अभिक्कमती ति पटिक्कमन्त वा
पटिक्कमती ति ठित वा ठितो ति, उप्पन्नान सारीरिकान वेदनान दुक्खानं
तिब्बान खरान कट्टुकान असातान अमनापान पाणहरान अधिवासक-
२० जातिको होति । इमेहि सो भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समभ्रागतो
गिलानो सूपट्ठाको होती' ति ।

४ दुतियउपट्ठाकसुत्त

१ "पञ्चहि भिक्खवे धम्मेहि समभ्रागतो गिलानुपट्ठाको
नाम गिलान उपट्ठात्तु । कतमेहि पञ्चहि ? नप्पटिबन्तो होति भेसज्जं
सविघातुं सप्पायासप्पायं न जानासि असप्पाय उपनामेति, सप्पायं
२५ उपनामेति आमिसन्तरो गिलान उपट्ठाति, नो मेतचित्तो जगुञ्ची

१ पटिक्कूलसञ्ची - स्वा रो । २ दूपट्ठाको - स्वा रो । ३ तिब्बान -
सी ।

होति उच्चार वा पस्साव वा वन्त वा खेळ वा नीहरितु; नप्पटिवलो
 होति गिलानं कालेन कालं धम्मिया कथाय सन्दस्सेतु समादपेतु
 समुत्तेजेतुं सम्पहंसेतुं । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
 गिलानुपट्टाको नाल गिलान उपट्टातु ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो गिलानुपट्टाको 5
 अल गिलानं उपट्टातु । कतमेहि पञ्चहि ? पटिवलो होति भेसज्ज
 सविघातु, सप्पायासप्पाय जानाति, असप्पाय अपनामेति, सप्पायं उपना-
 मेति, मेत्तचित्तो गिलान उपट्टाति, नो आमिसन्तरो, अजेगुच्छी होति
 उच्चार वा पस्साव वा वन्त वा खेळ वा नीहरितु, पटिवलो होति गिलान
 कालेन कालं धम्मिया कथाय सन्दस्सेतु समादपेतु समुत्तेजेतु सम्पहंसेतु । 10
 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो गिलानुपट्टाको अल
 गिलान उपट्टातु” ति ।

५. पठमअनायुस्सासुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा अनायुस्सा । कतमे पञ्च ?
 असप्पायकारी होति, सप्पाये मत्त न जानाति, अपरिणतभोजी च होति,
 अकालचारी च होति^१, अब्रह्मचारी च । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा 15
 अनायुस्सा ।

२. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा आयुस्सा । कतमे पञ्च ?
 सप्पायकारी होति, सप्पाये मत्त जानाति, परिणतभोजी च होति, काल-
 चारी च होति, ब्रह्मचारी च । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा
 आयुस्सा” ति । 20

६. दुत्तियअनायुस्सासुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा अनायुस्सा । कतमे पञ्च ?
 असप्पायकारी होति, सप्पाये मत्त न जानाति, अपरिणतभोजी च होति,
 दुस्सीलो च, पापमित्तो च । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा अनायुस्सा ।

२ “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मा आयुस्सा । कतमे पञ्च ?

सप्पायकारी होति, सप्पाये मत्त जानाति, परिणतमोजी च होति, सीसका च, कल्याणमित्तो च । इमे स्रो, भिक्खवे, पञ्च घम्मा आयुत्सा" ति ।

७. वपकाससुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नास सङ्गम्हा वपकासितु । कसमेहि पञ्चहि ? इष, भिक्खवे, भिक्खु असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन चीवरेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन पिण्डपातेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरन गिलानप्पञ्चयभेसज्जपरिक्खारेन, कामसङ्कप्पबहुलो च विहरति । इमेहि स्रो, भिक्खवे, पञ्चहि घम्मेहि समन्नागतो भिक्खु नास सङ्गम्हा वपकासितु ।

२ "पञ्चहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अत सङ्गम्हा वपकासितुं । कसमेहि पञ्चहि ? इष, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन चीवरेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन पिण्डपातेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन गिलानप्पञ्चय भेसज्जपरिक्खारेन, नेक्खम्मसङ्कप्पबहुलो च विहरति । इमहि स्रो, भिक्खवे, पञ्चहि घम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अत सङ्गम्हा वपकासितु" ति ।

८. समणसुत्तसुत्त

१ "पञ्चिमानि भिक्खवे, समणदुक्खानि । कसमानि पञ्च ? इष भिक्खवे भिक्खु असन्तुट्ठो होति इतरीतरन चीवरेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन पिण्डपातेन असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन, असन्तुट्ठो होति इतरीतरेन गिलानप्पञ्चयभेसज्जपरिक्खारेन, अनभिरतो च ब्रह्मचरियं चरति । इमानि गो, भिक्खवे, पञ्च समणदुक्खानि ।

२ "पञ्चिमानि भिक्खवे समणसुत्तानि । कसमानि पञ्च ? इष भिक्खवे भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन चीवरेन, सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन पिण्डपातेन सन्तुट्ठो होति इतरीतरेन सेनासनेन सन्तुट्ठो होति इतरीतरन गिलानप्पञ्चयभेसज्जपरिक्खारेन, अभिरतो च ब्रह्म चरियं चरति । इमानि गो भिक्खवे, पञ्च समणसुत्तानि" ति ।

६. परिकुप्पसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आपायिका नेरयिका परिकुप्पा अते-
किच्छा । कतमे पञ्च ? माता जीविता वोरोपिता होति, पिता जीविता
वोरोपितो होति, अरह^१ जीविता वोरोपितो होति, तथागतस्स दुट्ठेन
चित्तेन लोहित उप्पादितं होति, सङ्घो भिन्नो होति । इमे खो, भिक्खवे,
पञ्च आपायिका नेरयिका परिकुप्पा अतेकिच्छा” ति ।

5

१०. व्यसनसुत्तं

१ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, व्यसनानि । कतमानि पञ्च ?
जातिव्यसनं, भोगव्यसन, रोगव्यसन, सीलव्यसन, दिट्ठिव्यसन । न,
भिक्खवे, सत्ता जातिव्यसनहेतु वा भोगव्यसनहेतु वा रोगव्यसनहेतु
वा कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुर्गति विनिपात निरय उपपज्जन्ति ।
सीलव्यसनहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता दिट्ठिव्यसनहेतु वा कायस्स भेदा 10
पर मरणा अपाय दुर्गति विनिपात निरयं उपपज्जन्ति । इमानि खो,
भिक्खवे, पञ्च व्यसनानि ।

२ “पञ्चिमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा पञ्च ? जाति-
सम्पदा, भोगसम्पदा, आरोग्यसम्पदा, सीलसम्पदा, दिट्ठिसम्पदा । न,
भिक्खवे, सत्ता जातिसम्पदाहेतु वा भोगसम्पदाहेतु वा आरोग्यसम्पदा- 15
हेतु वा कायस्स भेदा पर मरणा सुर्गति सग्ग लोक उपपज्जन्ति । सील-
सम्पदाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता दिट्ठिसम्पदाहेतु वा कायस्स भेदा पर
मरणा सुर्गति सग्गं लोक उपपज्जन्ति । इमा खो, भिक्खवे, पञ्च
सम्पदा” ति ।

गिलानवग्गो तेरसमो ।

तस्सुद्धानं

गिलानो सतिसूपट्ठि^१, द्वे उपट्ठाका दुवायुसा ।
वपकाससमणसुखा^२, परिकुप्प^३ व्यसनेन चा^४ ति ॥

20

१ अरहा - स्या० । २ सतिसूपट्ठान - रो० । ३ अवप्पकासदुक्खानि - स्या०,
रो० । ४-५ पणिकाणे च सम्पदा - स्या० रो० ।

१४ राजवर्गो

१ षष्ठमचक्रानुवर्तनसुप्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समभ्रागतो राजा चक्रवर्ती धम्मनेव चक्र वत्तेति त होति चक्र अप्पटिवत्तिय" केनचि मनुस्स भूतेन पञ्चत्थिकेन पाणिना । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, राजा चक्रवर्ती अत्थञ्चू च होति, धम्मञ्चू च, मत्तञ्चू च, कालञ्चू च, परिसञ्चू च । इमेहि स्रो, भिक्खवे पञ्चहि अङ्गेहि समभ्रागतो राजा चक्रवर्ती धम्मनेव चक्र पवत्तेति, त होति चक्र अप्पटिवत्तिय केनचि मनुस्सभूतेन पञ्चत्थिकेन पाणिना ।

२ "एवमेव स्रो, भिक्खव, पञ्चहि धम्मोहि समभ्रागतो तथागतो अरह सम्मासम्बुद्धो धम्मनेव अनुत्तर धम्मचक्र पवत्तेति, त होति चक्र अप्पटिवत्तिय समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा अङ्गुना वा केनचि वा लोकस्मि । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खव, तथागतो अरह सम्मासम्बुद्धो अत्थञ्चू धम्मञ्चू मत्तञ्चू कालञ्चू, परिसञ्चू । इमेहि स्रो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समभ्रागतो तथागतो अरह सम्मासम्बुद्धो धम्मनेव अनुत्तर धम्मचक्र पवत्तति त होति धम्मचक्र अप्पटिवत्तिय समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा अङ्गुना वा केनचि वा लोकस्मि" ति ।

२ दुसियचक्रानुवर्तनसुप्त

१ "पञ्चहि भिक्खवे अङ्गेहि समभ्रागतो रञ्जो चक्रवत्तिस्स जेट्ठो पुत्तो पितरा पवत्तित चक्र धम्मनेव अनुप्यवत्तति त होति चक्र अप्पटिवत्तिय केनचि मनुस्सभूतेन पञ्चत्थिकेन पाणिना । कतमेहि पञ्चहि ? इध भिक्खवे रञ्जो चक्रवत्तिस्स जेट्ठो पुत्तो अत्थञ्चू च होति धम्मञ्चू च मत्तञ्चू च, कालञ्चू च परिसञ्चू च । इमेहि स्रो भिक्खवे पञ्चहि अङ्गेहि समभ्रागतो रञ्जो चक्रवत्तिस्स जेट्ठो पुत्तो पितरा पवत्तित चक्र धम्मनेव अनुप्यवत्तति, त होति चक्र अप्पटिवत्तिय केनचि मनुस्सभूतेन पञ्चत्थिकेन पाणिना ।

१ पवत्तति - स्वा रो । २ अप्पटिवत्तिय - ती । ३ चक्र - स्वा रो ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो सारिपुत्तो तथागतेन अनुत्तर धम्मचक्क पवत्तितं सम्मदेव अनुप्पवत्तेति; त होति चक्क अप्पटिवत्तिय समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, सारिपुत्तो अत्थञ्जू, धम्मञ्जू, मत्तञ्जू, कालञ्जू, परिसञ्जू । 5
इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो सारिपुत्तो तथागतेन अनुत्तर धम्मचक्क पवत्तितं सम्मदेव अनुप्पवत्तेति, त होति चक्क अप्पटिवत्तिय समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केनचि वा लोकस्मि” ति ।

३. धम्मराजासुत्तं

१. “यो पि सो, भिक्खवे, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्म- 10
राजा, सो पि न अराजक चक्क वत्तेती” ति । एव वुत्ते अञ्जातरो भिक्खु भगवन्त एतदवोच - “को पन, भन्ते, रञ्जो चक्कवत्तिस्स धम्मिकस्स धम्मरञ्जो राजा” ति ? “धम्मो, भिक्खू” ति भगवा अवोच ।

२ “इध, भिक्खु, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्म- 15
ञ्जेव निस्साय धम्म सक्करोन्तो धम्म गरु करोन्तो धम्म अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिक रक्खावरणगुत्ति सविदहति अन्तोजनस्मि ।

३ “पुन च पर, भिक्खु, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा 2
धम्मञ्जेव निस्साय धम्म सक्करोन्तो धम्म गरु करोन्तो धम्म अपचाय- मानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिक रक्खावरण- गुत्ति सविदहति खत्तियेसु अनुयन्तेसु^३ बलकायस्मि ब्राह्मणगहपतिकेसु नेगमजानपदेसु समणब्राह्मणेसु मिगपक्खीसु । स खो सो, भिक्खु, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्मञ्जेव निस्साय धम्म सक्करोन्तो धम्म गरु करोन्तो धम्मं अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्मा- धिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुत्ति सविदहित्वा अन्तोजनस्मि धम्मिकं रक्खावरणगुत्ति सविदहित्वा खत्तियेसु अनुयन्तेसु बलकायस्मि ब्राह्मण-

गृहपतिकेसु नगमजानपदेषु समणब्राह्मणेषु मिगपक्खीसु धम्मेनेव चक्क पवत्तंति त होति चक्क अप्पटियत्तिय केन्चि मनुस्सभूतेन पञ्चत्विकेन पाणिना ।

४ "एवमेव सो, भिक्खु, तथागतो भरह सम्मासम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मञ्जेव निस्साय धम्म सक्करोन्तो धम्म गरु करोन्तो धम्म अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिक रक्खा-
 5 वरणगुत्ति सविदहति भिक्खूसु - 'एवरूप कायकम्म सेवितब्ब, एवरूप कायकम्म न सेवितब्ब एवरूप वचीकम्म सेवितब्ब, एवरूप वचीकम्म न सेवितब्ब एवरूप मनोकम्म सेवितब्ब, एवरूप मनोकम्म न सेवितब्ब,
 10 एवरूपो भ्राजीवो सेवितब्बो, एवरूपो भ्राजीवो न सेवितब्बो एवरूपो गामनिगमो सेवितब्बो, एवरूपो गामनिगमो न सेवितब्बो' ति ।

५ "पुन च पर, भिक्खु, तथागता भरह सम्मानम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मञ्जेव निस्साय धम्म सक्करोन्तो धम्म गरु करोन्तो धम्म अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिक रक्खा-
 15 वरणगुत्ति सविदहति भिक्खुनीसु' पे० उपासकेसु पे० उपासिकासु - 'एवरूप कायकम्म सेवितब्ब, एवरूप कायकम्म न सेवितब्ब, एवरूप वचीकम्म सेवितब्ब एवरूप वचीकम्म न सेवितब्ब, एवरूप मनोकम्म सेवितब्ब, एवरूप मनोकम्म न सेवितब्ब एवरूपो भ्राजीवो सेवितब्बो एवरूपो भ्राजीवो न सेवितब्बो एवरूपो गामनिगमो सेवितब्बो एवरूपो गामनिगमो न सेवितब्बो' ति ।
 20 ए सो सो, भिक्खु, तथागतो भरह सम्मासम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मञ्जेव निस्साय धम्म सक्करोन्तो धम्म गरु करोन्तो धम्म अपचायमानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिक रक्खावरणगुत्ति सविदहित्वा भिक्खूसु, धम्मिक रक्खावरणगुत्ति सविदहित्वा भिक्खुनीसु, धम्मिक रक्खावरणगुत्ति सविदहित्वा उपासकेसु, धम्मिक रक्खावरणगुत्ति सविदहित्वा उपासिकासु धम्मेनेव अनुत्तर धम्मचक्क पवत्तंति त होति चक्क अप्पटियत्तिय समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मना वा केन्चि वा सोकस्मि' ति ।

४. यस्संदिसंसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो राजा खत्तियो मुद्धावसित्तो यस्स यस्स दिसाय विहरति, सकस्मियेव विजिते विहरति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, राजा खत्तियो मुद्धावसित्तो उभतो सुजातो होति मातितो च पितितो च, ससुद्धगर्हणिको, याव सत्तमा पिता-महयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन, अड्ढो होति महद्धनो महा-भोगो परिपुण्णकोसकोट्टागारो, बलवा खो पन होति चतुरङ्गिनिया सेनाय समन्नागतो अस्सवाय ओवादपटिकराय, परिणायको खो पनस्स होति पण्डितो वियत्तो^१ मेधावी पटिबलो अतीतानागतपच्चुप्पन्ने अत्थे चिन्तेतु, तस्सिमे चत्तारो धम्मा यसं परिपाचेन्ति । सो इमिना यसपञ्चमेन^२ धम्मेन समन्नागतो यस्स यस्स दिसाय विहरति, सकस्मियेव विजिते विहरति । त किस्स हेतु ? एव हेत, भिक्खवे, होति विजितावीन ।

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यस्स यस्स दिसायं विहरति, विमुत्तचित्तो व^३ विहरति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसवरसवुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु – राजा व खत्तियो मुद्धावसित्तो^४ जातिसम्पन्नो, बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थ सब्यञ्जन केवलपरिपुण्ण परिपुट्ट ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा – राजा व खत्तियो मुद्धावसित्तो अड्ढो महद्धनो महाभोगो परिपुण्णकोसकोट्टागारो, आरद्धविरियो विहरति अकुसलान धम्मान पहानाय कुसलान धम्मानं उपसम्पदाय थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु – राजा व खत्तियो मुद्धावसित्तो वलसम्पन्नो, पञ्जवा होति उदयत्थ-गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेविकाय सम्मा दुक्खक्खय-गामिनिया – राजा व खत्तियो मुद्धावसित्तो परिणायकसम्पन्नो, तस्सिमे चत्तारो धम्मा विमुत्ति परिपाचेन्ति । सो इमिना विमुत्तिपञ्चमेन धम्मेन

१ व्यत्तो – स्या०; व्यत्तो – रो० । २ पञ्चमेन – सी० । ३ नी०, रो० पांत्यकेसु नति । ४ अक्खित्तो – ज्ञा० ।

समभ्रागतो यस्स यस्से दिसाय विहरति विमुत्तचित्तो व विहरति । त
किस्स हेतु ? एय हेत, भिक्खवे, होति विमुत्तचित्तान' ति ।

५ पठमपत्यनासुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समभ्रागतो रञ्जो सत्तियस्स
मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो रज्ज पत्येति । कतमेहि पञ्चहि ? इय
भिक्खवे, रञ्जो सत्तियस्स मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो उभतो सुजातो
होति मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा
अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन, अभिरूपो होति दस्सनीयो पासा
दिको परमाय वण्णपोक्खरताय समभ्रागतो मातापितून पियो होति
मनापो नेगमजानपदस्स पियो होति मनापो यानि तानि रञ्जं
सत्तियान मुद्धावसित्तान सिप्पट्टानानि' हत्थिस्मि वा अस्सस्मि वा रथस्मि
वा धनुस्मि वा थरस्मि' वा' तत्थ सिक्खित्तो होति अनवयो ।

"तस्स एव होति - 'अहं खोमिह उभतो सुजातो मातितो
च पितितो च संसुद्धगहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो
अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन । कस्माह रज्ज न पत्येम्य ! अहं खोमिह
अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय समभ्रागतो ।
कस्माह रज्ज न पत्येम्य ! अहं खोमिह मातापितून पियो मनापो ।
कस्माह रज्ज न पत्येम्य ! अहं खोमिह नेगमजानपदस्स पियो मनापो ।
कस्माह रज्ज न पत्येम्य ! अहं खोमिह यानि तानि रञ्जं सत्तियान
मुद्धावसित्तान सिप्पट्टानानि हत्थिस्मि वा अस्सस्मि वा रथस्मि वा धनुस्मि
वा थरस्मि वा, तत्थ' सिक्खित्तो अनवयो । कस्माह रज्ज न पत्येम्य
ति ! इमेहि खो भिक्खवे पञ्चहि अङ्गेहि समभ्रागतो रञ्जो सत्ति
यस्स मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो रज्जं पत्येति ।

२ "एवमेव खो भिक्खवे पञ्चहि धम्मोहि समभ्रागतो भिक्खु
आमवान स्वय पत्येति । कठमहि पञ्चहि ? इय भिक्खवे, भिक्खु
सुद्धो होति सुद्धहत्ति सभ्यागतस्स बोधि - 'इति पि सो भगवा अरहं सम्मा
सम्बुद्धो विज्जानरणसम्पन्नो सुगतो सौयविदू अनुत्तरो पुरिसादम्मसारथि
सत्था देवमनुस्मान बुद्धो भगवा ति । अप्पावायो होति अप्पातद्धो

समवेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो नात्तिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झि-
 माय पधानक्खमाय, असठो होति अमायावी, यथाभूत अत्तान आविकत्ता
 सत्थरि वा विञ्जूसु वा सब्रह्मचारीसु, आरद्धविरियो विहरति
 अकुसलान धम्मान पहानाय, कुसलान धम्मान उपसम्पदाय, थामवा
 दब्बपरक्कमो अनिक्खत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु, पञ्जावा होति 5
 उदयत्थगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा
 दुक्खक्खयगामिनिया ।

“तस्स एव होति - ‘अह खोमिह सद्धो, सद्धामि तथा-
 गतस्स बोधिं - ‘इति पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो पे० सत्था
 देवमनुस्सान बुद्धो भगवा’ ति । कस्माह आसवानं खय न पत्थेय्य । 10
 अह खोमिह अप्पाबाधो अप्पातद्धो समवेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो
 नात्तिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झिमाय पधानक्खमाय । कस्माह आसवान
 खय न पत्थेय्य । अह खोमिह असठो अमायावी यथाभूत अत्तान आवि-
 कत्ता सत्थरि वा विञ्जूसु वा सब्रह्मचारीसु । कस्माह आसवान
 खय न पत्थेय्य । अह खोमिह आरद्धविरियो विहरामि अकुसलान 15
 धम्मान पहानाय, कुसलान धम्मान उपसम्पदाय, थामवा दब्बपरक्कमो
 अनिक्खत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । कस्माह आसवान खय न पत्थेय्य ।
 अह खोमिह पञ्जावा उदयत्थगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय
 निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया । कस्माह आसवान खय
 न पत्थेय्य’ ति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो 20
 भिक्खु आसवान खय पत्थेती” ति ।

६. दुतियपत्यनासुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो खत्तियस्स
 मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो ओपरज्ज’ पत्थेति । कतमेहि पञ्चहि ?
 इध, भिक्खवे, रञ्जो खत्तियस्स मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो उभतो
 सुजातो होति मात्तितो च पित्तितो च, ससुद्धगहणिको, याव सत्तमा पिता-
 महयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो’ जातिवादेन, अभिरूपो होति दस्सनीयो
 पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतो, मात्तापितून पियो

होति मनापो, बलकायस्स पियो होति मनापो, पण्डितो होति वियतो
मेघावी पटिवलो अतीतानागतपञ्चुप्पन्ने अत्थे चिन्तेतु ।

“तस्स एव होति - ‘अहं सोमि उमतो सुजातो मावितो
च पितितो च, ससुद्धगहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो
अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन । कस्माहं ओपरज्ज न पत्थेम्यं । अहं सोमि
अभिरूपो दन्सनीयो पासाधिको परमाय वण्णपोक्खरताय समझागतो ।
कस्माहं ओपरज्ज न पत्थेम्यं ! अहं सोमि मासापितून पियो मनापो ।
कस्माहं ओपरज्ज न पत्थेम्यं ! अहं सोमि बलकायस्स पियो मनापो ।
कस्माहं ओपरज्ज न पत्थेम्यं ! अहं सोमि पण्डितो वियतो मेघावी
पटियलो अतीतानागतपञ्चुप्पन्ने अत्थे चिन्तेतु । कस्माहं ओपरज्ज
न पत्थेम्यं ति ! इमेहिं सो, भिक्खवे, पञ्चहिं अञ्जेहिं समझागतो
रञ्जो खत्तियस्स मुद्धावसित्तस्स जेट्ठो पुत्तो ओपरज्ज पत्थेति ।

२ “एवमेव सो, भिक्खवे पञ्चहिं धम्मोहिं समझागतो भिक्खु
आसयान खय पत्थेति । कतमेहिं पञ्चहिं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
सीलवा होति पे० समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो
हाति पे० दिट्ठिया सुप्पटिबिद्धा चतुसु सत्तिपट्टानेसु सुप्पतिट्ठित
चित्तो होति आरद्धभिरियो विहरति अकुसलान धम्मान पहाणाय,
कुसलान धम्मानं उपसम्मदाय, यामवा दन्हपरक्कभो अनिक्खित्तपुत्तो
कुसलेसु धम्मोसु पञ्चवा होति, उदयत्थगामिनिया पञ्चाय समझागता
अरियाय निव्वेधियाय सम्मा दुक्खखयगामिनिया ।

“तस्स एव होति - ‘अहं सोमि सीलवा पातिमोक्खसवर
संभुतो विहरामि आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदत्तामी,
ममादाय भिग्गामि सिक्खापदेसु । कस्माहं आसयान गय न पत्थेम्यं !
अहं सोमि बहुस्सुतो गुत्तधरो गुत्तसन्निचयो ये ते धम्मा आन्पित्याणा
मग्गेनल्याणा परिमाणानकल्याणा सात्थं गव्यञ्जनं वेयलपरिगुण्ण
परिगुद्धं यत्तपरिग्य अभिवदति, सपारुणा मे धम्मा यद्दुरमुत्ता हान्ति
याणा वनसा परिपिता मनगानुपनिगता दिट्ठिया सुप्पटिबिद्धा । कस्माहं
आगवाण गय न पत्थेम्यं ! अहं सोमि चतुसु सत्तिपट्टानसु गुणतिट्ठित

चित्तो । कस्माहं आसवान् खयं न पत्येय्य ! अहं खोमिह आरद्ध-
 विरियो विहरामि अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उप-
 सम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिविखत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु ।
 कस्माहं आसवानं खयं न पत्येय्य ! अहं खोमिह पञ्चावा उदयत्थ-
 गामिनिया पञ्चाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्ख- 5
 क्खयगामिनिया । कस्माहं आसवान् खयं न पत्येय्य' ति । इमेहि खो,
 भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आसवान् खयं पत्येती" ति ।

७. अप्पंसुपत्तिसुत्तं

१. "पञ्चमे, भिक्खवे, अप्प रत्तिया सुपन्ति, बहु जग्गन्ति ।
 तमे पञ्च ? इत्थी, भिक्खवे, पुरिसाधिप्पाया अप्प रत्तिया सुपत्ति,
 ३ जग्गति । पुरिसो, भिक्खवे, इत्थाधिप्पायो अप्पं रत्तिया सुपत्ति, 10
 ४ जग्गति । चोरो, भिक्खवे, आदानाधिप्पायो अप्प रत्तिया सुपत्ति,
 ५ जग्गति । राजा, भिक्खवे, राजकरणीयेसु युत्तो अप्प रत्तिया
 सुपत्ति, बहु जग्गति । भिक्खु, भिक्खवे, त्रिसयोगाधिप्पायो अप्प रत्तिया
 सुपत्ति, बहुं जग्गति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च अप्प रत्तिया सुपन्ति,
 बहुं जग्गन्ती" ति । 15

८. भत्तादकसुत्तं

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो नागो
 भत्तादको च होति ओकासफरणो च लण्डसारणो^२ च सलाकग्गाही^३
 रञ्जो नागो त्वेव सङ्घं गच्छति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे,
 रञ्जो नागो अक्खमो होति रूपान्, अक्खमो सद्धान्, अक्खमो गन्धान्,
 अक्खमो रसान्, अक्खमो फोटुब्बान् । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि 20
 अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो नागो भत्तादको च^४ ओकासफरणो च
 लण्डसारणो च सलाकग्गाही च, रञ्जो नागो त्वेव सङ्घं गच्छति ।
 २ "एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु
 भत्तादको च होति, ओकासफरणो च मञ्चपीठमद्दो^५ च सलाकग्गाही

१ राजयुत्तो - रो० । २ लण्डसाधनो - सी०, लण्डसाधनो - स्या०, लण्डसाधनो -
 रो० । ३ सलाकग्गाही - रो० । ४ च होति - स्या०, रो० । पीठमद्दो - सी०, स्या०,
 रो० ।

च, भिक्षु त्वेव सङ्ग गच्छति । कतमेहि पञ्चहि ? इष, भिक्षवे,
 भिक्षु अक्षमो होति रूपान, अक्षमो सदान, अक्षमो गघान, अक्षमो
 रसान, अक्षमो फोट्टम्बान । इमेहि सो, भिक्षव, पञ्चहि धम्मेहि
 समन्नागतो भिक्षु भत्तादको च होति भोकासफरणो च मञ्चपीठमहनो
 5 च मलाकग्गाही च, भिक्षु त्वेव सङ्ग गच्छती" ति ।

६ अक्षमसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्षवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो नागो
 न राजारहो होति न राजभोगो, न रञ्जो अङ्ग त्वेव सङ्ग गच्छति ।
 कतमेहि पञ्चहि ? इष भिक्षवे, रञ्जो नागो अक्षमो होति रूपान,
 अक्षमो सदान, अक्षमो गघान, अक्षमो रसान, अक्षमो फोट्टम्बान ।

२ "कथं च, भिक्षवे रञ्जो नागो अक्षमो होति रूपान ?
 इष, भिक्षवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिकाय वा दिस्वा अस्सकाय
 वा दिस्वा रथकाय वा दिस्वा पत्तिकाय वा दिस्वा ससीदति विसीदति,
 न सन्यम्भति न सककोति सङ्गाम भोतरितुं । एव सो, भिक्षवे, रञ्जो
 नागो अक्षमो होति रूपान ।

३ "कथं च, भिक्षवे रञ्जो नागो अक्षमो होति सदान ?
 इष भिक्षवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिसद् वा सुत्वा अस्ससद्
 वा सुत्वा रथसद् वा सुत्वा पत्तिसद् वा सुत्वा मेरिपणवसङ्कतिणवनिष्ठाव
 सद् वा सुत्वा ससीदति विसीदति न सन्यम्भति न सककोति सङ्गाम
 भोतरितुं । एव सो भिक्षवे रञ्जो नागो अक्षमो होति सदान ।

४ "कथं च भिक्षवे रञ्जो नागो अक्षमो होति गघान ?
 इष, भिक्षवे रञ्जो नागो सङ्गामगतो ये ते रञ्जो नागा अमिजात्ता
 सङ्गामावचर्य तेसं मुत्तकरीसस्स गघ धायित्वा ससीदति विसीदति
 न सन्यम्भति न सककोति सङ्गाम भोतरितुं । एव सो, भिक्षवे रञ्जो
 नागो अक्षमो होति गघान ।

५ "कथं च भिक्षवे रञ्जो नागो अक्षमो होति रसान ?
 इष भिक्षवे रञ्जो नागो सङ्गामगतो एणित्ता वा तिणोदकदत्तिया
 विमानितो द्वीहि वा तीहि वा चतुहि वा पञ्चहि वा तिणोदकदत्तीहि

विमानितो संसीदति विसीदति, न सन्थम्भति न सक्कोति सङ्गामं
ओतरितुं । एव खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति रसान ।

६ “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति फोट्टुब्बान ?
इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो एकेन वा सरवेगेन विद्धो,
द्वीहि वा तीहि वा चतूहि वा पञ्चहि वा सरवेगेहि विद्धो ससीदति 5
विसीदति, न सन्थम्भति न सक्कोति सङ्गामं ओतरितु । एव खो,
भिक्खवे, रञ्जो नागो अक्खमो होति फोट्टुब्बानं ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो
नागो न राजारहो होति न राजभोग्गो न रञ्जो अङ्ग त्वेव सह्वं
गच्छति । 10

७ “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि^१ समन्नागतो भिक्खु
न आहुनेय्यो होति न पाहुनेय्यो न दक्खिणेय्यो न अञ्जलिकरणीयो न
अनुत्तर पुञ्जकखेत्त लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे,
भक्खु अक्खमो होति रूपान, अक्खमो सद्दान, अक्खमो गन्धानं, अक्खमो
सान, अक्खमो फोट्टुब्बान । 15

८. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति रूपान ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूप दिस्वा रजनीये रूपे सारज्जति, न सक्कोति
चित्त समादहितु । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति रूपान ।

९ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति सद्दानं ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सोतेन सद् सुत्वा रजनीये सद्दे सारज्जति, न 20
सक्कोति चित्तं समादहितु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति
सद्दानं ।

१० “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति गन्धानं ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु धानेन गन्धं घायित्वा रजनीये गन्धे सारज्जति,
न सक्कोति चित्तं समादहितु । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो 25
होति गन्धानं ।

११ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अक्खमो होति रसान ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु जिब्हाय रसं सायित्वा रजनीये रसे सारज्जति, न

सककोति चित्त समादहितु । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु भ्रक्खमो होति रसान ।

१२ “कथ च, भिक्खवे, भिक्खु भ्रक्खमो होति फोट्टुब्बान ? इध, भिक्खवे, भिक्खु कायेन फोट्टुब्ब फुसित्वा रजनीये फोट्टुब्बे सारज्जति, न सककोति चित्त समादहितु । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु भ्रक्खमो होति फोट्टुब्बान ।

“इमेहि खो, भिक्खवे पञ्चहि घम्मोहि समन्नागतो भिक्खु न प्राहुनेय्यो होति न पाहुनेय्यो न दक्खिणोय्यो न भञ्जलिकरणीयो न अनुत्तर पुञ्जवस्सेत्त लोक्खस्स ।

१३ “पञ्चहि, भिक्खवे, भ्रञ्जेहि समन्नागतो रञ्जो नामो राजारहो होति राजभोगो, रञ्जो भ्रञ्ज त्वेव राञ्ज गन्धति । कतमहि पञ्चहि ? इध भिक्खवे, रञ्जो नागो खमो होति रूपान, खमो सहान, खमो गन्धान, खमो रसानं, खमो फोट्टुब्बान ।

१४ “कथ च भिक्खवे रञ्जो नागो खमो होति रूपान ?

इध, भिक्खवे रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिकाय वा विस्वा भ्रस्सकाय वा विस्वा रथकाय वा विस्वा पत्तिकाय वा विस्वा न ससीदति न विसीदति, सन्धम्मति सककोति सङ्गाम भोत्तरितु । एव खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो खमो होति रूपान ।

१५ “कथ च, भिक्खवे रञ्जो नागो खमो होति सहान ?

इध, भिक्खवे रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिसद् वा सुत्वा भ्रस्ससद् वा सुत्वा रथसद् वा सुत्वा पत्तिसद् वा सुत्वा भेरिपणवसङ्गतिपब निन्नादसद् वा सुत्वा न ससीदति न विसीदति सन्धम्मति सककोति सङ्गाम भोत्तरितु । एव खो भिक्खवे, रञ्जो नागो खमो होति सहान ।

१६ “कथ च भिक्खवे रञ्जो नागो खमो होति गन्धान ?

इध भिक्खवे रञ्जो नागो सङ्गामगतो ये ते रञ्जो नागा भ्रिजात्ता सङ्गामावचरा तस मुत्तवरीसत्त गघ धायित्वा न ससीदति न विसीदति, सन्धम्मति सककोति सङ्गाम भोत्तरितु । एव खो भिक्खवे रञ्जो नागो खमो होति गन्धानं ।

१७ “कथ च भिक्खवे रञ्जो नागो खमो होति रसान ?

इध, भिक्खवे रञ्जो नागो सङ्गामगतो एविस्सा वा तिणोदवदत्तिया

विमानितो द्वीहि वा तीहि वा चतूहि वा पञ्चहि वा तिणोदकदत्तीहि विमानितो न ससीदति न विसीदति, सन्थम्भति सक्कोति सङ्गामं ओतरितु । एव खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो खमो होति रसान ।

१८ “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो खमो होति फोटुब्बान ?

इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो एकेन वा सरवेगेन विद्धो, द्वीहि वा तीहि वा चतूहि वा पञ्चहि वा सरवेगेहि विद्धो न ससीदति न विसीदति, सन्थम्भति सक्कोति सङ्गाम ओतरितु । एव खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो खमो होति फोटुब्बानं ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो नागो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग त्वेव सङ्घं गच्छति ।

१९. “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलिकणीयो अनुत्तर पुञ्जक्खेत्त लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति रूपान, खमो सद्धान, खमो गन्धानं, खमो रसान, खमो फोटुब्बान ।

२० “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति रूपान ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूप दिस्वा रजनीये रूपे न सारज्जति, सक्कोति चित्त समादहितु । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति रूपानं ।

२१ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति सद्धान ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सोतेन सह सुत्वा रजनीये सद्दे न सारज्जति, सक्कोति चित्त समादहितु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति सद्धान ।

२२ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति गन्धान । इध, भिक्खवे, भिक्खु घानेन गन्ध घायित्वा रजनीये गन्धे न सारज्जति, सक्कोति चित्त समादहितु । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति गन्धान ।

२३ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति रसान ? इध, भिक्खवे, भिक्खु जिह्वाय रस सायित्वा रजनीये रसे न सारज्जति, सक्कोति चित्तं समादहितु । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु खमो होति

२४ "कथं च, भिक्षवे, भिक्षु समो होति फोट्टुब्बान ? इयं, भिक्षवे, भिक्षु कायेन फोट्टुब्बं फुसित्वा रजनीये फोट्टुब्बे न सारज्जति, सक्कोति चित्तं समादहितुं । एवं सौ, भिक्षवे, भिक्षु समो होति फोट्टुब्बान ।

५ "इमेहिं सौ, भिक्षवे, पञ्चहिं भस्सेहिं समन्नागतो भिक्षु भ्राहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो वस्सिणेय्यो भञ्जलिकरणीयो अनुत्तरपुञ्जकसेत्तं लोक्कस्सा' ति ।

१० सोत्तसुत्त

१ "पञ्चहिं भिक्षवे, भस्सेहिं समन्नागतो रञ्जो नागो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो भस्से त्वेव सङ्गं गच्छति । कतमहिं पञ्चहिं ? इयं, भिक्षवे रञ्जो नागो सोत्ता च होति, हन्ता च रस्सिता च खन्ता च, गन्ता च ।

२ "कथं च, भिक्षवे, रञ्जो नागो सोत्ता होति ? इयं, भिक्षवे, रञ्जो नागो यमेन हत्थिवम्मसारथि' कारणं कारेति - यदि वा कत्तपुट्ठं यदि वा भक्तपुट्ठं - तं भट्ठि' भत्त्वा' मनसि भत्त्वा सव्यं वेत्तसा समन्नाहरित्वा भोहितसोत्तो सुणाति । एवं सौ, भिक्षवे, रञ्जो नागो सोत्ता होति ।

३ "कथं च, भिक्षवे, रञ्जो नागो हन्ता होति ? इयं, भिक्षवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो हत्थिं पि हनति', हत्थारह' पि हनति भस्सं पि हनति भस्सारह' पि हनति, रथं पि हनति रथि' पि हनति, पत्तिकं पि हनति । एवं सौ, भिक्षवे, रञ्जो नागो हन्ता होति ।

४ "कथं च भिक्षवे, रञ्जो नागो रक्किता होति ? इयं, भिक्षवे रञ्जो नागो सङ्गामगतो रक्कतिं पुरिमं वायं रक्कतिं पच्छिमं वायं रक्कतिं पुरिमं पादे रक्कतिं पच्छिमं पादे रक्कतिं सीमां, रक्कतिं मण्णे रक्कतिं दन्ते रक्कतिं सारुं रक्कतिं वामथिं, रक्कतिं हत्थारह' । एवं सौ भिक्षवे रञ्जो नागो रक्किता होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो खन्ता होति ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो सङ्गामगतो खमो होति सत्तिप्पहारान असिप्पहारानं उसुप्पहारान फरसुप्पहारानं भेरिपणवसङ्घतिणवनिन्नादसद्दान । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो खन्ता होति ।

६ “कथं च, भिक्खवे, रञ्जो नागो गन्ता होति ? इध, भिक्खवे, रञ्जो नागो यमेन हत्थिदम्मसारथि दिस पेसेति — यदि वा गतपुब्ब यदि वा अगतपुब्ब — त खिप्पमेव गन्ता होति । एवं खो, भिक्खवे, रञ्जो नागो गन्ता होति ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो नागो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग त्वेव सङ्घ गच्छति ।

७ “एवमेव खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्त लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सोता च होति, हन्ता च, रक्खिता च, खन्ता च, गन्ता च ।

८ “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सोता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु तथागतप्पवेदिते धम्मविनये देसियसाने अट्ठि कत्वा मनसि कत्वा सब्ब चेतसा समन्नाहरित्वा ओहितसोतो धम्म सुणाति । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु सोता होति ।

९. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु हन्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्न कामवितक्कं नाधिवासेति, पजहति विनोदेति हनति’ व्यन्तीकरोति अनभाव गमेति, उप्पन्न व्यापादवितक्क पे० उप्पन्न विहिंसावितक्क पे० उप्पन्नूपपन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति, पजहति विनोदेति हनति व्यन्तीकरोति अनभाव गमेति । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु हन्ता होति ।

१० “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु रक्खिता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूप दिस्वा न निमित्तगाही होति नानुव्यञ्जनगाही । यत्वाधिकरणमेन चक्खुन्द्रिय असवुत विहरन्त अभिज्जादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स संवराय पटिपज्जति, रक्खति चक्खुन्द्रिय, चक्खुन्द्रिये सवर आपज्जति । सोतेन सद्दं सुत्वा धानेन

गन्ध घायित्वा जिह्वाय रस सायित्वा .. कायेन फोटुञ्च फुसित्वा
मनसा घम्म विञ्जाय न निमित्तगाही होति नानुच्यञ्चनमाही ।
यत्वाधिकरणमेन मनिन्द्रिय असवुत विहरन्त भ्रमिज्ज्ञादोमनस्सा पापका
अकुसला घम्मा भन्वास्सवेभ्युं, तस्स सवरय पटिपज्जति, रक्खति
मनिन्द्रिय मनिन्द्रिये सवर थापज्जति । एव सो, भिक्खवे, भिक्खु
रक्खिता होति ।

११ “कथं च भिक्खवे, भिक्खु सन्ता होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु खमो होति सीतस्स उप्पहस्स जिघञ्जाय पिपासाम ठसमकस
वातातपसिर्रिस्सपसम्फस्सान’, दुदत्तानं दुरागतान वचनपथान उप्प
पान सारीरिकान वेदानां दुक्खान तिब्बान खरान कट्टुकान भसातान
भमनापान पाणहरान अधिवासकजातिका हाति । एव सो, भिक्खवे,
भिक्खु सन्ता होति ।

१२ “कथं च भिक्खवे, भिक्खु गन्ता होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु मा मा दिसा भगतपुञ्जा इमिना दीघेन भब्बुता, यदिद सम्भसद्धार
समथो न नूपधिपटिनिस्सग्गो कण्हाक्खयो विरागो निरोधो तिब्बान,
त खिप्पञ्जेव गन्ता होति । एव सो भिक्खवे, भिक्खु गन्ता होति ।

“इमेहि सो, भिक्खवे, पञ्चहि घम्महि समघागतो भिक्खु
आहुनय्यो होति पे० अनुत्तर पुञ्जकखेत्त लोक्खस्सा’ ति ।

उत्तरमो वतुदसमो ।

तस्सुहाग

वक्खानुवत्तना राजा यस्सादिस द्वे खेव’ पत्थना ।

अप्पसुपति भत्तादो’ अक्खमो थ सोत्तेन’ चा ति ॥

—०—

१५ तिकण्डकीवग्गो

१ अयजानातिसुत्त

१ “पञ्चिम भिक्खाय पुग्गन्ता सन्ता सविज्जमागा सोवस्सिम् ।
पत्तम पञ्चय’ दग्वा अयजानाति सवामेन अयजानाति प्रापय्यमुगो’
हाति सानो हामि मन्दा’ मोमूहो हाति ।

१ गरीया - थ । २ थ - द्वा रो । ३ भगता - द्वा
रो । ४ मोवदद - द्वा मोवरा - रो । ५ धारिद्वपुतो - रो धारिद्वपुतो -
द्वा धारिद्वपुतो - रो । ६-७ हीन मोकुतो - ती ।

२. “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो दत्त्वा अवजानाति ? इध, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलस्स देतिं चीवरपिण्डपातसेनासतगिलानप्पच्चय-भेसज्जपरिक्खार । तस्स एव होति — ‘अहं देमि, अयं पटिग्गण्हाती’ ति । तमेन दत्त्वा अवजानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो दत्त्वा अवजानाति ।

5

३ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो सवासेन अवजानाति ? इध, भिक्खवे, पुग्गलो पुग्गलेन सद्धिं सवसति द्वे वा तीणि वा वस्सानि । तमेन सवासेन अवजानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो सवासेन अवजानाति ।

४ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो आधेय्यमुखो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो परस्स वण्णे वा अवण्णे वा भासियमाने तं खिप्पञ्जेव अधिमुच्चिता^१ होति । एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो आधेय्य-मुखो होति ।

10

५ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो लोलो^२ होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो इत्तरसद्धो होति इत्तरभत्ती इत्तरपेमो इत्तरप्पसादो^३ । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो लोलो होति ।

15

६ “कथं च, भिक्खवे, पुग्गलो मन्दो मोमूहो होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो कुसलाकुसले धम्मं न जानाति, सावज्जानवज्जे धम्मं न जानाति, हीनप्पणीते धम्मं न जानाति, कण्हसुक्कसप्पटिभागे धम्मं न जानाति । एव खो, भिक्खवे, पुग्गलो मन्दो मोमूहो होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि” ति ।

20

२. आरभतिसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना लोकास्मि । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो आरभति च विप्पटिसारी च होति, तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति ।

2

२ “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो आरभति, न विप्पटिसारी होति, तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति ।

१ अधिमुच्चितो - स्या० । २ लोलो - स्या० । ३ इत्तरप्पसादो - स्या० ।

३ "इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न आरभति, विप्पटि सारी होति त च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूत नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्जन्ति ।

४ "इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न आरभति न विप्पटि सारी होति त च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूत नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्जन्ति ।

५ "इष पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो न आरभति न विप्पटि सारी होति, तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूत पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्जन्ति ।

६ "तत्र, भिक्खवे, ज्याय पुग्गलो आरभति च विप्पटिसारी च होति, त च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूत नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्जन्ति, सो एवमस्स वचनीयो - 'आयस्मतो सो आरम्मजा' आसवा सविज्जन्ति, विप्पटि सारजा आसवा पयद्वन्ति, साधु यथायस्मा आरम्भजे आसवे पहाय विप्पटिसारजे आसवे पटिविनोदेत्वा चित्त पञ्जं च भावेतु', एवमायस्मा अमुना पञ्चमेन पुग्गलेन समममो भविस्सती ति ।

७ "तत्र, भिक्खवे, ज्याय पुग्गलो आरभति न विप्पटिसारी होति, त च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूत नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्जन्ति, सो एवमस्स वचनीयो - 'आयस्मतो ता आरम्मजा आसवा सविज्जन्ति, विप्पटि सारजा आसवा न पयद्वन्ति, साधु यथायस्मा आरम्भजे आसवे पहाय चित्त पञ्जं च भावेतु एवमायस्मा अमुना पञ्चमेन पुग्गलेन समममो भविस्सती ति ।

८ "तत्र भिक्खवे ज्याय पुग्गलो न आरभति विप्पटिसारी होति तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूत नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्जन्ति सो एवमस्स वचनीयो - 'आयस्मतो सो आरम्मजा आसवा न सविज्जन्ति विप्पटिसारजा आसवा पयद्वन्ति साधु यथायस्मा विप्पटिसारजे आसवे

पटिविनोदेत्वा चित्तं पञ्च च भावेतु; एवमायस्मा अमुना पञ्चमेन पुगलेन समसमो भविस्सती' ति ।

६ “तत्र, भिक्खवे, य्वाय पुगलो न आरभति न विप्पटिसारी होति, त च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स ते उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा अपरिसेसा निरुज्झन्ति, सो एवमस्स वचनीयो - ‘आयस्मतो खो आरम्भजा आसवा न सविज्जन्ति, विप्पटिसारजा आसवा न पवड्ढन्ति, साधु वतायस्मा चित्तं पञ्च च भावेतु, एवमायस्मा अमुना पञ्चमेन पुगलेन समसमो भविस्सती’ ति ।

“इति खो, भिक्खवे, इमे चत्तारो पुगला अमुना पञ्चमेन पुगलेन एव ओवदियमाना एव अनुसासियमाना अनुपुब्बेन आसवान् खय पापुणन्ती” ति ।

३. सारन्ददसुत्तं

१ एक समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-सालाय । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय वेसालिं पिण्डाय पाविसि । तेन खो पन समयेन पञ्चमत्तानं लिच्छवि-सतानं सारन्ददे चेतिये सन्निसिन्नानं सन्नपतितानं अयमन्तराकथा उद-पादि - “पञ्चन्न रतनानं पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । कतमेस पञ्चन्न ? हत्थिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, अस्सरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, मणिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, इत्थिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि, गहपतिरतनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि । इमेस पञ्चन्न रतनानं पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि” ति ।

२ अथ खो ते लिच्छवी मग्गे पुरिसं ठपेसुं - “यदा^२ त्वं, अम्भो पुरिसं, पस्सेय्यासि भगवन्तं^३, अथ अम्हाकं आरोचेय्यासी” ति । अहसा खो सो पुरिसो भगवन्तं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वानं^४ येन ते लिच्छवी तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते लिच्छवी एतदवोच - “अयं सो, भन्ते”, भगवा गच्छति” अरहं सम्मासम्बुद्धो, यस्सदानि कालं मञ्जाथा” ति ।

१ पेसेसु - स्या० । २ यथा - सी०, रो० । ३ भगवन्तं आगच्छन्तं - सी०, स्या०, रो० । ४ दिस्वा - सी०, रो० । ५-५ भोन्तो भगवा आगच्छति - सी०, भगवा आगच्छति - स्या० ।

३ अथ सौ ते लिच्छवी येन भगवा तेनुपसङ्गमिसु, उपसङ्गमिस्त्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त ब्रह्मसु । एकमन्त ठिता सो त लिच्छवी भगवन्त एतदवोषु - "साधु, मन्ते", येन सारन्दद चेतिय तनुप सङ्गमतु अनुकम्प उपादाया" ति । अधिवासेसि भगवा सुप्तीभावन । अथ सौ भगवा येन सारन्दद चेतिय तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमिस्त्वा पञ्चत्ते आसने निसीदि । निसज्ज सौ भगवा ते लिच्छवी एतदवोष - "काय नुत्य लिच्छवी, एतरहि कयाय सन्निसिन्ना, का च पन वो अन्तरा कया विप्पकता" ति ?

० "इध, मन्ते अम्हाक सन्निसिन्ना सन्निसिन्ना अयमन्तराक्या उदपादि - 'पञ्चन्न रत्तनान पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि । कत्तमस पञ्चन्न ? हत्थिरत्तनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि, अस्सरत्तनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि मणिरत्तनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि, इत्थिरत्तनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि, गहपत्तिरत्तनस्स पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि । इमेस पञ्चन्न रत्तनान पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि' ति ।

५ "कामाधिमुत्तानं वत भो", लिच्छवीनं कामयेव आरम्भ अन्तराक्या उदपादि । पञ्चन्न लिच्छवी, रत्तनानं पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि । कत्तमेस पञ्चन्न ? तथागतस्स अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देसता पुगलो दुल्लभो लोकास्मि, तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देसितस्स विञ्जाता पुगलो दुल्लभो लोकास्मि तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देमितस्स विञ्जाता धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो पुगलो दुल्लभो लोकास्मि पत्तञ्जु पत्तवदी पुगलो दुल्लभो लोकास्मि । इमेस यो, लिच्छवी, पञ्चन्न रत्तनान पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि" ति ।

४ त्रिपण्डकीमुत्त

१ एय गमय भगवा गापत्ते विहरति त्रिपण्डकीयन । तत्र गो भगवा निवसु धामन्तनि - 'त्रिपण्डयो ति । "मन्त ति त निवसु भगवतो पणपग्गाणु । भगवा एतदवोष -

१ अथो वचना - ती एया यी । २-३ यो - ती लोकास्मि - ता ।
४ रत्तनान - ता । ५ विञ्जाता - ती यी

२ “साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन काल अप्पटिकूले^१ पटिकूलसञ्जी^१ विहरेय्य । साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन काल पटिकूले अप्पटिकूलसञ्जी विहरेय्य । साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन कालं अप्पटिकूले च पटिकूले च पटिकूलसञ्जी विहरेय्य । साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन काल पटिकूले च अप्पटिकूले च अप्पटिकूलसञ्जी विहरेय्य । साधु, भिक्खवे, भिक्खु कालेन काल पटिकूल च अप्पटिकूल च तदुभय अभिनिवज्जेत्वा उपेक्खको विहरेय्य सतो सम्पजानो ।

३ “किञ्च^२, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च अप्पटिकूले पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ? ‘मा मे रजनीयेसु धम्मेसु रागो उदपादी’ ति - इद खो, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च अप्पटिकूले पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ।

४ “किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च पटिकूले अप्पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ? ‘मा मे दोसनीयेसु धम्मेसु दोसो उदपादी’ ति - इद खो, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च पटिकूले अप्पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ।

५ “किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च अप्पटिकूले च पटिकूले च पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ? ‘मा मे रजनीयेसु धम्मेसु रागो उदपादि, मा मे दोसनीयेसु धम्मेसु दोसो उदपादी’ ति - इद खो, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च अप्पटिकूले च पटिकूले च पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ।

६ “किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च पटिकूले च अप्पटिकूले च अप्पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ? ‘मा मे दोसनीयेसु धम्मेसु दोसो उदपादि, मा मे रजनीयेसु धम्मेसु रागो उदपादी’ ति - इद खो, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च पटिकूले च अप्पटिकूले च अप्पटिकूलसञ्जी विहरेय्य ।

७ “किञ्च, भिक्खवे, भिक्खु अत्थवस पटिच्च पटिकूल च अप्पटिकूल च तदुभय अभिनिवज्जेत्वा उपेक्खको विहरेय्य ? ‘सतो सम्पजानो मा मे क्वचनि^३ कत्थचि किञ्चन^४ रजनीयेसु धम्मेसु रागो

१-१ अप्पटिकूले पटिकूलसञ्जी - सी०, स्या०, रो० । २ कथ च - सी०, रो० । ३ क्वचिनि - सी०, स्या०, रो० । ४ किञ्चन - सी०, रो०, किञ्चिन - स्या० ।

उदपादि, मा मे क्वचनि कस्यचि किञ्चन दोसनीयेसु धम्मेषु दोसो
 उदपादि, मा मे क्वचनि कस्यचि किञ्चन मोहनीयेसु धम्मेषु मोहो
 उदपादी' ति - इदं स्त्री, भिक्षवे, भिक्षु अत्यवस पटिच्च पटिकूल च
 अप्पटिकूल च तदुभय अभिनिवज्जेत्वा उपेक्षको विहरेय्य सतो
 सम्पजानो' ति ।

५ निरयसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्षवे धम्महि समन्नागतो यथाभत निक्खित्तो
 एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति, अविघ्नादायी
 होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरयमज्ज
 पमादट्टायी होति । इमेहि स्त्री, भिक्षवे, पञ्चहि धम्महि समन्नागतो
 यथाभतं निक्खित्तो एव निरये ।

२ "पञ्चहि, भिक्षवे, धम्महि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
 एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिग्घा
 दाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा
 पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि
 स्त्री, भिक्षवे, पञ्चहि धम्महि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं
 सग्गे' ति ।

६ मित्तसुत्त

१ "पञ्चहि भिक्षवे धम्महि समन्नागतो भिक्षु मित्तो न
 सेवितव्वो । कतमहि पञ्चहि ? मम्मन्त पारसि, अधिक्कण आदि
 यति पामोक्खसु भिक्षुसु पटिविरुद्धो होति दीघपारिक्क अनवरथपारिक्क
 धनुपुसा विहरसि नप्पटिक्कसो होति बालेन पास धम्मिया यथाय
 सन्दस्सेतुं समादपेतुं समुत्तजेतुं सम्पहसेतु । इमेहि स्त्री, भिक्षवे, पञ्चहि
 धम्महि समन्नागता भिक्षु मित्तो न सेवितव्वो ।

२ "पञ्चहि भिक्षवे धम्महि समन्नागतो भिक्षु मित्तो
 सेवितव्वो । कतमहि पञ्चहि ? न मम्मन्त पारेसि न अधिक्कण
 आदियनि न पामोक्कसु भिक्षुसु पटिविरुद्धो होति, न दीघपारिक्क

अनवत्थचारिकं अनुयुत्तो विहरति, पटिवलो होति कालेन काल धम्मिया कथाय सन्दस्सेतु समादपेतु समुत्तजेतु सम्पहसेतु । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु मित्तो सेवितव्वो” ति ।

७. असप्पुरिसदानमुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, असप्पुरिसदानानि । कतमानि पञ्च ? असक्कच्च देति, अचित्तीकत्वा^१ देति, असहत्था देति, अप- 5 विद्ध^२ देति, अनागमनदिट्ठिको देति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च असप्पुरिसदानानि ।

२ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सप्पुरिसदानानि । कतमानि पञ्च ? सक्कच्च देति, चित्तीकत्वा देति, सहत्था देति, अनपविद्ध देति, आगमनदिट्ठिको देति । इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सप्पुरिस- 10 दानानी” ति ।

८. सप्पुरिसदानमुत्तं

१ “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सप्पुरिसदानानि । कतमानि पञ्च ? सद्दाय दान देति, सक्कच्च दान देति, कालेन दान देति, अनुगहितचित्तो दान देति, अत्तान च पर च अनुपहच्च दानं देति ।

२ “सद्दाय खो पन, भिक्खवे, दान दत्त्वा यत्थ यत्थ तस्स 15 दानस्स विपाको निब्बत्तति, अड्ढो च होति महद्धनो महाभोगो, अभिरूपो च होति दस्सनीयो पासादिको परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागतो ।

३ “सक्कच्च खो पन, भिक्खवे, दान दत्त्वा यत्थ यत्थ तस्स दानस्स विपाको निब्बत्तति, अड्ढो च होति महद्धनो महाभोगो । ये पिस्स ते होन्ति पुत्ता ति वा दारा ति वा दासा ति वा पेस्सा ति वा 20 कम्मकरा ति वा, ते पि सुस्सन्ति^३ सोत ओदहन्ति अञ्जा चित्तं उपट्टपेन्ति ।

४ “कालेन खो पन, भिक्खवे, दान दत्त्वा यत्थ यत्थ तस्स दानस्स विपाको निब्बत्तति, अड्ढो च होति महद्धनो महाभोगो, काला- 25 गता चस्स अत्था पचुरा^४ होन्ति ।

१ अचित्ति कत्वा - स्या०, अचित्तिकत्वा - रो० । २ अपविद्ध - स्या० । ३ सुस्सन्ति - स्या० । ४ परिपूरा - स्या० ।

५ “अनुग्गहिस्सचित्तो स्रो पन, भिक्खवे, दान दत्त्वा यत्थ यत्थ तस्स दानस्स विपाको निब्बत्तति, भद्दो च होति महद्दनो महामोगो उळ्ळारेसु च पञ्चमु कामगुणेषु भोगाय चित्तं नमति ।

६ “अत्तानं च परं च अनुपहृच्चं स्रो पन, भिक्खवे, दानं दत्त्वा यत्थ यत्थ तस्स दानस्स विपाको निब्बत्तति, भद्दो च होति महद्दनो महामोगो, न चस्स कुत्तोचि मोगानं उपधात्तां प्रागच्छति अग्गितो वा उदकन्तो वा राजतो वा घोरेतो वा अप्पियतो वा दायावतो वा’ । इमानि स्रो, भिक्खवे, पञ्च सप्पुरिसदानानी’ ति ।

९ पठमसमयविमुत्तसुत्त

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति । कत्तमे पञ्च ? कम्मारागमता भस्सारागता, निदारागता, सङ्गणिकारागता, यथाविमुत्तं चित्तं न पञ्चवेयवति । इमे स्रो भिक्खवे पञ्च धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति ।

२ “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तन्ति । कत्तमे पञ्च ? न कम्मारागता, न भस्सारागता, न निदारागता न सङ्गणिकारागता यथाविमुत्तं चित्तं पञ्चवेयवति । इमे यो भिक्खवे, पञ्च धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तन्ती’ ति ।

१० दुतियसमयविमुत्तसुत्त

१ “पञ्चिमे भिक्खवे, धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति । कत्तमे पञ्च ? कम्मारागता भस्सारागता निदारागता इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता भोजने अमत्तञ्चुत्ता । इमे स्रो भिक्खवे पञ्च धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो परिहानाय संवत्तन्ति ।

२ “पञ्चिमे भिक्खवे, धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो अपरिहानाय संवत्तन्ति । कत्तमे पञ्च ? न कम्मारागता न भस्सारागता न निदारागता इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता भोजने अमत्तञ्चुत्ता । इमे

खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा समयविमुत्तस्स भिक्खुनो अपरिहानाय
सवत्तन्ती" ति ।

तिकण्डकीवग्गो पञ्चदसमो ।

तस्सुद्धानं

दत्त्वा अवजानाति आरभति च, सारन्दद तिकण्ड^१निरयेन च ।

मित्तो असप्पुरिससप्पुरिसेन, समयविमुत्तं अपरे द्वे ति ॥

तत्तियो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

१६. सद्धम्मवग्गो

१. पठमसम्मत्तनियामसुत्तं

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्म
अभव्वो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त । कतमेहि पञ्चहि ?
कथ परिभोति, कथिक परिभोति, अत्तानं परिभोति, विक्खित्तचित्तो
धम्म सुणाति, अनेकगगचित्तो अयोनिसो च^३ मनसि करोति । इमेहि^३
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्म अभव्वो
नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त ।

२. "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्म
भव्वो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त । कतमेहि पञ्चहि ?
न कथ परिभोति, न कथिक परिभोति, न अत्तान परिभोति, अविक्खित्त-
चित्तो धम्मं सुणाति, एकगगचित्तो योनिसो च मनसि करोति । इमेहि
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो सद्धम्म भव्वो नियाम
ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त" ति ।

२. दुतियसम्मत्तनियामसुत्तं

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो सुणन्तो पि सद्धम्म
अभव्वो नियाम ओक्कमित्तु कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्त । कतमेहि पञ्चहि ?
कथ परिभोति, कथिक परिभोति, अत्तान परिभोति, दुप्पञ्चो होति

१ तिकण्डकि - सी०, स्या०, रो० । २ स्या० पोत्वके नत्थि । ३ इमे - म० ।

जळो एळमूगो अनञ्जाते अञ्जातमानी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि घम्मेहि समभ्रागतो सुणन्तो पि सदम्म भव्यो नियाम भोक्कमित्तु कुसलेसु घम्मेसु सम्मत्त ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, घम्मेहि समभ्रागतो सुणन्तो सदम्म भव्यो नियाम भोक्कमित्तु कुसलेसु घम्मेसु सम्मत्त । क्तमेहि पञ्चहि ? न कय परिभोति, न कयिक परिभोति, न भत्तान परिभोति, पञ्जवा होति अजळो अनेळमूगो न अनञ्जाते अञ्जातमानी होति । इमहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि घम्मेहि समभ्रागतो सुणन्तो सदम्म भव्यो नियाम भोक्कमित्तु कुसलेसु घम्मेसु सम्मत्त” ति ।

३ ततिपसम्मत्तनियामसुत्त

१ “पञ्चहि भिक्खवे, घम्मेहि समभ्रागतो सुणन्तो पि सदम्म भव्यो नियाम भोक्कमित्तु कुसलेसु घम्मेसु सम्मत्त । क्तमेहि पञ्चहि ? मक्खी घम्म सुणाति मक्खपरियुद्धितो, उपारम्भधित्तो घम्म सुणाति रघगवेसी घम्मदेसये आहवचित्तो होति गित्तजातो, दुण्णो हाति जळो एळमूगो अनञ्जाते अञ्जातमानी होति । इमेहि सा भिक्खवे, पञ्चहि घम्मेहि समभ्रागता सुणन्तो पि सदम्म भव्यो नियाम भोक्कमित्तु कुसलेसु घम्मेसु सम्मत्त ।

२ “पञ्चहि भिक्खवे, घम्मेहि समभ्रागता सुणन्तो सदम्म भव्यो नियाम भोक्कमित्तु कुसलेसु घम्मेसु सम्मत्त । क्तमेहि पञ्चहि ? मक्खी घम्म सुणाति न मक्खपरियुद्धितो अनुपारम्भधित्तो घम्म सुणाति न रघगवेसी घम्मदेसये अनाहवचित्तो होति अगित्तजातो पञ्जवा हाति अजळो अनेळमूगो न अनञ्जाते अञ्जातमानी हाति । इमहि सा भिक्खवे, पञ्चहि घम्मेहि समभ्रागता सुणन्तो सदम्म भव्यो नियाम भोक्कमित्तु कुसलेसु घम्मेसु सम्मत्त ति ।

४ पटमगद्वम्मगम्मोत्तागुत्त

१ तत्तिपम भिक्खवे घम्मा सदम्मस्य गम्मोत्तागुत्त पत्तय ताभाय गत्तवत्ति । क्तमेहि पञ्च ? इय भिक्खवे भिक्खवे न रघगवे

धम्म सुणन्ति, न सक्कच्चं धम्मं परियापुणन्ति, न सक्कच्च धम्म धारेन्ति, न सक्कच्च धातान^१ धम्मानं अत्थ उपपरिक्खन्ति, न सक्कच्च अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्म पटिपज्जन्ति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तन्ति ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय 5 अनन्तरधानाय सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खू सक्कच्च धम्म सुणन्ति, सक्कच्च धम्म परियापुणन्ति, सक्कच्च धम्म धारेन्ति, सक्कच्च धातान धम्मान अत्थ उपपरिक्खन्ति, सक्कच्च अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्म पटिपज्जन्ति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय 10 सवत्तन्ती” ति ।

५. द्वितीयसद्धम्मसम्मोससुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खू धम्म न परियापुणन्ति — सुत्त, गेय्य, वेय्याकरण, गाथ, उदान, इतिवुत्तक, जातक, 15 अम्भुतधम्मं, वेदल्ल । अय, भिक्खवे, पठमो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खू यथासुत यथापरियत्त धम्म न वित्थारेण परेस देसेन्ति । अय, भिक्खवे, द्वितियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति ।

३. “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खू यथासुत यथापरियत्त धम्म 20 न वित्थारेण पर^२ वाचेन्ति । अय, भिक्खवे, ततियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खू यथासुत यथापरियत्त धम्मं न वित्थारेण सज्जाय करोन्ति । अय, भिक्खवे, चतुत्थो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति । 25

५ “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खू यथासुत यथापरियत्त धम्म न चेतसा अनुवितक्केन्ति अनुविचारेन्ति मनसानुपेक्खन्ति । अय,

१ धतान — सी०, स्या०, रो० । २ परेस — सी०, स्या०, रो० ।

भिक्षुवे, पञ्चमो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति । इमे खो, भिक्षुवे, पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तन्ति ।

६ “पञ्चमे, भिक्षुवे, धम्मा सद्धम्मस्स तितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, भिक्षुवे, भिक्षू धम्म परिष्णापुणन्ति — सुत्त, गेय्य, वेय्याकरण, गाथ, उदान, इतिवृत्तक, जातक, अग्भुतधम्मो, वेदल्ल । अय, भिक्षुवे, पठमो धम्मो सद्धम्मस्स तितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति ।

७ “पुन च पर, भिक्षुवे, भिक्षू यथासुत यथापरियत्त धम्मं वित्थारेण परेस देसेन्ति । अय, भिक्षुवे, दुत्तियो धम्मो सद्धम्मस्स तितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति ।

८ “पुन च पर, भिक्षुवे, भिक्षू यथासुत यथापरियत्त धम्मं वित्थारेण पर वाधेन्ति । अय, भिक्षुवे, ततियो धम्मो सद्धम्मस्स तितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति ।

९ “पुन च पर, भिक्षुवे, भिक्षू यथासुत यथापरियत्त धम्मं वित्थारेण सज्जाय वरोन्ति । अय, भिक्षुवे, चतुत्थो धम्मो सद्धम्मस्स तितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति ।

१० “पुन च पर, भिक्षुवे, भिक्षू यथासुत यथापरियत्त धम्मं चेतसा अनुविस्सक्खेन्ति अनुविचारेन्ति मनसानुपेक्खन्ति । अयं, भिक्षुवे, पञ्चमो धम्मो सद्धम्मस्स तितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति । इमे खो भिक्षुवे, पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स तितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तन्ती” ति ।

६ ततियसद्धम्मसम्मोसमुत्त

१ “पञ्चमे भिक्षुवे धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध भिक्षुवे भिक्षू दुग्गहितं सुत्तान् परिष्णापुणन्ति दुत्तिग्गित्तहि पण्ण्यञ्जनेहि । दुत्तिग्गित्तान् भिक्षुवे पण्ण्यञ्जान्ण परपो पि दुत्तयो हाधि । अय भिक्षुवे पठमा धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अनन्तरधानाय सवत्तति ।

२ “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खू दुब्बचा होन्ति, दोवचस्स-
करणेहि धम्मोहि समन्नागता, अक्खमा अप्पदक्खिणग्गाहिनो अनुसासनि ।
अयं, भिक्खवे, दुतियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति ।

३ “पुन च परं, भिक्खवे, ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा
धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा, ते न सक्कच्च सुत्तन्त पर वाचेन्ति, 5
तेस अच्चयेन छिन्नमूलको सुत्तन्तो होति अप्पटिसरणो । अयं, भिक्खवे,
ततियो धम्मो सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति ।

४. “पुन च पर, भिक्खवे, थेरा भिक्खू बाहुलिका' होन्ति
साथलिका ओक्कमने पुब्बङ्गमा पविवेके निक्खित्तधुरा, न विरिय
आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स 10
सच्छिकिरियाय । तेस पच्छिमा जनता दिट्ठानुर्गतिं आपज्जति । सा
पि होति बाहुलिका साथलिका ओक्कमने पुब्बङ्गमा पविवेके निक्खित्त-
धुरा, न विरिय आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अधिगमाय
असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । अयं, भिक्खवे, चतुथो धम्मो
सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति । 15

५ “पुन च पर, भिक्खवे, सङ्घो भिन्नो होति । सङ्घे खो
पन, भिक्खवे, भिन्ने अञ्जमञ्जं अक्कोसा च होन्ति, अञ्जमञ्ज
परिभासा च होन्ति, अञ्जमञ्ज परिक्वेपा च होन्ति, अञ्जमञ्ज
परिञ्चजना' च होन्ति । तत्थ अप्पसन्ना चेव नप्पसीदन्ति, पसन्नान
च एकच्चान अञ्जयत्त होति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो धम्मो 20
सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तति । इमे खो, भिक्खवे,
पञ्च धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय सवत्तन्ति ।

६. “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय
अनन्तरधानाय संवत्तन्ति । कत्तमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खू
सुग्गहित सुत्तन्त परियापुणन्ति सुनिक्खित्तेहि पदव्यञ्जनेहि । सुनि- 25
क्खित्तस्स, भिक्खवे, पदव्यञ्जनस्स अत्थो पि सुनयो होति । अयं,
भिक्खवे, षष्ठो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय
सवत्तति ।

७ "पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षू सुवचा' होन्ति सोवचस्स-
करणेहि धम्मोहि समन्नागता, खमा पदक्खिणगाहिणो अनुसार्त्तनि ।
अय, भिक्षवे, दुत्तियो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तर-
धानाय सबत्तति ।

८ "पुन च पर, भिक्षवे, ये ते भिक्षू बहुसुता भागतागमा
धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा, ते सक्कच्च सुत्तन्त' पर वावन्ति ।
तेस अच्चयेन न छिन्नमूलको सुत्तन्तो होत्ति सप्पटिसरणो । अय, भिक्षव,
तत्तियो धम्मो सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सबत्तति ।

९ "पुन च पर, भिक्षवे, धेरा भिक्षू न बाहुसिका होन्ति
न सायसिक्का, भोक्कमने निक्खित्तधुरा पविबेके पुब्बङ्गमा, विरिये
आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अभिगमाय असच्छिक्कत्तस्स
सच्छिक्किरियाय । तेस पच्छिमा जनता विट्ठानुगतिं प्रापज्जति । सा
पि होत्ति न बाहुसिका न सायसिक्का, भोक्कमने निक्खित्तधुरा पविबेके
पु वङ्गमा, विरिय आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधिगतस्स अभिगमाय
असच्छिक्कत्तस्स सच्छिक्किरियाय । अय, भिक्षवे, चतुत्थो धम्मो
सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय सबत्तति ।

१० "पुन च पर, भिक्षव, सद्धो ममग्गो मम्मोदमानो अविवदमानो
एवुद्देशो फामु विहरति । सद्धे पपो पन, भिक्षवे, ममग्गो न च
अञ्जमञ्जं अक्कोमा होन्ति न च अञ्जमञ्जं परिभासा होन्ति,
न च अञ्जमञ्जं पग्गिणेपा होन्ति, न च अञ्जमञ्जं पग्गिचज्जा
होन्ति । तत्थ अप्पमत्ता चय पसीदन्ति पमत्तान च भिय्योभावो हाति ।
अय भिक्षवे पञ्चमो धम्मो गद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तर-
धानाय गयत्तति । इमे गो, भिक्षवे पञ्च पम्मा सद्धम्मस्स ठितिया
असम्मोसाय अनन्तरधानाय गयत्तन्ती' ति ।

७ बुद्धधम्मसुत्तं

१ "पञ्चमं भित्तय पुग्गमानं यथा बुद्धधम्मं पुग्गानं"
पुग्गानं उरनिपाय । पणमग पञ्चमं ? अग्गत्तमं भित्तय गत्तावता

१ बुद्धधम्म - बी. टी. १२५ - १२५ । २ बी. टी. १२५ । ३, सोवचस्सु ४३० ।

४ इत्थं - ४ । ५ अयं - बी. टी. १२५ । ६ बुद्धधम्म - बी. टी. १ ।

दुक्कथा, दुस्सीलस्स सीलकथा दुक्कथा, अप्पस्सुतस्स बाहुसच्चकथा
दुक्कथा, मच्छरिस्स^१ चागकथा दुक्कथा, दुप्पञ्जस्स पञ्जाकथा
दुक्कथा ।

२ “कस्मा च, भिक्खवे, अस्सद्धस्स सद्धाकथा दुक्कथा ?
अस्सद्धो, भिक्खवे, सद्धाकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति १
व्यापज्जति पतित्थीयति कोप च दोस च अप्पच्चय च पातुकरोति । त
किस्स हेतु ? त हि सो, भिक्खवे, सद्धासम्पद अत्तनि न समनुपस्सति^२,
न च लभति ततोनिदान पीतिपामोज्ज^३ । तस्मा अस्सद्धस्स सद्धाकथा
दुक्कथा ।

३. “कस्मा च, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सीलकथा दुक्कथा ?
दुस्सीलो, भिक्खवे, सीलकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति १
व्यापज्जति पतित्थीयति कोप च दोस च अप्पच्चय च पातुकरोति ।
त किस्स हेतु ? त हि सो, भिक्खवे, सीलसम्पद अत्तनि न समनु-
पस्सति न च लभति ततोनिदान पीतिपामोज्ज । तस्मा दुस्सीलस्स
सीलकथा दुक्कथा ।

४ “कस्मा च, भिक्खवे, अप्पस्सुतस्स बाहुसच्चकथा दुक्कथा ?
अप्पस्सुतो, भिक्खवे, बाहुसच्चकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति
व्यापज्जति पतित्थीयति कोप च दोस च अप्पच्चय च पातुकरोति ।
त किस्स हेतु ? त हि सो, भिक्खवे, सुतसम्पद अत्तनि न समनुपस्सति,
न च लभति ततोनिदान पीतिपामोज्ज । तस्मा अप्पस्सुतस्स
बाहुसच्चकथा दुक्कथा ।

५. “कस्मा च, भिक्खवे, मच्छरिस्स चागकथा दुक्कथा ?
मच्छरी, भिक्खवे, चागकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति
व्यापज्जति पतित्थीयति कोप च दोस च अप्पच्चय च पातुकरोति ।
त किस्स हेतु ? त हि सो, भिक्खवे, चागसम्पद अत्तनि न समनुपस्सति २
न च लभति ततोनिदान पीतिपामोज्ज । तस्मा मच्छरिस्स चागकथा
दुक्कथा ।

६ “कस्मा च, भिक्खवे, दुप्पञ्जस्स पञ्जाकथा दुक्कथा ?
दुप्पञ्जो, भिक्खवे, पञ्जाकथाय कच्छमानाय अभिसज्जति कुप्पति

१ मच्छरिस्स - सी०, रो० । २ सम्पस्सति - सी० । ३ पीतिपामूज्ज - सी०,
त्ता०, रो० ।

व्यापज्जति पतित्वीयति कोप च दोष च अप्यञ्चय च पातुकरोति ।
त किस्स हेतु ? त हि सो, भिक्खवे, पञ्जासम्पद भत्तनि न समनुपस्सति,
न च सभसि ततोनिदान पीतिपामोज्ज । तस्मा दुप्पञ्जस्स पञ्जा
कथा दुक्कथा । इमेस खो, भिक्खवे, पञ्चस पुग्गलान कथा दुक्कथा
५ पुग्गले पुग्गल उपनिघाय ।

७ "पञ्चस, भिक्खवे, पुग्गलान कथा सुकथा पुग्गले पुग्गल
उपनिघाय । कस्समेस पञ्चस ? सद्धस्स, भिक्खवे, सद्धाकथा सुकथा,
सीलवतो सीलकथा सुकथा बहुस्सुत्तस्स बाहुसञ्चकथा सुकथा, चाग-
वतो चागकथा सुकथा पञ्चवतो पञ्चाकथा सुकथा ।

८ "कस्मा च, भिक्खवे, सद्धस्स सद्धाकथा सुकथा ? सद्धो,
भिक्खवे, सद्धाकथाय कञ्चमानाय नाभिसज्जति न कुप्पति न व्यापज्जति
न पतित्वीयति न कोप च दोष च अप्यञ्चय च पातुकरोति । त किस्स
हेतु ? त हि सो, भिक्खवे सद्धासम्पद भत्तनि समनुपस्सति सभसि च
ततोनिदान पीतिपामोज्ज । तस्मा सद्धस्स सद्धाकथा सुकथा ।

९ "कस्मा च, भिक्खवे, सीलवतो सीलकथा सुकथा ?
सीलवा, भिक्खवे, सीलकथाय कञ्चमानाय नाभिसज्जति न कुप्पति
न व्यापज्जति न पतित्वीयति न कोप च दोष च अप्यञ्चय च
पातुकरोति । त किस्स हेतु ? त हि सो, भिक्खवे सीलसम्पद भत्तनि
समनुपस्सति, सभसि च ततोनिदान पीतिपामोज्ज । तस्मा सीलवतो
सीलकथा सुकथा ।

१० "कस्मा च भिक्खवे बहुस्सुत्तस्स बाहुसञ्चकथा सुकथा ?
बहुस्सुतो भिक्खवे बाहुसञ्चकथाय कञ्चमानाय नाभिसज्जति न
कुप्पति न व्यापज्जति न पतित्वीयति न कोप च दोष च अप्यञ्चय च
पातुकरोति । तं किस्स हेतु ? त हि सो भिक्खवे सुत्तसम्पद भत्तनि
समनुपस्सति सभसि च ततोनिदान पीतिपामोज्ज । तस्मा बहुस्सुत्तस्स
बाहुसञ्चकथा सुकथा ।

११ "कस्मा च भिक्खवे चागवतो चागकथा सुकथा ?
चागवा भिक्खवे चागकथाय कञ्चमानाय नाभिसज्जति न कुप्पति न
व्यापज्जति न पतित्वीयति न कोप च दोष च अप्यञ्चय च पातुकरोति ।

तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, चागसम्पद अत्तनि समनुपस्सति, लभति च ततोनिदानं पीतिपामोज्जं । तस्मा चागवतो चागकथा सुकथा ।

१२. “कस्मा च, भिक्खवे, पञ्जवतो पञ्जाकथा सुकथा ? पञ्जवा, भिक्खवे, पञ्जाकथाय कच्छमानाय नाभिसज्जति न कुप्पति न ब्यापज्जति न पतित्थीयति न कोपं च दोस च अप्पच्चय च पातुकरोति । 5 तं किस्स हेतु ? तं हि सो, भिक्खवे, पञ्जासम्पदं अत्तनि समनुपस्सति लभति च ततोनिदान पीतिपामोज्जं । तस्मा पञ्जवतो पञ्जाकथा सुकथा । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं पुग्गलान कथा सुकथा पुग्गले पुग्गलं उपनिधाया” ति ।

८. सारज्जमुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सारज्जं 10 ओक्कन्तो होति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अस्सद्धो होति, दुस्सीलो होति, अप्पस्सुतो होति, कुसीतो होति, दुपञ्चो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु सारज्जं प्रोक्कन्तो होति ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु विसारदो 15 होति । कतमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, सीलवा होति, बहुस्सुतो होति, आरद्धविरियो होति, पञ्जवा होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु विसारदो होती” ति ।

९. उदायीसुत्त

१ एव मे सुत । एकं समय भगवा कोसम्बिय विहरति 20 घोसितारामे । तेन खो पन समयेन आयस्सा उदायी महतिया गिहि-परिसाय परिवुतो धम्म देसेन्तो निसिन्नो होति । अद्दसा खो आयस्सा आनन्दो आयस्सन्त उदायि महतिया गिहिपरिसाय परिवुतं धम्म देसेन्त निसिन्नं । दिस्वा' येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्सा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच - “आयस्सा, भन्ते, उदायी महतिया गिहिपरिसाय 25 परिवुतो धम्मं देसेती” ति ।

२ "न खो, भ्रानन्द, सुकर परेस घम्म देसेतु । परेस, भ्रानन्द, घम्म देसेन्तेन पञ्च घम्मे अज्झत्त उपट्ठापेत्वा परेस घम्मो देसेतब्बो । कतमे पञ्च ? 'अनुपूर्व्वि' कथं कथेस्सामी' ति परेस घम्मो देसेतब्बो, 'परियायवस्साधी कथं कथेस्सामी' ति परेस घम्मो देसेतब्बो, 'अनुइयत्' पटिच्च कथं कथेस्सामी' ति परेस घम्मो देसेतब्बो, 'न भ्रामिसन्तरो कथं कथेस्सामी' ति परेस घम्मो देसेतब्बो, 'अस्तान् च पर च अनुपहञ्च कथं कथेस्सामी' ति परेस घम्मो देसेतब्बो । न खो, भ्रानन्द, सुकर परेस घम्म देसेतु । परेस, भ्रानन्द, घम्म देसेन्तेन इमे पञ्च घम्मे अज्झत्त उपट्ठापेत्वा परेस घम्मो देसेतब्बो" ति ।

१० दुष्पटिविनोदयसुत्त

१ "पञ्चिमे, भिक्खवे, उप्पन्ना दुष्पटिविनोदया" । इत्थमे पञ्च ? उप्पन्नो रागो दुष्पटिविनोदयो, उप्पन्नो दोसो दुष्पटिविनोदयो, उप्पन्नो मोहो दुष्पटिविनोदयो उप्पन्न पटिमान् दुष्पटिविनोदय, उप्पन्नं गमिकचित्तं दुष्पटिविनोदय । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च उप्पन्ना दुष्पटिविनोदया' ति ।

सद्वम्मवम्मो सोञ्जसो ।

तत्सुद्धानं

तयो सम्मतनियामा, तयो सद्वम्मसम्मोसा ।
दुक्कया वेव सारज्ज, उदामिदुम्भिनोदया ति ॥

१७ आघातवग्गो

१ पठमआघातपटिविनयसुत्त

१ "पञ्चिमे भिक्खवे आघातपटिविनया यत्थ भिक्खुनो उप्पन्नो आघातो गप्पगो पटिविनताब्बो । वत्थम पञ्च ? यस्मिं, भिक्खवे पुग्गल आघातो जायथ मत्ता तस्मिं पुग्गले भावेत्तब्बा एव

१-१ अनुपूर्व्वि - बी अनुपूर्व्वि - एवा टी । २ अनुइयत् - एवा ।

३ अनुपहञ्च - बी एवा टी । ४ अस्तान् - बी एवा टी ।

५-६ सारज्ज वेव - बी टी ।

तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । यस्मिं, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, करुणा तस्मिं पुग्गले भावेतब्बा, एव तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । यस्मिं, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, उपेक्खा तस्मिं पुग्गले भावेतब्बा, एव तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । यस्मिं, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, असत्तिअमनसिकारो तस्मिं पुग्गले आपज्जितब्बो; एव तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । यस्मिं, भिक्खवे, पुग्गले आघातो जायेथ, कम्मस्सकता तस्मिं पुग्गले अधिट्ठातब्बा - 'कम्मस्सको अयमायस्सा कम्मदायादो कम्मयोनि कम्मबन्धु कम्मप्पटिसरणो, यं कम्मं करिस्सति कल्याण वा पापक वा तस्स दायादो भविस्सती' ति, एव तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आघातपटिविनया, यत्थ भिक्खुनो उप्पन्नो आघातो सब्बसो पटिविनेतब्बो" ति ।

२. दुतियआघातपटिविनयसुत्तं

१. तत्र खो आयस्सा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसु । आयस्सा सारिपुत्तो एतदवोच -

२. "पञ्चमे, आवुसो, आघातपटिविनया यत्थ भिक्खुनो उप्पन्नो आघातो सब्बसो पटिविनेतब्बो । कतमे पञ्च ? इधावुसो, एकच्चो पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो होति परिसुद्धवचीसमाचारो, एवरूपे पि, आवुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । इध पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो अपरिसुद्धवचीसमाचारो होति परिसुद्धकायसमाचारो, एवरूपे पि, आवुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । इध, पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो होति अपरिसुद्धवचीसमाचारो, लभति च कालेन काल चेतसो विवरं चेतसो पसाद, एवरूपे पि, आवुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । इध पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो होति अपरिसुद्धवचीसमाचारो, न च लभति कालेन काल चेतसो विवरं चेतसो पसाद, एवरूपे पि, आवुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो । इध पनावुसो, एकच्चो पुग्गलो परिसुद्धकाय-

समाचारो परिसुद्धवचीसमाचारो, समति च कालेन कास चेतसो विवर
चेतसो पसाद, एव रूपे पि, आबुसो, पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो ।

३ "तत्राबुसो, स्वाय पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो परिसुद्ध
वचीसमाचारो, कथं तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो ? सेय्यथापि,
४ आबुसो, भिक्खु पसकूलिको रघियाय नत्तफ दिस्वा वामेन पादेन निम्भ-
प्पिह्त्वा^१ दक्खिणेन पादेन पत्थरित्वा^२, यो तत्प सारो त परिपावेत्वा
आवाय पक्कमेय्य, एवमेव स्वाबुसो, स्वाय^३ पुग्गलो अपरिसुद्धकाय
समाचारो परिसुद्धवचीसमाचारो, यास्स अपरिसुद्धकायसमाचारत्ता
न सास्स तस्मिं समये मनसि कातब्बा, मा च स्वास्स^४ परिसुद्धवची-
१० समाचारत्ता सास्स तस्मिं समये मनसि कातब्बा । एष तस्मिं पुग्गले
आघातो पटिविनेतब्बो ।

४ "तत्राबुसो, स्वायं पुग्गलो अपरिसुद्धवचीसमाचारो परिसुद्ध
कायसमाचारो, कथं तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो ?
सेय्यथापि, आबुसो, पोक्खरणी सेवालपणकपरियोनद्धा । अयं पुत्थो
५ आगच्छेय्य घम्माभित्ततो घम्मपरेतो किलन्तो त्तित्तो पिपासितो ।
सो त पोक्खरणि भोगाहेत्वा उभोहि हत्थहि इत्ति^५ चित्ति च^६ सेवासपत्तक
अपविपूहित्वा अञ्जलिना पिबित्वा पक्कमेय्य । एवमेव सो, आबुसो,
स्वायं पुग्गलो अपरिसुद्धवचीसमाचारो परिसुद्धकायसमाचारो, यास्स
अपरिसुद्धवचीसमाचारत्ता न सास्स तस्मिं समये मनसि कातब्बा, मा
१० च स्वास्स परिसुद्धकायसमाचारत्ता सास्स तस्मिं समये मनसि कातब्बा ।
एष तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो ।

५ "तत्राबुसो, स्वायं पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो अपरि-
सुद्धवचीसमाचारो समति च कालेन कास चेतसो विवर चेतसो पसाद,
कथं तस्मिं पुग्गले आघातो पटिविनेतब्बो ? सेय्यथापि आबुसो, परित्त
गोपद^७ उदक । अयं पुत्थो आगच्छेय्य घम्माभित्ततो घम्मपरेतो
निम्नतो त्तित्तो पिपासितो । सारण एवमस्स - 'इदं गो परित्तं गोपदं
उत्तं' । सत्ताह अञ्जलिना वा पिबित्वाग्नि भाजनन वा शोभरत्तामि
पि न मोद्धरत्तामि पि तं अपाय्यं पि तं कस्सिग्गामि । यन्नाहं

१ निम्भेण - बी एका रो । २ दक्खिणेण - बी रो । ३ एवमेव - बी ० ।

४ कालेन - एका । ५-६ एव चोत्तरं तस्मिं । ७ गोपदं - बी एका ।

८ गोपदं - एका ।

चतुक्कुण्डिको^१ निपतित्वा गोपीतकं पिवित्वा पक्कमेय्यं^२ ति । सो चतुक्कुण्डिको निपतित्वा गोपीतकं पिवित्वा पक्कमेय्य । एवमेव खो, आवुसो, य्वाय पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो अपरिसुद्धवचीसमाचारो लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, यास्स अपरिसुद्धकायसमाचारता न सास्स तस्मिं समये मनसि कातब्बा, या पिस्स अपरिसुद्धवचीसमाचारता न सा पिस्स तस्मिं समये मनसि कातब्बा । यं च खो सो लभति कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, तमेवस्स^३ तस्मिं समये मनसि कातब्बं । एवं तस्मिं पुग्गले प्राघातो पटिविनेतब्बो ।

६. “तत्रावुसो, य्वायं पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो अपरिसुद्धवचीसमाचारो न^३ च लभति^३ कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, कथं तस्मिं पुग्गले प्राघातो पटिविनेतब्बो ? सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो आबाधिको दुक्खितो बाब्हगिलानो अद्धानमग्गप्पटिपन्नो । तस्स पुरतो पिस्स दूरे गामो पच्छतो पिस्स दूरे गामो । सो न लभेय्य सप्पायानि भोजनानि, न लभेय्य सप्पायानि भेसज्जानि, न लभेय्य पतिरूपं उपट्टाकं, न लभेय्य गामन्तनायकं । तमेनं अञ्जतरो पुरिसो पस्सेय्य अद्धानमग्गप्पटिपन्नो । सो तस्मिं पुरिसे कारुञ्जयेव उपट्टापेय्य, अनुद्दयंयेव^४ उपट्टापेय्य, अनुकम्पयेव उपट्टापेय्य — ‘अहो वतायं पुरिसो लभेय्य सप्पायानि भोजनानि, लभेय्य सप्पायानि भेसज्जानि, लभेय्य पतिरूपं उपट्टाकं, लभेय्य गामन्तनायक ! त किस्स हेतु ? मायं पुरिसो इधेव अनयव्यसन आपज्जी^५” ति !! एवमेव खो, आवुसो, य्वायं पुग्गलो अपरिसुद्धकायसमाचारो अपरिसुद्धवचीसमाचारो न च लभति कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसादं, एवरूपे^६ पि^६, आवुसो, पुग्गले कारुञ्जयेव उपट्टापेतब्बं अनुद्दयायेव उपट्टापेतब्बा अनुकम्पायेव उपट्टापेतब्बा — ‘अहो वत अयमायस्मा कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेय्य, वचीदुच्चरितं पहाय वचीसुचरितं भावेय्य, मनोदुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेय्य ! तं किस्स हेतु ? मायं आयस्मा कायस्स भेदा परं मरणा अपाय दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जी^७” ति । एव तस्मिं पुग्गले प्राघातो पटिविनेतब्बो ।

१ चतुक्कुण्डिको — सी०, चतुक्कुण्डिको — स्या०, चतुक्कुण्डिको — रो० । २ तदेवस्स — सी०, स्या०, रो० । ३-३ न लभति — स्या० । ४ अनुद्दययेव — स्या०, रो० । ५ उपपज्जी — सी०, रो० ।

७ "तत्रावुसो, व्याय पुगलो परिसुद्धकायसमाचारो परि
 सुद्धवर्षीसमाचारो लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसाद,
 कथं तस्मिं पुगले प्राघातो पटिविनेतव्यो ? सम्ययापि, भावुसो,
 पोषकरणी अच्छोदका' सातोदका सीतोदका' सेतका' सुपतित्वा' रमणीया
 5 नानास्वसैहि सञ्चक्ष्णा । अथ पुरिसो प्रागच्छेय्य धम्मामिठत्तो धम्म-
 परेतो किलन्तो तसितो पिपासितो । सो त पोषकरणिं भोमाहेत्वा
 न्हात्वा च पिवित्वा च पञ्चुत्तरित्वा तत्पेव रुक्कञ्छायाय निसीवेय्य वा
 निपज्जेय्य वा । एवमेव खो, भावुसो, व्याय पुगलो परिसुद्धकायसमाचारो
 परिसुद्धवर्षीसमाचारो लभति च कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो
 10 पसाद, या' पिस्स परिसुद्धकायसमाचारत्ता सा पिस्स तस्मिं समये मनसि
 कातव्वा, या पिस्स परिसुद्धवर्षीसमाचारत्ता सा पिस्स तस्मिं समये
 मनसि कातव्वा यं पि लभति' कालेन कालं चेतसो विवरं चेतसो पसाद,
 तं पिस्स तस्मिं समये मनसि कातव्व । एव तस्मिं पुगले प्राघातो
 पटिविनेतव्यो । समन्तपासादिक, भावुसो, पुगलं प्रागम्म चित्त
 15 पसीवति ।

"इमे खो, भावुसो, पञ्च प्राघातपटिविनया, यत्थ भिक्खुतो
 उप्पन्नो प्राघातो सम्बसो पटिविनेतव्यो" ति ।

३ साकञ्चसुत्तं

१ एत खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू धामन्तेसि - "भावुसो
 भिक्खवे" ति । "भावुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस
 20 पञ्चस्सोसु । आयस्मा सारिपुत्तो एतदबोध -

२ "पञ्चभावुसो, धम्मैहि समन्नागतो भिक्खु अलं साकञ्चो
 सन्नहाचारीन । कथमेहि पञ्चहि ? इपावुसो, भिक्खु अतना च
 सीलसम्पन्नो होति सीलसम्पदावपाय च प्रागत पञ्चं व्यावत्ता होति,
 अतना च समाधिसम्पन्नो होति समाधिसम्पदावपाय च प्रागतं पञ्चं
 3 व्यावत्ता होति अतना च पञ्चासम्पन्नो होति, पञ्चासम्पदावपाय
 च प्रागत पञ्चं व्यावत्ता होति अतना च विमुत्तिसम्पन्नो होति विमुत्ति

सम्पदाकथाय च आगतं पञ्च व्याकृता होति, अतना च विमुक्तिज्ञान-
दस्सनसम्पन्नो होति, विमुक्तिज्ञानदस्सनसम्पदाकथाय च आगतं पञ्च
व्याकृता होति । इमेहि खो, आवुसो, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
भिक्षु अलं साकच्छो सन्नहाचारीन” ति ।

४. साजीवसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्षू आमन्तेसि . पे०. . 5
एतदवोच - “पञ्चहि, आवुसो, धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु अलंसाजीवो
सन्नहाचारीनं । कतमेहि पञ्चहि ? इधावुसो, भिक्षु अतना च
सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाकथाय च आगतं पञ्च व्याकृता होति;
अतना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाकथाय च आगतं पञ्च
व्याकृता होति, अतना च पञ्चासम्पन्नो होति, पञ्चासम्पदाकथाय 10
च आगतं पञ्च व्याकृता होति, अतना च विमुक्तिसम्पन्नो होति, विमुक्ति-
सम्पदाकथाय च आगतं पञ्च व्याकृता होति, अतना च विमुक्तिज्ञान-
दस्सनसम्पन्नो होति, विमुक्तिज्ञानदस्सनसम्पदाकथाय च आगतं पञ्च
व्याकृता होति । इमेहि खो, आवुसो, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
भिक्षु अलंसाजीवो सन्नहाचारीन” ति । 15

५. पञ्चपुच्छासुत्तं

१ तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्षू आमन्तेसि ... पे० ..
एतदवोच - “यो हि कोचि, आवुसो, परं पञ्चं पुच्छति, सब्बो सो
पञ्चहि ठानेहि, एतेसं वा अञ्जतरेण । कतमेहि पञ्चहि ? मन्दत्ता
मोमूहत्ता^१ परं पञ्चं पुच्छति, पापिच्छो इच्छापकतो परं पञ्चं पुच्छति,
परिभवं परं पञ्चं पुच्छति, अञ्जातुकामो^२ परं पञ्चं पुच्छति, अथ 2
वा पनेवंचित्तो^३ परं पञ्चं पुच्छति - ‘सचे मे पञ्चं पुट्ठो सम्मदेव व्याकरि-
स्सति इच्चेतं कुसलं, नो चे’ मे पञ्चं पुट्ठो सम्मदेव व्याकरिस्सति अह-
मस्स सम्मदेव व्याकरिस्सामी’ ति । यो हि कोचि, आवुसो, परं पञ्चं
पुच्छति, सब्बो सो इमेहि पञ्चहि ठानेहि, एतेसं वा अञ्जतरेण । अहं

१ कत - त्या०, रो० । २. मोमूहत्ता - सी० । ३. ज्ञातुकामो - त्या० ।

सो पनावुसो, एवचित्तो पर पञ्च पुच्छामि— 'सचे मे पञ्च पुट्टो सम्मदेव
 व्याकरिस्सति इच्छेत कुसलं, नो चे मे पञ्च पुट्टो सम्मदेव व्याकरिस्सति,
 अहमस्स सम्मदेव व्याकरिस्सामी' ति ।

६ निरोधसुत्त

१ तत्र सो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्षु आमन्तेसि ... ५०-

एतदवोच — "इषावुसो, भिक्षु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो पञ्चा-
 सम्पन्नो सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेम्या' पि बुट्टहेम्या' पि — अत्थेत
 ठान । नो चे दिट्ठेव घम्मे अञ्जं आराधेय्य, अतिक्कम्मेव क्वळी-
 काराहारभक्षानं' देवान सहब्बतं अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्नो
 सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेम्या पि बुट्टहेम्या पि — अत्थेत ठान" ति ।

२ एव धुत्ते आयस्मा उवायी आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —
 "अट्टानं सो एतं, आवुसो सारिपुत्तं, अनवकासो य सो भिक्षु अति-
 क्कम्मेव क्वळीकाराहारभक्षानं देवान सहब्बतं अञ्जतरं मनोमयं कायं
 उपपन्नो सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेम्या पि बुट्टहेम्या पि — अत्थेत
 ठान" ति ।

दुत्तियं पि सो पे० .. तत्तियं पि सो आयस्मा सारिपुत्तो
 भिक्षु आमन्तेसि — "इषावुसो, भिक्षु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो
 पञ्चासम्पन्नो सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेम्या पि बुट्टहेम्या पि —
 अत्थेत ठान । नो चे दिट्ठेव घम्मे अञ्जं आराधेय्य, अतिक्कम्मेव
 क्वळीकाराहारभक्षानं देवान सहब्बतं अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्नो
 सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जेम्या पि बुट्टहेम्या पि — अत्थेत ठान" ति ।

तत्तियं पि गो आयस्मा उवायी आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतद-
 वोच — "अट्टानं गो एतं आपुत्तो सारिपुत्तं अनवकासो य सो भिक्षु
 अतिक्कम्मेव क्वळीकाराहारभक्षानं देवान सहब्बतं अञ्जतरं मनोमयं
 कायं उपपन्नो सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जेम्या पि बुट्टहेम्या पि —
 अत्थेत ठान" ति ।

३ अथ गो आयस्मतो सारिपुत्तरम एतदहोति — "याव
 उचित्तवक्कं पि गो मे आपरमा उवायी पटिक्कोगतिं न च मे कोवि भिक्षु

१-१ क्वळीकाराहारभक्षानं पि बुट्टहेम्या — गो एवा पी । २ क्वळीकाराहारभक्षानं —
 गो एवा पी । ३ अत्थेत — पी । ४ आपरमिं — गो एवा पी० ।

अनुमोदति । यन्नूनाहं येन भगवा तेनुपसङ्कमेय्य” ति । अथ खो
 आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त
 अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा सारि-
 पुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - “इधावुसो, भिक्खु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो
 पञ्जासम्पन्नो सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेय्या पि वुट्टहेय्या पि - 5
 अत्येतं ठान । नो चे दिट्ठेव धम्मे अञ्ज आराधेय्य, अतिक्कम्मेव
 कबळीकाराहारभक्खान देवान सहव्यत अञ्जतर मनोमय काय उपपन्नो
 सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेय्या पि वुट्टहेय्या पि - अत्येत ठान” ति ।

४ एव वुत्ते आयस्मा उदायी आमस्मन्त सारिपुत्त एतदवोच -
 “अट्ठान खो एत, आवुसो सारिपुत्त, अनवकासो य सो भिक्खु अति- 10
 क्कम्मेव कबळीकाराहारभक्खान देवान सहव्यत अञ्जतर मनोमय
 काय उपपन्नो सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेय्या पि वुट्टहेय्या पि -
 नत्येत ठान” ति ।

दुतिय पि खो पे० ततिय पि खो आयस्मा सारिपुत्तो
 भिक्खू आमन्तेसि - “इधावुसो, भिक्खु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो 15
 पञ्जासम्पन्नो सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेय्या पि वुट्टहेय्या पि -
 अत्येत ठान । नो चे दिट्ठेव धम्मे अञ्जं आराधेय्य, अतिक्कम्मेव
 कबळीकाराहारभक्खान देवान सहव्यत अञ्जतर मनोमय काय उपपन्नो
 सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेय्या पि वुट्टहेय्या पि - अत्येत ठान” ति ।

ततिय पि खो आयस्मा उदायी आयस्मन्त सारिपुत्तं एतद- 20
 वोच - “अट्ठान खो एत, आवुसो सारिपुत्त, अनवकासो य सो भिक्खु
 अतिक्कम्मेव कबळीकाराहारभक्खान देवान सहव्यत अञ्जतर मनोमय
 कायं उपपन्नो सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेय्या पि वुट्टहेय्या पि -
 नत्येत ठान” ति ।

५ अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स एतदहोसि - “भगवतो 25
 पि खो मे सम्मुखा आयस्मा उदायी यावततियक पटिक्कोसति, न च मे
 कोचि भिक्खु अनुमोदति । यन्नूनाह तुण्ही अस्स” ति । अथ खो
 आयस्मा सारिपुत्तो तुण्ही अहोसि ।

६ अथ खो भगवा आयस्मन्त उदारिय आमन्तेसि - “क
 पन त्वं, उदारिय, मनोमय काय पच्चेसी” ति ?

“ये ते, मन्ते, देवा अरूपिनो सञ्जामया” ति ।

“किं नु स्तो तुम्ह, उदायि, बालस्त अव्यक्तस्त भणितन । त्व
पि नाम भणितव्य मञ्जसी” ति । अथ स्तो भगवा प्रायस्मन्त भानन्द
आमन्तेसि - “अस्थि नाम, भानन्द, धेर भिक्षु विहेसियमान प्रभु
५ पेक्सिस्सथ । न हि नाम, भानन्द, कारुञ्जं पि भविस्सति परम्हि
भिक्षुम्हि विहेसियमानम्ही” ति ।

७. अथ स्तो भगवा भिक्षु आमन्तेसि - “इध, भिक्षव,
भिक्षु सीलसम्पन्नो समाधिसम्पन्नो पञ्चासम्पन्नो सञ्जावदयित
निरोध समापज्जेय्या पि बुद्धहय्या पि - अत्येत् ठान । नो धे दिट्ठव धम्म
० अञ्जं धाराधेय्य, अतिक्कम्मेव कवळीकाराहारभन्वान धेवान सहय्यत्त
अञ्जतर मनोमय काय उपपन्नो सञ्जावेदयितनिरोध समापज्जेय्या
पि बुद्धहेय्या पि - अत्येत् ठान’ ति । इदमवोच भगवा । इद वत्थान
सुगतो उट्ठायासना विहार पाविसि ।

८ अथ स्तो प्रायस्मा भानन्दो अचिरपवकन्तस्त भगवतो
येनायस्मा उपवानो तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा प्रायस्मन्त उपवान
एसदवोच - “इधावुसो उपवान, अञ्ज धेरे’ भिक्षु’ विहेसन्ति ।
मय तेन न मुच्चाम” । अनञ्चरिय स्तो, पनेत्त आवुसो उपवान, यं भगवा
सायन्हसमय पटिसत्त्वाना बुद्धितो एतदेव धारम्म उवाहरेय्य यथा
प्रायस्मन्तमेवत्थ उपवान पटिभासेय्य । इदानव अम्हाक् सारम्म
प्रोक्कन्त’ ति ।

९ अथ स्तो भगवा सायन्हसमय पटिसत्त्वाना बुद्धितो
यत्त उपदानगाना तनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा पञ्चत्ते धामने नितीदि ।
निगञ्ज गो भगवा प्रायस्मन्त उपवान एत्तथाच -

“कत्तोदि नु गो उपवान धम्महि ममप्राणतो धरा भिक्षु
गत्तत्तपारोनि पियो य हाणि मनापो य गत्त य भावणीया या मि ?

“पञ्चपि भन्ते धम्महि ममप्राणतो धेरो भिक्षु गत्तत्तपारोनि
गिया य हाणि मनापो य गत्त य भावणीया य । पणमहि पञ्चपि ?
इध भन्त यथा भिक्षु गोवया होणि - १० - मग्गात्थ गित्तमनि

सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति पे० दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा^१, कल्याण-
वाचो होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय
अनेलगलाय^२ अत्थस्स विञ्जापनिया, चतुन्न ज्ञानान आभिचेतसिकानं
दिट्ठधम्मसुखविहारान निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी,
आसवान खया पे० सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि 5
खो, भन्ते, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सब्रह्मचारीन
पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा^३ ति ।

१० “साधु साधु, उपवान । इमेहि खो, उपवान, पञ्चहि
धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु सब्रह्मचारीन पियो च होति मनापो च
गरु च भावनीयो च । इमे चे, उपवान, पञ्च धम्मा थेरस्स भिक्खुनो 10
न सविज्जेय्यु, त सब्रह्मचारी न सक्करेय्यु न गरु करेय्युं न मानेय्यु न
पूजेय्यु खण्डिच्चेन पालिच्चेन वलित्तचताय^३ । यस्मा च खो, उपवान,
इमे पञ्च धम्मा थेरस्स भिक्खुनो सविज्जन्ति, तस्मा त सब्रह्मचारी
सक्करोन्ति गरु^४ करोन्ति मानेन्ति पूजेन्ती” ति ।

७. चोदनासुत्तं

१ तत्र खो आयस्सा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “चोदकेन, 15
आवुसो, भिक्खुना पर चोदेतुकामेन पञ्च धम्मे अज्झत्त उपट्ठापेत्वा^५
परो चोदेतव्वो । कतमे पञ्च ? कालेन वक्खामि, नो अकालेन,
भूतेन वक्खामि, नो अभूतेन, सण्हेन वक्खामि, नो फरुसेन, अत्थसहितेन
वक्खामि, नो अनत्थसहितेन, मेत्तचित्तो^६ वक्खामि, नो दोसन्तरो^७ ।
चोदकेन, आवुसो, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन इमे पञ्च धम्मे अज्झत्त 20
उपट्ठापेत्वा परो चोदेतव्वो ।

२. “इधाह, आवुसो, एकच्च पुग्गल पस्सामि अकालेन चोदिय-
मान नो कालेन कुपित, अभूतेन चोदियमान नो भूतेन कुपित, फरुसेन
चोदियमान नो सण्हेन कुपित, अनत्थसहितेन चोदियमान नो अत्थ-
सहितेन कुपित, दोसन्तरेन चोदियमान नो मेत्तचित्तेन कुपित । 25

१ नुप्पटिविद्धो — मी०, रो० । २ अनेलगळाय — स्या० । ३ वलित्तचताय —
स्या० । ४ गरु — मी०, म्या०, रो० । ५ उपट्ठपेत्वा — रो० । ६ मेत्तचित्तेन — मी०, रो० ।

३ “अधम्मचुदितस्स, आवुसो, भिक्खुनो पञ्चहाकारेहि अविप्पटिसारो उपदहातब्बो” - ‘अकालेनायस्मा चुदितो नो कालेन, अल ते अविप्पटिसाराय अमूतेनायस्मा चुदितो नो मूतेन, अल ते अविप्पटिसाराय, फरुसेनायस्मा चुदितो नो सण्हेन, अल ते अविप्पटिसाराय अनत्थसहितेनायस्मा चुदितो नो अत्थसहितेन, अल ते अविप्पटिसाराय, दोसन्तरेनायस्मा चुदितो नो मेत्तचित्तन, अल ते अविप्पटिसाराया’ ति । अधम्मचुदितस्स, आवुसो, भिक्खुनो इमेहि पञ्चहाकारेहि अविप्पटिसारो उपदहातब्बो ।

४ “अधम्मचोदकस्स आवुसो, भिक्खुनो पञ्चहाकारेहि विप्पटिसारो उपदहातब्बो - ‘अकालेन ते, आवुसो, चोदितो नो कालेन अल ते विप्पटिसाराय, अमूतेन ते आवुसो चोदितो नो मूतेन, अल ते विप्पटिसाराय, फरुसेन ते आवुसो चोदितो नो सण्हेन, अल ते विप्पटिसाराय अनत्थसहितेन ते आवुसो चोदितो नो अत्थसहितेन, अल ते विप्पटिसाराय दोसन्तरेन ते आवुसो चोदितो नो मेत्तचित्तेन, अल ते विप्पटिसाराया’ ति । अधम्मचोदकस्स, आवुसो, भिक्खुनो इमेहि पञ्चहाकारेहि विप्पटिसारो उपदहातब्बो । स किस्स हेतु ? यथा न अञ्चो पि भिक्खु अमूतेन चोदेतब्ब मञ्जेम्या ति ।

५ “इष पनाह, आवुसो, एकच्च पुग्गल पस्सामि कासत चोदियमान नो अकालेन कुपित, मूतेन चोदियमान नो अमूतेन कुपित सण्हेन चोदियमान नो फरुसेन कुपित अत्थसहितेन चोदियमान नो अनत्थसहितेन कुपित मेत्तचित्तेन चोदियमान नो दोसन्तरेन कुपितं ।

६ “अधम्मचुदितस्स आवुसो भिक्खुनो पञ्चहाकारेहि विप्पटिसारो उपदहातब्बो - ‘कालेनायस्मा चुदितो नो अकालेन, अल त विप्पटिसाराय मूतेनायस्मा चुदितो नो अमूतेन अल ते विप्पटिसाराय सण्हेनायस्मा चुदितो नो फरुसेन अल ते विप्पटिसाराय, अत्थसहितेनायस्मा चुदितो नो अनत्थसहितेन अल ते विप्पटिसाराय मेत्तचित्तनायस्मा चुदितो नो दोसन्तरेन अल ते विप्पटिसाराया’ ति । अधम्मचुदितस्स आवुसो भिक्खुनो इमेहि पञ्चहाकारेहि विप्पटिसारो उपदहातब्बो ।

७ “धम्मचोदकस्स, आवुसो, भिक्खुनो पञ्चहाकारेहि अवि-
 प्पटिसारो उपदहातव्वो - ‘कालेन ते, आवुसो, चोदितो नो अकालेन,
 अलं ते अविप्पटिसाराय, भूतेन ते, आवुसो, चोदितो नो अभूतेन,
 अल ते अविप्पटिसाराय, सण्हेन ते, आवुसो, चोदितो नो फस्सेन, अलं ते
 अविप्पटिसाराय, अत्थसहितेन ते, आवुसो, चोदितो नो अनत्थसहितेन, 5
 अल ते अविप्पटिसाराय, मेत्तचित्तेन ते, आवुसो, चोदितो नो दोसन्तरेन,
 अलं ते अविप्पटिसाराया’ ति । धम्मचोदकस्स, आवुसो, भिक्खुनो
 इमेहि पञ्चहाकारेहि अविप्पटिसारो उपदहातव्वो । त किस्स हेतु ?
 यथा अञ्जो पि भिक्खु भूतेन चोदितव्व मञ्जेय्या ति ।

८ “चुदितेन, आवुसो, पुग्गलेन द्वीसु धम्मेसु पत्तिट्ठातव्व - 10
 सच्चे च, अकुप्पे च । म^१ चे पि^२, आवुसो, परे चोदेय्यु कालेन वा अकालेन
 वा भूतेन वा अभूतेन वा सण्हेन वा फस्सेन वा अत्थसहितेन वा अनत्थ-
 सहितेन वा मेत्तचित्ता वा दोसन्तरा वा, अह पि द्वीसुयेव धम्मेसु पत्तिट्ठ-
 हेय्य - सच्चे च, अकुप्पे च । सच्चे जानेय्य - ‘अत्थेसो मयि धम्मो’ ति,
 ‘अत्थी,’ ति न वदेय्य - ‘सविज्जतेसो मयि धम्मो’ ति । सच्चे जानेय्य - 15
 ‘नत्थेसो मयि धम्मो’ ति, ‘नत्थी’ ति न वदेय्य - ‘नेसो धम्मो मयि सवि-
 ज्जती’ ति ।

“एव पि खो ते, सारिपुत्त, वुच्चमाना अथ च पनिधेकच्चे
 मोघपुरिसा न पदक्खिण गणहन्ती” ति ।

९ “ये ते, भन्ते, पुग्गला अस्सद्धा जीविकत्था न सद्धा अगारस्सा 20
 अनगारिय पव्वजिता सठा मायाविनो केतबिनो^३ उद्धता उन्नळा^३ चपला
 मुखरा विकिण्णवाचा इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारा भोजने अमत्तञ्जुनो जागरिय
 अननुयुत्ता सामञ्जे अनपेक्खवन्तो सिक्खाय न तिब्बगारवा बाहुलिका
 सायलिका ओक्कमने पुब्बङ्गमा पविवेके निक्खित्तधुरा कुसीता हीन-
 विरिया मुट्ठस्सतिनो असम्पजाना असमाहिता विभन्तचित्ता दुप्पञ्जा 25
 एळमूगा, ते मया एव वुच्चमाना न पदक्खिणं गणहन्ति ।

१० “ये पन ते, भन्ते, कुलपुत्ता सद्धा अगारस्सा अनगारिय
 पव्वजिता असठा अमायाविनो अकेतबिनो अनुद्धता अनुन्नळा अचपला
 अमुखरा अविक्किण्णवाचा इन्द्रियेसु गुत्तद्वारा भोजने मत्तञ्जुनो जाग-

रिय अननुयुक्ता सामञ्छ्ये अपेक्षवन्तो सिक्क्षाय तिव्वगारवा न बाहुलिका
न साथलिका भोक्कमने निक्खित्तघुरा पविवेके पुब्बङ्गमा भारद्विरिया
पहितत्ता उपट्टितस्सतिनो सम्पजाना समाहिता एकग्गचित्ता पञ्चवन्तो
अनेळमूगा ते मया एव वुच्चमाना पदक्खिण गण्हन्ती ति ।

११ "ये ते, सारिपुत्त, पुगला अस्सद्धा जीवित्था न सद्धा
अगारस्सा अनगारिय पव्वजिता सठा मायाविनो केसविनो उद्धता उप्पळा
चपला मुखरा विकिण्णवाचा इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारा भोजने अमत्तञ्जुनो
जागरिय अननुयुक्ता सामञ्छ्ये अपेक्षवन्तो सिक्क्षाय न तिव्वगारवा
बाहुलिका साथलिका भोक्कमने पुट्ठवङ्गमा पविवेके निक्खित्तघुरा कुसीता
हीनविरिया मुट्टस्सतिनो असम्पजाना असमाहिता विग्गन्तचित्ता पुप्पञ्जा
एळमूगा, तिट्टन्तु ते । ये पन, ते सारिपुत्त, कुलपुत्ता सद्धा अगारस्सा
अनगारिय पव्वजिता असठा अमायाविनो अकेतविनो अनुद्धता अनुसद्धा
अचपला अमुखरा अविकिण्णवाचा इन्द्रियेषु गुत्तद्वारा भोजने मत्तञ्जुनो
जागरिय अननुयुक्ता सामञ्छ्ये अपेक्षवन्तो सिक्क्षाय तिव्वगारवा न बाहु-
लिका न साथलिका भोक्कमने निक्खित्तघुरा पविवेके पुब्बङ्गमा भारद्व-
विरिया पहितत्ता उपट्टितस्सतिनो सम्पजाना समाहिता एकग्गचित्ता
पञ्चवन्तो अनेळमूगा, त त्व, सारिपुत्त, यदेय्यासि । ओवद, सारिपुत्त,
सअहचारो अनुसास, सारिपुत्त, सअहचारो - 'असद्धम्मा बुट्टापत्ता
मद्धम्मे पतिट्ठापेस्सामि सअहचारो' ति । एवं हि ते सारिपुत्त, विमि
सव्व" ति ।

८ सीससुत्त

१ तत्र यो आयस्सा सारिपुत्तो भिक्खु भामन्तेसि - "दुस्सीमग्ग
आयुगो सीसविपन्नस्स हतूपनिसा होति सम्मासमाधि सम्मासमाधिग्गि
अगति अग्गसासमाधिविपन्नस्स हतूपनिग्ग होति यथाभूतज्जाणदरसनं
यथाभूतज्जाणग्गन असति यथाभूतज्जाणग्गनविपन्नस्स हतूपनिसो हाति
निष्पिदाविग्गगा निष्पिदाविग्गगे असति निष्पिदाविग्गगविपन्नस्स
हतूपनिग्ग हाति विमुत्तिज्जाणग्गसनं । गय्यपापि आयुगो अग्गो
आग्गगागविपन्ना । अग्ग पपटिषा पि न पाग्गिग्गि गग्गति तथा पि...
पेग्गु पि आग्ग पि न पाग्गिग्गि गग्गति । अयमय यो आयुगो
दुस्सीमग्ग गीतविपन्नस्स हतूपनिग्ग होति अग्गसासमाधि, अग्गा

समाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिस होति यथाभूतज्जाण-
दस्सन, यथाभूतज्जाणदस्सने असति यथाभूतज्जाणदस्सनविपन्नस्स
हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदाविरागो असति
निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूपनिस होति विमुत्तिज्जाणदस्सन ।

२ “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति 5
सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्न होति यथाभूतज्जाणदस्सन, यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूत-
ज्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदा-
विरागो सति निब्बिदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति विमुत्तिज्जाण-
दस्सन । सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो, साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका 10
पि पारिपूर्रि गच्छति, तत्रो पि फेग्गु पि सारो पि पारिपूर्रि गच्छति ।
एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्न होति यथाभूतज्जाणदस्सन, यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूत-
ज्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निब्बिदाविरागो, निब्बिदा- 15
विरागो सति निब्बिदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्न होति विमुत्ति-
ज्जाणदस्सन” ति ।

६. खिप्पनिसन्तिसुत्तं

१ अथ खो आयस्मा आनन्दो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय 20
कथ सारणीय’ वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो
खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्त सारिपुत्त एतदवोच —

२ “कित्तावता नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिवखु खिप्पनिसन्ति
च होति, कुसलेषु धम्मेषु सुग्गहितग्गाही’ च, बहु च गण्हाति, गहित चस्स
नप्पमुस्सती” ति ?

“आयस्मा खो आनन्दो बहुस्सुतो । पटिभातु आयस्मन्तयेव 25
आनन्द” ति ।

“तेनहावुसो सारिपुत्त, मुणाहि, सावुक मनसि करोहि,

भासिस्तामी' ति । "एवमावुसो" ति स्रो भायस्मा सारिपुत्तो भायस्मतो
भानन्दस्स पञ्चस्सोसि । भायस्मा भानन्दो एतदवोध—

३ "इषावुसो सारिपुत्त, भिन्खु अत्थकुसलो च होत्ति, धम्म
कूसलो च, व्यञ्जनकुसलो च, निरुत्तिकुसलो च, पुब्बापरकुसलो च ।
एत्तावता स्रो, भावुसो सारिपुत्त, भिन्खु खिप्पनिसन्ति च होत्ति कुसलेसु
धम्मेषु, सुग्गहिस्सगाही च, बहु च गण्हात्ति, गहित चस्स नप्प-
मुस्सती' ति ।

४ "अच्छरिय, भावुसो ! अन्भुत्त, भावुसो !! याव सुभासित
चिद भायस्मता भानन्देन । इमेहि च मय पञ्चहि धम्मेहि समन्नायत्त
भायस्मन्त भानन्द धारेम - 'भायस्मा भानन्दो अत्थकुसलो धम्मकसलो
व्यञ्जनकुसलो निरुत्तिकुसलो पुब्बापरकुसलो' ति ।

१० भद्दजिसुत्त

१ एकं समय भायस्मा भानन्दो कोसम्बिय विहरति पोसि-
तारामे । अय स्रो भायस्मा भद्दजि येनायस्मा भानन्दो सेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भायस्मता भानन्देन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं च
सारणीय धीविसारेत्वा एवमन्त निसीदि । एकमन्त निसिधं
स्रो भायस्मन्त भद्दजि भायस्मा भानन्दो एतदवोध -

२ "पि नु स्रो, भायुसो भद्दजि दस्सनानं भग्ग, पि सवनात्त
भग्ग किं सुत्थान भग्ग, किं सञ्जानं भग्ग, किं भवान भग्ग' ति ?

"अत्थायुसो, ग्रह्या अभिभू अनभिभूतो अञ्जदत्तयुदसो
वगवती, यो त ब्रह्मान पस्सति इद दस्सनान भग्ग । अत्थायुसो, भाम
स्सग माम देवा सुणेत्त अभिमत्ता परिमत्ता । त वदात्ति मरहत्ति उणत्तं
उणत्तनेत्ति - 'महो गुण महो सुत्त ति ! यो तं सद्द गुणात्ति इत्तं गयनान
भग्ग । अत्थायुसो गुणपिण्हा नाम दया । त सन्तयव सुगित्ता गुण
पटियदन्ति इत्त गुणान भग्ग । अत्थायुगा अपिण्हात्तायत्तायत्ता
दया इत्त गञ्जानं भग्ग । अत्थायुगा नपगञ्जानानगञ्जायत्तनु
पगा दया इत्त भवान भग्ग ति ।

३ "गमति ता इत्त आयग्गता भद्दजिग्ग यत्ति बहुना
जनता' ति ?

“आयस्मा खो, आनन्दो, बहुस्सुतो । पटिभातु आयस्मन्तयेव आनन्दं” ति ।

“तेनहावुसो भद्दिजि, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि, भासिस्सामी” ति । “एवमावुसो” ति खो आयस्मा भद्दिजि आयस्मतो आनन्दस्स पच्चस्सोसि । आयस्मा आनन्दो एतदवोच -

४ “यथा पस्सतो खो, आवुसो, अनन्तरा आसवानं खयो होत्ति, इदं दस्सनानं अग्गं । यथा सुणतो अनन्तरा आसवानं खयो होत्ति, इदं सवनानं अग्गं । यथा सुखितस्स अनन्तरा आसवानं खयो होत्ति, इदं सुखानं अग्गं । यथा सञ्जिस्स अनन्तरा आसवानं खयो होत्ति, इदं सञ्जानं अग्गं । यथा भूतस्स अनन्तरा आसवानं खयो होत्ति, इदं भवानं अग्गं” ति ।

आघातवग्गो सत्तरसमो ।

तस्सुद्धानं

द्वे आघातविनया, साकच्छा साजीवतो पञ्चं ।

पुच्छा निरोधो चोदना, सील निसन्ति भद्दिजी ति ॥

— ० —

१८. उपासकवग्गो

१. सारज्जसुत्तं

१. एव मे सुत । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - 15
“भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्महि समन्नागतो उपासको सारज्जं ओक्कन्तो होत्ति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होत्ति, अदिन्नादायी होत्ति, कामेसुमिच्छाचारी होत्ति, मुसावादी होत्ति, सुरामेरयमज्जपमाद- 20
द्वायी होत्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्महि समन्नागतो उपासको सारज्जं ओक्कन्तो होत्ति ।

३ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्महि समन्नागतो उपासको विसारदो होत्ति । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होत्ति,

अदिश्रादाना पटिविरतो होति, कामेसुभिन्द्वाचार पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि स्रो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो उपासको विसारवो होती" ति ।

२ विसारवसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो उपासको भवि-
सारवो भगार भज्जावसति । कसमेहि पञ्चहि ? पाणातिपातो होति
पे० सुरामेरयमज्जपमादट्टायी होति । इमेहि स्रो, भिक्खवे, पञ्चहि
धम्मोहि समन्नागतो उपासको भविसारवो भगार भज्जावसति ।

२ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो उपासको विसारवो
भगार भज्जावसति । कसमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो
होति पे० सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि स्रो,
भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो उपासको विसारवो भगार
भज्जावसती" ति ।

३ निरयसुत्तं

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो उपासको
यथामत्त निक्खित्तो एव निरये । कसमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती
होति पे०.. सुरामेरयमज्जपमादट्टायी होति । इमेहि स्रो, भिक्खवे
पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो उपासको यथामत्तं निक्खित्तो एव निरये ।

२ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो उपासको यथामत्त
निक्खित्तो एव सग्गे । कसमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाता पटिविरतो
होति पे०.. सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेहि स्रो
भिक्खवे पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो उपासको यथामत्तं निक्खित्तो एव
सग्गे" ति ।

४ वेरसुत्तं

१ अथ स्रो अनापपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्गमि
उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एवमन्तं निसीदि । एवमन्तं
निसिर्त्तं स्रो अनापपिण्डिक गहपति भगवा एतदवोच-

२. “पञ्च, गहपति, भयानि वेरानि अप्पहाय ‘दुस्सीलो’ इति वुच्चति, निरय च उपपज्जति । कतमानि पञ्च ? पाणातिपात, अदिन्नादान, कामेसुमिच्छाचार, मुसावादं, सुरामेरयमज्जपमादट्टान — इमानि खो, गहपति, पञ्च भयानि वेरानि अप्पहाय ‘दुस्सीलो’ इति वुच्चति, निरय च उपपज्जति ।

३. “पञ्च, गहपति, भयानि वेरानि पहाय ‘सीलवा’ इति वुच्चति, सुगतिं च उपपज्जति । कतमानि पञ्च ? पाणातिपात, अदिन्नादान, कामेसुमिच्छाचारं, मुसावाद, सुरामेरयमज्जपमादट्टान — इमानि खो, गहपति, पञ्च भयानि वेरानि पहाय ‘सीलवा’ इति वुच्चति, सुगतिं च उपपज्जति ।

४ “यं, गहपति, पाणातिपाती पाणातिपातपच्चया दिट्ठधम्मिकं पि भय वेर पसवति, सम्परायिकं पि भय वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्स पटिसवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं भय वेरं पसवति, न सम्परायिकं भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं दुक्खं दोमनस्स पटिसवेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एव त भयं वेर वूपसन्तं होति ।

५ “य, गहपति, अदिन्नादायी पे० य, गहपति, कामेसुमिच्छाचारी पे० य, गहपति, मुसावादी . पे० .. य, गहपति, सुरामेरयमज्जपमादट्टायी सुरामेरयमज्जपमादट्टानपच्चया दिट्ठधम्मिकं पि भय वेर पसवति, सम्परायिकं पि भय वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्स पटिसवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं भय वेर पसवति, न सम्परायिकं भय वेर पसवति, न चेतसिकं दुक्खं दोमनस्स पटिसवेदेति । सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतस्स एव त भय वेर वूपसन्तं होती ति ।

“यो पाणमतिपातेति, मुसावादं च भासति ।
लोके अदिन्न आदियति, परदारं च गच्छति ॥

“सुरामेरयपानं च, यो नरो अनुयुञ्जति ।
अप्पहाय पञ्च वेरानि, दुस्सीलो इति वुच्चति ॥

“कायस्स भेदा दुप्पञ्जो, निरय सोपपज्जति ।
यो पाणं नातिपातेति, मुसावादं न भासति ॥

“लोकै भ्रदिप्त नादियति, परदार न गच्छति ।
 सुरमेग्यपान च, यो नरो नानुपुञ्जति ॥
 “पहाय पञ्च घेरानि, सीलवा इति वुञ्चति ।
 कायस्स भेवा सप्पञ्चो, सुगतिं सोपपज्जती” ति ॥

५ चण्डालसुत्त

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको उपासक-
 चण्डालो च होति उपासकमल च उपासकपतिकुट्टो” च । कस्मेहि
 पञ्चहि ? अस्सदो होति, दुस्सीलो होति, कोवूहलमङ्गलिको होति,
 मङ्गल पञ्चेति नो कम्म इतो च बहिद्वा दक्खिणेय्य गवेसति, एष
 च पुब्बकार करोति । इमेहि स्तो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो
 10 उपासको उपासकचण्डालो च होति उपासकमल च उपासक-
 पतिकुट्टो च ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो उपासको उपासक-
 रत्तन च होति उपासकपदुम च उपासकपुण्डरीक” च । कस्मेहि पञ्चहि ?
 सद्धो होति, सीलवा होति, अकोवूहलमङ्गलिको होति, कम्मं पञ्चेति
 5 नो मङ्गल, न इतो बहिद्वा दक्खिणेय्य गवेसति, इष च पुब्बकारं
 करोति । इमेहि स्तो, भिक्खवे पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो उपासको
 उपासकरत्तन च होति उपासकपदुम च उपासकपुण्डरीक चा’ ति ।

६ पोतिसुत्त

१ अथ स्तो अनाथपिण्डिको गहपति पञ्चमस्तेहि उपासकस्सट्ठहि
 परिवुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा
 १ एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिध स्तो अनाथपिण्डिकं गहपतिं भगवा
 एतववोच -

२ “तुम्हे^१ स्तो गहपति भिक्खुसङ्घं पञ्चुपट्टिता चीवरपिण्ड
 पातसेनासनगिलानप्यञ्चयमेसज्जपरिकाररेन । म स्तो गहपति,
 तावतकेनेव तुट्ठि करणीया - ‘मयं भिक्खुसङ्घं पञ्चुपट्टिता चीवरपिण्ड

१ उपासकपतिकुट्टो - ही त्या रो । २ कोवूहलमङ्गलिको - ही त्या
 रो । ३ उपासकपुण्डरीको - रो । ४ तुम्हे पि - ही ।

पातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेना' ति । तस्मातिह, गहपति, एव सिक्खित्तब्बं - 'किन्ति मय कालेन काल पविवेकं पीति उपसम्पज्ज विहरेय्यामा' ति । एवं हि वो, गहपति, सिक्खित्तब्ब' ति ।

३. एव वुत्ते आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच -
 "अच्छरिय, भन्ते, अब्भुत, भन्ते ! याव सुभासितं चिद, भन्ते, भगवता -
 'तुम्हे खो, गहपति, भिक्खुसङ्घ पच्चुपट्ठिता चीवरपिण्डपातसेनासनगिलान-
 प्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । न खो, गहपति, तावतकेनेव तुट्ठि करणीया
 - मय भिक्खुसङ्घ पच्चुपट्ठिता चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-
 भेसज्जपरिक्खारेना ति । तस्मातिह, गहपति, एव सिक्खित्तब्ब - किन्ति
 मयं कालेन कालं पविवेक पीति उपसम्पज्ज विहरेय्यामा ति ! एव
 हि वो, गहपति, सिक्खित्तब्ब' ति । यस्मि, भन्ते, समये अरियसावको
 पविवेकं पीति उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चस्स ठानानि तस्मि समये न
 होन्ति । यं पिस्स कामूपसहित^१ दुक्ख दोमनस्स, तं पिस्स तस्मि समये
 न होति । य पिस्स कामूपसहित सुख सोमनस्स, तं पिस्स तस्मि समये
 न होति । य पिस्स अकुसलूपसहित^२ दुक्ख दोमनस्सं, तं पिस्स तस्मि समये
 न होति । य पिस्स अकुसलूपसहितं सुखं सोमनस्स, तं पिस्स तस्मि
 समये न होति । य पिस्स कुसलूपसहित दुक्खं दोमनस्स, तं पिस्स तस्मि
 समये न होति । यस्मि, भन्ते, समये अरियसावको पविवेकं पीति
 उपसम्पज्ज विहरति, इमानिस्स^३ पञ्च^३ ठानानि तस्मि समये न
 होन्ती" ति ।

४ "साधु साधु, सारिपुत्त ! यस्मि, सारिपुत्त, समये
 अरियसावको पविवेक पीति उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चस्स ठानानि
 तस्मि समये न होन्ति" । य पिस्स कामूपसहित दुक्ख दोमनस्स, तं पिस्स
 तस्मि समये न होति । य पिस्स कामूपसहित सुख सोमनस्स, तं पिस्स
 तस्मि समये न होति । य पिस्स अकुसलूपसहित दुक्ख दोमनस्सं, तं
 पिस्स तस्मि समये न होति । यं पिस्स अकुसलूपसहित सुखं सोमनस्सं,
 तं पिस्स तस्मि समये न होति । यं पिस्स कुसलूपसहित दुक्खं दोमनस्सं,
 तं पिस्स तस्मि समये न होति । यस्मि, सारिपुत्त, समये अरियसावको

१. कामुपसहित - स्या० । २ अकुसलुपसहित - स्या० । ३-३ इमानि पञ्चस्स - स्या० । ४ होति - सी० ।

पश्चिमेक पीति उपसम्पञ्ज विहरति, इमानिस्स' पञ्च ठानानि तस्सि
समये न होन्ती' ति ।

७ वणिज्जासुत्त

१ "पञ्चिमा, भिक्खवे, वणिज्जा उपासकेन अकरणीया ।
कत्तमा पञ्च ? सत्तवणिज्जा, सत्तवणिज्जा, मसवणिज्जा, मञ्ज-
वणिज्जा, विसवणिज्जा - इमा लो, भिक्खवे, पञ्च वणिज्जा उपासकेन
अकरणीया' ति ।

८ राजासुत्त

१ "तं विं मञ्ज्याय, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठं वा सुत्तं
वा - 'अयं पुरिसो पाणात्तिपात्तं पहाय पाणात्तिपात्ता पटिविरतो ति' ।
तमेन राजानो गहेत्वा पाणात्तिपात्ता वेरमणिहेतुं हनन्ति वा बन्धन्ति वा
पञ्चाजेन्ति वा यथापञ्चय वा करोन्ती' ति ?

"नो हेतं, मन्ते" ।

"साधु, भिक्खवे, मया पि लो एतं, भिक्खवे, नंव दिट्ठं न
सुत्तं - 'अयं पुरिसो पाणात्तिपात्तं पहाय पाणात्तिपात्ता पटिविरतो ति ।
तमेन राजानो गहेत्वा पाणात्तिपात्ता वेरमणिहेतुं हनन्ति वा बन्धन्ति वा
पञ्चाजेन्ति वा यथापञ्चय वा करोन्ती' ति । अपि च स्वास्स तमव'
पापकम्म' पवेदेन्ति' - 'अयं पुरिसो इत्थि वा पुरिसं वा जीविता
योरोपेसी' ति । तमेन राजानो गहेत्वा पाणात्तिपात्तहेतुं हनन्ति वा
बन्धन्ति वा पञ्चाजेन्ति वा यथापञ्चय वा करोन्ति । अपि नु तुम्हेहि
एयरूपं दिट्ठं वा सुत्तं वा ति ?

दिट्ठं च नो, मन्ते, सुत्तं च सुम्मिस्सति' वा ति ।

२ "तं विं मञ्ज्याय भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठं वा सुत्तं
वा - 'अयं पुरिसो अदिग्गानं पहाय अदिग्गाना पटिविरतो ति ।
तमेन राजानो गहेत्वा अदिग्गाना वेरमणिहेतुं हनन्ति वा बन्धन्ति
वा पञ्चाजेन्ति वा यथापञ्चय वा करोन्ती' ति ?

१ उपासके - ली । २ होन्ती ति - ली । ३ तस्सि - ली । ४ ३-३
मसवणिज्जा - ली । ५ सत्तवणिज्जा - ली । ६ मञ्जवणिज्जा - ली । ७ योरोपेसी - ली ।
८ यथापञ्चय - ली । ९ पुरिसं - ली । १० वेरमणिहेतुं - ली ।

“नो हेत भन्ते” ।

“साधु, भिक्खवे । मया पि खो एतं, भिक्खवे, नेव दिट्ठ न सुत —
‘अय पुरिसो अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो ति । तमेनं
राजानो गहेत्वा अदिन्नादाना वेरमणिहेतु हनन्ति वा बन्धन्ति वा पब्बा-
जेन्ति वा यथापच्चय वा करोन्ती’ ति । अपि च ख्वास्स तमेव पापकम्मं 5
पवेदेन्ति — ‘अयं पुरिसो गामा वा अरञ्जा वा अदिन्नं थय्यसङ्घात
आदियी’ ति’ । तमेन राजानो गहेत्वा अदिन्नादानहेतु हनन्ति वा बन्धन्ति
वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चय वा करोन्ति । अपि नु तुम्हेहि एवरूपं
दिट्ठ वा सुत वा” ति ?

“दिट्ठ च नो, भन्ते, सुत च सुय्यिस्सति चा” ति । 10

३. “त किं मञ्जथ, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठ वा सुतं
वा — ‘अय पुरिसो कामेसुमिच्छाचार पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटि-
विरतो ति । तमेनं राजानो गहेत्वा कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिहेतु
हनन्ति वा बन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चय वा करोन्ती” ति ?

“नो हेतं, भन्ते” । 15

“साधु, भिक्खवे । मया पि खो एतं, भिक्खवे, नेव दिट्ठ न
सुतं—‘अयं पुरिसो कामेसुमिच्छाचार पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो
ति । तमेन राजानो गहेत्वा कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिहेतु हनन्ति
वा बन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चय वा करोन्ती’ ति । अपि च
ख्वास्स तमेव पापकम्म पवेदेन्ति — ‘अयं पुरिसो परित्थीसु परकुमारीसु 20
चारित्तं आपज्जी’ ति’ । तमेन राजानो गहेत्वा कामेसुमिच्छाचारहेतु
हनन्ति वा बन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा यथापच्चय वा करोन्ति । अपि
नु तुम्हेहि एवरूप दिट्ठ वा सुत वा” ति ?

“दिट्ठ च नो, भन्ते, सुत च सुय्यिस्सति चा” ति ।

४. “त किं मञ्जथ, भिक्खवे, अपि नु तुम्हेहि दिट्ठ वा सुत वा 25
— ‘अय पुरिसो मुसावाद पहाय मुसावादा पटिविरतो ति । तमेनं राजानो
गहेत्वा मुसावादा वेरमणिहेतु हनन्ति वा बन्धन्ति वा पब्बाजेन्ति वा
यथापच्चयं वा करोन्ती” ति ?

“नो हेतं, भन्ते” ।

“साधु, भिक्षुवे । मया पि खो एत, भिक्षुवे, मेव दिदु न सुत-
 ‘अथ पुरिसो मुसावाद्द पहाय मुसावादा पटिविस्तो ति । तमेन राजानो
 गहेत्वा मुसावादा वेरमणिहेतु हनन्ति वा बधन्ति वा पम्बाजेन्ति वा
 यथापञ्चय वा करोन्ती’ ति । अपि च स्वास्त तमेव पापकम्म पवदन्ति
 ५ - ‘अथ पुरिसो गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा मुसावादेन अत्थ पमञ्जी’
 ति । तमेन राजानो गहेत्वा मुसावाद्दहेतु हनन्ति वा बधन्ति वा पम्बा-
 जेन्ति वा यथापञ्चय वा करोन्ति । अपि नु तुम्हहि एवएप दिदु वा
 सुत वा” ति ?

“दिदु च ना, भन्त, सुत च सुम्पिस्सति वा” ति ।

५ “तं किं मञ्ज्याय, भिक्षुवे, अपि नु तुम्हहि दिदु वा सुतं
 वा - ‘अथ पुरिसो सुरामेरयमञ्जपमादद्धान पहाय सुरामेरयमञ्जपमा-
 द्धाना पटिविस्तो ति । तमेन राजानो गहेत्वा सुरामेरयमञ्जपमादद्धाना
 वेरमणिहेतु हनन्ति वा बधन्ति वा पम्बाजेन्ति वा यथापञ्चय वा
 करोन्ती’ ति ?

“नो हेत, भन्ते” ।

“साधु, भिक्षुवे । मया पि खो एत, भिक्षुवे, मेव दिदु न सुत -
 ‘अथ पुरिसो सुरामेरयमञ्जपमादद्धान पहाय सुरामेरयमञ्जपमादद्धाना
 पटिविस्तो ति । तमेन राजानो गहेत्वा सुरामेरयमञ्जपमादद्धाना
 वेरमणिहेतु हनन्ति वा बधन्ति वा पम्बाजेन्ति वा यथापञ्चय वा करोन्ती’
 ति । अपि च स्वास्त तमेव पापकम्म पवदन्ति - ‘अथ पुरिसो सुरा-
 मेरयमञ्जपमादद्धान अनुमुतो इत्थि वा पुरिसा वा जीविता आरोपति ।
 अथ पुरिसो सुरामेरयमञ्जपमादद्धान अनुमुत्ता गामा वा अञ्ज्या वा
 अदित्थि पेम्पसाद्धाना आदित्थि’ अथ पुरिसो सुरामेरयमञ्जपमादद्धान
 अनुमुत्ता पत्थिगीगु पत्थिगीगु पत्थिगीगु आपत्थि अथ पुरिसो सुरामेर-
 यमञ्जपमादद्धान अनुमुत्ता गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा मुसावादेन
 अत्थ पमञ्जी ति । तमेन राजानो गहेत्वा सुरामेरयमञ्जपमादद्धान
 हेतु हनन्ति वा बधन्ति वा पम्बाजेन्ति वा यथापञ्चय वा करोन्ति ।
 अपि नु तुम्हहि एवएप दिदु वा सुतं वा ति ?

“दिदु च ना, भन्त, सुत च सुम्पिस्सति वा ति ।

—

६. गिहिसुत्तं

१. अथ खो अनाथपिण्डको गहपति पञ्चमत्तेहि उपासकसतेहि परिवुतो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । अथ खो भगवा आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि - “यं कञ्चि”, सारिपुत्त, जानेय्याथ गिहिं ओदातवसन पञ्चसु सिक्खापदेसु सवुत्तकम्मन्तं चतुन्नं आभिचेत्तसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभिं अकिच्छलाभिं अकसिरलाभिं, सो आकह्वमानो अत्तना व अत्तान व्याकरेय्य - ‘खीणनिरयोमिह खीणतिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो’ खीणापायदुग्गतिविनिपातो, सोत्तापन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो’ ति ।

२. “कतमेसु पञ्चसु सिक्खापादेसु सवुत्तकम्मन्तो होति ? इध, सारिपुत्त, अरियसावको पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति । इमेसु पञ्चसु सिक्खापदेसु सवुत्तकम्मन्तो होति ।

३. “कतमेसं चतुन्नं आभिचेत्तसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ? इध, सारिपुत्त, अरियसावको बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति - ‘इति पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । अयमस्स पठमो आभिचेत्तसिको दिट्ठधम्मसुखविहारो अधिगतो होति अविमुद्धस्स चित्तस्स विसुद्धिया अपरियोदातस्स चित्तस्स परियोदपनाय ।

४. “पुन च परं, सारिपुत्त, अरियसावको धम्मे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति - ‘स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्त वेदितव्वो विञ्जूही’ ति । अयमस्स दुतियो आभिचेत्तसिको दिट्ठधम्मसुखविहारो अधिगतो होति अविमुद्धस्स चित्तस्स विसुद्धिया अपरियोदातस्स चित्तस्स परियोदपनाय ।

५. “पुन च परं, सारिपुत्त, अरियसावको सद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति - ‘सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसद्धो उजुप्पटिपन्नो

भगवतो सावकसङ्घो ज्ञायस्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो सामीविन्द्यि
 पन्नो भगवतो सावकसङ्घो, यदिद चत्तारि पुरिमपुगानि षट् पुरिस्-
 पुगला एस भगवतो सावकसङ्घा आहुनेय्यो पाहुनेय्या स्मिदन्तो
 अञ्जलिवरणीयो अनुत्तर पुञ्जमवेत्त सोस्मा' ति । अयमस्म ठन्ति
 5 आभिचेतमियो दिट्ठधम्ममुग्गविहारो अधिगतो होति अविमुज्जम
 चित्तस्म विमुद्धिया अपरियोदात्तस्म चित्तस्म परियोदपनाय ।

६ "पुन च पर, साग्गिपुत्त, अरियसायको अरियवन्तेहि मीनहे
 समप्रागतो होति अरण्हेहि अच्छिद्देहि असबलेहि अस्मासेहि मुत्तिस्सहे
 विञ्जमुप्पसत्थेहि अपरामट्ठेहि' समाधिसवत्तनिरेहि । अयमस्म पणुयो
 10 आभिचेतमियो दिट्ठधम्ममुग्गविहारो अधिगतो हाति अविमुज्जम पिगम
 विमुद्धिया अपरियोदात्तस्स गित्तस्म परियोदपनाय । इमस्स पणु
 आभिचेतमियान दिट्ठधम्ममुग्गविहारान निवामत्तामी होति अरि-
 तामी अवगिरत्तामी ।

७ "य वञ्चि, साग्गिपुत्त, जानय्याय गिहि भोगत्तमन्तं -
 दमेणु पञ्चपणु गित्तगापण्णु गयुत्तवम्मन्तं, इमग्ग च पणुअ आभिपण्णित्तं
 दिट्ठधम्ममुग्गविहारान निवामत्तामि अविच्छन्तामि अरित्तरत्तमि, ए
 15 धानत्तमानो पतता य अमान आसरेय्य - 'गाल्लनिस्सामि गी
 निच्छत्तापानि गीणात्तिपिणयो गीणात्तामदग्गत्तिनिवामा, गीणात्ते

- “सन्तो हवे पवक्खामि, सारिपुत्त सुणोहि मे ।
इति कण्हासु सेतासु, रोहिणीसु हरीसु वा ॥
- “कम्मासासु सरूपासु, गोसु पारेवतासु^१ वा ।
यासु कासुचि एतासु, दन्तो जायति पुङ्गवो ॥
- “धोरय्हो वलसम्पन्नो, कल्याणजवनिक्कमो ।
तमेव भारे युञ्जन्ति, नास्स वण्ण परिक्खरे ॥
- “एवमेव मनुस्सेसु, यस्मिं किस्मिञ्चि^२ जातिये ।
खत्तिये ब्राह्मणे वेस्से, सुद्धे चण्डालपुक्कुसे ॥
- “यासु कासुचि एतासु, दन्तो जायति सुब्बतो ।
धम्मट्ठो सीलसम्पन्नो, सच्चवादी हिरीमनो ॥
- “पहीनजातिमरणो, ब्रह्मचरियस्स केवली ।
पन्नभारो विसयुत्तो, कतकिच्चो अनासवो ॥
- “पारगू सब्बधम्मान, अनुपादाय निब्बुतो ।
तस्मिं च विरजे खेत्ते, विपुला होति दक्खिणा ॥
- “बाला च अविजानन्ता, दुम्मेधा अस्सुताविनो ।
बहिद्धा ददन्ति^३ दानानि, न हि सन्ते उपासरे ॥
- “ये च सन्ते उपासन्ति, सप्पञ्चे धीरसम्मते ।
सद्धा च नेस सुगते, मूलजाता पत्तिट्ठिता ॥
- “देवलोक च ते यन्ति, कुले वा इध जायरे ।
अनुपुब्बेन निब्बान, अधिगच्छन्ति पण्डिता” ति ॥

१०. गवेसीसुतं

१ एक समय भगवा कोसलेसु चारिक चरति महता भिक्खु-
सङ्घेन सद्धि । अद्दसा खो भगवा अद्धानमग्गप्पटिपन्नो अञ्जतरस्मि
पदेसे महन्ता सालवन, दिस्वान ‘मग्गा ओक्कम्म येन तं सालवन तेनुप-
सङ्गमि, उपसङ्गमित्वा त सालवन अञ्जोगाहेत्वा अञ्जतरस्मि पदेसे
सित पात्वाकासि ।

१ पारापतासु - रो० । २ कस्मिचि - सी०, कस्मिञ्चि - स्या०, कस्मिञ्च - रो० ।
३ देन्ति - सी०, स्या०, रो० । ४ दिस्वा - सी०, रो० ।

२ अथ सौ भ्रायस्मतो भ्रानन्वस्स एतदहोसि - "को नु सौ हेतु को पञ्चयो भगवतो सितस्स पातुकम्माय ? न अकारणत्तं स्यागता मित पातुकरोन्ती" ति । अथ सौ भ्रायस्मा भ्रानन्वो भगवन्त एतदवोच - "को नु सौ, भन्ते, हेतु को पञ्चयो भगवतो सितस्स पातुकम्माय ? न अकारणेन स्यागता सितं पातुकरोन्ती" ति ।

३ "भूतपुब्ब, भ्रानन्द, इमस्मि पवेसे नगरं अहोसि इत्थं पंच फीतं च बहुजनं आकिण्णमनुस्स । तं सौ पतानन्द, नगरं कस्सपो भयवा अरहं सम्मासम्बुद्धो उपनिस्साय विहासि' । कस्सपस्स सौ पतानन्द, भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स गवेसी' नाम उपासको अहोसि सीलेसु अपरिपूरकारि । गवेसिना सौ भ्रानन्द, उपासकेन पञ्चमत्तानि उपासकसत्तानि पटिदेसित्तानि समादपित्तानि अहेसु सीलेसु अपरिपूरकारिणो । अथ सौ, भ्रानन्द गवेसिस्स उपासकस्स एतदहोसि - 'अहं सौ इमं पञ्चअ उपासकसत्तानं बहुपकारो' पुब्बज्जमो समादपेता, अहं चम्हि सीलेसु अपरिपूरकारी, इमानि च' पञ्च उपासकसत्तानि सीलेसु अपरिपूरकारिणो । इच्छेत्तं समसमं, नत्थि किञ्चि अतिरेकं, हन्दाह अतिरेकाया' ति ।

४ "अथ सौ, भ्रानन्द गवेसी उपासको येन तानि पञ्च उपासकसत्तानि तेनुपसङ्गमि उपसङ्गमित्वा तानि पञ्च उपासकसत्तानि एतदवोच - 'अज्जतग्गं मं भ्रायस्मन्तो सीलेसु परिपूरकारि धारेया' ति । अथ सौ, भ्रानन्द तेस पञ्चअ उपासकसत्तानं एतदहोसि - 'अय्यो सौ गवेसी अम्हाकं बहुपकारो पुब्बज्जमो समादपेता । अय्यो हि नाम गवेसी सीलेसु परिपूरकारी भविस्सति । किमज्जं पनं मयं ति । अथ सौ, भ्रानन्द तानि पञ्च उपासकसत्तानि येन गवेसी उपासको तेनुपसङ्गमिनु उपसङ्गमित्वा गवेसि उपासकं एतदवोच - 'अज्जतग्गं अय्यो गवेसी इमानि पि' पञ्च उपासकसत्तानि सीलेसु परिपूरकारिणो धारेतु ति । अथ सौ भ्रानन्द, गवेसिस्स उपासकस्स एतदहोसि - 'अहं सौ इमेस पञ्चअ उपासकसत्तानं बहुपकारो पुब्बज्जमो समादपेता अहं चम्हि सीलेसु परिपूरकारी इमानि पि पञ्च उपासकसत्तानि सीलेसु परिपूरकारिणो । इच्छेत्तं समसमं, नत्थि किञ्चि अतिरेकं, हन्दाह अतिरेकाया ति ।

५ “अथ खो, आनन्द, गवेसी उपासको येन तानि पञ्च उपासकसतानि तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तानि पञ्च उपासकसतानि एतदवोच - ‘अज्जतग्गे म आयस्मन्तो ब्रह्मचारि धारेथ आराचारि विरत मेथुना गामधम्मा’ ति । अथ खो, आनन्द, तेसं पञ्चन्नं उपासकसतान एतदहोसि - ‘अय्यो खो गवेसी अम्हाकं बहूपकारो पुब्बङ्गमो समादपेता । अय्यो हि नाम गवेसी ब्रह्मचारी भविस्सति आराचारी विरतो मेथुना गामधम्मा । किमङ्गं पन मय’ ति ! अथ खो, आनन्द, तानि पञ्च उपासकसतानि येन गवेसी उपासको तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा गवेसि उपासक एतदवोचु - ‘अज्जतग्गे अय्यो गवेसी इमानि पि पञ्च उपासकसतानि ब्रह्मचारिनो धारेतु आराचारिनो विरते^२ मेथुना गामधम्मा’ ति । अथ खो, आनन्द, गवेसिस्स उपासकस्स एतदहोसि - ‘अह खो इमेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं बहूपकारो पुब्बङ्गमो समादपेता । अहं चम्हि सीलेसु परिपूरकारी । इमानि पि पञ्च उपासकसतानि सीलेसु परिपूरचारिनो । अहं चम्हि ब्रह्मचारी आराचारी विरतो मेथुना गामधम्मा । इमानि पि पञ्च उपासकसतानि ब्रह्मचारिनो आराचारिनो विरता मेथुना गामधम्मा । इच्चेत समसम, नत्थि किञ्चि अतिरेक, हन्दाहं अतिरेकाया’ ति ।

६. “अथ खो, आनन्द, गवेसी उपासको येन तानि पञ्च उपासकसतानि तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तानि पञ्च उपासकसतानि एतदवोच - ‘अज्जतग्गे म आयस्मन्तो एकभत्तिक धारेथ रत्तूपरतं^३ विरतं विकालभोजना’ ति । अथ खो, आनन्द, तेसं पञ्चन्नं उपासकसतान एतदहोसि - ‘अय्यो खो गवेसी^४ बहूपकारो पुब्बङ्गमो समादपेता । अय्यो हि नाम गवेसी एकभत्तिको भविस्सति रत्तूपरतो विरतो विकालभोजना । किमङ्गं पन मय’ ति ! अथ खो, आनन्द, तानि पञ्च उपासकसतानि येन गवेसी उपासको तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा गवेसि उपासकं एतदवोचु - ‘अज्जतग्गे अय्यो गवेसी इमानि पि पञ्च उपासकसतानि एकभत्तिके धारेतु रत्तूपरते विरते विकालभोजना’ ति । अथ खो, आनन्द, गवेसिस्स उपासकस्स एतदहोसि - ‘अह खो इमेसं पञ्चन्नं उपासकसतानं बहूपकारो पुब्बङ्गमो समादपेता । अहं चम्हि सीलेसु परिपूरकारी ।

१ न मय - मी० । २ विरता - म० । ३ ननु० - सी०, स्या० । ४ गवेसी मन्हाक - मी० से० अवेसी मन्हाक - स्या० ।

इमानि पि पञ्च उपासकसतानि सीसेसु परिपूरकारिनो । अह चम्हि
 ब्रह्मचारी आराचारी विरतो मेधुना गामधम्मा । इमानि पि पञ्च
 उपासकसतानि ब्रह्मचारिनो आराचारिनो विरता मधुना गामधम्मा ।
 अह चम्हि एकभक्तिको रत्तूपरतो विरतो विकालभोजना । इमानि पि
 ३ पञ्च उपासकसतानि एकभक्तिका रत्तूपरता विरता विकालभोजना ।
 इच्चेत समसम, नत्थि किञ्चि अतिरेकं, हन्दाह अतिरेकायां ति ।

७ “अथ सो, आनन्द, गवेसी उपासको येन कस्सपो भगवा
 अरह सम्भासम्बुद्धो तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्था कस्सप भगवन्तं अरहन्तं
 सम्भासम्बुद्ध एतदवोच — ‘सभेय्याह भन्ते, भगवतो सन्तिके पञ्चज्ज
 ० सभेय्य उपसम्पद’ ति । अलत्थ सो, आनन्द, गवेसी उपासको कस्सपस्स
 भगवतो अरहतो सम्भासम्बुद्धस्स सन्तिके पञ्चज्ज, अलत्थ उपसम्पद ।
 अचिरूपसम्पन्नो सो पनानन्द, गवेसी भिक्षु एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो
 आत्तापी पहित्ततो विहरन्तो नच्चिरस्सेव — यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदव
 अगारस्सा अनगारिय पञ्चजन्ति, तदनुत्तर — ब्रह्मचरियपरियोसान
 दिट्ठेव धम्मो सय अमिञ्जा सञ्चिक्त्वा उपसम्पज्ज विहासि । ‘दीणा
 जाति, वुसित ब्रह्मचरिय क्त करणीय, नापर इत्थत्तायां’ ति
 अन्मञ्जासि । अञ्जातरो च पनानन्द गवेसी भिक्षु अरहतं अहोसि ।

८ “अथ सो, आनन्द तेस पञ्चन्न उपासकसतान एतदहोसि —
 ‘अय्यो सो गवेसी अम्हाक् षट्ठपकारो पुब्बज्जमो समादपेत्ता । अय्यो हि
 नाम गवेसी केसमस्सु धोहारेत्वा वामायाणि वत्थानि अच्चादत्वा
 अगारस्सा अनगारिय पञ्चजिस्सति । किमङ्ग पन मय’ ति । अथ सो,
 आनन्द तानि पञ्च उपासकसतानि येन कस्सपो भगवा अरह सम्मा
 गम्बुद्धो तेनुपसङ्गमिणु उपसङ्गमित्था कस्सप भगवन्तं अरहन्तं सम्मा
 सम्बुद्ध एतदवोचुं — ‘सभेय्याम मय भन्ते भगवतो सत्तिपं पञ्चज्ज
 सभेय्याम उपसम्पद ति । अर्णमिणु तां आनन्द, तानि पञ्च उपासक-
 सतानि कम्मपस्स भगवतो अरहतो सम्माराम्बुद्धस्स गन्तिके पञ्चज्ज,
 अर्णमिणु उपसम्पदं ।

९ “अथ तां आनन्द गवगिरम भियगुमा एतदहोसि — ‘अह
 गो इमग्ग अनुत्तरग्ग विगुत्तिगुग्ग निवामनाभी होमि’ अन्निच्छताभी

अकसिरलाभी । अहो वतिमानि पि पञ्च भिक्खुसतानि इमस्स अनुत्तरस्स विमुत्तिसुखस्स निकामलाभिनो अस्सु अकिच्छलाभिनो अकसिरलाभिनो ति । अथ खो, आनन्द, तानि पञ्च भिक्खुसतानि वूपकट्टा^१ अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरन्ता नचिरस्सेव — यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्सा अनगारिय पब्बजन्ति, तदनुत्तर — ब्रह्मचरियपरियोसानं 5 दिट्ठेव धम्मे सय अभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरिसु । 'खीणा जाति, वुसित ब्रह्मचरिय, कत करणीयं, नापर इत्थत्ताया' ति अभञ्जिसु ।

१० “इति खो, आनन्द, तानि पञ्च भिक्खुसतानि गवेसी-पमुखानि उत्तरुत्तरि^३ पणीतपणीतं वायममाना अनुत्तर विमुत्ति 10 सच्छिकसु । तस्मातिह, आनन्द, एव सिक्खितब्ब — ‘उत्तरुत्तरि पणीत-पणीत वायममाना अनुत्तर विमुत्ति^३ सच्छिकरिस्सामा’ ति । एव हि वो, आनन्द, सिक्खितब्ब” ति ।

उपासकवग्गो अट्टारसमो ।

तस्सुद्धानं

सारज्ज विसारदो निरय, वेर चण्डालपञ्चम ।
पीति वणिज्जा राजानो, गिही चैव गवेसिना^५ ति ॥ 15

१६. अरञ्जवग्गो

१. आरञ्जिकसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आरञ्जिका” । कतमे पञ्च ? मन्दत्ता मोमूहत्ता आरञ्जिको होति, पापिच्छो इच्छापकतो आरञ्जिको होति, उम्मादा चित्तक्खेपा आरञ्जिको होति, वणिगत बुद्धेहि बुद्धसावकेही ति आरञ्जिको होति, अप्पिच्छतयेव निस्साय सन्तुट्ठियेव निस्साय सल्लेखयेव निस्साय पविवेकयेव निस्साय इदमत्थितयेव निस्साय 20 आरञ्जिको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आरञ्जिका । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्न आरञ्जिकान एवाय आरञ्जिको अपिच्छत्त-

१ एकेका वूपकट्टा — स्या० । २ उत्तरुत्तरि — सी०, स्या०, रो० । ३. विमुत्ति-गुत्ता — सी० । ४ भवेसिना — म्या० । ५ आरञ्जिका — सी०, स्या०, रो० ।

येव निस्साय सन्तुष्टियेव निस्साय सत्सेस्येव निस्साय पविवकयेव
निस्साय इदमत्थितयेव निस्साय आरञ्जको होति, इमेस पञ्च
आरञ्जकान् अग्नो च सेट्ठो च मोक्खो च उत्तमो च पवरो च ।

२ "सेम्यथापि, भिक्खवे, गया खीर, खीरम्हा दधि, दधिम्हा
नवनीतं, नवनीसम्हा सप्पि, सप्पिम्हा सप्पिमण्णो' तत्थ अग्गमक्खायति,
एवमेव खो, भिक्खवे, इमेस पञ्च आरञ्जकान् ग्वाय आरञ्जको
अप्पिञ्छतयेव निस्साय सन्तुष्टियेव निस्साय सत्सेस्येव निस्साय
पविवकयेव निस्साय इदमत्थितयेव निस्साय आरञ्जको होति, अग्ग
इमेस पञ्च आरञ्जकान् अग्नो च सेट्ठो च मोक्खो च उत्तमो च
पवरो चा' ति ।

२ शीवरसुत्त

१ "पञ्चमे भिक्खवे, पसुकूलिका । क्तमे पञ्च ? मन्दत्ता
मोमूहत्ता पसुकूलिको होति पे० इदमत्थितयेव निस्साय पसुकूलिको
होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पसुकूलिका ति ।

३ रुक्खमूलिकसुत्त

१ "पञ्चमे, भिक्खवे रुक्खमूलिका । क्तमे पञ्च ?
मन्दत्ता मोमूहत्ता रुक्खमूलिको होति पे०.. इदमत्थितयेव निस्साय
रुक्खमूलिको होति । इमे खो, भिक्खवे पञ्च रुक्खमूलिका" ति ।

४ सोत्तानिकसुत्त

१ "पञ्चमे भिक्खवे सोत्तानिका । पत्तमे पञ्च ? मन्दत्ता
मामूहत्ता सोत्तानिको होति पे० इदमत्थितयेव निस्साय सोत्ता
निको होति । इमे गा, भिक्खवे पञ्च सोत्तानिका' ति ।

५ अग्गोवात्तिवसुत्त

१ 'पञ्चम भिक्खवे अग्गोवात्तिवा .. १० .. इम तां,
भिक्खव पञ्च अग्गोवात्तिवा ति ।

६. नेसज्जिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, नेसज्जिका . पे० नेसज्जिका” ति ।

७. यथासन्थतिकसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, यथासन्थतिका प० यथासन्थ-
तिका” ति ।

८. एकासनिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, एकासनिका पे० एकासनिका”
ति ।

5

९. खलुपच्छाभक्तिकसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, खलुपच्छाभक्तिका . पे० . खलुपच्छा-
भक्तिका” ति ।

१०. पत्तपिण्डकसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, पत्तपिण्डका । कतमे पञ्च ?

मन्दता मोमूहता पत्तपिण्डको होति, पापिच्छो इच्छापकतो पत्तपिण्डको
होति, उम्मादा चित्तक्खेपा पत्तपिण्डको होति, ‘वणित बुद्धेहि बुद्ध- 10
सावकेही’ ति पत्तपिण्डको होति, अप्पिच्छतयेव निस्साय सन्तुट्टियेव
निस्साय सल्लेखयेव निस्साय पविवेकयेव निस्साय इदमत्थितयेव
निस्साय पत्तपिण्डको होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पत्तपिण्डका ।
इमेस खो, भिक्खवे, पञ्चन्न पत्तपिण्डकान व्वाय पत्तपिण्डको अप्पिच्छत-
येव निस्साय सन्तुट्टियेव निस्साय सल्लेखयेव निस्साय पविवेकयेव 15 B
निस्साय इदमत्थितयेव निस्साय पत्तपिण्डको होति, अय इमेस पञ्चन्न
पत्तपिण्डकानं अगो च सेट्ठो च मोक्खो च उत्तमो च पवरो च ।

२ “सेय्यथापि, भिक्खवे, गवा खीर, खीरम्हा दधि, दधिम्हा

नवनीत, नवनीतम्हा सप्पि, सप्पिम्हा सप्पिमण्डो तत्थ अगमक्खायति,
एवमेव खो, भिक्खवे, इमेस पञ्चन्नं पत्तपिण्डकानं व्वाय पत्तपिण्डको 20
अप्पिच्छतयेव निस्साय सन्तुट्टियेव निस्साय सल्लेखयेव निस्साय

R

पविवेकयेव निस्साय इदमस्थितयेव निस्साय पत्तपिण्डिको होति, एवमेस पञ्चन्न पत्तपिण्डिकान अगो च सेट्टो च मोक्खो च उत्तमो च पवरो चा" ति ।

अरञ्जवभो एकूनवीरसियो ।

तस्सुदानं

अरञ्जं चीवरं एकस, सुसान अभाकासिकं ।

नेसञ्ज सन्पत एकासिनिकं, ससुपञ्चापिण्डिकेन वा ति ॥

—०—

२० ब्राह्मणवग्गो

१ सोणसुसं

१ "पञ्चमं भिक्खवे पोराना ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनसु सन्दिस्सति, नो ब्राह्मणेसु । कथमे पञ्च ? पुञ्जे सुद, भिक्खवे, ब्राह्मणा ब्राह्मणियेव गच्छन्ति नो अब्राह्मणि । एतरहि भिक्खवे, ब्राह्मणा ब्राह्मणि पि गच्छन्ति, अब्राह्मणि पि गच्छन्ति । एतरहि भिक्खवे सुनसा सुनसियेव गच्छन्ति, नो अनुसि । अय, भिक्खवे, पठमो पोरानो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनसेसु सन्दिस्सति नो ब्राह्मणेसु ।

२ "पुञ्जे सुद, भिक्खवे, ब्राह्मणा ब्राह्मणि उत्तुनियेव गच्छन्ति नो अनुसुति । एतरहि भिक्खवे ब्राह्मणा ब्राह्मणि उत्तुनि पि गच्छन्ति अनुसुति पि गच्छन्ति । एतरहि, भिक्खवे सुनसा सुनसि उत्तुनिव गच्छन्ति, नो अनुसुति । अय भिक्खवे, दुतियो पोरानो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनसेसु सन्दिस्सति, नो ब्राह्मणेसु ।

३ "पुञ्जे सुद भिक्खव ब्राह्मणा ब्राह्मणि नेव विज्जन्ति नो विक्किणन्ति सम्पियेनेय संयास सज्जाय सम्पवत्तन्ति । एतरहि भिक्खवे ब्राह्मणा ब्राह्मणि विज्जन्ति पि विक्किणन्ति पि, सम्पियेनं पि संयासं संज्जाय सम्पवत्तन्ति । एतरहि भिक्खवे, सुारता सुनसि नव विज्जन्ति नो विक्किणन्ति सम्पियेनेय सज्जाय सम्पवत्तन्ति ।

१ अनुसिणिक - ती अनु - दो । २ धम्मोपपादक - एवा दो । ३ इदं - एवा एतान्निवा - ती दो । ४ वीरसि - एवा । ५ पञ्चमोपपादक - ती दो । ६-९ गणितेने - एवा ।

अय, भिक्खवे, ततियो पोरानो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सति, नो ब्राह्मणेसु ।

४. “पुब्बे सुद, भिक्खवे, ब्राह्मणा न सन्निधिं करोन्ति धनस्स पि धञ्जस्स पि रजतस्स पि जातरूपस्स पि । एतरहि, भिक्खवे, ब्राह्मणा, सन्निधिं करोन्ति धनस्स पि धञ्जस्स पि रजतस्स पि जातरूपस्स पि । 5 एतरहि, भिक्खवे, सुनखा न सन्निधिं करोन्ति धनस्स पि धञ्जस्स पि रजतस्स पि जातरूपस्स पि । अय, भिक्खवे, चतुत्थो पोरानो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सति, नो ब्राह्मणेसु ।

५. “पुब्बे सुद, भिक्खवे, ब्राह्मणा साय सायमासाय पातो पातरासाय भिक्ख परियेसन्ति । एतरहि, भिक्खवे, ब्राह्मणा यावदत्थ 10 उदरावदेहक भुञ्जित्वा अवसेस आदाय पक्कमन्ति । एतरहि, भिक्खवे, सुनखा साय सायमासाय पातो पातरासाय भिक्ख परियेसन्ति । अय, भिक्खवे, पञ्चमो पोरानो ब्राह्मणधम्मो एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सति, नो ब्राह्मणेसु । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पोराना ब्राह्मणधम्मा एतरहि सुनखेसु सन्दिस्सन्ति, नो ब्राह्मणेसु” ति । 15

२. दोणब्राह्मणसुत्तं

१ अथ खो दोणो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो दोणो ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच —

२ “सुत मेतं, भो गोतम — ‘न समणो गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे 20 वुद्धे महल्लके अद्दगते वयोअनुपत्ते अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेती’ ति । तयिद, भो गोतम, तथेव । न हि भव गोतमो ब्राह्मणे जिण्णे वुद्धे महल्लके अद्दगते वयोअनुपत्ते अभिवादेति वा पच्चुट्ठेति वा आसनेन वा निमन्तेति । तयिद, भो गोतम, न सम्पन्नमेवा” ति । 25

“त्व पि नो, दोण, ब्राह्मणो पटिजानासी” ति ?

“य हि तं, भो गोतम, सम्मा वदमानो वदेथ्य — ‘ब्राह्मणो उभतो सुजातो — मातितो च पितितो च, ससुद्धगहणिको, याव सत्तमा पिता-

महयुगा अस्त्रितो अनुपकृष्टो जातिवादेन, अज्ञायको मन्तवरो, तिष्ण
 वेदान पारगू सनिघण्डुकेटुमान साक्तरप्पभेदान इतिहासपञ्चमात
 पदको वेम्याकरणो लोकायतमहापुरिसलक्षणेसु अनवयो' ति, अमर
 त, भो गोतम, सम्मा वदमानो वदेम्य । अह हि, भो गोतम, ब्राह्मण
 उभतो सुजातो - मातितो च पितितो च, असुद्वगहणिको याव सतता
 पितामहयुगा अस्त्रितो अनुपकृष्टो जातिवादेन, अज्ञायको मन्तवरो
 तिष्ण वेदान पारगू सनिघण्डुकेटुमान साक्तरप्पभेदान इतिहासपञ्चमात
 पदको वेम्याकरणो लोकायतमहापुरिसलक्षणेसु अनवयो" ति ।

"यं लो, ते दोण, ब्राह्मणानं पुव्वका इसयो' मन्तानं वत्तरो
 मन्तानं पवत्तरो, येसमिद एत्तरहि ब्राह्मणा पोरण मन्तपद मीठ पवुठ
 समिहित तदनुगायन्ति तदनुभासन्ति भासित्तमनुभासन्ति मग्गत्तित्त
 मनुसज्जायन्ति वाचित्तमनुवाचेन्ति, सेम्यधीदं - अट्टवो वामको, वामगो
 येस्सामित्तो यमदग्गि', अङ्गीरसो, मारुत्ताजो, वासेट्टो, वस्सपो, ममु
 त्यास्तु' म पञ्च ब्राह्मणे पञ्जापन्ति - ब्रह्मसम, देवसम, मरिदां,
 मम्मिन्नभग्गियाद, ब्राह्मणवण्णालयव पञ्चमं । तेमं त्वं दोण, वत्तमो' ति ।

"न गो मय, भो गोतम पञ्च" ब्राह्मणे जानाम, अथ गो मर
 ब्राह्मणा त्येय जानाम । माधु मे मम गोतमो तथा पम्म दसतु म्पा
 अह इम पञ्च ब्राह्मणे जानेम्य" ति ।

"तेन हि ब्राह्मण मुणादि साधुन मनसि वरोहि, भार्ति
 ग्गामी' ति । "ण्य भो ति गा दोणा ब्राह्मणो भगवतो पत्तग्गमात्ति ।
 भगवा णत्तवान -

"नम न दाण ब्राह्मणा ब्रह्मगमा हाति ? इय दो
 ब्राह्मणा उभता गुजाता हाति - मातितो च पितितो च ममुद्वगहणिको
 याव गग्गमा विगामत्तुगा पत्तिगता अनुकृष्टो जातिवात्त । से
 अट्टवगग्गिगग्ग्यादि वागग्गं ब्राह्मणिय वग्गि मन्ता धर्म्ममन्ता ।
 अट्टवगग्गिगग्ग्यादि वागग्गं ब्रह्मसमि पग्गिवा मन्तो वत्तित्तित्त
 धार्म्मिग्गाम धार्म्मिग्गपत्तां पग्गिगग्गि पग्गमेव गो धर्म्ममा । ण्य
 च दाण को पग्गमा ? मर वग्गिगग्गि न पत्तिग्ग्याद न लोक्कवग्ग

१ अट्टवग्गिगग्ग्यादि वागग्गं ब्रह्मसमि पग्गिवा मन्तो वत्तित्तित्त
 २ अट्टवग्गिगग्ग्यादि वागग्गं ब्रह्मसमि पग्गिवा मन्तो वत्तित्तित्त
 ३ अट्टवग्गिगग्ग्यादि वागग्गं ब्रह्मसमि पग्गिवा मन्तो वत्तित्तित्त
 ४ अट्टवग्गिगग्ग्यादि वागग्गं ब्रह्मसमि पग्गिवा मन्तो वत्तित्तित्त
 ५ अट्टवग्गिगग्ग्यादि वागग्गं ब्रह्मसमि पग्गिवा मन्तो वत्तित्तित्त

इस्सत्थेन न राजपोरिसेन न सिप्पञ्जतरेन, केवलं भिक्खाचरियाय कपालं अनतिमञ्जमानो । सो आचरियस्स आचरियधन निय्यादेत्वा^१ केममस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्सा अन-
 गारिय पब्बजति । सो एवं पब्बजितो समानो मेत्तासहगतेन चेतसा एक दिस फरित्वा विहरति, तथा दुतिय तथा ततिय तथा चतुत्थ^२, इति 5
 उद्धमघो तिरिय सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्त लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अब्यापज्जेण फरित्वा
 विहरति । करुणा पे० मुदिता उपेक्खासहगतेन चेतसा एक दिस फरित्वा विहरति, तथा दुतिय तथा ततियं तथा चतुत्थ, इति उद्धमघो
 तिरिय सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्त लोक उपेक्खासहगतेन चेतसा 10
 विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अब्यापज्जेण फरित्वा विहरति । सो इमे चत्तारो ब्रह्मविहारे भावेत्वा कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं ब्रह्मलोक उपपज्जति । एवं खो, दोण, ब्राह्मणो ब्रह्मसमो होति ।

४. “कथं च, दोण, ब्राह्मणो देवसमो होति ? इध, दोण, ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति - मातितो च पितितो च, संसुद्धगहणिको, 15
 याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्ठो जातिवादेन । सो अट्टचत्तालीसवस्सानि कोमार ब्रह्मचरिय चरति मन्ते अधीयमानो । अट्टचत्तालीसवस्सानि कोमार ब्रह्मचरिय चरित्वा मन्ते अधीयित्वा आचरियस्स आचरियधन परियेसति धम्मेनेव, नो अधम्मेन । तत्थ च, दोण, को धम्मो ? नेव कसिया न वणिज्जाय न गोरक्खेन न इस्स- 20
 त्थेन न राजपोरिसेन न सिप्पञ्जतरेन, केवलं भिक्खाचरियाय कपालं अनतिमञ्जमानो । सो आचरियस्स आचरियधन निय्यादेत्वा दार परियेसति धम्मेनेव, नो अधम्मेन ।

“तत्थ च, दोण, को धम्मो ? नेव कथेन न^३ विक्कथेन, ब्राह्मणि-
 येव उदकूपस्सट्ठ^४ । सो ब्राह्मणियेव गच्छति, न खत्तिरिं न वेस्सिं न 25
 सुद्धिं न चण्डालिं न नेसदिं न वेरिं^५ न रथकारिं न पुवकुसिं गच्छति, न गन्धिं गच्छति, न पायमानं गच्छति, न अनुत्तुं गच्छति । कस्मा च, दोण, ब्राह्मणो न गन्धिं गच्छति ? सच्चे, दोण, ब्राह्मणो गन्धिं गच्छति, अतिमीब्हुजो नाम सो होति माणवको वा माणविका वा ।

१ नीयादेत्वा - रो० । २ चतुत्थ - नी० । ३ नो - मी० । ४ उदकुपस्सट्ठ - स्या० । ५ वेरिं - नी०, त्या०, रो० ।

तस्मा, दोग, ब्राह्मणो न गच्छति गच्छति । कस्मा च, दोग, ब्राह्मणो
 न पायमान गच्छति ? सचे, दोग, ब्राह्मणो पायमान गच्छति, असुधि-
 पटिपीळितो' नाम सो होति माणवको वा माणविका वा । तस्मा
 दोग, ब्राह्मणो न पायमान गच्छति । कस्मा च दोग, ब्राह्मणो न अनु-
 ५ तुनि गच्छति ? सचे, दोग, ब्राह्मणो अनुतुनि गच्छति तस्सा सा होति
 ब्राह्मणी नव कामत्या न दवत्या न रत्तत्या, पञ्चत्या व ब्राह्मणस्स ब्राह्मणी
 होति । सो मेषुनं उप्पादेत्वा केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्तानि
 अञ्छादेत्वा अगारस्सा अनगारिय पञ्चजति । सो एव पञ्चचित्तो समानो
 विविञ्चेव कामेहि पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो
 १० इमे चत्तारो ज्ञाने भावेत्वा कायस्स मंदा पर मरणा सुगतिं समं सोक्क
 उपपज्जति । एव सां दोग, ब्राह्मणो देवसमो होति ।

५ “कथं च, दोग, ब्राह्मणो मरियादो होति ? इव, दोग,
 ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति - मासितो च पित्तितो च, समुद्वगहणिको,
 याथ सत्तमा पित्तमहयुगा अनिखत्तो अनुपक्कुट्टो जातिवादन । सो
 १५ अट्टवत्तालीसवत्सानि कोमार ब्रह्मचरिय चरति मन्ते अधीयमानो ।
 अट्टवत्तासीसवत्सानि कोमार ब्रह्मचरिय चरित्वा मन्ते अधीयित्वा
 आचरियस्स आचरियधन परियेसति धम्मोन्नव, तो अधम्मोन्न । तत्थ
 च, दोग, को धम्मो ? नेव कसिया न वणिज्जाय न गोरक्खेन न इस्सत्तन
 न राजपोरिसेन न सिध्यञ्जातरेन, केवल भिक्षुआचरियाय कपाल अतति-
 २० मञ्जमानो । सो आचरियस्स आचरियधन तिभ्यादेत्वा दार परिच
 सति धम्मोन्नव तो अधम्मोन्न ।

“तत्थ च दोग को धम्मो ? नेव कयेम न विभक्यन, ब्राह्मणि-
 येव उदकूपस्सट्ट । सो ब्राह्मणियेव गच्छति, न सत्तिमि न वेस्सि म
 सुदिं न षण्णालि न नेसादि न वनि न रथकारि न पुक्कुसि गच्छति न
 गच्छति न पायमान गच्छति न अनुतुनि गच्छति । कस्मा च,
 दोग ब्राह्मणो न गच्छति गच्छति ? सचे दोग ब्राह्मणो गच्छति
 गच्छति अतिमीन्हजो नाम सो होति माणवको वा माणविका वा ।
 तस्मा दोग ब्राह्मणो न गच्छति गच्छति । कस्मा च, दोग, ब्राह्मणो
 न पायमानं गच्छति ? सचे दोग ब्राह्मणी पायमानं गच्छति, असुधि
 पटिपीळितो नाम सो होति माणवको वा माणविका वा । तस्मा, दोग,

ब्राह्मणो न पायमान गच्छति । कस्मा च, दोण, ब्राह्मणो न अनुतुनि गच्छति ? सचे, दोण, ब्राह्मणो अनुतुनि गच्छति तस्स सा होति ब्राह्मणी नेव कामत्था न दवत्था न रतत्था, पजत्था व ब्राह्मणस्स ब्राह्मणी होति । सो मेथुन उप्पादेत्वा तमेव पुत्तस्साद निकामयमानो कुटुम्ब^१ अज्जावसति, न अगारस्मा अनगारियं पब्बजति । याव पोराणान ब्राह्मणान मरियादो^२ 5 तत्थ तिट्ठति, तं न वीतिक्कमति । 'याव पोराणान ब्राह्मणान मरियादो तत्थ ब्राह्मणो ठितो त न वीतिक्कमती' ति, खो, दोण, तस्मा ब्राह्मणो मरियादो ति वुच्चति । एव खो, दोण, ब्राह्मणो मरियादो होति ।

६ "कथ च, दोण, ब्राह्मणो सम्भन्नमरियादो होति ? इध, दोण, ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति - मातितो च पितितो च, संसुद्ध- 10 गहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अविखत्तो अनुपक्कुट्टो जातिवादेन । सो^३ अट्टचत्तालीसवस्सानि कोमार ब्रह्मचरिय चरति मन्ते अधीयमानो । अट्टचत्तालीसवस्सानि कोमार ब्रह्मचरियं चरित्वा मन्ते अधीयित्वा आचरियस्स आचरियधन परियेसति धम्मेनेव, नो अधम्मेन ।

"तत्थ च, दोण, को धम्मो ? नेव कसिया न वणिज्जाय न 15 गोरक्खेन न इस्सत्थेन न राजपोरिसेन न सिप्पञ्जतरेन, केवल भिक्खा-चरियाय कपाल अनतिमञ्जमानो । सो आचरियस्स आचरियधन निय्यादेत्वा दार परियेसति धम्मेन पि अधम्मेन पि कयेन पि विवकयेन पि ब्राह्मणिं पि उदकूपस्सट्ठ । सो ब्राह्मणिं पि गच्छति खत्तियिं पि गच्छति वेस्सि पि गच्छति सुद्धिं पि गच्छति चण्डालि पि गच्छति नेसादि पि 20 गच्छति वेनिं पि गच्छति रथकारिं पि गच्छति पुक्कुसिं पि गच्छति गब्भिनिं पि गच्छति पायमान पि गच्छति उतुनि पि गच्छति अनुतुनिं पि गच्छति । तस्स सा होति ब्राह्मणी कामत्था पि दवत्था पि रतत्था पि पजत्था पि ब्राह्मणस्स ब्राह्मणी होति । याव पोराणान ब्राह्मणान मरियादो तत्थ न तिट्ठति, त वीतिक्कमति । 'याव पोराणान ब्राह्मणान 25 मरियादो तत्थ ब्राह्मणो न ठितो त वीतिक्कमती' ति खो, दोण, तस्मा ब्राह्मणो सम्भन्नमरियादो ति वुच्चति । एव खो, दोण, ब्राह्मणो सम्भन्न-मरियादो होति ।

७ "कथ च, दोण, ब्राह्मणो ब्राह्मणचण्डालो होति ? इध, दोण, ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति - मातितो च पित्रित्तो च, संसुद्ध- 30

गहणिको, याव सत्तमा पितामहयुगा अक्खित्तो अनुपक्कुट्टो जातिवादन ।
 सो अट्टचत्तालीसवस्सानि कोमार ब्रह्मचरिय चरत्ति मन्ते अधीयमानो ।
 अट्टचत्तालीसवस्सानि कोमार ब्रह्मचरिय धरित्वा मन्ते अधीयित्वा
 आचरियस्स आचरियघन परिपेसति धम्मनेन पि अधम्मनेन पि कसिया
 ५ पि वणिज्जाय पि गोरक्खेन पि इस्सत्थेन पि राजपोरिसेन पि सिप्पञ्ज-
 तरेण पि, केवल पि भिक्खाचरियाय, कपाल अनतिमञ्जमानो ।

“सो आचरियस्स आचरियघन निम्मादेत्वा धार परियसति
 धम्मनेन पि अधम्मनेन पि कथेन पि विक्कयेन पि ब्राह्मणि पि उदकूपस्सट्ट ।
 सो ब्राह्मणि पि गच्छति सत्तिरि पि गच्छति वेस्सि पि गच्छति सुद्धि पि
 ० गच्छति चण्डालि पि गच्छति नेसादि पि गच्छति वेनि पि गच्छति
 रथकारि पि गच्छति पुक्कुसि पि गच्छति गद्धिनि पि गच्छति पाव
 मान पि गच्छति उतुनि पि गच्छति अनुतुनि पि गच्छति । तस्स सा
 होत्ति ब्राह्मणी कामत्या पि दवत्या पि रत्तत्या पि पजत्या पि ब्राह्मणस्स
 ब्राह्मणी होत्ति । सो सब्बकम्महेहि जीवित कप्पेत्ति । तमन ब्राह्मणा
 एवमाहसु — ‘कस्मा भव ब्राह्मणो पटिजानमानो सब्बकम्महेहि जीवित
 कप्पेत्ती’ ति ? सो एवमाह — ‘सेम्यथापि, भो अग्गि सुधि पि इहत्ति’
 असुधि पि इहत्ति न च तेन अग्गि उपसिप्पत्ति एवमेव खो, भो सब्ब
 कम्महेहि धे पि ब्राह्मणो जीवित कप्पत्ति न च तेन ब्राह्मणो उपसिप्पत्ति ।
 ‘सब्बकम्महेहि जीवित कप्पेत्ती’ ति खो दोण तस्मा ब्राह्मणो ब्राह्मण
 चण्डालो ति वुञ्चत्ति । एव खो दोण, ब्राह्मणो ब्राह्मणचण्डालो होत्ति ।

८ “ये खो ते, दोण, ब्राह्मणान पुब्बका इसयो मन्तानं कत्तारो
 मन्तान पवत्तारो येसमिद एत्तरहि ब्राह्मणा पोरण मन्तपद गीतं पबुत्त
 समीहितं तदनुगायन्ति तदनुभासन्ति भासितमनुभासन्ति सज्जामित
 मनुमग्गायन्ति वाचिमनुवाचेन्ति सेय्यधीद — अट्टको वामनो वामदवो
 वस्सामिन्नो यमदग्गि अङ्गीरसो भारद्वाजो वासेट्टो कस्सपो, भयु
 त्यास्सु मे पञ्च ब्राह्मणे पञ्चापन्ति — प्रह्यसमं देवसम मरियाद,
 सम्भिन्नमरियाद ब्राह्मणचण्डालयव पञ्चम । सेस त्व दोण
 प्तमो ति ?

९ “एय मन्ते मय’ भो गात्तम ब्राह्मणचण्डालं वि न प्रूरम ।

अभिवक्तं, भो गोतम पे० . उपासकं म भवं गोतमो धारेतु अज्जतगो पाणुपेत सरण गत' ति ।

३. सङ्गारवसुतं

१. अथ खो सङ्गारवो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सर्द्धि सम्मोदि । सम्मोदनीय कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सङ्गारवो 5 ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच - "को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो, येन^१ कदाचि^१ दीघरत्त सज्जायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्जायकता ? को पन, भो गोतम, हेतु को पच्चयो, येन कदाचि दीघरत्त असज्जायकता पि मन्ता पटिभन्ति, पगेव सज्जायकता" ति ?

२ "यस्मिं, ब्राह्मण, समये कामरागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति 10 कामरागपरतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरण यथाभूत नप्पजानाति, अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति न पस्सति, परत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति न पस्सति, उभयत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति न पस्सति, दीघरत्त सज्जायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्जायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो संसट्ठो लाखाय 15 वा हलिद्धिया वा नीलिया वा मञ्जिद्वाय वा । तत्थ चक्खुमा पुरिसो सक मुखनिमित्त पच्चवेक्खमानो यथाभूत नप्पजानेय्य न पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण, यस्मिं समये कामरागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति कामरागपरतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरण यथाभूत नप्पजानाति, अत्तत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति न पस्सति, 20 परत्थ पि पे० उभयत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति न पस्सति, दीघरत्त सज्जायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्जायकता ।

३. "पुन च पर, ब्राह्मण, यस्मिं समये व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति व्यापादपरतेन, उप्पन्नस्स च व्यापादस्स निस्सरण यथाभूत नप्पजानाति, अत्तत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति न 25 पस्सति, परत्थ पि . पे० उभयत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति न पस्सति, दीघरत्त सज्जायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव

असज्जायकता । सेम्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अग्निना सन्ततो उक्नु-
 धितो^१ उसुमकजातो^२ । तस्य चक्षुमा पुरिसो सक मुखनिमित्त पञ्च-
 वेक्षमानो यथाभूत नप्यजानेम्य न पस्सेम्य । एवमेव स्रो, ब्राह्मण,
 यस्मिं समये व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति व्यापादपरेतेन, उप्पन्नस्स
 च व्यापादस्स निस्सरण यथाभूत नप्यजानाति, अतत्थ पि तस्मिं समय
 यथाभूत नप्यजानाति न पस्सति, परत्थ पि पे० .. उभयत्थ पि तस्मिं
 समये यथाभूत नप्यजानाति न पस्सति, दीघरत्त सज्जायकता पि मन्ता
 नप्यटिभन्ति, पगेव असज्जायकता ।

४ “पुन च पर ब्राह्मण, यस्मिं समये धीनमिद्वपरियुद्धितन^१
 चेतसा विहरति धीनमिद्वपरेतेन, उप्पन्नस्स च धीनमिद्वस्स निस्सरण
 यथाभूत नप्यजानाति, अतत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्यजानाति न
 पस्सति परत्थ पि पे० उभयत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्य
 जानाति न पस्सति, दीघरत्त सज्जायकता पि मन्ता नप्यटिभन्ति पमव
 असज्जायकता । सेम्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो सेवासपणकपरियोन्डा ।
 तस्य चक्षुमा पुरिसो सक मुखनिमित्त पञ्चवेक्षमानो यथाभूत नप्य-
 जानेम्य न पस्सेम्य । एवमेव स्रो, ब्राह्मण, यस्मिं समये धीनमिद्वपरि-
 युद्धितेन चेतसा विहरति धीनमिद्वपरेतेन उप्पन्नस्स च धीनमिद्वस्स
 निस्सरण यथाभूत नप्यजानाति, अतत्थ पि तस्मिं समय यथाभूत
 नप्यजानाति न पस्सति, परत्थ पि पे० उभयत्थ पि तस्मिं समय
 यथाभूत नप्यजानाति न पस्सति । दीघरत्त सज्जायकता पि मन्ता नप्यटि
 भन्ति पगव असज्जायकता ।

५ “पुन च पर ब्राह्मण यस्मिं समये उद्धरुचकुम्बुचवपरि
 युद्धितन चेतसा विहरति उद्धरुचकुम्बुचवपरेतेन उप्पन्नस्स च उद्धरु-
 कुम्बुचवस्स निस्सरण यथाभूत नप्यजानाति अतत्थ पि तस्मिं समय
 यथाभूत नप्यजानाति न पस्सति परत्थ पि .. पे०.. उभयत्थ पि तस्मिं
 समय यथाभूत नप्यजानाति न पस्सति दीघरत्त सज्जायकता पि मन्ता
 नप्यटिभन्ति पगव असज्जायकता । सेम्यथापि ब्राह्मण उप्पत्ता याउ
 गिता पत्तिया मन्तो ऊगिताता । तस्य चागुमा पुग्गिा खपं मुत्तनिमित्त

१ उक्नुधितो - सी उक्नुधितो - ता उक्नुधितो - सी । २ उसुमकजातो -
 सी उसा सो । ३ विद्वान्दत्तं तं १५ - व ।

पञ्चवेक्खमानो यथाभूतं नप्पजानेय्य न पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण,
 यस्मिं समये उद्धच्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा विहरति उद्धच्चकुक्कुच्च-
 परेतेन, उप्पन्नस्स च उद्धच्चकुक्कुच्चस्स निस्सरण यथाभूत नप्पजानाति,
 अत्तत्थं पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, परत्थ पि
 पे० .. उभयत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति न पस्सति, 5
 दीघरत्त सज्झायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्झायकता ।

६ “पुन च पर, ब्राह्मण, यस्मिं समये विचिकिच्छापारियुद्धितेन
 चेतसा विहरति विचिकिच्छापरेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरण
 यथाभूत नप्पजानाति, अत्तत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्पजानाति
 न पस्सति, परत्थ पि . पे० उभयत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत नप्प- 10
 जानाति न पस्सति, दीघरत्त सज्झायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव
 असज्झायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो आविलो लुळितो कलली-
 भूतो अन्धकारे निक्खत्तो । तत्थ चक्खुमा पुरिसो सक मुखनिमित्त
 पञ्चवेक्खमानो यथाभूतं नप्पजानेय्य न पस्सेय्य । एवमेव खो, ब्राह्मण,
 यस्मिं समये विचिकिच्छापारियुद्धितेन चेतसा विहरति विचिकिच्छा- 15
 परेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरण यथाभूत नप्पजानाति,
 अत्तत्थ पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति, परत्थ पि
 पे० उभयत्थ पि तस्मिं समये यथाभूतं नप्पजानाति न पस्सति,
 दीघरत्त सज्झायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्झायकता ।

७ “यस्मिं च खो, ब्राह्मण, समये न कामरागपरियुद्धितेन 20
 चेतसा विहरति न कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरणं
 यथाभूत पजानाति, अत्तत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत पजानाति पस्सति,
 परत्थ पि तस्मिं समये यथाभूत पजानाति पस्सति, उभयत्थं पि तस्मिं
 समये यथाभूत पजानाति पस्सति, दीघरत्त असज्झायकता पि मन्ता
 पटिभन्ति, पगेव सज्झायकता । सेय्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो असंसट्ठो 25
 लाखाय वा हल्लिद्धिया वा नीलिया वा मञ्जिद्धाय वा । तत्थ चक्खुमा
 पुरिसो सक मुखनिमित्तं पञ्चवेक्खमानो यथाभूत पजानेय्य पस्सेय्य ।
 एवमेव खो, ब्राह्मण, यस्मिं समये न कामरागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति
 पे० ।

८ “पुन च पर, ब्राह्मण, यस्मिं समये न व्यापादपरियुद्धितेन
चेतसा विहरति पे० सेम्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अग्निना असन्ततो
अनुक्कुषितो अनुसुमकजातो । तस्य चक्षुमा पुरिसो सक मुखनिमित्त
पञ्चवेक्खमानो यथाभूत पजानेम्य पस्सेम्य । एवमेव सो, ब्राह्मण,
५ यस्मिं समये न व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति .. पे०.. ।

९ “पुन च पर, ब्राह्मण, यस्मिं समये न धीनमिद्वपरियुद्धितेन
चेतसा विहरति पे० सेम्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो न सेवालपन्न
परियोनद्धो । तस्य चक्षुमा पुरिसो सक मुखनिमित्त पञ्चवेक्खमानो
यथाभूत पजानेम्य पस्सेम्य । एवमेव सो, ब्राह्मण, यस्मिं समये न
१० धीनमिद्वपरियुद्धितेन चेतसा विहरति .. पे० ।

१० “पुन च पर, ब्राह्मण, यस्मिं समये न उदञ्चकुम्भुञ्चपरि
युद्धितेन चेतसा विहरति पे० सेम्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो न वातरितो
न चलितो न मन्तो न ऊमिजातो । तस्य चक्षुमा पुरिसो सक मुखनिमित्त
पञ्चवेक्खमानो यथाभूत पजानेम्य पस्सेम्य । एवमेव सो, ब्राह्मण,
१५ यस्मिं समये न उदञ्चकुम्भुञ्चपरियुद्धितेन चेतसा विहरति... पे०.. ।

११ “पुन च पर, ब्राह्मण यस्मिं समये न विचिक्खिच्छापारि
युद्धितेन चेतसा विहरति न विचिक्खिच्छापारेत्तेन, उप्पत्ताय च विचिक्खिच्छाप
निस्मरण यथाभूत पजानाति अतस्य पि तस्मिं समये यथाभूतं पजानाति
पस्सति परस्य पि तस्मिं समये यथाभूत पजानाति पस्सति, उभयस्य पि
२० तस्मिं समये यथाभूत पजानाति पस्सति, दीपरत्त असज्जायवत्ता पि
मन्ता पटिभत्ति पगेय सज्जायवत्ता । सेम्यथापि, ब्राह्मण, उदपत्तो
अच्छो विण्णपत्ता अनाधित्ता आलोपे निक्खित्तो । तस्य चक्षुमा पुरिसो
गग भुगनिमित्तं पञ्चवक्खमानो यथाभूत पजानेम्य पस्सेम्य । एवमेव
गो ब्राह्मण यस्मिं समये न विचिक्खिच्छापारियुद्धितेन चेतसा विहरति
५ न विचिक्खिच्छापारत्तेन उप्पत्ताय च विचिक्खिच्छाप निस्मरण यथाभूतं
पजानाति अतस्य पि तस्मिं समये यथाभूत पजानाति पस्सति परस्य
पि पे० उभयस्य पि तस्मिं समये यथाभूत पजानाति पस्सति दीपरत्त
असज्जायवत्ता पि मन्ता पटिभत्ति पगेय सज्जायवत्ता ।

१० “अयं गो ब्राह्मण हेतु अयं पच्छया, येन वत्ताणि दीपरत्तं

सज्जायकता पि मन्ता नप्पटिभन्ति, पगेव असज्जायकता । अय पन-
ब्राह्मण, हेतु अयं पच्चयो, येन कदाचि दीघरत्त असज्जायकता पि मन्ता
पटिभन्ति, पगेव सज्जायकता” ति ।

१३. “अभिककन्त, भो गोतम पे० उपासक म भव गोतमो
धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत” ति ।

5

४ कारणपालीसुत्तं

१. एकं समय भंग्वा वेसालिय^१ विहरति महावने कूटागार-
सालाय । तेन खो पन समयेन कारणपाली ब्राह्मणो लिच्छवीनं कम्मन्त
कारेति । अद्दसा खो कारणपाली ब्राह्मणो पिङ्गियानि ब्राह्मण दूरतो व
आगच्छन्त, दिस्वा पिङ्गियानि ब्राह्मण एतदवोच -

२ “हन्द, कुतो नु भव पिङ्गियानी आगच्छति दिवा दिवस्सा” 10
ति ?

“इतोह^२, भो, आगच्छामि समणस्स गोतमस्स सन्तिका” ति ।

“त किं मञ्जति भव, पिङ्गियानी, समणस्स गोतमस्स पञ्जा-
वेय्यत्तिय ? पण्डितो मञ्जे” ति ?

“को चाह, भो, को च समणस्स गोतमस्स पञ्जावेय्यत्तियं 15
जानिस्सामि ! सो पि नूनस्स तादिसो व, यो समणस्स गोतमस्स पञ्जा-
वेय्यत्तिय जानेय्या” ति ।

“उळाराय खलु भवं, पिङ्गियानी, समण गोतम पससाय
पसंसती” ति ।

“को चाहं, भो, को च समणं गोतम पससिस्सामि ! 20
पसत्थप्पसत्थो^३ व^३ सो भव गोतमो सेट्ठो देवमनुस्सान” ति ।

“किं पन भव, पिङ्गियानी, अत्थवसं सम्पस्समानो समणे
गोतमे एवं अभिप्पसत्तो” ति ?

“सेय्यथापि, भो, पुरिसो अग्गरसपरितित्तो न अञ्जेसं हीनान
रसान पिहेति, एवमेव खो, भो, यतो यतो तस्स भौतो गोतमस्स धम्मं 25
सुणाति -- यदि सुत्तसो, यदि गेय्यसो, यदि वेय्याकरणसो, यदि अब्भुत-
धम्मसो -- ततो ततो न अञ्जेस पृथुसमणब्राह्मणप्पवादान^४ पिहेति ।

१ वेसालिय - सी० । २ इवास - स्या० । ३-३ पसत्थप्पसत्थो च - स्या०,
पसत्थप्पसत्थो व - रो० । ४ पृथुसमणप्पवादान - स्या० ।

“सेम्यथापि, भो, पुरिसो जिघञ्छाद्दुब्बत्व्यपरेतो मधुपिण्डिकं अथि
गच्छेम्य । सो यतो यतो सायेथ, लभतेव सापुरस असेवनक एवमेव सो,
भो, यतो यतो तस्स भोतो गोतमस्स धम्म सुणाति - यदि सुत्तसो, यदि
गेम्यसो यदि वेम्याकरणसो, यदि अम्भुत्तधम्मसो - ततो ततो लभतेव
अत्तमनत्, लभति चेतसो पसाद ।

“सेम्यथापि, भो, पुरिसो चन्दनघटिकं अथिगच्छेम्य -
हरिचन्दनस्स वा लोहितचन्दनस्स वा । सो यतो यतो प्रायय -
यदि मूलतो, यदि मज्जतो, यदि अग्गतो - अथिगच्छतोव सुरभिरत्थ
असेवनक एवमेव सो, भो, यतो यतो तस्स भोतो गोतमस्स धम्म
सुणाति - यदि सुत्तसो, यदि गेम्यसो यदि वेम्याकरणसो, यदि अम्भुत्त-
धम्मसो - ततो ततो अथिगच्छति पामोज्ज^१ अथिगच्छति से-
मनस्स ।

“सेम्यथापि, भो, पुरिसो आवाधिको दुक्खितो बान्हूगितानो ।
तस्स कुसलो मिसक्का ठानसो आवाध नीहरेम्य एवमेव सो, भो,
यतो यतो तस्स भोतो गोतमस्स धम्म सुणाति - यदि सुत्तसो, यदि गेम्यसो,
यदि वेम्याकरणसो, यदि अम्भुत्तधम्मसो - ततो ततो सोकपरिद्वहुत्त
दोमनस्सुपायासा अन्वत्थ गच्छन्ति ।

“सेम्यथापि, भो पोक्खरणी अच्छोदका^२ सातोदका सीतो^३का
सेत्तका सुपत्तित्था रमणीया । अथ पुरिसो आगच्छेम्य धम्मामित्तो
धम्मपरेतो किन्तो त्तमित्तो पिपासितो । सो स पोक्खरणि भोगाहृत्वा
हात्वा च पिमित्वा^४ च सग्गवरथफिलमथपरिच्छाह पटिप्पस्साम्मम्य ।
एवमेव सो भो यतो यतो तस्स भोतो गोतमस्स धम्मं सुणाति - यदि
सुत्तसो यदि गेम्यसो, यदि वेम्याकरणसो यदि अम्भुत्तधम्मसो - ततो
ततो मन्त्रदशयत्तिलमथपरिच्छाहा पटिप्पस्साम्मगती^५ ति ।

३ एवं धुत्ते कारणपाली आह्वणी उट्टायासना प्यस उत्तगात्तं
परित्वा र्किण जाणुमण्डलं पमयिय निरन्त्या येन गगया तेनञ्चति
पजाभेत्या तिपगात्तु उदान उदानेगि -

१ एका नीचके मीक । २ वादुत्त - एका रो । ३ धमतीत्ता - ती ।

४-५ भोगाहृत्वा मुत्तदुत्ता - एका रो । ६ नीच - ती । ७-८ वल्लभ - ती

“नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।
 नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासग्बुद्धस्स ।
 नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्सा ति ॥

४. “अभिव्वकन्त, भो पिङ्गियानि, अभिव्वकन्तं, भो पिङ्गियानि ।
 सैय्यथापि, भो पिङ्गियानि, निक्कुज्जित वा उक्कुज्जेय्य पटिच्छन्न वा 5
 विवरेय्य, मूह्स्स वा मग्ग आचिक्खेय्य अन्धकारे वा तेलपज्जोत^१
 धारेय्य - चक्खुमतो रूपानि दक्खन्ती ति, एवमेव भोता पिङ्गियानिना^२
 अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाह, भो पिङ्गियानि, त भवन्त
 गोतम सरण गच्छामि धम्म च भिक्खुसङ्घ च । उपासक म भव
 पिङ्गियानी धारेतु, अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत” ति । 10

५ पिङ्गियानीसुत्त

१ एक समय भगवा वेसालिय विहरति महावने कूटागार-
 सालाय । तेन खो पन समयेन पञ्चमत्तानि लिच्छविसत्तानि भगवन्त
 पयिरुपासन्ति । अप्पेकच्चे लिच्छवी नीला होन्ति नीलवण्णा नीलवत्था
 नीलालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी पीता होन्ति पीतवण्णा पीतवत्था
 पीतालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी लोहितका होन्ति लोहितकवण्णा 15
 लोहितकवत्था लोहितकालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी ओदाता होन्ति
 ओदातवण्णा ओदातवत्था ओदातालङ्कारा । त्यास्सुद^३ भगवा अति-
 रोचति वण्णेन चैव यससा च ।

२ अथ खो पिङ्गियानी ब्राह्मणो उट्ठायासना एकस उत्तरासङ्ग
 करित्वा येन भगवा तेनञ्जलि पणामेत्वा भगवन्त एतदवोच - “पटिभाति 20
 म, भगवा, पटिभाति म, सुगता” ति ।

“पटिभातु त पिङ्गियानी” ति भगवा अवोच । अथ खो
 पिङ्गियानी ब्राह्मणो भगवतो सम्मुखा सारुप्पाय गाथाय अभित्थवि -

“पदुम^४ यथा कोकनद” सुगन्ध ,
 पातो सिया फुल्लमवीतगन्धं ।
 अङ्गीरस पस्स विरोचमान ,
 तपन्तमादिच्चमिवन्तलिक्खे” ति ॥ 25

१ तेलपज्जोत - स्या०, रो० । २ पिङ्गियानिना - रो० । ३ त्यस्सुद - स्या०,
 रो० । ४ पद्य - स्या० । ५ कोकनद - स्या० ।

३ अथ स्रो ते लिच्छवी पञ्चहि उत्तरासङ्गसतेहि पिङ्गियानि
ब्राह्मण अच्छादेसु । अथ स्रो पिङ्गियानी ब्राह्मणो तहि पञ्चहि उत्तर
सङ्गसतेहि भगवन्त अच्छादेसि ।

४ अथ स्रो भगवा ते लिच्छवी एतदवोच - "पञ्चन्न, सिच्छवी,
रतनान पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि । कतमेस पञ्चन्न ? तथागतस्स
अरुहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पातुभावो दुल्लभो लोकास्मि । तथागतप्प
वेदितस्स धम्मविनयस्स देसेत्ता' पुग्गलो दुल्लभो लोकास्मि । तथागतप्प
वेदितस्स धम्मविनयस्स देसितस्स विञ्जाता पुग्गलो दुल्लभो लोकास्मि ।
तथागतप्पवेदितस्स धम्मविनयस्स देसितस्स विञ्जाता धम्मानुषम्म-
प्पटिपन्नो पुग्गलो दुल्लभो लोकास्मि । कतञ्च कतवेदी पुग्गसो दुल्लभो
लोकास्मि । इमेस स्रो, लिच्छवी, पञ्चन्न रतनान पातुभावो दुल्लभो
लोकास्मि' ति ।

६ महासुपिनसुत्त

१ "तथागतस्स भिक्षवे अरुहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पुण्यव
सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो पञ्च महासुपिना पातुर
हेसु । कतमे पञ्च ? तथागतस्स, भिक्षवे, अरुहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स
पुण्येव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो अय महापयी'
महासयन अहोसि हिमवा पव्यतराजा यिम्बोहन' अहोसि, पुग्गियम
समुद्दे धामो हत्थो ओहितो अहोसि, पच्छिमे समुद्दे दक्खिणो हत्थो
ओहितो अहोसि, दक्खिणे समुद्दे उभो पादा ओहिता अहेसु । तथा
गतस्स भिक्षवे अरुहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पुण्येव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स
बोधिसत्तस्सव सतो अय पठमो महामुपिनो पातुरहोमि ।

२ "पुन ए पर भिनयये तथागतस्स अरुहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स
पुण्येव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो तिरिया माम
गिज्जाति ताभिया जगन्त्वा मम आरुच टिगा अहामि । तथागतस्स
भिक्षवे अरुहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पुण्येव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स
बोधिसत्तस्सव सतो अय दुतिया महामुपिनो पातुरहोमि ।

३ “पुन च पर, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो सेता किमी कण्ह-
सीसा पादेहि उस्सक्कित्वा अगगनखतो^१ याव जाणुमण्डला पटिच्छादेसु ।
तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभि-
सम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो अयं ततियो महासुपिनो पातुरहोसि । 5

४ “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो चत्तारो सकुणा
नानावण्णा चतूहि दिसाहि आगन्त्वा पादमूले निपतित्वा सब्बसेता
सम्पर्ज्जिसु । तथागतस्स, भिक्खवे, अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव
सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो अय चतुत्थो महासुपिनो 10
पातुरहोसि ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे, तथागतो अरह् सम्मासम्बुद्धो पुब्बेव
सम्बोधा अनभिसम्बुद्धो बोधिसत्तो व समानो महतो मीब्बहपब्बतस्स
उपरि चङ्कमति अलिप्पमानो^२ मीब्बहेन । तथागतस्स, भिक्खवे,
अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव 15
सतो अय पञ्चमो महासुपिनो पातुरहोसि ।

६ “यम्पि, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो अय महापथवी
महासयन अहोसि, हिमवा पब्बतराजा बिब्बोहन अहोसि, पुरत्थिमे
समुद्दे वामो हत्थो ओहितो अहोसि, पच्छिमे समुद्दे दक्खिणो हत्थो ओहितो 20
अहोसि, दक्खिणे समुद्दे उभो पादा ओहिता अहेसु, तथागतेन, भिक्खवे,
अरहता सम्मासम्बुद्धेन अनुत्तरा सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धा । तस्सा^३
अभिसम्बोधाय अय पठमो महासुपिनो पातुरहोसि ।

७ “यम्पि, भिक्खवे, तथागतस्स अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो तिरिया नाम 25
तिणजाति नाभिया उगन्त्वा नभ आहच्च ठिता अहोसि, तथागतेन,
भिक्खवे, अरहता सम्मासम्बुद्धेन अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो अभि-
सम्बुज्झित्वा याव देवमनुस्सेहि सुप्पकासितो । तस्स अभिसम्बोधाय
अय दुत्तियो महासुपिनो पातुरहोसि ।

१ सी०, स्था०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २ अलिप्पमानो - सी० । ३ तस्स - स्था०, रो० ।

८ "यम्पि, भिक्षुवे, तथागतस्स अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो सता किमी कम्ह सीसा पादेहि उस्सक्कित्वा याव जाणुमण्डसा पटिच्छादेसु, यद्द, भिक्षवे, गिही भोदावसना तथागत पाणुपेता^१ सरण गता । तस्स भनि सम्बोधाय भय तत्तियो महासुपिनो पातुरहोसि ।

९ "यम्पि, भिक्षवे, तथागतस्स अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सता चत्तारो सुकुमानानावण्णा चतूहि दिसाहि आगन्त्वा पादमूले निपटित्वा सन्नसता सम्पज्जिसु चत्तारोमे, भिक्षवे, वण्णा सत्तिया ब्राह्मणा वेस्ता सुदा वे तथागतप्पवेदिते घम्मविनये अगारस्सा अनगारिय पम्बजित्वा अनुत्तर विमुत्ति सञ्चिकरोन्ति । तस्स अभिसम्बोधाय भय चतुरथो महासुपिनो पातुरहोसि ।

१० "यम्पि, भिक्षवे, तथागतो अरह सम्मासम्बुद्धो पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धो बोधिसत्तो व समानो महत्तो मीन्हेपम्बत्तस्स उपरुपरि चक्कमति अलिप्पमानो मीन्हेन तामी, भिक्षवे, तथागतो श्रीवरपिण्डपात्तसेनासनगिलानप्पम्बयमेसज्जपरिकस्साराण त^२ तथागतो अगयितो^३ अमुञ्छितो अनज्जोपन्नो आदीनयदस्सावी निस्सरणपम्बा परिमुञ्जति । तस्स अभिसम्बोधाय भय पञ्चमो महासुपिनो पातुरहोसि ।

११ "तथागतस्स भिक्षवे, अरहत्तो सम्मासम्बुद्धस्स पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो हमे पञ्च महासुपिना पातुरहेसु ति ।

७ वत्ससुत्त

१ "पञ्चमे भिक्षवे वत्सस्स अठराया, य नमिस्ता न जानन्ति यस्य नमित्तान चक्खु^४ न कमति । कतमे पञ्च ? उपरि भिक्षवे आकासे तेजोधातु पटुप्पति । तेन उप्पन्ना मेधा पटिविगच्छन्ति । अयं भिक्षवे, पठमो वत्सस्स अन्तरायो यं नेमित्तान न जानन्ति यस्य नेमित्तानं चक्खु न^५ कमति" ।

१ पाणुपेतं - ती स्या रो । २ तत्त्वच - ती स्या रो । ३ अनभित्तो - स्या रो । ४ चक्खु - त्वा । ५ न कमति - ती रो चक्खति - स्या ।

२ “पुन च पर, भिक्खवे, उपरि आकासे वायोधातु पकुप्पति । तेन उप्पन्ना मेघा पटिविगच्छन्ति । अय, भिक्खवे, दुतियो वस्सस्स अन्तरायो, यं नेमित्ता न जानन्ति, यत्थ नेमित्तान चक्खु न कमति ।

३. “पुन च पर, भिक्खवे, राहु असुरिन्दो पाणिना उदक सम्पटि-
च्छित्वा^१ महासमुद्दे छड्ढेति । अय, भिक्खवे, ततियो वस्सस्स अन्त- 5
रायो, य नेमित्ता न जानन्ति, यत्थ नेमित्तान चक्खु न कमति ।

४ “पुन च पर, भिक्खवे, वस्सवलाहका देवा^२ पमत्ता होन्ति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो वस्सस्स अन्तरायो, य नेमित्ता न जानन्ति, यत्थ नेमित्तान चक्खु न कमति ।

५ “पुन च पर, भिक्खवे, मनुस्सा अधम्मिका होन्ति । अयं, 10
भिक्खवे, पञ्चमो वस्सस्स अन्तरायो, य नेमित्ता न जानन्ति, यत्थ नेमित्तानं चक्खु न कमति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च वस्सस्स अन्तराया, य नेमित्ता न जानन्ति, यत्थ नेमित्तान चक्खु न कमती” ति ।

८. वाचासुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागता वाचा सुभासिता होति, नो दुब्भासिता, अनवज्जा च अननुवज्जा च^३ विञ्चून । कतमेहि 15
पञ्चहि ? कालेन च भासिता होति, सच्चा च भासिता होति, सण्हा च भासिता होति, अत्थसहिता च भासिता होति, मेत्तचित्तेन च भासिता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागता वाचा सुभा-
सिता होति, नो दुब्भासिता, अनवज्जा च अननुवज्जा च विञ्चून” ति ।

९. कुलसुत्तं

१. “य^४, भिक्खवे, सीलवन्तो पब्बजिता कुल उपसङ्कमन्ति, 20
तत्थ मनुस्सा पञ्चहि ठानेहि बहु पुञ्ज पसवन्ति । कतमेहि पञ्चहि ? यस्मिं, भिक्खवे, समये सीलवन्ते पब्बजिते कुल उपसङ्कमन्ते मनुस्सा^५
दिस्वा चित्तानि पसादेन्ति^६, सग्गसवत्तनिकं, भिक्खवे, त कुल तस्मिं
समये पटिपद^७ पटिपन्न होति ।

१ पटिच्छित्वा - सी०, स्या०, रो० । २ देवपुत्ता - स्या० । ३ स्या० पोत्यके नत्थि । ४ यस्मिं - सी०, रो० । ५ मनुस्सान - स्या० । ६ पसीदन्ति - स्या० । ७ स्या० पोत्यके नत्थि ।

२ "यस्मिन्, भिक्षुवे, समये सीलवन्ते पञ्चजिते कुल उपसङ्गमन्ते मनुस्सा पञ्चुट्टेन्ति अभिवादनन्ति आसन देन्ति, उच्चाकुसीन सवत्तनिक, भिक्षुवे, त कुल तस्मिन् समये पटिपद पटिपन्न होति ।

३ "यस्मिन्, भिक्षुवे, समये सीलवन्ते पञ्चजिते कुल उपसङ्गमन्ते मनुस्सा मञ्छेरमल पटिविनेन्ति, महेशकसवत्तनिक, भिक्षुवे, त कुल तस्मिन् समये पटिपद पटिपन्न होति ।

४ "यस्मिन्, भिक्षुवे, समये सीलवन्ते पञ्चजिते कुल उपसङ्गमन्ते मनुस्सा यथासत्ति यथावल सधिभजन्ति, महाभोगसवत्तनिक, भिक्षुवे, त कुल तस्मिन् समये पटिपद पटिपन्न होति ।

५ "यस्मिन्, भिक्षुवे, समये सीलवन्ते पञ्चजिते कुल उपसङ्गमन्ते मनुस्सा परिपुञ्चन्ति परिपुञ्चन्ति धम्म सुणन्ति, महापञ्जसवत्तनिक, भिक्षुवे, त कुल तस्मिन् समये पटिपद पटिपन्न होति । य, भिक्षुवे, सीलवन्तो पञ्चजिता कुलं उपसङ्गमन्ति, तस्य मनुस्सा इमेहि पञ्चहि ठानेहि बहु पुञ्जा पसयन्ती" ति ।

१० निस्सारणीयसुत्त

१ "पञ्चिमा, भिक्षुवे, निस्सारणीया" चासुयो । क्तमा पञ्च ? इष, भिक्षुवे, भिक्षुनो कामं मनसिकरोतो कामेसु चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुञ्चति । नेक्खम्म सो पनस्स मनसिकरोतो नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुञ्चति । तस्स त चित्तं सुगतं सुभावितं सुवुट्ठितं सुविमुत्तं सुवि संयुत्तं कामेहि ये च कामपञ्चया उप्पज्जन्ति आसवा विघातपरिच्छाहा, मुत्तो सो तेहि, न सो त येवन वेदियति । इदमक्खात्तं कामानं निस्सरणं ।

२ "पुन च पर भिक्षुवे भिक्षुनो ध्यापाद मनसिकरोतो ध्यापादे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुञ्चति । ध्यापादे सो पनस्स मनसिकरोतो ध्यापादे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुञ्चति । तस्स त चित्तं सुगतं सुभावितं सुवुट्ठितं सुविमुत्तं

१ पटिविनेन्ति - ही । २ यथासत्ति - ही । ३ महापञ्जा - ही । ४ यथासत्ति - ही । ५ यथावल - ही । ६ महेशकसवत्तनिक - ही । ७ यथासत्ति - ही । ८ यथावल - ही । ९ यथासत्ति - ही । १० यथासत्ति - ही । ११ यथासत्ति - ही । १२ यथासत्ति - ही । १३ यथासत्ति - ही । १४ यथासत्ति - ही । १५ यथासत्ति - ही । १६ यथासत्ति - ही । १७ यथासत्ति - ही । १८ यथासत्ति - ही । १९ यथासत्ति - ही । २० यथासत्ति - ही । २१ यथासत्ति - ही । २२ यथासत्ति - ही । २३ यथासत्ति - ही । २४ यथासत्ति - ही । २५ यथासत्ति - ही । २६ यथासत्ति - ही । २७ यथासत्ति - ही । २८ यथासत्ति - ही । २९ यथासत्ति - ही । ३० यथासत्ति - ही । ३१ यथासत्ति - ही । ३२ यथासत्ति - ही । ३३ यथासत्ति - ही । ३४ यथासत्ति - ही । ३५ यथासत्ति - ही । ३६ यथासत्ति - ही । ३७ यथासत्ति - ही । ३८ यथासत्ति - ही । ३९ यथासत्ति - ही । ४० यथासत्ति - ही । ४१ यथासत्ति - ही । ४२ यथासत्ति - ही । ४३ यथासत्ति - ही । ४४ यथासत्ति - ही । ४५ यथासत्ति - ही । ४६ यथासत्ति - ही । ४७ यथासत्ति - ही । ४८ यथासत्ति - ही । ४९ यथासत्ति - ही । ५० यथासत्ति - ही । ५१ यथासत्ति - ही । ५२ यथासत्ति - ही । ५३ यथासत्ति - ही । ५४ यथासत्ति - ही । ५५ यथासत्ति - ही । ५६ यथासत्ति - ही । ५७ यथासत्ति - ही । ५८ यथासत्ति - ही । ५९ यथासत्ति - ही । ६० यथासत्ति - ही । ६१ यथासत्ति - ही । ६२ यथासत्ति - ही । ६३ यथासत्ति - ही । ६४ यथासत्ति - ही । ६५ यथासत्ति - ही । ६६ यथासत्ति - ही । ६७ यथासत्ति - ही । ६८ यथासत्ति - ही । ६९ यथासत्ति - ही । ७० यथासत्ति - ही । ७१ यथासत्ति - ही । ७२ यथासत्ति - ही । ७३ यथासत्ति - ही । ७४ यथासत्ति - ही । ७५ यथासत्ति - ही । ७६ यथासत्ति - ही । ७७ यथासत्ति - ही । ७८ यथासत्ति - ही । ७९ यथासत्ति - ही । ८० यथासत्ति - ही । ८१ यथासत्ति - ही । ८२ यथासत्ति - ही । ८३ यथासत्ति - ही । ८४ यथासत्ति - ही । ८५ यथासत्ति - ही । ८६ यथासत्ति - ही । ८७ यथासत्ति - ही । ८८ यथासत्ति - ही । ८९ यथासत्ति - ही । ९० यथासत्ति - ही । ९१ यथासत्ति - ही । ९२ यथासत्ति - ही । ९३ यथासत्ति - ही । ९४ यथासत्ति - ही । ९५ यथासत्ति - ही । ९६ यथासत्ति - ही । ९७ यथासत्ति - ही । ९८ यथासत्ति - ही । ९९ यथासत्ति - ही । १०० यथासत्ति - ही ।

सुविसंयुक्त व्यापादेन; ये च व्यापादपच्चया उप्पज्जन्ति आसवा विघात-
परिळाहा, मुत्तो सो तेहि, न सो त वेदनं वेदियति । इदमक्खातं व्या-
पादस्स निस्सरण ।

३ “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुनो विहेसं मनसिकरोतो
विहेसाय चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति । 5
अविहेस खो पनस्स मनसिकरोतो अविहेसाय चित्तं पक्खन्दति पसीदति
सन्तिट्ठति विमुच्चति । तस्स तं चित्तं सुगतं सुभावितं सुवुट्ठितं सुवि-
मुत्तं सुविसंयुक्तं विहेसाय, ये च विहेसापच्चया उप्पज्जन्ति आसवा
विघातपरिळाहा, मुत्तो सो तेहि, न सो त वेदनं वेदियति । इदमक्खातं
विहेसाय निस्सरणं । 10

४. “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खुनो रूपं^१ मनसिकरोतो
रूपे^२ चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति । अरूप
खो पनस्स मनसि करोतो अरूपे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति
विमुच्चति । तस्स तं चित्तं सुगतं सुभावितं सुवुट्ठितं सुविमुत्तं सुविसंयुक्तं
रूपेहि, ये च रूपपच्चया उप्पज्जन्ति आसवा विघातपरिळाहा, मुत्तो 15
सो तेहि, न सो तं वेदनं वेदियति । इदमक्खातं रूपानं निस्सरणं ।

५. “पुन च पर, भिक्खवे, भिक्खुनो सक्कायं मनसिकरोतो
सक्काये चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति ।
सक्कायनिरोधं खो पनस्स मनसिकरोतो सक्कायनिरोधे चित्तं पक्खन्दति
पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति । तस्स तं चित्तं सुगतं सुभावितं सुवुट्ठितं 20
सुविमुत्तं सुविसंयुक्तं सक्कायेन, ये च सक्कायपच्चया उप्पज्जन्ति
आसवा विघातपरिळाहा, मुत्तो सो तेहि, न सो तं वेदनं वेदियति ।
इदमक्खातं सक्कायस्स निस्सरण ।

६. “तस्स कामनन्दी^१ पि नानुसेति, व्यापादनन्दी पि नानु-
सेति, विहेसानन्दी पि नानुसेति, रूपनन्दी पि नानुसेति, सक्कायनन्दी पि 25
नानुसेति कामनन्दिया पि अननुसया, व्यापादनन्दिया पि अननुसया,
विहेसानन्दिया पि अननुसया, रूपनन्दिया पि अननुसया, सक्कायनन्दिया
पि अननुसया । अयं वुच्चति, भिक्खवे, भिक्खु निरनुसयो^५, अच्चेच्चि^५

१ रूपे - स्या० । २ रूपेषु - स्या० । ३ कामनन्दि - सी०, स्या०, रो० ।
४-५ निरालयो अच्चेज्जि - स्या० । ० अच्चेज्जि - रो० ।

घण्ट, विवत्तयि' सयोजन, सम्मा मानाभिसमया अन्तमकासि
दुक्खस्स । इमा स्तो, भिक्खवे, पञ्च निस्सारणीया धातुयो' ति ।

ब्राह्मणबन्धो वीसतिमो ।

तस्सुदानं

सोणो दोणो सङ्कारवो, कारणपाली च पिङ्गियाती ।

सुपिना च वस्सा वाधा, कुल निस्सारणीयेन' चा ति ॥

चतुस्यो पञ्चासको समत्तो

२१ किमिलवग्गो'

१ किमित्तसुत्त

१ एकं समय भगवा किमित्ताय' विहरति घेळुवने' । अय
सो आयस्मा किमित्तो येन भगवा सेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भग
वन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिद्धो सो आयस्मा
किमित्तो भगवन्त एतदवोष -

२ "को नु सो, मन्ते हतु षो पञ्चयो, येन तयागते परिनिब्बुते
मदम्मो न चिरट्टित्तिको होती' ति ?

"इध, किमित्त, तयागते परिनिब्बुते भिक्खू भिक्खुनियो
उपासका उपागियायो सत्यरि अगारया विहरन्ति अप्पत्तिस्सा धम्मे
अगारया विहरन्ति अप्पत्तिस्सा सङ्घे अगारया विहरन्ति अप्पत्तिस्सा,
सिक्काय अगारया विहरन्ति अप्पत्तिस्सा अञ्जमञ्जं अगारया
विहरन्ति अप्पत्तिस्सा । अय सो किमित्त, हेतु अयं पञ्चयो यन
तयागते परिनिब्बुते मदम्मो न चिरट्टित्तिको होती' ति ।

३ "को पन मन्ते हेतु षो पञ्चयो येन तयागते परिनिब्बुते
मदम्मो चिरट्टित्तिको होती' ति ?

"इध किमित्त तयागते परिनिब्बुत्त भिक्खू भिक्खुनियो उपा
सका उपागियायो सत्यरि अगारया विहरन्ति अप्पत्तिस्सा धम्मे अगारया

विहरन्ति सप्पतिस्सा, सङ्घे सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, सिक्खाय सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा, अञ्जमञ्ज सगारवा विहरन्ति सप्पतिस्सा । अय खो, किमिल, हेतु अय पच्चयो, येन तथागते परिनिव्वुत्ते सद्धम्मो चिरट्ठित्तिको होती” ति ।

२. धम्मस्सवनसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिवखवे, आनिससा धम्मस्सवने । कतमे 5
पञ्च ? अस्सुत सुणाति, सुत परियोदापेति^१, कञ्च वितरति^२, दिट्ठि उजु करोति, चित्तमस्स पसीदति । इमे खो, भिवखवे, पञ्च आनिससा धम्मस्सवने” ति ।

३. अस्साजानीयसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिवखवे, अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो^३
अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग त्वेव सङ्घ 10
गच्छति । कतमेहि पञ्चहि ? अज्जवेन^४, जवेन, मद्दवेन, खन्तिया,
सोरच्चवेन — इमेहि खो, भिवखवे, पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो
भद्रो अस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्ग त्वेव
सङ्घ गच्छति ।

२ “एवमेव खो, भिवखवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिवखु 15
आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्ज-
क्खेत्त लोकस्स । कतमेहि पञ्चहि ? अज्जवेन, जवेन, मद्दवेन, खन्तिया,
सोरच्चवेन — इमेहि खो, भिवखवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भिवखु
आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तर पुञ्ज-
क्खेत्त लोकस्सा” ति । 20

४. बलसुत्तं

१ “पञ्चिमानि, भिवखवे, बलानि । कतमानि पञ्च ?
सद्धाबल, हिरिवल^१, ओत्तप्पबल, विरियबल^२, पञ्जाबल — इमानि
खो, भिवखवे, पञ्च बलानी” ति ।

१ परियोदपेति — सी०, स्या०, रो० । २ विहनति — स्या०, रो० । ३ भद्रो — जे० ।
४ अज्जवेन — स्या० । ५ द्विसीबल — स्या० । ६ वि० ।

५ चेतोसिलसुप्त

१ "पञ्चमे, भिक्षवे, चेतोसिला । क्तमे पञ्च ? इय, भिक्षवे, भिक्षु सत्यरि कङ्कति विचिकिञ्छति नाधिमुञ्चति न सम्पसीदति । यो सो, भिक्षवे, भिक्षु सत्यरि कङ्कति विचिकिञ्छति नाधिमुञ्चति न सम्पसीदति, तस्स चित्त न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्त न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अय पठमो चेतोसिलो ।

२ "पुन च पर, भिक्षवे, भिक्षु धम्मे कङ्कति .. पे०... सत्ते कङ्कति पे० सिक्खाय कङ्कति पे०... सप्रहचारीसु कृपितो होति अनत्तमनो आहत्तचित्तो खिलजातो । यो सो, भिक्षवे, भिक्षु सप्रहचारीसु कृपितो होति अनत्तमनो आहत्तचित्तो खिलजातो, तस्स चित्त न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्त न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अय पञ्चमो चेतोसिलो । इमे सो, भिक्षवे, पञ्च चेतोसिला" ति ।

६ विनिबन्धसुप्त

१ "पञ्चमे, भिक्षवे, चेतसो विनिबन्धा । क्तमे पञ्च ? इय भिक्षव, भिक्षु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगतपमो अविगतविपासो अविगतपरिच्छाहो अविगततण्हा । यो सो, भिक्षव, भिक्षु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगतपमो अविगतविपासो अविगतपरिच्छाहो अविगततण्हा, तस्म चित्त न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्त न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अय पठमो चेतसो विनिबन्धो ।

२ "पुन च पर, भिक्षवे भिक्षु कामे अवीतरागो होति ... पे०... अवीतरागो होति पे०... मायत्थ उन्नायदेह भुञ्जित्वा तस्य गग तस्यगुण' गिञ्जगुण अनुसुतो विरगि पे०... अञ्जतर दद तिराय दसिणाय ब्रह्मपरिणय परी - 'दमिनाह गोमा या कतेन वा तरेन वा ब्रह्मपरिणय वा दपो वा अविग्गाहि दमञ्जतरा वा ति । यो मा भिक्षव भिक्षु अञ्जतर ददतिरायं दसिणाय ब्रह्मपरिणयं

वरति - 'इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा' ति, तस्स चित्त न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्त न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अय पञ्चमो चेतसो विनिवन्धो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतसो विनिवन्धा" ति ।

5

७. यागुसुत्तं

१ "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा यागुया । कतमे पञ्च ? खुद्द^१ पटिहनति, पिपास पटिविनेति, वात अनुलोमेति, वत्थि सोधेति, आमावसेसं पाचेति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा यागुया" ति ।

८. दन्तकट्टुसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दन्तकट्टुस्स अखादने । कतमे पञ्च ? अचक्खुस्सं, मुख दुग्गन्धं होति, रसहरणियो न विसुज्झन्ति, चित्त सेम्ह भत्तं परियोनन्धति^२, भत्तमस्स नच्छादेति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा दन्तकट्टुस्स अखादने ।

10

२ "पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा दन्तकट्टुस्स खादने । कतमे पञ्च ? चक्खुस्स, मुख न दुग्गन्ध होति, रसहरणियो विसुज्झन्ति, पित्तं सेम्हं भत्तं न परियोनन्धति, भत्तमस्स छादेति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा दन्तकट्टुस्स खादने" ति ।

15

९. गीतस्सरसुत्तं

१ "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा आयतकेन गीतस्सरेन धम्म भणन्तस्स । कतमे पञ्च ? अत्तना^३ पि^३ तस्मिं सरे सारज्जति, परे पि तस्मिं सरे सारज्जन्ति, गहपतिका पि उज्झायन्ति - 'यथेव मय गायाम, एवमेव^४ खो^५ समणा सक्थपुत्तिया गायन्ती' ति, सरकुत्ति पि निकामयमानस्स समाधिस्स भङ्गो होति, पच्छिमा जनता दिट्ठानुगति आपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा आयतकेन गीतस्सरेन धम्म भणन्तस्सा" ति ।

20

१ खुद्द - मी०, रो० । २ परियोनन्धति - सी०, रो०, परियोनद्धति - स्या० ।
३-५ अत्तापि - स्या० । ४-४ एवमेविमे - सी०, स्या०, रो० ।

१० मुद्गस्ततिसुप्त

१ "पञ्चमे, भिक्षवे, भ्रादीनवा मुद्गस्ततिस्र असम्पजानस्स निह भोक्कमयतो' । कसमे पञ्च ? दुक्ख सुपत्ति, दुक्ख पटिबुज्जत्ति, पापक सुपिनं पस्सत्ति, देवता न रक्खन्ति, असुचि मुच्चत्ति । इमे सो, भिक्षवे, पञ्च भ्रादीनवा मुद्गस्ततिस्र असम्पजानस्स निह भोक्कमयतो ।

२ "पञ्चमे, भिक्षवे, भ्रानिससा उपट्ठितस्सतिस्र सम्पजानस्स निह भोक्कमयतो । कसमे पञ्च ? सुक्ख सुपत्ति, सुक्ख पटिबुज्जत्ति, न पापक सुपिनं पस्सत्ति, देवता रक्खन्ति, असुचि न मुच्चत्ति । इमे सो, भिक्षवे, पञ्च भ्रानिससा उपट्ठितस्सतिस्र सम्पजानस्स निह भोक्कमयतो" ति ।

किमिलवन्तो एकवीसत्तिमो ।

तत्सुदानं

किमिलो धम्मस्सथन, भाजानीयो' धल जित्तं ।
विनिबध यागु कट्ट, गीतं मुद्गस्ततिना' चा ति ॥

२२ अक्कोसकवग्गो

१ अक्कोसकसुत्तं

१ "यो सो, भिक्षवे, भिक्षु अक्कोसकपरिभासको धरियूपवादी' सत्तहाचारीनं" तस्स पञ्च भ्रादीनवा पाटिकत्ता । कसमे पञ्च ? पाराजिको वा होत्ति छिन्नपरिवधो', अञ्जसर वा सङ्घिमिट्ठ आपत्ति आपज्जत्ति, यान्हं वा रोगात्तद्ध फुसत्ति सम्भून्हो काम करोत्ति, कामस्स भेदा पर मरणा अपाय बुग्गत्ति किमिपात्त निरय उपपज्जत्ति । यो सो, भिक्षवे भिक्षु अक्कोसकपरिभासको धरियूपवादी सत्तहाचारीनं तस्स इमे पञ्च भ्रादीनवा पाटिकत्ता' ति ।

१ धीक्कमयो - ही स्या । २ भाजानी य - नी स्या रो । ३ मुद्ग

स्वनीपि - स्वा । ४ धरियूपवादी - स्वा । ५ सत्तहाचारीनं - रो । ६ छिन्नपरिवन्धी - ही स्या रो ।

२. भण्डनकारकसुत्तं

१ “यो सो, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको, तस्स पञ्च आदीनवा पाटिकह्वा । कतमे पञ्च ? अनधिगतं नाधिगच्छति, अधिगता परिहायति, पापको कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति, सम्मूहो कालं करोति, कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपात निरय उपपज्जति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको, तस्स इमे पञ्च आदीनवा पाटिकह्वा” ति ।

३. सीलसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, दुस्सीलो सीलविपन्नो पमादाधिकरण महति भोगजानि निगच्छति । अय, भिक्खवे, पठमो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स पापको कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति । अय, भिक्खवे, दुतियो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया ।

३ “पुन च परं, भिक्खवे, दुस्सीलो सीलविपन्नो यज्जदेव परिस उपसङ्कमति — यदि खत्तियपरिसं, यदि ब्राह्मणपरिस, यदि गहपतिपरिस, यदि समणपरिस — अविसारदो उपसङ्कमति मडकुभूतो । अय, भिक्खवे, ततियो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया ।

४. “पुन च पर, भिक्खवे, दुस्सीलो सीलविपन्नो सम्मूहो काल करोति । अय, भिक्खवे, चतुत्थो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया ।

५ “पुन च परं, भिक्खवे, दुस्सीलो सीलविपन्नो कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपात निरय उपपज्जति । अय, भिक्खवे, पञ्चमो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया ।

६ "पञ्चिमे, भिक्षवे, भ्रानिसंसा सीलवतो सीलसम्पदाय ।
 क्तमे पञ्च ? इष, भिक्षवे, सीलवा सीलसम्पन्नो अप्यमावाधिकरण
 महन्त भोगक्षय अधिगच्छति । अय, भिक्षवे, षष्ठो भ्रानिससो
 सीलवतो सीलसम्पदाय ।

७ "पुन च पर, भिक्षवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्व कल्याणो
 क्तिसहो अङ्गुच्छति । अय, भिक्षवे, द्रुप्तियो भ्रानिससो सीलवतो
 सीलसम्पदाय ।

८ "पुन च पर, भिक्षवे, सीलवा सीलसम्पन्नो यञ्जदेव
 परिस उपसङ्गमति - यदि क्षत्रियपरिस, यदि ब्राह्मणपरिस, यदि
 गृहपतिपरिस, यदि समणपरिस - विसारदो उपसङ्गमति अमङ्गुमूढो ।
 अयं भिक्षवे, तप्तियो भ्रानिससो सीलवतो सीलसम्पदाय ।

९ "पुन च पर, भिक्षवे, सीलवा सीलसम्पन्नो असम्मूढो
 काल करोति । अय, भिक्षवे, चतुर्थो भ्रानिससो सीलवतो सील
 सम्पदाय ।

१० "पुन च पर, भिक्षवे, सीलवा सीलसम्पन्नो कायस्व भवा
 पर मरणा सुगतिं सग लोक उपपज्जति । अय, भिक्षवे, षष्ठमो
 भ्रानिससो सीलवतो सीलसम्पदाय । इमे स्रो, भिक्षवे, षष्ठ्य भ्रानि-
 ससा सीलवतो सीलसम्पदाया' ति ।

४ बहुभाणिमुत्त

१ "पञ्चिमे, भिक्षवे आदीनवा बहुभाणिस्मि पुगसे ।
 क्तमे पञ्च ? मुसा भणति, पिमुण भणति, फरस भणति, सम्फपसाप
 भणति कायस्व भेदा पर मरणा अपाय दुग्गतिं विमिपात्त निरस्य उप
 पज्जति । इमे स्रो, भिक्षवे, षष्ठ्य आदीनवा बहुभाणिस्मि पुगसे ।

२ "पञ्चिमे भिक्षवे भ्रानिससा मत्तभाणिस्मि पुगसे ।
 क्तमे पञ्च ? न मुसा भणति न पिगुणं भणति न फरसं भणति न
 सम्फपसापं भणति कायस्व भेदा पर मरणा सुगतिं सग लोक उप
 पज्जति । इमे स्रो भिक्षवे षष्ठ्य भ्रानिससा मत्तभाणिस्मि पुगसे'
 ति ।

५. पठमअक्खन्तिसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अक्खन्तिया । कतमे पञ्च ? बहुनो जनस्स अप्पियो होति अमनापो, वेरबहुलो च होति, वज्जबहुलो च, सम्मूब्धो कालं करोति, कायस्स भेदा पर मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अक्खन्तिया ।

5

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा खन्तिया । कतमे पञ्च ? बहुनो जनस्स पियो होति मनापो, न वेरबहुलो होति, न वज्जबहुलो, असम्मूब्धो काल करोति, कायस्स भेदा पर मरणा सुग्गति सग्गं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा खन्तिया” ति ।

६. दुतियअक्खन्तिसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अक्खन्तिया । कतमे पञ्च ? बहुनो जनस्स अप्पियो होति अमनापो, लुद्दो च होति, विप्पटिसारी च, सम्मूब्धो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपात निरयं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अक्खन्तिया ।

10

२ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा खन्तिया । कतमे पञ्च ? बहुनो जनस्स पियो होति मनापो, अलुद्दो च होति, अविप्पटिसारी च, असम्मूब्धो काल करोति, कायस्स भेदा पर मरणा सुग्गति सग्गं लोकं उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा खन्तिया” ति ।

15

७. पठमअपासादिकसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अपासादिके । कतमे पञ्च ? अत्तां पि अत्तान उपवदति, अनुविच्च विञ्जू गरहन्ति, पापको कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति, सम्मूब्धो काल करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अपासादिके ।

20

२ "पञ्चिमे, भिक्खवे, भानिससा पासादिके । कतमे पञ्च ?
अत्ता पि अत्तान न उपवदति, अनुविच्च विञ्छू पससन्ति, कत्थापा
कित्तिसहो अम्भुगच्छति, असम्मूहो काल करोति, कायस्स भेदा
पर मरणा सुगतिं सगं लोक् उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च
भानिससा पासादिके" ति ।

८ बुद्धियशपासादिकमुत्त

१ "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अपासादिके । कतमे पञ्च ?
अप्पसन्ना नप्पसीदन्ति, पसन्नान च' एकञ्चान अञ्जायत्तं होति, सत्तु
सासनं अकत्त' होति, पञ्चिमा जतत्ता विट्ठानुगतिं आपज्जति, चित्तमस्स
नप्पसीदति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अपासादिके ।

२ "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अपासादिके । कतमे पञ्च ?
अप्पसन्ना पसीदन्ति पसन्नान च भिय्योभावो होति, सत्तुसासनं वत्त
होति, पञ्चिमा जतत्ता विट्ठानुगतिं आपज्जति, चित्तमस्स पसीदति ।
इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा अपासादिके" ति ।

९ अग्गिसुत्त

१ "पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा अग्गिस्मि । कतमे पञ्च ?
अधनखुस्सो, दुम्बण्णकरणो दुब्बसकरणो, सङ्गणिकापवट्ठनो,
तिरच्छानपचापवतनिवो होति । इम खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा
अग्गिस्मि" ति ।

१० मपुरामुत्तं

१ "पञ्चिमे भियणय आदीनवा मपुराय । कतमे पञ्च ?
यिगमा अट्टरजा अण्डगुनता, पाळयवगा दुत्तमपिण्डा - इमे खो,
भियणय पञ्च आदीनवा मपुराय ति ।

आरोग्यवर्णो बादीगतिवो ।

१ एवा दीपदे कवि । २ न कर्त्त - एवा । ३ सङ्गणिकापवट्ठनी - ही ।

४ अण्डगुनता - ही । ५ आरोग्यवर्णो - एवा ।

तस्सुद्धानं

अक्कोसभण्डनसील, बहुभाणी' द्वे अखन्तियो ।
अपासादिका द्वे वुत्ता, अग्गिस्मि मधुरेण चा ति ॥

— ० —

२३. दीघचारिकवग्गो

१. पठमदीघचारिकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दीघचारिक अनवत्थ-
चारिक अनुयुत्तस्स विहरतो । कतमे पञ्च ? अस्सुत्त न सुणात्ति, सुत्त
न परियोदापेत्ति, सुत्तेनेकच्चेन अविसारदो होत्ति, गाब्हं^२ रोगात्तद्धं फुसत्ति, 5
न च मित्तवा होत्ति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा दीघचारिकं
अनवत्थचारिकं अनुयुत्तस्स विहरता ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा समवत्थचारे । कतमे
पञ्च ? अस्सुत्त सुणात्ति, सुत्त परियोदापेत्ति, सुत्तेनेकच्चेन विसारदो
होत्ति, न गाब्हं रोगात्तद्धं फुसत्ति, मित्तवा च होत्ति । इमे खो, भिक्खवे, 10
पञ्च आनिसंसा समवत्थचारे” ति ।

२. द्वितीयदीघचारिकसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दीघचारिक अनवत्थ-
चारिकं अनुयुत्तस्स विहरतो । कतमे पञ्च ? अनधिगत नाधिगच्छत्ति,
अधिगता परिहायत्ति, अधिगतेनेकच्चेन अविसारदो होत्ति, गाब्हं रोगा-
त्तद्धं फुसत्ति, न च मित्तवा होत्ति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा 15
दीघचारिकं अनवत्थचारिक अनुयुत्तस्स विहरतो ।

२ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा समवत्थचारे । कतमे
पञ्च ? अनधिगत अधिगच्छत्ति, अधिगता न परिहायत्ति, अधिगतेने-
कच्चेन विसारदो होत्ति, न गाब्हं रोगात्तद्धं फुसत्ति, मित्तवा च होत्ति ।
इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा समवत्थचारे” ति । 20

३ प्रतिनिवाससुत्त

१ "पञ्चमे, भिक्खवे, आदीनवा प्रतिनिवासे" । कतमे पञ्च ? बहुमण्डो होति बहुमण्डसन्निचयो, बहुभेसज्जो होति बहुभेसज्जसन्निचयो, बहुकिञ्चो होति बहुकरणीयो व्यत्तो" किङ्करणीयेसु, असद्वो विहरति गहट्टपब्बजितेहि अननुलोमिकेन गिहिससग्गेन, तम्हा च आवासा पक्कमन्तो सापेक्खो पक्कमति । इमे सो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा प्रतिनिवासे ।

२ "पञ्चमे, भिक्खवे, आनिससा समवत्थवासे । कतमे पञ्च ? न बहुमण्डो होति न बहुमण्डसन्निचयो, न बहुभेसज्जो होति न बहुभेसज्जसन्निचयो, न बहुकिञ्चो होति न बहुकरणीयो न" व्यत्तो किङ्करणीयेसु, असद्वो विहरति गहट्टपब्बजितेहि अननुलोमिकेन गिहिससग्गेन, तम्हा च आवासा पक्कमन्तो अनपेक्खो पक्कमति । इम सो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा समवत्थवासे" ति ।

४ मच्छरीसुत्त

१ "पञ्चमे भिक्खवे आदीनवा प्रतिनिवास । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरी होति, कुलमच्छरी होति साममच्छरी होति, वण्णमच्छरी होति धम्ममच्छरी होति । इमे सो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा प्रतिनिवासे ।

२ "पञ्चमे भिक्खवे आनिससा समवत्थवासे । कतमे पञ्च ? न आवासमच्छरी होति न कुलमच्छरी होति, न साममच्छरी होति न वण्णमच्छरी होति, न धम्ममच्छरी होति । इमे सो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा समवत्थवासे" ति ।

५ पठमकुसूपकसुत्त

१ "पञ्चमे भिक्खवे आदीनवा कुसूपके" । कतमे पञ्च ? अनामस्तचारे आपज्जति र्हो निसज्जाय आपज्जति पटिपद्दप्र आसने आपज्जति मातुगामस्स उत्तरि" छप्पञ्चवाभाहि धम्म वेसेत्तो

१ प्रतिनिवासे - स्या । २ व्यत्तो - नी व्यत्तो - स्या ; व्यत्तो - रो ।
३ स्या रो पञ्चनेनु मतिव । ४ समवत्थनिवासे - स्या । ५ कुसूपके - बी कुसूपके - स्या रो । ६ उत्तरि - रो ।

आपज्जति, कामसङ्कप्पवहुलो विहरति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च
आदीनवा कुलूपके” ति ।

६. दुतियकुलूपकसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कुलूपकस्स भिक्खुनो
अतिवेलं कुलेसु संसटुस्स विहरतो । कतमे पञ्च ? मातुगामस्स
अभिण्हदस्सनं, दस्सने सति संसग्गो, संसग्गे सति विस्सासो, विस्सासे 5
सति ओतारो, ओतिण्णचित्तस्सेतं पाटिकङ्खं – ‘अनभिरतो वा ब्रह्मचरिय
चरिस्सति अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठ आपत्ति आपज्जिस्सति सिक्खं वा
पञ्चक्खाय हीनायावत्तिस्सति’ । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा
कुलूपकस्स भिक्खुनो अतिवेलं कुलेसु संसटुस्स विहरतो” ति ।

७. भोगसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा भोगेसु । कतमे पञ्च ? 10
अग्गिसाधारणा भोगा, उदकसाधारणा भोगा, राजसाधारणा भोगा,
चोरसाधारणा भोगा, अप्पियेहि दायादेहि साधारणा भोगा । इमे
खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा भोगेसु ।

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा भोगेसु । कतमे पञ्च ?
भोगे निस्साय अत्तानं सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति, मातापित्तरो 15
सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति, पुत्तदारदासकम्मकरपोरिसे
सुखेति पीणेति सम्मा सुखं परिहरति, मित्तामच्चे सुखेति पीणेति
सम्मा सुखं परिहरति, समणब्राह्मणेसु उद्धग्गिकं दक्खिण पतिट्ठापेति
सोवग्गिक सुखविपाक सग्गसंवत्तनिक । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च
आनिससा भोगेसू” ति । 20

८. उत्सूरभक्तसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा उत्सूरभक्ते कुले । कतमे
पञ्च ? ये ते अतिथी पाहुना, ते न कालेन पटिपूजेन्ति, या ता बलि-
पटिग्गाहिका देवता, ता न कालेन पटिपूजेन्ति, ये ते समणब्राह्मणा
एकभक्तिका रत्तूपरता^१ विरता विकालभोजना, ते न कालेन पटिपूजेन्ति,

१ रत्तूपरता – स्या० ।

दासकम्मकरपोरिसा विमुक्त्वा कम्म करोन्ति, तावत्तकयेव असमयेन भुत्त अनोजवन्त होत्ति । इमे स्रो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा उत्सूरभत्त कुले ।

२ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा समयभत्ते कुले । क्तमे पञ्च ? ये ते अत्तिपी पाहुना, ते कालेन पटिपूजेन्ति, या ता बसिपटि ग्गाहिका देवता, ता कालेन पटिपूजेन्ति, ये ते समणब्राह्मणा एकभसिक्ख रत्तूपरत्ता विरत्ता विकालभोजना, ते कालेन पटिपूजेन्ति, दासकम्मकर पोरिसा अविमुक्त्वा कम्म करोन्ति, तावत्तकयेव समयेन भुत्त अोजवन्त होत्ति । इमे स्रो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा समयभत्ते कुले” ति ।

६ पठनकण्हसप्पसुत्त

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कण्हसप्पे । क्तमे पञ्च ? असुचि, दुग्गन्धो, समीर, सप्पटिभयो, मित्तदुग्भी — इमे स्रो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा कण्हसप्पे । एवमेव स्रो, भिक्खवे, पञ्चिमे आदीनवा मातुगामे । क्तमे पञ्च ? असुचि, दुग्गन्धो, समीर, सप्पटिभयो, मित्तदुग्भी — इमे स्रो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा मातुगामे” ति ।

१० दुतियकण्हसप्पसुत्त

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कण्हसप्पे । क्तमे पञ्च ? कोपनो, उपनाही, घोरविसो दुजिद्धो मित्तदुग्भी — इमे स्रो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा कण्हसप्पे ।

२ “एवमेव स्रो भिक्खवे पञ्चिमे आदीनवा मातुगाम । क्तमे पञ्च ? कोपनो उपनाही घोरविसो दुजिद्धो मित्तदुग्भी । तत्रिद भिक्खवे मातुगामस्स योगविगता — येभुम्येन भिक्खवे, मातु गामो निव्वरगामो । तत्रिद, भिक्खवे, मातुगामस्स दुत्तिट्ठगा — येभुम्येन भिक्खवे मातुगामो विगुणवाप्पो । तत्रिद भिक्खवे, मातुगामस्स मित्त दुग्भिगा — येभुम्येन भिक्खवे मातुगामो घत्तिपाग्भी । इमे स्रो भिक्खवे पञ्च आदीनवा मातुगामे ति ।

दीपवाटिक्खणो तेवीगाग्भी ।

तस्सुद्धानं

द्वे दीघचारिका वृत्ता, अतिनिवासमच्छरी^१ ।
द्वे^२ च कुलूपका भोगा^३, भत्त सप्पापरे दुवे ति ॥

—०—

२४. आवासिकवग्गो

१. आवासिकसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
अभावनीयो होति । कतमेहि पञ्चहि ? न आकप्पसम्पन्नो होति न
वत्तसम्पन्नो, न बहुस्सुतो होति न सुतधरो, न पटिसल्लेखिता होति 5
न पटिसल्लानारामो^४, न कल्याणवाचो होति न कल्याणवाक्करणो,
दुप्पञ्चो होति जळो एळमूगो । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि
समन्नागतो आवासिको भिक्खु अभावनीयो होति ।

२. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
भावनीयो होति । कतमेहि पञ्चहि ? आकप्पसम्पन्नो होति वत्त- 10
सम्पन्नो, बहुस्सुतो होति सुतधरो, पटिसल्लेखिता होति पटिसल्लाना-
रामो; कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो, पञ्जवा होति अजळो
अनेळमूगो । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको
भिक्खु भावनीयो होती” ति ।

२. पियसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको 15
भिक्खु सन्नह्मचारीन पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च ।
कतमेहि पञ्चहि ? सीलवा होति, पातिमोक्खसवरसवुतो विहरति
आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति
सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदि- 20
कल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थ सब्यञ्जन केवल-
परिपुण्ण परिमुद्ध^५” ब्रह्मचरिय अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता

१ अतिनिवासमच्छरे - सी०, रो०, अतिनिवासमच्छर - स्या० । २ दुवे - स्या० ।
३ भोगो - सी० स्या०, रो० । ४ ० न कल्याणारामो - स्या० । ५ परमुद्ध - स्या० ।

होन्ति घाता' अचता परिचिता मनसानुपेक्षिता त्रिद्विधा मुक्ति
 विद्या कल्याणवाचो होति कल्याणवाचकरणो पौरिया वाचाय समग्र
 गतो विस्सद्वाय अनेसगलाय' अत्यस्त विञ्जापनिया, चतुप्र मानान
 आभिचतसिकान दिदुषम्मनुस्रविहारान निकामसाभी होति अरिस्त
 लामी अयसिरलाभी, आसवान मया अनासव चेतोविमुक्ति पञ्जा
 विमुक्ति त्रिद्वेव धम्मे मय अविञ्जा सच्चिद्वत्त्वा उपसम्पज्ज विहरति ।
 इमेहि गो, भिनगये, पञ्चहि धम्मेहि समप्रागतो आवासितो भिस्त
 सत्रहचारोनें पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो चा" ति ।

३ सोभनसुत्त

१ "पञ्चहि भिनगये, धम्मेहि समप्रागतो आवासितो भिस्तु
 आवाय सोभेति । अतमेहि पञ्चहि ? गीतया होति ... पे० ... मन
 दाय भिनगति गिस्सापदेगु अट्टरगुतो होति पे० त्रिद्विधा मुक्ति
 विद्या कल्याणवाचो होति कल्याणवाचकरणो पौरिया वाचाय समग्र
 गता विस्सद्वाय अनेसगलाय अत्यस्त विञ्जापनिया, पञ्चिभी होति
 उगगुमने' धम्मिया अगाय मन्समेतुं गमात्तुं समुत्ततुं म
 त्तु चतुप्र घाता आभिपगगिता त्रिदुषम्मगुगितागत निरद
 ताभी होति अरिस्तताभी अयसिरलाभी । इमेहि गो, भिनगय, पञ्च
 धम्मेहि समप्रागता आवासितो भिस्तु आवाय सोभेती ति ।

४ अट्टरगुत्त

१ पञ्चहि भिनगय, पञ्चहि गगतात्ता आवासितो
 भिस्तु आवाय सोभेति । अतमेहि पञ्चहि ? गीतया होति ... पे० ... मन
 दाय भिनगति गिस्सापदेगु अट्टरगुतो होति पे० त्रिद्विधा मुक्ति
 विद्या कल्याणवाचो होति कल्याणवाचकरणो पौरिया वाचाय समग्र
 गता विस्सद्वाय अनेसगलाय अत्यस्त विञ्जापनिया, पञ्चिभी होति
 उगगुमने' धम्मिया अगाय मन्समेतुं गमात्तुं समुत्ततुं म
 त्तु चतुप्र घाता आभिपगगिता त्रिदुषम्मगुगितागत निरद
 ताभी होति अरिस्तताभी अयसिरलाभी । इमेहि गो, भिनगय, पञ्च
 धम्मेहि समप्रागता आवासितो भिस्तु आवाय सोभेती ति ।

ामी अकसिरलाभी । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो
आवासिको भिक्खु आवासस्स बहूपकारो होती” ति ।

५. अनुकम्पसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो आवासिको
भिक्खु गिहीन^१ अनुकम्पति । कतमेहि पञ्चहि ? अधिसीले^२ समा-
दपेति, धम्मदस्सने निवेसेति, गिलानके उपसङ्कमित्वा सति उप्पा- 5
देति - ‘अरह्मगत आयस्मन्तो सति उपट्ठापेथा’ ति, महा खो पन
भिक्खुसङ्घो अभिक्कन्तो नानावेरज्जका भिक्खू गिहीन उपसङ्कमित्वा
आरोचेति - ‘महा खो, आवुसो, भिक्खुसङ्घो अभिक्कन्तो नानावेर-
ज्जका भिक्खू, करोथ पुञ्जानि, समयो पुञ्जानि कातु’ ति, यं खो
पनस्स भोजन देन्ति लूख वा पणीत वा त अत्तना परिभुञ्जति, सद्धा- 10
देय्यं न विनिपातेति । इमेहि खो भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो
आवासिको भिक्खु गिहीनं अनुकम्पती” ति ।

६. पठमश्रवणारहसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च
अपरियोगाहेत्वा श्रवणारहस्स वण्ण भासति, अननुविच्च अपरियो- 15
गाहेत्वा वण्णारहस्स श्रवणं भासति; अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
अप्पसादनीये ठाने पसादं उपदसेति, अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा
पसादनीये ठाने अप्पसाद उपदसेति, सद्धादेय्य विनिपातेति । इमेहि खो,
भिक्खवे, पञ्चहि धम्ममेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत
निक्खित्तो एवं निरये । 20

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु
यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो-
गाहेत्वा श्रवणारहस्स श्रवणं भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा
वण्णारहस्स वण्ण भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा अप्पसादनीये ठाने
अप्पसाद उपदसेति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने पसाद 2

उपदसेति, सदादेय्य न विनिपातेति । इमेहि स्तो, भिक्षुवे, पञ्चहि धम्मोहि समभ्रागतो आवासिको भिक्षु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे' ति ।

७ भुत्तियभवणारहसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्षुवे, धम्मोहि समभ्रागतो आवासिको भिक्षु यथाभत निक्खित्तो एव निग्गे । कत्तमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा अवणारहस्स वण्ण भासति, अननुविच्च अपरियो- गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्ण भासति, आवासमच्छरी होति आवास- पत्तिगेधी, कुलमच्छरी होति कुलपत्तिगेधी, सदादेय्य विनिपातेति । इमेहि स्तो, भिक्षुवे, पञ्चहि धम्मोहि समभ्रागतो आवासिको भिक्षु यथाभत निक्खित्तो एव निग्गे ।

२ "पञ्चहि, भिक्षुवे, धम्मोहि समभ्रागतो आवासिको भिक्षु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कत्तमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो- गाहेत्वा अवणारहस्स अवण्ण भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा वण्णा रहस्स वण्ण भासति, न आवासमच्छरी होति न आवासपत्तिगेधी, न कुलमच्छरी होति न कुलपत्तिगेधी, सदादेय्यं न विनिपातेति । इमेहि स्तो, भिक्षुवे, पञ्चहि धम्मोहि समभ्रागता आवासिको भिक्षु यथाभतं निक्खित्तो एव सग्गे' ति ।

८ तत्तियभवणारहसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्षुवे धम्मोहि समभ्रागता आवासिको भिक्षु यथाभत निक्खित्तो एव निग्गे । कत्तमेहि पञ्चहि ? अननुविच्च अपरियोगाहेत्वा अवणारहस्स वण्ण भासति अननुविच्च अपरियो- गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्ण भासति आवासमच्छरी होति कुलमच्छरी होति । इमेहि स्तो भिक्षुवे पञ्चहि धम्मोहि समभ्रागता आवासिको भिक्षु यथाभत निक्खित्तो एव निग्गे ।

२ "पञ्चहि भिक्षुवे धम्मोहि समभ्रागता आवासिको भिक्षु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कत्तमेहि पञ्चहि ? अनुविच्च परियो- गाहेत्वा अवणारहस्स वण्ण भासति, अनुविच्च परियोगाहेत्वा

वण्णारहस्स वण्णं भासति; न आवासमच्छरी होति, न कुलमच्छरी होति, न लाभमच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

६. पठममच्छरियसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? आवासमच्छरी होति, कुलमच्छरी होति, लाभमच्छरी होति; वण्णमच्छरी होति; सद्दादेय्यं विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? न आवासमच्छरी होति, न कुलमच्छरी होति, न लाभमच्छरी होति, न वण्णमच्छरी होति, सद्दादेय्यं न विनिपातेति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

१०. द्वितीयमच्छरियसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि पञ्चहि ? आवासमच्छरी होति, कुलमच्छरी होति, लाभमच्छरी होति, वण्णमच्छरी होति, धम्ममच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कतमेहि पञ्चहि ? न आवासमच्छरी होति, न कुलमच्छरी होति, न लाभमच्छरी होति, न वण्णमच्छरी होति, न धम्ममच्छरी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो आवासिको भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

तत्सुदानं

भावासिका पियो^१ च सोमनो^२, बहूपकारो अनुकम्पको च ।
तयो^३ भवण्णारहा चैव^४, मच्छरिया^५ दुवे पि चा^६ ति ॥

— ० —

२५ दुश्चरितवर्गो

१ पठमदुश्चरितसुप्त

१ “पश्चिमे, भिक्षवे, भावीनवा दुश्चरिते । क्तमे पञ्च ?
भता पि भतान उपवदति, अनुविष्व विष्मू गरहन्ति, पापको
कित्तिसदो अम्भुगच्छति, सम्भूहो काल करोति, कायस्त मदा पर
मरणा भपाय दुर्गतिं विनिपात निरय उपपज्जति । इमे सो, भिक्षाव,
पञ्च भादीनवा दुश्चरिते ।

२ “पश्चिमे भिक्षवे, भानिससा सुचरिते । क्तम पञ्च ?
भता पि भतान न उपवदति, अनुविष्व विष्मू पससन्ति, क्त्याभो
कित्तिसदो अम्भुगच्छति, असम्भूहो काल करोति, कायस्त भदा
पर मरणा सुगतिं सग्न सोभ उपपज्जति । इमे सो, भिक्षावे, पञ्च
भानिससा सुचरिते’ ति ।

—

२ पठमकायदुश्चरितसुप्तं

१ पश्चिमे भिक्षाव भादीनवा पापदुर्गतिं पे० ।
पश्चिमे भिक्षावे भानिससा पापदुर्गतिं पे० ।

—

३ पठमवधोदुश्चरितसुप्तं

१ पश्चिमे भिक्षाव भादीनवा पापदुर्गतिं पे० ॥
पश्चिमे भिक्षावे भानिससा पापदुर्गतिं पे० ।

१-१ प पश्विमे भ - दं । २ सोमनो - सो । ३-४ पञ्चपञ्च

-को । ५-६ मच्छरिया - मच्छरिया । ७-८ मच्छरिया - मच्छरिया । ९-१० मच्छरिया

-को । ११-१२ मच्छरिया - मच्छरिया । १३-१४ मच्छरिया - मच्छरिया ।

४. पठममनोदुच्चरितसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा मनोदुच्चरिते .. पे० .. ।

२ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा मनोसुचरिते । कतमे पञ्च ? अत्ता पि अत्तान न उपवदति, अनुविच्च विञ्जू पससन्ति; कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति, असम्मूब्ब्हो काल करोति, कायस्स भेदा पर मरणा सुगतिं सग्ग लोक उपपज्जति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च 5 आनिससा मनोसुचरिते” ति ।

५. द्वितीयदुच्चरितसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा दुच्चरिते । कतमे पञ्च ?

अत्ता पि अत्तान उपवदति, अनुविच्च विञ्जू गरहन्ति, पापको कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति, सद्धम्मा वुट्ठाति, असद्धम्मे पत्तिट्ठाति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा दुच्चरिते । 10

२. “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा सुचरिते । कतमे पञ्च ?

अत्ता पि अत्तान न उपवदति, अनुविच्च विञ्जू पससन्ति, कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति, असद्धम्मा वुट्ठाति, सद्धम्मे पत्तिट्ठाति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा सुचरिते” ति ।

६. द्वितीयकायदुच्चरितसुत्तं

१ पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा कायदुच्चरिते पे० । 15

पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा कायसुचरिते पे० ।

७. द्वितीयवचीदुच्चरितसुत्तं

१ पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा वचीदुच्चरिते पे० ।

पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा वचीसुचरिते पे० ।

८. द्वितीयमनोदुच्चरितसुत्तं

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा मनोदुच्चरिते पे० ।

२ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिससा मनोसुचरिते । कतमे 20 पञ्च ? अत्ता पि अत्तानं न उपवदति, अनुविच्च विञ्जू पससन्ति,

कल्याणो कित्सिद्धो अमुग्गच्छति असद्धम्मा बुद्धाति, सद्धम्मे पतिट्ठाति । इमे स्त्रो, भिक्खवे, पञ्च आनिससा मनोसुचरिते” ति ।

६ सिवधिकसुत्त

१ “पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा सिवधिकाय” । कतमे पञ्च ? असुचि, दुग्गन्धा, सप्पटिभया, याळान^१ अमनुस्सान आवासो, बहुतो जनस्स आरोदना - इमे स्त्रो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा सिवधिकाय ।

२ “एवमेव स्त्रो, भिक्खवे, पञ्चिमे आदीनवा सिवधिकूपम पुग्गले । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, एकस्सो पुग्गलो असुचिना कायकम्मेन समन्नागतो होति, असुचिना वचीकम्मेन समन्नागतो होति, असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतो होति । इदमस्स असुचिताय वदामि । सेम्यथापि सा, भिक्खवे, सिवधिका असुचि तयूपमाह भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

३ “तस्स असुचिना कायकम्मेन समन्नागतस्स, असुचिना वचीकम्मेन समन्नागतस्स, असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतस्स पापको कित्सिद्धो अमुग्गच्छति । इदमस्स दुग्गघताय वदामि । सेम्यथापि सा, भिक्खवे, सिवधिका दुग्गघा तयूपमाह भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

४ “तमेन असुचिना कायकम्मेन समन्नागतं, असुचिना वचीकम्मेन समन्नागतं, असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतं पेसला सव्वहृत्तारी आरथा परिवज्जन्ति” । इदमस्स सप्पटिभयस्मिं वदामि । सेम्यथापि सा, भिक्खवे, सिवधिका सप्पटिभया तयूपमाह भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि ।

५ “सो असुचिना कायकम्मेन समन्नागतो, असुचिना वचीकम्मेन समन्नागतो असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतो सन्नागहि पुग्गन्तहि राद्धि सव्वगमि । इदमस्स याळायामस्मिं^२ वदामि । सेम्यथापि सा भागय सिवधिया याळान अमुग्गानं आयासो तयूपमाह भिक्खवे इमं पुग्गलं वदामि ।

१ नीवधिकाय - नी वधा रो । २ कायाय - यथा । ३ वदित्थयति - वधा रो । ४ कायायवदित्थि - यथा कायायवदित्थि - रो ।

६ “तमेनं असुचिना कायकम्मेन समन्नागत, असुचिना वची-
कम्मेन समन्नागतं, असुचिना मनोकम्मेन समन्नागतं पेसला सब्रह्मचारी
दिस्वा खीयधम्म’ आपज्जन्ति - ‘अहो वत नो दुक्ख ये मय एवरूपेहि
पुगलेहि सद्धि संवसामा’ ति ! इदमस्स आरोदनाय वदामि । सेय्यथापि
सा, भिक्खवे, सिवथिका बहुनो जनस्स आरोदना, तथूपमाहं, भिक्खवे,
इम पुगल वदामि । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा सिवथिकूपमे
पुगले” ति ।

१०. पुगलप्पसादसुत्तं

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, आदीनवा पुगलप्पसादे । कतमे
पञ्च ? यस्मि, भिक्खवे, पुगले पुगलो अभिप्पसन्नो होति, सो तथारूपं
आपत्ति आपन्नो होति यथारूपाय आपत्तिया सद्धो उक्खपति ।
तस्स एवं होति - ‘यो खो म्याय पुगलो पियो मनापो सो सद्धेन उक्खत्तो’
ति । भिक्खूसु अप्पसादबहुलो होति । भिक्खूसु अप्पसादबहुलो समानो
अञ्जे भिक्खू न भजति । अञ्जे भिक्खू अभजन्तो सद्धम्म न सुणाति ।
सद्धम्म असुणन्तो सद्धम्मा परिहायति । अयं, भिक्खवे, पठमो आदीनवो
पुगलप्पसादे ।

२. “पुन च पर, भिक्खवे, यस्मि पुगले पुगलो अभिप्पसन्नो
होति, सो तथारूप आपत्ति आपन्नो होति यथारूपाय आपत्तिया सद्धो
अन्ते निसीदापेति । तस्स एव होति - ‘यो खो म्याय पुगलो पियो मनापो
सो सद्धेन अन्ते निसीदापितो’ ति । भिक्खूसु अप्पसादबहुलो होति ।
भिक्खूसु अप्पसादबहुलो समानो अञ्जे भिक्खू न भजति । अञ्जे
भिक्खू अभजन्तो सद्धम्म न सुणाति । सद्धम्म असुणन्तो सद्धम्मा परि-
हायति । अयं, भिक्खवे, दुतियो आदीनवो पुगलप्पसादे ।

३. “पुन च पर, भिक्खवे, यस्मि पुगले पुगलो अभिप्पसन्नो
होति, सो दिसापक्कन्तो होति पे०. सो विव्वन्तो होति पे०
सो कालङ्कतो^१ होति । तस्स एवं होति - ‘यो खो म्यायं पुगलो पियो
मनापो सो कालङ्कतो’ ति । अञ्जे भिक्खू न भजति । अञ्जे भिक्खू
अभजन्तो सद्धम्मं न सुणाति । सद्धम्मं असुणन्तो सद्धम्मा परिहायति ।

अथ, भिक्षुवे, पञ्चमो आदीनवो पुग्गलप्पसादे । इमे सो, भिक्षुवे,
पञ्च आदीनवा पुग्गलप्पसादे' ति ।

दुच्चरितकम्मो पञ्चवीससिमा ।

तस्सुहानं

दुच्चरित कायदुच्चरित, वचीदुच्चरित मनोदुच्चरित ।

चतूहि परे हे सिवधिका, पुग्गलप्पसादेन वा ति ॥

पञ्चमो पण्णासको समतो ।

— ० —

२६ उपसम्पदावग्गो

१ उपसम्पावेत्तव्वसुत्त

१ "पञ्चहि भिक्षुवे, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्षुना उप
सम्पावेत्तव्व । कत्तमेहि पञ्चहि ? इध, भिक्षुवे, भिक्षु असेत्तेन सीत
कक्षधेन समन्नागतो होति असेत्तेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति,
असेत्तेन पञ्जाक्खधेन समन्नागतो होति, असेत्तेन विमुत्तिक्खन्धेन
समन्नागतो होति असेत्तेन विमुत्तिआणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो
होति । इमेहि सो, भिक्षुवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतेन भिक्षुना
उपसम्पावेत्तव्व" ति ।

२ निस्सयसुत्त

१ "पञ्चहि भिक्षुवे धम्मोहि समन्नागतेन भिक्षुना निस्सयो
दात्तव्वो । कत्तमेहि पञ्चहि ? इध भिक्षुवे भिक्षु असेत्तेन सीत
कक्षधेन समन्नागतो होति पे० असेत्तेन विमुत्तिआणदस्सतक्खधेन
समन्नागतो होति । इमेहि पे० निस्सयो दात्तव्वो" ति ।

३ सामणेरसुत्त

१ "पञ्चहि, भिक्षुवे धम्मोहि समन्नागतेन भिक्षुना साम
णेतो उपट्ठापेतव्वो । कत्तमेहि पञ्चहि ? इध भिक्षुवे, भिक्षु असेत्तेन
सीमनक्खन्धेन समन्नागतो होति असेत्तेन समाधिक्खधेन असेत्तेन

पञ्चाकखन्धेन असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन असेखेन विमुत्तिञ्जाण-
दस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि
समन्नागतेन भिक्खुना सामणेरो उपट्टापेतब्बो” ति ।

४. पञ्चमच्छरियसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, मच्छरियानि । कतमानि पञ्च ?
आवासमच्छरिय, कुलमच्छरिय, लाभमच्छरिय^१, वण्णमच्छरिय, धम्म- 5
मच्छरिय — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च मच्छरियानि । इमेसं खो,
भिक्खवे, पञ्चन्न मच्छरियान एत पटिकुट्ट^२, यदिद धम्ममच्छरिय” ति ।

५. मच्छरियप्पहानसुत्तं

१ “पञ्चन्नं, भिक्खवे, मच्छरियान पहानाय समुच्छेदाय
ब्रह्मचरिय वुस्सति । कतमेस पञ्चन्नं ? आवासमच्छरियस्स पहानाय
समुच्छेदाय ब्रह्मचरिय वुस्सति, कुलमच्छरियस्स . लाभमच्छ- 10
रियस्स वण्णमच्छरियस्स धम्ममच्छरियस्स पहानाय समुच्छेदाय
ब्रह्मचरिय वुस्सति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्न मच्छरियान पहानाय
समुच्छेदाय ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ।

६. पठमज्ञानसुत्तं

१. “पञ्चिमे^३, भिक्खवे, धम्मो अप्पहाय अभव्वो पठमं ज्ञान उप-
सम्पज्ज विहरितु । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरिय, कुलमच्छरियं, 15
लाभमच्छरिय, वण्णमच्छरिय, धम्ममच्छरिय — इमे खो, भिक्खवे,
पञ्च धम्मो अप्पहाय अभव्वो पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरितु ।

२ “पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मो पहाय^४ भव्वो पठम ज्ञान उप-
सम्पज्ज विहरितु । कतमे पञ्च ? आवासमच्छरिय, कुलमच्छरिय,
लाभमच्छरिय, वण्णमच्छरिय, धम्ममच्छरिय — इमे खो, भिक्खवे, 20
पञ्च धम्मो पहाय भव्वो पठम ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितु” ति ।

१ स्या० पोत्यके नत्थि । २ पटिकुट्ट - स्या०, पत्तिकुट्ट - सी०, रो० ।

३ पञ्च - स्या० । ४ पहानाय - सी० ।

७-१३ बुद्धियज्ञानसुत्ताविसत्तक

१ "पञ्चिमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो बुद्धिय ज्ञान पे० अभव्वो तत्तिय ज्ञान अभव्वो चतुत्थ ज्ञान .. अभव्वो सोता पत्तिफलं अभव्वो सकदागामिफलं अभव्वो अनागामिफलं .. अभव्वो अरहत्तं सञ्चिकात्तु । कत्तमे पञ्च ? आवासमच्छरिय, कुलमच्छरिय, साममच्छरिय, वण्णमच्छरिय, धम्ममच्छरिय - इमे लो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरहत्तं सञ्चिकात्तु ।

२ "पञ्चिमे भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो बुद्धिय ज्ञान .. पे० भव्वो तत्तियं ज्ञान भव्वो चतुत्थ ज्ञान भव्वो सोतापत्तिफलं .. भव्वो सकदागामिफलं भव्वो अनागामिफलं भव्वो अरहत्तं सञ्चिकात्तु । कत्तमे पञ्च ? आवासमच्छरिय, कुलमच्छरिय, साममच्छरिय, वण्णमच्छरिय, धम्ममच्छरिय - इमे लो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे पहाय भव्वो अरहत्तं सञ्चिकात्तु" ति ।

१४ अपरपठमज्ञानसुत्त

१ "पञ्चिमे, भिक्खवे धम्मे अप्पहाय अभव्वो पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरित्तु । कत्तमे पञ्च ? आवासमच्छरिय, कुलमच्छरिय, साममच्छरिय, वण्णमच्छरिय, अकत्तञ्जुत्तं अकत्तवेदित्तं - इमे लो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे अप्पहाय अभव्वो पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरित्तु ।

२ "पञ्चिमे भिक्खवे धम्मे पहाय भव्वो पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरित्तु । कत्तमे पञ्च ? आवासमच्छरिय, कुलमच्छरिय, साममच्छरिय, वण्णमच्छरिय, अकत्तञ्जुत्तं अकत्तवेदित्तं - इमे लो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे पहाय भव्वो पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरित्तु" ति ।

१५-२१ अपरबुद्धियज्ञानसुत्ताविसत्तक

१ "पञ्चिमं भिक्खवे तस्स अप्पहाय अभव्वो बुद्धिय ज्ञानं तत्तियं ज्ञानं .. चतुत्थं ज्ञानं .. सोतापत्तिफलं .. अनागामिफलं .. अरहत्तं सञ्चिकात्तु । कत्तमे पञ्च ? आवासमच्छरिय, कुलमच्छरिय, साममच्छरिय, वण्णमच्छरिय, धम्ममच्छरिय - इमे लो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरहत्तं सञ्चिकात्तु" ति ।

अनागामिफल . अरहत्त सच्छिकात्तु । कतमे पञ्च ? आवास-
मच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, अकतञ्जुत्त
अकतवेदित — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरहत्त
सच्छिकात्तु ।

२. “पञ्चमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो दुतिय ज्ञान . 5
ततिय ज्ञान चतुत्थ ज्ञान सोतापत्तिफल सकदागामिफल
अनागामिफल अरहत्त सच्छिकात्तु । कतमे पञ्च ? आवास-
मच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, अकतञ्जुत्तं
अकतवेदित — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च धम्मे पहाय भव्वो अरहत्त
सच्छिकात्तु” ति । 10

उपसम्पदावगो छब्बीसतिमो ।

— ० —

२७. सम्मुत्तिपेय्यालं

१. भत्तुद्देसकसुत्तं

१ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको न
सम्मन्नितव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? छन्दागतिं गच्छति, दोसागतिं गच्छति,
मोहागतिं गच्छति, भयागतिं गच्छति, उद्दिट्ठानुद्दिट्ठं न जानाति —
इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको न
सम्मन्नितव्वो । 15

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको सम्मन्नि-
तव्वो । कतमेहि पञ्चहि ? न छन्दागतिं गच्छति, न दोसागतिं
गच्छति, न मोहागतिं गच्छति, न भयागतिं गच्छति, उद्दिट्ठानुद्दिट्ठं
जानाति — इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको
सम्मन्नितव्वो ति । 20

३. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भत्तुद्देसको सम्मतो’
न पेसेतव्वो पे० सम्मतो पेसेतव्वो वालो वेदितव्वो पण्डित्तो
वेदितव्वो . खत उपहत्तं अत्तानं परिहरति अक्खत्तं अनुपहत्त अत्तान
परिहरति यथाभत निक्खित्तो एव निरये यथाभत निक्खित्तो एवं

सग्गे । क्वमेहि पञ्चहि ? न छन्दार्गति गच्छति, न दोसागति गच्छति,
न मोहागति गच्छति, न भयागति गच्छति, उद्दिष्टानुद्दिष्ट जानाति -
इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समभ्रागतो भसुद्देसको यथाभत
निक्खित्तो एव सग्गे ति ।

२-१४ सेनासनपञ्चापकसुत्तादि

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समभ्रागतो सेनासनपञ्चापको
न सम्मन्नितब्बो पे० पञ्चत्तापञ्चत्त न जानाति पे० .. सना
सनपञ्चापको सम्मन्नितब्बो पे० पञ्चत्तापञ्चत्त जानाति
पे० ।

२ सेनासनगाहापको* न सम्मन्नितब्बो पे० .. गहितागहित'
न जानाति पे० .. सेनासनगाहापको सम्मन्नितब्बो .. पे० गहिता-
गहित जानाति पे० ।

३ भण्डागारिको न सम्मन्नितब्बो .. पे० .. गुत्तागुत्त न जानाति
भण्डागारिको सम्मन्नितब्बो पे०.. गुत्तागुत्त जानाति .. पे० ।

४ चीवरपटिग्गाहको न सम्मन्नितब्बो पे० .. गहितागहित
न जानाति .. चीवरपटिग्गाहको सम्मन्नितब्बो पे०.. गहिता
गहित जानाति पे० ।

५ चीवरभाजको न सम्मन्नितब्बो .. पे० भाजिताभाजित
न जानाति चीवरभाजको सम्मन्नितब्बो पे० भाजिताभाजित
जानाति पे० ।

६ यागुभाजको न सम्मन्नितब्बो पे० यागुभाजको सम्मन्नि
तब्बो पे०.. ।

७ फजभाजको न सम्मन्नितब्बो .. पे०.. पसभाजको सम्मन्नि
तब्बो पे० ।

८ गज्जवभाजको न सम्मन्नितब्बो .. पे० भाजिताभाजित
न जानाति गज्जवभाजको सम्मन्नितब्बो .. पे०.. भाजिताभाजित
जानाति पे० ।

६. अप्पमत्तकविस्सज्जको न सम्मन्नितब्बो .. पे०.. विस्स-
ज्जिताविस्सज्जितं न जानाति अप्पमत्तकविस्सज्जको सम्मन्नितब्बो
... पे०.. विस्सज्जिताविस्सज्जित जानाति ।

१०. साटियग्गाहापको^१ न सम्मन्नितब्बो .. पे०.. गहिता-
गहित न जानाति . साटियग्गाहापको सम्मन्नितब्बो . पे० . गहिता- 5
गहितं जानाति . ।

११. पत्तग्गाहापको न सम्मन्नितब्बो ... पे० . गहितागहित न
जानाति .. पत्तग्गाहापको सम्मन्नितब्बो .. पे०.. गहितागहितं जानाति ।

१२. आरामिकपेसको न सम्मन्नितब्बो .. पे०... आरामिक-
पेसको सम्मन्नितब्बो ... पे०.. । 10

१३. सामणेरपेसको न सम्मन्नितब्बो .. पे० . सामणेरपेसको
सम्मन्नितब्बो .. पे० .. ।

सम्मतो न पेसेतब्बो .. पे० . सम्मतो पेसेतब्बो . पे० .. ।

सामणेरपेसको बालो वेदितब्बो ... पे०... पण्डितो वेदितब्बो ...
खत उपहृत अत्तान परिहरति अक्खत अनुपहृत अत्तान परिहरति .. 15
यथाभत निक्खित्तो एव निरये . यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे ।
कतमेहि पञ्चहि ? न छन्दार्गतिं गच्छति, न दोसार्गतिं गच्छति, न
मोहार्गतिं गच्छति, न भयार्गतिं गच्छति, पेसितापेसित जानाति । इमेहि
खो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मेहि समन्नागतो सामणेरपेसको यथाभत
निक्खित्तो एवं सग्गे” ति । 20

सम्मुतिपेय्याल निद्धित ।

२८. सिक्खापदपेय्यालं

१. भिक्षुसुत्तं

१. “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु यथाभत
निक्खित्तो एव निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति,
अदिन्नादायी होति, अन्नह्यचारी होति, मुसावादी होति, सुरामेरय-

मज्जपमादद्वायी होति । इमेहि स्त्रो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव निरये ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे । कत्तमेहि पञ्चहि ? पाणात्तिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, अद्रह्माचरिया पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति सुरामेरयमज्जपमादद्वाणा पटिविरतो होति । इमेहि स्त्रो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु यथाभत निक्खित्तो एव सग्गे” ति ।

२-७ भिक्खुनीसुत्ताहि

१ “पञ्चहि भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता भिक्खुनी .. पे०... सिक्खमाना सामणेरो’ सामणेरी उपासको’ उपासिका यथाभत निक्खित्ता एव निरये । कत्तमेहि पञ्चहि ? पाणात्तिपातिनी होति, अदिन्नादायिनी होति, कामेसुमिच्छाचारिनी होति, मुसावादिनी होति, सुरामेरयमज्जपमादद्वायिनी होति । इमेहि स्त्रो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागता उपासिका यथाभत निक्खित्ता एव निरये ।

२ “पञ्चहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता उपासिका यथाभत निक्खित्ता एव सग्गे । कत्तमेहि पञ्चहि ? पाणात्तिपाता पटिविरता होति, अदिन्नादाना पटिविरता होति कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता होति, मुसावादा पटिविरता होति सुरामेरयमज्जपमादद्वाणा पटिविरता होति । इमेहि स्त्रो, भिक्खवे, पञ्चहि धम्मोहि समन्नागता उपासिका यथाभत निक्खित्ता एव सग्गे” ति ।

८ आजीवकसुत्त

१ “पञ्चहि भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो आजीवको यथाभत निक्खित्तो एव निरये । कत्तमेहि पञ्चहि ? पाणात्तिपाती होति, अदिन्नादायी होति अद्रह्माचारी होति मुसावादी होति सुरामेरयमज्जपमादद्वायी होति । इमेहि स्त्रो भिक्खवे पञ्चहि धम्मोहि समन्नागतो आजीवको यथाभत निक्खित्तो एव निरये ति ।

६-१७. निगण्ठसुत्तादि

१ "पञ्चहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो निगण्ठो .. मुण्ड-
सावको .. जटिलको परिव्वाजको . मागण्डिको .. तेदण्डिको ..
आरुद्धको' गोतमको . देवधम्मिको यथाभत निक्खित्तो एव
निरये । कतमेहि पञ्चहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति
.. पे०.. सुरामेरयमज्जपमादद्यायी होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहि 5
धम्ममेहि समन्नागतो देवधम्मिको यथाभत निक्खित्तो एव निरये" ति ।

सिक्खापदपेय्यालं निद्रित ।

— ० —

२६. रागपेय्यालं

१. "रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? असुभसञ्जा, मरणसञ्जा, आदीनवसञ्जा, आहारे
पटिकूलसञ्जा^१, सब्बलोके अनभिरतसञ्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
ञ्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति । 10

२. "रागस्स भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे
पटिकूलसञ्जा, सब्बलोके अनभिरतसञ्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
ञ्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

३. "रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा । 15
कतमे पञ्च ? अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा, दुक्खे अनत्त-
सञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय
इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

४. "रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? सद्धिन्द्रिय, विरियिन्द्रिय, सतिन्द्रिय, समाधिन्द्रिय, पञ्जि- 20
न्द्रिय - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

५. "रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय पञ्च धम्मा भावेतब्बा ।
कतमे पञ्च ? सद्दाबल, विरियबलं, सतिबल, समाधिबल, पञ्जा-
बलं - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे पञ्च धम्मा भावेतब्बा" ति ।

१ अविण्णको - रो० । २ पटिकूलसञ्जा - सी०, स्या०, रो० ।

६-८१० "रागस्स, भिक्खवे, परिच्छायाय .. परिक्खमाय ..
 पहानाय सयाय वयाय विरागाय निरोधाय ... चागाय ...
 पटिनिस्सग्गाय पञ्च^१ धम्मा भावेत्तम्भा । दोसस्स ... मोहस्स ...
 कोषस्स उपनाहस्स भवस्स .. पलासस्स^२ .. इस्ताय ...
 ५ मञ्छरियस्स भायाय साठेव्यस्स^३ धम्मस्स .. सारम्मस्स ..
 मानस्स अविमानस्स मवस्स पमादस्स अमिच्छाय ... परि
 च्छाय परिक्खमाय पहानाय सयाय वयाय ... विरागाय ...
 निरोधाय .. चागाय पटिनिस्सग्गाय पञ्च धम्मा भावेत्तम्भा । इति
 पञ्च ? सद्भावस, विरियवज, सत्तिवज, समाधिबल, पञ्चाबलं -
 १० पमादस्स, भिक्खवे, पटिनिस्सग्गाय इमे पञ्च धम्मा भावेत्तम्भा" ति ।
 रागपेम्भासं निह्वितं ।

तत्सुदानं

अमिच्छाय परिच्छाय परिक्खमाय, पहानाय सयाय वयेन च ।
 विरागनिरोधा चागं च, पटिनिस्सग्गो इमे दसा ति ॥
 पञ्चबलपासो निह्वितो ।

तच्चिद ब्रह्मसुदानं

सेखवल वसं चैव पञ्चङ्गिकं च सुमनं ।
 मुण्डनीवरणं च सञ्चं च, योषाजीव च ब्रह्म ॥
 ५ येर ककुषफासु च, अथकविन्द-शावसं ।
 गिलानराजसिकण्ड, सद्धम्माभातुपासक ॥
 धरच्छन्नाहाण चैव, विमिसक्कोसकं तथा ।
 वीषाचारावासिकं च, दुन्वरितूपसम्पर्दं ति ॥

— ० —

१ इमे पञ्च - ही रो । २ पलासस्य - त्या रो । ३ भावेत्तम्भा -
 त्या रो । ४-५ मुण्डनीवरणपञ्चमा - ही मुण्डनीवरणपञ्चमा - रो । ६ ब्रह्मसुदानं
 - ही । ७ किञ्चित् - रो ।

विशेषपदान

अनुकमणिका

अ	अट्टको	४६८, ४७२
अकण्ह असुकक अकण्हअसुककविपाक कम्म	२४५, २४७-२५१	अट्टङ्गिको मग्गो, अरियो ३७
अकनिट्टगामिनो	१४१	अट्ट, पुरिमपुग्गला ३७, ६०, ३०२
अक्खणवेधी, भिक्खु	१८२	अट्टसत, तण्हाविचरित २२६
अक्खन्तिथा, पञ्च आदीनवा	४६३	अट्टारस, तण्हाविचरितानि २२५, २२६
अक्खमा, पटिपदा	१६१, १६२	अट्टिकसञ्ज १६
अगतियमनानि, चत्तारि	२०, २१	अतिथिवर्लि ७२
अग्गपञ्जात्तियो, चतस्सो	१६	अतिनिवासे, पञ्च आदीनवा ४६६
अग्गप्पसादा, चत्तारो	३७	अतिमीळ्हजा, माणविका ४६६, ४७०
अग्गानि, चत्तारि	८३	अतिमीळ्हजो, माणवको ४६६, ४७०
अग्गाभा	१४७	अतीतानि, छत्तिस तण्हाविचरितानि २२६
अग्गालोको	१४७	अत्तना, अदिन्नादायी २६८
अग्गिपज्जोतो	१४७	- अभिज्जालु २७०
अग्गिप्पभा	१४७	- कामेसुमिच्छाचारी २६८
अग्गिभय	१२७	- पाणातिपाती २६८
अग्गिवेस्सो	१६२	- पिसुणवाचो २६६
अग्गिर्म्मि, पञ्च आदीनवा	४६४	- फहसवाचो २६६
अग्गोभासो	१४७	- व्यापन्नचित्तो २७०
अङ्गीरसो	४६८, ४७२	- मिच्छादिट्टिको २७०
अचिन्तेय्यानि, चत्तारि	८४, ८५	- मुसावादी २६६
अचिन्तेय्या, लोकचिन्ता	८४	- सम्फप्पलापी २७०
अचिन्तेय्यो, कम्मविपाको	८४	अत्तभावपटिलाभा, चत्तारो १६८
- ज्ञायिस्स ज्ञानविसयो	८४	अत्तभावीन, राहुग्गं १६
- बुद्धान बुद्धविसयो	८४	अत्तसम्मापणिधि ३५
अच्छरिया अच्मुता घम्मा, चत्तारो	१३६, १३६, १४०	अत्तानुवादभयं १२७
अच्छरियो अग्गतो घम्मो, चतुत्थो	१३८	अत्यकवि २४५
- ततियो	१३७, १३८	अत्यचरिया ३५
- दुतियो	१३७, १३८	अत्यञ्जू ४०२, ४०३
- पठमो	१३७, १३८	अत्यहिताय, पुग्गलो १०१
अजातसत्तु, राजा भागधो	१६४	अत्यिसुखं ७३
अञ्जदत्तयुदसो, तथागतो	२७, ४४८	अत्यूपपरिक्खी १०२
अञ्जाव्याकरणानि, पञ्च	३७६	अननुवज्जो ५, ६
		अनभिज्जा, घम्मपद अग्गञ्ज ३२
		अनभिभूतो, तथागतो २७, ४४८

घनरिपयौहारा अतादी	२६	२६१	अण्ममठकविस्तरञ्जरी	२११
घनबन्धबन्ध		१५	अण्ममाथी अम्मो	७७
घनबन्धसुखं	७३	७४	- बुद्धी	७७
घनबन्धी	५, ६, १४३		- धम्मो	७७
घनागतमयानि पञ्च	१६	३६२ ३६७ ३६८	अण्ममाथो करणीयो अतूहि ठानहि	१२४
घनागतमयं अणुत्थं		३६५ ३६६	अण्मबन्धो पुग्गलो	१४३
- तथियं		३६५ ३६६	अण्मस्सुतो सुत्तम अणुपपत्तो पुग्गलो	८
- बुद्धियं		३६६ ३६६	- उपपद्दो, पुग्गलो	८
- पञ्चमं		३६५ ३६७	अण्ममाथि अ सुत्तमाथि अ अतादि	२६
- पठमं		३६३ ३६५	अण्मठवम्मं	५
अनागताणि अण्हाविअताणि अतिस		२२६	अण्मोकायिका पञ्च	४४४
अनागामिकमं		५११	अण्मपाथो, अण्मपरं अण्मअण्णं	१२
अनापामी		१६६	अण्मथो सिअध्वि	३११
अनाथपिण्डनस्य धारणे अठवने	२२, ४६, ५३		अभिअणा परिअण्णमा अण्मा	२६१
	७६ १ ७ २१६		- पहातण्णा अण्मा	२६२
	२७६ २६६, ३१		- मावेतण्णा अण्मा	२६२
	३१६ ३२१ ३२७		- अण्णिअण्णतण्णा अण्मा	२६२
	३३१ ४६६		अभिअणाथोअनागारअभिअण्णो	२८
अनाथपिण्डको गहपति	६७-६९	७३ ११	अभिणू अण्माथी	२७ ४४८
	३१२, ४५	४५२ ४५७	अण्ममाथि अतादि	१११
अनापुस्ता अण्मा पञ्च		३६६	अण्मपमा पुग्गला अतादी	११२, ११३
अनिकट्ठकानी निकट्ठवित्तो पुग्गलो		१४४ १४५	अण्मपपणेयी	११
अणुत्तमातामा		११८	अण्णत्तं	२११
अणुत्तमाअण्णपानं	१८	१६, ७८	अण्णपरिअण्णना अण्णत्ती	२६२
अणुत्तमाथी पुग्गलो		७	अण्णरोहारा अतादी	२१० २११
अण्णराअण्ण		७१	अण्णरोहारा अण्णअण्णा अतादी	१
अण्णरा अण्णरा अण्णरा अण्णत्तं		४०	अण्णराअण्णेणु, अण्णु	२७३
- अण्णरा अण्णरा अण्णत्तं		६	अण्णराअण्णो अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णराअण्णो	६८
			- अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१४२
अण्णराअण्णत्तिअण्णत्तिअण्णत्ति		१४२	अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१४२
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति		११	अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१२
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति		३०३	अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१२
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति		८	अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१२
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति		७१	अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१३
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति		२१६	अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१३
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति		२१६	अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१३
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति		११५	अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१३
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति	१६१ १६१		अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१३
अण्णराअण्णत्ति अण्णत्ति		१६६	अण्णत्ति अण्णत्ति अण्णत्ति	१३

असह्यारपरिनिव्यायी, पुगलो	१६४
असद्वम्मा, चत्तारो	४६
असद्वम्मो, कोवगस्ता न सद्वम्मगस्ता	४६
— मक्खगस्ता न सद्वम्मगस्ता	४६
— लाभगस्ता न सद्वम्मगस्ता	४६
— सक्कारगस्ता न सद्वम्मगस्ता	४६
असप्पुरिसदानानि, पञ्च	४२३
असप्पुरिसेन असप्पुरिसत्तरो	२३१-२३६
असप्पुरिसो	८१, ८२, २३१-२३६
असमया पघानाय, पञ्च	३२६
असमयो पघानाय, चतुत्थो	३३०
— ततियो	३३०
— दुत्तियो	३३०
— पञ्चमो	३३०
— षष्ठो	३२६
असुचिपटिपीळिता, माणविका	४७०
असुचिपटिपीळितो, माणवको	४७०
असुभसञ्जा	३४१, ३४२
असुरिन्दो, राहु	१६
असुरो असुरपरिवारो, पुगलो	६६
— देवपरिवारो, पुगलो	६६
अस्सदम्मसारथि, कैसि	११७
अस्समेव	४५
अहिराजकुलानि, चत्तारि	७६, ७७
अहिराजकुल, एरापय	७६
— कण्हागीतमक	७६
— छव्यापुत्त	७६
— विरूपक्ख	७६
अहिविच्छिका	७७

आ

आकारपरिवितक्केन	२०४, २०५
आकिञ्चञ्जायतनूपगा, देवा	४४८
आगतविसो च घोरविसो च, पुगलो	११७
— न घोरविसो, पुगलो	११६
आघातपटिविनया, पञ्च	४३४
आजीवको, पञ्चहि धम्महि समभ्रागतो	५१४
आदीनवसञ्जा	३४१, ३४२

आविपतेय्यान एतदग्ग, मारो	१६
आनप्यसुख	७३
आनन्दचेतिये, भोगनगरे	१७८
आनन्दो, आयस्मा	८७, १५३, १६६, १७२, १७८, २०८, ३६३, ४३३, ४४२, ४४७, ४४८, ४६०
आनापानस्सत्ति	३७८
आनिससा, चत्तारो	१६७, २५४
— धम्मस्सवने, पञ्च	४८७
— पञ्च	३०८
— यागुया, पञ्च	४८६
आनिससो, चतुत्थो	१६६
— ततियो	१६६
— दुत्तियो	१६६
— षष्ठो	१६६
आपत्तिभयानि, चत्तारि	२५५, २५७
आपायिका नेरयिका, पञ्च	४०१
आभस्सरा, देवा	१३२, १३५, ४४८
आभा, चतस्सो	१४७
आभिचेतसिका दिट्ठधम्मसुखविहारा, चत्तारो	४५७, ४५८
आभिचेतसिको दिट्ठधम्मसुखविहारो, चतुत्थो	४५८
— ततियो	४५८
— दुत्तियो	४५७
— षष्ठो	४५७
आमो आमवण्णी, पुगलो	११२
— पक्कवण्णी, पुगलो	११२
आयतकेन गीतस्सरेन धम्मं भणन्तस्स पञ्च आदीनवा	४८६
आयस्मा, आनन्दो	८७, १५३, १६६, १७२, १७८, २०८, ३६३, ४३३, ४४२, ४४७, ४४८, ४६०
— उदायी	४३३, ४४०, ४४१
— उपवाणो	१७३
— किमिलो	४८६
— नागिलो	२६७
— नारदो	३२२, ३२३
— महाकोट्टिको	१७१, १७२
— महामोगल्लानो	१६३, १६४, २१०, ३७६, ३८०

धामस्मा भामुक्थयपुतो	२६३	उष्णे कुस पञ्चाशत्तो पुग्गत्तो	६
- राहुतो	१७५	उष्णवो बाह्मणो	१४
- विद्याको पञ्चाशत्पुतो	५३ ५४	उद्दानफभूपबीवी पुग्गत्तो	१४२
- सात्पुतो ८६	१५२, १६३ १६४ १६८	उष्णपुष्पत्तो पुग्गत्तो	६१
	१७ १७१ ४२५, ४३८	उष्णरीशत्तो पुग्गत्तो	६१
	४४१ ४४६ ४४७ ४४९	उष्णनाभी	७७
धामुप्पमार्थं अत्तारो कप्पा	१३३	उत्तानो उत्तानीभासो पुम्भसो	१११
- द्वे कप्पा	१३२	- गम्भीरोभासो पुम्भसो	११
- पञ्च कप्पसत्तामि	१३३ १३५	उष्कमयं	१२७
धामुत्ता धम्मा पञ्च	३६६	उष्कण्ठवा अत्तारो	११
धार्म्मिका पञ्च	४६३	उष्कण्ठपुपमा पुग्गत्ता अत्तारो	११ १११
धार्म्मिकिरियो पहिलत्तो	१७	उष्णं	८
धाराधिकपेसको	५१३	उष्णी धामस्मा	४३३ ४४ ४४१
धार्म्मिको	५१५	उष्णकुसुपुष्पनीवरणं	१२६
धामयारामा	१३८	उष्णकुसुपुष्पं	७१
धालीका अत्तारो	१४७	उष्णमातकसञ्जं	१६
धावट्टमि मार्थं	२ ४ २ ७	उष्णीठस्स	१४१
धावट्टमर्थं	१२६ १३१	उष्णो मण्डिकापुतो	१६६, १६४
धावरत्ता पञ्च	३२७ ३२८	उष्णपटिपटिताभियानि संवीजमामि	१४१ १४२
धावासमञ्जरियं	५ ६	उष्णवत्तन मम्मार्थं सामवने	८३
धासवमिरीधमामिनी पटिपवा	२२४	उष्णवाधो धामस्मा	१७३ ४४२, ४४३
धासवमिरीधो	२२४	उष्णसकञ्जालो	४५२
धासवसमुपवो	२२४	उष्णसकपरिष्ठा धटिष्ठा	१३६
धासवा	२२४	उष्णसकी मरेसी	४५ ४६१
धासीविसुपमा पुग्गत्ता अत्तारो	११६	- विपत्तो विनीत्तो	१
धाहारे पटिकुससञ्जना	३४१ ३४२	उष्णसिका सुम्भुत्तरा	१७५
		- पञ्चहि धम्मेहि समवामता	११४
		- विपत्ता विनीत्ता	१
		- उष्णसकञ्जालो कञ्जमात्ता	१७५
इच्छानङ्गलं कीटलानं बाह्मणपामो	२६७	उष्णसिकापरिष्ठा धटिष्ठा	१४
इतिकिराय	२ ४ २ ५	उष्णसकासहस्रैतं चेतसा पुग्गत्तो	१३३
इतिवुत्तं	८	उष्णसा सुप्पटिविनीधया पञ्च	४३४
इत्थिकोदुम्भं	३३२	उष्णसवञ्जा भिक्खुनी	१७४
इत्थियानि अत्तारि	१४६	उष्णतोषोहितरूपधानी	१३५
- पञ्च	१५६, १६ १६५	उष्णेतार्थं	२३ २४
इत्थि रोहितस्वो	५ ५२	उष्णारजाय किमस्स	३२२
		उष्णरत्ततं कुत्ते पञ्च धार्म्मिकता	४६७ ४६८
उष्णो मेघकनत्ता	३ ३		
उष्णो महपति	११२ ३१४ ३१५		
- देवपुतो	३१६	उष्णिवयं	१२६, १३

एकागारिको	२२०	करुणासहगतेन चेतसा	१३५
एकालोपिको	२२०	कलन्दकनियापे, वेळुवने	३८, १८३, १९१, ३०१
एकासनिका, पञ्च	४६५	कल्याणधम्मो कल्याणधम्मतरौ, कतमो	२३८, २३९
एणेय्यक	१२८	कल्याणधम्मो, कतमो	२३८, २३९
एतदग्ग, अत्तभावीन	१९	कल्याणेन कल्याणतरौ, कतमो	२३६, २३७
— आधिपतेय्यान	१९	कल्याणो, कतमो	२३६, २३७
— कामभोगीनं	१९	कस्सपो, भगवा	४६२, ४६८, ४७२
एरकवत्तिक	१२८	कहापणकं	१२८
एहिपस्सिका	२११, २१२	कामच्छन्दनीवरणं	३२९
एळ्यो, राजा	१९२	कामभोगिसेय्या	२५९
		कामयोगविसंयोगो	१३
		कामयोगो	१२
		कामवितक्को	१४
		कामा, अङ्गारकासूपमा	३५७, ३५९
		— अट्टिकङ्कलूपमा	३५७, ३५९
		— अप्पसादा	३५७—३५९
		— असिसूनूपमा	३५७, ३५९
		— तिणुक्कूपमा	३५७, ३५९
		— मसपेसूपमा	३५७, ३५९
		— याचित्तकूपमा	३५७, ३५९
		— रुक्खफलूपमा	३५७, ३५९
		— सत्तिसूलूपमा	३५७, ३५९
		— सप्पसिरूपमा	३५७, ३५९
		— सुपिनकूपमा	३५७, ३५९
		कामान निस्सरण	४८४
		कामासवा	३५४
		कामेसना	४३
		कायदुच्चरिते, पञ्च आदीनवा	५०४
		कायसमारम्भपच्चया	२११
		कायिको, रोगो	१५१
		कायो, आहारसम्भूतो	१५३
		— तण्हासम्भूतो	१५४
		— मानसम्भूतो	१५४
		— मेयुनसम्भूतो	१५४
		कारणपाली, ब्राह्मणो	४७७
		कालञ्जू	४०२, ४०३
		कालदानानि, पञ्च	३०७
		काला, चत्तारो	१४८
		कालेन, धम्मसाकच्छा	१४८
		— धम्मसाकच्छा	
ए			
ओ			
ओणतुण्णतो, पुग्गलो	९१		
ओणतौणतो, पुग्गलो	९१		
ओत्तप्पवल	१५९, १६०, १६५, १७३, २७४, २८०—२८३		
ओदनो, विचितकाळको	३१५		
ओपनेय्यिका	२११, २१२		
ओपपातिको	९३		
ओभासा, चत्तारो	१४७		
ओरम्भागियानि सयोजनानि, पञ्च	९३, १४१, १६९		
क			
ककुधो, कोळियपुत्तो	३७९, ३८०		
— देवपुत्तो	३७९, ३८०		
कण्हसप्पे, पञ्च आदीनवा	४९८		
कण्हसुक्क कण्हसुक्कविपाक, कम्म	२४५—२५१		
कण्हं कण्हविपाक, कम्म	२४५, २४७—२५१		
कतञ्जू, पुग्गलो	४८०		
कतवेदी, पुग्गलो	४८०		
कदलिभिगपवरपच्चत्यरणो	३१५		
कपिलवत्युस्मि, निग्रोधारामे	२१०		
कप्पस्स असह्वेय्यानि, चत्तारि	१५०, १५१		
कम्बोज	८७		
कम्मनि, चत्तारि	२४५, २४७—२५१		
कम्म, अकण्ह असुक्कं	२४५, २४७—२५१		
— कण्हसुक्क	२४५, २४६, २४८—२५१		
— कण्हं कण्हविपाक	२४५, २४७—२५१		
— सुक्कं सुक्कविपाक	२४५, २४७—२५१		

कासेन विपस्सना	१४८	कमा पटिपदा	१११ ११२
- सम्मसना	१४८	कनुपञ्चामतिका पञ्च	४१३
कासिकानि बत्थानि	११३	खाद्यपतञ्जिकं	१२८
काळकारामे	२७	कम्बुतरा उपासिका	१७५
कामिसायं विहरति भगवा	४८६	कमेा भिक्खुती	१७५
कामिसा प्रायस्मा	४८६		
कि वस्तुनानं धम्मं	४४८	ग	
- मत्तानं धम्मं	४४८	गच्छिता व वसिष्ठा व पुम्मसो	१ ७ १ ६
- सुत्तानं धम्मं	४४८	- गो वसिष्ठा पुग्गलो	१०७ १०५
कुम्भुत्तरामे	३२२-३२४	मन्वन्वी	१६९
कुम्भा चत्तारो	१ ६	गम्भीरा ज्जालीभासो पुग्गलो	१११
कुम्भीसम्मं	१२६-१३१	- गम्भीरीनासो पुग्गलो	१११
कुम्भुपमा पुग्गला चत्तारो	१ ६	कवेसी उपासको	४६ ४६१
कुलमञ्जरियं	३०६	पहपति अनारविषिको	१७-१६, ७१ ३१
कुम्भुपके पञ्च धावीनवा	४६६, ४६७		३१२, ४३ ४३२, ४३७
कुम्भुपको भिक्खु	३६१ ३६२	- उम्भो	३१४ ३१३
कुम्भितारयं विहरति भगवा	८३	- कित्ती	१०३
कुटायारहासार्थं महाभने २ ३ २१३ ३ ४ ३१४		- ह्त्थको धाळ्ळको	१४०
३१८ ३६७ ४१६, ४७७ ४७६		गहपतिपरिष्ठा धविसा	६
कैसि धस्सबम्मसारथि	११७	गहपतिमहासासकुसे पञ्चजाती पुग्गलो	१६१
कौत्तम्बियं विहरति धायस्मा धानन्वो	१३३ १३६	विम्भकू पञ्चन	३२ ७७ १८७
- भगवा	८७ २३४ ३७६, ३८८ ४३३	गिसातपञ्चमसेसम्भपरिष्कारं	३५
कौत्तमानं ब्राह्मणगामो इच्छानकूलं	२६७	भिमानसाहा	३६७
कौत्तसेसु चारिकं चरति भगवा	२६७ ४३६	गिज्जानो सुपट्टाको	३६८
कौत्तारकवी विपको	३२३ ३२४	- पञ्चहि भम्महि समभासती	३६८
कौत्तियबीठा सुप्पवाद्या	६६	- सुपट्टाको	३६३
कौत्तियपुत्तो ककुद्दी	३७६, ३८	गण्डमकी	३ ४
कौत्तियानं गिगनो पञ्चनिकं	६६	वीतमा समत्रो	३१३
- सामुयं	२ ४	वीतकल्पती	
कौत्तियेसु विहरति धायस्मा धानन्वो	२ ४	घ	
- भगवा	६६	वीरवितो म धागतविकी पुग्गलो	११०
ख		वीरिष्ठापमे कौत्तम्बियं	८७ २३४ ३७६, ३८८ ४३३
खम्भुत्तरामको	३१२	ख	
खतिवर्तिका धविसा	१३६	खत्तादि चत्तारि	३३
खतिवमहागतान्नुमे पञ्चजाती पुग्गलो	६	खट्टक धाविर्गता पञ्च	२६६
खत्तिवा पञ्च धाविर्गता	६६३	खत्तालङ्क पञ्चजाती पुग्गलो	४६

तस्सो, अगपञ्जत्तियो	१६	चत्तारि, पुरिसयुगानि	३७, ६०
- अरियपरियेसना	२६२	- पेमानि	२२६, २२७
- आभा	१४७	- बलानि	१४६, २६६
- दक्खिणा, विसुद्धियो	८५	- ब्राह्मणसञ्चानि	१८८
- पटिपदा	१५७-१६२	- भयानि	१२७, १२६
- पभा	१४७	- वचीदुच्चरितानि	१४८, २४२
- मूसिका	११३	- वचीसुचरितानि	१४६
- समाधिभावना	४६	- सङ्गहवत्थूनि	३५, २६२
चतुत्थ, ज्ञानं	४४, १६६, २०६, २८२	- सम्मपधानानि	१७
चतुस्र, ज्ञानान	२५, ६२	- सुखानि अधिगमनीयानि	७३, ७४
- धम्मान	३	- सुविदूरविदूरानि	५३
चतुरङ्गिणी, सेना	४०५	- सोकुम्मामि	२०
चतुसु, अरियसञ्चेसु	२८२	- सवेजनीयानि, ठानानि	१२६, १२७
- मिञ्छापटिपज्जमानो	५	चत्तारो, अगपसादा	३७
- सम्मापटिपज्जमानो	६	- अञ्छरिया अम्भुता, धम्मा	१३६, १३६, १४०
- सोतापत्तियङ्गेसु	२८२	- अत्तभावपटिलाभा	१६८
चतूहि ठानेहि अप्पमादो, करणीयो	१२४	- अत्तरियवोहारा	२६०, २६१
- धम्मोहि असमन्नागतो	४	- अम्भूपमा पुग्गला	११२
- समन्नागतो	४, ७५, ८७, ८६, ११७, ११६, २४०	- अरियवोहारा	२६०, २६१
- पटिसम्भिदाहि समन्नागतो, भिक्खु	१४६	- अरियवंसा अगञ्जा	३०
चत्तारि, अगतिगमनानि	२०, २१	- असद्धम्मा	४६
- अगानि	८३	- आनिससा	१६७, २५४
- अचिन्तेय्यानि	८४, ८५	- आलोका	१४७
- अप्पानि च सुलभानि च	२६	- उदकरहृदा	११०
- अम्बानि	१११	- उदकरहृत्पमा, पुग्गला	११०, १११
- अहिराजकुलानि	७६, ७७	- ओमासा	१४७
- इन्द्रियानि	१४६	- काला	१४८
- कप्पस्स अमञ्जेय्यानि	१५०, १५१	- कुम्भा	१०६
- कम्मामि	२४५, २४७, २४६, २५१	- कुम्भूपमा पुग्गला	१०७
- चक्कानि	३५	- चन्दिमसुरियान उपविकलेसा	५५
- ठानानि	६६-६८, १२४, २००, २०३	- चित्तविपल्लासा	५४
- तथागतस्स वेसारज्जानि	१०, ११	- तण्हुप्पादा	११, २६३
- धम्मपदानि	३२, ३३	- थेरकरणा, धम्मा	२५
- नागतिगमनानि	२१	- दिट्ठिविपल्लामा	५४
- पञ्चव्याकरणानि	४८	- धम्मकधिका	१४५
- पत्तकम्मामि	७१	- धम्मा	६६, ७०, १५५, १५७, २६१, ४०५
- पधानानि	१८, ७८	- पञ्जावुद्धिया	२६०
- पारिसुद्धिपवानिय ज्ञानि	२०८, २१०	- भावेतब्बा	२७१ २७२
		- नचित्तविपल्लासा	५४

बत्तारो तदिदुविपस्नामा	१४	बीबरमात्रको	११२
- मसञ्जाविपस्नासा	१४	बुन्दी राजकुमारी	१०१
- पञ्चोती	१४७ १४८	बुन्दी राजकुमारो	११
- पम्बजितस्स रोमा	१४१	बेतमिको रोमी	१४१
- परिखपुसना	२३६	बतवो धारस्त्री करबीमी	१२३
- परिखयोमना	२४०	- विनिबन्धा पञ्च	४८८
- पुग्गसा ७-६, ४८ ४६, ७६, ७९		- विनिबन्धो पनुत्तो	४८८
५६, ६१ ६३-६८ १३६,		- ततियो	४८८
१४२-१४४ १७७ २१६ ४१६		- दुतियो	४८६
- पुग्गामिस्सन्दा	१७-१६	- पञ्चमी	४८८
- बसीबहा	११४	- पठमी	४८८
- बसीबबुपमा पुग्गसा	११४	बेतीसिमा पञ्च	४८८
- भद्रा भस्साजानीया	१२० १२१	बेतीसिमी पनुत्तो	४८८
- पुरिसाजानीया	१२१	- ततियो	४८८
- महापवेसा	१७८ १८१	- दुतियो	४८८
- पोसा	१२, १३	- पञ्चमी	४८८
- बवसा	११४	- पठमी	४८८
- बस्सूपमा पुग्गसा	११५, ११६	बेतीबसिप्यत्तो बैबपरिसामं	१६७-१६६
- बसाहका	१ ७ १ ८	बीरमयं	१२७
- बसाहबुपमा पुग्गसा	१ ७		
- बाबी	१४५		
- बिधयोगा	१३ १४		
- सङ्गं सीमेत्ति	६		
- सङ्गिकरणीया बम्मा	१६४ १६५	सत्तिस तन्हाबिबरिटादि	२२१
- सम्भजाविपस्नासा	५४	सद्यं फरसावतमानं	१०१
- सङ्गम्मा	४६	स, सतठविहार	११२
- समजबाह्वाभानं उपकिस्सेसा	५६		
- सासा	१४६		
- मंवास	६१-६३		
बन्धिमसुरिमानं उपकिस्सेसा धम्मा	५५	जटिसको	११६
- महिका	५५	जराभयं	१२७
- उपकिस्सेसो बुमी	५६	जयो	५ ५२
- उट्टु	५५	जाबुत्तौणि बाह्वायो	१८४ १८६
		जातकं	५
बानसम्पदा कृतमा	७	जातस्स उपकिस्सेसा पञ्च	२८६
बित्तपारिमुत्तिपबानियङ्गं	२ ८ २ ६	जातिभयं	१२७
बित्तविपस्नासा बत्तारो	५४	जातिया जने	३ ३
बित्तो गह्वादि	१७१	जोतवने बन्नाबपिप्पिकस्सु धाराणे	२२, ४६, ४६,
बित्ताकवि	२४५	७६, २१६ २७३ २६६,	
बीरकवासिकं	१२५	३१ ३१६ ३२१	
बीबरपटिम्भाहुको	५१२	३२७ ३३१ ४४६	
		जोति जोतिपरायणो पुग्गसा	८६, ६
		- समपरायणो पुग्गसा	५६ ६

पुष्करिते पञ्च प्राचीनवा	५ ४ ५ ५	धम्मपदं धम्मज्जं धत्तमिज्जा	१२
पुत्रियं ज्ञानं	१३२ १६६ २८२	- धम्मापादो	३२
कुस्तीलस्स डीमकिपनिया प्राचीनवा पञ्च	४६१	- सम्भासति	३२
- प्राचीनवो वतुत्थो	४६१	- सम्भासमाधि	३२
- तथियो	४६१	धम्मगच्छरियं	१ ६
- पुत्रियो	४६१	धम्मा प्रकृतसा	१ ४ २०५
- पञ्चमी	४६१	- धत्तवज्जा	२ ७
- पठमी	४६१	- धम्मिज्जना परिज्जम्मा	२६१
पुपट्टाको विमानो	३६८	- पहातम्मा	२६२
पूरेपाठी मिककु	१८२	- भावेतम्मा	२६२
पैमठावन्नि	७२	- सच्चिक्कातम्मा	२६२
पेववत्तं	७७	- कावेम सच्चिक्कणीवा	१६४ १६५
पेववन्निमी	३१३	- कुससा	२ ७
पेवपुत्तो ज्ञानो	३१६	- वनमुता सच्चिक्करणीवा	१६४ १६५
- रौहितस्सो	४६ ५१	- वताठी	१६, ७ १५५, १५७
पेवसमी बाह्मणी	४६६	२६ २६१ २७१ २७२	
पेवा धम्मिज्जवज्जनापत्तनुपगा	४४८	- पञ्च	३१२ ३४५, ३६७ ४२४
- धामस्सरा	१३२, १३५, ४४८	- पञ्चमाय सच्चिक्करणीवा	१६४ १६५
- सुसिता	४४८	- विज्जुगुरहिता	२ ४ २ ३
- बह्मकायिका	१३२, १३४	- विज्जुप्पसत्ता	२०७
- सुद्धावासा	१३४ १३६	- सतिमा सच्चिक्करणीवा	१६४ १६५
- सुमकिण्हा	१३६ १३५, ४४८	- समता समाधिवा	२ ४ २ ५, २०७
पेवो महा	३२२	- सावज्जा	२ ४ २०५
- मस्सिका	२१६, २१७ ३२२	- सोतानुपता	१६७ १६८
पेवो धमुत्परिवारो पुग्गसो	६६	धम्मानुधम्मपटिपद्यो	१ २
- वैवपरिवारो पुग्गसो	६६	धम्मो धामिसमाचारिकी	२५५
पेसेता पुम्पसो	४५	- वतुत्थो	१६
पेवो बाह्मणी	४ ४६७	- वागसम्पवा	७
पेसिपेपुम्पसत्तं	१५२	- तथियो	१६
पामारिको	२२	- पुत्रियो	१६
पान्नीपिको	२२	- पञ्चमाधम्मवा	७
पे रोना	१५१	- पठमो	१६
		- पद्धासम्पवा	७
		- मीलनसम्पवा	७
		- सेवो	२५६
पञ्चगासि	३५१	वाक्कजातिको	१ २
पनानि पञ्च	३१८		
धम्मकविता वताठी	१४५		
धम्मम्भू	४ २ ४ ३		
धम्मपद्यानि वताठि	३२ ३३		
		म	
		ननुवनावा महावताणी	६५

चित्तविपल्लासा, चत्तारो	५४, ५५	पञ्च, अलम्बनीयानि ठानानि	३१९, ३२०, ३२६
राज्या नेरञ्जराय, तीरे	२३, २४	- असप्पुरिसदानानि	४२३
निदिद्विविपल्लासा, चत्तारो	५४, ५५	- असमया पधानाय	३२६
नयहेतु	२०४, २०५	- आघातपटिविनया	४३४
नसञ्जाविपल्लासा, चत्तारो	५४, ५५	- आदीनवा, अक्खन्तिया	४६३
नागतिगमनानि, चत्तारि	२१	- अग्गिस्मि	४६४
नागितो, आयस्मा	२६७	- अतिनिवासे	४६६
नारदो, आयस्मा	३२२, ३२३	- अपासादिके	४६३, ४६४
नालियसाक	३१४	- आयतकेन गीतस्सरेन	४६६
नाविन्दकी	१६२	- उस्सूरभत्ते कुले	४६७, ४६८
निकट्टुकायो, अनिकट्टुचित्तो, पुग्गलो	१४४, १४५	- कप्पहसप्पे	४६८
- निकट्टुचित्तो पुग्गलो	१४४, १४५	- कायदुच्चरिते	५०४
निगण्ठसावको, चप्पो सक्को	२१०, २११, २१३	- कुलूपके	४६६, ४६७
निगोधारामे, कपिलवत्थुस्मि	२१०	- दन्तकट्टस्स अखादने	४६६
निव्वत्ततेलक	३१४	- दीघचारिक अनुपुत्तस्स	४६५
निव्वेधमागिया, सञ्जा	१७८	- दुच्चरिते	५०४, ५०५
निरग्गळ	४५	- दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया	४६१
निरारम्भ, यञ्ज	४५	- पुग्गलप्पसादे	५०७
निस्सारणीया धातुयो, पञ्च	४८४	- बह्मभाणिस्मि पुग्गले	४६२
नीवरणा, पञ्च	३२६	- भोगेसु	४६७
नेव गज्जिता नो वस्सिता, पुग्गलो	१०७, १०८	- मधुराय	४६४
नेवत्तहिताय, पुग्गलो	१०१	- मनोदुच्चरिते	५०५
नेव सगवचण्डो नो परगवचण्डो, पुग्गलो	११५	- मातुगामे	४६८
नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगा, देवा	१६६, ४४८	- मुट्टुस्सतिस्स, असम्पजानस्स	४६०
नेवसञ्जानासञ्जायतन	१६६	- वचीदुच्चरिते	५०४
नेवागतविसो न धोरविसी, पुग्गलो	११७	- सिवथिकाय	५०६
नेसादकु ने पञ्जाजातो, पुग्गलो	८६	- सिवथिकूपमे पुग्गले	५०७
प		- आनिसमा, उपट्टितस्सतिस्स, सम्पजानस्स	४६०
पक्को, आमवण्णी, पुग्गलो	११२	- खन्तिया	४६३
- पक्कवण्णी, पुग्गलो	११२, ११३	- दन्तकट्टस्स खादने	४६६
पच्चुप्पन्नानि, तण्हाविचरित्तानि, छत्तिम	२२६	- धम्मस्सवने	४६७
पज्जनिक, क्कोळियान निगमो	६६	- पासादिके	४६४
पज्जोता, चत्तारो	१४७, १४८	- भोगेसु	४६७
पञ्च, अञ्जाव्याकरणानि	३७६	- मनोसुचरिते	५०५
- अनागतभयानि	३६०, ३६२, ३६३,	- मन्तभाणिस्मि, पुग्गले	४६२
	३६७ ३६६	- यागुया	४६६
- नाप रत्तिया गुणन्ति	४०६	- गट्ठे, कुलपुत्ते	३०८
- प्रभो गामिका	४६४	- गदयभत्ते, कुत्ते	४६८

नव धानिसंसा, समबरबपारे	४६५
- समबरबवास	४६६
- मीनबती सीससम्पबाम	४६२
- मुचरिते	५ ४ ५ ५
- धापायिका मेरयिका	४ १
- धारक्रियाका	१६६ १६५
- धावरणा	१२७ १२८
- इन्द्रियाणि	१५८-१६ १६५
- उपादानकसम्बा	४७
- उप्यमा कुप्यटिबिनीबया	४३५
- धोरम्भागियाणि संयोजनानि	६३
- कालदानानि	३ ७
- समुपन्नाभक्तिका	४६५
- बद्धमे धानिसंसा	२६६
- वेतसो विमिबग्वा	४८८
- वेतीबिना	४८८
- जातक्यस उपभक्तमेसा	२८६
- ठानानि	३ ७ ३ ८ ३३५
- उबागतस बलानि	२८
- बाने धानिसंसा	३ ६
- बनानि	३१८
- धम्मा	३१२, ३४५, ४२५
- धनानुस्ता	३६६
- धायुस्ता	३६६
- धावतम्बा	५१५, ५१६
- उदम्मसं सम्मोसाव	४२६
- सेससं भिक्खुणी परिहाणाय ३७५-३७६	
- निस्तारणीया बाणुको	४८५
- पीवरणा	३२७-३२६
- नेसजिका	४६५
- पत्तपिथिका	४६५
- पबानियङ्गानि	३२६
- पुगाला	४१६, ४१७
- पुञ्जानिधम्बा	३१६
- पीरणा बाह्यधम्ममा	४६६
- फामुविहारा	३७७ ३७८
- बसानि	४८७
- व्यसतानि	४ १
- भयानि वेरानि	४५१

पञ्च भोगानं धारिया	११०
- मञ्जरियाणि	१०६
- महासुपिना	४८२
- यवासम्बठिवा	४६१
- योभाजीवा	३१
- योभाजीवपमा पुगवसा	३५१ ३५५, ३६०
- यमलनूनिवा	४६१
- यमिज्जा	४२५
- यस्तसं धस्तराया	४८२, ४८३
- विमुत्तायतनानि	२६ २६२
- सज्जा	३५१ ३५२
- सम्पुरिखदानानि	४२३ ४२५
- सममपुक्कसानि	४
- सममसुबानि	४०
- समया पबानाय	३११
- सम्पवा	३१८ ३७६, ४ १
- सहसम्मिका	२०१
- सेखवतानि	१५६, १६ १६५
- सेखवेसारज्जकरणा धम्मा	२७३ २८ -२८१
- सीसानिका	३८३ ३८५
- सीसानिका	४५५
पञ्चसं पुग्गमानं कवा बुक्कया	४१
- सुकया	४२२
पञ्चबलि	७२
पञ्चहाकारेहि धविप्यटिसारो	४४
- विप्यटिसारो	४४
पञ्चहि बद्धीहि बहूमाणा धरियसाविका	३५२
- बहूमानी धरियसाविको	३५२
पञ्चानुपुत्तो धायस्ता विसाखो	३१ ३५
पञ्चान्त	८३
पञ्चानापञ्चोटी	१५७
पञ्चानापमा	१५७
पञ्चान्त	१५६ १६ १६५, २६६
	२७३ २७५ २८०-२८२
पञ्चानामा	१५७
पञ्चानासोकी	१५७
पञ्चाना भेरितम्बा सावम्बाव	२ २ २
पञ्चानासम्पवा कयमा	७
पञ्चानासारी	१५६

पञ्चान्द्वय	१५८-१६०, १६५	परिसाय मण्डो	२२
पञ्चुत्तर, ब्रह्मचरिय	२५८, २५९	परिसुद्धकायसमाचारो, पुग्गलो	४३८
पञ्चोभासो	१४७	परिसुद्धजाणदस्सनो	३८२, ३८३
पञ्चव्याकरणानि, चत्तारि	४८	परिसुद्धधम्मदेसनो	३८१, ३८२
पञ्चो, एकसव्याकरणीयो	४८	परिसुद्धवेय्याकरणो	३८२, ३८३
- ठपनीयो	४८	परिसुद्धसीलो	३८०, ३८२
- परिपुञ्जाव्याकरणीयो	४८	परिसुद्धाजीवो	३८१
- विभज्जव्याकरणीयो	४८	पलालपीठक	१२८
पटलिकत्यतो	३१५	पलिघपरिवत्तिक	१२८
पटिपदा, अकखमा	१६१, १६२	पल्लङ्को	३१५
- खमा	१६१, १६२	पसेनदि कौसलो, राजा	३२१, ३२२
- चतस्सो	१५७-१६२	पहानप्पघान	१८, १९, ७८
- दमा	१६१, १६२	पाटलिपुत्ते विहरति, आयस्मा नारदो	३२२
- सभा	१६१, १६२	पापधम्मने पापधम्मतरौ	२३८, २३९
पटिभानकवि	२४५	पापधम्मो	२३८, २३९
पटिसङ्ख्यानवल	१५०	पापमिक्खु, एकचारी	३८५, ३८६
पटिसोतगामी, पुग्गलो	७	- गहननिस्सितो	३८५, ३८६
पठम ज्ञान	१६६, २८२	- बलवनिस्सितो	३८५, ३८६
पण्डितो, महापञ्चो	१९०	- भोगचागी	३८५, ३८६
पतिरूपदेसवासो	३५	- विसमनिस्सितो	३८५
पत्तकम्मनि, चत्तारि	७१	पापिमा, मारो	१९
पत्तग्गाहापको	५१३	पापेन पापतरौ	२३६, २३७
पत्तपिण्डिका, पञ्च	४६५	पापो	२३६, २३७
पधानानि, चत्तारि	१८, ७८	पारिमुद्धियवानियङ्गानि, चत्तारि	२०८, २१०
पधानियङ्गानि, पञ्च	३२९	पासादिके, पञ्च आनिसभा	४९४
पट्टज्जा, अन्नोकासो	२२२	पिङ्गियानी, ब्राह्मणो	४७७
पट्टतराज, हिमवन्त	३०९	पिण्डियालोपो	२९
पट्टते, गिज्जाकूटे	३२, ७७, १८७, १९३	पियवो, कौसारक्खो	३२३, ३२४
पना, पतस्सो	१४७	पिमुणा वाचा	१४८
परगवचण्डो, पुग्गनो	११४	पिहिनी, मुच्चो	१०९
परहिताय, पुग्गनो	१०१	- पूरो	१०९
परानुपादभयं	१०७, १२८	पुग्गमुत्ते पन्नजानो, पुग्गनो	८२
परिव्वाजनात्तमे, तिणित्तियार्त्तमे	३२	पुग्गनप्पनादे भादीत्तमा, पञ्च	५०५
परिन्नात्तको	५१५	पुग्गनप्पनादे भादीत्तवो, चतुत्तवो	५०५
- सोत्तियं	१०४	- त्तियं	५०५
- सुत्तियं	१०५	- सुत्तियं	५०५
परिपुञ्जा, चत्तारो	२३९	- पञ्चमा	५०८
परिपुञ्जा, चत्तारो	२४०	- पट्टयो	५०५
परिपुञ्जा, चत्तारो	२४०		
परिपुञ्जा, चत्तारो	२४०		

गसा मावीबिभूपमा बतारी	११६
- पतारी	७ २ ४८ ४२ ७५
	७६ ८२ २१ २४-२६
	२८ १ ५ १३६ १४२-१४४
	१७७ २१२ ४१२
- पञ्च	४१६ ४१७
गुमासी घसतपौ	२१२-२२१
- घसतपौ	१ १
- घनबज्जी	१४३
- घनिकट्टुकाया घनिकट्टुबिती	१४४ १४५
- निकट्टुबिती	१४४ १४५
- घनुवीतगामी	७
- घणबज्जी	१४३
- घणस्मृती हीति सुतम घनुपपत्रो	८
- उपपत्तो	८
- घसतपौपरिनिष्पामी	१६४
- घसुटी घसुपरिचारी	२६
- देवपरिचारी	२६
- घामद्विती य बीरविनी य	११७
- न बीरविनी	११६
- घामव्यमुनी	४१७
- घामी घामबज्जी	११२
- पववज्जी	११२
- उपपत्तिपत्र	१६२
- उपन पुन पञ्चाखाटी	८
- उदुननदुपुवती ही	१६६
- उतानी उतानीमावी	१११
- नानीरौबानी	११
- उासपानपानन यनया	११३
- कान्तु	६८
- कान्तु	४
- कान्तुपुवती ही	१६७
- कान्तुपुवती न यनया	११३
- कान्तु पुन कान्तुपुवती	६८
- कान्तुपुवतीपुवती यनयाखाटी	२
- कान्तुपुवती यनया	१ १ १
- कान्तुपुवती यनया	१ १ १
- कान्तुपुवती यनया	१११

गुमसो मन्मीरो मन्मीरोमावी	१११
- गहपतिमहासासकुले पञ्चाखाटी	२०
- घोरविती न घामतविती	११७
- घोरपपमावी घोरपपपत्रो	७१
- पञ्चासकुल पञ्चाखाटी	८६
- जीति जीतिपपपत्रो	८६ २०
- तमपपपत्रो	८६ २०
- ठितती	७
- तमी जीतिपपपत्रो	८६
- तमपपपत्रो	८६ ६
- तिन्ना पारङ्गती	७
- तुच्छो पिहिती	१०६
- विचटी	११
- बत्ता घसजानाति	४१७
- देवी घसुपरिचारी	२६
- देवपरिचारी	२६
- देवेता	४००
- घमपपमावी घमपपपत्रो	७२
- न पञ्जागद	१०४
- पञ्जागदियेयी	१०४
- समापपियेयी	१०४
- समापिगद	१०४
- सीसगद	१०४
- सीतापिगद	१०४
- निबट्टुवावी घनिकट्टुबिती	१०४ १०३
- निबट्टुबिती	१०४ १०३
- नीप पुन पञ्चाखाटी	८६
- नवी	१०३
- नव गतिशना मी परिगता	१ १ १
- नवगपत्री हीति	२१६ २२१ २२६
- नेवपपिगद	१ १
- नव गपपपत्री मी पपपपपत्री	११६
- नवगपपत्री मी पपपपपत्री	११७
- नवगपपत्री पञ्चाखाटी	८६
- नवी घामबज्जी	११६
- नवी घामबज्जी	११३ १११
- नवी नवी	७
- नवी	१०६
- नवी	११६

फम्सामठनानं धर्म	१७१	शाङ्गणो सम्मिन्नपरिचारी	४७१
फामुविहार पञ्च	३७७ ३७८	- सिद्धान्तस्वामी	२४७
फेम्पु फेम्पुपरिचारी पुग्गसो	११३		
- सारपरिचारी पुग्गसो	११३, ११६	म	
		मगदती सावकसङ्घी समुपटिपत्री	१
ख		- आसपटिपत्री	१०
बसामि अत्तारि	१४१ १३ २६६	- सामीपिपटिपत्री	१०
- पञ्च	४८७	- सुपटिपत्री	४१२
बसिसमंसिर्क	१२८	मगवा कस्तपी	४१८ ४७३
बसीबद्धा अत्तारो	११४	मनु	१३
बसीबद्धपमा पुग्गसा अत्तारो	११४ ११३	मन्नेसु विहरति मगवा	३
बहुमाभिस्मि पुग्गसे धाबीनवा पञ्च	४१२	मण्डमागे	३१२
बहुस्तुवो सुतेन धनुपपत्तो पुग्गसो	१	मण्डागारिको	२१ ३११
- उपपत्तो पुग्गसो	१	मत्तुसेसकी	३२२
बाहियी छिदिबिहारिको	२४४	महा देवी	३०३
बौधिसत्तो	११६, १३७	महिने विहरति मगवा	२०३ २७
ब्याधिभयं	१२७	महिनी मिच्छाधि	१२ १२१
ब्यापाइतीवरत्तं	३२१	महा प्रस्ताजानीया अत्तारो	१२१ १२२
ब्यापावधिसक्को	१४	- पुरिवाजानीया अत्तारो	१२
ब्यापावस्त मित्तरत्तं	४८५	मत्तो प्रस्ताजानीयो अत्तारो	१२०
ब्रह्मकायिका देवा	१३२, १३४	- उठियो	१२
ब्रह्मचरियेसता	४३	- दुठियो	१२
ब्रह्मचरणी शाङ्गणी	४६८ ४६१	- पठ्ठी	१२ १२२
ब्राह्मणचण्डालो ब्राह्मणी	४७१ ४७२	- पुरिवाजानीयो अत्तारो	१२ १२२
ब्राह्मणपरिसा मरिचा	१४	- उठियो	१२ १२२
ब्राह्मणमहासाकमुने पञ्चाजालो	१	- दुठियो	१२ १२२
ब्राह्मणसम्मानि अत्तारि	१८८ १८१	- पठ्ठी	१२ १२२
ब्राह्मणो उज्जयो	४४	मयानि अत्तारि	१२७ १२८ १३२
- कारजपालो	४७७	- पञ्च	८३
- कानुस्सीधि	१८४ १८३	मयमं	१४१ १४२
- तीरेय्यो	१११ ११२	मयपटिक्कामियानि संवीजनानि	१३
- बोली	४ ४६७ ४७२	मयवीजिसंपीयो	१२
- देवसपी	४६१	मयवीयो	३३४
- विज्झयानी	४७७	मयासवा	४३
- ब्रह्मचरणी	४६८ ४६१	मयैसता	४६८ ४७३
- ब्राह्मणचण्डालो	४७१ ४७२	माच्छाजो	१८ १८, ७८
- मरिचारो	४७ ४७१	माजनाप्यथानं	१३
- बरसचारी ३८ १८३ १८४ १११ ११३	४७३	माजनावत्तं	१८१
- उज्जाएतो	४७३	मिन्नं, मयचचरैवी	१८१

भिक्षु, अक्षमो	४११, ४१२	भिक्षु, बलसम्पन्नो	२६५, २६६
- अण्पस्युतो	४३३	- ब्रह्मप्युतो	१६६
- अण्बुद्धेसिको	३४६, ३४७	- भोजने मत्तञ्जू	४२
- अरियप्युतो	१६६	- महतो कायस्स पदालेता	१८२
- अरियो, पन्नद्धजो	३४६, ३४७	- मित्तो न सेवितब्बो	४२२
- अस्सद्धो	२७५, २७८, २७९, ४३३	- सेवितब्बो	४२२
- अहिरिको	२७९	- रक्खिता	४१५
- आनेञ्जप्युतो	१६६	- वण्णसम्पन्नो	२६५, २६६
- आरञ्जको	३६१, ३६२	- वितक्कवहुलो	३४८, ३४९
- आरद्धविरियो	२७९	- सङ्घिण्णपरिखो	३४६, ३४७
- आरोहपरिणाहसम्पन्नो	२६५, २६६	- सञ्जायवहुलो	३४८, ३४९
- इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो	४२	- सद्धो	२७५, २७९, २८०
- उक्खित्तपलिघो	३४६	- समवयसट्ठेसनो	४३, ४४
- उदयब्बयानुपस्सी	४७	- सारज्ज ओक्कन्तो	४३३
- ओत्तप्पी	२७९, २८०	- सीलवा	४२, ८१
- कुलूपको	३६१, ३६२	- सीता	१२३, ४१५
- कुसीतो	२७८, २७९, ४३३	- हन्ता	१२३, ४१५
- सन्ता	१२४, ४१६	- हिरीमा	२७९, २८०
- खमो	४१३, ४१४	भिक्षुनिपरिसा	१३६, १४०
- गन्ता	१२४, ४१६	भिक्षुनी, उप्पलवण्णा	१७४
- जवसम्पन्नो	२६५, २६६	- खेमा	१७४
- ठानकुसलो	१८२	- वियत्ता, विनीता	१०
- दुप्पञ्जो	२७९, ४३३	भिक्षुपरिसा, अतित्ता	१३६, १४०
- दुस्सीलो	४३३	भेसज्जिका, पञ्च	४६५
- दूरेपाती	१८२	भोगनगरे विहरति, भगवा	१७८
- देवप्युतो	१६६	भोगसुख	७३
- धम्मविहारी	३४८, ३५०	भोगान आदिया, पञ्च	३१०
- निरगळो	३४६, ३४७	- आदियो, चतुत्थो	३११
- पञ्चहि अङ्गेहि समन्नागतो	४८३	- ततियो	३११
- धम्मोहि समन्नागतो ८०, ८१, २७४,	३४३, ३७७, ३८४	- दुत्तियो	३१०
	३८६, ३९०, ४९९	- पञ्चमो	३११
	५००-५०३	- षष्ठो	३१०
- पञ्जत्तिवहुलो	३४८, ३४९	भोगेसु आदीनवा, पञ्च	४९७
- पञ्जवा	२७९, २८०	- आनिंसंसा, पञ्च	४९७
- पतिलीनो	४४	भोजपुत्तो	५०
- पनुष्णपञ्चेकसञ्चो	४३		
- परिगत्तिवहुलो	३४८, ३४९		
- पस्मद्वयायत्तद्वारो	४३, ४४		

म

नापमहामत्तो मत्तकारो, आह्यपो ३८, १८३, १८४, १६६, १६३

मयमेतु बिहुरति भगवा	१६३	महामुपिनी पञ्चमो	४८१, ४८२
मण्डरियाति पञ्च	३ ६	- पठमो	४८ ४८१
मण्डिकापुतो जपको	१६३ १६४	मामण्डिको	३१३
मत्तन्धू	४०२ ४०३	माणवो सोमनाथनो	२४७
मपुताय पञ्च घादीनवा	४६४	मानुषामे पञ्च घादीनवा	४६८
मनीदुर्बखरिते पञ्च घादीनवा	४ ४	मातुगामी घनकोपनी	२१७ २१८
मनीसमारम्भपञ्चमा	२१२	- इस्तुकी	८७
मनीमुबखरिते पञ्च घादीनवा	३ ३	- कौबनी	८७ २१७
मन्तभाणिस्मि पुग्गत पञ्च घानिगंता	४६२	- कुप्यन्मो	८७
मन्तभासा	१४६	- कुप्यन्मो	२१८
मन्वाता राजा	१६	- मण्डरी	८७
मरुपमय	१२७	मानारामा	११८
मरुगसञ्ज्या	३४१ ३४२	मार्य भावट्टमि	२०४ २०७
मरियावो ब्राह्मवो	४७ ४७१	मारी पापिमा	१६
मस्मान् घातकन उपवत्तने	८३	मामुक्कपुतो धायस्मा	२६३
मस्मिका वैवी	२१६ २१७ ३२२	मिगबाम्ये सुंसुमारगिरे भेसकञ्जबन	१३
महवो कायस्स परासेठा मिक्लु	१८२	मिगारमातुपासादे पुञ्जापामे	१६३
महाकोट्टिको धायस्मा	१८२	मिञ्जापटिपञ्चमानी वत्तुगु	३
महावीरो एण्वाटी	३८३	मुट्टस्सटिस्स पञ्च घादीनवा	४६
- महननिस्सिटी	३८४	मुञ्जसावको	३१३
- पञ्चहि जम्मोहि समभायपी	३८४	मुण्डो राजा	३२२ ३२३ ३२७
- बसबनिस्सिटी	३८५	मुदितासहमतेम भेतसा	१३३
- सोमवापी	३८३	मुसावावो	१४८
- बिसमनिस्सिटी	३८४	मूसिका	७७ ११३
महानामी मिञ्जवि	३३८	मूसिकूपमा पुग्गमा वत्तारी	११३
महापवेसा वत्तारी	१७८ १८१	मिञ्जकमत्ता जग्गावो	३ ३
महापवेवो वत्तुवो	१८१	मेत्तासहगतम भेतसा	११४
- ठटिपी	१८	मोमास्वी	१६२
- कुटिपी	१८	मीहवेपुस्सार्ठ	१३२
- पठमी	१७६		
महामीणात्तानी धायस्मा	१६३ १६४ २१		
	३७६, ३८		
महाबने कुटामारसानाव	२ ३ २१३ ३ ४	मवात्तत्तिका पञ्च	४६३
	३१४ ३३८ ३६७	बसकी	१६२
	४१६, ४७७ ४७६	धमवन्मि	४६८ ४७२
		वागुनावको	३१२
महामुपिना पञ्च	४८२	वीणा वत्तारी	१२, १३
महामुपिनी वत्तुवो	४८१ ४८२	वीणावनीना पञ्च	३३
- ठटिपी	४८१ ४८२	वीणावीपुपया पुग्गमा पञ्च	३३१
- कुटिपी	४८ ४८१		

बस्तस्र भन्तरायो वतुत्वी	४८३	वेवनाय समुदयो	४०
- उठियो	४८३	वेवनाचीसुम्भ	२०
- बुठियो	४८३	वेदेहिपुतो ब्रमाठवपु	११४
- पञ्चमो	४८३	वेतकुसे पञ्चाभाठी पुम्भमो	८६
- पठमो	४८३	वेम्याकरण	८
बस्विता भी मञ्जिता पुम्भमो	१ ७ १ ८	वैसासिधं विहरति भववा	२०१ २१६ १०४
बाबपेम्भ	४३		११४ १३८ १६६
बावी बत्तारी	१४४		४१६ ४०७ ४०६
बामकी	४६८ ४७२	वेस्सामितो	४६८ ४७२
बामदेवी	४६८ ४७२	वेहपुम्भ देवा	१११ १११
बाठेटो	४६८ ४७२	बहुकण्डकिया मन्भमाठा	१७१
बिभिकिञ्चामीकरण	१२६	वेदुवने	४८६
बिभिकुञ्चकसञ्ज	१६	- कलम्यकनिवाये	१८ १८३ १६१ ११
बिञ्जामस्र धरवङ्गमो	४७ ६३		
- समुदयी	४७ ६३		
बिञ्जाम्भ	४७ ६३		
बिञ्जामाठा पुम्भमो	४८	सउत्तरपुम्भमो	१११
बिनीतकसञ्ज	१६	सकवागामिकर्म	११०
बिम्पटिसारो पञ्चहाकारेहि	४४४	सकवागामी	६३
बिमुत्तम्भ	८२	सकुमुबायी परिम्भामको	१८७
बिमुत्तापयनाभि पञ्च	२६ २६०	सकवायमिरीबमामिनी पठिपवा	१६
बिमुत्तपारिमुञ्जिपचामिपञ्ज	२ ८-२१	सकवायमिरीवी	१६
बिमुत्तिसारो	१४६	सकवायसमुदयो	१६
बिमुत्तिसारं, बहुपरिधं	२४८ २४६	सकवामस्र निस्तरण	४८३
बिमोक्ता धट्ट	६१ ६४	सकवामो	१६
बिरियवर्भ	१३६, १६ १६४, २६६ २७३	सांभु विहरति भववा	३१
	२७४ २८ -२७३	सयवचपटी पुम्भमो	११४ ११३
बिरियविशिधं	१४६ १३८-१६ १६४	सांभुखोसुम्भ	१०
बिसङ्गवातिकं	१२८	सद्दारा	४७ ६३
बिबो मुन्दी	१ ६	सद्दाराचं धरवङ्गमो	४७
- पूरो	१ ६	- समुदयी	४७
बिगारो पञ्चालमुनी प्रायमा	३३ ३	गङ्गाहचं	१३
बिडेउमागिया मञ्ज्या	१७	गङ्गादवपुनि चत्तारि	१३, २६६
बिगवीणा चत्तारी	११ १	गङ्गावी बाह्यमो	४७३
बिट्ठारिविठकी	१८	गङ्गा मीमेनि चत्तारी	६
बिष्टेमाय विगारण	४ ३	गङ्गावावा	१४६
बन्ना	४७ ६३	गङ्गावतीवा चम्मा चत्तारी	११४ ११३
बन्नाग	८३	गङ्गा	४७ ६३
बन्नाच टाचङ्गवी	४७	गङ्गाध	८३

सञ्ज्ञा, ठितिभागिया	१७८	मप्पुरिमेन सप्पुरिमतरो	२३१-२३६
- निञ्चेधभागिया	१७८	सप्पुरिमो	२३१-२३६
- पञ्च	३४१, ३४२	- अय भवं	८२
- विसेसभागिया	१७८	- चतूहि धम्मोहि ममजागतो	८२
- हानभागिया	१७८	सञ्चलोके अनगिरतिसञ्ज्ञा	३४१, ३४२
सञ्ज्ञाय, अत्यङ्गमो	४७	समणदुक्क्यानि, पञ्च	४००
- समुदयो	४७	समणपदुमो, पुगलो	६१-६५
सञ्ज्ञाविपल्लासा, चत्तारो	५४	समणपुण्डरीकां, पुगलो	६१-६५
सञ्ज्ञासोखुम्म	२०	समणनाह्मणान उपविकलेसा, चत्तारो	५६
सण्हा, वाचा	१४६	- उपविकलेसो, चतुत्यो	५६
सततविहारा, छ	२१२	- ततियो	५६
सतपदी	७७	- दुतियो	५६
सताधिपतेय्य, ब्रह्मचरिय	२५८, २५९	- पठमो	५६
सतिन्द्रिय	१४६, १५८-१६०, १६५	समणमचलो, पुगलो	६१-६५
सतिवल	१४६, १५०, २६६	समणसुखानि, पञ्च	४००
सतुप्पादो, दन्वो	१६७, १६८	समणेषु समणसुखुमालो, पुगलो	६१-६५
सत्तागारिको	२२०	समणो, गौतमो	२०४
सत्तालोपिको	२२०	- दुतियो	२५३
सदेवकस्स लोकस्स अग्गो, बुद्धो	२०	- पठमो	२५३
सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय, चतुत्यो धम्मो	१५७	समयमत्ते कुले, पञ्च आनिससा	४६८
- ततियो धम्मो	१५७	समया पधानाय, पञ्च	३३१
- दुतियो धम्मो	१५७	समयो पधानाय, चतुत्यो	३३०
- पठमो धम्मो	१५६	- ततियो	३३०
- सम्मोसाय, चतुत्यो धम्मो	१५६, ४२७	- दुतियो	३३०
- ततियो धम्मो	१५६, ४२७	- पञ्चमो	३३१
- दुतियो धम्मो	१५६, ४२७	- पठमो	३३०
- पञ्च धम्मा	४२६	समवत्यचारे, पञ्च आनिससा	४६५
- पञ्चमो धम्मो	४२८	समवत्यवासे, पञ्च आनिससा	४६६
- पठमो धम्मो	१५५, ४२७	समाविग्ग	८३
सद्धम्मा, चत्तारो	४६	समाधिन्द्रिय	१४६, १५८-१६०, १६५
सद्धम्मो, सद्धम्मगरुता न कोवगरुता	४६	समाधिवल	१४६, १५०, २६६, २८२
- न मक्खगरुता	४६	समाधिभावना, चतस्सो	४६
- न लाभगरुता	४६	समाधिसारो	१४६
- न सक्कारगरुता	४६	समानत्तता	३५
सद्धावल	१५६, १६०, १६५, २७३, २८०-२८३	समा, पटिपदा	१६१, १६२
सद्धासम्पदा	७०	सम्पदा, पञ्च	३१८, ३७६, ४०१
सद्धिन्द्रियं	१४६, १५८-१६०, १६५	सम्पन्नकोलक	३१४
सन्यागार	२२१	सम्पन्नसीला	१६
सपुञ्चदेवतानि	७४	सम्पहारस्मि	३५२
सप्पुरिसावस्सयो	३५	सम्फप्पलापो	१४८

सम्बाधो पराबाधो	२२२	साहुनेम्यकानि	७४
सम्बोधियपराम्यो	२४३	साम्बो शिष्यानि	२१३ २१४
सम्भिन्नपरिभाषो ब्राह्मणो	४७१	सिक्खानिसंघं ब्रह्मचरियं	२२८, २२९
सम्भयो न पेसेठम्बो	२१३	सिक्खामोप्यस्सामी ब्राह्मणो	२४७
सम्भयधानानि चत्तारि	१७	सिम्पिनिकात्तीरे परिम्भाजकारामे	३२
सम्भाघातीको	१४	सिरिसपानि	७७
सम्भाक्रमन्तो	१४	सिक्खिकाम पञ्च घासीनथा	१ ६
सम्भादिट्टिको	१४	सिक्खिकूपमे पुग्गले पञ्च घासीनथा	१ ७
सम्भापटिपञ्जमानी चतुसु	६	सीमम्भं	८३
सम्भापासं	४४	सीमपारिसुद्धिपधानियत्तं	२०८ २ ९
सम्भाबाधो	१४	सीमवतो सीससम्भवाम धानिसंघो चतुरथो	४९२
सम्भाबाधामी	१४	- सत्थियो	४९२
सम्भाधिमुत्ति	१४	- बुद्धिबो	४९२
सम्भासङ्कूपो	१४	- पञ्चमो	४९२
सम्भासत्ति	३२ १४	- पठमो	४९२
सम्भासमाधि	३२, १४	सीमविमुत्ति	७
सरबू	७७	सीमसम्भवा	१९
ससङ्खारपरिनिम्भासी पुग्गतो	१६४	सीमसम्भो भिक्खु	१४९
सहसम्मिका पञ्च	२७१	सीसघातो	२
सहस्यति ब्रह्मा	२३	सीमं वेरिसम्भं संभासेम	२२९
सानेसे विहरति भगवा	२७ ४२	सीहलेम्या	१ ४
साटियम्याहापको	२१३	सीहो सेनापति	२४२-२४९
सानुवज्जो	४ ६	सुक्कं सुक्कविपाकं कम्मं	७१ ७४
सामभेरपमका	२१३	सुक्खानि धम्मिक्खमनीयानि चत्तारि	१२७-१६
सामुपं कौट्टियानं निगमो	२ ८	सुत्ता पटिपत्ता खिप्पादिक्खमा	१६२-१६४
सारथ्ये वेत्थिये	४१९	- सम्भाभिक्खारा १२७-१६	१६२-१६४
सारम्मं यञ्जं	४२	सुवत्थिनयो	१२२
सारु चत्तारो	१४९	सुवती	१२२
सारिपुत्तमोप्यस्सामा	२२४	सुवत्थिते पञ्च धानिसंघा	१ ४ १ २
सारिपुत्तो धाययमा ३६ १२२ १६३ १६४ १६८		सुवत्थि	२४२
१७० १७१ १७२, ४१८-४४१		सुवत्था निवसेदिक्खपञ्चो	१८०
४४६ ४४७ ४४९		सुत्तानात्ता देवा	११४ ११६
मारो फामुत्तरिघातो पुग्गलो	११२ ११६	सुत्तवागा कौट्टियधीता	६६
- सारपरिघातो पुग्गलो	११२, ११६	सुवत्थिहा देवा	१११ ११२, ४४०
सागपनं	४२८	सुत्थियज्जंती	१४७
सावज्जं	४ ६ १६२	सुत्थियमथा	१४७
सावत्थिनिराजं	१७	सुत्थिवासा	१४७
सावत्थिनं विहरति भगवा ३२ ४९ २१ ७६		सुत्थिवासीको	१४७
१ ७ १९२ २१६ २०१		सुत्थिवासी	१४७
२९८, ३१ ३१६ ३१९		सुत्थिवासी	१४७
३१७ ३१९ ४४९			

सुविदूरविदूरानि, पञ्च	५३	सोखुम्मानि, चत्तारि	२०
सुविदूरविदूरे, चतुत्थ	५३	सोवेय्य वेदितब्ब, सवोहारेण	२००, २०१
- ततियं	५३	सोणकायनो, माणवो	२४७
- दुतिय	५३	सोतानुगता, घम्मा	१६७, १६८
- पञ्चम	५३	सोतापत्तिफल	५१०
- पठम	५३	सोतापत्तियङ्गेषु, चतुसु	२८२
सुसुकाभय	१२६, १३१	सोतापत्तो	८४, २५३
सुंसुमारगिरे, भेसकळावने भिगदाये	६५	सोसानिका, पञ्च	४६४
सूकरमस	३१४	सयोजनानि, उपपत्तिपटिलाभियानि	१४१, १४२
सूपट्टाको, गिलानो	३६८	- श्रीरम्भागियानि	१४१, १४२
सेखवलानि, पञ्च	१५६, १६०, १६५, २७३, २८०-२८३	- तीणि	६३, २५३
सेखवेसारज्जकरणा घम्मा, पञ्च	३८३, ३८४	- भवपटिलाभियानि	१४१, १४२
सेखस्स परिहानाय घम्मा, पञ्च	३७४-३७६	सवरप्पघान	१८, ७८
- घम्मो, चतुत्थो	३७४, ३७५	सवासा, चत्तारो	६१-६३
- ततियो	३७४, ३७५	सवुत्तकम्मन्तो	४५७
- दुतियो	३७४, ३७५	सवेजनीयानि ठानानि, चत्तारि	१२६, १२७
- पञ्चमो	३७४, ३७५		
- पठमो	३७४, ३७५		
सेखो, भिक्खु	६१	ह	
सेनापति, सीहो	३०४	हृत्यको, आळवको	१७५
सेनासनगाहापको	५१२	हृत्यप्पज्जोतिक	१२८
सेनासनपञ्जापको	५१२	हानभागिया, सञ्जा	१७८
सेय्या, चतस्सो	२५६, २६०	हिमवा, पब्बतराजा	३०६
		हिरिवल	१५६, १६०, १६५, २७३, २८०-२८३

गाथायो

अग्गतो वे पसन्नान	३८, ३०२	अनत्य परिवज्जेति	४८
अग्गस्मि दान ददत्त	३८, ३०२	अनभिज्जालु विहरेय्य	३२
अग्गस्स दाता मेघावी	३८, ३०२	अनवज्जेण तुट्ठस्स	३०
अग्गे घम्मे पसन्नान	३८, ३०२	अनिच्चे निच्चसञ्जिनो	५५
अजेळका च गावो च	४५	अनुस्सरेय्य सम्बुद्ध	४५८
अज्जत्त च न जानाति	७५	अन्वकारेण श्रोतद्वा	५७
अज्जत्त च पजानाति	७५	अपादकेहि मे भेत्त	७७
अत्यास पचुरा होन्ति	६२, ६४-६६	अप्पमत्तो अय कलि	५
अयो पि दुन्निवत्त्वेन	३३२	अप्पमत्तो उमो अत्ये	३१४
अनत्तनि अनत्ता ति	५५	अप्पमादरतो भिक्खु	४३

दद पियो होति भजन्ति न वहू	३०६	भुक्ता भोगा भता भच्चा	७२, ३११
दन्तो दमयत सेट्टो	२७	मगगामगस्म कुसलो	४०
दान च पेय्यवज्ज च	३५	मनापदायी लभते मनाप	३१५, ३१६
दिट्ठियोग समूहञ्च	१४	मनोरमे आयतने	३०८
दुरासदो दुप्पसहो	४८	महोदधि अपरिमित महासर	५६, ३१७
देवलोक च ते यन्ति	४५६	मातरि पितरि चा पि	६
धम्मदु सीलसम्पन्न	३१२	मातापितुकिच्चकरो	३४०
धीरय्हो बलसम्पन्नो	४५६	मा म आपादको हिमि	७७
न चापि सौत्थि भत्तार	३०४	यञ्जे वा यदि वा सद्धे	४६
न त्वेव एको एकाय	३३२	यतो च खो पण्डितो आपदासु	३२१, ३२६
नभ च दूरे पयवी च दूरे	५३	यत चरे यत तिट्ठे	१७
न सोचनाय परिदेवनाय	३२१, ३२६	यथा पि चन्दो विमलो	३००
न हिंसे पाणभूतानि	४५८	यथा पि मेघो थनय	३०१
नाभासेमान जानन्ति	५४	यथा हि पट्टततो सेलो	३०६
नारति सहति धीर	३१	यदत्थ भोग इच्छेय्य	७३, ३११
नाह भव्वो एतरहि	३३८	यदा च बुद्धा लोकास्मि	५५
निक्कुहा निल्लपा धीरा	२६	यदा बुद्धो अभिञ्जाय	३७
निरयेसु भय दिस्वा	४५८	यस्मा च सङ्गहे एते	३६
पञ्च कामगुणा एते	३३२	यस्स सद्धा तथागते	६०
पञ्च ठानानि सम्पस्स	३०६	या एव वत्तती नारी	३०४
पतिरूपे वस देसे	३५	यानु कासुचि एतासु	४५६
पदुम यथा कोकनद सुगन्ध	४७६	ये केचि कामेसु असञ्जता जना	७, २२
परिसाय मण्डो च पनेस वुच्चति	२२	ये केचिमे वादपथा पुथुस्सिता	११
परोपरा यस्स समेच्च धम्मा	८	ये च श्रतीता सम्बुद्धा	२४
पस्समानानुकुव्वन्ति	३१०	ये च कामे परिञ्जाय	३३२
पहाय पञ्च वेरानि	४५२	ये च त पटिपज्जन्ति	२६
पहीनजातिमरणो	४५६	ये च यञ्जा निरारम्भा	४५
पाणातिपातो अदिग्घादान	७५	ये च रूपे पमाणिसु	७५
पारसू सब्बधम्मान	२६, ४५६	ये च सद्धम्मगह्णो	४६
पुण्डरीक यथा वग्गु	४१	ये च सन्ते उपासन्ति	४५६
फल वे कर्दलि हन्ति	७८	ये चस्स धम्मा अक्खाता	३०
बहुस्सुतो पि चे होति	६	येन देवूपपत्यस्स	४१
बहुस्सुत धम्मघर	६	ये पि दीघायुका देवा	३७
वाला च अविजानन्ता	४५६	यो अगगदायी घरदायी	३१६
व्याधिवम्मा जराधम्मा	३३७	यो उद्धतेन चित्तेन	२६
ब्रह्मा ति मातापितरो	७४	यो च चर वा तिट्ठ वा	१६
भरन्ति मातापितरो	३०६	यो च तेस तत्थ तत्थ	४८
भासये जोतये धम्म	५४	यो च सीलेन सम्पन्नो	२६
भिकव च सीलसम्पन्नो	१०	यो धम्मचक्क अभिभुय्य केवली	११

यो निन्दियं पसंसति	५	सम्भे मदे धमिभोरिम	३१८
यो न भरति सम्भवा	६ ५	सम्भे सत्ता सम्भे पाणा	७७
यो पावमतिपाठेति	५११	सम्भे सद्धम्मयत्तो	२५
यो वे किलेसति पहाय पञ्च	८	सम्भं सीकं धमिञ्ज्याम	२७
यो वेदि सम्भसत्तानं	५	उपभानं बाह्णुभानं	१५
यो सञ्जातानं परत्तमीजिनं	६७ ६८	सम्मपभागा मारवेम्याभिभूठा	१८
यो ह्रीति विपत्तो च विद्यारदी च	१	सस्तये धसिहत्त्वेन	११२
यं किञ्चि विट्ठु व सुतं मुतं वा	१८	य वे सन्तो सतो भिक्खु	५५
यगजं बीसजं वा पि	७६	य वे सम्भानिमु बीरो	१७
यगदीसपरिचिकट्टा	१७	य वे सम्भद्वो भिक्खु	२
यहुगं भत्तमावीनं	१९	याब्बापत्तञ्जुपेत्तो	३८
क्यसीसुम्मदं अरवा	२०	यामिको सीसवा ह्योति	६२, ६५
सीके धरित्तं नाधियति	५१२	यामिको ह्योति पुत्त भो	६२, ६५
किप्पसत्तमता तस्स	६०७	सारत्ता रत्तनीयेसु	७६
किक्कसत्तेहि मे मेत्तं	७७	सीले पयिट्ठिवो भिक्खु	५१
विक्कसत्तया मे सीके	५६	सीलं समाधि पञ्ज्या च	१
वीत्तया वीत्तवीसा	१८	सुत्तमेत्तपानं च	५११
धक्कस्यं च निरोत्तं च	३७	सुरं पिबन्ति वेत्तं	१७
सञ्जाय सीकस्सि परोपरानि	५८	सुसद्धदं सीजनं या बवाति	६७
सङ्गे पसादी मस्सतिच	१ ३१९	सुद्धयं सुयिट्ठु सुत्तं	५६
सुभे पजानेत्थं भत्तम्मनेत्थो	३२१ ३२७	सेहि वारेहि सन्तुट्ठो	५२८
सुदं सहुत्तानं निरम्भुवानं	२	सो धापुवासी बन्धवायी	६७ ६८
सत्ता पञ्चत्ति संघारं	१५	सो करित्तान कस्मानं	१५
सत्ताय सीसेन च मा पबहुति	३५२	सोहं एवं विहरन्तो	११८
सत्ताय सीसेन च यो पबहुति	३५२	संवरत्तं पहाणत्तं	२९
सत्तो हू वे पबक्कामि	५२९	संबटो च पहाणं च	१९, ७९
सम्भकामविहावीरं	३१	हिटो बह्वं पटियञ्ज सीये	११२
सम्भरानविरत्तसत्त	५५		

उपमायो

सैम्यवापि धाबुत्तो परित्तं बोधवे उरत्तं ...	५१६
सैम्यवापि धाबुत्तो पुत्तिवो बुभिसवो बाब्भिमिमानो ...	५१७
सैम्यवापि धाबुत्तो पीनसरत्तो मञ्जीबका सत्तोबका सीतोबका ...	५१८
सैम्यवापि धाबुत्तो पीनसरत्तो सैवात्तपणाकपरिबीजत्ता ...	५१९
सैम्यवापि धाबुत्तो भिक्खु पंसुकूमिको रविवाय मन्तिकं विरवा	५१९
सैम्यवापि धाबुत्तो दन्तो सारत्तपलासकिपत्तो ...	२८८ ५२६
सैम्यवापि धाबुत्तो दन्तो सात्तापलाससम्पत्तो ...	२८९ ५२७
सैम्यवापि दैवा सुयक्किहा ...	२४८

मेय्ययापि नदी पञ्चतेय्या दूरङ्गमा सीघमोता .	३२८
मेय्ययापि नाम दलह्यम्मा धनुग्गहो गिक्खिन्तो	५०, ५२
सेय्ययापि नाम द्वे वा तीणि वा मागविक्कानि गामक्खेतानि	३७६, ३८०
सेय्ययापि नाम पक्खी सकुणो येन येनेव डेत्ति, सपत्तभारो व डेत्ति	२२३
मेय्ययापि नाम पुरत्थिमा समुद्दा पच्छिमो समुद्दो .	५०
सेय्ययापि नाम वलवा पुरिमो सम्मिञ्जित वा वाह पसारैय्य	२३
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अग्गिना असन्तत्तो	४७६
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अग्गिना सन्ततो उक्कुधितो	४७४
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अच्छो विप्पसन्नो अनाविलो	४७६
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो अससट्ठो लाखाय वा हलद्धिया वा	४७५
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो आविलो लुळितो कललीभूतो	४७५
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो न वातेरितो न भन्तो न चलितो .	४७६
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो न सेवालपणकपरियोनट्ठो	४७६
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो वानेरितो भन्तो चलितो	४७४
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो सेवालपणकपरियोनट्ठो	४७४
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उदपत्तो ससट्ठो लाखाय वा हलद्धिया वा	४७३
सेय्ययापि, ब्राह्मण, उप्पल वा पटुम वा पुण्डरीक वा	४१
सेय्ययापि, भन्ते, उम्मुज्जयेव महता पासेन वन्धेय्य	१६४
सेय्ययापि, भन्ते, थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते यथानिन्न	२६८
सेय्ययापि, भन्ते, पुरिसो उदयत्थिको अस्सपणिय पंसेय्य	२१३
सेय्ययापि, भिक्खवे, अञ्जो व अञ्जा पच्चवेक्खेय्य	२६४
सेय्ययापि, भिक्खवे, अस्सतरी अत्तववाय गम्भ गण्हात्ति	७८
सेय्ययापि, भिक्खवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा	६८
सेय्ययापि, भिक्खवे, उदकमणिको आघारे ठपितो	२६५
सेय्ययापि, भिक्खवे, उदकरहदो गम्भीरो उन्मिदोदको	२६३
सेय्ययापि, भिक्खवे, उपरिपञ्चते थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते	१४८
सेय्ययापि, भिक्खवे, उप्पलिनिय वा पटुमिनिय वा	२६४
सेय्ययापि, भिक्खवे, कदली अत्तववाय फ न देत्ति	७७
सेय्ययापि, भिक्खवे, कूटागारस्स एत अग्ग एत सङ्गाहिक	२८१, २८३
सेय्ययापि, भिक्खवे, गवा खीर, खीरम्हा दधि	१०८, ४६४, ४६५
सेय्ययापि, भिक्खवे, चक्खुमा पुरिसो उदकरहदस्स तीरे ठितो पस्सेय्य	२०२, २०३
सेय्ययापि, भिक्खवे, चौर आगुचारि गहेत्वा रञ्जो दस्सेय्यु	२५५
सेय्ययापि, भिक्खवे, छ्वालात्त उभतो पदित्तं	१००
सेय्ययापि, भिक्खवे, जम्बाली अनेकवस्सगणिका	१७७
सेय्ययापि, भिक्खवे, न्हापको वा न्हापकन्तेवासी वा	२६३
सेय्ययापि, भिक्खवे, दहरो कुमारो मन्दो उत्तानसेय्यको	२७७
सेय्ययापि, भिक्खवे, द्वे सहायका पंसुकीळका	१६६
सेय्ययापि, भिक्खवे, नळो अत्तववाय फलं देत्ति	७८
सेय्ययापि, भिक्खवे, पुरिसो औदातेन वत्थेन ससीस पारुपित्वा	२६४

स्य्यवापि	मिक्खवे पुरियो काळवत्थं परिपाप केत्ते पकिरिथा ...	२२९, २३०
स्य्यवापि	मिक्खवे पुरियो कुसलो मेरिसइस्स ...	१२७
	— सङ्खइस्स ...	१२८
स्य्यवापि	मिक्खवे पुरियो लेपयत्तम हरत्तन सात्थं गभ्भेय्य	१७९
स्य्यवापि	मिक्खवे पुरियो गुड्ढन हत्थेन सात्थं गभ्भेय्य ...	१७९
स्य्यवापि	मिक्खवे महामेघी सम्भसस्सानि सम्पावेत्तो ...	११२
स्य्यवापि	मिक्खवे महासमुद्धे म सुकरं उदक्खस पमायं ग्हेत्तं ...	१८, ११०
स्य्यवापि	मिक्खवे एत्थो कलियत्थ मुद्धावत्तत्थ अत्थो पुत्ती धामिसेको ...	११
स्य्यवापि	मिक्खवे बन्धुका पञ्जयेव एत्थं वा दिवं वा ...	८२
स्य्यवापि	मिक्खवे वेत्थु अत्तकमाय फलं वेत्थि ...	७०
स्य्यवापि	मिक्खवे अमे भूमिमाग पोक्खरणी बतुरंवा ...	२२१
स्य्यवापि	मिक्खवे सुभूमियं चातुम्महापणे प्राक्खम्भरवो पुत्ती ...	२२१
स्य्यवापि	मिक्खवे सुभूमियं चातुम्महापणे महाविघोषो ...	१०८
स्य्यवापि	भो धम्मि सुच्चि पि बह्विधि पसुच्चि पि बह्विधि ...	४७२
स्य्यवापि	भो योत्तम मिक्खुज्जितं वा उक्खुत्तयेय्य ...	१ ६ ४७२
स्य्यवापि	भो पुरिसो धम्मरत्नपरितित्थो न धम्मसेसं हीनानं रत्तानं विहेत्थि ...	४७७
स्य्यवापि	भो पुरिसो धावाधिको बुधित्तो बाण्डुमिमानो ...	४०८
स्य्यवापि	भो पुरिसो बन्धनवटिकं धम्मिगच्छस्य्य ...	४०८
स्य्यवापि	भो पुरिसो त्रिपञ्चानुम्भस्य्यपरेत्ती ...	४७८
स्य्यवापि	भो पीक्खरणी पञ्चोदका सात्थोदका सीत्थोदका ...	४०८
स्य्यवापि	भन्नुत्था एकञ्चे च देवा एकञ्चे च विनिपात्तिका	२४६ २४८
स्य्यवापि	अणु धूमं पटिच्च छाया पञ्जमापत्ति ...	२१२
स्य्यवापि	अत्ता नेत्थिका ...	२१८
स्य्यवापि	आ मिक्खवे भूमिका गापं कत्ता च बत्थिता च ...	११४
	— गापं कत्ता भो बत्थिता ...	१११
	— नेव वापं कत्ता भो बत्थिता ...	११४
	— बत्थिता हीत्ति भो गापं कत्ता ...	१११
स्य्यवापि	आ मिक्खवे विक्खिका पसुच्चि ...	१ ९
	— दुग्गाया ...	१ ९
	— बाण्डानं धम्मनुत्तानं धावाती ...	१ ९
	— अणुत्थिया	१०६
स्य्यवापि	आण्ण पुरिसो मदि त्तिरिपुत्तयो निग्घं कुट्ठारि धावाय वत्तं परिणम्य ...	११४ २११
स्य्यवापि	आण्ण बीवातीरी धम्मबदेथी	२१९
	— इत्थिणी	२१९
	— वत्थि वत्थि वत्थि वत्थि वत्थि ...	२१९
	— वत्थि वत्थि वत्थि वत्थि ...	२१९
स्य्यवापि	भो विक्खवे धम्मविक्खी धम्मविक्खी च धम्मविक्खी च	११०
	— धम्मविक्खी न धम्मविक्खी ...	११९

सेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदकरहृदो उत्तानो उत्तानोभामो	१११
नेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदकरहृदो उत्तानो गम्भीरोभासो	१११
मेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदकरहृदो गम्भीरो उत्तानोभासो	१११
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, उदकरहृदो गम्भीरो गम्भीरोभामो	१११
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, कुम्भो तुच्छो विवटो	११०
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, कुम्भो पूरो पिहितो	११०
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, कुम्भो पूरो विवटो	११०
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलीवहो परगवचण्डो	११५
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलीवहो सगवचण्डो	११४, ११५
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्ताजानीयो अट्टिवेघविद्धो	१२२
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्ताजानीयो चम्मवेघविद्धो	१२१
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्ताजानीयो पतोदच्छाय दिस्वा	१२१
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, भद्रो अस्ताजानीयो लोमवेघविद्धो	१२१
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो असिचम्म गहेत्वा	३५६, ३५८-३६०
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, योधाजीवो सहति रजग्ग	३५२-३५४
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, रुक्खो फेग्गु फेग्गुपरिवारो	११५
— फेग्गु सारपरिवारो	११६
— सारो फेग्गुपरिवारो	११६
— सारो सारपरिवारो	११६
सेय्यथापि सो, भिक्खवे, वलाहको गज्जिता च वस्सिता च	१०८
— गज्जिता नो वस्सिता	१०८
— नेव गज्जिता नो वस्सिता	१०८
— वस्सिता, नो गज्जिता	१०८

सुद्धिपणं

पिट्ठे	पन्तिव	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो	पिट्ठे	पन्तिव	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो
८	१६	अप्पसुतो	अप्पस्सुतो	६०	२३	वरञ्ज	वेरञ्ज
८	(अघो)	वेदग्ग	वेदग्ग	६१	१७	० मिच्छारी	० मिच्छाचारी
१०	२	०धम्मप्पटिपत्ता	०धम्मप्पटिपत्ता	६४	२६	सम्मसीलञ्चता	नमसील०
१६	२३	०कुक्कुच्च	०कुक्कुच्च	६८	२२	अरियाभावको	अरियभावको
१६	४	०निम्मत	०निम्मित	७६	२६	सग्ग	सग्ग
२२	(सिरो)	तस्सुद्दान	तस्सुद्दान	८०	१५	मनुमेस्सु	मनुम्भो
”	(अघो)	सुसुम्म	सुसुम्म	”	१८	पञ्चम	पञ्चम
३५	१०	वने	वने	६०	१७	पहूत०	पहूत०
३६	४	नक्कम्म	नक्कम्म	१२०	६	मविज्जमानो	सविज्जमानो
४४	१८	भगवन्त	भगवन्त	१२२	८	सारीग्गवाहि	सारीग्गवाहि
५०	८	जायति	जायति	१३७	२८	०तिमिग्ग	०तिमिग्ग

पिठु	पन्तिथं	समुद्रनाडो	सुखपाठो	पिठु	पन्तिथं	समुद्रनाडो	सुखपाठो
१३६	६, ११	मानम्वा	धाम-डी	३२८	८	इम	इमे
१७९	२३	धसेसविद्यानिरीषा	• विरागनिरीषा	३२६	१३	नाभुवृक्षाय	नाभुवृक्षाय
१८०	२१	तावाधे	धावासे	३३०	१६		
१८६	२१	पम्मरो	पम्मबरो	३३३	१०	आगरिय	आगरियं
२०१	१७	धरकस्तु	ठक-स्टेसु	३३७	२०	कम्मयोनि	कम्मयोनी
२०९	१०	धमाही	धपोही	३३७	२१	कम्मबन्धु	कम्मबन्धु
२०८	७	पापरत्तं	धीकरत्तं	३३९	२	सङ्गाम	सङ्गामं
२११	११	आवित •	धीवित •	३३३	१३	धधिवित	धधिवित
२१७	७	वाधना	कोपना	३८६	१५	अपञ्जावतेन	अपञ्जावतेन
२२१	३	इरिय	इरिय	४१०	५	सह्यं	सह्यं
२४८	२२	मनाधत्तारं	मनोवत्तारं	४१०	१६	पाथविपाठा	पाथाविपाठा
२५४	९	धामेन	धीमेन	४३४	१२	धिससव नम	धिससवे नम
३०९	१४	द्वानं	द्वानं	४५८	२१	परियपम्मं	परियपम्मं
३ म (गिरो)	२०८	३ म	३ म	४७३	२४	• परतेन	• परतेन
	१२	उपाति	उपाति	४७६	७	वत्तुमणी	वत्तुमणी
३१	८	एरु	एरुं	४८१	१	वित्ती	वित्ती
२२४ (गिरो)	२२४	३२४	३२४	४८३	७	वत्तम	वत्तमे
						विहत्ता	विहत्ता

— ० —

ब्रह्मणः विष्णुः अगदीयः ध्यायन् प्रज्ञी, वाति ब्रह्मणः अगदीयः,
विष्णुः नागदा (वत्ता)

मृदः : श्री हनुमन्तः श्री विद्यावन्तरः श्री (ब्रह्मणः) निर्मितः
श्री १५/२४ भावनिश्चिन्नात् १

